OVIDIU BÎRLEA

ANTOLOGIE DE PROZĂ POPULARĂ EPICĂ

EDIŢII CRITICE DE FOLCLOR – GENURI

EDITURA PENTRU LITERATURĂ 1966

BASME PROPRIU-ZISE

Basme fantastice

«A FOST ODATĂ UN ÎMPĂRAT Ș-AVEA 3 COPII»

A fost o dată un împărat și-avea trei fečiori. Și-acuma băieți lui, ăl mai mare s-a-nsurat, ăl mijloc la fel, da ăl mic nu-l mai loa nimeni că iera rău și să dučea prin sat, p-acolo, prin orași, arunca cu bolovani pîn ğeamurli la oameni p-acolo, făčea numai stricăčiuni. Și nu-l loa niči-o fată d-acolo. Ei, acuma băiatu zîče:

— Tată — zîče — an să plec să-n găses și ieu soția, unde-oi găsi-o p-acolo.

Če: — Pleacă, tată, da nu știu dacă ai să găsești, că prea ieji zăpăčit!

— Ei — ziče — o găsesc io.

În fine, acuma plecînd băiatu să-j găsească și iel nevasta, mergînd iel p-acolo, če să vezi că să-ntîlnește c-o babă.

Če: — Unde-ai pleca, măi băiatule?

— Ei, babo — zîče — mă du și io să-n găsesc o nevastă, să mă căsătoresc, o fată frumoasă.

Če: — Mă, uite ține dă la mine trei nuči și cînd îi sparğe nučile-ăstea, să fii la o fîntînă cu apă, să-i dai o cană dă apă și-o bucată dă pîine.

Cuma băiatu zîče:

— Bine-an să fac așea.

Iel, cum a pleca dă lîngă babă, d-acolea, s-a-s mai dăparte și-a pus o nucă jos și-a da cu bolovanu, a spar nuca-n timpuăsta a ieșit o zînă frumoasă din nucă. Iel, cînd a văzut, să frămînta că n-avea apă să bea, pîine n-avea, n-a mai putut. În fine-a plezni zîna!

Acuma-a merz mai dăparte, să spargă p-a dooa. A spart-o și p-a dooa, la fel s-a-ntîmpla și cu aia. Acuma, ziče:

« Eh, acuma — zîče — mai am o nucă, da cum oi păstra-o, așea oi avea-o ! »

Mers-iel, a mers, pînă cînd a da d-o fîntînă-acolo. Și la fîntîna-aia a spar nuca și cînd a ieșit zîna dîn nucă, iel a loat o cană și i-a dat apă să bea, și-o bucată dă pîine. Acuma a rămas să fie soția lui.

— Ei — ziče — acuma če să fac io? Tribuie să plec acasă s-anunț părinții și frațî mei ca să fačem nunta, să vie și iei. Ei, acuma če să fac cu tine — zîče — un să te las? N fine — ziče — am să te sui în copacu-ăsta [1]), lîngă fîntînă.

A suit-o-ntr-un copac acolo, lîngă fîntînă, pă zînă, și iel a-ncălica pă cal și-a plecat spre casă. Acuma, če să vezi? Ia stînd acolo-n copac, vine doo țigănči p-acolea, doo rudărese, și să uită în fîntînă, vede sticlind:

— Če să fie-n fîntînă-aiči?

Să uită ia pă colea [2]), să uită pă colea, vede-n copac acolo, vede zîna-mbrăcată-n haine d-auor. Cînd o vede:

Če: — Ia dă-te, fetițo, jos să spun čeva.

Cîn să dă fata joz d-acolo, če să vezi?

Če: — Așea — zîče — dăzbracă-te puțin și dă-i și la fata-asta-a mea ca să-mbrače cu hainili, să videm îi șade bine?

Če: — Da — zîče — i dau.

N fine, s-a dăzbrăca dă hainili dă aur și le-a datî fie-si, a țigănčii, la fata țigănčii, și-acuma s-a-mbrăcat fata țigănčii-n haine dă aor, colea așea frumos, și fata asta, zîna, baba ziče:

— Ia vino-ncoače să-s caute maica čeva-n cap.

He, căutînd acolea čeva-n capî, șea ca să-i mai treacă dîn timp, în fine, i-fiğe unî ac în cap acolo, unde i-a-nfipt îm moalli capului și s-a prefăcutî fata-asta-n doi pești și-a sărit în fîntînă-acolo !

Če să vezi? Acuma s-a prefăcut înî pești și fata dă țigancă s-a suit în locu iei [3]) în copacu-ala-acolo sus. Cuma cîn vine băiatu dă-mpărat cu părinții-acolo, cu frații lui și vede-acolo,

[1]) Pov. se uită în sus. [2]) Pov. se uită spre stînga. [3]) Pov. se uită în sus.

să uită-n copac [4]). Cînd vede-acolo, parcă nu mai sămăna așea cum iera. Da îi spune lu ta-său:

— Nu știu, tată — zîče — o mai fi coclit auru dă s-a negrit așea, nu știu če-a făcut!

N fine, o dă joz d-acolo și să duče-acolo la curtea-mpăratului și fače-acolo o nuntă mare cu țiganca.

Acuma-a făcut nunta-acolo, și če să vezi? Acuma a trimesî împăratu niște slugi s-aducă niște-apă dă la fîntînă. Ducîndu-să la fîntînă-acolo, cîn s-a us acolo, vede doi pești dă aur. S-a luptat ei acolo, s-a luptat pînă cînd a prins peștii; și i-a duz la-mpărat.

Če: — Mpărate — da-mpăratu cînd i-a văzu c-a venit așea tîrziu — zîče:

— Če-as făcu, mă, d-as stat atît dă mult?

Če: — Să vezi, împărate, an găsît acolo — zîče — n fîntîna-aia doi pești dă aur, și-an sta pînă-acuma să-i prindem să vi-i aducem dumneavoastră.

Če: — Bine, ia să-i văd.

Cîn să uită la iei zîče:

— Eh, să-i ținem p-ăștia dă frumusețe-așea, să nu-i prăpădim!

Da țiganca, nevasta-mpăratului, zîče:

— Nu, bărbate — zîče — po să-i tai — zîče — că dacă p-ăștia-i ții așea dă frumusețe — zîče — io an să mor!

Če: — Hai, nevastă — zîče — să fa și cun ziși tu!

N fine, i-a tăiat peștii bine acolo, i-a făcut în, i-a prăjit bine-ntr-o tavă și împărăteasa a dat ordin la slugi să nu dea niči un solz jios, să-i arză toți pă foc. Ei, acuma așea a făcut. Da o servitoare d-acolo ia un solz și-l zvîrle pă fereastră. Cîn l-a azvîrlit acolo pă fereastră-mpărăteasa să știa că n-a arunca nimi dîm pești. În timpu-ăsta, če să vezi? Dîn solzu-ăla a răsărit acolo un nuc în grădina casii, în grădina castelului, acolo, un nuc așea dă frumos, niște nuči dă auor, și-un nuc minunat. Cînd a văzt împăratu, zîče:

[4]) Pov. se uită în sus.

— S-avez grije, să nu-l atingeţi cu toporu vr-olea, că vă omor!

Acuma, če să vezi? Împărăteasa, nevasta lui, ţiganca, če:

— Mpărate — zîče — dacă nu tai nucu-ăsta dîn faţa castelului — zîče, zîče — io an să mor dacă nu-l tai!

Če: — Păi cun, fă nevastă, uite — zîče — trebuie să aven şi noi čeva frumos lîngă palatu nostru-aičea.

— Dacă nu-l tai — zîče — ieu mor acuma!

În fine -mpăratu n-a avut če fače şi a tăiat nucu. Če să vezi? A dat ordin împărăteasa să nu să arunče niči o surčică, nimi-nimi dîn iel şi tot să-l bağe pă foc!

Acuma, o slugă d-acolo, tăind la copac, la nuc, ia o surčică mare d-acolo şi-o azvîrle-n drum. În timpu-ăsta pă drum trečea o babă, venea dă la servuči. Cînd vine baba şi vede surčica-acolo-n în drum, ia surčica şi-o bagă-n coşi, acolo. Şi-o duče-acasă. Cîn să duče-acasă cu surčica, o pune-acolo după sobă să să mai uşte-olea, că iera verde-n timpu-ăsta baba a plecat în zîua-ailantă la serviči. Cînd vine seara, če să vezi? Tot, p-acolo pîn casă, curăţenie, mîncare făcută, mîncare bună-acolo, da baba cînd a văzu, zîče:

«Če să fie [5], să-m facă mie mîncare-aşea bună?»

În fine, a pleca şi-a dooa zi la fel, a treia zi zîče baba:

«Am să stau astăzi să păzesc să videm eu čine-m fače mie mîncare şi čine-m fače curăţenie pîn casă?»

Ei, a stat baba-acolea la fereastră să vază čine ieste, dă-i fače mîncare şi-i găteşte-acolo, cînd vede că iese după sobă — s-a prefăcu surčica-ntr-o fată — şi iese-n casă, aşterne pîn paturi, aşterne pă jios preşurli, fače-acolo curăţenie, fače mîncare. Baba, cînd a văzut, a stat ea če-a sta şi n-a mai avu răbdare şi a striga la ia, zîče:

— Tu ieji, draga maikii — zîče — tu-m faji mîncare-n cas la mine şi tu-mî aşterni paturli?

[5]) Pov. dă din umeri.

Če: — Da, babo — zîče — io sunt!

N fine-a întra baba-acolo-n casă și a sta dă vorbă.

Če, îi spune fata, zîče: — Babo — zîče — să nu cumva să-i spui la-mpărat că sînt io p-aičea, că-i dă rău!

Če: — Nu-i spui, maică.

Ei, acuma če să vezi? Împăratu a făcu și iel într-o seară-acolo o șezătoare mare-acolo, și s-a adunat acolo băieți, fete, ca să spuie gičitori. Ei, acuma če să vezi? Să duče și baba și-i spune-mpăratului:

Če: — Mpărate — zîče — an și io o fată — če — și vrea să vie și ia aiči să spuie o gičitoare, o poveste.

Če: — Adu-o-ncoače.

Cîn să duče fata-acolo, ședea-acolo cu băieții, cu fetili, dă glume, dă una-alta, iče:

— Ia spune, fetițo — zîče — um bazmu.

Če: — An să spun io — ziče.

Acuma-ncepe fata să spuie:

Če: — Ei — zîče — cînd ieram io, am fost să fiu împărătească, și m-a suit un împărat într-un copac acolo, și vine o țigancă și m-a dăzbrăca dă haine și mi-a-nfipt unî ac înî moalli capului și m-am prefăcut în doi peștișiori. Și-acuma peștii-aștia am sărit înî fîntînă, și-n fîntînă-acolo a veni niște sluği dă-mpărat și m-a loa acolo și m-a duz la-mpărat.

Da țiganca zîce:

— Un tăčiune
 și-un cărbune,
  taś, fetițo, nu mai spune!

Acuma împăratu zîce:

— Un tăčiune
 și-un cărbune,
  spune, fetițo, spune!

În fine-acuma spunea fata mereu, zîče:

— Și-a m-a adus aičea la-mpărat aičea, și acuma soția-mpăratului a spus ca să nu, să nu dea nimic dîn iei jios, niči-un solz, nimi-nimic să nu azvîrlă afară, să bağe tot pă foc.

Și-acuma o slugă dă la-mpăra, d-aičea, a aruncat un solz în fața casii, în fața castelului și s-a prefăcut un nuc așea dă frumos, un nuc mare, dă auor. Făčea niște nuči așea mari, dă auor și frumoase. Și-acuma împărăteasa a dat ordin ca să taie nucu, că dacă nu-l taie, ia moare.

Da țiganca zîče:

— Un tăčiune
și-un cărbune
taś, fetițo, nu mai spune!

Acuma-mpăratu zîče:

— Un cărbune
și-un tăčiune,
spune, fetițo, spune!

În fine și spunea fetița-acolo povestea cum a pățit-o ia și zîče:

— Cîn s-a apuca să taie nucu, o slugă a loat o coaje d-aičea, o surčică, și-a zvîrlit-o-n drum. Și vine o babă și a loat surčica și-a băgat-o după sobă acasă, și dîn surčica-aia am ieșit ieu!

Da cînd a auzit împărăteasa zîče:

— Un cărbune
și-un tăčiune,
taś, fetițo, nu mai spune!

Da-mpăratu:

— Un cărbune
și-un tăčiune,
spune, fetițo, spune!

Ei, acuma cînd a văzut împăratu că asta a fos să fie soția lui, a loat pă țiganca, prima nevastă, și-a legat-o d-un armăsar, dă coada armăsarului, și a legat și-un sac dă nuči, și pă țigancă. Și unde cădea bucățica dîn țigancă, cădea și-o nucă;

unde cădea nuca,
cădea și bucățica...

N fine, pînă cînd s-a terminat toată țiganca și to sacu dă nuci. Și-acuma a făcut o nuntă cu fata-asta frumoasă,

o nuntă ca-m poveşti, o nuntă minunată. Şi-am fos şi io p-acolo . . .
Asta ie !

Inf. N. G. Micudă; Albeşti—Muscel; *cules la* 28.IX.1956 ; *culeg.* O.B.—Al.A.; *transc.* A.A. (2.III.1957); *durata:* 12′ 15″; A.I.F., mg. 1245 a.

Povestitorul o ştie: « asta nič ieu nu mai ştiu de pe unde le ştiu ». *Ai mai povestit-o?* « aşa, şti, rareori, nu le prea povesteam pe astea, le povesteam dă rîs, palavre, cu prostii, cu alea, cu ţigani ».
*) « altfel cum? Asta iară lungă » *observă pov. înainte de înregistrare, se gîndeşte vreun minut, apoi zice:* « gata ! M-am dus pe fir pînă la capăt. »

Basmul este răspîndit în Muntenia, cu totul sporadic în Moldova şi Banat, fiind atestat în 7 variante. De cele mai multe ori, fetele ies din mere, rar din « citroană » ori rodie. Otrăvită de impostoare, fata se preface în unele variante în pasăre, cîteodată în porumbiţă sau chiar busuioc.
St. Thompson, în *Folktale*, p. 94, crede că tipul despre cele 3 rodii (408) ar fi de origine italiană. E frecvent în Europa mediteraniană şi Balcani, dar rar în Persia şi India.

«CU UM BĂIAT, ČE-A PETRECUT ŞI IEL ÎM VIAŢA LUI»

Um băiat, cînd iera-n ietate dă şaptesprezeče-optîsprezeče ani, văzînd iel că poa să-şi scoată hrana, şi-a loa şi iel lumea-n cap. Plecîn dîn satu lui, intrîn şi iel într-un oraş văzîn lumea cum să distrează în oraş acoló, i-a plăcut foarte mult.

« E, . . .tu-i pă mă-sa-n c. . . ! Dă če să m-apuc ieu, să pot să fac şi ieu roz dă bani, să mă distrez şi ieu cun să distrează lumea astăzi ? » — Iel, sărac-lipit.

S-apucă iel, săracu, băiatu ăsta, şi intră şi iel la un negustor, dă ajutor acolò [1]) la oriče-l pune. Azi-ajută, mîine-ajută, şi-a dat iel sîlinţa dîn če-n če, încît a foz dă bărbat atîta [2]) şi l-a avansat negustoru ăsta, într-un an dă zîle i-a făcut o mică prăvălie [3]). Al doilea an, şi-a dublat-o iel.

După če-a făcut iel rost dă parale bine, a vîndu tot [4]), cu prăvălie cu tot, a puz mîna pă bani şi-a pleca şi iel mai dăparte. Ajunje iel în pustietăţi, acolò-n pustietăţi, a ajuns iar muritor dă foame. Avea bani [5]), da n-avea pă če să-i dea. Če iera să cumpere dîn pustietăţi ? ! [6]).

Dă Dumnezău, iese d-acoló, şi-ajunğe la o-mpărăţiie care nu mai văzuse iel aşea frumoseţe, cît-a umblat, împărăţie-aşea frumoasă ca asta [7]).

Če să-ntîmplă la-mpărăţia-asta ? Îl pune-mpăratu, c-a fos foarte dăştept, negustor. Împăratu ăsta n-avea niči um băiat. Dă bucurie că l-a găst băiatu ăsta bun, i-a dat îm primire aproape toată-mpărăţia [8]) ca să o conducă băiatu ăsta.

[1]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [2]) Pov. subliniază, cu dreapta. [3]) Pov. subliniază, cu stînga. [4]) Pov. subliniază, cu mîinile. [5]) Pov. arată înainte cu dreapta. [6]) Pov. ridică stînga. [7]) Pov. arată înainte, cu stînga. [8]) Pov. subliniază, cu stînga.

« Ei, Doamne, bine-am ajuns! Da ăi d-acas or hi muritori dă foame. Če s-o-ntîmpla cu iei? ! »

S-a apucat iel, făčea vînătoare dîn zî în noapte, dîn zî în noapte, cu mai mulți oameni [9]) pîm păduri, pîm pustietăți, pîn munți. Într-una dă zîle n-a mai da dă niči o animală [10]). Un singur iepuraș, îl minţa, fujea d-iśi-colea [11]) iel după iel, nu putea să-l alikiază bine, iar d-iśi-colea, iar d-iśi-colea [12]), încît l-a scos dîn terenu ala și l-a băgat în al teren [13]). Și-a pierdu rostu . . .

Čine iera iepurașu-ăsta? Diavolu! Imedia să dă peste cap [14]) și s-arată lui.

— Ei, băiete, acuma ieşti al mieu! Tu d-aiji nu mai pleči! Încît îz dau un sîrvići şi dacă-ndăplineş sîrvičiu ăsta [15]) te scot îndărăt dă unde-ai venit.

— Numa dacă să poate!

— Dacă nu să poate [16]), î stă capu unde stă pičerli! Aičea ieste [17]) un dafin. Să dăskide noaptea, la miezu nopții, și iese-o fată dîn iel, care

soarli n-a văzut-o [18]),
vîntu n-a bătut-o,
niji voinicu n-a sărutat-o . . .

Tu, dacă mi-o aduči, fata d-acoló, ieu te scoz d-aiči [19]), te trec iar în țara ta! [20])

Zîs și făcut. Îl duče la dafinu ăsta, un dafin în grosime cît ar hi o casă [21]). Roată iel pînă pă la miezu-nopții, să dea numai roată [22]) la dafinu-ăsta. Nu ie ușă, nu ie nimic, nu lacăt, nu nimic!

« Măi, da omu ăsta a rîs dă mine, če-o hi cu iel? ! Ę, acu če-o vrea Dumnezău! [23]) »

[9]) Pov. subliniază, cu stînga. [10]) Pov. ridică dreapta. [11]) Pov. arată înainte, cu arătătorul stîng. [12]) Pov. arată înainte, cu arătătorul stîng. [13]) Pov. arată spre dreapta, cu arătătorul drept. [14]) Pov. schițează rostogolirea, cu arătătorul drept. [15]) Pov. subliniază, cu stînga. [16]) Pov. subliniază, cu dreapta. [17]) Pov. arată înainte, cu stînga. [18]) Pov. subliniază, cu stînga. [19]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [20]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [21]) Pov. schițează un cerc, cu mîinile. [22]) Pov. schițează un cerc, cu dreapta. [23]) Pov. subliniază, cu dreapta.

Pă la miezu nopții, să dășkide-n doo. Și pleacă o fată dîn iel, iese pă cîmp [24]). Aduna la flori, iară dafinu să-nkidea la loc, făčea un bukie dă flori [25]), fata, și intra [26]) cu iel în dafinu-ăsta. Cînd vine-napoi:

— Dășkidi-te, dafine, dășkide-te, să intră fata čea frumoasă, nebătută dă vînt, nesărutată dă băiat!

Să dăspica-n doo și intra-năuntru.

«Če-am făcut io, n-am făcut nimic, n-am puz mîna pă ia s-o iau, s-o duc!»

Văzînd če fače fata, s-apucă și iel ziua, toată ziua, să rămîie și noaptea dooa, să facă la fel [27]) cum a făcut ia. Să vadă n-o putea să răușească și iel, ca fata? Adună și iel um bukie dă flori, dîn toate cîmpiile d-acolo, să duče la dafin zîče și iel, nimic! [28]) Nu s-a potrivit. Pune [29]) și iel bukietu dă flori joz la rădăcina [30]) dafinului. Pă la miezu nopții, iese iară fata:

— Dășkide-te, dafine, dășkide-te, să iasă fata čea frumoasă dă băia nesărutată, dă vîn nebătută!

S-a dășkiz- [31]) dafinu, a ieși fata. Cum a ieșit, s-a-mpiedica dă florle-alea:

«Oare čine le-o hi lăsat?» — Iel, după [32]) dafin.

Numadăcît le ia și pleacă-nainte [33]). Iel cînd a văzt-o a da năvală, a puz mîna și-a sărutat-o [34]). Iară fata n-a zîs nimic. Cînd a vint îndărăt cu bukietile-amîndoo dă flori, și-a-nčepu [35]) să să roage dă dafin: «dășkide-te, dășkide-te, dafine!», nu s-a mai dășkis. A zîs că vîntu [36]) n-a mai bătut-o, da dă voinic [37]) n-a mai zîs, c-o sărutase.

Și-atunji nu s-a mai dășkis, c-a sărutat-o voinicu. A rămas fata pînă zioa, a văzut-o și soarle-atunči!

— Ei, acuma mă iei să mă duči acasă la tine!

— Nu [38]), ieu sînt obligat și jurat să te duc la cutare om [39]) ca să-m dea drumu și mie să mă duc în țară la mine.

[24]) Pov. arată înainte, cu stînga. [25]) Pov. ridică stînga. [26]) Pov. arată înainte cu mîinile. [27]) Pov. subliniază, cu stînga. [28]) Pov. dă mîinile în lături. [29]) Pov. pune stînga pe masă. [30]) Pov. pune stînga pe masă. [31]) Pov. subliniază, cu stînga. [32]) Pov. arată înainte, cu stînga. [33]) Pov. arată spre stînga, cu stînga. [34]) Pov. subliniază, cu stînga. [35]) Pov. subliniază, cu stînga. [36]) Pov. subliniază, cu dreapta. [37]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [38]) Pov. neagă, dînd din cap. [39]) Pov. arată înainte, cu stînga.

— Cum, să poate? Pentru če te-ai luptat? Tu trebui să mă iai, să mă duči acasă la-mpărățîili tăle, unde locuieș-tu.

Dă fapt, plecase dă la curte-mpărătească și trebuia să vie [40]) îndărăt. O duče fata la diavol și i-o dă-m primire. Diavolu imediat l-a dăzrobit, și i-a da drumul [41]) să să ducă la curțili împărăteji, dă unde plecase.

Cînd îl vede-mpăratu, și vede če-a făcut și če-a dres iel, și-i povestește iel cu fata asta dîn dafin, acu foc și pară-mpăratu că di če să facă iel treburle-astea, și să i-o predea zmeului încît să fi adus-o dă soțîie lui, băiatului, nij dă cum s-o dea zmeului.

S-apucă împăratu și-l trimete-ndărăt la zmeu [42]) să i-o aducă imediat acasă [43]). Plecară bietu băiat. Cînd a plecat n-a mai nimerit locurle-alea [44]). Nemerind iel în alte pustietăți, cîn treče vama [45]) în pustietățîle-astea, a intrat unde ie tineretea fără bătrînețe. Iel nu mai îmbătrînea ničiodată. A uitat [46]) și dă fata dîn dafin, a uitat și dă-mpărat, iel urma p-acoló-ntinerea mereu, nu mai să-mbătrînea, cum sunt ieu [47]), to tînăr. Într-adăvăr lucru, că iel vînătoarea nu și-a lăsat-o.

Urmînd înainte iară, după ligioane, i iese o căprioară [48]) și urmează după ia, aproape să dea să puie mîna pă ia . . . [49])

« Măi, če frumoasă ie, să n-o-mpușc ! »

Și-l minte, și-l minte, și-l minte, și-l treče hotarli, cum a trecut hotarli acoló, a-nčepu să-mbătrînească iel [50]). Cît umblase iel pîm pustietăți, și-nčepuse să bătrînească iel săracu, cărunt, cîn vede iel așea cărunt, s-a mai topit [51]) încă o o bucată. Căprioara-a dispărut. Acum și-aduče-aminte și dă fata [52]) dîn dafin, și dă-mpărat . . .

« Cun să fac ieu să-m îndrumez [53]) drumu care-am găst dafinu ? ! Să dau în rostu fetii ».

[40]) Pov. subliniază, cu stînga. [41]) Pov. îndeamnă, cu stînga. [42]) Pov. subliniază, cu stînga. [43]) Pov. pune stînga pe masă. [44]) Pov. arată înainte, cu stînga. [45]) Pov. arată înainte cu arătătorul stîng. [46]) Pov. arată înainte, cu stînga. [47]) Pov. duce stînga la barbă. [48]) Pov. arată înainte, cu mîinile. [49]) Pov. arată nainte, cu stînga. [50]) Pov. duce dreapta la barbă. [51]) Pov. subliniază, cu dreapta. [52]) Pov. subliniază, cu dreapta. [53]) Pov. subliniază, cu mîinile.

Întorcîndu-se-ndărăt [54]) către-mpărăție, iacă dă Dumnezău și găsește dafinu. Dafinu iera dășkis [55]) ca cînd îl fulğerase un fulğer drept în doo [56]), crescuse mușki pă iel...

« O, Doamne-Doamne, [57]) dafinu-ăsta če curat, če frumoz l-am lăsat, și-acuma s-a părăğinit ! »

S-apucă și-l curăță frumos; după če l-a curățît, strigă dă sus:

— Če plată să-z răsplătesc, pentru če mi-ai făcut binleăsta [58]) ?

— Să-n dai direcția [59]) să găses fata dîn dafinu care-a fost aič !

— Greu — iče — să treči iară la zmeu, că-ți ia capu !

— Să mi-l ia, că to mi-l ia-mpăratu dacă n-o duc !

Şî i dă direcția și treče î-mpărăția diavolului. O țînea acolò ca o bucătăreasă dă-i gătea hrană pentru tozi diavolii care iereau, aproape rămăsese ca o sfîntuliță...

Dă mizerie, nemaiscoasă-n lume, săraca ! Toată lumea să distra, și ia la pedeapsă-acolò. Imediat [60]) băiatu sosește și-o vede.

— He, he-hei, băiete-băiete ! [61]) Greu să mai mă iai tu d-aiči ! Că cînd o veni zmeii acu, te fače praf. Că n-are čine să le sîrvească, și n-are čine să le facă o mîncare să-i hrănească.

— Če-o da Dumnezău ! — iel. Cu credință la Dumnezău.

Cînd a veni zmeii și-a da dă iel, l-a toca și l-a făcu praf. [62]) A rămas fata to la iel, la tartoru zmeilor, o hi rămas și-n zîoa dă astăzi, că io cu iei n-am mai stat și-am plecat...

Am încălica p-un fus
și la dumneavoastă v-an spus !

Inf. Iancu·Duroi; Bughea-de-Sus—Muscel la 7.X.1956; *culeg.* O.B., Al.A.; *transc.* Al.A. (13.IV.1957); A.I.F., mg 1288 a; *durata:* 15′.

[54]) Pov. arată înapoi, cu dreapta. [55]) Pov. duce mîinile înainte. [56]) Pov. schițează lovirea, cu mîinile. [57]) Pov. dă din cap. [58]) Pov. subliniază, cu stînga. [59]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [60]) Pov. subliniază, cu dreapta. [61]) Pov. dă din cap. [62]) Pov. subliniază, cu mîinile.

(SOŢIA ŞARPE)

Odată iera un uom şi iel iera fọrt'e săracu, uomu, ş-avẹ vro şapt'e copii, uomu.

Şi cînd îi înt-o bună zuă, să gată d'e-ale... aliment'ele ţoc-poc, nu mai are[1]) če să mai mînînče. Murise mama d'i la copii, numa bătrînu trîiẹ. Şî cînd îi odată, zîče cătă copii iel:

— Nọ dragu tat'ii — zîče — acuma-i în cale d'e pericol. Nu mai avem če să mîncăm, absolut n'imică, avem să murim dracului — zîče uomu. — Da — zîče — io în nọpt'ea asta am să mă căşt'ig.

Şi iel sta d'e-o lature d'ẹ sat. Şî cînd îi nọpt'ea — prunčii să culcă tăţ şî — atunčea iel să iẹ şi — acolo în satu ačela iera um boiẹriu — şî merğe la boier' şî fură tauru d'in grajd, îl duče-acasă, îl jupoaie d'e pk'ẹle, îl bagă-acolo la tocat tăt dărăburi şî dă-i să margă! Mîncă mai d'epart'e. Şi zîče-atunčẹ boiẹriu, cîn dă d'imin'eaţa raportu pazn'ičii ačeia, zîče:

— Tọt'e marhăle s-aič, d'icît tauru nu-i ca-m palmă!

— Cum?

— Uită-aşẹ bin'e!

Vin'e boieriu şî scoat'e miliţîiẹ d'e und'e iera iẹ şî haide pîn sat la control, în tăt locu. Ind'e să să ducă, ind'e să să ducă, coată, coată, čearcă, freacă: n-află n'imică. Nu mẹ la uomu ăla[2]), la — Ioan'ea-l k'ema pă uom — nu mẹ la iel, d'-era d'e laturi d'e sat.

Cîndu-i odată-a triiẹ uară — atunči să duče la iel, zîče boieriu:

[1]) Pov. neagă, cu stînga. [2]) Pov. neagă cu capul.

— Haidam şî pî la Iuan'ea să ved'em nu cumva l-o fos pus pă iel păcat'ele oarecumva să facă iel purcăria asta?

Să duče la Iuan'ea colo şî dă:

— Bună zua.

— Bună zua. Nọ — zîče — če-i socot'eala?

— Uită-aşă — či — nu cumva l-ai dus?

— Ba — iče — cum să nu? [3]) Io l-am dus.

— Şi de če, şi cum?

— Păi — zîče — cum? Să perim d'e fọme? Mă dai în jud'ecată ş-apă cum m-a condămna lejea, n-am io če fače [4]).

Aşă, atunči îl dă în jud'ecată pă Iuan'ẹ cu copii şî cîn vin'e timpu la jud'ecată, copilu ăla măi micu, care-l avẹ măi mic — cam d'e vo şapt'e-opt an'i iera copilaşu — nu să lasă d'e tat-so n'işcum, numa să margă şî iel la jud'ecată, să vadă cum îl jud'ecă pă iel lejea. Mẹ la jud'ecată dară, bun înţăles. Atunčẹ îl jud'ecă lejea că: cap dîr cap — ad'ică şt'iţ cum îi asta: cap dîr cap. Aaşă. Zîče copilu-atunčea:

— Nu-i dreptu! Nu-i dreptat'e, cap dîr cap. Či nu-i cap dîr cap, či noi sînt'em şapt'e inş, cu tata opt, şî cîn mọre iel, murim tăţ [5]) dracului ş-îs op capuri, numa unù!

Če:

— Auleo [6]) — zîče jud'ecătoriu — da, ai dreptat'e! — zîče. — Mei cătă casă — zîče cătă bătrînu — mei cătă casă, t'e-o mîntuit lẹjẹ, nu dai la n'ime n'imică, n'imică nu-s fač robie n'imică, t'e-o mîntuit lẹjea. Iar copilu-aiesta mic [7]) mi-l lăş mie aiči: aič şî iel p-îngă noi pîn jud'ecătorie, iel are, văd c-are cap mai bun d'ecît a mn'eu, însă io l-îmvăţ pă iel la şcọlă, ş-în timpu ăsta, io, iel are să rămîie-n locu mn'eu [8]), şî iel îi copilu mn'eu.

Zîče boieriu:

— Nu! Mai am io un copil acasă — numai unu am — şi-l duc şi p-aiesta să-am doi, că puste-am două puste, şi

[3]) Pov. afirmă, dînd din cap. [4]) Pov. dă din umeri. [5]) Pov. subliniază, cu dreapta. [6]) Pov. duce stînga la cap. [7]) Pov. arată înainte, cu arătătorul drept. [8]) Pov. subliniază, cu arătătorul stîng.

una-i dau la unu [9]), una la ăstalalt [10]). Şi port pruncii la şcǫlă şî oa fi copilu mn'eu.

Mę boieru-acasă, duče copilu d'i la uom, duče pă bătrînu cu čielalţ prunči, cu činč inşi, ii duče-acasă pă tăţ [11]) şasă-i duče-acasă pă tăţ şi-i pun'e-apoi la porči — altu la porči, [12]) altu la uăi, altu la vači, pun'e pă tăt locu şî bătrînu numa să şadă şî să mînče, că-are če mînca.

Boięriu-n timpu-aiesta, pǫrtă pruncii la şcǫlă. Ăsta iera atîta d'i mîndru, d'e pă pomin'eală iera d'e mîndru, a omului; a lui — a boieriului — iera mai smînat, mai aşę. Şi îmvăţa atîta cart'ę, d'e dǫu-uori cît ista. Bun înţăles, după če-o ieşit copilu mărişor — la şapt'eşpe, optîşpe an'i — pî la şcoli, p-acolo cu domn'işoarele-ncoače, cu domn'işoarele-ncolo [13]), fet'ele, cîn l-o văzut:

« Aiesta-i dad dracului, aiesta-i bun, fain băiat, mîndru băiat ! »

— Şî sînt'eţ fraţ ?

— Da ! — că iera p-on nume, că boieru l-o mutat pă numele lui ş-îs p-on nume.

Ei, cîn întèrmină pruncii cu şcoala, vin acasă [14]).

— No dragu tat'ii, acuma să vă căsătoriţ ! Unu d'intră voi care vreţ.

Bun ! Atunčę če să-ntîmplă ? Zîče ăsta, lipitura, zîče:

— Tată, io nu mă căsătoresc nant'e la frat'e-mn'eu — c-amu iei ierau fraţ. Zîče: — Mai naint'e, să căsătoreşt'e frat'i-mn'eu, apoi mă căsător ieu, [15]) la urmă.

Umblă boieriu peţîtor' cu fečioru lui propriu care-o fost a lui aprǫpe-on an d'e zîle, pî la cît'e fet'e-o şt'iut iel — la domn'işǫre dară bunînţăles, n-o fo iel ţăran, o foz domn — cît'e fet'e-o şt'iut, pănă cîn îi la anu, atunş îş tăln'eşt'e-o fată şi-i spun'e verd'e la boier', zîče:

[9]) Pov. arată spre stînga, cu arătătorul drept. [10]) Pov. arată spre dreapta, cu arătătorul drept. [11]) Pov. subliniază, cu arătătorul drept. [12]) Pov. enumeră pe degetele dreptei. [13]) Pov. arată spre stînga, cu dreapta. [14]) Pov. dă capul înapoi pe spate. [15]) Pov. subliniază, cu arătătorul drept.

— Če dumeata — iče — umbli cu fečioru-aiesta 16) — zîče — a căsători? Că — zîče — cît'e fet'e sînt'èm noi d'e la ličeauă şî şt'im pă ălălalt, pă frat'i-so 17) nu vin'im ńiči unu după ăsta: ăla-i mai frumos! Şî de če nu umbli cu ala, că mem după iel tât'i!

« Ai — zîče ista, boieriu, să-nfionţază şî să bagă o răutat'e în iel 18) — cum Dumn'ezău, da, cîn drac l-oi însura pă ăsta? »

Merje-acasă şi cînd îi nọpt'ẹ — a dọuă nopţ — ziče cătă iel atunčẹ boieru:

— Nọ dragu tat'ii — zîče — ori rămîi ači 19) la asta bogăţiie ori mei d'incólo la čẹilaltă bogâţiie — că tăt om fẹl iera bogăţîile, pustele — şî.

Ziče:

— Tată, io mă duc acolo. Dumeata rămîi aiči şi io mă duc acolo.

Bun! Merje copilu la čeia d'incolo — la čẹia bogăţiie — şi iel rămîn'e-aičẹ. Cîndu-i če şt'iu io, la cît'eva zîlẹ, înt-o bună d'imin'eaţă, ascultă dară ca boieru d'im pat, s-aud'e în tăn'ear — cum zîčem noi p-aiči — s-audă clopotu trăgîndu-l 20) să să scọle birişii să dẹie la vit'e, să adipe, să če şt'iu io, să margă la lucru, nu s-aud'e n'imic! Ascultă boiẹru d'im pat pat să s-audă cucoşi cîntînd — c-avẹ găin'i bogat'e — nu cîntă n'iči-on cocoş! Ascultă boiẹru să s-audă cîn'i în curt'e, să s-audă oarečeva porumbe, să s-audă oarečeva g'id'ican'ie: n'imică, ca-m pămînt! Nu să mai aud'e. Zîče copilu — coată la čeas, 21) să uită: i uara činči:

« Cum Dumn'ezo în timpu-aiesta nu s-audă n'imică? »

Mai stă, mai stă iel îm pat şi să scoală, să-mbracă şî merğe la iştalău şî-află calu lui legat — in'e l-o legat asară — în iştalău, ş-în iştalău altă n'imică. Mai coată pîn čẹlea iştălauă: n'imică! Niş pisică, niči, n'imică cu on cuvînt, numa muşt'e, altă n'imic — d'e-alea d'i pă păreţ. 22)

16) Pov. arată înainte, cu arătătorul drept. 17) Pov. arată înapoi, cu arătătorul drept. 18) Pov. subliniază, cu dreapta. 19) Pov. loveşte cu pumnul drept în genunchi. 20) Pov. schiţează tragerea repetată, cu dreapta. 21) Pov. duce dreapta la buzunarul drept. 22) Pov. se uită sus.

Zîče:

« Ačeia tălhari care m-o jefuit pă min'e-aşę, nu ezistă pă globu pămîntului! că mn'i-o dus cu uamen'i cu tăt [23]), cu ţoc-poc, cu căruţe cu tă-tă-tăt če-o fostu-n curt'e, tăt'e le-o dus. »

Cînd îi dimineaţă, şî d'i bună zua, să scǫl-a mn'eu, să suie pă calu lui şi întinde-o! Iera drum pă un'e-o mărs atita spur d'e iosag [24]), şi căruţe, şi măşîn'i, şi čę şt'iu io če. Merje vo tri zîle fečioru.

Şî cîndu-i la tri zîlę, ved'e-on uom şezîn la tri uoi, um bătrîn, p-o prăpastă d'i coastă urîtă, pă, şt'i, stanu [25]) d'e pk'etri. Zîče:

« Če Dumn'ezo i-ala, uomu ala, stă pă stanu ăla d'e pk'etri, şezîn la tri uoi: nu are mai mult'e, numa alea tri uăi? c-alte nu să văd, numa-alea tri uǫi, cu o bituşă-n spat'e. Zîče, sămăleşt'e iel:

« Pîm pustie tri zîle-am vin'it, da io uom n-am găsît, d'i fel, n'imic, n'imic, n'imic! Ăl nu-i uom! »

Vin'e pruncu pîn la iel şi zî:

— Bună zua, Dǫmn'e!

— Să fi sănătos, sfînta D'ireptat'e! — acuma lui i pusęsă nume fiscarăşu-ačeala [26]), nu mai l-o k'emat pă iel cum l-o k'emat numele d'ę bot'ez, i-o spus lui, i-o pus num'e: sfînta D'ireptat'e, la copil, ş-aşę i-o rămas numele. Zîče:

— Dǫmn'e — zîče — nu cumva ai văzut p-ači trecîn un cumvoi d'i an'imale?

Či:

— Nu fi supărat — bătrînu şt'ię fǫrt'e faină că-i supărat, če — nu fi supărat! O vin'it socru-to după ale talę, după toat'i, ca să-z dęie-atita zestre cu fata cîtă ai şi tu, ca să nu fie fata blamată [27]) că « tu, tu n-ai avut numa cîrpa-n cap şi cîtă-avere-am avut io! »

Atunči:

— D-apu-ncătro? — zîče băiatu.

[23]) Pov. subliniază, cu dreapta. [24]) Pov. subliniază, cu stînga. [25]) Pov. se uită sus. [26]) Pov. arată înapoi, cu arătătorul drept. [27]) Pov. subliniază, cu mîinile.

— Țîn'e numa drumu, că ieste drum — zîče — pînă-acolo cîn vi-s tîln'i.

Ię fečioru cu calu și dă-i drumu, dă-i drumu, dă-i drumu. Cîn i-a dǫua zî d'imin'eața, atunči ajunje — iese d'int-o pădure — ș-ajunje la preávăt, la țară [28]). Iac-aiči on drum asfaltat, cum îi și d'i la Bucureș la Orad'ę, pă mn'ijlocu pustilor. Și prima loc, ači la dreapta [29]), iera tǫt-avuțîia lui, a fečiorului, iară la stînga [30]) tǫtă-avuțîia fęt'ii, a mn'iręsî. Mę iel șî dă mîna cu ai lui și-i-ntreabă cum o umblat, ș-or făcut, n-or pățît n'imică. Șî mę șî dă mîna și cu-a fęt'ii, șî zîče:

— Bin'e ! Da — zîče — socru în če loc stă?

— Pfăă ! — zîče — stai, că pîn la socru-to aij mai ięste — če — cale d'e șasă kilometări, pă pustă [31]) drep naint'e pă drum.

Atunči a mn'eu strînję calu șî dă-i bătaie ! Și cîndu-i la un loc, ved'e-o casă; n-o fost altă casă, numa-acę. Duče colo, dă:

— Bună zua !

— Bună zua ! — Nǫ, socru-so cîn îl ved'ę: — Eei, jun'ere-zîče — ai vin'it la min'e?

— Păi — zîče — dac-ai vin'it șî m-ai păcălitu, me-ai adus tǫtă avuțîię — zîče — aiči, măi, să viu după avuțîię mę !

Nǫ, să pun la masă — dă pălincă, cum avem șî noi acuma — bęu, petrec, cîntă tri zîle șî tri nopț. Tă mîncă șî bęu. Da d'e, d'i mireasă nu mai vorbeșt'e n'ime, că ind'e-i mn'ireasa, o să vadă iel tare fată p-ači, d'icît baba lui și iel numa, socru-so.

Atunči če să vez? Zîče mn'irele:

— Bin'e, socrule — zîče — d'e tri zîle bem și mîncăm, da mn'ireasa [32]) io cu uok'ii n-am văzut.

— He-heeei, dragu tat'ii ! Îi uom ala care-o ved'ę mn'ireasa !

[28]) Pov. netezește cu stînga, schițînd șes. [29]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [30]) Pov. arată spre stînga, cu stînga. [31]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [32]) Pov. se uită spre dreapta.

— Cum — zîče — mai grozav d'ecît min'e?

— Hm! Stai — zîče — c-ai s-o v'ez ș-ai să t'e scîrbeșt'i! Odată mę bătrînu acoló ind'e șt'i iel și aduče doi bărbaț, hohęri d'e-ačeia urîț, grozavi. Să bagă-acolo-nt-on beči[33]) larg, maare! Scǫt'e di colo um butoiu d'e-o činj mii de kilograne, butoiu, gol, scǫt'e-afară pă trept'e și îl dă afară[34]) șî ię a mn'eu, dragu mn'eu, dǫuă čiocan'e șî hai cu čercur'le afară d'i pă butoiu, jos cu iele. Scǫt'e d'i colo o bală d'i șęrpe n'epomen'it d'im butoiu.

— Če, socrule, dǫră asta-i mn'ireasa?

— Asta, dragu tat'ii.

— « Auleoo — zîče — mai bin'e mă vu făče mama cît'e-o bucată, d'e să pățăsc lucru ięsta! »

Să scîrbeșt'e șî i să-ntorc perii pă cap îndărăp.

« Cum, domle, să am io mn'ireasă[35]), uom ca min'e, d'e asta? » Zîče:

— Auz, jun'ere! — zîče. — Ai un cal cu șapt'e irime? Iče:

— N-am io cal cu șapt'e irime, d'ecît calu-aiesta a mn'eu—zîče:

— Io — zîče — am o iapă — iče — cu șapt'e irime, da — iče — am t'eamă că n-o pǫt'e duče! — atîta o fo d'e gręę.

Atunčę — n-are iel če fače—vin hoherii ačię doi șî ię șerpoaia ačęia ș-o-mvăleșt'e după cal d'i dǫuă uori d'e ruata[36]) ș-o l'eagă cu coada șî cu capu aiș pă șaua așę[37]) d'iasupra șî să suie a mn'eu pă cal. Oamen'ii lor o plecat nainte, n-o așt'epta pă iel acolo, iel o băut ș-o mîncat.

Vin'e, vin'e, vin'e, vin'e iel. Iel șt'ię mai mult'e limbi fečioru — ę, uomu umblat, cu școli, o-mvățat șî șt'ię mai mult'e limbę — aud'e iapa rînk'ezînd, vorbind cu calu, zîče:

— Nu t'e duče tare, frat'e — zîče — că io, i-o bală d'e șęrpe pă min'e șî nu mă poș mișca, rău mă duc — zîče iapa.

[33]) Pov. se uită la stînga. [34]) Pov. arată spre stînga, cu stînga. [35]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [36]) Pov. descrie un cerc, cu mîinile. [37]) Pov. pune în cruce arătătorul stîng și drept.

Ielu-nțălęje d'i pă calu că če vorbiră caii. Num-oleacă mai merğe iel pînt-o pădure, să dă jos d'i pă cal, fečioru, singur, să dă jos d'i pă cal. Zîče, să gînd'eșt'e iel:

« Aič [38]) am să stau păn la d'imin'eață — cu povoara asta nu pǫt'e mę — stau păn la d'imin'eață. Iarbă ieste la cai și stau aiči, mă culc ači îm pădurea asta ».

Atunčia iel, după če să dă d'i pă cal jos, leagă caii ači d'e-on, on lemn șî mę să caut'e d'e, d'e-ale gurii, d'e apă în caz că mîncă čeva, să șt'ie ind'e-i apa, « șî vin'e nǫpt'ea — sămăleșt'e — șî nu mai aflu apă, și mînînc čeva, ș-atunče če facu? »

Mę șî imediat dă ači [39]) d'e apă, șî...

« Ę, taș că-i bin'e, apa-i aprǫpe. »

Pă cîn vin'e iel d'i colo d'i la apă, domnule, la cai iștalău [40]), ięzli, o cameră înt-on colț făcută gata, sobă d'i, d'i-ncălzît [41]), pat așt'ernut gata, tăt ce... *)

Nǫ, ș-acuma, cu patu, patu ieste așt'ernut, iel numa să să culče. Zîče:

« Dǫmn'e, ačesta om, pămînt'ean, d'e cîn plecai la apă să bęu șî pănă vin'ii napoi, n-o iezistat pui d'e om să facă ačesta lucru! » sămăleșt'e iel.

Atunčę iel, obosît, mînîncă čeva șî mę șî bea apă șî vin'e șî să culcă, uomu, bunînțăles, năcăjit, cu balauru ačela, cu șerpoaia ačęię, mai vut-o vrę să fi mort. Da iel să gînd'ę mul la bătrînu. Zîče:

« Ę, če mi-a da Dumn'ezău, mă, ia să sufăr: să fači o sută d'e buboi, mă, ai să-i porț pînă să gată! Să gată iei odată.»

Atunči če să vez? Să pun'e-a mn'eu șî să culcă [42]), mort, dǫrme. Cînd îi odată, să pomen'eșt'e iel, numai d'eșk'id'e uăk'ii [43]) — nu să mișcă — numa d'esk'id'e uăk'ii. Atunči ved'e-o scumpă d'e dǫmnă ači lîngă iel, pă fața pămîntului alta mai mîndră n-o egzistat! Iel, cît să zgromod'eșt'e-o-lecuță, i-napoi șerpǫie. Zîče:

[38]) Pov. se uită la dreapta. [39]) Pov. se uită la stînga. [40]) Pov. ridică dreapta. [41]) Pov. subliniază cu dreapta.

*) Întrerupere pentru schimbarea benzii.

[42]) Pov. închide ochii. [43]) Pov. deschide ochii.

— Lasă, m-ai păcăli tu pă min'e, acuma nu mă mai t'em[44]) d'e t'in'e mai mult ! Acuma să-s fac bucata !

Acuma, a mn'eu să pun'e pă burtă aşę şî pun'e mîna aşă[45]) la cap. Şî nu doarme, corcoaie aşę numa-n gît, iel, d'e jmeker, face că: *hrra* în gît. Atuncę ię să scoală napoi, şi ię obosîtă, să pun'e napoi d'e lungu pîngă ielu — iese d'im pk'ęlea[46]) ai d'e şęrpę, domn'işoara, şî să-nt'ind'e pîngă iel. Ię s-o uitat şî ię a durmi. Iel s-o sculat mereuaş — focu ard'ę d'e numa strună — s-o sculat d'i colę mereuaş şi iel s-o mînat, puz mîna[47]) pă pk'ęlea ai d'e şęrpę şî mîna țǫp ! cu ię-n sobă. Atunci ię s-o trezît, fata. Zîce:

— Aoleo, sfînta D'ireptat'e — zîce — ai făcut rău odată.

— Cum?

Zîce:

— Pintru min'e ai să mori odată ! — spun'e fata. — Da — zîce — io-oiu lupta, dac-oi put'ę, ca să nu mori.

Nǫ, acuma iel voios[48]) şî pă su sǫrele-n lume altă fată mai mîndră ca a lui[49]) nu ieste. Vin'e-acasă — asta iera sîmbăta sara — ajung acasă. Cum îi obiceiu pî la noi, dumin'ica mărg la bisęrică. Acuma iel, ca să-l vadă poporu şî lumę, flăcău şî iel frumos, da o fată d'e-aia nu are n'ime-n lume, d'icît iel, mîndră, ice că mę la besęrică. Fata-i spun'e:

— Du-t'e la biserică, ieu fac d'e-ale gurii, şî cînd îi vin'i, i prînzî.

— Nu, că numa cu min'e să mei ! Męm împreună.

— Nǫ, haidă ! Io — zîce — aj lupta cît aş put'ę ca să nu mori pintru mine.

Ba, că iel n-are bai dă ce mǫre, d'e m-on ceas, numa să şt'i că iel are « să şt'i lumęa că n'evasta asta frumǫsă i-a mę ».

Să duc a mn'ei la besęrică. Bunînțăles, oamen'ii care iera lontru, nu şt'ię c-a lui-i, o ba, însă care iera afară d'e i-o văzut vind, aceia şt'ię că-i a lui, să țîn'ę d'i iel. Să bagă-n lontru, colo tǫtă lumea, put'ę spun'ę popà că-aleluiá, aleluiá colo,

[44]) Pov. subliniază, cu arătătorul drept. [45]) Pov. pune brațul drept pe frunte. [46]) Pov. trage înapoi, cu dreapta. [47]) Pov. apucă, cu dreapta. [48]) Pov. subliniază, cu stînga. [49]) Pov. ridică arătătorul drept.

că nu să uită n'ime la popa, d'icît la n'evastă: iera frumǫsă păstă, păstă limită ! [50]) Zîče și — ăla iera la besęrică [51]), frat'i-so, cu tată-so, iera la bisęrică și iei, amîndoi. Și cîn ies d'im besęrică, uamen'ii, ies toț, ię vin'e la iel, n'evasta, n'evasta lui, vin'e la iel, să țîn d'e mîn'e, vin cătă casă. Frat'e-său îl ved'e, zîče:

— Tată ! Io, dacă nu mi-o, nu faș čeva cu frat'i-mn'io [52]) să iei d'i la iel muierea-ačę frumǫsă, io mă spînzur șî n-ai haznă d'e min'e !

Acuma če să facă tată-so ? Să lupt'e pentru iel să nu-l skępe.

— Haidă, mă, că fac !

Să vaieră — cum m-aș văiera cătă dumnealui [53]) șî cătă dumnealui.

— Če probleme să-i dăm, ca să nu poată iel cășt'iga, face problemele astea, ca să-l dăm afară d'e-aičea șî po, fata n'e rămîn'e nǫuă.

Atunčę, să duče — cum aj mę la Binș [54]) dară, pǫt'e-o fo mai aprǫpe uorașu — duče la n'ișt'e advocaț d'e-aia, boieri dar bunînțăles pręt'in'ii lui, să vaieră cătă čeia:

— Uită, așa, așă !

— Țț ! Lasă că-l fačem noi d'ę doi lei.

— Cînd ?

— Uită-așă: vin'e la iel acasă a tus tri, tri advocaț șî să-l k'emi la noi, să-i dăm îm porunči. Dacă nu pǫt'e-mplin'i, gata [55]). I tiem capu !

Hoherii iera ači. Bunînțăles, cînd îi odată, mînă după iel kișbirău — cum spun'e la noi — mînă după iel kijbirău șî vin'e colo. Zîče:

— Uit'e, dragu tat'ii, după če-am mînat după t'in'e: are-on domn d'-eșt'ia trabă cu t'in'e — zîče — nu șt'iu če.

Vin'e domnu d'int-o cameră și-i spun'e:

— Ascultă, mă ! Tu ieș copilu cutare ?

— Da !

[50]) Pov. subliniază, cu dreapta. [51]) Pov. arată în jos, cu arătătorul stîng. [52]) Pov. subliniază, cu dreapta. [53]) Pov. arată cu capul către ing. Pîrvănescu. [54]) Pov. se uită la dreapta. [55]) Pov. ridică dreapta.

Zîče:

— Vez d'ealu ačela?[56])

— Văd.

— Ie — iče — cam o sută d'e hectare d'e pămînt.

— Da.

— Tăt îi pădure: pă d'im'in'eață să fi tǫtă pădurea ačę fasonată, tǫtă pusă-n grămez tătă, crenğilę tît'e grămez înt-on loc, şî tăt d'ealu ačela arat, sămănat, şî la d'im'in'eață să vi la min'e cu doi tęnț — cum spun'e la noi — cu doi popuşoi, fripț, d'in nǫpt'ea asta [57]). Amu-l ari, amu-l samen'i, amu l-aduči, amu să, să fie d'e fript.

Bun! N-are iel če face, mę cătă casă, spun'e la fată, la n'evastă-sa:

— Če-z dęd'e-n porunji, mă?

— Uită-aşa, aşa, aşa...

Či:

— Culcă-t'e şî dorn'i fără n'iči-o grije! La d'im'in'eață-i mę şî țî-i culeje şî-i duče şi-i frije şi-i duče la iel.

Aşa o şî făcut. D'imin'eața, numa o mărs ş-o cules. Aşa o fos cum o zîs ięi: făcut bucăț, tă-tă-tăt-tăt arat, sămănat ş-acuma-i tęnk'iu d'e fript.

Mę şî culeje doi porumbi şî-l duče la iel şî-i mînîncă.

— Ascultă, mă! — zîče. — Nu mai mîi mai mult kijbirău la t'in'e, d'icît min'e, astară înt-asta cum ai ven'it asară, să t'e prezînț ači — spun'e alalalt domn, [58]) a doilę.

Cînd îi sara, să prezîntă înapoi copilu şi, la iel, şî i spun'e, zîče:

— Mă! Vez tu d'ealu ăla?

— Da! Văd — iče.

Atunčea spun'e ălalalt:

— Čęialaltă îi dă — zîče, a triilę; şt'i, iei o făcut mai multe probleme şi ista o vrut să-i dęie una, čela o spus că să-i dęie alta.

[56]) Pov. se uită înainte. [57]) Pov. dă din cap. [58]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta.

— Șt′i če, mă? — zîče, atunči repetază înapoi a dọuară, ăsta. —T′e duči în tîrgu — în tîrgu d′e vit′e — cumperi o vacă a făta, da să fet′e-n nọpt′ea asta [59]) vaca: vițaua ačẹia [60]) care fată vaca-n nọpt′ea asta să să facă-a făta vițaua și pă d′imin′eață, să fac să fẹt′e vițaua vițăl, să mi-aduči popricaș d′in iel la d′imin′eață!

Čin′e Dọmn′e pọt′e fače astà? Mẹ a mn′eu în tîrg cumpără-o vacă a făta — če-o făta ia, nu șt′iu io, șî cîn o făta ia, numa a făta-i vacá. Spun′e cătă muiere, cătă n′evastă-sa:

— Culcă-t′e șî dorn′i fără grije.

Să culcă. Cînd îi d′imin′eața, zîče:

— Scoală, că-i vițălu d′e dọuă lun′i! —o și făta vițaua, fătată d′in nọpt′ea asta, iesta o grijit az nọpt′e o făcut a făta, o făta înapoi d′imin′eața, i d′e dọuă lun′i [61]) vițălu! Și-l omoară și duče popricaș la domnu d′in iel. Zîče ălalalt, a triilẹ, zîče:

— N′imică n-as făcut, da — zîče — să vez če poruncă-i dau io, ala n-o pọt′e iel împlińi! [62]) Zîče:

— Ascultă, mă! Mîn′e sară — zîče — pă timpu-aiesta, vii să-z dau io-m poruncă.

Cînd îi sara, mẹ la iel ș-îi dă-m poruncă.

— Ascultă, mă! — zîče. — T′e duși la Dumn′ezo și čeri la iel — zîče — bitușẹ — șt′iț če-i bitușẹ — čeri — iče — bitușẹ să mă culcu-n iẹ, și — zîče — să-m dẹie doi caș ș-o oală d′e jint′iță, c-are uoi — că iel o șt′iut iosagu [63]), čela o șt′iut că ăsta nu pọt′e mẹ.

Vin′e șî spun′e la fată, la muiẹre-sa:

— Če spusă?

— Uită așa, așẹ. . .

— Pi — iče — sui-t′e pă calu! Sui-t′e pă calu tău — zîče — șî in′e t′e-ai tîln′it cu bătrînu [64]), șt′i?

— Da!

— Du-t′e pîn la iel, că tăt acolẹ-i ș-acuma — iče — cu uoile.

[59]) Pov. lovește masa cu arătătorul drept. [60]) Pov. arată înainte, cu arătătorul drept. [61]) Pov. ridică arătătorul drept. [62]) Pov. schițează ștergerea, cu dreapta. [63]) Pov. arată înapoi, cu capul. [64]) Pov. arată spre stînga, cu stînga.

Suie-a mn'eu pă cal ş-îl strînje calu bin'e şî, *fui*, îi la bătrînu imediat — Dumn'ezo o scurtat calę, o fo mai scurtă. Če:

— Bună zua, Dǫmn'e!

— Să fi sănătos, sfînta D'ireptat'e! — zîče-ai vin'i după bituşe? — bin'e-o şt'iut bătrînu.

— Da — iče — am vin'i după bituşe şî — iče — după caş şî după jint'iţă.

— Îz dau — iče — că am bereket[65]), numa — zîče cătă iel — t'e duči cătă casă şi spun'e la taică-tău că şî iel — zîče — să margă-n tîrgu, să-n cumpere-o vacă a făta şi să fet'ę-n nǫpt'ea asta şi — zîči — d'im viţălu ačeala să-mi aducă şî mii popricaş, că l-aşt'ept la d'imin'eaţă la t'in'e-acasă[66]) — iče.

Iel avę acasă, avę mǫră d'e burgăndăi — şt'iţ če-i moara de burgăndăi — avę mǫră d'e burgăndăi, cu motor, umbla. Hoherii ačei doi iera ači. Cîn vin'e iel dimineaţa cu popricaşu:

— Poftiţ[67]) — cu, cu caşu şî cu bituşę la iel să să culče dară pă nǫpt'e-n ię, pun'e hoheriu mîna pă iel jip[68]) îm mǫra-ačę d'e burgăndăi în cuţîtele-alea: prav! l-o făcut şî pulbere!

Zîče:

— Nu s-o ales d'i iel absolu n'imic.

Bun! Amu, trăbuię să viie bătrînu mîn'e să-i facă ista-n napoi če i-o făcut čela. Cînd îi d'imin'eaţa, să scoală fečioru d'e-acasă, cîn să dă în zările d'e zuă, iel să scǫlă d'im pat, şî bătrînu i-ači! Iče:

— Scǫlă-t'e, sfînta D'ireptat'e!

— Dǫmn'e — iče — m-am sculat!

Zîče:

— Du-t'e pănă la taică-tău şî spun'e-i să mi-aducă şî iel popricaşu — iče — d'im viţălu care i-am promiz io — zîče — — să mn'i-aducă — iče — aducă şî iel mn'ii, i-am dat, i-am făcu lui tri întrebări — zîče — să mi-aducă şî iel mii numa d'int-una, dacă-m pǫt'e face.

[65]) Pov. subliniază, cu dreapta. [66]) Pov. arată înainte, cu arătătorul drept. [67]) Pov. întinde stînga înainte. [68]) Pov. schiţează aruncarea în jos, cu stînga.

Męre iel. Cînu-l ved'e čeia, îng'iață.

— Cum, Dumn'ezo, măi, îl țiparăm în mǫra d'e burgăndăi și l-o făcut prav și tărîță și iacătălă-i întreg, nu-i zgîrięt măcar înt-on loc[69]) să fie zgîrięt ǫre ind'e. Cum Dumn'ezo asta? Să pǫat'e? — hăla bătrînu, pă tată-so acasă.

— Če-i, mă?

— Uită, așă, așă, așă: — zîče — spusă Dumn'ezo alduitu — iče — să vi păn la iel.

N-are iel încătro, vin'e. Če:

— Bună zua, Dǫmn'e!

— Să fi sănătoz, mă! — če. — Adusăș-îm popricașu?

— Dǫmn'e — iče — n-am putu fače.

— Cum n-ai putut fače? Da cum ai șt'iut čere?[70]) Ad'ică d'i čerut, čei, da d'i făcut, nu poț fače? — či. — Du-t'e cătă casă[71]).

Mę uomu cătă casă — iei rămîn napoi mai d'epart'e. Cîn o sosît bătrînu acasă, după če s-o băgat în casă, s-o așezat pă scamn, zîče cătă sfînta D'ireptat'e, cătă fečior, iče:

— Du-t'e pănă afară, coată cu uok'ii să vez acolo — iče — ind'e stă tată-to, să vez cumu-i.

Mę copilu și coată-ncolo și ved'e-acolo o hopătaie d'e foc, *phă!* să ved'ę lume dę foc și d'ę pară și d'e fum. Iče:

— Če văzuși?

— Dǫmn'e — zîče — ard'e casa tat'ii — zîče — așa o hopătaie d'e foc, d'e să rupe para pî la jumătat'e[72]) d'e-on kilometăr — zîče.

— Du-t'e să vez amu — iče cătă iel.

Mę napoi și să uită și vin'e și-i spun'e.

— Če văzuși?

— D-apoi — zîče — pă tata — iče — și pă frat'i-mn'io — zîče — îi văzui — zîče — ca doi tăčiun'i îm miljocu cășii — iče — arși!

— Du-t'e, du-t'e napoi să vez če-i ved'ę — iče.

Marsă-napoi și cotă și vin'i și-i spus.

[69]) Pov. arată înainte, cu stînga. [70]) Pov. arată înainte cu arătătorul stîng. [71]) Pov. arată spre dreapta, cu arătătorul drept. [72]) Pov. se uită sus.

— Če văzuş? — zîče.

— Dǫmn'e — iče — ind'e-o fo casa tat'ii, i iarbă pînă-n, pînă-m brîu ! — če. — Paşt'e gîşt'ele săt'enilor — zîče — d'e-o fo casa tat'ii.

Îi gata povestę.

Inf. Şora Vasile; Cresuia—Beiuş; *culeg.* O.B., în 24 sept. 1961; *transc.* O.B.; A.I.F., mg. 1883 b—1884 a; *durata:* 14'+13' = 27'.

De la cine o şti? « D-api če, mai şt'iu io, d'e aproape 40 d'e an'i ! D'e-aiči d'in sat, d'in čeialalţ bătrîn'i care-o murit. Pî la lucru spun'ę sara. »
Ai mai povestit-o? « Numa astă iarnă d'e cît'e ori am spus nǫpt'ea-m baracă la lucru. »
S-a întîmplat aşa? « D-api mai întrebi matale d'e mîn'e. »
Dar bătrînii ce spuneau? « Altu cred'e, altu nu cred'e. O fo ia cînva, cum o fos şî războiu mond'ial, acuma-i poveste. »

Basmul nu are variante apropiate în materialul cunoscut pînă acuma. Episodul cu soţul invidiat pentru soţia frumoasă şi pus la sarcini extraordinare revine în alte variante ale acestui tip — Schullerus la nr. 465, citează 8 variante — şi la alte 2 variante transilvănene ale tipului 461.
St. Thompson, în *Folktale*, p. 93, arată că tipul despre soţul invidiat din cauza soţiei frumoase (465) este atestat în Biblie (David şi Bathsheba) şi este frecvent în Europa răsăriteană, sporadic fiind întîlnit prin India şi Coreea, dar absent în centrul şi apusul Europei

«CU GRIND'ĘIĘ»

O-s c-o fost odată
ca ničiodată,
dacă nu m-aj da a povisti
ca um puriče-a plezn'i
povesti în ię sară pe iş pe la noi n-ar mai h'i,
că nu-s de cîn povestili,
nij d'i cîn minčiunli,
că-s c-o zî dǫu mai încoače
d'e cîn să potcoźę mîţa cu coajâ d'i nucă
şî merę la sfînta rugă ;
Da d'i cîn mîţa s-o beşît,
mai mul la biserică nu s-o prjmit
ş-au trecut pi lîngă poartă pi la mini
ş-am prins-o ş-am bătut-o bini, bini
pînă m-o-mvăţat şî pe mini.

O-s c-o fost odată um moşn'iag ş-o babă. Insâ moşn'iagu čela d'in tinereţili lui cît o trăit iel, iel o iubit straşnic peşt'ii. Ş-în fiicari dzî, iel merğę la mari şî dučę cît'i'-o bucăţîcâ d'i mămăligă la peşt'işorii čeie mîţîţăi — că sînt om fel d'i pęşt'işori mîţîţăi.

Margîn, ducîn mămăligâ în fiicari d'imin'eaţă, iel o avut timp d'i zeče an'i d'i zîli cîn dučę tăd'euna mîncari la peşt'işori. Iacă într-o bună zî, o plecat moşn'iagu c-o bucăţîcâ d'i mămăligă la apă, ş-au văzut o grind'ęii mîţîţîcâ. Cîn au văzut grind'ęia-čę mîţîţîcâ, i-o dat o bucăţîcâ d'i mămăligâ sâ mînînče, on copil trečę pi pod, ş-o luat om bolohan ş-o vru zvîrlit drept aproapi în grind'ęii, însâ moşn'iagu o pus mîna [1])

[1]) Pov. pune dreapta pe masă.

pi grind'ęii să n-o păleascâ cu bolohanu. Ş-atunči o strîgat:

— Măi băiet'e! Nu ţ-î ruşîni la obraz ca să zvîi tu cu bolohanu, să omori tu peşt'işorii mn'ei! Am să t'e prind ş-am să-ţ rump urek'ili d'in cap.

Însâ băiętu o luat-o la fugâ pi pod. Atunči au spus grind'ęie cătră om:

— Dragă moşuli! Či bini vrei dumn'eta sâ-z dau io pintru binili cari mn'i l-ai făcut mii?

Če:

— Nu vręu niči-on bini — dzîči — či bini pot s-aşt'ept io d'i la dumn'eta, dragă peşt'işoruli, cîn' t'i văd că ieşt'i atîta d'i mn'icuţ.

— Ei — zîči — moşuli! — zîči — nu-i n'imn'icâ — zîči. — Pintru binili cari mn'i l-ai făcut dumn'eta d'e nu m-ai lăsat să mă lovască cu bolovanu, am să-z dăruies şî io om bini dumitali. Mîne d'imineaţă, cîn îi vini — zîči — sâ vi — zîče — c-on sac, da să vi d'imineaţă pănă n-a răsări soarili, sâ vi tot în locu ista uni t'e-ai găsît astăz.

— Bini, dragu moşuli — zîči — am sâ vin.

Moşn'iagu o luat ş-o plecat acasâ, ş-o mărs la lucru ş-o lucrat. Sara s-o culcat, dimineaţa s-o sculat d'i noapt'i straşn'ic, pănă n-a răsări soarili, ş-o luat on săcuşor ş-o plecat iară acolo-ş uni-o fost grind'ęię. Cîn l-au văzut grind'ęię, zîči:

— Ai vinit, moşuli?

— Vinit!

Dzîči:

— Ţîni sacu.

Au ţînut sacu şî i-o dat om bulgur d'i aur. Zîči:

— Uit'i-t'i: iei sacu ista cu bulguru iz d'i aur şî îl duči acasâ, şî-l strîngi bini ca sâ nu-l vadă nime, c-ari să-s prindă bini strajnic dumitali.

Iară moşn'iagu, văzîn bulguru čel d'i aur, aşă d'i straşn'ic s-o bucurat, ş-atîta-avę iel o dragosti strajn'ică într-însu — avę iel o lădiţă care ţîn'ę sculili lui — au luat şî l-o pus în lădiţa

čęia şî l-au înk'is. Iacă, n'imn'ică vorbă, a doilę dzî iară d'imineaţa iar o plecat la mari. Cîn o plecat la mari, iar o fost grind'ęię.

— Ai vinit, moşuli!

— Vinit!

— Ţîni sacu!

I-o dat om bulgur d'i mărgăritar'. Dzîči:

— Bulguru ista — dzîči — să-l iei sâ-l duči acasâ — zîči — să-l strîngi bini — zîči — să-l încui une-ai pus şî pi čelălant. Şî mîne d'imin'eaţă să mai vi înc-odată, c-am să-z mai dau on lucru pentru binili care l-ai făcut.

Însă, n'imn'ică vorbă, moşn'iagu iară bucuros straşn'ic, o adus şî bulguru čela care n-o văzut n'ime şî l-o luat ş-o dus în casă, şî l-o băgat în lăd'iţa lui, însâ pisti bulguri iel avę surčęle. Nevasta o spus, či:

— Măi, bărbat'i! D'i cîn sînt'em noi amîndoi — zîče — nu t'i-ai sculat n'iči într-o dimineaţă cum t'e-ai sculat într-aięste dǫu diminеţ ş-ai prins a aduči l'ęmn'i!

— Apâ — zîči — dăi, măi babă! M-am gînit şî ieu că ţî-s plače somnu — zîči — sâ nu t'i mai stingirez d'i pi somn, ca să dorn'i şî tu oliacă mai mult, să mai fac şî io triabă, că tu ai făcut d'istul.

— Bini, măi moşneğe!

A triilea d'imineaţă s-o sculat şî iar o plecat cu sacu. I-o dat om bulgur d'i-ad'imant.

— Strîngi-l bini, moşuli, sâ-l pui tot acolo şî la locu lui. Şî mîni d'imińiaţă — zîče — să vi cu-o cofâ după apă, c-am să-z mai spun čeva.

Iară moşn'iagu o strîns surčele ş-o pus pisti bulguru čel d'i-ad'imant şî s-o dus iară şî l-o băgat în ladâ lîngâ čielanţ doi, şî surčelili li-au dus în casâ. S-o sculat baba.

— Ei, moşneğe! — dzîči — văd — dzîči — că în fiicari d'imin'eaţă merj după l'emn'e-acuma.

— Apăi — zîči — mai mărg şî ieu, măi babă, c-apî pi urmă — zîči — îi mai mere şî tu în vo cît'eva d'imin'eţ.

— Bini, moşneğe!

Iacă s-o dus la lucru, o mers la lucru, o lucrat. A doilę dimineață, zîči:

— Măi babă — zîče — ma duc ieu în iez d'imin'eață s-aduc apă, câ tu — zîči — nu poț — zîči — ieș trud'ită, ma duc să mai aduc ieu.

Či:

— Du-t'i, măi moșneğe.

S-o dus la apă ș-o luat o cofă d'e apă. Însâ grindęię s-o băgat în cofa cu apă. Zîči:

— Moșuli ! Ai să mă iei acasă. Șî cum ai să mă iei acasă — zîči — ai să duči acasă la dumn'eta. Însâ — zîči — ńevasta dumn'itali, cîn ar sâ puii čeaonu d'i mămăligă — zîči — ar să mă găsască pi mini în apă. Însâ — zîči — să nu ma strîği, să ma iei să ma pui înt-om blid cu apă rečę, șî mă ții acolo îm blidu čela cu apă reče, că — zîči — Doamn'i mul bini am să-s fac io dumn'itali.

Însâ moșn'iagu o vin'it acasă cu cofa cu apă, însă grind'ęię ira în cofă. Șî baba o pus d'i mămăligă. Punîn d'i mămăligă, cîn o văzu câ mișcă čeva[2]) acolo în cofâ:

— Vai d'i min'i, măi moșneğe, oare če-ai adus în cofă d'i mn'ișcă? — Sâ uită baba mai bini, zîči:

— Vai d'e mine, măi moșneğe, ai adus om peșt'ișor mn'icuz — zîči — păca d'i Dumnăzău — zîči — să-l omori, du-l șî l-aruncă-l înapoi, pi mari.

Či:

— Nu ! Măi babă ! Dacă mn'i-o dad Dumnăzău norocu ista ș-am adus peșt'ișoru ista, am sâ-l pun într-om blid mari cu apă ręče ș-am sâ-i dau d'i mîncat, să vid'em cît ar' sâ criască iel, în cît t'imp ar sâ criascâ iel șî cît ęreșt'e-om peșt'e într-on an d'i dzîli.

— Bini, măi moșneğe.

Însâ la iel moșn'iagu avę tri copii. I-o spus:

— Drağii moșuli, șî drağii tat'ii ! — zîči. — Sâ nu va pui păcatu — zîči — să umblaț la ačista pęșt'e ! Câ d'i umblaț la peșt'ili ista șî l-iț omorî, uni va stă capu, vă stă pk'ičioarli,

[2]) Pov. ridică stînga.

şî uni vă stă pk'ičioarli, vă stă capu. Va pun capu pi trunk'i, şî va tai capu cu barda mę čę ascuţîtâ.

Însă băieţî o prins o fricâ straşńic şî n-o vrut ca sâ umbli la blidu cu pęşt'ele. O trăit peşt'işoru acolo timp d'i-on an d'i dzîli. Peşt'işoru ira mîndru şî frumos.

La un an d'i dzîli, mn'icâ vorbă, într-o sară s-o pus moşn'iagu cu baba la culcat; ş-au strîgat pe la mn'ezî-nopţî, zîči:

— Tată !

Au strîgat moşn'iagu, zîči:

— Auz, măi, fimeii — zîči — cum sâ bat băięţî čiię şî nu dorm. Măi băięţ, culca-ţî-vă, să nu vin ieu la voi !

Iară o mai auzît odată strîgîn, či:

— Tată !

Či:

— Măi fimęii — či — du-t'i spun-li sâ culči, că dacă ieu mă duc şî ięu o botă — zîči — li croiez — zîči — d'i nu mai pot !

Însâ moşn'iagu s-o sculat d'im pat şî s-o dus la băięţ, s-o uitat: băieţî dornę. Au vin'it înapoi, či:

— Vai d'i mini, čini m-o strîgat pi mini « tată », că băięţî mn'ei dorm?

S-au pus pe marğina patuli şî s-au pus aşă pi-o part'i, ş-au stat. A mai auzît odată strîgîn, či:

— Tată !

Atunči moşn'iagu o işît iar a doilę uarâ în čęlantă odaię. Či:

— Čini vorbeşte cu mini şî ma strîgă « tată », şî băieţî mei dorm?

Či:

— Vină mai aproapi, tată, că — zîče – io t'i strîg, d'im blid.

Atunči ş-au adus amint'ę d'e grind'ęie.

— Či dorej, dragu tat'ii?

Zîče:

— Tată ! Du-t'i-n nuntru şî spuni la mama sâ sâ-mvîrtă cu faţa la părete şî sâ nu ięsă afară, că dacâ-n ięsă afară, îi

praf şî čenuşâ făcută tot. Şî dumn'eta — zîči — să vi încoači — zîči — c-ai să-n ieş cu mini-afară.

Însâ, n'imn'ică vorbă, au işît moşn'iagu, s-au băgat în casâ ş-au spus:

— Măi fimęie ! Să t'e-mvîrţ cu faţa la păręt'e, câ ięsti-o ninoročiri mari, nu ştiu čini m-o strîgat, ca sâ nu t'i omoari, ca să nu mişt'i d'i loc d'e-aiči.

Însâ baba s-o acuperit pi cap, s-o-mvîrt'it cu faţa la păret'e, şî moşn'iagu o inşît în iastalantă odaii, şî grind'ęię o sărit şî s-o dat pisti cap şî s-o făcut o fată care

pi sfîntu soari t'i put'ęi uita,
dară pi faţa ii ba !

Či:

— Tată ! Adă-m primu — zîči — bulguru d'e aur.

I-o adus bulguru d'e aur. Şî cîn l-o aruncat odată, o făcut o grăd'ină tătă cu pomn'i numa d'i aur, frumęsă. Če:

— Adă-m a doilę bulgur.

I-a adus bulguru d'i mărgăritar'. Cîn i-o adus bulguru d'i mărgăritar', cîn l-o zvîrlit odată în sus, au făcut tăt numai grajd'iuri d'i mărgăritar' şî vit'i d'i mărgăritar'. Če:

— Adă-m a triilea bulgur.

I-o adus a triilea bulgur. Şî cîn l-o aruncat odată în sus, s-o făcut o curt'i tătă numa d'i ad'imant, mîndrâ şî frumęsâ, care

pi sfîntu soare t'i put'ęi uita,
dară pi curt'ea čę ba !

Dimineaţa, cîn s-o trezît moşn'iagu şî cu baba, o văzut aşă o curt'i ş-aşă o fată d'i frumęsă, cari nu mai igzista pi faţa pămîntuli. *)

— Şî dragă tată, şî dragă mamă ! D'e astąz înăint'i, să şt'iţ că curt'ea asta va rămînę dumn'earvęstră şî ieu voi fi fata dumn'ealvęstră, şî voi stapîni şî ieu împreună cu dumn'earvęstră şî cu fraţî mei cari sunt aiş tri.

*) Întrerupere pt. schimbarea benzii.

Atunj moşn'iagu, şî baba, ş-ačiię tri copii o-ng'enunk'ęt îm faţa ii şî i-o spus:

— Mulţamăs şî bodaproste, dragă fată, d'e astăz înăint'i d'i darurili cari ni le-ai făcut nǫuâ şî cari ni li-ai dăruit nǫă.

Însâ ię s-o dus ş-o făcut pozâ, ş-o trimăs pin toat'i ţăr'li: čini s-a afla, şî čini-a vini la dînsa, şî di čini i-a plăčę, după ačela s-a căsători. Au făcut poză cu toată avęrę ii: cu curt'i, cu grajd'iuri, cu grăd'in'i, cu tătuli tăt, şî ię s-o pus în mijloc şî li-o făcut pozâ ş-au trimăs în dǫuăză şî patru d'i ţări.

Însâ fičiorii d'i-mpărat au văzut poza ii, ş-au văzut či frumuşeţâ ięste-acolo. Ş-o sfătuit fiicari fičior cu părinţî lor că zîče:

— Avem să plecăm pînă în cutari ţară, să vid'em či fată frumǫsă iesti acolo d'e-mpărat, că — zîči — vrem ca s-o luăm d'i soţîii.

Îns-on fičior d'i vădană iel ira straşn'ic cred'inčios în faţa lu Dumnezău, ş-a audzît şî iel d'e ačiasta fatâ. Zîci:

— Dragă mamă ! — či. — Plec şî ieu pînă la fata čę să vid'em či fată frumǫsă, ş-am s-o čer. Dac-ar sâ vręii sâ margă după mini, bini, şî dacă nu, iară bini !

Însâ fičioru mai harnic ca toţ, iel s-o luat şî s-o-mbrăcat frumos — însâ iel ira fičior d'i ţăran — ş-au plecat. Au ağiuns la poartă la dînsa. Cîn au ağiuns la poartă la dînsa, ię s-o dus şî i-o dad drumu, ş-o întrat înuntru.

— Bună dzua, înălt'easă-mpărăt'iasă !

— Mulţămăs dumitali, dragă fičior ! Poft'im înuntru.

L-o poft'it înuntru. Cum l-o poft'it înuntru, n'imn'ică vorbă l-au pus la masă, şî i-o dat d'i mîncat şî d'i băut.

— Či dorej, dragă fičior, d'i-ai vinit pînâ pi la mini?

— Înălt'easă-mpărăt'iasă, şî fată d'i-mpărat, am auzît că vrai sâ t'i căstoreşt'i, ş-am vinit dacă vrai ş-ai bunăvoinţă ca sâ t'i ięu în căsătorii să merği după mini.

Či:

— Da ! Nu-i rę problemâ, însâ — zîči — stăi oliacă la masâ. S-o dus ş-o adus ię un costum d'i hain'i tăt d'i măr-

găritar' şî l-o-mbrăcat pi dînsu într-on costum d'i hain'i d'i mărgăritar' şî l-au uita la dînsu či fel d'i om frumos îi iel. Zîči:

— Bun! D'izbracă hain'ili!

Au d'izbrăcat hain'ili. Dzîči:

— Mai stai tri dzîli, şî la tri dzîli, am să-ţ spun.

În t'imp cît o stat ačę tri dzîli, iacă au vinit ačiię douză şî patru d'i fičiori d'i-mpăraţ. S-au întîlnit tăţ douză şî patru la un ristorant. Au întrebat fičiorii d'i-mpărat:

— Uni merği, măi?

— Io mă duc la cutari fată. Da tu uni merği?

— Tot la cutare.

Aşę čă toţ dǫuză şî patru o avut sâ vii la fata a-mpăratuli čelúia ca sâ vadă či frumuşeţă ari, şî cît iesti ię d'i frumǫsă.

Atunči o strîgat fičioru-mpăratuli Alb d'i pi lumea albâ, či:

— Măi fraţîlor! Ut'i, noi plecăm acolo douză şî patru d'e fičiori, însâ — zîči — nu put'em sâ vorbim tăţ, či-avem sâ vorbim unu pintru tăţ. Ię, d'intri cari noi ni găsîm dǫuză şî patru, după cari ar sâ vręii sâ margâ, dup-ačela ar sâ margâ, întri noi sâ nu h'i supărari, c-ari sâ margă dup-aista, sau ar sâ margâ dup-ačela, noi să fim uniţ: după cari a vra sâ margâ, a lui sâ fii [3]).

— Bun! Aşă, frat'e!

Ş-au luat tăţ ş-au încălicat pi cai ş-au plecat pînâ la fata čę d'i-mpărat. Cînd au ağiuns la poartă, au mărs ię şî li-au d'işk'is porţîli ş-au luat caii şî li-o băgat în grajd'i, şî li-o băgat într-o odaii sus, şî li-o pus la o masâ, şî li-o adus băuturâ, şî mîncari, şî muzică.

Şî s-au pus şî ię acolo pi-on scaun. Însâ fičioru čel d'i vădană o untrat şî iel înuntru, ş-o stat d'iopart'i pi-on scaun.

— Ei — zîči — drağí fičiori d'i-mpăraţ, să-n spuneţ la či-az vinit?

— Î, dragă fată — zîči — am vinit, c-am auzît d'i poza dumn'earvǫstră ş-am văzut-o k'iar îm faţă şî d'i-averli cari

[3]) Pov. subliniază, cu dreapta.

li-aveţ dumn'earvǫstră, am vinit sâ t'i luăm în căstorii. Noi sînt'em, d'i toţ dǫuză şî patru, însâ dumn'eta ai sâ meri după cari ţ-a h'i şî după cari ţ-a h'i plăčere.

Însâ ię atunči o prins ş-o rîs la fičioru-mpăratuli Alb. Însă čelălant, fičioru d'i vădană, s-o-ngălbinit pi faţă ! Zîči:

— Uitaţî-va či: aveţ sâ staţ pînâ mîni-d'imin'eaţâ, şî mîne dimineaţă, pi la uara zeče, am sâ va spun. D'iocamdată nu vă pot spuni.

— Bini !

Li-o dat la fiicari odaii seperată, fiicari fičior sâ doarmâ seperat. Însâ ię, la urma urmii, o spus la fičioru vădan'ii:

— Însâ tu vi la mini sus îm foişor, une mă găsăsc ieu în k'iliuţa mę.

Însâ ia o plecat inaint'i, iar fičioru d'i vădană au plecat sus în odaia ii. S-o aşezat pe un scaun la masă, l-au întrebat:

— Măi băięt'e ! Sâ-m spui tu mii či-am sâ t'i-ntreb ieu. Či:

— Da, înălt'iasă-mpărăt'iasă, am să-ţ spun.

— Cîn am vorbit ieu cu fičioru împăratuli Alb, d'i či t'i-ai înegrit pi faţă şî t'i-ai îngălbinit?

— Am vădzut c-ai rîs la dînsu ş-am gînd'it c-ai sâ meri după dînsu, şî d'i-ačę — zîči — m-am îngălbinit ş-am în'egrit. Či:

— Binę ! Şî tu vrai sâ ma iei pi mini-n căstorii?

— Vrau sâ t'e ięu !

— Cu tătă plăčęrę?

— Cu tătă plăčęrę !

— Dară bini — zîči. — Dumn'eta ieşt'i fičior d'i ţăran, nu ai niči o put'ere, nu ai niči o vit'ejîi: dac-ar sâ-nčiapă čineva on război asupra nǫstră grozav, či-ai sâ faş tu?

— Dacă ar sâ-nčeapă činiva un război, şî dacă am sâ mor, şt'iu c-am murit pentru dumeta şî mi-am tras moart'ea pentru dumeta şî mort am sâ fiu d'icît alti čeli nu pot sâ mai fiu, d'icît mort.

— Dacă ai aşa o plăčęre însprę mini — zîči — ut'i či: ğeamu ieste d'işk'is. Noi sînt'em — zîči — a nouză şî

nǫulę d'i rînd, dumeta t'i sui pi fereastă şî îţ dai drumu cu capu în ğios d'i pi fireastă în jos, dacă ai aşa o dragoste de mini.

Însâ iel, nimică vorbă, s-o zvîrlit la ğiam şî s-o dat cu capu-n ğios[4]) pi ğiam, ş-o gînd'it vinind pi ğios:

« Doamn'i, fă-ma un hulub ! »

Ş-atunčę, l-o făcut Dumnedzău un hulub, după cred'inţa care l-o avut-o iel, ş-o zburat d'e tri uori roată ş-o-ncun-ğ'iurat curt'ę ş-o vinit înapoi şî s-o pus pi ğiam, şî s-o dat pisti cap şî s-o făcu bărbat.

— Ei, dragă fată d'i-mpărat, am făcut şî lucru ista care-aţ spus dumn'ervǫstră.

— Fǫrt'e bun ! Dac-ai făcut lucru ista care l-ai spus, io — zîči — ut'i či: ię paloşu ista[5]) d'i pi cui şî taii-z gîtu tău, că io vrau sâ bęu sînğili, vrau sâ bęu tri picuri d'i sînği d'i la gîtu tău.

Atunči, iel, nimică vorbă, s-o repezît ş-o luat paloşu. Ię, cîn o sărit d'im pat ca să nu sâ taii, iel cîn o trras o dată cu paloşu, ş-o tăięt gîtu ![6]) Ş-au sărit capu d'i-o part'i şî trupu d'i-o part'i. Ş-au strîgat capu:

— Dragă scumpă fată d'i-mpărat ! Ię sîngę şî bę d'in trupu meu, că va prind'i bini !

Atunči ię rępid'ę s-o zvîrlit ş-o luat paharu ş-o ţînut, ş-o curs sînği ş-o băut sînği d'in trupu lui. Însâ capu s-o pus înapoi, s-o dat peste cap şî s-o făcut alt fičior, mai mîndru şî mai frumos d'i cum o fost şî s-o aşăzat pi scaun lîngâ dînsa.

Dzîči:

— Dragă băięt'e — zîči —. Nu t'i-am crezut c-ai să fi aşa um vit'eaz şî nu t'e-am crezut c-ai să fi aşa on om, ca să tai tu gîtu pentru mini.

Či:

— Nu iesti nimică — zîči — d'i asta.

Či:

— Pun-t'i-m pat lîngă mini !

[4]) Pov. ţine pumnul drept ridicat. [5]) Pov. se uită în sus. [6]) Pov. schiţează tăierea cu dreapta.

Zîči:

— Nu ! D'iocamdată nu mă pun îm pat lîngă dumn'eta, câ nu am dreptu sâ ma pun îm pat lîngă dumn'eta.

Însâ ię atunčę s-o sculat şî l-o sărutat pi faţă. Dzîči:

— Ruşîni sâ-ţ fii, că mi-ai strîcat faţa mę şî m-ai sărutat pi faţă !

Însâ ię atunči s-o supărat şî s-o pus pi pat şî s-o culcat. Iel o stat la masă pînă d'imin'iaţa. D'imin'iaţa, s-o sculat, ş-au mărs ş-o-nt'ins męsili, şî băuturi, şî mîncări la ačiię douză şî patru d'i fičiori d'i-mpărat.

Însâ iel s-o sculat d'i-acolo ş-au plecat, şî s-o pus şî iel pi-on scaun d'iopart'e. Însâ fičiorii d'i-mpărat nu şt'ię či ięste cu ačela băięt, gînd'ę că iesti-on servitor a ii.

— Ei — dzîči — fată d'i-mpărat. Acuma sâ ne dai şî nǫu rezultatu.

Či:

— Drag fičior d'i-mpărat care v-aţ adunat în curt'ę mę şî care v-aţ trud'it ş-az vinit pîn la mini ! O fost altu mai harnic ca dumnealvǫstră care viniţ întîi ş-întîi, şî i-am promis că mărg după dînsu, şî trebi sâ mărg, că n-am či fači. Ut'i-t'i: vrau să mă duc după băięţu ista [7]) cari îl videţ în faţa dumn'ealvǫstră.

Atunči, fičiorii d'i-mpărat s-o răd'icat d'i la masă ş-o spus, zîči:

— Nu iesti n'imică, nu ieste niči-o supărarę !

Ş-o-ncălicat toţ pi cai ş-o luat caii ş-au plecat. Fiicari o plecat la ţara lui. Îns-o povestit la taţî lor či s-o-ntîmplat. Iacă, n'imică vorbâ, ačię dǫuză şî patru d'i-mpăraţ au, s-o sfătui toţ ca să-nčiapă on război asupra fęt'ili čelúia d'i-mpărat ş-asupra băietuli čelúia care sâ căstoreşt'i cu dînsa. Însâ iel d'ija k'iar s-o căstorit cum o plecat fičiorii čiię d'i-mpărat, iel o luat căstorie cu dînsa. Iacă ię o auzît, şî băięţu o auzît d'i războiu čela. Dzîči:

— Dragă scumpili bărbat'e ! — zîči. — Uitaţî-vă či —

[7]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta.

zîči. — Am auzît că vra să-nčiapă ačele dǫuză și patru d'i țări la război la noi. Či-avem sâ fačem noi?

Če:

— Nu-i nimică — dzîči. — Ut'i, či: ięste — zîči — în dosu căsî mele — zîče — ieste-on lac mare cu apă. Ieu am să ma duc ș-am zvîrl cu capu-n ğios în lacu čela. Dacă-i vid'ę că durează un an d'i zîli, și ieu nu mai vin, sâ-ț iei răsura d'i la mini, sâ șt'i că io-s mort. Și dacă-a treče anu, tri zîli pisti an, să șt'i că ma vedz în casă [8]).

Bun! Iel, nimică vorbă, ię o stat pi ğiam și s-o uitat, iel s-o dus la heleșt'eu čela și s-o zvîrlit cu capu-n ğios în apă și s-o dus nǫuză și nǫu d'i mări în ğios. La-a nǫuăză și nǫulę d'i mare-n ğios, o găsît o masă d'i aur, și dǫu scaune d'ę aur. Iel s-o pus pi scaunili čele, pi-on scaun d'e aur, ș-o luat ș-o băut om pahar d'e apă și s-o luat în ğios pi mare în ğios. Cîn o ağiuns pi mari, či-au vădzut? Au vădzut uamini d'ę aur, d'i mărgăritari, d'i posomant, d'i-ad'imant plîngîn, văitînu-să. Ș-au întrebat:

— Oamini buni! D'i či plînğez dumnervǫstră atît d'i strajnic?

— Cum n-om plînği, că — zîči — am avut împăratu nostru cari-o fost stăpînitoriu nostru ș-o murit. Am avut înălt'iasa-mpărăt'iasa noastră cari-o fos stăpînitoare, ș-o murit. Ș-o rămaz — zîče — o fată în locu ii, a tatîni-su ș-a mîni-sa — zîče — care stăpînească țara, și fata čęię — zîče — s-o făcut grindęi ș-au plecat, și nu mai iesti stăpînitoare, și nu mai avem stăpînitor', sînt'em d'i bağiocurâ și n-avem pi čini sâ punim ca să h'i stapînitor' peste noi.

Atunčę o strîgat uomu čela, dzîče:

— Uitațî-va či: nu durează mult și io am să vă aduc — zîči — pi-nnălt'iasa-împărăt'iasa — zîči — pi-ačę și pi fată — zîči — care vă ieste stăpînitoarę dumn'earvǫstră, dacă mă scoat'eț pi lumia albă. — Dzîči:

— Da! T'i scoat'im, dacă dumn'eta n'e-o aduči.

[8]) Pov. subliniază, cu arătătorul drept.

Atunči l-o scos pi lumę albâ înapoi pin mari uaminii čeia d'e aur şî d'e mărgăritari, ş-o vinit cu bulguri d'ę aur, d'ę mărgăritari, d'i-ad'imant, d'i posomant, ş-au zvîrlit dupa dînsu pi mal afară cît o işît iel. Însâ iel n-o avut grija auruli ş-ad'imantuli, ş-a posomantuli, iel o plecat înaint'e. Însă lumę săracă s-o zvîrlit ş-o luat aver'li čele scumpe, le-o luat şî le-o dus acasâ la dînşî.

Însă iel o plecat la nevastă.

— Bun noroc, n'evastă!

— Mulţămăs dumn'itali, dragă bărbat'i. Ai sosît?

— Sosît! — zîči — uit'i či: — či — mîni dimineaţă îm soseşti timpu ca sâ plec la război, şî voi pleca la război cu-ačele dǫuză şî patru d'i ţări.

Či:

— Dragă bărbat'i — zîči —ut'i či: ieu sînt aproapi d'i-a fačere-acuma şî straşn'ic ma scîrbăsc că şt'iu că tu d'i la războiu ista înapoi nu mai întorči!

Či:

— Nu pot sâ şt'iu, numa Dumnezău ar sâ şt'i dacă-ntorc sau nu-ntorc!

Însâ iel s-au pus, s-o culcat ş-au visat pim vis nǫpt'ę:

« Tu vii răuşî prin sfînta cruči cari v-o ai la tini şî vii pleca la război şî vii lua d'i mîncat o čiapă şî dǫu felii d'i pîni ».

Însâ iel s-o sculat d'iminiaţa ş-o spus:

— Dragă nevastă! Pune-m, taie-m dǫu felii d'i pîni şî puni-m o čiapă şî mi-o dumică tăt felii şî mi-o puni-ntr-o hîrt'ii, c-am s-o pun îm buzunar, că io plec la război.

Atunči ię s-o supărat, či:

— Dragă bărbat'i — zîči — ut'i či — zîči — sâ-z dau mîncări.

— Nu-m trebi niči-o mîncari d'icît dǫu felii d'i pîni ş-o bucăţîcâ d'i čiapă tăiętă tătă felii.

Ş-au pus-o-m buzunar', ş-au plecat pi drum supărat. S-o gînd'it iel:

« Doamn'i ! Dacă ma am zîli de la Dumnedzău şî ma am zîli ca să mai trăiesc cu-ačiasta n'evastâ, răuşăşt'i-m, Doamn'i, ca să pot răuşî şî io ačist război ».

Ş-au plecat. Iči.

« Pi nimică — zîči — n-am să răuşăsc, numai pin sfînta cruči care-o am la gîtul meu ».

A, însă douză şî patru d'i-mpăraţ cu oastę aşt'epta la graniţâ ca sâ vii fata şî cu bărbatu ii ca sâ vii la război, îns-o văzut on uom îmbrăcat ţărăneşti, cu opinči, mărgîn.

— Bun noroc, înălţaţîlor împăraţ !

— Mulţămăs dumitali, uomuli ! Da či cauţ dumn'eta pi fruntięr'li ięste, că noi aşt'eptăm sâ vii aiči — zîči — uaste ca să ne luptăm ?

Zîče:

— Înălţaţîlor împăraţ ! Graţie capu mn'eu,
graţie, fătu m'eu,
ieu sînt ačela care am vinit să mă lupt cu dumn'ealorvǫstrâ în locu soţîii mele.

— Dumeata ieşt'i ?

— Io sînt ! — dzîči. — Puneţ armata cîtă-o aveţ ca să tragă în mini să vid'eţ dacă put'eţ fači čeva.

Însâ iel s-o gînd'it rępid'i pi sfînta cruče ş-o-ncremenit tătă armata cîtă-o fost acolo. Atunči o strîgat împăratu :

— Trağeţ cu tunuri, cu mitralierę, cu puşt'i, cu tunuri, cu tăt'i če găsîţ, če-aveţ în faţa dumn'eavǫstră, trağeţ !

Însâ či să tragă, câ ii ira toţ încremeniţ, nu put'ę să tragă niči unu. Če:

— Noa, înălţaţîlor împăraţ, cum ?

Či:

— Nu poat'i sâ tragă niči unu în dumn'eta şî ne-nkinăm îm faţa dumitali şî n'i dăm iscăliturâ câ ne predăm sub comanda dumitale.

Či:

— Bun !

Atunčea iel o gînd'it pi-on reğiment d'i-armată şî l-o d'iscriminit şî zîči:

— Uit'i: punèţ îm faţa mę ačeste mitralieri, ş-ačeste tunuri să tragă, să tragă-n mini.

Însâ-mpăratu li-o pus, însâ či folos că-ntr-însu n-o prins n'iči-on cartuş, tăti merğę în văzduh, într-însu nu prind'ę n'imic. Atunči împăratu o pk'icat în g'enunţ, au luat ş-o făcut on contrat şî li-o, s-o iscălit dǫuză şî patru d'i ţări că ii sunt supuş supt comanda lui. Şî iel o-ntors, o d'iscriminit tătă armata înapoi, şî iel o-ntors ş-o vinit acasâ. Şî iară-mpăraţî s-o dus înapoi, cu tăt'i trupili, o plecat fiicari la ţara lui.

Însâ n'evasta lui l-o văzut d'i la d'ipărtari vinind straşnic pi dînsu, vinind pi ğios. Însâ ię o fuğit înăint'ea lui, ş-aşă d'e straşnic fuğę că nu mai put'ę, însă iel i-o făcut d'im mînâ să-ngăduie mai înčet, să nu fugă-aşă d'i tari. Iel o mărs mai rępid'i, či:

— Dragă nevastă, nu fuği — zîči — stai mai înčet, că ieu războiu l-am terminat.

Însâ cîn o auzît ię, s-o bucurat straşnic, o sărit şî l-o cuprins

îm braţă

şî l-o pupat fără niči-on h'ir d'i greaţă.

Ş-au mărs în casă. Zîči:

— Dragă bărbat'i — zîči — vrau să vid'em şî ieu dacă-ai terminat războiu.

Atunči o scos contratu d'im buzunar' şî i l-au arătat, câ sunt iscăliţ dǫuză şî patru d'i-mpăraţ sup comanda lui. Ię foart'e straşńic s-o bucurat ş-au mărs în casâ. Iacă la tri zîli şî la tri nopţ, au născut um băięt cu păru tăt numai d'i aur şî d'i mărgăritari atît d'i frumos

cari pi sfîntu soare t'i put'ęi uita,
dară pe dînsu ba!

Creşt'ę: cît creşt'ę altu într-un an, iel creşt'ę într-o zî. Cîn o foz d'i itat'ę d'i ob zîli, iel o foz d'i opt an'i. Zîči:

— Dragă mamă, și dragă tată ! Vrau ca să mă duc ca să cučiuresc toată lumę asta-mpreğiur.

— Voia-ț ieste, dragu tat'ii, pliacă.

Atunči iel s-o-nnălțat odată la čeri, ș-o zburat, s-o dus într-ačeli dǫuză și patru d'i țări cari li-au cuprins ta-su. S-o uitat în tăt'i dǫuză și patru d'i țări, însă niči-o țară nu i-o plăcut, ș-o vinit înapoi.

Zîči:

— Tată și mamă ! D'intr-aiestę dǫuză și patru d'i țări cari s-o aflat aiči — zîči — niči-o țară nu mn'i-o plăcut — zîči. — Uni pot sâ ma duc ieu ca sâ-m placă și mii o țară ca să rămîn și ieu ca împărat stăpînitor?

Atunče i-o spus mă-sa:

— Dragu mamii, fiul mamii — zîči — ut'i či: ai sâ merği cu mini la nǫuză și nǫu d'i mări uni-am stăpînit ieu, și moșul tău, și moșica ta, ș-acolo vii rămînę stăpînitor.

— Aj vra — dzîči — mamă, sâ văd și ieu či țară ięste-acolo.

Atunči o vin'it băięțu și cu mă-sa la mari, ș-o făcut mă-sa cruči cu cîrja la mari, ș-o d'isfăcut marea-n dǫu ș-o trecut nǫuză și nou d'i mări, ș-au ağiuns pi pămînt und'i s-au găsît și bărbatu ii cîn o fost în t'impuri. Cîn l-o văzut-o uaminii d'i aur și d'i-ad'imant, și d'ę pozomant, și d'i mărgăritari, au plîns tăț ș-au răd'icat-o hura, ș-au strîgat:

— Să trăiască stăpîna nǫstră !

Însâ ię o spus:

— Draği uameni și popor care v-aț adunat aiči și care sunt'eț, și care v-am fost stăpînitor, ieu, și tata, și mama, d'e astăz înăint'i va lăs fiul meu ca stăpînitor' în locul meu, că ieu mă duc cu bărbatu meu pi lumia albă.

Atunče lumea s-o bucurat strașnic și l-o răd'icat tron, ș-o rămas tron, stăpînitor' acolo la a nouză și patrulea d'i mari. Și mă-sa cu ta-so o vinit înapoi.

Și m-an suit pi-o săcară
și v-an spus-o în ię sară.

Inf. Gheorghe Zlotar; Fundu Moldovei, rn. Cîmpulung; *cules* în București în 16 februarie 1955, de O.B.; *transc.* O.B.; *durata:* 28'; A.I.F., mg 822.

Pov. o știe: « d'i la Ion N'ergeș Fornai, cînd o stat la min'e, acu-s vo 4 an'i ».
Ai mai povestit-o? « am spus-o acasă. Marcu mai șt'ie d'intr-însa, da nu hăt bin'e, am să i-o mai spun, a-mvăța-o iel. »

« cu HAT-PRINȚ »

O-s c-o fost odatâ
ca ničiodatâ;
dacă nu m-aj da a povesti
ca um puriče-a plezn'i,
povesti în ię sarâ pe iči pe la noi n-ar mai h'i!
Că nu-z di cîn povestili,
nij di cîn minčiunli,
că-s c-o dzî dǫu mai încoači
d'i cîn sâ potcoźę mîța cu coajâ d'i nucâ
şî merę la sfînta rugă;
da d'i cîn mîța s-o beşît,
mai mul la bisęrică nu s-o primit
ş-o trecut pi lîngâ poartâ pi la mini
ş-am prins-o, am bătut-o bini-bini
pînâ m-o-mvățat şî pe minę!

O-s c-o fost odatâ on împărat ş-avę tri fet'e – n-avę fičiori, n-avę mn'ic, avę tri fęt'e. Şî iacă-mpăratu o plecat odatâ la un uoraş d'ipart'i straşńic. Ş-o-ntrebat pi fęt'ili čele dǫu mai mari, pi čę mai mari şî pi čę mai mn'ijločii:

— Dragu tat'ii! Io mă duc în cutari oraş, či să v-aducâ tata d'i-acolo?

Či:

— Mn'ii să mn'i-aduči bocanči, sâ mn'i-aduči rok'ii, sâ mn'i-aduči tulpan'i, sâ mn'i-aduči... mă rog, felurit'i d'i frumuşățuri sâ n'i-aduči nǫuâ la amîndǫuâ.

Da împăratu o avę dragâ pi čę mai mn'icâ.

— Da ții, dragu tat'ii, či sâ-ț aducâ tata d'i-acolo?

— Vai, tatâ, pintru mini n-ai či t'i obosî, sâ cumpiri n'imńic. Câ — zîči — atîta dacă, mărgîn încolo şî vinin încoači dacă-i găsî frunzâ d'i nuc cari sâ cîntâ sîngurâ sâ mn'i-aduči. Şî dacă nu, n-ai či t'i obosî pintru mini.

— Bini, dragu tat'ii!

S-o gînit împăratu:

«Măi, uni-am să găsăsc ieu frunză d'i nuc cari sâ cîntâ sîngurâ?»

Iacâ s-o luat, n'imn'icâ vorbâ, şî s-o suit împăratu în trăsurâ ş-o plecat. Mărgîn încolọ, o-ntrebat tăt drumu şî pin tăt oraşu, frunzâ d'i nuc n-o găsît. Vinin înapoi, iarâ tot la fel'. Însâ iel o luat pintru fẹt'ili, straii pintru-ačele dọu după cum i-o spus, da la ias mn'icâ nu i-o adus mn'ic. Vinin pi la ğiumătat'i calea, iacă on om n'ivăzut în faţa lui.

— Bună zua, înălţat'i-mpărat'i!

Iel atunči o oprit caii, s-o spăriẹt. S-o uitat în driapta [1]), s-o uitat în stînga. [2])

— Čini vorbeşt'i cu mini d'ẹ nu-l văd?

Če:

— Niş nu trebi sâ-l vedz, înălţat'i-mpărat'i! Und'i-ai fost?

— Am fost şî ieu într-un uoraş.

— Şî či mai cauţ?

— Caut frunzâ d'i nuc cari sâ cîntâ sîngurâ.

— Înălţat'i-mpărat'i, io am sâ-z dau frunzâ d'i nuc cari sâ cîntâ sîngurâ, da dacă mn'i-i da či ţ-a işî înaint'i.

S-o gînit împăratu:

«Či-ar sâ-m iẹsâ înaint'i?»

— Am sâ-z dau! D-apâi — dzîči — či sâ-z dau?

— Či ţ-a işî înaint'i-ntîi: câ ţ-a işî cîni, cîni, câ mîţ, mîţ, pasâri, pasâri, uom, uom, vacâ, vacâ, bou, bou, cal, či ţ-a işî înaint'i sâ-m dai mn'ii.

— Bini!

Iacă i-o dat frunza d'e nuc ş-o făcut contratu. După cum o făcut contratu, i-o dat frunza čẹ d'i nuc, o pus-o

[1]) Pov. se uită spre dreapta. [2]) Pov. se uită spre stînga.

moşn'iagu îm buzunar', împăratu, s-o suit în trăsurâ ş-o vinit. Vęd'i fęt'ili câ nu mai vin, porneşt'e fata čę mai mari înaint'ę tătîni-su. Mere-o bucatâ, ved'i câ nu vini, sâ-ntoarči napoi.

— Ę! — či. — Tu t'i-ai dus — zîči — numa oliacâ — zîči — da lasâ câ ma duc ieu mai mult!

Mere fata čę mn'ijločii tot aşę, mere-o bucată, vede câ nu vini, sâ-ntoarči-napoi.

— Ai d'i capu vostru, prǫstelor! [3]) Ma duc io înaint'ea tat'ii!

Iac-o plecat fata čę mai mn'icâ. S-o dus fata čę mai mn'ică tri zîli şî tri nopţ. N'imn'icâ nu i-o ieşît la-mpăratu înaint'i, prima i-o ieşît fata čę mai mn'ică. Cîn o văzut-o împăratu, o-ncremenit!

— Alelei, dragu tat'ii! Čin'i t'i-o scos pi tini îm faţa mę şî d'i či-ai işît îm faţa mę, că-i capu mn'eu mîncat amu!

— Da d'i či, tatâ?

Împăratu s-o prins a plîngi ş-o pus-o-n trăsurâ şî tot o plîns pîn-acasâ. Ş-o mărs şî i-o spus la-mpărăt'iasa či-i şî cum, tăt, ş-o prins a plîngi ş-împărăt'iasa, ş-împăratu. Atunči o vinit fata čę mai mn'icâ ş-o spus:

— Tatâ! Şî mamâ! Dacă nu-m spuniţ pintru či plîngiţ, sâ şt'i că pi mini m-aveţ čę dragâ şî ieu — zîči — ma puşc ori mă otrăvăsc, dacâ nu-m spuniţ pintru či plîngiţ.

Atunčę-mpăratu i-o spus:

— Draga tat'ii! Ut'i, m-am întîlnit cu on om n'ivăzut şî mn'i-o dat frunzâ d'i nuc ş-am făcut contrat cu dînsu câ či mn'i-a işî înaint'i, ačę sâ-i dau! Şî tu mn'i-ai işît înaint'i, şî pi tini trebi sâ t'i dau.

— D'e asta ieş supărat, tatâ?

— D'e asta!

— D'e asta n-ai či h'i mn'eta [4]) supărat — dzîči. — N-avę niči-o fricâ d'i asta! Hai, câ ma-mbrăc şî mergem pîn-acolo uni vrei sâ mă dai dumn'eta.

[3]) Pov. subliniază cu stînga. [4]) Pov. subliniază, cu stînga.

S-o-mbrăcat fata c-on rînd d'i straii frumǫsâ şî s-o dus pîn-acolo uni s-o-ntîlnit împăratu. Cîn o ağiuns acolo, s-o d'esk'icat pămîntu-n dǫu şî fata o întrat îm pămînt, ş-împăratu o rămas plîngîn în drum. S-o-ntors împăratu cu trăsura-napoi. Acolo či să găsascâ, či ira fata? Acolo ira, stăt'ę frumusęța lumii, Hat-prinț, însâ iel ira n'ivăzut. Iel o fos n'ivăzut, o trăbuit sâ stęi dzeče an'i d'i zîle-m pămînt. Patru an'i d'i zîli li-o avut stat şî mai avę încâ d'i stat încâ şęsâ an'i d'i zîli îm pămînt d'i frica zmăoaičii ca sâ nu-l furi. Iacâ, n'imn'icâ vorbâ, iel s-o dat îm dragostę cu fata-mpăratuli, şî la un an d'i zîli o făcut on copil.

Či:

— Vai d'i min'i, măi bărbat'i — zîči — m-o ağiuns on dor aşă d'i straşn'ic — zîči — d'i mama, d'i comed'i!

— Apâi dacă t'i-o ağiuns dor — zîči — na-ț o trăsură şî c-o părę d'e cai şî na-z băiętu şî sâ t'i duş, da sâ nu stai mult, câ mn'i-i dor d'i băięt.

— Bini!

Ię s-o luat şî s-o suit în trasurâ atîta d'i mîndrâ ş-atîta d'i frumǫsâ ş-avę un copil. O întrat la ta-su. Cîn o văzut-o ta-su, bucuria lui! Togmai fata čę mai mari sâ mărita: o stat ię la nuntâ, o ğiucat, o pitrecut, o băut, o mîncat. Či:

— Vai d'i mini — zîči — noa după nuntâ nu stau mult câ ma duc acasâ, că m-aşt'iaptă bărbatu.

S-o suit în trasurâ, ş-o luat băiętu ş-o plecat. Iar-o ağiuns la pamînt; şî cîn o ağiuns la pamînt, s-o d'isk'icat pămîntu ş-o întrat îm pămînt. Iac-o mai stat încâ doi an'i d'i zîli. Într-ačię doi an'i o mai făcut încâ doi băięț. Pe-a triilea an, o ağiuns-o dor iarâ d'i mă-sa. Či:

— Vai d'i mini, măi bărbat'i, aşă m-o ağiuns on dor d'i mama, d'i comęd'ii!

— Bini, măi fimęię! Na-ț trasurâ şî cai, şî ię-ț băięțî tăț tri cu tini şî du-t'i! Numa sâ nu stai mult, câ mn'i-ar sâ h'ii dor d'i băięț.

Či:

— N-am sâ stau mult.

Da ię ira groasâ amu cu-a patrulę copk'il. S-o luat şî s-o suit în trăsurâ ş-o plecat. Togmai cîn o plecat, nuntâ la sorî-sa čę mai mn'ijločii, sâ mărita ačę mai mn'ijločii. O ağiuns acasâ la-mpăratu. Împăratu bucuros, o văzut că ari tri băięţ atîta d'i mîndri şî frumoş. O pus-o la masâ, o băut, o mîncat, o drăgostit iel, împăratu. Da împărăt'iasa, dupa nuntâ, o-ntrebat-o — o k'emat-o într-o odaii ş-o-ntrebat-o:

— Dragu mamii! Sâ-n spui şî tu — zîči — mamii cum trăieş tu cu bărbatu tău acolọ — zîče-m pămînt?

— Vai, mamâ, atîta d'i bini trăiesc! Fel d'i fel d'i mîncări şî fel d'i fel d'i muziči şî fel d'i fel d'i băuturi sînt pi faţa pămîntului! Şî paturi frumọsă — zîči — şî curt'i cari nu sâ mai pomineşti mai frumọsâ ca ačę! Da či folos, câ io pi dînsu nu-l văd. Iacâ io am — zîči — amu pi-a patrulea an d'i cîn trăies cu dînsu şî — zîči — nu-l pot vid'ę.

— Hę, dragu mamii! Las câ mama ar sâ-z dęi ţîi čeva ş-ai să-l vedz — či. — Na-ţ ţîbricu [5]) ista d'i-acasâ şî na-ţ lumn'ina asta. Şî cîn ai s-ağiunği acolọ s-a, cîn a dorn'i iel mai bini, tu s-aprinz lumn'ina, c-ai sâ-l vedz či fel d'i uom îi.

— Bini!

Ię atunči nu mai avę răbdari, s-o suit în trăsurâ ş-o luat băięţî cu lumn'ina-ačę, o pus-o la dînsa-n sîn şî ţîbricu ş-o vinit acasâ. Cum o vinit acasâ, s-o d'isk'icat pămîntu şî s-o băgat îm pămînt. Dupa či s-o băgat îm pămînt:

— Noa — zîči — ai vinit, măi fimęie?

— Am vinit, măi bărbat'i.

S-o luat şî s-o făcut mîncari, o mîncat. După či-o mîncat, s-o pus la culcat. Cîn dorn'ę iel mai bini, ię s-o sculat înčet ş-o aprins lumn'ina şî s-o uitat la dînsu. Iera un om atîta d'i frumos, ca şî soar'li întunicat d'i frumuşęţa lui! Atunči ię o pk'icat leşînatâ-odatâ ğios, cu lumn'ina-m mînâ. Atunş s-o sculat iel.

[5]) ţîbric = « kibritu ista » (chibrit)

— Alelei, dragă nevastâ ! D'i-ai făcut d'in capu tău
Doamn'i bun cap ai avut !
Da t'i-o-mvățat činiva,
Doamn'i rău ț-o mai vrut !

Ače — mn'i-ai mîncat — zîči — tri sfert d'i put'ęrę — dzîči — șî d'i-amu — zîči — haram d'i capu mn'eu șî d'i viața ta !

Ș-o ișît d'i-acolo d'im pămînt cu-ačię tri copk'ii. Ię ira groasâ cu-a patrulea.

— D'i-amu — dzîči — d'i mai avem zîli d'i la Dumnezău sfîntu sâ mai scăpăm, męrim că am tri surori în tri capit'i d'i lumi șî lasăm aișt'ę tri băieț. Șî n'i-om duči șî noi cît om v'id'ę cu uok'ii ca sâ nu n'i găsască zmăoaica.

Șî s-o luat ș-au plecat ii pi drum. S-o dus,
ca cuvîntu d'im povęste,
Dumn'ezău la noi soseșt'i,
mai mîndrâ șî mai frumǫsâ înaint'i ięsti !
Čiont !
« Leveș ! »

Ș-au plecat. Au plecat
pin codri,
pin zăhăstrii,
pim pustietăț.

Iac-o ağiuns la sorâ-sa čę mai marę. Zîči:

— Na ! Du-t'i șî lasâ băięțu ista ais mai mari la sorâ-mę. Da sâ nu spui uni sînt ieu d'i capu či t'i țîni, câ ieu m-ascund aič su capâtu podului.

S-o dus ię cu-ačię tri băięț. Cîn o întrat în ogradâ, o strîgat ię:

— Tu ordinară ! Șî haitâ či ieș tu ! Câ tu ai mîncat capu la bărbatu mn'eu — zîči. — Stăi, că-z dau io ții !

Șî sâ repezeșt'i la dînsa s-o batâ. Či:

— Vai d'i min'i — zîči — nu ma bat'i !

Či:

— Uni-i hoțu șî tălhariu?

Či:

— Ia acolo-i [6]) su pod.

O mărs soru-sa șî l-o luat la o seri d'i bătăii șî i-o trînt'it om bătălion lui șî l-o lăsat mai mort. O lăsat om băięt acolǫ ș-o plecat mai naint'i. Či:

— Vedz, măi fimęi, ț-an spus sâ nu spui șî tot ai spus!

— Vai d'i min'i, c-an gînit câ mâ omoarâ!

— T'i rog — dzîči — la as mn'ijločii sâ nu mai spui. Či:

— Nu t'i-oi spuni.

Șî s-o luat ș-o plecat mai d'ipart'i, o ağiuns la čę mn'ijločii. Iel iarâ s-o ascuns su pod șî ię iarâ s-o dus. Cîn o văzut-o čę mn'ijločii, o ișît la dînsa, n'imn'icâ vorbâ, șî i-o dat o palmâ.

— Tu ordinarâ, șî haitâ či ieș tu! — zîči. — Uni-i hoțu, șî uni-i talhariu? Câ — dzîči — i-ai mîncat capu tu! Zîči:

— Vai d'i min'i, nu ma bat'i, câ ia acolo-i su pod.

Ię s-o dus su pod șî l-o luat șî altâ bataii i-o turnat.

— Măi magariuli șî porculi či ieș tu — ziči — fimęi ț-o trăbuit? Ia d'i-amu — zîči — ar sâ vii zmăoaica ș-ar sâ t'i ięi.

O lăsat om băięt ș-acolo.

— Ęi, măi fimęi — zîči — vedz či inimâ ai tu — dzîči — tot spui d'i mini.

— Măi bărbat'i, lasâ-ma, câ — zîči — m-an t'emut câ omoarâ, cu-așa forțâ o vinit la mini șî mn'i-o dat o palmâ.

— T'i rog — zîči — măcar la es mn'ijločii sâ nu ma spui, câ as mn'ijločii i pi tri părț mai tari d'icît aiez dǫu. Či:

— N-am sâ spun!

S-o luat șî s-o dus cu băięțu čel mai mn'ic. Cîn o ağiuns pi poartâ, čę mai mn'ic-o luat-o d'i cap șî cîn o izbit-o odatâ d'i pămînt, o tremurat șî criili-n cap! Či:

— Uni-i hoțu șî tălhariu?

— T'i rog — zîči — nu mă omorî, câ — zîči — spun un'i-i. Ia acolo-i su pod.

[6]) Pov. se uită spre dreapta.

S-o dus la dînsu şî l-o luat şî l-o bătut tri zîli şî tri nopţ, pînâ l-o ascultat cu urȩk'ea.

— Vai d'i min'i, dragâ sorâ, nu mă omorî!

— Aşȩ-s trebi, câ — dzîči — ţ-o trăbuit — dzîči — fimȩi — zîči — aşȩ-s trebi, alfel nu ţî sâ cad'i.

O lăsat şî băiȩtu čelalant şî s-o luat ş-o plecat ii amîndoi mai d'ipart'i.

— Apâ — zîči — măi n'evastâ! D'i-amu — zîči — plecăm şî noi cît om avȩ dzîli d'i la Dumnezău sfîntu. Dacâ-i avȩ noroc, n-a vini zmăoaica şî m-a lua, bini d'i mini, şî dacă nu, iarâ bini!

S-o luat ş-o plecat amîndoi pe drum. Mărgîn înapoi pi drum, o-nturnat iel capu [7]) ş-o văzut că vini un nour întunicat asupra lui.

— Apâ — dzîči — măi fimȩie! Dacâ tu ai făcut lucru ista şî tu m-ai văzut pi mini, apâ — zîči — atunči sâ naş tu pruncu tău d'in t'in'i cîn oi înt'ind'e io mîna pisti pînt'ičili tău.

Ş-atunči o vinit nouru şî l-o luat pi dînsu-m văzduh şî s-o cam mai dus cu dînsu. Iȩ o rămas în mn'ijlocu drumuli plîngîn.

S-o luat şî iȩ pi drum,
pin codru,
pin zăhăstrii,
pim pustietăţ.

Atîta či s-o dus pînâ s-o rupt şî straili pi dînsa. Ş-o ağiuns la Sfînta Lun'i, ş-o bătut la uşâ.

— Hai, hai, dacâ ieşt'i uom primint'ian, untră înăuntru şî t'e-ncălzȩ.

Da d'i ieş hultur d'im păduri,
mai afund îm păduri:
că-am o haitâ lătrătoari
cu d'inţî d'i oţăl,
cîn t'i rumpi, dărăburi t'i făči!

[7]) Pov. se uită în sus.

— Ba am — zîči — sînt, maicâ, uom primint'ian!

— Poft'im înuntru şî t'i-ncălzę!

O untrat înuntru.

— Bună zua, maicâ bătrînâ!

— Mulţumăs domn'itali, n'evastâ!

O luat-o Sfînta Lun'i ş-o uns-o şî i-o da d'i mîncat, ş-o-mbrăcat-o, ş-o pus-o-m pat.

— Maicâ batrînâ! N-ai auzît cumva d'i numili lu Hat-prinţ?

— N'iş n-am văzut, niş n-am audzît — zîči.

Ş-o stat pînâ d'imin'iaţa. D'imin'iaţa, s-o sculat şî o plecat mai naint'i. Da i-o spus Sfînta Lun'i:

— Dragâ! Na-ţ furca-aiasta d'e aur, câ — zîči — ţ-a prind'i bini odatâ.

O luat o furcâ d'i aur c-om fus d'e aur cari torčę sîngurâ, ş-o luat-o ię ş-o plecat mai naint'i. Iar-o plecat

pin codri,
pin zăhăstrii,
pim pustietăţ.
Ca cuvîntu d'im povęstę,
Dumnezău la noi soseşt'i,
mai mîndră şî mai frumǫsâ înaint'i ięsti!
Čiont!
« Leveş! »

Au ağiuns la Sfînta Vineri. Au batut în uşâ.

— Hai, hai, dacâ ieşt'i om primint'ian, poft'im înuntru şi t'i-ncălzę! Da d'i ieşt'i hultur d'im păduri,

mai afund îm păduri,
câ am o haitâ lătrătoari
cu dinţî d'i oţăl:
cîn t'i prind'i, dărăburi t'i fači!

— Ba-s om primint'ian, maicâ bătrînâ!

— Poft'im înuntru şî t'i-ncălzę!

O vinit înuntru.

— Bună sara, maicâ bătrînâ!

— Mulţămăs dumitali, nevastâ.

I-o pupat mînuli şî pk'ičioarli la Sfînta Vineri, ş-o-ntrebat-o:

— Maicâ bătrînâ! N-ai auzît cumva d'i numili lu Hatprinț?

— Alelei dragă! N'iş n-am auzît, n'iş n-am vădzut! Dar stăi pînâ mîni dimineațâ.

O stat pînâ d'imineațâ ş-o uns-o ş-o legat-o şî i-o dat ş-ačę o năframâ d'i aur cari cosę sîngurâ.

— Dacă nu-i meri şî nu ț-a spuni Sfînta Duminicâ, sorâ-mea, pă altu nu-ş čini ț-a mai spuni.

S-o luat iară pin codri,
pin zăhăstrii,
ca cuvîntu d'im povęste,
Dumnezău la noi soseşt'i,
mai mîndrâ şî mai frumǫsâ ięsti!
Čiont!
« Leveş! »

Au ağiuns la Sfînta Duminică, ş-au bătut la uşâ.

— Hai, hai, dacâ ieşt'i om primint'ian, vinâ la foc şî t'încălzę.

Da d'i ieşt'i hultur d'im păduri,
mai îm fund îm păduri,
că am o haitâ lătrătoari
cu d'inți d'i oțăl:
cîn t'i prind'i, bucăț şî dărăburi t'i fači!

— Ba-s om primint'ian, maicâ bătrînâ!

— Poft'im înuntru şî t'i-ncălzę.

Au întrat înuntru ş-au pk'icat în g'enunț şî i-o săruta mînuli la Sfînta Duminică, şî pk'ičioar'li.

— Maicâ bătrînâ! N-ai auzît cumva d'i numili lu Hatprinț, cari l-o furat smăoaica?

— Alelei, dragâ, stăi pînâ dimineațâ, câ dimineațâ oi vid'ę io!

I-o luat şî i-o dat d'i băut şî d'i mîncat. Ş-o legat-o, ş-o uns-o ş-o pus-o-m pat şî s-o culcat. Dimineața, Sfînta Duminicâ o luat on corn ş-o bučinat în tri cornuri d'i lumi:

cîtâ frunzâ pi pămînt
şî čet'inâ pi copac
şî năsîp îm mari
atîta animăli o vinit la dînsa.

— Či-i, stapîna noastrâ, d'i ni k'emi cîn ni veselim noi mai bini şî cîn bem noi mai bini şî ni petrečem mai bini, şî ğiucăm, atunči ni st'ing'ireş şî pi noi!

— Ę, či-atîta băuturâ îm voi şî či atîta — dzîči — ğiocuri îm voi? Mai lăsaţ băutur'li la o part'i, şî mai lăsaţ ğiocur'li la o part'i! Ia — zîči — sâ-n spuneţ voi, d'intri voi, cari-az văzut şî cari-aţ auzît d'i curţîli smăoaičii care-o furat smăoaica pi Hat-prinţ?

— Maicâ bătrînâ şî stapînâ, n-am văzut şî n-am auzît d'i curţîli čęlę.

Au luat ię ş-o numărat tri zîli şi tri nopţ: on čiocîrlan că nu ięsti. Bučinâ ię, şî bučinâ ię, şî bučinâ ię: iacă vini şî čiocîrlanu.

— Ai, curvâ ţ-ar h'i ţîi obrazu tău, şî-i mai curvâ ačel či t'i-mvaţă pi tini, da d'i cîn strîg io după tini şî tu nu vrai sâ şt'i?

— Lasâ-ma, maicâ bătrînâ, câ pi uni-am umblat ieu, sâ nu mai umbli n'iam d'i n'iamu mn'eu şî samînţâ d'i samînţa mę!

— Da pi uni-ai umblat?

— Am umblat pi curţîli smăoaičii, ş-am văzut pi frumuşęţa lumii, pi Hat-prinţ. Şî d'i dragostea lui şî d'i frumuşeţa lui — zîči — am stat acolo şî m-am uitat, câ nu ma put'ęm d'islipk'i d'i dînsu!

— Ha-ha-ha! D'i t'ini mn'i-o fos mn'ii dor! Sâ-m iei fimęię asta sâ mn'i-o duči pîn-acolo la curţîli lu Hat-prinţ.

— Vai, maicâ batrînâ! Da cum sâ duc ieu trei suflit'e în spat'i? — Ię ira groasâ, avę doi copii într-însa. Atunči, n'imn'icâ vorbâ, zîči:

— Lasâ, câ io ţ-oi da put'ęrę şî-i duči-o, şî pi ğios, şî mai în spat'i, cum îi put'ę, ai s-o duči.

I-o dat la čiocîrlan d'i băut și d'i mîncat și ii tot la fel', și i-o dat Sfînta Duminicâ o cloșcâ cu patru pui d'e aur, și cloșca d'e-aur. Și o luat-o čiocîrlanu, cît în spat'i [8]), cît pi ğios[8]), cît în spat'i[8]), cît pi ğios[8]), tot așă s-o dus čiocîrlanu pîn-o ağiuns la fîntîna smăoaičii uni ira prins Hat-prinț.

Însâ Hat-prinț iera dus la vînat. Iacâ ię s-o pus la fîntîna ačę ș-o lăsat-o čiocîrlanu acolǫ, și s-o-ntors înapoi. S-o pus la fîntînâ. Cum s-o pus la fîntînâ, o scos furca čę d'i aur ș-o pus-o-m brîu și torčę sîngurâ, și cînta la fîntînâ, ię. Vini-o servitoari. Cîn o văzut furca čę d'i aur, o uitat și d'i apâ, și d'i tăt. O luat o cofâ d'i apâ.

« Vai d'i mini — zîči — io am vinit după apâ — zîči — ș-amu cîn mărg acasâ [9]) — zîči — stăpînâ-mea mă omoarâ d'im bataii ! »

Ș-o mărs în casâ. Cîn o mărs în casâ, n'imn'ică vorbă, s-o scula smăoaica și face rranț ! o palmâ !

— Da d'i cîn t'i-aşt'ept io cu n'irăbdari, cu apâ, și tu nu vi, și io stau însătatâ ?

— Vai, stapîna mę, lasâ-ma ! Câ či-am văzut ieu, n-am vădzut d'i cîn sînt ieu îm viața mę !

— Či-ai văzut ?

Zîči:

— Am văzut — zîči — o fimęii — zîči — c-o furcâ d'i aur ș-om fus d'i aur cari sâ torčę sîngur la fîntînâ !

— În ia du-t'i spuni-i nu mn'i-a vind'i mn'ii furca čę și cu fusu čel d'e aur ?

Męri ię și-i spuni:

— O spus înălt'iasa-mpărăt'iasa nu i-i vind'i ii furca asta și fusu d'e aur ?

— Ba ! I-oi vind'i !

— Apâ dacă-i vind'i, poft'im înuntru !

O luat-o ș-o k'emat-o-n curt'i. Bini !

— Bună zua, n'evastă !

— Mulțămăș dumn'itali !

[8]) Pov. dă din cap, sacadînd vorbele. [9]) Pov. subliniază, cu stînga.

Amu ię căpătasă-on čerc pisti pîntiči. Dzîči:

— Nu cumva — zîci — ț-î d'i vîndut furca asta?

— Ba d'i vîndut!

— Da či čei pi dînsa?

— Dacâ mn'i-i lăsa o noapt'i sâ dorm cu bărbatu dumn'itali, atunčę îz dau furca.

— Am sâ t'i lăs!

Iacă, n'imn'icâ vorbă, pe cîn o vinit Hat-prinț d'im păduri, d'i la vînat, ię i-o făcut mîncări adormit'i, și pi dînsa o pus-o-n altâ odaii. Și cîn s-o pus Hat-prinț la masâ, și cîn o mîncat, și s-o pus pi pat ș-o adormit. L-o luat-o pi n'evastâ ș-o dus-o, zîči:

— Na, du-t'i și t'i culcâ lîngâ Hat-prinț.

S-o dus și s-o culcat lîngâ Hat-prinț. Ię o strîgat, cîn s-o pus lîngâ dînsu:

— Hat-prinț! Înt'indi mîna pisti pînt'ičili mn'eu sâ nasc aișt'ę doi prunči a tăi, câ Doamn'i cu greu-i mai port!

Iel n'imicâ: mort!

— Hat-prinț! Înt'ind'i mîna pisti pînt'ičili mn'eu sâ nasc pruncii tăi, câ Doamn'i cu greu-i mai port!

N'imic. Iel nu s-o trezît. O strîgat pîn-a triilę uarâ. A triile uarâ o cîntat cucoșu ș-o vinit ię ș-o luat-o ș-o dus-o-n altâ odaii. Hat-prinț, dimineața s-o sculat, o mîncat, și s-o-mbrăcat ș-o plecat la vînat. Îns-om băięt cari umbla cu uoili, cari iera servitor la smăoaicâ, o auzît čę či-o strîgat fimęię čę.

A doilę dzî, iară s-o dus servitoarea la apâ. Ię avę o năframâ d'i aur cari sâ cosę singurâ. Či:

— Vai d'i mini — zîči — nu cumva — zîči-i vind'i asta — zîči — la stăpîna noastrâ?

— Ba — zîče-oi vind'e-o — dzîči.

Iar-o mărs și i-o spus la smăoaicâ, zîči:

— Vai d'i mini — zîči — fimęię čę či năframâ mîndrâ și frumǫsâ ari cari sâ cǫsâ singurâ!

— Ia du-t'i k'iam-o încoa sâ vedz — če — nu mn'i-a vind'i-o mn'ii?

Męri ș-o k'iamâ, či:

— Ascultâ, nevastâ! Nu mn'i-i vind'i mii năframa asta?

— Ba ț-oi vind'e-o dacâ mă-i lăsa sâ mă mai culc o datâ cu domnu dumn'itali — zîči — m pat.

— T'i-oi lăsa!

O luat-o ș-o dus-o iarâ-n altâ odaii, i-o da d'i mîncat șî d'i băut. Cîn o vinit Hat-prinț, iar i-o făcut mîncări adormit'i, șî Hat-prinț o adormit. Șî iar s-o dus, s-o pus lîngâ dînsu.

— Hat-prinț! Înt'ind'i mîna pisti pînt'ičili mn'eu, sâ nasc aișt'ę doi prunči a tăi, câ Doamn'i cu greu îi mai port.

Iel nu s-o sculat. O strîgat a doilę uarâ, tot nu s-o sculat, o strîgat a triilę uarâ: tot nu s-o sculat. Iac-o cîntat cucoșu ș-o vinit smăoaica ș-o luat-o ș-o dus-o înapoi în odaii. Șî Hat-prinț dimineața s-o sculat ș-o mîncat ș-o plecat la vînat îm paduri. Ię iarâ s-o dus la locu ii la fîntînâ ș-o scos cloșca-ačię cu ačię tri pui d'e aur. Atunč băięțu, vădzîn triaba asta, s-o luat șî s-o dus cu uoili pim păduri pin năint'ea lu Hat-prinț. S-o-ntîlnit cu Hat-prinț.

— Bună dzua, înălțat'i-mpărat'i!

— Mulțămăs dumn'itali, măi băięt'i! Pe-aiči ai ağiuns cu uoili?

— Pe-aiči! — či — nălțat'i-mpărat'i,
graṭi capu mn'eu
graṭi, fătu-mn'eu — zîči
sâ stai oliacâ lîngă mini să-ț spun dọu tri cuvint'i: ieu ca um băięt fațâ d'i dumn'eta ca-u-mpărat.

Či:

— Da, măi băięt'i! Vrau s-ascult șî d'i la t'in'i.

— Înălțat'i-mpărat'i — zîči — o vinit o fimęii cu tri čercuri pisti pînt'iči șî s-o pus lîngâ dumn'eata sara-ntîi ș-a doilea, ș-au strîgat:

« Hat-prinț! Înt'ind'i mîna pisti pînt'ičili mn'eu sâ nasc aișt'ę doi prunči a tăi, câ Doamn'i cu greu îi port! »

Însâ dumn'eta nu t'e-ai trezît! Că ieu șt'iu d'i či nu t'i-ai trezît: că dumn'eta ai avut mîncări adormit'i făcut'i,

ţ-o dat smăoaica sâ mînînči ş-ai adornit şî d'i asta. Da ię sarâ cîn îi mere-acasâ, sâ nu mînînči, nu n'imn'ică, numa cît sâ t'i pui lîngâ masâ, sâ spui:

« Ię mîncăr'li d'in faţa mę, câ nu pot mînca, c-atîta d'i somnu-mn'i-i, d'i nu pot sta pę pičioari! »

Sâ t'i pui pę pat, sâ t'i fači mort, câ ieş mort adormit. C-ai sâ vedz câ-n ię sarâ iar-ar sâ vii!

— Bini, măi băięt'i! Dacâ n-a h'i ad'ivărat aşă, atunş sâ şt'i câ-s tai capu.

— Sâ mn'i-l tai — zîči — înălţat'i-mpărat'i!

Şî, n'imn'icâ vorbâ, s-au luat ş-au vinit la fîntînâ iarâ servitoarę. Cîn o văzut cloşca-ačę cu-ačię patru pui d'e aur, au fuğit rępid'i la stăpînâ-sa.

— Vai d'e min'i, stapîna noastrâ, či cloşcâ mîndrâ şî frumọsâ — zîči — are fimęi-aiasta d'ẹ aur cari nu mai egzistâ pi faţa pămîntuli aşa o frumuşęţâ.

— Du-t'i spuni-i nu mn'i-a vind'i-o mn'ii? Şî dacâ mn'i-a vind'i-o, k'iam-o încoači!

— Au spus înălt'iasa-mpărăt'iasa, nevastâ: nu i-i vind'i ii cloşca asta?

— Ba i-oi vind'e-o!

— Apâ poft'im iarâ-n curt'i!

O k'emat-o-n curt'i. După či-o k'emat-o-n curt'i, či:

— Dragă nevastâ! Nu mn'i-i vindi mn'ii cloşca asta?

— Ba ţ-oi vind'i-o dacâ mn'i-i lăsa sâ mai dorm o noapt'i cu bărbatu dumn'itali.

Či: — Da, am sâ t'i lăs!

Ş-o luat-o şî iar i-o da d'i băut şî d'i mîncat ş-o aşăzat-o-n altâ odaii. Însâ cîn o vinit Hat-prinţ, ię i-o făcut iarâ mîncări adormit'i. Cîn i li-o pus pi masâ zîči:

— Ię, Hat-prinţ, şî mînîncâ!

Či:

— Vai d'i mini — dzîči — ię mîncăr'li d'im faţa mę, câ nu mînînc, atîta d'i somnu-mn'i-i d'i nu şt'iu či sâ fac!

Şî imidiat s-o pus pi pat ş-o adormit ca mort! Bini! Ię o gînit baba câ numa cît o amn'inosat mîncăr'li şî l-o adormit.

Ş-au luat pi fimęię, pi n'evasta-ačę ş-o pus-o lîngâ dînsu. Ię o strîgat atunči:

— Hat-prinţ! Înt'ind'i mîna pisti pînt'ičili mn'eu sâ nasc aişt'ę doi prunči a tăi, câ Doamn'i cu greu îi măi port!

Atunči iel, s-o tredzît ş-o sărutat-o-m faţâ, ş-o-nt'ins mîna pisti pînt'ičili ii ş-o născut ačię doi prunči. Cîn o născut ačęię doi băięţ, băięţî ira d'i cît'i patru an'i unu. Ş-o născut ačię doi băięţ cu păru d'i aur amîndoi. Bini! Iacâ, n'imn'icâ vorbâ, ii o stat amîndoi îm pat şî băieţî ira întri dînş, sâ ğiuca băięţî întri dînş, şî iel avę aşă d'i straşn'ic o dragosti, dispri băięţî čię cari nu sâ mai put'ę.

Iacâ d'imin'iaţa vini smăoaica câ s-o ięii d'i-acolo s-o ducâ, cîn o cîntat cocoşî, îns-o văzut câ ię o făcut ačię doi băięţ şî-i cu dînsu-m pat.

Atunş smăoaica s-o-ntors înapoi. Atunči o dat d'imin'iaţa uord'in Hat-prinţ sâ ięii sâ pui on čeauon d'i smoalâ pi foc. O pus on čeaon d'i răşînâ cu smoal-amestecatâ la h'ert. *)

Ş-o-s că cum o luat cazanu čela şî l-au pus pi foc, n'imn'icâ vorbă, au luat ş-au strîns tăţ slugii şî tăţ servitorii cîţ o fost şî cu Haţ-prinţ şî cu nevasta lui, ş-au prins pe zmăoaică ş-au legat-o tătă butuc, ş-au luat-o ş-au zvîrlit-o în cazanu čela ş-o h'iert tătă acolo în cazanu čela pînâ s-o disfăcu tătă zmăoaica. Ş-au strîgat Hat-prinţ:

— Ia d'e astăz înainti am scăpat şî noi d'i bala asta spurcâtâ cari n'e-o repus capu mn'eu atîta timp şî care m-o condus pe mini atîta timp ş-am trăbuit sâ stau ascuns pi su pamînt d'in cauza ii. D'e-amu naint'i, servitorii işt'ię şî sărvitǫr'le-ęstę care sunt aiči luat'i zmăoaicâ, toat'i vor merğe la căsîli lor. Iară noi, măi n'evastă, vom pleca la casa noastă.

S-au luat ş-au vinit Hat-prinţ, şî cu băięţî, cu tăţ au plecat, cu tri copii, pînă acasă la soru-sa čę mai mn'ică. Au ağiuns la casâ la soru-sa čę mai mn'icâ, s-o băgat pi-acolo pin casâ ş-au băut ş-o mîncat tri zîli şî tri nopţ ş-au pitrecut.

*) Întrerupere pt. schimbarea benzii.

Ş-o luat copilu čel mai mic d'e-acolo ş-au plecat înaint'i pîn la soru-sa čęlantă mai mn'ijločii. Cum o ağiuns acolo, iară s-o băgat ş-o mîncat tri zîli şî tri nopţ. D'i la tri zîli şî la tri nopţ, s-o luat ş-o luat rămas bun şî d'i la soru-sa čę mn'ijločii şî s-au dus mai diparti înaint'i şî ş-o luat şî băięţu d'i-acolo. Ş-au plecat pînă la soru-sa čę mai mare.

Cîn au ağiuns la soru-sa čę mai marę, au stat ş-o pitrecut, ş-o băut, ş-o mîncat tri zîli şi tri nopţ. La tri zîli şî la tri nopţ, ş-o luat băięţu čel mai mare d'i la soru-sa čę mai mare cu dînsu, ş-au luat rămaz bun d'i la sorî-sa ş-au plecat şî Hat-prinţ la curţîli lui.

Avęu n'işt'i curţ atîta d'i mîndre şî d'i frumǫse care nu mai egzistâ pi faţa pămîntuli sâ mai aibă čineva curti împotriva lu Hat-prinţ frumuşęţa lumii!

Ş-atunş s-au dus iel s-au d'isk'is curţîli lui, s-au băgat la curţîli lui cu ńevasta lui şî cu-ačeia činči copii.

N-au dura mult au dura tri zîle şî tri nopţ. La tri zîli şî la tri nopţ, au luat ş-au pus o trasurâ c-o părę d'e cai, roş, şî cu hamuri roşî, s-o suit ş-o plecat pînâ la tata fęt'ii a lui. Şî cînd o văzu mă-sa şî ta-su pi fatâ, au strîgat:

— Dragu mamii! An gînit câ mor şî nu t'i mai văd d'i-atîta timp d'i cîn n-ai vinit la mini.

Dzîči:

— Dăi — mamâ — zîči — am umblat şî ieu — dzîče — ş-am fos şî io năcăjitâ, ş-am umblat şî io după năcazur'li mele.

Au stat ş-au pitrecut tri zîli şî tri nopţ. La tri zîli şî la tri nopţ, au făcut logodnâ şî s-o logod'it cu fata împăratuli ş-au luat sfînta cununii pe capu lui, ş-au spus:

— Dragă tatâ şî socrulę, şî dragă soacră şî mamă! D'e astăz înăint'i, voi fi şî ieu feričit şî voi trăi împreună şî ieu pi lumea albâ, nu voi trăi îm pamînt ascuns cum am trăit pîn-acuma. Şî d'e-amu înăint'i vă spun rămaz bun şî Dumnezău sfîntu să vă ağiut'i să trăiţ, sâ stăpîniţ împărăţîia, că ieu plec la curţîle mele.

Ş-au plecat la curt'ea lui şî s-au aşăzat în curt'ea lui.

Şî astăz dacă trăieşt'e, Dumnedzău să-i ağiut'e, şî dacă-i mort, Dumnezău să-l iert'e.

Şî m-an suit pe-o săcară
şî v-an spus-o în ię sară;
şî m-an suit pe-on cui
şî alta nu-i !

Inf. Zlotar Gheorghe din Fundu Moldovei, rn. Cîmpulung; *cules* în Bucureşti în 18 febr. 1955 de O.B.; *transc.* O.B.; *durata:* 26′ 44″; A.I.F., mg 841.

Pov. o ştie « de la soru-mea, d'i la Tiţa. Soru-mea o-mvăţat-o d'i la Mergeş Ion-Fornai. Ę, o spus-o d'e v-o 4—5 ori, mn'ie .»
În familie « o ştie soră-mea Tiţa, cumnatu Emilian, soră-mea mai mn'ică; Marcu o şt'ie » (fiul povestitorului).

Basmul este unul dintre cele mai cunoscute, fiind atestat în 64 variante culese din toate provinciile ţării. În 25 variante, soţul apare sub formă de şarpe, în 17 variante sub formă de porc, iar în celelalte 22 variante sub alte înfăţişări: în 8 e nevăzut, ca în varianta noastră dar uneori cu identitatea stabilită (în 2 variante e soarele, în alte 2 e vîntul, în cîte una e porumbel sau Sf. Dumitru). În cîte 2 variante, soţul apare ca arici sau rac, apoi în cîte una îl întîlnim ca broscoi, curcubetă, urs, cîine, maimuţă, corb, căpăţînă de cal, bucată de carne, zmeu şi copil cu ţeastă uscată. Episodul cu cele trei surori ale soţului şi răpirea acestuia de către o zmeoaică nu apare în variantele citate. Schullerus, la nr. 425 A, citează 29 variante.
Jan Öjvind Swahn, în monografia *The Tale of Cupid and Psyche* (Aa. Th. 425+428), Lund, 1955, a studiat acest basm utilizînd peste 1100 variante de pe tot globul, între care şi 17 variante româneşti, celelalte 12 indicate de Schullerus fiindu-i inaccesibile. Swahn confirmă părerea altor cercetători că basmul e mult mai vechi decît *Măgarul de aur* al lui Apuleius, care în realitate a repovestit varianta orală prelucrînd-o şi adăogîndu-i elemente mitologice. El emite ipoteza că acest basm ar fi o moştenire indoeuropeană şi crede că ipoteza va fi verificată sau infirmată abia după ce se vor face o serie de studii monografice asupra basmelor importante.

« PEANA D'E VULTUR »

Iśe că pă vremile vek'i, să făcusă-odată on război înt-o țară. Acuma k'emau uamen'ii cum îi k'iamă la războiu. On uom iera căsătorit cu femeia, șî îl k'iamă șî pă iel la război. S-o dus la război, da o avut norośirea că s-o-ntors îndărăpt d'i la război. Cîn o plecat d'e-acasă, o lăsat șî iel ca on om sărac, rînduial-acasă doi bouț șî śe-o avut acasă la muieri-sa. Da cîn s-o-ntors, nu mai găsî n'imica. Muieri-sa găsîsă pă altu uom d'in sat cari trăię bin'e cu iel ș-o vîndut bouțî șî s-or apucat d'e petrecan'ie. Iel, cîn vin'e:

— D-apă — zîśe, — boii?

— Păi — zîśe — boii — zîśe — i-am vîndut, că nu i-am putut țîn'ę — zîśe — c-am fos numa sîngură, — zîśe, — șî če să fi făcut ieu? — zîśe?

— Bin'e.

„PEANA D'E VULTUR"

D'in vremile vek'i, d'in trecut, odată-n-t-o țară, să-ntîmplasă-on război. K'ema uamenii țara la război, c-așă ię țara. K'iamă șî p-om uom d'int-on sat. Iel lasă n'evasta acasă, cu sărăśia śe-o avę, șî pleacă la război șî iel. N'evastî-sa — ș-așă iel iera cam sărag, nu avę iel — da s-apucasă d'e-alț uameni, dac-o plecat iel la război, găsîsă on alt uom d'in sat, ș-o perdut tăt či-o avut, șî če mai avę d'in sărăśie, perdusă tăt.

Iel scapă d'i la război, să - ntoarśe - acasă, sînătos. Da acasă nu găsășt'e n'imica d'ecît n'evasta. Sărac, n-avę, ba n-avę nij lemne de foc, d'e cum să aibă alčeva.

Acuma lucra şî iel încoaśe ş-încolo.

Da, odată, nu avȩ lemn'e de foc. Să roagă d'e-un veśin să-i dȩȩ vaśile — c-avȩ dǫă vaś — să ducă să-ş aducă vo dǫă lȩmn'e d'i la pădure.

Iȩ vaśile şî caru d'i la veśinu şî să duśe la pădure. Să bagă p-acoló pim pădure mai afund cu caru şî s-apucă-acolo să strîngă vo dǫă lemn'e. Da ved'e-acolo [1]) înt-o butǫrcă o pasăre că vrȩ să zboare de-acolo — o huligan'ie mai mare — şî nu put'ȩ zbura, că om vînător' i puşcasă aripa. Iera ruptă aripa la iȩ.

Da iel să duśe ş-o prind'e şî ved'e că-i ruptă aripa la iȩ. Şî iȩ d'i la iel n'eşt'e zdrȩmţe, n'eşt'e cîrpe, ş-o leagă-acoló la aripă, ş-o k'it'eşt'e bin'e, ş-o pun'e-acolo iară-nt-o creangă şî zîśe:

— Şăz tu aśiia şî t'e fă sănătǫsă ! — zîśe.

Ş-încarcă caru cu lemn'e şî să duśe-acasă.

Haialaltă zî, zîśe cătă veśinî-so, zîśe:

[1]) Pov. ridică puţin capul tresărind a mirare.

Da înt-o zî, zîśe cătă on veśin:

— Măi veşin'e — zîśe — faź bin'e să-m dai caru şî vaśile să m-aduc şî io vo dǫuă lȩmn'e.

Veśinî-so, văzîn că iel îi săraç:

— Pă haidă — zîśe — să-z dau — zîśe — să ţ-aduś şî tu barem vo dǫă lemn'e, c-alčeva tă n-ai n'imica.

Iȩ caru şî vaśile, să duśe-m pădure. Să bagă pim pădure, ca să-ş strîngă şî iel vo dǫă lemn'e să pună pă car să le-aducă acasă. Colo-nt-on copaç, ved'e-o pasăre-acolo că nu put'ȩ să zboare d'e-acolo. Să uită iel:

« Či-o fi cu pasărea asta ? Ş-asta-i k'ilavă ? »

Gîn'isă iel la năcazur'le d'in război, cari le văzusă. Prind'e pasărea — că ia nu put'ȩ zbura — puşcată pint-o aripă d'e-on vînător'. Să uită la iȩ, ved'e că-i puşcată.

— O ! — zîśe — săraca pasăre, parcă şî-asta o foz la război ca min'e ! Şî iȩ-i puşcată.

O leagă iel bin'işor la aripă, şî-i pun'e iel acolo

— Măi dai-m ş-astăz vaśile şî caru, dacă faś bin'e, să mă duc să mai aduc vo dǫă lemn'e, s-am vo dǫă lemn'e-aiśa acasă.

— Ţî le dau [2]) — zîśe — să t'e duś să-ţ aduś — zîse — că tu acuma ai ven'it — zîśe — şî n-ai — zîśe. — Du-t'e şî ţ-adu cu-a męle — zîśe — că ieu am vaś şî car — iśe — şî tu nu ai — zîśe.

Ię caru şî vaśile şî să duśe, şî să duśe tăt p-acolo pă locu ăla [3]). Da pasărea atunśea îm zbura d'int-o tufă în haialaltă, d'i p-o creangă pă alta. Iel zîśe:

« Uit'e, săraca pasărea mę — zîśe — că s-o făcut sănătǫsă ! Acu pǫt'e să zbǫre. »

Încarcă caru d'e lemn'e şî dă să porn'ească. Da pasărea zîśe cătă iel:

— Măi uomule ! — zîśe. — Tu n-ai vaś şî car — zîśe — ai luat d'i la veśinî-to — zîśe.

— Pă — iśe — m-am rugat d'e iel, d'e iel d'e m-o dat — zîśe — să m-aduc şî ieu vo dǫă lemn'e, n'eşt'e zdremţe d'e-a lui, ş-o-mfăşură bin'e, ş-o pun'e-acolo-n-t-on copac mai d'e-part'e.

« Las-o, săraca, să trăiască şî ię, că şî-asta-i năcăjîtă, pare că o păţît şî ię ca min'e, cu războiu. »

Să duśe şî strînje lęmn'e, pun'e pă car lęmn'ele, să pleśe cătă casă cu vaśile şî cu caru veśinului. Da cîn pleacă iel, pasărea să duśe:

— Uomule?

— Śe-i, tu pasăre?

— Stai — zîče — la min'e — zîśe — să ţî spun čeva.

— Da śe să-m mai spun'i tu?

— Uit'e — zîče — îz dau o pană d'e-a męle — zîśe — şî să t'e-mvăţ śeva.

— Ai, če să mă-nveţ?

— Ię tu pana asta la t'in'e — zîśe — şî de śe-i avę tu n'evoie — zîśe — faś cu ię tri cruś cătă răsărit, şî la śe te gînd'eşt'i, şî să faśe. Da să te duśi-acasă, s-o puni bin'e, să nu spun'i cătă n'ime, niş cătă muierea tę, d'ecum cătă altu. S-o ţîn'i la t'in'e. Cu asta, trăiej bin'e.

Să gîn'i uomu:

[2]) Pov. tresare, cu trunchiul.
[3]) Pov. arată cu capul a depărtare.

— zîśe — că ieu am fost la războí — zîče — şî acuma n-am n'imica — zîče-s sărac — zîśe.

— Auz! — zîśe! — Ieu îz dau — zîśe — ţîie o peană d'i la min'e — zîśe — d'im pen'ele mele — zîśe — să t'e duś cu ia acasă — zîśe — şî — zîśe — śe-i avę tu n'evoie pă lumea asta — zîśe — śe ţ-a lipsî — zîśe — tăd'euna — zîśe — d'imin'eaţa — zîśe — să faś tri cruś cătă răsărit cu ię — zîśe — şî śe gînd'eşt'i tu — zîśe — aia o să ai [4]).

« Hę — să gîn'i iel — bin'e, iacă-m dă o pęană şî mă duc cu ia acasă. »

Ię peana d'i la ...

Da zîśe pasărea cătă iel: — Da cătă n'ime — zîse — să nu spun'i n'imica — zîśe — n'iś să nu arăţ niś cătă muierea tę — zîśe — în viaţa tę întreagă — zîče — să nu-i spun'i — zîśe — că tu ai peană d'i la min'e.

Iel să gîn'i, zîśe:

« Asta-i tăt o n'imica! — zîśe. — Mă duc io acasă. »

Luǫ peana d'i la ię. Să duśe cu caru acasă, d'es- « O fi şî-asta śe-o fi, iacă n'imica! Śe să fie? A — să bucură iel — ai, am găsît şî io śeva. »

Să duśe cu lemn'ele acasă, şî le pun'e-aco la iel în uocoluţu lui, cum iera sărac, şî duśe caru veśinului acasă, şî-i mulţumeşt'e la veśin, că l-o aźutat.

[4]) Pov. întăreşte, cu dreapta.

carcă lemn'ele, duśe caru la veśin, şî vaśile şî, aia să duśe-acasă.

Da să gîn'eşt'e iel înt-o zî: «Mă, ai să śerc io să vedem śe-o fi zîs pasărea asta, fi-o bună d'e śeva, o n-o fi»?

Înt-o d'imin'eaţă, să gîn'-eşt'e-iel:

«Ar fi bin'e să am şî io dọă văcuţă d'-eşt'ia ca veśinu, ş-on car — zîśe — m-aduc şî io cît'e vo dọă lemn'e.»

Şî faśe tri cruś pă răsărit cu peana. Hei, mint'inaş fu caru cu vaśile în uocol, gata, numa să meargă la pădure! Să luă şî să dusă cu caru la pădure cu vaśile lui şî cu caru, ş-adusă on car d'e lemn'e. Le băgă la iẹl în poiată-acolo, în şura lui. Fur-a lui şî caru, şî vaśile. Bin'e. Să gîn'eşt'e iel:

— «A, i bună peana! Bună! Hai să-m fac io n'eşt'e căs!»

Înt-o d'imin'eaţă, să duśe şî faśe tri cruś pă răsărit cu peana, şî-ş faśe n'eşt'e căsuţă frumọsă, că nu iera în satu ăla căsuţă ca a lui aşă frumọsă. O foz gata —

Să gîn'eşt'e iel:

«Ai să śerc io śeva, să vedem, śe m-o fi dad mie pasărea?»

Înt-o zî, să gîn'eşt'e:

«Če să fac io? Ai să ved'em, nu-m fac io o căsuţă aiśea» — că casa lui iera aprọpe ruinată, d'e cîn plecasă iel, că n-o mai grijî n'ime d'e ię. Faśe tri cruś cătă răsărit, şî zîśe:

«Să-am şî io o căsuţă să şăd în ię cu soţîia».

Cîn o fost aialaltă zî, o fost căsuţa gata, numa s-o băgat în ię, ca o oglindă frumọsă.

«Hm! — să gîn'i iel. — Mă, bin'e! Asta-i bună! Nu-i lucru rău! Buun!» Să gîn'i:

«Acuma să am io aiśea-n casă śe-m trăbuie».

Faśe-nt-altă zîuă o cruśe cătă răsărit, de tri uori: tot śe-i trăbuię la casă iẹra îm bună rînduială. Merje treaba bin'e, bin'e, bin'e.

cîn o făcut — căsîle-o şî foz gata! Hei, rînduială bună! Faśe iel înt-altă d′i-min′eaţă cruś cătă răsărit să-aibă iel rînduială, mîncare şî śe-i trebe acoló, beutură. Iera casa plină, şî cămara la iel, d′e mîncare şî d′e beutură.

Muieri-sa — ven′ę omu cari trăię bin′e cu ię la ię des. Iśe:

— Tu! — zîśe — d′e un′e-avez voi — iśe — aşă rîndu- — ială — zîśe — acuma? — iče — o ven′it d′i la războí — iče — şî n-aţ avut n′imica — zîśe — pǫt′e ţ-o adus ban′i — iče — d′e-acolo d′i la războí? — zîśe.

— Îmm! N-o adus n′imic — iśe — o ven′it gol, io n-am văzu la iel n′imic.

— Iaba — zîśe — că asta-i iśe — minun′e — zîśe — aşă iut′e — zîče — făcurăz voi aşa on lucru, şî!

Ia bę şî mînca cu iel, că i-adusăsă iel, că peana avę d′e un′e. Iel umbla p-aśiia, iel n-o şt′iut n′imica d′e treabă. Da, iśe:

— Tu nu vrei să spun′i! — iče cătă ia.

— Ba — zîśe — mă, śe să ţî spun? Că ieu nu şt′iu

Da muieri-sa încă nu să lăsasă d′e uomu cari l-avusęsă pă timpu trecut cîn fusęsă iel în războí ş-atunśea s-avę cu iel. Să-ntîl-n′eşt′e cu iel. Iče:

— Tu! — zîśe — bărbatu tău — zîśe — poat′e-o aduz ban′i — iśe — d′e-acolo d′i la războiu ăla — zîśe — o cu śe-aţ făcut voi — zîśe — lucruril-ęstea aşă — zîśe.
— Să miră tăt satu d′e voi!

— Mă — zîśe — ieu n-am văzu n′imica — zîśe — nu şt′iu n′imic, n-am ieu, śe să şt′iu io [1]) că śe faśe iel? N-am văzut.

— Mm! Nu să pǫt′e! — zîśe.

— Ba — zîśe — ieu nu şt′iu n′imic!

Da bin′e, iei trăiez bin′e, au d′e tăt — ba trăię şî iel bin′e, că avę şî iel acolo cu soţîia bărbatului cari fusăs la războí. Da iel cătă ię:

— Tu! Auz — zîśe —

[1]) Pov. clatină din umeri.

n'imica — zîśe — io d'e treabă — zîśe — io ! N-am văzut la iel n'imica, n-o aduz n'imica, nu, nu șt'iu n'imic !

— Ba — zîśe — musai să fi adus iel ban'i d'i la război [5]) — oare, alśeva — zîśe — că — zîśe — nu să pǫt'e — zîśe — așa o rînduială s-avez voi — iče — așă iut'e ! — zîśe.

— Nu șt'iu n'imica.

— Tu ! — zîśe — șt'i śe? — zîśe. — Ieu — zîśe — nu mai trăies bin'e cu t'in'e dacă nu mî spun'i !

— Mă — zîśe — nu șt'iu ! Io śe să ți spun, dacă nu șt'iu.

Iče:

— Uită-t'e — zîśe — să t'e faś bet'eagă — zîśe — să spun'i că tu mori, da să ți spună iel că d'e un'e are iel rînduielil-ęșt'ea, ca să șt'im și noi.

Ę, să duśe iel încoaśe ș-încoló, îș petreśę iel p-acolò. Cîn vin'e, muieri-sa bet'eagă îm pat !

— Če-i cu t'in'e?

— Atîta-z d'e bet'eagă — zîśe — d'e nu șt'iu d'e dacă nu-mî spuni că śe-are bărbatu tău, io nu mai trăiez bin'e cu tin'e ! Če să trăiesc io bin'e, că tu ș-așa nu-m spun'i.

Ię, d'e năcaz, če să facă? Că ię nu știę n'imica.

« Hm ! — să gîn'i ię, ca muierea vicleană — trăbă să fac io śeva ! Da cum să fac ? »

L-întreabă pă iel:

— Mă ! Cum faś tu? Śe faś tu?

— Taś, tu muiere, și caută-z d'e. Ieu śe să fac. Vez tu că nu fac n'imic.

— Ț-ai aduz bani și nu-mî spun'i?

— Da d'e un'e? Un'e vez tu ban'i la min'e — zîśe. — Dǫră i-ai ved'ę tu. Un'e-i țîn ieu să nu-i vez tu?

— Hm ! Pă — iśe — așă cum?

— Pă uit'e-așă, și noi ca uomu !

— Nu să pǫt'e ! — zîśe.

— Păi ba să pǫt'e — zîśe. — Taś și fi femeie — zîśe — și caută-z d'e casă și d'e rînduială. N-are če să . . . da śe să ți spun ieu, că io n-am če ți spun'e.

— Bin'e !

Treśe az, treśe mîn'e,

[5]) Pov. clatină din cap de cîteva ori, a mirare, neîncredere.

capetu mn'eu. Ieu d'in boala asta—zîśe—am să și mor!

— Auz — zîśe — śe boală ai tu?

— Nu șt'iu śe-oi avę — zîśe—da — zîśe — ieu d'int-asta am să mă potop!

— Tu! — zîśe. — Nǫ-apă — zîśe — om ved'ę noi că śe-o fi!

Iel să gînd'ę că faśe iel cu peana cătă răsărit, ca să-i treacă la muiere. Da d'e un'e să-i treacă la muiere, că muierea n-o durea n'imica! Zîśe:

— Mă! — zîśe — ieu tăt mor — zîśe — d'int-asta, mă potop — zîśe — asta-i moart'ea mę, — zîśe — da, barem — iśe — iacă tu — iśe — dacă ven'iś — iśe — făcuś aşt'ea p-aičea așă frumǫsă — iśe — și rînduială bună-aveam — iče. — Da — zîśe — barem să-m spun'i tu — zîśe — să șt'iu și io —zîśe—să nu mor așă că nu șt'iu. D'i un'e ai tu — zîśe — rînduiala asta — zîśe — d'e faś tu atît'ea cît'e vrei p-aiśea — zîśe — și io tăt nu șt'iu n'imica — zîśe —. Io tăt mori ș-așă — zîśe — să-m spun'i și mie!

să-ntîln'eșt'e iară cu uomu iei.

— Tu — zîśe — da nu-m spun'i?

— D-apîi śe să-s spun, că nu șt'iu n'imic.

— Nu mai trăiesc io bin'e cu t'in'e că ș-așa nu-m spun'i tu mie n'imica — zîśe — t'e las!

Ię, afurisîtă, de mînie, să gîndi: «Trăbă să fac śeva!»

Ię nu să putę lăsa. Da: «Ę — să gîn'eșt'e — stai în loc, să mă fac io bet'eagă!» — ię sănătǫsă.

Să pun'e pă pat. Uomu iei munčę p-acoló, ca uomu.

— Tu, d-apîi śe-i cu t'in'e?

— Aaaa! Io-z bolnavă! Nu mai pot să mai fac n'imica, îz bet'eagă atîta cît nu mai pot faśe n'imic.

— I-aaau!

— Bet'eagă rău!

Ię d'e mîn'ie zăśę pă pat.

— Nǫ — zîśe — vez îi rău — zîśe uomu.

Da d'e und'e? Ię nu să scula d'i pă pat. Śearcă iel cu peana, da peana nu i-aźuta iei n'imica, că ię iera sînătǫsă, nu vrę să scǫle, nu că nu iera, nu să put'ę scula, da nu vrę.

Ei, stă iel şî să gînd'ęşt'e ş-adusăsă iel amint'e d'e pasăre că i-o spus că să nu-i spună, da să gînd'eşt'e iel:

« Ai să-i spun, că ia tăt moare ş-aşă, să-i spun, că »...

Śe:

— Tu! — zîśe — uit'e — zîśe — io am fost — zîśe — îm pădure — zîśe — şî m-o dat o pasăre o peană — zîśe — şî asta — zîse — faśe tăt — zîśe. Zîśe — am śercat — zîśe — cu t'in'e să t'e scol io şî nu t'e poči scula!

— Măi — zîśe — să mai śerś! să mai śerś tu — zîśe, — cu pean-aia — iče — d'e vez nu mi-i put'ę scula — zîče — barem să nu moriu!

Ę, faśe iel tri cruś cătă răsărit. Oo, aia n-o plăt'it n'imica, că ia n-o foz be-t'eagă!

Da ię zîśe:

— Auz! — zîśe mi-i mai uşor — zîśe. — Mi-i mai bin'e. Mi-i mai bin'e! — zîśe.

Să scǫlă. Să scoală muierea [6]). He-i bin'e.

[6]) Pov. întăreşte cu capul.

— Mă! — înt-o zî cătă iel: — Auz! Şt'i tu śe? — zîśe. — Ieu tăt mor ş-aşă — zîśe — acuma-z gata d'e moart'e — zîśe — o ven'it vremea să mor — zîśe — să-n spun'i tu — zîśe — śe-ai adus tu d'e-acolo d'i la război — zîśe — d'e faź lucrurl-ęst'ea, barem — zîče — să mor lin'işt'ită, să şt'iu io că śe-ai făcut tu — zîśe — cum — zîśe.

Iel să gîn'eşt'e:

« Mă! Ai să ved'em, ię tăt îi muierea mę, dacă-i vorba, să-i spun să fie lin'işt'ită şî ię, cum zîśe ię că mǫre, dac-o fi să mǫară, să şt'ie. »

— Tu — zîśe — uit'e — zîśe. — Io am o peană — zîśe — şî cu peana aia — zîśe — fag — zîśe — lucrur'l-ęşt'ea — zîśe. Zîśe — să şt'i şî tu — zîśe — că...

Ăă! Cîn îi păstă dǫă zîle, să scǫlă muierea, sînătǫsă! Nu-i mai bolnavă! Fače tăt p-acolo rînduială, faśe... P-aai, şî îl gugul'ę, pă băr-batî-so aşă, ca vicleană, pă su d'e-ascuns, că iel nu şt'ię că śe faśe ię şî... merę bin'e. Da bin'ele iera mes-tecat cu rău, că iel nu

Vin'e uomu p-acolo pi la ię.

— Nǫ — zîśe — tu! — zîșe. — Da — zîśe — găsît-ai treaba?

— Găsît! — zîśe — acuma — zîśe — nu-z mai fie frică — zîče — am găsît: uit'e — zîče — are-o peană — zîśe — şî cu peana aia — zîśe — faśe tăt.

— Bin'e! — zîśe. — Da — zîśe — tu — zîśe — cum să faśem noi — iče — s-o luăm d'i la iel?

— Apăi — zîče — nu şt'iu — zîśe — că iel o țîn'e — zîśe — tăt acolo — zîśe — la căpătîn'i — zîśe — la iel — zîśe, iśe — zua o poartă la iel.

— Tu! — zîśe — auz! Să t'e faś d'e altă dată bet'eagă — zîśe — şî — iče — śeri peana s-o dęę la t'in'e! C-apă — zîśe — noi atunśea — zîśe — am luat-o!

Să faśe bolnavă rău! Să bet'ejeşt'e muierea iară.

— Tu! da śe-i cu t'in'e, tu?

— Io nu şt'iu — zîśe — am să mă potop — zîśe — tăt am scăpat — iče — da acu nu mai scăp!

şt'ię śe vrę ię. Zîśe cătă uomu cari l-avę ię d'e trăię bin'e cu iel, cîn să-n-tîln'eşt'e:

— Mă! Acuma — zîśe — să nu mai țîn'i mîn'iie — zîśe — uit'e śe țî spun.

— Ba nu — zîśe — ieu ş-aşa — zîśe — vreau să mă laz d'e t'in'e — zîśe — că tu...

— Ba nu! — zîșe — acuma țî spun că śe-i treaba!

— Cum îi?

— Uit'e — zîśe — iel are-o pană — zîśe — di la o pasăre — zîśe — i-o dat-o, şî cu aia faśe.

— Ahă! Apăi — zîśe — cum? — zîče.

— Păi — zîśe — o țîn'e aco la iel — zîče. — O țîn'e la iel — zîśe.

— Tu! Să faś tu cumva — zîśe — şî să iei peana-aia d'i la iel.

— Mă — zîśe — cum să fac io?

— Cum îi şt'i tu, aşă să faś — zîśe — numa s-o iei d'i la iel.

— Bin'e!

Să dă ia:

— Mă! — zîśe — uit'e — zîśe — acuma m-ai spus tu şî vez că-s sînătǫsă — zîśe

— I-auz!

— Nu! — zîśe. — Mă — zîśe — să-m dai tu peana aia la min'i — iče — să mai śerc şî ieu — zîśe — să ved'em — zîse. — Da — zîśe — văz că tăt i n'imica — zîśe — io tăt am să moriu — iče — d'int-asta!

Da iel:

— Na-o — zîśe — śearcă şî tu — zîśe — cu ię — zîśe.

Ii dă peana la muiere. Da cîn i-o dă, zîśe:

— Nǫ — zîśe — să śerc ieu — zîśe — Lasă pună d'imineaţă, c-api io śerc cu ię — zîče — d'imin'eaţă — zîśe — oi ved'ę că śe-o mai fi cu min'e.

Iel îş cota d'e lucru p-aśiia, şî mai męre la petreśere, că iel avę rînduială. Da vin'e uomu şî i spun'e, zîče:

— Zîče-i la min'e! — zîśe — m-o dat-o! I la min'e.

— Nǫ — iče — acuma — iče — cu iel če să fačem?

— Păi — zîśe — auz — zîśe —! Uită-t'e — zîśe — să faś cu ia tri cruś cătă răsărit şî să zîś să facă-on cîn'e! — zîśe.

— da să-m arăţ tu peana aia — zîśe, iel o ţîn'ę la iel — să-m arăţ tu peana — zîśe — cumu-i — zîśe — ca s-o văd şî ieu.

Iel, n'eştiin că śe vrę ię, o scoat'e şî-i arată:

— Uit'e — zîče — o peană d'e pasăre, śe să mai... fie-alśeva — zîśe.

— Mă! — zîśe-i frumǫsă — zîśe — i bună asta pintru noi — zîśe.

Cîn să culcă iel ş-adǫrme, ię ię peana! Şî zîče cătă uomu ăla cari trăię bin'e cu ię:

— Nǫ — iśe — uit'e — iśe — am luat peana — zîśe. — Acuma-i la min'e! Nǫ, acuma śe-i d'e făcut?

— Tu! Bin'e! Ai luat tu-acuma — zîśe — trăim amîndoi — zîśe — cu iel če să faśem?

— Păi — zîśe — şt'i śe? — zîśe. — Cum o zîs iel că faśe?

I-o spus iel amărîtu că cum faśe iel. Če:

— Faśe tri cruś cătă răsărit, şî śe gînd'eşt'e, aia să faśe! Tăt.

— A, bin'e.

Da ię zîśe:

— Stăi în loc — zîśe — că faśem !

— Da śe să faśem?

— Pă iel să-l faśem on cîn'e şî noi — zîśe — trăim amîndoi.

— Bin'e !

Să scǫlă ię d'imin'eaţa şî ię peana, şî... duśe şî faśe tri cruś cătă răsărit şî zîśe:

— Cîn'e să fie !

Iel s-o făcut cîn'e-atunś. Da iel, dacă s-o văzut că-i cîn'e, păzască-t'e Dumn'ezău ! Úrlătu lui ! Cît'e şî mai cît'e ! Să tînguię în glasu cîn'elui, să văita, urla ! Şî umbla şî nu să mai aşăza ! Iei tăt da după iel şî îl băt'ę cîn l'aźunję, da iel fuję şî-l zogon'ę, iel iară ven'ę urlîn şî iară să tînguię, nu să put'ę scăpa d'e iel.

— Tu — zîśe — nu-i bin'e ! Nu-i bin'e ! — zîśe.

— D-apăi cum?

— Mm ! Păi — zîśe — cum n'e put'em noi scăpa d'e-ahăsta? Nu-l put'em prind'e să-l omorîm?

— Nu !

Iel-i ştię că śe zîc iei, da nu put'ę, că iel iera cîn'e. Auzî iel că iei vreau

S-o dus blăstămata d'e muiere şî o făcut înt-o d'imin'eaţă tri cruś cătă răsărit, şî o zîs:

— Cîn'e să fi [7]).

[7]) Pov. subliniază cu stînga, gest vertical (lăsat în jos).

S-o făcut cîn'e omu ! Iel, dac-o văzut că-i cîn'e, urla zua și nọpt'ea acoló în juru casî, și skeuna, și să văita că śe-o făcut iel ! Da nu put'ea să facă n'imica ! Iera cîn'e ! Rău ! Nu-i bin'e ! Iei zvîrlẹ după iel și da, șî-l zogon'ẹ, da nu să duśẹ șî iară-ntorśẹ. D'i la o vreme, l-o lovit bărbatu-so ăla a iei cu-on lemn păstă piśor, i-o rup piśoru la cîn'e. Atunśea, să duśe bietu cîn'e [8]) să striin'ẹză, ved'e că-i n'imica-a lui ! Să duśe pă cîmp, șî șkeuna pă cîmp d'epart'e că cu piśoru rupt și să văita, șî. Aźunje acolo înt-on d'eal odată, nọpt'ea, săracu bietu cîn'e ! și iera o rugă-acoló, lîngă drum. Ustăn'it așă, cu piśoru rupt, să culcă acolo la ruga-aia, su rugă. Da, nọpt'ea — durmin iel acolo — ven'iră dọă huligăn'ii, să pusără pă rugă d'easupra. Una o fost care i-o dat peana, și alta o ortacă d'e-a iei. Zîśe:

— Tu ! — zîśe — vez tu — zîśe — cîn'ele ăla d'e-aśiia !

Zîśe:

— să-l omọră, să d'epartă. Să dusă-acolo-nt-on d'eal. Și dacă să dusă-n d'ealu ăla, acoló iera o rugă. Să pusă și să culcă su ruga-aia. Da vin dọă păsări și să pun, una d'e-o lăture, una d'e alta pă rugă; iel durmẹ acolo. Da una zîśe:

— Tu !

— Śe-i ?

— Iot'e cîn'ele tău — zîśe — un'e doarme aiśa su rugă.

Da iẹ zîśe:

— La să dọrmă ! — zîśe — i-am dat io peana lui — zîśe — da n-o fost stăpîn d'e iẹ — zîśe. — Acuma las să șadă cîn'e.

— Iaba tu — zîśe — că iel ț-o făcut bin'e ție că ț-o legat aripa, șt'i tu c-ai fos pușcată — zîśe — d'e vînător, da pin aripă — zîče — și iel ț-o legat aripa — zîśe — acuma — zîče — cum îl laș tu așă ? — zîśe.

— Pă — iče — dacă n-o fos stăpîn d'e śe i-am dat io ! Io i-am spus — zîśe — ca să n-o spună, n'iś să n-o deie la n'ime, da vez iel či-o făcut ? Acuma či-o aźuns ? Cîn'e.

— Nu-l lăsa ! — zîśe.

[8]) Pov. clatină din cap, a tristețe.

— Văd!

— Nǫ — zîśe — uit'e piśoru rupt la iel — zîśe. — Asta o fost om — zîśe — ieu i-am dat o peană — zîśe — să trăiască cu ię — zîśe — şî i-am spus că să nu spună cătă n'ime — zîśe — şî iel o daţ-o la muieri-sa, şî uit'e śe-o făcut cu iel[9]) — zîśe.

— Tu! — zîśe. — Apă — zîśe — fă-i tu un bin'e — zîśe — şî — iče — scapă-l — zîśe, că ię i-o spus la ortacă-sa că, zîśe — a mea a fost aripa ruptă de-on vînătoŕ, şî:

— Da — zîśe — auz — zîśe — şî iel ţ-o făcut ţîie bin'e — zîśe — fă-i tu bin'e — iśe — şî scapă-l şî d'e-aiś — zîśe.

— Pă — zîśe — ieu îi fac — zîśe — numa să fie stăpîn, — zîśe — că — iče-l scăp ieu şî d'e-aiś.

Iele povestea amîndǫă acolo d'i pă cruśea d'e rugă.

— Da — zîśe — cum îi faś?

Iče:

— Io-l fac om mîţ[10]) şî — śe — mîţ — zîśe — i spun,

— Če să fac cu iel?

Če:

— Tu! — zîśe — şt'i śe să faśem? zîśe — să-l faś om mîţ, şî-i spun'em noi ca să poată iel să-ş ięę peana iară.

— Bin'e!

Da ię zîśe, d'e-acolò — zîśe:

— Nǫ! Tu mîţ să fi!

Să făcu mîţ. Če.

— Măi, mîţule!

— Śe-i?

— T'e duśi-acasă, că iei nu şt'iu că tu iej mîţ, iei şt'iu că tu ieş cîn'e. Şî — zîśe — t'e baji p-acoló — zîśe — pin casă — zîśe — şî şăz p-acolo — zîśe — să nu mai faji larmă — zîśe — n'imica — zîśe — numa să stai p-acoló — zîśe — şî ca mîţu — zîśe — şî să fi blînd. Că — zîśe — iei peana o ţîn su capu lor, la perină, acoló su perină, şî tu — zîśe — iei t'e scot afară sara — zîśe — da să ieş afară ş-înt-o sară — zîśe — pă n'ebăgat d'e samă — zîśe — să t'e-ascunz p-acolo — zîśe — ca să nu t'e găsască, să t'e scǫtă-afară.

[9]) Pov. întăreşte, dînd din cap.
[10]) Pov. tresare, cu capul.

c-api iel poat'e să ięę peana d'i la iel, ș-apă să facă če-o vrea!

Şî făcu pasărea tri cruś cătă răsărit, şî zîsă:

— Mîţ să fi! Să nu mai fi cîn'e!

Atunčea iel să pomen'i că-i mîţ. Da iera sănătos mîţ.

Da iel să gîn'i:

« U io io io! şî uit'e d'in cîn'e-am aźuns mîţ!»

Da iele iera tăt acoló. Da zîśe pasărea cătă iel, zîśe:

— Auz! — zîśe — t'e du acasă — zîśe — şî — zîśe — sara — zîśe — să nu umbli p-acolo — zîśe — numa t'e fă on mîţ blînd — zîśe — pî lîngă casă — zîśe — şî t'e bagă p-acoló pin casă — zîśe — şî şez p-acoló — zîśe — că — zîśe — iei nu şt'iu — zîśe — iei şt'iu că tu ieş cîn'e, nu mai şt'iu că ieş mîţ ş-api — zîśe — peana tę — zîśe — i la ię la căpătîi — zîśe. — Şî — zîśe — tu — zîśe — dacă mai trec cît'eva nopţ — zîśe — cîn t'e scoat'e ia afară — zîśe — tu să t'e baji su pat, să t'e-ascunz, că ia nu şt'iie

—zîśe — ș-apăi dup ă aia — zîśe — după śe-adorm iei — zîśe — atunś să t'e pomen'i șî să miaun'i, c-apă ię vin'e să desk'idă ușa să t'e scoată afară, tu să țîpi su perină — iče — șî să iei peana — zîśe — că num-așa poz scăpa — zîśe — almintrelea nu mai poț !

Bin'e ! S-o dus mîțu acasă. Un mîțîșor p-acoló șî să gugulę șî:

— Ot'e śe mîț avem noi p-aiśa, frumos !

Șî-i da d'e mîncare, șî, pin casă p-acolo.*) Sara-l scot'ea afară ! Da înt-o bună sară, iel cîn vrę să-l scoată afară, iel s-o făcut că să duśe-afară, da s-o băgat su pat șî s-o ascuns.

Acuma, iei or gîn'it că iel s-o dus afară, mîțu, că n-avea nărav ca să șadă în casă ęlealalt'e sări. Cîn or adurmit iei, iel miaună d'in casă.

— Auz tu — zîśe — că n-ai scos mîțu-afară, bată-l nărocu să-l bată ! — zîśe.

— Du-t'e d'eșk'id'e [11]) — iče — să iasă mîțu-afară !

*) Întrerupere pt. schimbarea benzii.

[11]) Pov. tresare.

— Bin'e !

Iei trăię, n'iś habar, n'ij nu le păsa lor că cum trăię, că cîn'ele n'i nu mai ven'isă. Mîțu să băgă p-acoló, șî...

— Asta-i mîțu nos, șî...

Iera blînd acoló pin casă, șî umbla p-acoló.

— Asta-i mîțu nost !

Da sara zîśe cătă ię:

— Tu ! Să scoț mîțu-afară sara.

Scot'ea afară d'in casă, tăd'euna. Bin'e ! Înt-o sară, mîțu să pitoale, s-ascund'e șî nu-l găsășt'e, muierea o strîns, o d'eskis ușa p-acoló, n-o băga d'e samă [2]), o gîn'it c-o ieșît afară, iel n-o ieșît ! O șăzut acolo ascuns. Cîn or adurmit iei, iel s-o duz la căpătîi ș-o rîcîit cu g'iara acoló, ș-o luat peana !

[2]) Pov. clatină din umeri.

Miaună mîțu pin casă. Ię să scǫlă și să duśe să d'eș-k'idă ușa. Iel să țîpă la perina patului și caută-acolo cu g'iara[12]) și ię peana și să duśe și ięse-afară!

D'imin'eața, în răsăritu soarelui, o luat-o în g'iară[13]) ș-o făcut cătă răsărit, s-o gîn'it că să facă om, s-o făcut om. Cîn s-o făcut om, mai tîrziu, o ven'it acasă.

— Ei — zîče — da aičea sînt'eț?

— Aičea — zîśe. — D-apăi și tu vin'i?

— Și io ven'ii — zîśe. — Nǫ acuma-i bin'e! — zîśe. — Voi m-aț făcut pă min'e cîn'e — zîśe — da io — zîśe — śe să fac cu voi?

Iei śe să mai zîcă? N-or putut să zîcă n'imica. Da iel zîśe:

— Ieu nu vă fac alśeva — zîśe — numa d'e vă fac doi boi — zîśe.

O făcut cruśe cătă răsărit cu peana și i-o făcut doi boi. Ș-o spus în sat la birău că să bată doba că la śin'e-i trăbuie să care cu

[12]) Pov. face gest de scormonire cu degetele de la dreapta. [13]) Pov. face gest de apucare și ridicare, cu stînga.

O luat-o la iel — așă i-o spus pasărea. Și cîn o luat-o s-o duz la ușă ș-o mn'eunat. Da iel zîśe:

— No vez, tu prǫsto — zîče — că ț-am spus să scoț mîțu-afară, vez...

— Mă, apă — iče — l-am scos!

— Păi d'e un'i să-l scoț? Auz că-i în casă.

Să duśe și desk'id'e ușa, și ięsă mîțu afară, cu peana, și să duśe. Nǫ cuma śe să facă iel cu peana? Să duśe pun-acoló la ruga-aia un'e-o fos culcat. Să culcă-acoló, că iel iera mîț. Da vin păsăr'le, să pun iară pă rugă:

— Ut'e mîțu tău — zîče.

— Da — zîśe — acuma — zîśe — o luat peana-i la iel. La iel.

— Nǫ — zîśe — acuma — zîśe — če faś cu iel?

— Acuma — zîśe — d'e-aiś poat'e și iel — zîče — să facă tri cruś cătă răsărit — — zîśe — și — zîśe — să fače uom.

— Pă iel nu poat'e, că iel îi mîț.

— Nǫ — zîče — i fag ieu — zîśe.

iei, şî să are şî să facă śe-o vrę, că iel la tătă lumea-i dă d'e śinste, nu-i trăbă n'ići-o plată. Şî umbla d'i la casă la casă, care śe-i trăbuię să lucre cu iei: piatr-aduśe, căra lemn'e, ara cu iei, duśę gunoi, d'i la casă la casă, iel nu i-o mai oprit.

Şî dacă n-o fi murit, şî astăz trăiesc.

Inf. Vinca Luca; Cerişor—Hunedoara; *cules* în 29 dec. 1951, de O.B.; *transc.* O.B.; *durata:* 23' A.I.F., I. 11.277.

Pov. o ştie «d'e mult, tă d'e mult şt'iu, că d'e-acuma n-am învăţat».
Ai mai pov.? «Mai, mai, ş-aićea-n sat.»
Alţii o cunosc? «Io nu şt'iu.»
Ce ţi-a plăcut mai mult din poveste? «M-o plăcut c-o aźuns iar sănătos omu, o scăpat d'e cîn'e.»

Îi făcu tri cruś cătă răsărit şî zîće:

— Să fie om!

Da zîśe cătă iel:

— Să t'e duś aiśea la izvor — iće — să t'e speli — zîśe — şî rămîn'i uom întreg.

S-o dus, şî s-o spălat, ş-o rămas uom. Să culcă-acoló, sara iară. Vin păsăr'le.

— Nǫ acuma ieşt'i uom!

— Uom!

— Acuma t'e du acasă — zîśe — şî fă śe vrei, că — zîśe — ieşti uom iară. Peana la t'in'e, ţ-am dat-o, acuma să grijăj d'e ię.

— Śe să fac?

— Ś'e vrei tu, aia faś.

Să duśe iel acasă, şî-i găseşt'e acasă: iacă iel uom întreg cum o foz năint'e vreme.

— Aiśea sîntez voi?

— Aiśea.

— Nǫ bin'e — zîće-acuma će să fac cu voi?

Iei śe să mai zîcă? N-avę śe să facă. Da iel s-o sculat d'imin'eaţa ş-o făcut tri cruś cătă răsărit cu peana, ş-o zîz:

— Nǫ! voi boi să fiţ!

I-o făcu doi boi. Şî o făcut.

« S-am on car. »

S-o făcut şî caru. Şî i-o prinz la źug, şî i-o dat la śin′e-o vrut să care cu iei.

— Nǫ! Voi să căras cuahăşt′ia cît îz vrę voi, şî pă un′e-z vrę, śe v-o trăbui să lucras cu iei.

Ş-o rămas să care uamen′ii cu iei pă un′e-or vrę şî cît or vrę.

Şî d′e n-or fi murit, şîastăz trăiesc.

Culeasă de la acelaşi inf. de O.B. în Bucureşti în 28 oct. 1954; *transc.:* O.B.; *durata:* 20′ 40″; A.I.F., i. 14.505 (mg. 108 a).

Pov. o ştie: « d′i la alţî bătrîn′i, pi la vit′e, sara cîn durmęm pă cîmp la păşun′e mai d′epart′e d′e sat, un′e iera bucat′ele, noi făčęm foc şî n′e culcam p-acolo. N′e dam la poveşt′i. »
Ai mai pov.? « Da: pî la vit′e, şî pî la ortaś, ven′in pă cale » (de la mina din Ghelari).
Alţii o ştiu în Cerişor? « Cunosc d′i la min′e. »
Totdeauna ai început povestea cu plecarea la război? « Da, numa, vez le mai zmint′es şî io cît′e-o vorbă, dacă nu m-am acupat d′e multă vreme cu iele, apăi mai ięse d′in cap cît′e una. »
E adevărată? « D-apăi io şt′iu? Să pǫt′e să fi fost. »

Basmul este atestat în toate provinciile ţării în 18 variante, din care 6 sînt mai îndepărtate, transformarea soţului în cîine de către soţie constituind numai episodul final. În 4 variante, soţul este metamorfozat din cîine în pupăză (apoi redevine om), în altele, cîinele e prefăcut în răţoi, caragaţă sau porumbel, iar în alte 2 variante din cîine, soţul e transformat în pupăză şi porumbel. De cele mai multe ori, metamorfoza se face cu ajutorul unui bici fermecat, în 2 variante prin frîul fermecat, iar într-o variantă arădană numai prin puterea cuvîntului. Linda Degh, în studiul monografic *Cîinele ţarului (Aa Th 449 A) în tradiţia populară maghiară*, publicat în Revista de Folclor, IV, nr. 1—2, p. 205—226 (în care citează şi 10 variante româneşti), pornind de la constatările lui W. Anderson, arată că basmul e bine cunoscut în Orientul apropiat, apoi în Europa răsăriteană şi, în formă insulară, în Irlanda. Tipul românesc ar fi mai apropiat de cel slav, deşi în cel romînesc apar deseori episoade din alte tipuri. St. Thompson, în *Folktale*, p. 115, crede că basmul ar fi o modificare şi probabil o adaptare a povestirii lui Sidi Numan din *1001 de nopţi.*

VULTURUL RĂNIT

A fost odată on băiat sărac, dar frumos şî foart'e harn'ic. O ven'it vremea d'e căsătorie. O căutat iel o fată frumoasă şî săracă ca iel — că bogat'e n'iś nu să uita p-ăi săraś.

Între timpu ăsta, or trăit iei puţîn bin'e amîndoi, dar d'i la un timp, soţîia lui ş-o căpătat on drăguţ. O căutat să-ş aducă lem'ne d'i la pădure şî să-ş facă şî iel rînd d'e casă. Într-o zî pă cîn iera la pădure, o găsît un vultur şezîn într-on lemn, nu put'ę să sbǫre. O căutat şî iel să vadă d'i śe nu pǫt'e să zboare vulturu. S-a dus pînă la iel: a văzut c-o aripă a vulturului iera răn'it d'e-on vînător'. Ş-o rupt o năframă d'i la iel, iut'e o legat aripa, s-o făcut bin'e. P-urmă, vulturu, dacă s-a văzut că pǫt'e să zboare, i-a zis:

— Uit'e, omule: pentru că mn'i-ai făcut tu ačest bin'e, îţ fac şî ieu un bin'e, da s-asculţ d'e min'e. Na o pană—să grijăşt'i d'e pana asta—şî cu pana asta poţ să fači tot če vrei tu. Numa n'ime să nu şt'ie śe faś tu cu pana asta, şî n'imănui să nu-i spui d'espre ię. Şî la urmă, dacă spui cuiva, va fi rău d'e t'in'e.

Omu a făgădit c-aşę faśe. Da l-a-ntrebat: śe să facă cu pana, la śe-i bună? I-o spus:

— Pana asta faśe tot śe vrei: poţ găsî ban'i cu ię, poţ găsî comori, poţ să t'e-mbogăţăşt'i, ori cum vrei, dacă îi porunśeşt'i aşă cum spun ieu: t'e duś d'imin'eaţa cu ię în răsărita sǫarelui acol în dosu grăd'in'ii tale ş-o suśeşt'i d'e tri ori, ş-apoi spun'i, spun'e aşa « śeia śe gînd'esc, să şî împlin'esc». Pe urmă vez tu că śe are să fie, un'e t'e gînd'eşt'i, acolo ai să dobînd'eşt'i.

Să duśe omu așă d'imin'eața cu pana în dosu grăd'in'ii și spun'e:

« Śeia śe doresc, să și dobînd'esc ! »

Apoi pleacă iară la pădure, cu gîndu că n-o să facă pana n'imica. Dă d'e on lemn uscat, mare — o buturugă — ș-înśepe să taie lemn'e d'e-acolo. D'eodată să pomen'ęșt'e că-n buturuga aia iera ascunsă o ǫlă cu ban'i d'e aur, galbin'i. Iel atunśa ved'e iel bin'e că pana n-a mințît. Ię ban'ii, ș-umple buzunările și sînu cu ban'i, și pleacă acasă mai d'epart'e, fără să spună n'evestii lui. Bagă pana su perna un'e durmia iel în pat și cu ban'ii să duśe și-ș cumpără n'ișt'e boi, să nu mai care lemn'e-n spat'e, îș mai cumpără o vacă, mai cumpără și iel un purśel, ca omu p-aśia. Tǫtă lumea spun'ea:

— Omu ăsta d'e un'e pǫt'e să aibă atîț d'e mulț ban'i? Pǫt'e iel a găsît comori, sau cu śe să facă ban'i.

Îl bănuia în d'iferit'e feluri *). Mai ales drăguțu femeii, să duśe mereu la femeie ș-întreabă că če șt'ie, d'e un'e are iel ban'i, cu śe ș-o făcut iel boi și gospodărie frumǫsă? Și pînă acu iera sărac. Ię întreba, da iel nu cut'eza să spună, fincă-i spusęse vulturu să nu spună n'imărui.

Nu mai put'ę iel să mai ascundă, fiindcă-i și plăśę d'e soțîie, și una fincă iera frică. S-a făcut bolnavă ș-a spus că dacă nu-i spun'e, are să moară. Atunś îi spun'e:

— Uit'e, tu n'evastă ! În cutare zî, cîn am fost io la pădure, am găsît un vultur, cum l-am găsît răn'it, i-am legat aripa și p-ormă iel m-a dat o pană și cu pana asta am io put'ere d'e fac lucrurile ęșt'ia.

A învățat-o cum să-i spună la pană. Atîta i-a trebuit femeii ! S-a sculat d'in pat, p-ormă a luat pana ș-a spus drăguțului:

— Uit'e, cu pana asta faśe omu mn'eu.

Iei atunči s-au sfătuit amîndoi să vadă dacă într-adevăr are pana put'ere. Or luat pana, s-o dus acol-în dosu grăd'i-n'ii și or poruncit ca să să facă omu cîn'e. În moment, s-o

*) Întrerupere pentru schimbarea cilindrului de fonograf.

făcut omu cîn'e ! Şî iei atunśea s-or strîns amîndoi. Omu iera cîn'e, săracu. Îi mai da mîncare cîn vrea iei, cîn nu, nu-i mai da n'iś mîncare. Iel, d'e năcaz, tọtă zua urla, urla şî să văicăra acolo. D'e la un timp, iei s-or sfătuit:

— N'e-mbată d'e cap, d'e nu-l mai put'ẹm suferi.

L-or alungat d'e-acasă cu lemn'e. Cîn'ele să duśẹ pin sat flămînd şî tăt urla într-una. Îl mai bat'ẹ şî ọmen'ii pînă l-or gon'it d'in sat afară.

Pă urmă, śe să facă iel? Năcăjît, bg'etu cîn'e, şt'ia că n-are să mai fie om n'iśodată. S-o dus flămînd aşă în margin'ea un'ei păduri ş-a adormit acolo la un copac. Durmia acolo, flămînd, năcăjît; d'ẹodată apar doi vulturi acolo în copacu ăsta, aşă mari cum iera vulturu pă care-l vind'ecasă iel, l-a legat la rană. Vulturii eşt'ia vorbia iei între iei acolo — iel i-a auzit vorbind — zîśe:

— Vez-îl că omu m'eu a ajuns cîn'e?

Vulturii eşt'ia iera tocma unu d'intră ăia care-l vînd'ecasă iel. Ăşt'ia iera rejele şi rejina păsărilor. Iśe:

— N-a ascultat d'e min'e, şî d'in priśina ast-a ajuns cîn'e. Acuma — i-am spus să nu spună n'imărui şî, uit'e, n'evasta l-a făcut cîn'e — acuma, pana-i la n'evastă şî la drăguțu iei, şî iel a rămas cîn'e.

Soția vulturului — rejina — îi spun'e:

— Nu ai tu cumva vo put'ere ca să-l faś iară uom?

Iśe:

— Nu, că n'iś nu să plăt'eşt'e, că n-ascultă, d'ejaba-l faś, că iară are să mintă.

Zîśe:

— Fie-ț milă d'e iel şî fă-i dacă ț-a făcut şî iel un bin'e.

Zîče:

— Alčeva nu poči să-i fac, da — zîśe — l pot fače pisică, ş-atunśa iel pọt'e s-ajungă pin casă şî iară are s-ajungă să pună mîna pă pană.

Iel asculta şî să făśẹ că doarme, ş-asculta śe spun ăşt'ia acolo. Pă urmă, a ascultat şî s-a dus vulturii d'e-acolo. Iel s-a sculat frumos ş-a ven'it iară-n sat şî dacă vin'e d'e-acolo

d'in sat, caută-ncọś, caută-n stînga-n dreapta *) . . . Ven'in iară vulturii amîndoi acolo, rejina spun'e la vulturu:

— Măi, fie-ţ milă şî fă-l om iară.

Iel spun'e, zîśe:

— Nu-l fac om, da-l fac pisică. Şî d'e-acum, pisică să rămînă !

Şî s-a pomenit pisică făcută omu d'in cîn'e. După śe mẹre-acasă, să duśe prin curt'e, prin casa soţîii lui şî caută la căpătîn'i acolo, şî găsăşt'e pana. O iẹ-n gură, da nu ştie śe să facă cu ia. O iẹ-n gură şî să duśe iară acolo la copacu ăla, s-aşază acolo să vină vulturii iară-acolo. Aşẹ că-ntr-on moment dat, iară vin vulturii acolo.

— Acuma — zîśe — dac-ar şt'i iel śe să facă cu peana, să pọt'e faĉe om iară. Să iẹ pana-n gură şî să ducă în colţu grăd'in'ii la izvor, să să cufund'e cu pana-n gură d'e tri ori în izvor să să scald'e, după aśeia să să dea păstă cap o dată, ş-are să să facă om.

Atîta i-a trebuit la pisică! S-a dus în colţu grăd'in'ii un'e iera izvoru cu pana-n gură şî s-a cufundat în izvor d'e tri uori. P-urmă a ieşit şî s-a dat păstă cap, s-a făcut om.

Cînd îl văd ăşt'ia ven'in iară acasă, iera-nlemn'iţ. Le dă:

— Bună zua ! — iei mulţumesc.

— Api tu un'e-ai fost pînă acuma? — întreabă n'evasta.

— E, śe să fie? Dar śe să faĉi acuma, un'e-am fost, api m-o ajutat Dumn'ezo d'e m-am făcut iară om. Da acuma, śe să fac ieu cu voi?

Iei să fac că nu şt'iu n'imica. Iel atunśea porunśeşt'e la pană ca să facă pă soţu iei bou şî pă iẹ s-o facă vacă: într-un moment aşa s-au şî făcut. Atunśẹ iel le faśe-on car tare şî spun'e la tăţ ọmen'ii d'in sat:

— Care aveţ n'evoie d'e lucru să vă dau caru, boii — bouăsta şî vaca, şî să lucraţ cu iei în continuare, şî mîncare numa o dată la zî să le daţ ! — O zîs că — de loc, numa să-i mînaţ, că alcum nu vi-i dau.

*) Întrerupere pentru schimbarea cilindrului de fonograf.

Qmen'ii s-o bucurat: căra lemn'e, căra piatră, căra năsîp, căra gunoiu, căra d'e tǫt'e cu iei. Omu s-a-nsurat şî ş-a luat altă n'evastă cumsăcad'e. Şî pă fosta lui soţîie şî pă fostu iei soţ care i-o fost drăguţ, i-o ţînut tăt bou şî vacă, pînă cîn o lucrat tot satu cu iei d'e-a rîndu, fără ca să le deie şî mîncare, numa o dată pă zî! Şî aşȩ s-a-ntîmplat.

Şî dacă n-or fi murit, şî astăz trăiesc.

Inf. Poanta Nicolaie zis Pocăitu; Cerişor—Hunedoara; *culeg.* O.B. în 20 dec. 1950; *transc. de pe cilindru de fonograf* de O.B.; *durata:* 9'; A.I.F., i. 11.289.

Povestitorul o ştie: « d'i la Vinca Luca; d'e vo cîţva an'i: d'e vo 5—6 an'i ».
Ai mai spus-o? « N-am mai povestit-o la alţî, numa d'e-am auzît-o. »

V. varianta povestită de Vinca Luca, p. 69.

«CU UN UOM SĂRAC ŞÎ CU BOIĘRIU»

Aşă o fost odată on om sărac; şî iera sărvitor′ la un boięř. Şî i spusă ăla boięr′, da zîče — boieru nu prę merğę la besęrică. Da iče:

— Če tă mei tu la besęrică? Če-auz acolo? Dac-apîi če spune popa?

— Dacă spune — iče — că: «Daţî-m pomană, că-s căpăta împătrat!» Şî şî io — zîče — amu m-an socoti cu soţiię — iče — nu ştiu la čine-aj da văcuţa asta care-o am.

— Mă! — zîče. — Mn′iie — zîče — mn′i-o dai!

I-o dă la boięr. Să-nţăleg:

— Dămu-i-o! — zîče.

Că iel mai avę ǫrecîte guli de boi şî de, şî ciurz de vači, şî stăvi de cai, să h′ie ş-ačęe cu čęlelalte. Şî spune că să dea la, mai bine, că iel če i-i şî bună[1]) ačę una?

Nǫ, acuma aşteaptă cîteva timp. Dacă amu întreabă iel:

— Nu şt′iu! — zîče, că să duče la popa. — Părint′e! — zîče. — Tăt as spus îm besęrică — zîče — că să dęie pomană. Io am da la boięriu čela vaca — zîče — pomană, şî nu-m mai dă Dumnedzău.

— C-apu mai aşteaptă!

Apoi mai aşteaptă. Cînu-i odată socǫte:

«Io nu mai po s-aştept! Că am şî prunč! Da io mă duc pînă unde l-oi găsî pe Dumnezău, să-m dęie-acuma, nu mă tă ţiie-atîta!»

Apoi ię on drum înainte, să duče. Adică să pregătęşte de drum. D-apoi iče boięriu — acuma-i spune la boięr′:

[1]) Pov. subliniază, cu stînga.

— Acuma — iče — nu viu la, la dumn'eta, că mă du la Dumnezău pintru că ț-am da vaca-aiasta să-m dę — iče — ačela če mn'i-o promis, če spune popa-mpătrat să-m dęę.

— D-apoi, măi ! — zîče. — Dacă tu mei la Dumn'edzău șî-i ağiunğe-acolo — zîče — întreabă șî de mine, că di če am io atîta bogăție care io n-o șt'iu cîtă-o am ! N'ij n-o știu !

— Da, am să-ntreb !

Ș-apîi pornęște la drum, șî să duče mai departe. Să-ntîlnęște cu on uom sărac.

— Da und'e mei?

Iera k'ila d'e pk'ičiǫre, să năcăjîię pingă drum.

— Da unde mei, pretíne?

— Dacă mă du la Dumn'edzău — dzîče — c-am avut o văcuță șî o-am dat la um boięr' pomană șî să-m dęę împătrat; c-așă o spus popa.

— Măi, dacă mei — zîče — întreabă șî de mine că di če mă năcăjăscu-n lumea asta șî nu mai mor'?

— Întreba-oi !

Să duče mai departe, vęde-um păr: atîta de frumǫsă pere șî on uom stă cu fața-n sus supt iel, șî numa aşt'eaptă să-i pk'iče pęrele în gură, că nu, nu le putę țînę păru perele, numa tă pk'ica. Da lu-ntreabă omu čela:

— Unde mei?

— Dacă — iče — mă duc la Dumn'edzău — zîče — c-am avut o vacă șî o-am da pomană să-m dęie împătrat.

Întreabă păru:

— Dacă merği pe-acolo — zîče — întreabă șî de mine di če ieu — zîče — îs păr șî fac pęre bun'e șî frumǫsă — zîče — șî nu le poș să le țîi. Uită uomu-aiesta — iče — cum stă cu gura — zîče — numai să-i pk'iče gata-n gură ! Șî nu poș să le țîi !

— Întreba-oi !

Să duče mai departe, iel. Apoi sosăște la un loc. Vęd'e dǫu fęte săčerîn grîu înt-o capăt d'e tablă. Nu-i put'ęi să-i priveș capătu, de o parte de drum. Șî de una iera altele,

n-avę numa tare puțîn. Da zîče cătă čęle če-avę tabla čę mare:

— Da săčeras, fătuță?

— Săčerăm!

— Da cîn vi-z găta voi cu tabla asta, cîtu-i d'e mare?

— Ști bunu Dumnedz, cînd a ağiuta bunu Dumn'edzău! — dzîče.

Da zîče:

— D-apoi [2]) voi — zîče cătă čęlealalte, să-ntǫrče — voi terminaț acuma? — zîče, adică — voi vă gătaz — zîče — cu-ağiutoru lu Dumn'edzău?

— Acuma — iče — o ne-a ağiuta, ori nu — zîče — noi tă gătăm!

— Bin'e-i.

Pleacă mai departe. Acuma ağiunğe la o apă mare. Dacă-ağ'iunğe la o apă mare, vină un uom cu patru boi la caru. Da dzî — tręče peste apă. Să duče la iel.

— Da nu mn'i-i lăsa — iče — să tręčem apa asta? Să suim în car?

— Nu — zîče[3]) — că mn'i s-or urî boii!

Nǫ să duče, tręče. Acuma, iel če să facă? N-are čine. Tăt aşt'eaptă: nu vină! Tă umblă pingă apa-ačę. Da cîndu-i odată, vină om pęşte mare la iel.

— Da če tăt umbli, măi, pingă apa asta?

— Da, dacă — zîče — aj vrę să trecu.

— D-apoi und'e merği?

— Mă du la Dumn'edzău — dzîče — c-am avut o vacă şî o-am da pomană să-m dęie-mpătrat.

— Măi! Dacă-i mę pe-acolo — dzîče — pînă pe-acolo, dacă tu-i întreba de mine — zîče — di če io în apa asta mare, numa io-s unu sîngur pęşte? Cum — zîče — d'e nu poş şî io să am — dzîče — mai mul soțîi? Apăi te trec io! — zîče. — Hai — zîče — aij lîngă țărmure călare, numa să-ntrebi, şî te duc io călare. Ş-apoi — iče — pe cîn'îi întǫrče, te-aştept aiči.

[2]) Pov. se uită la stînga. [3]) Pov. neagă, dînd din cap.

— Bine-i !

Suie pe pęşte călare, şî să duče pęştele cu iel pînă la ţărmure, pînă la ţărmure. După če męrğe la ţărmure, colo îl cobęră ğios şî să duče mai departe. Dă de un corn d'e pădure. Tręče pingă colţu al de pădure. Cînd ięsă din colţu al de pădure mai încolo puţîn, vęde um văgaşu. Vęde doi boi roşî atîta de frumoş, că nu-s mai sîntu-n lume ca ş-ačeia. Să uită la iei:

«Vai ! Nę aieştia de mn'i-ar da mn'ie bunu Dumn'edzău !»

Merğe mai încolo, vęde şî doi oameni, şădę la focu. Iera Dumn'edzău cu Petriu.

— Bună dzua !

— Nărocu, pretíne ! Da nu vi să te-ncălzăş ?

— Ba-ncălzî-m-oi oleacă.

— D-apoi, nę hódini !

Hodinęşte.

— Da unde pleči ?

— Da tare departe.

— Da męgiş, spune.

— D-apoi după če să spui, că tare d'eparte !

— Migiş, spun'e-n'e pînă und'e merği ?

— Pînă la Dumn'edzău !

— D-apoi după če merği-acolo ?

— Dacă am avut o vacă şî am tăt auzît popa d'im besęrică spuind că să o dau pomană. Şî am fo tăt sărvitor' la um bęier', am spuz la boięr' d'e-ale, şî i-am spus că o-aj da pomană, m-amu-nţăles cu soţîię, ş-o spus boięriu să i-o dau lui. Şî i-o am dat. Ş-acuma mă du să-m dę, că nu poş să mai aştept, făgăduinţa.

— Bine-i, mă ! Nę hodinę — dzîče — că ti-i duče mai tîrzîu.

Apoi stă înc-oleacă; să scęlă.

— Mai şădzi oleacă ! Mai şăz, că mę-i, ağiunğe-i.

Mai şęd'e-oleacă. Apu cînu-i iar să-nd'eamnă:

— Mai şăz, măi, nu t'e păzî — zîče — mę-ii !

— Nuu ! Nu mai stau, că tare departe !

— D-apîi pănă unde?

— Nu ştiu!

— Mai stăăi!

Iei, păn če tă să rǫgă: nu vrea să stęie. Să-nd'eamnă.

— No hai [4]) — zîče — napoi, că ieu sîn Dumn'edzău! Scǫte:

— Na — iče — funele-aięste [5]) — zîče. — Şî vădzut-ai, cîn ai vinit, boii čeia la colţu čel de pădure, roşii?

— Vădzut!

— Nǫ ačeia ţ-îi dau ţîie. Şî de ţ-a h'i lęne să-i l'eği — zîče — numa scutură funele — zîč — că lega-s-or ii! — i spun'e. Nǫ, iel:

— Nu!

Leagă iel, nu ii lui lęn'e [6]). Nǫ îi mulţămęşte lu Dumn'edzău şî să duče médiat şî-i leagă. Adică să duče să-i leağe. D-apoi, mărgînd, ş-aduče-aminte: uită că lui, če, oamenii čęia če i-o pus propunele de-ntrebare. Înapoi dă la Dumn'edzău.

— Dǫmn'e! Uită: am uitat čeva!

— Megiş če?

— Dacă din capăt oi înd'emna. Adică, d'in data dintîie, m-o-ntreba boięriu care l-an sărvit că pentru če-i iel aşă bogat d'e nu şti d'e-avuţîmea lui.

Apăi spun'e:

— Spune-i aşă — zîče — că la, la mǫrtea lui, n-a avę čină de o sară. Da aşă să-i spui!

— Da, am să-i spui!

— Dup-ačęie, spun'e la uomu čel sărac — zîče — că să pregătească, c-a muri acum.

— Atunčen — zîče — am g'init mai încolo — zîče — mai înainte ş-am vădzu — zîče — la om păr — dzîče — un uom stătę acolo — iče — cu gura căscată să-i pk'iče pęre.

[4]) Pov. cheamă, cu arătătorul stîng. [5]) Pov. arată înainte, cu stînga. [6]) Pov. subliniază, cu stînga.

Şî ia, m-o-ntreba că un'e plecu? Şî i-an spus — zîče — ş-o-ntreba păru că pintru če iel nu pǫte ţînę pęre?

— Spune-i aşę — dzîče — că sub rădăcin'ile lui i-o căldare d'e ban'i, de-ačę nu le poate să le ţîie.

— Da! D-apoi — dzîče — am vădzu şî dǫu fęte săčerîn grîu — dzîče — şî o spuz — zîče — că dǫu, cîn le-a ağiuta bunul Dumn'edzău şî čęlealalte am zîs că să gată — dzîč — cu dǫuă cu-ağiutoru lu Dumn'edzău? Şî ięle-o dzîs că ori ağiută Dumnedzău, ori nu — dzîče — ięle tă gată sîngure.

— Pe cînu-i merğe-n napoi — zîče — čele cu tabla mare or h'i gata, n'ij nu li-i afla acolo, čelealalte n-or mai termina.

— D-apoi — iče — am sosît la apa-aiasta — dzîče. — A-cuma, peşt'ele-ala s-o ruga d'e min'e, če m-o trecut — zîče — că dip če iel numai sîngur în apa ačęie?

— Am să spui şî d'espre iel. Da să t'e grijăş bine, cum ti-i duče. Să-i spui — zîč — că dipt-ačę — zîče — numai iel sîngur că n-o-necat pe n'ime. Are să-nnęče oamenii, čine i-a vedę pingă-apă. Apoi atunčeni ačeia vor h'i soţîii lui. Da tu — dzîče — sui călare pe bou ăz dim breazdă — zîče — şî t'e duči. Şî iel t'e-a aşt'epta la ţărmure. Şî dzî tă: « spune-ţ-oi, spune-ţ-oi, spune-ţ-oi! iel tă aiesta, spune-ţ-oi! Spune-ţ-oi mai încolo, spune-ţ-oi, dac-oi trę spun'e, c-apu tă strîgă, tă spune-ţ-oi spune-ţ-oi! ». Api iel tăt a strîga:

— Da spun'e-mn'i-amu! Spune-ne, mă!

Pînă če-i trę un kilometăr, să nu spui. Apî cîn îi trę la un kilomeităr, spune:

— N-ai îneca pe nime! — strîgă-i cît îi bg'irui — zîče. Că tăt a strîga, tă: spun'e-mn'i-amu! Spune-mn'i-amu! Tăt a strîga, apî tu, tu tă strîgă la iel: spune-ţ-oi — zîče — ş-apîi cînd îi ağiunğe la un kilomeităr, apă atunči să strîği cît îi bg'irui tu!

Nǫ, acuma s-o duz la boi, i-o lega d'e-olaltă, o ağiunz la apă. Stă pęşt'ele-n năint'ea lui.

— Nǫ, g'i cu, cu če ţ-o da Dumn'edzău?

— G'iu !

Iera pe bou călare.

— Da întrebat-ai de mine?

— Întrebat !

— Nǫ, spune-mi če-i?

— Ţ-oi spune ! Spune-ţ-oi !

— Că spune-mn'i-amu ![7])

— Că spune-ţ-oi !

— Că spune-mn'i-amu !

— Spune-ţ-oi !

Tăt aşă, pînă če treče peste apă. Acuma ięsă pe ţărm:

— Că spun'e-mn'i-amu, c-acuma ieş pe ţărm !

— Spune-ţ-oi ! Că spune, spune-ţ-oi !

Pînă če să d'epartă la un kilomeităr, tăt aşă zîče că spune-ţ-oi. Strîgă în gura mare:

— Că n-ai înnecat pe nime !

Atunčia peştele aruncă tătă apa pînă pe spatele boilor: atîta-i g'ină peste pămînt, departe ! Mai nu-l trage de pe bou ! D'e-abg'ię să ţîne de bou ! Şî să duče mai d'eparte. Acuma sosăşt'e la fętele čęle. Vede că čele cu tabla mare s-o termina şî s-o dusu. Čelea dǫuă săčer.

— Aşę da, fęte? C-az zîs că şî de nu v-a ağiuta bunu Dumn'edzău, vi-s termina? Şî n-as terminat ! Şę-i?

— Apăi, aşă-i, văd !

Acuma sosăşte la păr. Pe cîn sosăşt'e-acolo, če să-i spuie? L-o fos scobită čineva [8]), iera cu rădăčinile-n sus, o fos scǫsă căldarę. Pe cîn sosăşt'e la uomu čela, acuma îi făčę copîrşău, că iera mortu. Acuma ağiunğe la boięr', ağiunğe-acasă. Acuma, cum aud'e boięriu c-o vinit, iera fǫrte curios să lu-ntrebe iel că acuma di če-i aşă bogat. Fuğe boieriu la iel acasă — n'emărgîn ničiodată — că să-ntrebe că di če-i iel aşă bogat?

— D-apăi io am să-s spui, da t'e-i supăra.

— Ba nu !

[7]) Pov. întinde stînga înainte. [8]) Pov. subliniază, cu stînga.

— Aşă mn'i-o spus că la moartea dumn'itale, nu-i avę čină de o sară.

— Du-t'e, măi! Să nu te-aud grăind! Cîtă-avere am io, să n-am čină de o sară?

— Apui mie aşę mn'i-au spus, ş-aşă am să-s spui.

— Nǫ bine-i.

Nu dă n'imn'ică, lu-njură boięru, şî-l suduię:

— Tu, minčinos, şî puturos! Cu boii tăi!

Mę şî vęde boii. Da i tare plag la boięr![9]) Să uită boięriu la boi.

— Măi! Şti če? Ai să-m şk'imb mn'ie boii aieşti, să-z dau alţ!

— Nu ţ-îi dau! — zîče. — Nu-i ştimb!

— Măi! — zîče. — Îz dau adaus! — boięriu.

— Nu-z dau!

— Mă! Patru boi îz dau[10]), care ţ-aleği tu din gulile męle!

— Nu-i, nu-i dau! — zîče.

Cîndu-i la urmă:

— Mă! — zîče. — Una gulie[11]) d'intre tri guli care le am io i-a ta!

— Nu-m trăbuie!

— Nu-s trăbuie? N'iči-o gulie?

— Nu!

— Nǫ lasă că am să ţ-îi ięu, şî nu, să nu-z dau n'imn'ica.

— Nu mn'i-i lua — iče — c-aieştia bunu Dumn'edzău mn'i i-o dat!

Acuma să duče boięriu, să gîndęşte pe — cum iera bogat — la casa ţării, spun'e că on om are doi boi care o foz după iei la Dumn'edzău, care i-o da-pătrat, şî ielu l-o-mbg'iięt cu-adaus, să-i dęie doi boi şî să-i dę adaos. L-o mbg'ięt cu tri boi, l-o-mbg'ięt cu patru boi, l-o-mbg'ięt şî cu dzęče, l-o-mbg'iięt cu o gulie: nu vrę să-i dęie n'ij d'ipt-o gulie!

[9]) Pov. clatină din cap. [10]) Pov. subliniază, cu stînga. [11]) Pov. subliniază, cu stînga.

— Şî ieu boii čęia am să-i ięu d'i la omu ala şî n-am să-i dau n'imn'ică. Numa am să-i pui o propun'ere, că k'iar aşa nu-i pot.

Zîče:

— Pos să-i ięi, da ai să-i pui o propunere — zîče ministru.

— Păi, če propunere?

— Păi — zîče — an să-i pui o propun'ere — zîče — că cădzalur'le cît'e le am io d'e fîn — zîče — care să mănînče gulile męle înt-o iarnă — zîče — d'e le poate boii lui mînca — zîče — nt-o nǫpte [12]) şî vălaule pline tǫte de-apă, atunčeni — zîče.

— Bin'e-i.

Să duče-acasă boięriu. Îl k'eamă pe Iuon.

— Mă Iǫne! Hai încǫči!

Mînă-acolo altu argat după iel. Vină Ion.

— Aşă-z boii a tăi — dacă n-ai vru să mn'i dai — spui că tu, zîş că boii tăi fac cît gulile męle: dacă boii tăi nu pot mînca cîd gulile męle în nǫpt'ea asta, tăt fînu cîtu-l am io, şî umplu vălaule cu-apă, atunş să şt'i că nu-z mai a tăi [13])!

D'e sară să-i aduči aičę la, la căzalur'le cu fînu, şî bg'irişî au să umple vălaule [14]), ş-apoi atunčeni, d'e î le mănîncă în nǫpt'ea asta tot fînu, atunčeni-s a tăi boii! D'e nu, nu-s a tăi. Pintru če nu mn'i-ai vru să mn'i şk'imbi, am vru să-z dau o gulie. Uită-aşę, am foz la ministru!

Şî-i arată uord'inu, şî i-l čet'ę.

— D'e nu, am să ţî-i ięu gratis! [15]) Numa an să-s pui propunerea asta.

Acuma Iuon năcăjît zg'iară. Să duče-acasă, spun'e la muięre. N-au če să facă, zg'iară amîndoi. Cîn s-apropk'ie sara, mînă un sărvitor să vie cu boii! Gata-i. Bg'irişî umple vălaule cu-apă. I duče Ion să mănînče: numai rumăgă, n'ij nu vreau să mănînče! G'ină Ion acasă zg'erîn [16]), năcăjît. Tătă nǫpt'ea zg'iară cu femęie, şî nu po niş să dǫrmă. Să rǫgă lu Dumn'edzău.

[12]) Pov. subliniază, cu stînga. [13]) Pov. subliniază, cu stînga. [14]) Pov. arată înainte, cu stînga. [15]) Pov. subliniază, cu stînga. [16]) Pov. ridică stînga în sus.

D-apoi socǫt'e s-a duče dimineaţ, če mai fače. D'e-abg'ię-i vede pe boi peste grămada cu gunoiu! Niči unu pai d'e fîn să fie pe-acolo! Tă-tă-tăt [17]), şî paiele, şî fînu, tęt'e, tęt'e le-o mîncat. Şî čęlea če-o fo d'e aşt'ernut! Nu-i mai, d'e-abg'ię-i vęde la sk'inare peste grămada cu gunoiu, cum o tă mărs înainte, tăt o mîncat ş-înapoi tăt o c..., o bălegat adică. Nǫ, acuma să duče la iei, şî-i sărută:

— Ai, boiuţî mn'ei! Hai — zîče cătă boięr — şî vedz că le-o mîncat!

G'ină boięriu: să scark'ină-n cap, [18]) să čiudăluę!

— Hai, măi!

Acuma-i mai curiuos, şî boięriu! Să duče la minister' înapoi.

— Omu-ačela cu boii lui o mînca şî fînu! Da ieu pe boii-ačeia m-am pus. Dacă nu pǫt'e iel ara tǫt'e tǫgurile mele înt-o dzî, atunş să şt'i că am să-i ięu!

— Bine-i — dzîče boięriu. — Acuma i-ai pus o-nčercare. D-apoi d'e le pǫte să le are? Atunj dai avęrę lui!

— Atunči — zîče — ii uo dau! [19])

— Nǫ bin'e-i!

Atunčeni fače scrisǫre. G'ină cu uordinu d'i la ministęr', îl k'eamă — mînă-on sărvitor după Iuon — şî i-l četęşte.

— Uită, Ioane, cum îi sîtuaţia: tu, mîni, tǫte tăblile męle cît'e le-am io, ai să le ari cu boii tăi. Dacă nu le pos să le ari, atunčeni boii s-a mn'ei! [20])De le ari, tǫtă avęrea ta i-a mę!

Da cum să le are? Că nu ved'ęi îm marğin'e! D'e-abg'ię ved'ęi, zărięi peste pămînt cu uăk'ii liberi, atîta cîmp avę, şî pămînt arat! (?) Acuma, cum îi pe mîn'i d'imin'eaţă, mînă sărvitoriu să să prezînt'e Iuon cu boii acolo. Că, îi prind'e la car, şî-i pune-om plug de-a lui, să margă-a ara.

D-apu-amu Iuon năcăjît, şî muięre, şî tot! Apoi zg'iară. Dară-i pun'e şî pălincă, şî-i duče pălincă d'e mîncat. Apoi bę Iuon

[17]) Pov. subliniază, cu stînga. [18]) Pov. se scarpină în ceafă, cu dreapta. [19]) Pov. arată în lături, cu stînga. [20]) Pov. subliniază, cu stînga.

de năcaz! D-apoi n'ij nu prinde. Ă, fă dọă rọte. Să pun'e şî prîndză, că hold'ele iera tare lunği, de-abg'ię sosăşte [21]) cu dọă rọt'e pănă-n capu! Să pune şî prînzăşte. Bę pălinca-ačęie, şî să-mbată Ion şî să culcă[22]), şî dọrme! Dọrme mai departe. Boii să scọlă: tọt'e tăblile le gată, îm moment [23]) că iera putere di la Dumn'edzău. Iuon nu să stîrnęşte pînă-i čę-i sọrele d'e o rudă de susu, adică mai de sară să stredzăşte. Pe cîn să rădică Iuon, nu să n'iş poat'e să să uite, la de-a dreptu la sọre: acuma vęde că sfinţăşte! [24]) Acuma iel nij n-o plugărit! — ş-aduče-aminte! Prinde-a zg'era. Atunčeni apă să uită şî peste tăblii: apăi vęde că-s arate. D'e-abg'ię zăręşte boii înt-o marğină! Acuma grăpa acolo. Fuğe cîtu-n fuga mare la boi, şî-i sărută.

— Vai, boiuţî mn'ei!

Atunčeni, Iuon, după če-o sosî la boi, vede că-s terminat, aduče grapa, şî acuma o ię ielu-n spate: nu s-o mai tragă boii! Ielu-n spate, şî să duč, g'ină cu ię la căruţă, boii i-adună nainte, şî pune-n car, şî plugu, să duče la boięr'. Spune:

— Am terminat!

— Să pọte? Cum îi, nu poj io cu, cu-atîţa bg'iriş cîţ am io — zîče — lucru lun'i întreği? Du-te — dzîče cătă om bg'iriş — să vedz.

Męrğe bg'irişu: o terminat. Vină bg'irişu-ndărăpt.

— O terminat!

Atunčeni i ştęrğe dọă pălmi.

— Mă! Şî tu ieş minčinos? Să-are iel cu doi boi atîta? Zîče:

— Du-t'e dumn'eta!

— Ia — dzîče cătă cočişu čel pradoş — du-t'e tu, şî vedz!

Atunčeni să duče cočişu. După če să duče, vină îmediat: zîče:

— Da — zîče-o terminat.

Atunčeni îi şterğe şî la ala dọuă.

— Am să mă duc io!

[21]) Pov. subliniază, cu stînga. [22]) Pov. subliniază, cu stînga. [23]) Pov. subliniază, cu stînga. [24]) Pov. subliniază, cu stînga.

Sui pe cal călare. Mẹrğe boiẹriu şî să uită, a lungu tăblilor.

« Îi terminat ! » [25])

După če vẹde că-i terminat, vină-acasă. Acuma-i bine. Acuma.

« Acuma-z gata ! Acuma am să dau avẹrea lu Iuon, la care mn'i-o fost argat înăinte ! N-am če să mai fac ! »

Acuma, Iuon după če-o terminat, să duče ministẹriu, adică la ministẹr boiẹriu.

— Acuma — zîče — Iuon — zîče — nu bine !

N-are če să facă, că musai, aşă i-o dat uordinu, că după de-a put'ẹ să-l anunţă, cum a ieşî [26]). Nọ atunčen ministeriu întăbulă avẹrea boiẹriului pe Iuon, şî pe boiẹriu-l scọte-afară d'in curţîle lui, şî-l ţîpă în stradă. S-atunj Iuon întră moşt'e-nitoriu, şî iel o fo boiẹr !

Acuma o sosît timpu că boiẹriu, după če l-o ţîpatu-n stradă, o vinit săracu. Şî la mọrtea lui, n-o-avu čină de o sară, k'iar cum i-o spus Iuon, cîn o vini de la Dumnedzău. Ş-apăi s-o termi, o murit boiẹriu: n-o avu n'ič če să mănînče. S-o terminat.

Inf. Sabo Vasile; Racşa, rn. Oaş; *culeg.* O.B.—Al.A. la 1.VI.1953; *transc.* O.B.; *durata:* 24′ 25″; A.I.F., i. 14 117 (mg 324).

« De-aiči. N-am ieu din lături ! Dracu ştie? ! Şî cum am umblat ieu pin satele ăstẹ. »

Episodul cu călătoria la Dumnezeu pentru recompensă e atestat în toate provinciile ţării în peste 20 de variante care conţin alte întrebări decît cele din varianta noastră, doar într-una se întreabă şi de balta fără peşte. Schullerus, la nr. 460 A, citează 7 variante.
Motivul terminării muncii, unii cu, alţii fără, ajutorul lui Dumnezeu, apare întreţesut în mai multe tipuri, fiind răspîndit în toată ţara. Se întîlneşte în 28 variante precum şi în unele legende despre con-truirea cetăţilor de către uriaşi.
Episodul cu aratul cîmpului (şi alte munci extraordinare) se întîlneşte în toate provinciile, fiind atestat în 36 variante (în alte 3 variante,

[25]) Pov. subliniază, cu capul. [26]) Pov. subliniază, cu stînga.

boii nu sînt puşi la încercare). În genere, cîmpul de arat este de aramă şi ca recompensă, eroul primeşte fiica împăratului de soţie etc. Schullerus, la nr. 532* citează 15+2 variante. În catalogul Thompson (ed. 1961), acesta (532*) este atestat numai la noi.

A. Aarne, în studiul monografic *Der reiche Mann und sein Schwiegersohn*, Helsinki, 1916 (F.F.C. nr. 23) crede că tipul despre călătoria şi solicitările de pe drum pentru a aduce răspuns de la Dumnezeu ar fi de origine indiană (la Krohn, *Übersicht*, p. 59).

«CU DOI FRAŢI»

A fost un om dîntr-o localitate oarecare, dîn lumea asta, iel iera om dă miljoc, avea čeva vite, gospodărie bună, cai, uoi, diferite vači, și avea doi băieți.

Unu dîn ei, Ion čel mai mare, iera așea dă munčitori încî trečea peste măsură. Să dučea, să străduia, alerga-n toate părțîli, ba să mai ocupa și cu agricultura, punea pom, bucate și să mănînče, şi tot; și čelălant iera păstori, avea grije dă oi, dă vači, dă cai, dă bivoli, če-avea p-acoló, prima lor grije. Dar însă ăsta dă să dučea la oi, iera cam leneş, nu leneși, iel își didea socoteala cu čeva, mai mul lăsa pă sama păstorilor paza vitilor, și tot, și-așea dă bun iera. Ălălan munčea să să rupă. Ba didea și pă la iel și-i spunea:

— Mă, mai scoal-te și tu, du-te dă vezi če fac slugile-ălea, că noi munčim pentru alții dacă iei mănîncă brînza, laptili și tu nu prea supraveg'iezi!

— Nu-i nimic — zîče — am oameni dă-ncredere ieu![1])

Venea, dormea cîte doo-trei zîle-n cas, frati-său să dučea, ara la cîmp, mai didea roată p-acoló, pîntre, și pă la vite, pă la alea, iera cu vitele-amestecate.

Pînă-ntr-un timp, čel mare, Ion, să-nsoară. Al doilea, G'iorg'ie să-i zîčem, care iera al doilea frate mai mic, ăsta nu s-a-nsurat, a rămas așea, și iel avea grijea čiobănitul și p-acolò. Bani avea dăstui, ăsta.

Ăsta, Ion, să străduiește, după če să-nsoară, cu nevasta, și-nčepe să puie porumbi, să puie grîu, să puie dă toate. Ba-ntr-o toamnă iera sečetă, ba čeva, și nu ișea așa cum

[1]) Pov. subliniază, cu dreapta.

trebuia. Rîmnea la frate-său, n-avea nici-un zor, stetea-n cur-cat pă spate, brînza i-o vindea alții, paralile i le-aducea acasă, da bani tot avea, avea galbeni mulți.

Și o dată frati-său îi spune:

— Măi frate, ieu nu mai po să mai fiu tovarăși cu tine. Noi ne dăspărțîm. Tata a muri dă mult, împărțîm.

— Daa — zice — foarte bine, la ce să fi năcăji pă mine?

Casă-avea d-o parte Ion, în casa bătrînă rămăsese G'iorg'ie ăsta, și s-a dăspărțit.

— Iote, ăștia ie caii tăi — i-a-mpărțît în doo — oili tăle — le-a-mpărțît, vacili și to ce-a avut a-mpărțît în doo.

Și și-a loat Ion al meu, așea, să muncească singur, acu nu mai avea zor pă nici-o parte. Și le-a tras d-acolò dă la frati-său, vitili, și-a plecat.

Ce să vezi? Pă partea aia-ar fi muncit iel ceva, pă partea-ailantă vitili și oili n-a avu cine vedea dă iele, că ciobanii care-i băga, băga cît -un băia mai mic, nu știa să vază dă vaji, nu; a loat acoló, le-a da la alții-n munte, s-a profitat altu dă iei, pînă cînd a-ncepu să moară dîn oi că, ale lu Ion, murea dîn oi multe. A dat gălbeaza-n iele, în cai a dat o boală, răpciuga, n-a avea cine vedea și hăp, că să pomenește peste doi-trei ani fără dă vite, fără nimic, abea-i mai rămăsese niște cai, și-aia bolnavi, și toate!

Frati-său, nij zor n-avea, a cumpărat un munte-ntreg. Avea oi, vacile să-ndoise, așea să-nmulțea dă nici cu gîndu nu-și dedea cineva s-ajungă la-atîta sumă dă vaci, dă oi, dă cai, dă toate felurli, și-a cumpăra și-un muntile-ala propriu, al lui, pentru pășunat.

Ăsta:

— Ia stai mă! — Să duce la frati-său o dată și-i spune: « Frati-meu stă pă spate-n pat, vine, stă cîte doo-trei săptămîni, tot, alții are administrator dă vede dă ciobani, așea că iel nij zor n-are dă vite, și iel stă dăstul dă bine, bani are-ndăstui, și dă toate! » Să duce la iel:

— Măi G'iorg'ie — zîce — cum trăieș-tu, cu faji — zîce — ?

— Ioite-așea! — zîče. — Acu te-i dăspărțî dă mine, če ma ai cu mine?

Zîče: — Mă, n-am niči-un zor, da — zîče — ioite-am ajuns într-o criză, într-o sărăčie nemaipomenită — zîče — ieu, cu munca mea!

— Păi zîčeai că tu munčej mai mul ca mine!

— Păi, mă, am munči [2]) dar dac-am munči nu să lipește nimic dă mine! Uite la cîmp-am lucrat așea, nu mi-a ișit ălea. Oili, an scăpa dă iele. S-a muri toate. Caii, tot așea. Vačili nu mai a da lapte că le-am da la altu [3]) și . . .

— Bine — zîče — asta ie treaba ta!

— Dă-m, ieu nu mai po răbda — zîče — acasă! Cum îi fi ursît tu, și cum oi fi ursît ieu — zîče — care munces, și tu care stai dăğeaba — zîče — ?! Asta ie čeva — zîče — nemaipomenit! Ieu, dă-m vo cîțiva galbeni — zîče — să las acasă, bani, împrumută-mă, și ți i-oi da vodată . . .

— Če mai m-i dai? Dă un să mi-i dai — zîče! — Du-te și ia tu — nij nu s-a scula dîn pat, i-a arătat acoló un borcan care iera plin dă galbeni dă aur — du-te și-ți ia d-acoló — zîče — vreo činči-șase, și fă če vri [4]) — zîče. — Da să nu iei mai m . . .!

A loat ăla:

— Zeče galbeni iau!

— Zeče ia — zîče — și du-te!

A lăsat acas dîn iei, nevestii, să vază dă copii și de alea, și iel a plecat în lume. S-a-ncălțat bine, și du-te pîn lumea-ntreagă, dor s-o-ntîlni cu ursîtorli, cu Dumnezău, cu čineva, să vază cum l-a lăsa pă iel?! Dă če frati-său nu munčește, și cîtă lume iar nu munčește și are, și iel că munčește-atîta și n-are ničiodată!? Če ie cu asta? Trebuie să fie čeva!

Umblînd iel mai mult, aproape un an dă zîle pă toate părțîli, să-ntoarče-ndărăt p-un plai, frumos, iera o zi dă vară, frumoasă-acoló un munte frumos și plin dă vite muntil-ăsta, iarbă mare, oi, cai, boi, vači, viței, dă toate felurli dă vite,

[2]) Pov. dă mîinile în lături. [3]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [4]) Pov. dă din umeri.

stîni-acoló, toate. Da iel, dîn aruncătura-aia n-a cunoscu [5]) c-ar fi a lu frati-său. Şi mergîn pă muntil-ăsta aşea frumos, şi văzînd oile-ăstea, a-nčepu să-l taie lăcrămili, zîče —:

« Ia uite, če munte frumos ! Če dă vite-aiji — zîče ! — Ale cui or fi? »

Vede o fată mare stînd în vîrfu muntelui, şi torčea, şi frumoasă, stetea acoló, torčea dă ni nu să uita cu ok'ii la iel. Treče pă lîngă ia şi-l prinde mirarea.

— Če cauţi tu aičea, că nu ie sat, nu ie nimica? Şi — — zîče — dă če-ai venit aiči?

— Bună ziua !

Dor i-a da bună ziua, fata, şi-ncolò îji vedea dă lucru-ala [6]). Avea nişte caier, zičea că lučia aşea în soare, ca auru, dă cînipă, şi torčea la iel şi fusu-i sfîrîia-n mîini.

Zîče: — Če-i, dă unde ieşti, fată — zîče — dă stai tu aičea în muntili-ăsta şi . . .

— He ! — a-nčeput să zîmbească, zîče: — Ieu nu sînt fată — zîče — dup-în sate — zîče — ieu sînt norocu lui frati-tău, G'iorg'ie !

— Tu ieji norocu lu frati meu G'iorg'ie ? !

— Ieu — zîče — ieu sînt !

— Haoleo, če noroc frumos are — zîče !

— Şî — iče — uite, toate vitili care le vezi aičea, tot muntile-ăsta, şi toate ie ale lui frati-tău G'iorg'ie !

— Aau ! Mare noroc are ! Dar dă mine nu şti — zîče? — N-am şi ieu vrun noroc pă lumea-asta — zîče — numai iel aşea noroc ?

Zîče: — Nu ştiu, da merği dă vale, la capu muntelui, cobori într-o vale, şi-acoló — zîče — ai să găsăşti şi norocu tău — zîče. — Are să te striğe — zîče — ai să treči pă lîngă iel — zîče !

S-a amărît atî dă mult, nemaipomeni dă mult ! Să duče la stînă, acoló, şi ia şi čeva mîncare şi čere mîncare-acoló, la administratoru lu frati-său, zîče:

[5]) Pov. subliniază, cu dreapta. [6]) Pov. subliniază, cu dreapta.

— Iote-o sîn frate, cutare !

Administratoru-ala care iera acoló pus piste vite:

— Îi fi — zîče — cu frati-meu, da ieu nu te cunosc ! Da, na, ca să-z dau ca la un drumeț, îz dau !

I-a dat nițîcă brînză, i-a dat, făcut mămăligă-acoló, i-a da mîncare-n traistă, s-a sătura bine. După če doarme iel o ia pă muntele-ăla dă vale, coboară la capătu muntelui un să făčea-n altă parte un munte, acoló, cîn coboară-n valea-aia, vede o babă bătrînă, scofîlčită, aproape d-un părău:

— Hai mai curînd, că mor dă sete ! — striga la iel, urîtă, dăspletită, nemaipomeni dă urîtă !

Îče: — Da če? Nu vezi apa-acoló? Da čine ieși tu?

— Păi — zîče — ieu sîn norocu tău !

— Auleo ! așea ieji nănorocu meu — zî ! — N-am un par să-z dau în cap să te omor !

— Dăğeaba mă omori — zîče — că ieu sîn norocu tău !

— Haaoleo — zîče — d-aia n-am ieu noroc pă lume ! Acu am văzut — zîče — cu čine am d-a fače ! Cît am munčit ieu, și tu . . .

— Hai dă mă du la apă mai curînd — zîče — că mor dă sete !

O ia și-i dă brînči, — nu iera apa dăparte — i dă brînči acolo-n părău:

— Na, bea apă dă te satură !

Zîče: — Acu scuate-mă d-aiči că mă-nnec, și dacă mă-nnec — zîče — ie mai rău, ai să trăieș și mai rău ca aičea !

— Haaulio ! Cînd ai ști — zîče — cum îm vine, așea — zîče — să am, să știu că ie bine — zîče — te-aş omorî — i-a spus — te-ași distruğe cu dăsăvîrșire — zîče — încai să nu mai trăie și tu, dăcî să văz așea, norocule !

Iče: — Nu te speria dă mine, — i-a spus baba-aia, pă če-a băut apă și-a scos-o afară, tot iel a scos-o și-a pus-o pă mal, če — du-te pe-aiči încoló, ai să vezi un palat mare — zîče — te duči în palatu-ăsta, acolo-n palatu-ăsta — zîče — ie ursîtorili dă cînd ai foz mic. Te duči acoló și

cum i găsi [7]) — zîče — acoló, găsești o cocoană mare, sau o țărancă, sau o săracă, sau o negustoreasă, sau če-i găsi acoló, nu-ntrebi nimica, intri înăuntru, și če-o face aia, aia fa și tu ! unde să culcă [8]) — zîče — te cul și tu, če-o mînca [9]), mănîn și tu. Te pui la masă, da nu-z vorbeşte nimini-nimic. Şi-ai s-asculzi noaptea, la miezu nopții cum să fače — zîče — și cun să rînduieşte lumea asta care-i acuma !

A plecat iel foarte năcăjit. Niji dă mîncare-n traistă n-a mai căuta, și s-a dus, a mai trecu vreo doo zile, a călări munți-aia, p-acoló, s-a dus și-a văzut, după cum i-a spus norocu-ala al lui, acoló-ntr-un munte, un palat i s-a păŕu, o casă frumoasă, făcută.

Să duče iel, pîn-ajunğe acoló, mai treče un petic dă timp. Coboară încă o vale, iese-ntr-un deal și să duče, în fine iese la vreo patru zile după če vorbeşte cu norocu-ala-al lui, amărîtu, care l-a găsît în părău, iese acoló, la palatu-ăsta.

Cînd iese și să duče-acoló, cînd intră-năuntru, un pala frumos, mobilat cu fel dă fel dă lucruri dă lux, paturi dă, tot iera dă lux če iera acoló, și-o cocoană bogată să plimba p-acoló cu fel dă fel dă, avea inele-n mîini, čerčei în urek'ie, dă toate, tot felu dă bogății iera acoló, și-o masă-ntinsă așea dă bogată, nemaipomenită. Şi s-a puz la masă să mănînče — tomnai lui i-era foame. Ačeiaji mîncare-a avut-o și iel d-o parte, a sta la masă și-a mîncat.

După če — n-a mai primi ničiun răspuns dă la nimini, că nu vorbea cu iel — s-a du și s-a culcat într-un pat cocoana-aia, să culcă și iel în al pat [10]), în ačelași pat — iera la fel toate, acoló-n hodaie, pentru toți cî-să- . . .

După če sara iar mănîncă, aproape dă sară mănîncă și iel, la fel, să culcă, zîče :

— Da, da aičea aj vrea să mai stau — zîče — c-am da dă trai !

Noaptea, pă la dooșpe, iel aude dă colo, dîn somn:

[7]) Pov. subliniază cu mîinile. [8]) Pov. enumeră pe degetele stîngi. [9]) Pov. enumeră pe degetele stîngi. [10]) Pov. se uită spre patul din odaie.

— Scoal dă ursăşte — zîče — ursîtoare, că în noaptea asta s-a născut atîtea prunči în lumęa asta !

Atunči să scoală doamna-aia d-acoló, cocoana-aia care iera, a loat o farfurie dă aur, s-a ridicat în pičioare şi-a aruncat în vînt, zîče :

— Cum am fost eu azi, aşea să fie şi copiii care s-a născut în noaptea asta. Şi cum am trăit ieu, aşea să trăiască -n toată viaţa lor !

S-a culca [11]) la loc. Cînd s-a culca la lo, dimineaţa să scoală-ntr-o căsuţă mai prăpădită, nu tomnai prăpădită, da pă jumătate dă cum iera, nu mai iera palat ! Lucrurli dîn casă să sk'imbaseră, iera aşea ca un fel dă negustoreasă, negustor mai sărac după marğinea oraşului, însă tot mai avea čeva. Şi începuse să cîrpiască la čiorapi, să facă p-acoló, să nu stea dăğeaba, să facă mîncare, să facă toate. Şi iel p-acolea p-împrejur făčea [12]) če putea, însă nu o-ntreba tot aşea a rămas. Patu nu ma iera ca ăla dă ieri, iera-n alfe mai puţin, n-avea fotoliu-n iel, n-avea arcuri. In fine, cum a fost aşea, tot a foz bine. O mîncare mul mai proastă ca ieri, da nu tomnai proastă, aşea că s-a hrănit şi dîn masa-aia aproape binişor, că iel iera-nvăţa cu năcazu, cu traiu rău.

— Ei — zîče — să nu fie mai rău dăcît asta !

Şi să duče, če-a făcut ea, a dormi noaptea tot aşea p-un pat ca fel, cu negustoreasa-asta să-i zîčem dîn oraş, pentru că iera aşea dă felu-ala. Şi noaptea, pă la dooşpe, să scoală dîn nou şi spune, zîče :

— Scoal dă ursăşte — a venit un grai — că ioite atîţea copii s-a născut în noaptea asta !

A loat o farfurie de arğint, puz bani în ia dă arğint, a aruncat-o-n aier:

— Cum am fost ieu azi, aşea să fie şi iei. Cum am trăit ieu, aşea să trăiască şi iei în toată viaţa care-a avut-o !

Şi s-a culcat.

[11]) Pov. se uită spre patul din odaie. [12]) Pov. subliniază, cu mîinile.

Cîn să scoală dimineața, če să vezi? O casă părăğinită, ruptă, dă la țară, i ploua pîn ia. Nu să ținea, jumate-nvelită cu cočeni, jumate cu șindrilă. În casă, un pat, puse cîte niscai blăni acoló [13]), pă doi pari bătuți în pămînt. O țoală pă pa [14]), și-aia ruptă, și blănili goale, și-o femeie dă la țară, slabă, scofîlčită, urîtă. Și avea numai nițel mălai-acoló, avea nițică mămăligă reče p-un fund, să-l mănînče. Și a cules urziči du pîn grădină, și alea-a făcut nițică mîncare dă dimineață. — Iel s-a pomeni tot așea, alături, tot într-un pat! Și-a loat numadăcî sapa, pă če-a mîncat, așea, dîn mînă-a mînca mămăliga-aia reče, če iera, și hai la lucru! Ia s-a dus să săpe-n grădină. S-a dus și iel d-a săpat în grădină! Toată ziua-a săpa, dă dimineața pînă sara, n-a mai mînca dăcît, a mai avut un pumn dă mălai ca să mai facă-o dată mămăligă pă sară, zîče:

— Asta-l păstrez, pentru trei zîle — a spus baba-aia — că — zîče — nu mai am dă niči unili!

A mînca și iel dîn aia care-a fost, a munči toată ziua pînă sara, și noaptea s-a scula, zîče:

— Scoal dă ursăște — zîče — ioite!

Și-atunči a loa cîziva bani dă aramă — cum iera-n timpu-ala — a aruncat cu farfuria-aia în aier:

— Cum a fost ieu azi, așea să fie și toți prunčii care s-a născut în noaptea-asta. Și če-am avut eu azi, aia să aibă și iei, și-așea să munčească [15]), am munčit eu!

Ha plecat iel.

— Aa — zîče — acuma știu [16]) cînd m-a născut ieu! Azi m-am născu — zîče—n zîua asta după urmă! Pentru aia sînt ieu așea! Acu nu mai îl cau pă nimini, dăcît să mă du să trăiesc pă lîngă — și-a făcu socoteala — mă duc- și mă rog dă frati-meu să trăies pă lîngă iel. Nu cumva ieu — zîče — am să trăiesc bine mult, nu cum trăiește administratoru lui la uoi, la toate, care l-am văzut ieu că-i aproape bogat, mai bogat ca frati-meu!

[13]) Pov. arată înainte și jos, cu dreapta. [14]) Pov. se uită la pat. [15]) Pov. dă mîinile în lături. [16]) Pov. dă din cap afirmativ.

S-a dus acasă-amărît.

— Ei, frati-meu, če-ai făcut?

I spune tărășenia lu frati-său:

— Uite če: ieu nu mai poči trăi — zîče — fără tine. Nu ma am oi, nu ma am dă toate — zîče — ieu, primește-mă — zîče — ca administrator al tău, că čioban mai întîi, ca če vrei, ca să trăies și ieu pă lîngă tine, că alfel nu ie ros să poči trăi — zîče — în lumea asta fără norocu tău. Ieu am văzu če noroc ai tu, če noroc am eu — zîče — și. . .

Și-așea a făcu! L-a loa frati-său acolò, zîče:

— Dacă vrei tu, ioite intră și če vrei să fi [17]) — zîče. — Dau afară pe čellant, sau p-ăla-l mîn la oi și tu rămîi dă administrează averea mea — zîče — n-ai niči . . .

Și gata, a rămas acoló, s-a duz la frati-său, și-a trăit pă lîngă frati-său, poate pînă-n zîua dă astăzi, dacă n-a murit...

Inf. Dumitru Bărboi; Bughea-de-Sus—r. Muscel, la 1.XI.1956; *culeg.* O.B.—Al.A.; *transc.* Al.A. (15.XII.1956); *durata:* 15' 40"; A.I.F., mg 1329 a.

Pov. o știe: « nu țiu minte; to di la oameni care am lucra la păduri ». *Ai mai pov.?* « Am povestit-o de mai multe uori, kiaŕ acum cîn să viu acasă: iera unu cam sărac și i-am spus povestea asta: — Uite cum ai fos născut în ziua treia!
La pădure trebuia să spui čeva care nu-l știu, atunči ascultă. »

Episodul cu distribuirea noroacelor de către un demiurg în trei nopți succesive potrivit stării din acea zi este atestat în toată țara în 17 variante, din care 16 încep și sfîrșesc altfel decît în varianta noastră.

[17]) Pov. arată spre stînga, cu stînga.

FECIORUL ÎN CĂUTAREA NOROCULUI

Om fečior care plecasă-n lume să-şi caut'e norocu. Cîndu-i înt-u loc, tăln'ęşt'e om bătrîn.

— Und'e t'e duči, fečiorule?

— În lume, să-n spuie čin'eva că d'in če soart'e sîn născut, că n-am noroc la n'imică. Şi nu poş trîi cu munca mę.

— Du-t'e pîm pădurea asta, că vi-i găsî şapt'e fečiori cu, čioplin p-o grindă şi vi-i avę şi tu săcure pusă-acolo şi ię săcurę şi nu vorbi nimică cu iei, numa t'e pun'e la čioplit. Şi cîn s-a pun'e iei la mîncare, t'e pun'e şi tu la mîncare, cîn s-a duče la muncă, t'e du la muncă. Cînd o-a mę să să culče sara, t'e du şî t'e culcă und'e s-or culca ięi.

Fače pă cum i-o spus, băiatu. Şi cînd îi sara, să duče şi să culcă la un uom acas. Şi uomu le dă acolo uǹ grajdu pă care vin'isă în nǫpt'ea ačę o vijuliie, şi plǫuă, cît trečę pă su ięi. Şi tătă nǫpt'ę s-o n'ecăjit, şi s-o zvîrgolit şi n-o avut n'is če mînca n'imică d'e čină. Ş-apoi, cîndu-i întu timp, pănă-n zuuă, atunči vin şapt'e fęt'e şi strîgă:

— Sculaţ, norǫče, că-n nǫpt'ea asta s-au născut uo tri mi şi şasă sut'e d'e suflet'e, d'intră care-o murit o mie şi čin sut'e, ş-o rămas restu.

— D-apîi dacă s-au născut, să le fie cum n'e-o foz nǫuă în nǫpt'ea asta la cîţ o rămas.

Să făcu zuuă şî iară marsără la muncă. Înčepură munca iară-napoi. Munčiră, munčiră, pînă cîn ajunsără în čęię sară. În čęię sară iară trasără la alt sat să să culče, că dǫră i-a sălui mai bin'e. Să găsęşt'e la o casă und'e iera o nuntă, şi iera acolo óspeţ, cu muzică, cu petrečerę, cu mîncări, cu băuturi. Şi îi pun'ę şi pă ięi d'e-arîndu şi ospetază pă fişt'i-

care cu če li trăbă cu tăt şî li dă locu d'e hod'ină bunu. Şi cînd îi până-n zuuă, iară vin'e fęt'ele čęlea şapt'e şi-i trezęşt'e:

— Sculaţ, norǫče, că-n nǫpt'ea asta s-o născut vo tri mi şi şase sut'e şi činzăj d'e suflet'e, d'intră care-o perit o mie şî dǫuă sut'e şi restu-o rămas.

— Bin'e-i — zîče — la care-o rămas, să le fie — zîče — cum n'i-o foz nǫuă în nǫpt'ea asta.

Treče şi să fače zuuă şi mărg napoi la muncă.

— Acum n'e spun'e, tu fečiorule — zîče — če cauţ?

— Caut — zîče — norocu. Să lu-ntreb d'e čin'eva că dăr če nu poş trii cu munca mea, şî nu-m merje bine.

— Nu căuta mai d'ipart'ę — zîči — c-ai durmit cu noi d'e dǫuă nopţ, ş-ai văzu — zîče -n nǫpt'ea čę d'intîie, und'e-ai durmit, cu če n'e-am hărăn'it? Iş născut — zîče — d'in soarta ačę, d'in nǫpt'ea ačęię — zîče — care-o fost atunči d'intiie şi cu-ačę t'i vi-i hărăn'i pă viaţa ta. D'e-ai vu fi — zîče — cu norocu să t'e naşt'i în iasta nǫpt'i, aşă t'i hărăn'ęi. Şi n-ai să cauţ mai d'epart'e — zîče — că pos şt'i d'e-ači înant'e.

Şi cu-atîta s-o-nterminat.

Inf. Buha Gheorghe; Cresuia—Beiuş; *culeg.* O.B.—D.T. în sept. 1961; *transc.* O.B.; *durata:* 4'; *mg.* 1915 c.

« Ar fi şî murită oamen'ii čeia d'in care-am auzît la lucru, în nopţîle mari. Če-am auzît, n-am uitat. »

« MĂI ČE, NU ŞTIU ČE »

O-s c-o fost odată
ca ničiodată
dacă nu m-aj da a povesti
ca um puriči-a plesn'i
povesti în ię sară pe iş pi la noi n-ar mai h'i.
Că nu-z d'i cîn povestili
nij d'i cîn minčiunli,
Că-s c-o dzî dǫu mai încoači
d'i cîn să potcozę mîţa cu coajâ di nucâ
şî merę la sfînta rugă;
da d'i cîn mîţa s-o beşît
mai mult la biserică nu s-o primit
ş-o trecut pi la poartă pi la mini
ş-am prins-o ş-am bătut-o bini, bini
pînă m-o-mvăţa şî pi mine
asta či v-o spun astăz aiči.

O fost odată un împărat. Ş-împăratu čela avę o mii şî dǫu sut'i d'i uoi. Ş-avę un servitor' la ačeste uoi care-l k'ema Iuon. Şî umbla Iuon cu uoili čęlea. O umblat Iuon pînâ či-o foz d'i ietat'ę d'i şaisprăzeče ani. Cîn o fos la itat'ę d'i şaisprăzeče an'i, au ağiuns într-o păduri cu uoili, ş-acolo ira o iarbâ mîndrâ şî frumǫsă. Ş-a auzît strîgîn, d'intr-on copac mari [1]) strajn'ic:

— Măi Ioani ! — či — măi Ioanę ! — d'e tri uori a strîgat, či: — Vinâ puţîn mai aproapi.

Atunči iar Iuon s-o luat ş-o plecat mai d'ipart'i ş-o ağiuns la copacu čela.

[1]) Pov. se uită în sus.

— Čini ma strîgâ d'e-aij d'in copacu ista?

— Dragâ Ioani — dzîči — ię pălărię şî du-t'i şî adă-m tri pălării d'i apă şî dă-m pi borta-aiasta sâ bęu, că Doamn'i d'i bun folos ţ-oi h'i!

Atunčę iară băięţu Iuon, n'imn'icâ vorbă, o luat pălărię ş-o plecat ş-o luat tri pălării d'e apă şî i-o adus şî i-o dat pi bortâ. Atunči o strîgat d'intr-ačesta scorburâ mare:

— Dragă Ioani! Fereşt'i cu uoili tali şî du-t'i pi vîrvu čel d'i munt'i [2]), şî stăi acolo — če — pînâ vin ieu.

Acolo, într-ačela copac ira um balaur atît d'i strajn'ic, ş-atî d'i mn'inunat, cari nu sâ mai put'ę pi lumi. Şî cîn s-o-mvîrt'it odată balauru şî cîn o pocnit scorbura-ačę şî copacu čela odatâ, o sărit o bucată în čela capăt d'i lumi, ş-o bucată îm ista capăt d'i lume. Ş-atunči o vinit om balaur straşnic mare la dînsu, la Iuon.

— Bună dzîua, dragă stăpîni Ioani!

— Mulţămăs dumn'itali, dragă balaur!

— D'i astăz înăint'i, nu vii mai rămîn'ę sărvitor la ačistampărat, vi-ndrepta uoili către casa lui şî tu vii pleca cu mini.

— Fǫrt'e bini, dragă Ioani!

Ş-atunčę Iuon o luat uoili şî li-au îmvîrt'it către casâ şî li-au da drumu ca sâ pleče. Şî iel au vinit pi vîrvu čel d'i munt'i ş-au spus balauru:

— Dragă Ioani! Leagă-ţ uok'ii cu pălărię sau cu bet'eaua d'i la pălări ca sâ nu vedz pi und'i merği.

Atunče Iuon ş-o legat uok'ii ş-au încălicat după capu balaurli şî balauru au zburat cu dînsu pisti nǫu mări,

pisti nǫu ţări,
pisti nǫu mn'ii d'i mn'ii d'i ţări.

Ş-au ağiuns acasă la dînsu. Ş-au spus balauru — pi balaur îl k'ema Costant'in —:

— Şâ şt'i, dragă Iuon, că d'i astăz înăint'i mii-m numeşt'i numili Costant'in. Ş-ai sâ merği acasă la mama şi la tata, io am sâ t'i fac puriči, ş-am sâ t'i bag în uręk'i, ca-am o

[2]) Pov. se uită în sus.

mamâ r'ę cu d'inţî d'i oţăl cari şi-i ascuţâ în fiicari dzî cu pk'ila. Iarâ tu — dzîči — ar sâ-z dęi mama nişti lucruri sâ li fači, tu pin mini — zîči — ai sâ fači toat'i lucrur'li. Însâ tu nimicâ sâ nu čei d'i la mama şî d'i la tata, d'icît sâ-z dęi răcliţa čę mai mn'icâ d'i pi horn.

— Bini, dragă Costant'ini, aşă am sâ fac!

Însâ Costant'in balauru o suflat odată pi dînsu şî l-o făcut om puriči şî l-o băgat în uręk'e. Ş-au plecat acasâ la ta-su şî la mă-sa.

— Bun noroc, dragă mamâ şî dragă tată!

— He-he-heei! Mulţămăs dumn'itali, dragă Costant'ini! Am gîndit câ mor, şî ieu şî mă-ta, şî nu t'i mai văd!

— Ei, dragă tatâ, dacă nu avęm şî io un stăpîn, astăz ieram mort, da am şî io un stăpîn cu mini cari m-o scos d'i la moart'i ş-ačela nu mă las d'i dînsu ničiodată cu capu!

— Dragu mamii, să-l văd şî ieu!

— Ţî l-aş arăta, mamâ, da mă t'em că li-i strîca.

— Nu t'i t'eme, dragu mamii, câ nu-l strîc d'i loc. Cîn l-a dat ğios d'in gurâ, l-au borît d'i tri uori, l-au îng'iţî d'i tri uori şî iarâ l-o băut, l-o făcut mai mîndru şî mai frumos, d'i cum o fost. Dzîči:

— Dragă fičiorli! Či bini vrei sâ-z dau pintru ačista bini?

— Niči-om bini nu vrau sâ-m dai, d'icît sâ-m dai răcliţa čę mai mn'icâ d'i pi horn.

— A ia ia, că čini t'i-o-mvăţat
bini t'i-o călţat!
Da d'i-ai spus d'in capu tău,
Doamn'i bun cap ai mai avut!

— Apâi ačę dacă mn'i da-o, atunčę sunt linişţit şî ieu.

— Ap-aiasta triabâ n-a mai h'i!

— Apă dacă n-a mai h'i, rămaz bun şî Dumned'zău ţ-ağiut'i, şî hai, Costantine, cu mine.

— Hai, câ mărg, dragă stăpîni!

Atunj vădzîn balauru čel mai mari, tata, şî mă-sa, că pliacă Costant'in, fičioru lui d'i la casa lui, au spus:

— Măi nevastâ ! Dă-i răcliţa čę mai mn'ică, câ n-ău sâ fačem o avere cu dînsa, câ tot trebi s-o dăm odată cuiva.

Atunčę l-o k'emat înapoi şî i-o dăruit-o; zîči:

— Na ! Îz dau ačiasta căşîţâ, da să h'i stăpîn pi dînsa, s-o stăpîneş pi tătă viaţa ta.

Či:

— Da, dragă stăpîni — zîči — am s-o stăpînesc.

O luat răcliţa ş-o pus-o în sîn, ş-o luat rămaz bun d'i la ta-su şî d'i la mă-sa, a lu Costant'in, ş-au luat şî d'i la Costant'in d'i la balauru-o luat rămaz bun. Şî i-au spus balauru Costant'in:

— Dragâ Iuani ! Sâ nu d'işk'iz asta cutii pîn-acasâ, pînâ nu-i ağiunği d'i capu či t'i ţîni.

Či:

— N-oi d'işk'id'i-o !

Iel mărgîn pi drum, či s-o gînd'it în capu lui? Au ağiuns într-on cîmp mîndru şî frumos. Au d'işk'is ačiasta cutii. Cîn o d'işk'is cutię čę, d'intr-odatâ o apărut o curt'i cu nǫuză şî nǫu d'i rînduri, ş-au apărut grajd'iuri, boi, viti, g'ihuliţâ, cai, sluği, servitoari, d'i tot fęliu, bucătăręsă cari nu mai şt'ię iel či sâ mai facă ! Şî bănăreturi cît a h'i lumę ! Iel atunči s-o pus ğios la pămînt ş-o prins a plînği ş-a sâ văita, că cum sâ strîngâ iel ačelę-napoi toat'i sâ li ducâ pîn-acasâ und'i locuieşt'i iel. Atunj văzîn Costant'in, balauru, câ iel o d'işk'is cutię, o şt'iut prę bini câ ira vit'eaz, îns-o vinit Costantin ş-au spus:

— Dragă ! D'e astăz înăint'i să nu mai d'eşk'iz cutię pîn-acasâ.

Či:

— N-oi mai d'işk'id'i-o, numa t'i rog strînği-mn'i-le !

Imid'iat o luat Costant'in, balauru cutię-m mînâ şî cîn o fîşcîit odată, pi toţ i-o băgat în cutii, ş-o-nk'is cutię şî i-o dat-o ş-o aşăzat-o în sîn la dînsu. Iel, foart'i bucuros, i-o mulţămn'it la Costantin, la balaur, şî ş-o luat rămaz bun ş-au plecat. Plecîn mai d'ipart'i, au văzut în urma lui vinin o fatâ d'i balaur atît d'i strajn'icâ numa-n coadâ ş-în cap.

— Iuani, Iuani! — zîči — stăi — zîči — nu fuği! Câ či gînd'eş că m-ai luat d'i la tata şî d'i la mama, şî d'i-amu fùj d'i mini şî nu vrai să mă-aşt'epţ?

Ia ačę ira soţîia lui cari i-o dăruit-o d'i-acasă. Atunči iel s-o aşăzat ş-o aşt'eptat-o. Če:

— Dragă! Tu d'e astăz înaint'e ieş soţîię mę?

— Io sînt soţîię ta!

— Fọrt'e bun!

Însâ iel o luat bălăuriţa ş-o plecat cu bălăuriţa acasâ. Cîn o ağiuns acasâ la mama lui, însă bălăuriţa s-o răd'icat şî s-o uitat odatâ pi ğiam [3]). Cîn s-o uitat pi ğiam şî cîn o văzut-o mă-sa, d'i fric-o căzut ğios ş-o murit. Iacă, n'imn'ică vorbâ, o luat ş-o-mormîntat pi mă-sa. După či-o-mormîntat pi mă-sa, au spus bălăuriţa:

— Dragă Iuani! Dă drumu la ačiasta cut'ii, d'işk'id'i cutię.

Au d'işk'is cutię la uara zęče noapt'ę. Au făcut o curt'i cu nọuză şî nọu d'i rînduri: grajd'iuri, boi, vit'i, g'ihuliţâ, servitori, servitọri, cari niči împăratu nu avę nič a trię part'i čę če-avę Iuon şî cu n'evasta lui. Însâ bălăuriţa stăt'ę pi gang tătă dzua, nu să put'ę apropk'ię n'ime lîng-ačiasta curt'i, lîngâ-ačele grajd'iuri, câ sâ t'emę d'i-ačiasta balauriţâ.

Iacă la un moment, iel o vinit în casâ s-o aşăzat la masâ, ş-o vinit şî ię într-o sarâ ş-o mîncat. Şî i-o spus:

— Dragă nevastă! Spuni-m dumn'eta numa aşă ieş cum t'i găsăş dumeta?

— Nu! — zîči. — Ieu m-oi fači, da cîn şt'iu ieu.

Şî o trăit timp d'i tri lun'i d'i zîli. La tri lun'i d'i zîli, iel o văzut ię câ-i atî d'i supărat, şî-i atît d'i scîrbit, însâ la uara dzeči s-o dat pisti cap ş-o işît d'im pk'elea čę afară. S-o făcut o fatâ atîta d'i frumọsâ

cari pi sfîntu soari t'i put'ęi uita
dară pi dînsa ba!

Însâ s-o aşăzat în pat lîngâ dînsu şî s-au culcat cu dînsu ş-au spus:

[3]) Pov. se uită înainte și în sus.

— Dragâ nevastă ! N-am şt'iut či n'evastă am şî ieu.

Însâ ię obosîtâ, au adormit. Cîn au adornit ię, iel s-o sculat ş-o luat pk'ele-ačę d'i balauriţă ş-au zvîrlit-o îm fundu foculi. Cîn o pocnit odată pk'ęlę,

munţii s-o cutremurat
şî văili s-o tulburat
şî pădurili-o pk'icat.

Au sărit fata drept îm pičioare.

— Alelei, dragă bărbat'i !

D'i-ai făcut-o d'in capu tău,
Domn'i rău ai mai făcut-o !
Da d'i t'i-o-mvăţat činiva
Doamn'i rău ţ-o mai priit !

— Ba — iči — am făcut-o d'in capu tău.

— Dac-ai făcut-o d'in capu tău, rău ai făcut ! D'e astăz înăint'i, sâ fi sigur că nu voi mai fi n'evasta ta, či voi fi n'evasta împăratuli şî tu vii fi servitoŕ înapoi la-mpăratu. Dară nu iesti nimicâ ! Trag speranţi în faţa lu Dumnezău sfîntu că n-ar sâ fii aşă după cum gînd'eşt'e-mpăratu.

Atunči ię d'imin'eaţa o işît afară şî s-o spălat, ş-au văzut servitoar'li aşă o fată d'i frumǫsâ, ş-aşa o nevastă d'i frumǫsâ cari nu sâ mai put'ę pi faţa pămîntuli ! Au mărs ş-au spus la-mpăratu:

— Înălţat'i-mpărat'i ! — zîči — Iuon, sluga dumitali are aşa o nevastă d'i frumǫsâ cari nu mai iegzistâ pi faţa pămîntuli frumuşęţâ ca dînsa.

Atunči împăratu s-au sculat ş-au luat lîngă dînsu paloşu ş-au plecat pînâ la Iuon. Ş-au întrat în curt'i ş-au văzut ačiasta nevastă cu dînsu la masâ.

— Bun noroc, Iuani !

— Mulţămăs dumitali, stăpîni şî înălţat'i-mpărat'i !

— Dragă Ioani ! D'e astăz înăint'e rămîi iară servitoriu meu cum şt'i c-ai fost mai d'i mult.

Či:

— Da, înălţat'i-mpărat'i, voi rămînę.

Dzîči:

— Ut'i či: čę či ţ-oi comânda ieu, ačę ai sâ fači!

— Ačę voi fači-nălţat'i-mpărat'i!

S-o luat împăratu ş-au plecat acasâ. După či-au plecat acasâ, o stat o dzî,

o sta dǫu,

o sta patruzâ şî nǫu-mpăratu.

Au vinit o babâ la dînsu.

— Bună zua, înălţat'i-mpărat'i!

— Mulţămăs dumn'itali, moşîcâ!

— Či stai supărat?

C-un uok'i îs plîngi
şî unu-z rîdi,
şî c-o mînică suflicatâ
şî una ba!

— Hei, moşîcâ, nu ma mai întreba şî dumn'eta, că-z d'istul şî ieu d'i supărat, şî d'i năcăjît!

— Dacă mn'i-i da tri sut'i d'i lei — zîči — io ţ-oi spuni cum sâ iei n'evasta d'i la Iuon.

Če:

— Z dau, moşîcâ!

Au băgat mîna-n săltar' ş-o scos tri sut'i d'i lei împăratu şî i-o dat la babă.

— Sâ-i spui lu Iuon: munt'ili čela[4]) cari sâ ved'i-n faţa dumn'itali pînâ mîni dimineaţâ să fii şăs făcut tăt, şî arat, şî sămănat, treerat, îmblăt'it, dus la moarâ şî măčinat, şî frămîntat, şî copt, şî dimineaţâ să mănînči colac cald d'i pi munt'ili čela. Că dacă nu l-a fači

uni i-a h'i capu, ia h'i pk'ičioar'li
şî uni i-a h'i pk'ičioar'li, i-a h'i capu!

— Bun!

Iacă, n'imn'ică vorbă, dimineaţa k'iamă pe Iuon.

— Măi Ioani?

— Da, stapîni!

— Vino-ncoači!

[4]) Pov. se uită spre stînga şi în sus.

O vinit la dînsu.

— Vez tu munt'ili čela îm fața ta?

— Îl văd!

Pănă-n dǫuză şî patru d'i uară, munt'ili čela să-m fii tăt şăs, arat, sămănat, treirat, scuturat — zîči — în čele mai buni reguli şî dimineață sâ mn'i-aduči colac, sâ mînînc colac cald d'i pi munt'ili čela [5]). D'i nu,

un ț-a sta capu, îț stă pk'ičioarili
şî une-ț stă pk'ičioarili, îț stă capu!

Atunčę iel o vinit supărat la n'evasta lui ş-au plîns.

— Či plînği, dragă Iuani?

— Cum n-oi plînği, dacă ut'i či mn'i-o dat pi capu mn'eu!

— Hę-hę-hę! Culcâ-t'e pe čę urek'e, n-avę tu niči-o fricâ! Pun-t'i pi pat şî dorn'i fără frică! Čęlę sunt fliacuri či țî l-o dat iel d'i lucru!

Însâ ię la uara zęče, o işît afarâ şî cîn o bučinat în tri cornuri d'i lumi,

cîtâ frunzâ pi pămînt
şî čet'ină pi copac
şî năsîp pi mari,

atîta animală a vinit la dînsa.

— Či-i, stapîna noastră?
lumea o prăpăd'eşt'i
ori o tomeşt'i?

— N'iş n-o prăpăd'esc,
n'iş n-o tomăsc
îi bună-aşă cum îi!

Pănă dimineață d'i pi munt'ili čela mn'i-adučeț cola cald! Altă nu vă mai spun n'imic!

Cîn s-o dus an'imălili, o prins a sparği, nu s-o durat dzeče minut'i, ş-o fost munt'ili tăt şăs. Alțî ara, alțî sămăna. D'in urmâ, creşt'ę, sâ cočę, alțî treira, alțî dučę la maşîn'i, pănă d'imineață, i-o făcut colac cald şî i-o dus la stăpînâ-sa colac cald.

5) Pov. loveşte cu dreapta în masă.

— Poftim, stăpînâ, ţ-am adus colac cald !

— Fǫrt'i bini !

Însâ s-o sculat Iuon dimineaţa.

— Na, dragă bărbat'i, Ioani, du-t'i şî du la-mpăratu — dzîči — ačista colac sâ-l mînînči d'i pi munt'ili čela.

Au mărs Iuon ş-au bătut în uşă. Če:

— Da, da, poft'im !

Au întrat înluntru.

— Bună dimineaţa, înălţat'i-mpărat'i şî stăpîni !

— Mulţămăs dumitali, Ioani !

— Iacă v-am adus colac cald d'i p-ačista munt'i care-as comăndat dumn'earvǫstră.

Atunči o işît împăratu afară şî s-o uitat, cu-ad'ivăru iesti.

— Cu-ad'ivărat ięsti, fǫrt'i frumos !

I-o lăsat colacu pi masă ş-o plecat înuntru. O măi stat împăratu

o zî,

o stat dǫuă,

o stat patruză şî nǫu.

Au vinit altâ babâ la dînsu.

— Bună d'imineaţa, înălţat'i-mpărat'i !

— Mulţămăs dumitali !

— Či stai aşę supărat

cu-un uok'i îs rîd'i

şî unu-s plîngi,

ş-o mînicâ suflicatâ

şî una ba !

— Ei — zîči — lasâ-ma, moşîcâ, câ sînt şî ieu supărat !

— Dacă mi-i da şęsă sut'i d'i lei, io ţ-oi spuni cum sâ iei n'evasta d'i la Iuon.

— Îz dau, moşîcâ !

Atunči, o băgat înălţatu-mpăratu mîna-n săltar' ş-o scos şęsâ sut'i d'i lei şî i-o dat. Dzîči:

— Sâ-i spui lu Iuon sâ margâ pi lumę niagrâ să ţ-aducă d'i la baba čę rę k'ępt'inli şî t'ersala, că vrai să t'ersălez calu şî sâ k'ept'ińi calu dumitali.

— Fǫrt'i bun!

N'imică vorbă, au strîgat:

— Măi Ioani?

— Da, stapîni!

— Vinâ-ncoači! Sâ t'i duči pînâ pi lumę n'iagră la baba čę rę să mi-aduči k'ępt'inli şî t'ersala. Că dacă nu mn'i-i aduči-o,

une-s şęd'e capu, îs şęd'e pk'ičioar'li
şî une-s şed'e pk'ičioar'li, îţ şęd'i capu!

— Bini, stăpîni, voi pleca!

Iară o mărs înaint'i la dînsa ş-o plîns.

— Či mai iesti, dragă bărbat'i?

Zîči:

— Iga·či mn'i-o spus, şî iga či mn'i-o spus!

— Ei — zîči — nu-i nimică! Lasă, c-aiče pliacă frat'i-mn'io cu tine, n-avę niči-o frică!

O işît ię afarâ la uara zęče şî cîn o fîşcîit odatâ,

munţî s-o cutremurat,
şî văile s-o tulburat,
şî pădur'le-o pk'icat!

Ş-a auzît frat'ili ii, Costant'in. Atunş s-o urcat Costant'in ş-au zburat pin nouri, ş-au vinit la dînsa.

— Alelei, dragă sorâ! Či greutăţi ai aşă d'i straşn'ic pi capu tău d'i m-ai strîgat aşă d'i straşn'ic?

— Mn'ică, n'iči-o greutat'e, numa sâ zbori cu cumnatu tău, sâ meri pi lumę n'iagrâ la baba čę rę, sâ-i aduči k'ępt'inli şî t'ersala.

Či:

— Nu iesti nimică — zîče — gată-t'e, cumnat'i, şî pliacă cu mine.

S-au căutat cumnatu, s-o-mbrăcat şî s-o suit călari după capu bălaurli şî cîn au zburat odată balauru d'intr-o singură zvîrliturâ o fos pi lumę n'iagrâ. Însâ k'ępt'inli ira aşăzat cu t'ersala lîngâ babâ drep pi poliţă sus [6]). Cîn s-o repezît odată

[6]) Pov. se uită în sus.

balauru şî cîn o trecut pe lîngă casa ii, au pus mîna pi k'ept' in'i şî pi t'ersală Iuon ş-au zburat balauru cu dînsu-napoi. Zîči:

— Na, dragă soră, li-am adus ş-aieşte !

— Fǫrt'i bini, dragă frat'i, d'i-acuma pliacă sănătos.

Au plecat. D'iminiaţa, s-au luat şî s-o dus, ş-au bătut în uşâ la-mpăratu. Če:

— Poft'im, untră !

Au untrat.

— Bună d'imin'iaţa, stapîni, şî-mpărat'i !

— Mulţămăs dumitali, Ioani ! Ai adus ?

— Am adus !

I li-o dat.

— Fǫrt'i frumos ! Du-t'i şî t'i culcă.

Au mărs şî s-o culcat. Au mai stat o zî,
o mai sta dǫu,
o mai sta patruză şî nǫă.

Au vinit altă babă la dînsu.

— Bună d'imin'iaţa, înălţat'i-mpărat'i !

— Mulţămăs dumitali, moşîcâ !

— Či stai aşę d'i supărat ş-aşă d'i trist ?

— Lasâ-ma, moşîcâ, nu mă mai întreba, că-z d'istul io d'i supărat şî d'i-amărît !

— Hei ! — či. — Nu mai h'i supărat — zîči — lasă că dacă-i da la moşîca o mii şęsă sut'i, apoi moşîca ţ-a spuni cum sâ iei n'evasta d'i la. . .Iuon [7]).

Atunči împăratu o băgat mîna în săltar' ş-o luat o mii şasâ sut'i şî i-o dat la babâ.

— Să spui, înălţat'i-mpărat'i, să ţ-aducă pi *Măi če nu şt'iŭ či du-t'i-ncolo, dracu şt'i či, vină-ncoači, nu şt'iu či* !

Împăratu o stat şi s-o uitat încremenit la babâ. Ş-atunčę o strîgat pi Iuon.

— Mă, Ioane !

— Da, stapîni !

[7]) Pov. face cu capul spre dreapta.

— Vino-ncoači !

Ș-au vinit la dînsu. *)

Ș-au spus împăratu:

— Mă Ioani ! Să t'i duči să mn'i-aduči pi *Măi če nu șt'iu či, du-t'i-ncolo, dracu ști či, vină ncoači, nu șt'iu či* ! Că — zîči — vrau să fac om bal.

Atunči iel zîči:

— Bini, stapîni ! M-oi duči și ți l-oi aduči.

Ș-au ișît afară rîzînd. Ș-au mărs rîzînd la n'evasta lui. Če:

— Dragă bărbat'i ! Či rîz așă d'i strașn'ic și vi rîzîn la mini?

— Măi nevastă, či-am auzît d'i la-mpăratu ista, n-am auzît d'i cînd sînt ieu !

— Či-ai auzît?

— Az mn'i-o spus că sâ ma duc să-i aduc pi *Măi če, nu șt'iu či, du-t'i-ncolo, dracu șt'i či, vină-ncoači, nu șt'iu či!*

— He-hei ! Vez că ieș prost ! D'i či n-ai rîs tu la-aiestelant'e lucruri, d'i či rîz tu la lucru ista? Apâ, măi bărbat'i: d'i astăz înăint'i, noi ni d'ispărțîm, nu mai sunt'em la un loc — zîči — uit'i či: ieu fac dǫu ręță d'i lemn [8]) — zîči — ut'i-t'i câ li fac cu mîna mę.

Și imidiat o luat ș-o făcut formă d'i dǫu ręță d'i lemn.

— Aieste dǫu ręță, îț leg on șt'ergar' ții pisti k'ept și iesti scris numili mn'eu pi ačes șt'ergar', și-z dau măru ista ții, înaint'i ți l-arunc ieu. Și tu ai sâ meri uni t'i-a duči măru ista, acolo ai sâ meri. Și la tri an'i d'i dzîli dacă-aiestę dǫu ręță d'i lemn vor fače la tri an'i d'i zîli dǫu uǫuâ, atunči ieu șt'iu că tu ieșt'i îm viață ș-în zîua d'i Pașt'i [9]) sâ čiocnim noi cu-aieste dǫu uauă d'i ręță, dintr-aieste dǫu ręță d'i lemn.

Ș-atunči:

s-au pupat îm față
fără niči-on h'ir d'i greață

*) Întrerupere pt. schimbarea benzii.

[8]) Pov. pune mîna dreaptă pe masă și cu degetele schițează facerea celor două roți. [9]) Pov. schițează ținerea oului și ciocnirea lui.

şî i l-au legat cu on şt'ergar' pisti pept şî i-o dat on măr, i-o aruncat înăint'i:

— Uni s-a opri măru, să t'e opreş şî tu.

Ş-atunči au plecat şî iel d'in casâ şî ię o strîns curt'ę şî cu tătă avęrę cît-o fost, ş-au plecat şî ię. Însâ ię uni s-o dus? S-o dus într-o comonă uni nu ira bisęricâ, nu ira manastiri, nu ira n'imn'ică. Ş-au zvîrlit, au d'işk'is, curt'ę ş-au făcut acolo o mănăstiri ş-au făcut o bisericâ mari acolo ş-au adus călugări, ş-au adus preuţ ca sâ stęii sâ čet' iascâ, sâ facâ şî ię um bini.

Şî bărbatu ii au plecat mai d'ipart'i,
pin codru,
pin zăhăstrii
pin pustietăţ.
Ca cuvîntu d'in povęste,
Dumnedzău la noi soseşti,
mai mîndră şî mai frumęsâ înăint'i iesti!
Čiont!
— Leveş!

Ş-au plecat înaint'i. Iacă, n'imn'icâ vorbă, s-a oprit măru la o pęrtâ mîndrâ şî frumęsâ. Au işît o servitoari la apă ş-au čet'it pi-ačela şt'ergar', ş-au mărs înuntru.

— Alelei, dragă stapînâ — zîči — cumnatu dumn'itali sâ află la poarta dumitali.

— Sâ poat'i lucru ista?

— Dacă nu s-a put'ę, sâ fači cu mini či-i vrę.

Atunči au işît ię afarâ ş-o čętit pi ştergar', ş-au mărs ş-au da mîna cu dînsu.

— Alelei, dragă cumnat'i, če-ai căuta dumn'eta pi la locur'l-ęste-a noastri? Poft'im în casâ!

L-o k'emat în casâ, l-o aşăzat la masâ, i-o dat d'i băut şî d'i mîncat şî l-o întrebat:

— Či dorinţă ai, dragă cumnat'i!

— Niči-o dorinţâ n-am, ma duc sâ găsăsc pi *Măi če nu şt'iu či, du-t'i-ncolo, dracu şt'i či, vinâ-ncoači, nu şt'iu či.*

— Alelei, cumnat'i, la gręli munči ma ai tu — zîči — nu şt'iu dzău dacă-ai sâ răuşăşt'i.

Au întrebat ię pi servitoarili ii, au întrebat pi tăt'i animălili, n-au văzut şî nu şt'i d'i-aşă čiva. Zîči:

— Na-ţ, dragă, îz mai dau on şt'ergar' legat lîngâ istalant şî pleči pînâ la čęlantâ sorâ a mę. Dacâ nu ţ-a spuni sora mę uni să găsęşti, apîi alta nu-ş čini ţ-a mai spuni!

Iel iarâ au luat măru şî l-au aruncat înaint'i ş-au plecat după măr iară t'imp d'i şăsă lun'i d'i zîli. La şęsă lun'i d'i zîli, iară-o ağiuns la altâ poartâ şî iară s-o oprit măru şî iel s-o pus lîngâ fîntînâ ş-au stat ğios. Au vinit o sărvitoari ş-au scos apâ şî s-o uitat pi-ačele dǫu şt'ergare, ş-au čet'it, ş-au strîgat:

— Alelei, dragă stapînâ, cumnatu dumn'itali iesti la poartâ legat cu dǫu şt'ergari cari-o fost şî pi la sora dumn'itali, pi la aiastalantâ.

— Sâ poat'i lucru ista?

— Dacâ n-ar h'i ad'ivărat, d'e spînzurat sâ fiu!

Au işît ię afară şî l-au vădzut. L-o luat d'i mînâ şî l-o băgat în casâ.

— Dragă cumnat'i! Či păcat'i ai d'i tras pi faţa pămîntuli d'i-ai ağiuns pînâ pi locur'le-ęstę?

— Alelei, dragă cumnată, nu mă-ntreba mult, numa spuni-m dacă nu şt'i un sâ găsęşti: *Măi če, nu şt'iu či, du-t'i-ncolo, dracu şt'i či, vinâ-ncoači, nu şt'iu či*!

— Dragă cumnat'i, la grę muncă — zîči — t'i-o pus čińi t'i-o pus.

— Ei — zîči — nu-i nimică.

Mn'icâ vorbă, au luat ş-au strîns animălili tăt'i. După či-au strîns tăt'i an'imălili, au întrebat pi toat'i an'imălili. Zîči:

— N-am văzut şî n-am auzît d'i-ačista numi.

I-o legat al şt'ergar' pisti k'ept şî l-au trimăs pînâ la sorî-sa čę mai mare.

— Dacâ nu ţ-a spuni sorî-mea iaz mai mari, apâ nu-ş čini ţ-a mai spuni!

Iară s-o dus timp d'i șasă lun'i d'i zîli. La șęsă lun'i d'i zîli, s-o oprit măru. După či s-o oprit măru, iară s-o așăzat iel lîngâ fîntînâ ș-o stat acolo lîngâ fîntînâ. O vinit o servitoari ș-o čet'ît pi șt'ergariu lui, ș-o luat apâ d'i-acolo șî s-o băgat înuntru în casâ. Či:

— Dragă stapînâ ! Cumnatu dumitali — zîči — iesti aičę.

— Marș, tu ordinară, či spui mînčiun'i?

— Dacă n-a fi ad'ivărat, d'i spînzurat sâ fiu !

Atunči o ișît ię rępid'i afarâ ș-au mărs la fîntînâ șî l-au văzut, l-o luat d'i mînâ șî l-o băgat în casâ.

— Alelei, dragă cumnat'i ! Či greutăț ai pi capu dumn'itali d'i-ai vinit pănă la mini?

— Dragă cumnată, nu mă-ntreba mult, numa spuni-m dacă sâ găsęșt'i pe iči pi la dumneavǫstrâ pi *Măi če, nu șt'iu či, du-t'i-ncolo, dracu, șt'i ci, vinâ-ncoači, nu șt'iu či* !

— Stai la mini pînâ dimineațâ, că dimineațâ ț-oi spuni, dacă sâ găsęșt'i sau nu.

Atunči ię o ișît afarâ noapt'ę ș-au suflat într-on corn în tri capit'i d'i lumi, ș-au vinit animălili la dînsa

cîtă čet'înâ pi copac
șî frunză pi pămînt
șî năsîp îm mari.

Ș-au întrebat animălili:

— Či dorințâ ai, stapînâ, d'i ni strîngi așę d'i strajn'ic?

— Cari d'intri voi az vazut șî știț d'i *Măi čę șt'iu či, du-t'i-ncolo, dracu șt'i či, vinâ-ncoači, nu șt'iu či* !

— Stapîna noastrâ, n-am văzut șî n-am auzît, șî nu șt'im. S-o dat ię pînă d'iminiațâ ș-au numărat încontin. Un čiocîrlan feluię.

Bučînă ię, șî bučînă ię, șî bučînă ię: iacă vini șî čiocîrlanu čioflînc, čioflînc-čioflînc, čioflînc-čioflînc, čioflînc, șk'iop, c-om pk'ičior rupt.

— Nu ț-i rușîni la obraz, măi čiocîrlani, d'i cîn strîg ieu dupa tini șî tu nu vrai sâ vi !

— Lasâ-ma, stapîna mę, că pi uni-am fost io, sâ nu mai margâ niam d'i niamu mn'eu șî samînțâ d'i samînța mę !

— Da pi uni-ai fost?

— Am fost pi la *Măi čę nu șt'iu či.* Ș-atîta či mn'i-o cîntat, ș-atîta či-am ğiucat pînâ mn'i-o rupt om pk'ičior.

Či:

— Nu-i nimică! Sâ iei pi uomu ista sâ-l duș pînâ acolo.

— Alelei, stapînâ, câ la gręu muncâ ma pui! Că — zîči-s cu pk'ičioru rupt, cum am sâ ma duc?

— Nu-i n'imică, io ț-oi lecui pk'ičioru.

L-au luat șî i-o pus medicament'i șî l-o legat șî l-au pansat, i-o da d'i mîncat la crăncău șî zîči:

— Să-l iei în spat'i să-l duči păn-acolo.

L-au luat čiocîrlanu șî mai în spat'i, șî mai pi ğios cum au putut ș-au ağiuns la *Măi čę nu șt'iu či.* Dzîči:

— Ut'i či, dragă uomuli! Vez tu čioata asta putridă aič?

— O văd!

— Aiči-i — zîči — *Măi čę, nu șt'iu či.* Stai șî tu lîngâ čioatâ pîn a ișî iel afarâ, c-ai sâ vorbeș cu dînsu.

— Bini!

Iacă, n'imn'ică vorbă, stîn iel acolo, iacă ved'e d'intr-odată că vine un smău șî dă cu pičioru în scorbura-čę, să d'ișk'id'i-o ușâ șî sâ bagă înnuntru. Însâ sâ bagă șî iel dupa smău. Ș-așază la masă.

— *Măi čę nu șt'iu či*! Ia fă-m o masâ.

I-o făcut o masâ, o mîncat, o băut.

— *Măi čę nu șt'iu či*, ia cîntă-m o cîntari d'e jęli!

I-o cîntat o cîntari d'e jęle.

— *Măi čę, nu șt'iu či*, ia cîntă ș-o cîntari d'i ğioc!

I-o cîntat o cîntari d'i ğioc.

— *Măi čę nu șt'iu či*! D'istul amu!

O fo d'istul.

— Strînği masa!

O strîns masa. S-o luat smău ș-o ișît. Însâ iel iera după ușâ [10]), o auzît či-o spus smău. S-o băgat șî iel înuntru șî s-o pus la masâ.

[10]) Pov. arată cu capul spre ușă.

— *Măăi čę nu șt'iu či*! Făă bini, făă șî mii-o masâ sâ mînînc!

I-o făcut șî lui o masâ.

— *Măi čę nu șt'iu či*! Cîntâ șî mii o cîntari d'i jęle!

I-o cîntat șî iel o cîntare d'e jęle. S-o pus cu coat'ili pi masâ ș-o-nčeput sâ oftęzâ, sâ plîngâ.

« Of, Doamn'i. D'i cît mama ma făčę,
mai bini mă prăpăd'ę! »

— *Măi čę, nu șt'i či*! Cîntâ șî mie o cîntari d'i ğioc.

I-o cîntat șî lui o cîntari d'i ğioc.

— Tači, *Măi čę, nu șt'iu či*!

O tăcut.

— *Măi čę nu șt'iu ci*! Und'i ieș tu sâ vorbăs dǫu vorbi cu t'in'i!

— Scǫlâ-t'e-m pičioari șî uită-t'e-m fărfurię asta d'e aur c-ai să mă vez.

S-o sculat îm pičioare șî cîn s-o dus, či-o văzut? Au văzut o broscuțâ atîta d'i mn'icuțâ cît o ğiumăta d'i țîgare [11]).

— *Măi čę, nu șt'iu či*! Nu-i mere tu cu mini?

— Mă, io-oi mere cu tini, dacă mn'i-i put'ę da ban'i cît oi put'ę io răd'ica.

— *Măi čę nu șt'iu či*! Cîtă-avere are-mpăratu, tătă ț-o dau ții dacă tu meri cu mini.

— Bini, măi, iac-am sâ mărg.

S-o luat ș-o sărit în sîn la dînsu, ș-au plecat cu dînsu. Ș-au vinit pi drum. Vinin ii pi drum, iacă, n'imn'ică vorbâ, au vinit pi la surorili lui șî iară s-o băgat pi la cumnat'ili lui, s-o băgat ș-o mîncat, ș-o băut pi la toat'i tri, ș-o luat rămaz bun, ș-au plecat.

Ș-au ağiuns la -mpăratu.

— Bun noroc, înălțat'i-mpărat'i șî stăpîni!

— Mulțămăs dumitali, Ioani! Ai vinit?

— Am vinit!

— Ai adus?

[11]) Pov. schițează dimensiunea cu arătătorul drept și stîng.

— Am adus!

No, n'imn'icâ vorbă, l-o luat și l-o pus într-o fărfurii cu apâ pi masâ.

— Nọ, înălțat'i-mpărat'i, acuma adunâ și fă balu.

Iel, n'imin'ică vorbâ, împăratu-o adunat ș-o făcut — crai, miniștri, maiori — o adunat acolo ca sâ ğioači la bal. Ș-o strîgat către *Măi čẹ nu șt'iu či* sâ cînt'i d'i ğioc.

— *Măi če nu șt'iu či*!

I-o cîntat d'i ğioc, cîn s-o-nčepu ğiocu, iarâ Iuon s-o dus în odaię lui, care-avę iel, bord'eiu lui, d'i la mama lui, și s-o pus și s-o culcat. O cîntat *Măi čẹ nu șt'iu či* tri dzîli și tri nopțî, însâ n-o mai avut čini sâ mai spuii ca sâ mai tacâ. Atîta či-o ğiucat împărațî, și craii, și miniștrii! Cari cum ğiuca, pk'ica ğios d'i la tri zîli și la tri nopț, ș-o murit toț absălut pi rînd d'in ğiocu cît o ğiucat.

N-o mai avut čini sâ mai spuii ca sâ mai tacâ *Măi čẹ nu șt'iu či*. La tri zîli și la tri nopț, s-o sculat Iuon ș-au vinit. Au văzut oaminii morț [12]) în tăt'i părțîli ș-împăraț, și crai, și miniștri. Au strîgat:

— *Măi če nu șt'iu či*! Ağiunği-amu, tači!

O tăcut. S-o luat iel ș-o făcut grọpâ ș-o-ngropat pi toț cîț o fost acolọ. Či:

— Nọ, *Măi čẹ, nu șt'iu či*, amu hai și ię-z ban'i și ię-ț avere cîtâ vrai tu!

— Măi — zîči — nu-m trebi n'imńicâ! D'i mn'ila ta și d'i bunătat'ę ta cari-ai avut-o tu, am vinit și ț-am făcut și io om bini.

— *Măi čẹ nu șt'iu či*! Cîn m-oi gînd'i io la tini, vi tu la mini?

— Vin! Numa gînd'eșt'i, Iuani, la mini, că io vin la t'ini.

Ș-au luat *Măi čẹ nu șt'iu či* ș-au plecat. Amu iel s-o luat și iel pin sat'i, pin comoni, s-o luat și iel și s-o dus sâ vadâ uni ș-a găsî n'evasta lui.

[12]) Pov. se uită spre dreapta.

Drept sîmbîtâ sara, înspri zîua d'i Paşt'i, o ağiuns şî iel la o mănăstiri. Un om năcăjît, rupt, îmbrăcat, slab, c-o traistă în grumaz sta şî iel acolo şî sâ uita. Fiicari-i dăd'ę cîţ'i-on ou roş, cît'i-o bucăţîcâ d'i pascâ. Însâ ię s-o dus în odaii şî s-o uitat la ačeli dǫu ręţă d'i lemn. Ačele dǫu ręţâ d'i lemn iera prifăcut'i în ręţâ ş-o uouat dǫu uǫuâ. Însâ cum li-o uouat? Amîndǫu li-o uouat roşî. Atunči ię rępid'i o işît afară, d'i-a nǫuză şî noulę foişor [13]) ş-au strîgat:

— Oamini buni! Dacâ sâ găsęşt'i un om străin între dumn'earvǫstră şî dacă nu mn'i-l daţ sus, în činsprăzeči minut'i vă fac praf şî čenuşâ.

S-o uitat lumę [14]) în tăt'i părţîli ca sâ vadă či-uom străin a vid'ę. N-o văzut n'iči-un om străin, d'icît o văzut uomu čela sărac. Či:

— Nimică — zîči — nu iest'i d'icît iesti-un sărac [15]) cari l-am mn'iluit noi cu pascâ şî cu uǫuâ.

— Pi-ačela — zîči — sâ mn'i-l daţ sus.

Atunči imediat l-o dat sus şî l-o urcat sus păn la dînsa.

— Alelei, dragă Ioani! D'i mǫrt'i ni-am adus amint'i, da c-ai să mai vi înapoi, nu ni-am adus amint'i.

— Io tot la fel', dragă nevastă!

S-o cuprins îm braţâ,
s-o pupat fără n'iči-on h'ir d'i griaţă!

Şî imidiat s-o luat — ş-o lăsat ačiasta curt'i, ş-ačiasta avęrę o lăsat-o la ačiş călugări ca să stăpîniască pi tătă viaţa lor — ş-au vinit nevasta lui şî cu Iuon la curt'ea-mpăratuli şî s-au cununat cu dînsa ş-au rămas stăpînitor' în locu împăratuli.

Şî m-an suit pi-o săcară
şî v-an spus-o în ię sară.

Inf. Zlotar Gheorghe din Fundu Moldovei, rn. Cîmpulung; *cules* în Bucureşti în 17 februarie 1955 de O.B.; *transc.* O.B.; *durata:* 30'; A.I.F., mg 832.

[13]) Pov. se uită în sus. [14]) Pov. se uită spre stînga. [15]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta.

Pov. o ştie: « d'intr-o cart'e d'i la frat'i-mio care-o murit; d'e mult, asta-i poveste vek'e, d'e mult ».
În 18 febr. a.c. nu-şi aduce aminte de la cine o ştie şi spune: « cred că-i scris acolo la dumneata ».

Basmul are două variante, din care una inedită din nordul Moldovei mai apropiată, cealaltă mult îndepărtată. Episodul cu eroul invidiat pentru soţia frumoasă este mult mai răspîndit. Schullerus, la nr. 465 A, citează 8 variante. V. şi varianta « Soţia şarpe ».

ȘOARECELE, PIȚIGOIUL, VULTURUL...

Acum trei-patru sute dă ani s-ar hi bătu și șoarecu cu pițigoiu... A declarat războaie șoarecu lu pițigoi! Și a strîns provizie un an dă zîle pițigoiu pentru război. Șoarecu la fel.

Acu če să-ntîmplă? Șoarecu avea depozitu tulit gata [1]). Fieșcare pod iera al lui. Iară pițigoiu a cărat, vai mama lui!

S-a-mplinit anu, și-a ieși la cîmpie, la bătaie. Atîta bătălie-a fost, încît a rămas un vultúr dîm bătaie, nemaipomeni dă mare [2]). S-a retras fieșcare la unitatea lor; rămînînd vultúru-ăsta acoló-m poiană unde-a foz luptile-astea.

Un creștin, ducîndu-se-m pădure, cu căruța să-și ia lemne, a pierdu boii. Du-te iči [3]), du-te dîncolea [4]), să mai găsască boii, Doamne ferește! Cînd a ieșit îm poiana asta, a da dă vultúru ăsta. O dată strigă la iel vultúru:

— Stai, să nu pleči! Boii sunt aiči. Mă iai acasă la tine. Nu ma iei lemne [5]), și vii cu căruța-aiči. Dacă nu, te mănîn pă tine!

Bietu om, săracu, dă frică, a-njuga boii și s-a dus cu căruța goală la vultúr acoló-m poiană.

— Ei, cum o să te pui io pă tine [6])-n căruță, că să fărîmă căruța cu tine, că iej mare?!

— Măi omule, scoate roatili dîn urmă, p-amîndoo [7]), că mă sui io singur, nu mă sui tu.

După če s-a suit, a scoz roatili și s-a suit sus [8]), s-a dus tumna-nnainte pă proțap la boi.

[1]) Pov. ridică mîinile. [2]) Pov. dă mîinile în lături. [3]) Pov. arată spre stînga, cu dreapta. [4]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [5]) Pov. subliniază, cu arătătorul drept. [6]) Pov. arată înainte, cu mîinile. [7]) Pov. subliniază, cu dreapta. [8]) Pov. ridică dreapta.

— Acu bagă [9]) roatili!

După če-a băga roatili, s-a așăza vultúru îm mijlócu căruții. Trăğea boii, săračii, ca cînd ar hi fost mii dă kilograme, atît greutate [10]) če iera în vultúru-ăsta.

L-a dus acasă. Ducîndu-l acasă, dîn nou a scoz roatili, d-a coborî jos, și-a intrat în casă. Atî dă sărac če iera omu-ăsta, n-avea dăcîm boi-ăștia și-o văcuță. Če-i zîče vultúru?

— Ia taie-o [11]), vițeaoa-aia, s-o mănînc ieu. Dacă nu, te mănîn pă tine!

Dă frică, săracu, o tăiară. Dîntr-o dată a-ngițît-o [12]) vultúru...

Mai treče-o zî, mai doo:

— Omule, îm tai um bou. Dacă nu, te mănînc pă tine!

Bietu omu dă frică, mai tăiară um bou. A rămas cu unu. Da nevasta dă coló:

— Da cum po să ieși îm pădure? Acuma-o să vie timpu să mînče și bou-ăllant, ne mîncă și pă noi. Hai să fujim, să pierim undeva, să-l lăsăm ači-n casă [13]) pă iel!

Iară vultúru, năzdrăvan, a știu tot če-a vorbit.

— Nu plecaz [14]) nicăieri. Tăia și bou-ăllant, și-atunčea scăpaz dă mine! [15])

După če-a tăia bou și l-a mîncat vultúru, če-i grăiește?

— E, ia pun-te pă mine-acuma!

Cînd a ieși vulturu-n curte și s-a pus pă iel, s-a-nălțat [16]) în slava čerlui cu iel. S-a dus încît n-a mai știut bietu om niji dă soarta lui [17]), nij dă soarta nevestii. Și-a coborît în țara lui, dă unde venise vultúru ăsta pentru înkiierea pače a șoarecului și a pițigoiului. Iera-mpăratu păsărilor, vultúru-ăsta!

— Ei, omule, acum am sosit în împărăția mea. Te duji la poartă și čiocăni în poartă: «Deskideți-vă, porțîlor, că viu cu-mpăratu păsărilor!» Că ieste-o cățăluță cu dinți dă oțăl. Dacă nu s-o dășkide, te fače praf și te mănîncă! Și inți cu

[9]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [10]) Pov. cîntărește, cu mîinile. [11]) Pov. ridică arătătorul drept. [12]) Pov. subliniază, cu stînga. [13]) Pov. dă mîinile în lături. [14]) Pov. neagă, dînd din cap. [15]) Pov. subliniază, cu stînga. [16]) Pov. se uită în sus. [17]) Pov. clatină din cap.

mine-năuntru-acoló, cîn te-o videa părinţî miei, atunčea dă noo ori [18]) te-ngite, dă noo ori [19]) te c. . .ă ! . . .

Aşea-a făcut. A intra cu iel acoló. Cum a intra la poartă, čioc-čioc:

— Dăşkideţî-vă, porţîlor, c-am veni cu fečioru împăratului a păsărilor !

S-a dăşkis porţîli în doo părţi [20]) şi-a intrat înnăuntru-acolò. Cîn l-a văzut împăratu ăl bătrîn, tatal vultúrului, dîntr-o dată l-a-ngiţît [21]) şi dă noo ori l-a c. . . t. . .

— Ei, če să-z dăm pentru c-ai făcut binle-ăsta?

I-a dat un toiag [22]). Cu toiagu ăsta, dacă-ameninţa p-un om, îl făčea stană [23]) dă piatră. Dacă-ameninţa p-o pasăre, sau čeva, îl împietrea. Ori pă čine ! [24])

Iče: — Iai şi pleši cu iel, şi tu ori pă čine vreai să ameninţi, ameninţi, pă iel [25]) şi-ţi iai če vreai, şi trăieşti pă un te duči.

Da bietu om, săracu:

— N-aj vrea să fac cu toiagu-ăsta ieu, rău [26]). Dacă-m daz, daţî-m alčeva ca să po să mă hrănesc. Să mi să plătească vitili mele-ncolo nu vreau să mai fa rău !

Atunši să gîndiră vultúru dîn nou şi i-a dat un inel [27]) încît sî să gîndească-n iel să trăiască cît o putea pă faţa pămîntului.

Să duče bietu moşu-ăsta, săracu, şi pleacă cu inelu. Să gîndeşte [28]), a sosit acas. S-a gîndi sî să facă um palat frumos, să trăiască şi iel cu bătrîna lui. Imedia s-a făcut palatu. [29]) Iară-mpăratu văzînd că s-a făcut palaturle-astea, să duče la iel şi-l întreabă că dă unde a devenit iel [30]) cu puterle-astea ?

— Dă la un vultúr am devenit, şi sunt om sărac şi-acuma mi-a ajuta şi mie Dumnezău sau vultúru săracu ăsta, ca să po să trăiesc !

[18]) Pov. subliniază, cu stînga. [19]) Pov. subliniază, cu stînga. [20]) Pov. dă mîinile în lături. [21]) Pov. subliniază, cu mîinile. [22]) Pov. ridică arătătorul drept. [23]) Pov. ridică arătătorul drept. [24]) Pov. ridică arătătorul drept. [25]) Pov. subliniază, cu stînga. [26]) Pov. subliniază, cu mîinile. [27]) Pov. subliniază, cu dreapta. [28]) Pov. ridică degetul drept mic. [29]) Pov. dă mîinile în lături. [30]) Pov. subliniază, cu dreapta.

— Bine ! Atunčea tu ai să te duči dă unde-i ști, și dă unde-i vrea, să-mi aduči pă [31]) « Nu știu unde, nu știu či » !

Bietu om, săracu, cînd a auzît:

— Če-o fi asta? Dă un să găsăsc, și un să-l da io dă iel? [32]) Čine-o hi ala?!

Și-a loa lumea-n cap [33]). A rămaz mătușa iar sîngură. Plînğea, să omora, dăğeaba !

Mergînd așea, iel săracu, pă ape, să gîndește-n inel: să fie și iel într-un loc pă zvîntatil. Numadăcît s-a găsit loc zvîntat [34]) și-a trăit acoló o săptămînă, doo, mîncat, a băut. Și-a mer, și-a mers pîn-a găsit locu unde iera. « Nu știu unde, nu știu če. » Acoló čine iera? Fel dă fel dă fete care jucau. I spune inelu dă coló [35]):

— Să intri-n joc și să joči și tu pînă cînd o răsări soarli. Și cum strigă iele, să stri șî tu; cum strigă iele, să stri și tu. Atunčea o rămîne unu dîn iei și îz rămîne în ajutor ție [36]).

Așea a făcut. Ajunje iel, intră-n horă-acoló, după če-ajun. Cînd a intrat în horă, a-nčepu și iel să joače și să strige la fel ca ăila. Ălea striga coló:

— Nu știu unde, nu știu če ! Nu știu unde, nu știu če !

Iel, la fel. Pînă cînd i-a apuca soarli [37]). Atunči a rămas un singur, unu, și toate fetili [38]) a plecat. Da iel n-a văzu čine-a rămas.

— Ei, acuma io sun cu tine. Tu ai să fi stăpînu mieu, și ieu am să fiu în ajutoru tău !

Și-a plecat [39]). Mergînd iel înnapoi:

— Măi, da unde-o hi « Nu știu unde, nu știu če »?

— Aiś sunt, stăpîne, če poruncești?

— Să să facă-aičea [40]) um palat [41]) și puțînă mîncare să mîncăm și să ne hodinim aiči !

S-a făcut um palat, mîncare, băutură, și hodină s-să hodinească. Să-i lăsăm pă iei, că să hodinea bine-acoló !

[31]) Pov. pune dreapta pe masă. [32]) Pov. dă mîinile în lături. [33]) Pov. ridică mîinile. [34]) Pov. arată spre stînga, cu stînga. [35]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [36]) Pov. arată înainte, cu stînga. [37]) Pov. subliniază, cu dreapta. [38]) Pov. subliniază, cu mîinile. [39]) Pov. subliniază, cu mîinile. [40]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [41]) Pov. subliniază, cu stînga.

Acuma, cum ie și-n zîoa d-astăzi cu războaili toate țărli, plecase un război să să bată pă ape cu-mpăratu [42]) Anglii sau ar Rusii, și nu mai ajunğea în drecția aia acolo. Devenise dă isprăvise provizia și începuse să să mînče pă cumpănii sau pă riğimente. Tăia ca s-ajungă la cutare-mpărățîie [43]) unde declarase război. Acuma venise rîndu la o cumpanie în care iera un uom d-avea noo copii. Și zărește palatu ala-acoló [44]). Să duče la rapor și să roagă:

— Donle, în greutatea care sunt ieu [45]), îm daz voie, mă duc la palatu-ăla, și să čeu, și să scap viața să mă du la copii, că am copii mulț.

I-a dat voie și s-a dus la palatu ăsta să-și čeară puțînă hrană, în greutatea lui, să-și scape viața [46]). Cîn s-a dus și-a intra pă poart, iel n-a striga, nu nimic. Cînd i-a trîntit o palmă-a căzut în cur [47]) « Nu știu unde, nu știu če ».

— Cum înți tu-aiči? Aičea nu ieste-o santinelă [48]) cun sunteț voi plecaț în război? N-aveț santinele, n-aves posturi, n-aveț...?

— Da, îm daz voie să intru și ieu în curtea asta mpărătească!

— Daa! Stai pă loc să-ntreb și ieu stăpînu mieu.

Întreabă pă băiat, pă moșu-ăsta:

— Da, să vie!

Cîn să duče:

— Ioite, mă rog să-n daz și mie — če — suntem d-atîta timp și-am deveni să să taie pă cumpănii și pă riğimente dîn cauză că nu mai avem hrană, pă ape! Mureau dă foame pă apă, lumea.

— Da! Du-te-napoi [49]), mă băiete. Să tragă toată armata aiśi, să mînče cît o vrea.

Și-a așăzat mese-acolo, cu « Nu știu unde, nu știu če » și cu, s-a gîndit în inel, și s-a făcut mîncăruri, băuturi, a

[42]) Pov. ridică dreapta. [43]) Pov. subliniază, cu stînga. [44]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [45]) Pov. duce dreapta la piept. [46]) Pov. subliniază, cu stînga. [47]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [48]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [49]) Pov. arată înainte, cu dreapta.

mînca soldaţî[50]), ofiţerii, toţi, acoló, încît nu să mai săturau[51]). După če-a mîncat, un hoţ mai dăştept, dîn ğineralii ăştia, să dă pă lîngă moş:

— N-ai fače-um bine, ca s-ajunğem şi noi la ţînta noastră[52]) dă război, să ne dai şi noo un ajutor?

— Păi ieu nu pot să vă dau niči-un ajutor. Ieu am pă «Nu ştiu unde, nu ştiu če» şi inelu ăsta[53]). Încoló io n-am niči-o putere să vă dau ajutori.

I-a loa şi inelu şi i-a dărui şi pă «Nu ştiu unde, nu ştiu če», şi-a pleca cu iei. După če-a pleca cu ofiţerii pă ape, unkiaşu-a rămas în pustietate, s-a strica tot[54]). N-a mai avu nij mîncare, nij hodină un să doarmă, nu nimic.

«Aoleo, Doamne, če-am făcut io, n-am făcu bine! Am rămas muritor dă foame p-aiči!»

A-nčepu moşu să mînče la rădăčini, la frunză, če găsa şi iel pîm pustietăţi. Iară ofiţerii şi cu soldaţî, trupa, beau, şi mîncau, şi trăiau. Cîn să gîndea la inel[55]), cînd porunčea lu «Nu ştiu unde, nu ştiu če», încît a ajuns acoló şi-a cîştiga şi războiu.

După če cîştigară războiu, tot, într-adăvăr că omu cîn să-ngraşă i-ar fi trebui şi cîte-o muiere. A dat ordin lu «Nu ştiu unde, nu ştiu če» să li s-aducă la toţi cîte-o muiere. Iară lucru sfînt a fuğit[56], a pierit! Încî «Nu ştiu unde, nu ştiu če» a loa şi inelu; fără să simţă... ğineralu. A rămas iar în sapă dă lemn[57]) ăia. Şi i-a loat urma moşului pîm pustietăţi pînă l-a găsit. Da moşu nu-l vedea nicăieri, că iera în zăduc[58]), nu să videa.

«Če făcui ieu, măi, dă dădui pă «Nu ştiu unde, nu ştiu če»?! Acu am ajunz muritor dă foame. Vaai de mine, să da io pă «Nu ştiu unde, nu ştiu če»!

— Če porunčeş, stăpîne?

[50]) Pov. subliniază, cu dreapta. [51]) Pov. subliniază, cu stînga. [52]) Pov. subliniază, cu dreapta. [53]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [54]) Pov. subliniază, cu mîinile. [55]) Pov. întinde dreapta înainte. [56]) Pov. subliniază, cu mîinile. [57]) Pov. subliniază, cu mîinile. [58]) Pov. ridică mîinile.

— Auliu [59]), unde ieşti?! Vino-ncoače, vino să te văz ieu, că nu mai poj dă foame.

— Iote-mă-aiči!

S-a puz mîncare [60]), băutură-a mîncat, e, s-a gîndit să fie-acas, acas iera. I l-a dat împăratului, tot prost a rămas! După če l-a loat împăratu, l-a lăsat iară în sapă de lemn cum a fost, şi-n zîoa d-astăzi, a rămas tot prost! Prost!

Bogatu-ntodeauna-i mai dăştep*) ca ăl sărac!...

Inf. Iancu Duroi; Bughea de Sus—Muscel; *cules* la 3.X.1956; *culeg.* O.B.—Al.A.; *transc.* Al.A. (26.III.1957); *durata:* 17′ 45″; A.I.F., mg. 1263.

Povestitorul o ştie: « dé mult, acu n-am stat dă curîn dă iele ».

[59]) Pov. îşi loveşte palmele. [60]) Pov. subliniază, cu dreapta.
*) deştept = şmecher, viclean.

«CU UM POPĂ» *)

Um puopă, dîn tinereţe pîn la bătrîneţe, la itate dă treizej-patruzej dă ani, i-a da Dumnezău o fată. Încît fata, identic mă-sa [1]. Im partea lui nu sămăna dă loc.

Cînd iera-n ietate dă şapteşpe-optîşpe-nooşpe ani, a murit preuteasa, rămînîn cu fata. Încă un an-doi, a mai trecut, visează noaptea că s-să-nsoare. Încît să umble pîn toate ţărli [2] să găsască kipu izact cu nevasta lui, preuteasa; aiminteri nu [3], să nu să-nsoare, dăcî numai să-j găsască una la fel [4] ca preuteasa.

A umblat bietu popa, trecu dîn ţară-n ţară, încît n-a găsit niči una la coloarea iei. Vine-ndărăt. A mai stat o lună, doo, trei, visează iar:

— Če-ai făcut? Ai cătat?

— Da, am cătat,— iel, în vis — da n-am găsit!

— N-ai dăcît să-ţ iei pă fica dumitale, ia ie la fel!

Cîn să scoală iel, înspăimîntat:

« O, Doamne, tumna pă fata mea?! O fi păcat! »

N-a-ndrăznit. A dooa noapte [5], la fel. A treia noapte [6], la fel.

« Astea ie lucruri dumnezăieşti! [7] Trebui s-o iau! Nu ie lucruri necurati! »

Într-una dîn zîle-i zîče fetii:

— Dragu tatii, vezi bine, toate ţărle-am cătat, încît şi te-am visat, să te iau. Tu samen cu mă-ta, şi pă tine te iau! [8]

— Vai de mine, tată, să poate?

*) Enunţînd titlul pov. comentează: « mai spui şî cu popi ».

[1] Pov. subliniază, cu stînga. [2] Pov. subliniază, cu dreapta. [3] Pov. neagă, dînd din cap. [4] Pov. subliniază, cu dreapta. [5] Pov. subliniază, cu stînga. [6] Pov. subliniază, cu stînga. [7] Pov. ridică stînga. [8] Pov. arată spre stînga, cu stînga.

— Să poate !

— Atunji, tată, te iau. Îm fa şî mie trei costumuri. Cum ţî le čeu [9]), ca să an şi ieu dă mireasă, şi te iau... cu čea mai mare plăčere. Aşa-o fi dă la Dumnezău să trăim amîndoi, şi să-m faśi costumurle-astea. [10])

— Bine.

I-a čerut trei costomuri, încît fieşicare costom să fie într-o coajă dă nucă înkieiat. Atît dă mărişor [11]) să fie: unu dă arjint, unu dă aramă, şi-unu dă aur. Puopa bogat, numadăcît i le-a făcut şi i le-a dat [12]) îm primire, trei costumuri, la fel, cum a ordonat.

Într-o bună zi, aproape dă nuntă, le pakietează bine, mai-şi ia şi ia d-acasă čeva bagaj, şi tunde-o, nene, îm pustietăţi. Apăi du-te, muritoare dă foame pîm păduri.

« Măi da če făcui ieu? Dă am făcut prostia asta? »

Să-mbrăcară cu hainlea ăle dă aur, să vază cum îi stă.

« Frumoasă ! »

Mergînd înainte, după če s-a dăzbrăcat [13]), to pîm păduri, dă dă şapte-op-zečea oameni acoló-m pădure, care făčeau la lemne, p-acoló [14]), buşteni, čine ştie če lemnărie tăia iei. Cîn vede fata asta, s-a-nspăimînta şi iei. Cum a deveni d-a ajuns ia pîn-acolo la iei [15]) şi-a scăpa dă ligioni dă n-a mîncat-o ! Aşea mulţime če ierau îm pădurle-astea dă să speria iei, între iei [16]), ničiodată nu dormeau pînă nu rămînea unu dă pază [17]). Santinelă, če mai d-iči încoló !

Če zîče unu dîn iei?

— Măi fraţîlor, să n-o lăsăm să să răpuie cu ligioanle-astea [18]). Ia să punem mîna unu dă la altu să-i fačem şi noi un costum dă lemn ! Şi-apăi să-i dăm drumu, unde vrea ia s-să ducă.

Puseră mîna toţi pă bardă, şi čioplîră iei, şi croiră iei un costom dă lemn. Şi-o băgară-acoló, i-l înkieiară, i-arătară

[9]) Pov. subliniază, cu stînga. [10]) Pov. subliniază, cu stînga. [11]) Pov. subliniază, cu stînga. [12]) Pov. pune stînga pe masă. [13]) Pov. subliniază cu dreapta. [14]) Pov. se uită spre dreapta. [15]) Pov. arată înainte, cu stînga. [16]) Pov. subliniază, cu dreapta. [17]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [18]) Pov. arată înainte, cu dreapta.

cum să dăskieie şi-i dădură drum. Un să-ntîlnea cu ligioanli, o trîntea jos, ia merğea-nnainte, habar n-avea... [19])

A mers ia mult timp şi multă vreme. Ajunje ia la o insulă maare, pă mări — io am petrecut, şi-am văzut, kiar în Italia ardea o insulă cînd am veni dîn Ğermania, în flăcărli čele mai mari. Sunt insuli care locuieşte-o ţară! [20]) — În insula-asta dă d-o gaură mare.

« Če să hie-n gaura-asta?! Ia să cobor şi-aiči» — fata.

Cînd a coborît pă gaură-n jos [21]), dă dă maimuţi. O sumedenie. Săriră pă ia. Ia cînd izbea [22]) cîte una, o dădea grămadă jos. A mers mult înainte p-acoló. Cîte-olea, cîte-oleacă, i-a puz la respect. Şi istruieşte ia, şi fače ia un grup dă armată [23]), instruit nemaipomenit. Cu arme dă lemn, făčea istrucţie cu iei. După če i-a instruit bine:

« Acu n-am dăcît să mer la tatăl mieu! Să-i arăt ieu probă lui cum să ia fica lui. Să-i fac război! »

A ieşit cu maimuţile-astea, sub comanda iei, şi-a ieşit afară d-aco... Şi-a trecut în ţară la ia, şi-a ajunz la curţî'i preotului. Cînd a zîs:

— Pă case, fuga marş! — pă case-a fos toţi. — Să nu rămîie jeamuri! — N-a rămas un ğeam. — Acu să-m omorîţ preotu-ăsta, să mi-l făčeţ praf! Prav l-a făcu [24]), l-a jupuit. — An scăpa dă iel! Fieşcare merğez la locu vostru!

Şi-a pleca şi ia, iar dîn nou îm pustietate. Costumurli la ia, tot la ia, frumos. Ajunğe ia la o curte-mpărătească. Acolo, la curtea asta-mpărătească, če să-ntîmplă? Să bagă şi ia acolò sîrvitor. Să bagă sîrvitoare la porči. Păza porčii, pă cîmpie. În trei zîle iera trei sîrbători. Într-o cîmpie mare să făčea jocuri. Fieşicare zî să dučea băiatu-mpăratului dă juca la jocurle-astea.

— Măi purcarle, să ai grijă dă porči.

— Am, cum să n-am!

Numadăcît, cum trečea băiatu, să dăzbrăca şi ia şi să-mbrăca într-un costum. Scotea nuca [25]) dîm buzunar şi lăpăda

[19]) Pov. dă din cap. [20]) Pov. subliniază, cu dreapta. [21]) Pov. arată în jos, cu dreapta. [22]) Pov. se răsteşte, cu stînga. [23]) Pov. subliniază, cu dreapta. [24]) Pov. subliniază, cu stînga. [25]) Pov. duce stînga la buzunarul stîng al hainei.

ăle dă lemn, îl lăsa-nhipt-acoló [26]), porčii roată [27]) pă lîngă omu dă lemn, nu pleca nicăieri pînă venea ia. Să dučea s-agăța lîngă băiatu dă-mpărat, învîrtea hora dă doo-trei ori [28]) şi să lăsa şi p-ači [29])-i iera drumu.

— Aii ! — Acu inima lui friptă, săracu. Cum să facă să facă să dovedească dă unde vine şi un să duče?!

A dooa zî, to la fel. Iar a treia zî, če-i spune mamă-sa?

— Mă, calcă pă papucu iei. C-atunči îz rămîne papucu-acoló, că ia to fuğe. Şi cu papucu trebui c-o găsîm! Toată ţara, a noastră, trebui că găsîm stăpîna papucului.

Cînd a-nvîrtit hora-o dată, dă doo ori şi-a treia oara cînd a vrut să să lasă, iel a pus pičioru [30]) pă papuc, a rămas papucu, şi ia s-a dus [31]) şi fără papuc.

Bun! Să bagă-n tot în hainili dă lemn. Vine-acasă băiatu, a strîns dă la răsărit şi pîn la apus dă n-a rămaz lume. Niminea nu să potrivea papucu. Iară dă la miazăzi la miazănoapte, to la fel. Nimic! Nčepu pîn sluji, slujniči, ai împărăţîii. Nimic! A rămas sîngur omu dă lemn. Cînd a deveni la omu dă lemn, l-a dăsculţat şi-a băga papucu [32]), iel a fost!

Atunči a loat-o dă soţîie. Şi-am încălicat p-o şa, şi v-am spus dumneavoastră-aşea, şi mîine vom spune altili mai frumoase, să termenăm astă sară...

Inf. Iancu Duroi; com. Bughea-de-Sus—Muscel la 6.X.1956; *culeg.* O.B.—Al.A.; *transc.* Al.A. (13.IV.1957); A.I.F., mg 1287 b; *durata:* 12′ 40″.

Tipul e unul din cele mai răspîndite, fiind atestat în 31 de variante provenite din toate provinciile ţării. Unele sînt contaminate cu alte tipuri în special cu 706 C. Schullerus la nr. 871* citează 7 variante. Motivul descinderii în ţara maimuţelor şi a omorîrii tatălui incestuos cu ajutorul acestora nu apare în variantele citate.
În catalogul Thompson (ed. 1961), tipul este atestat în Europa, apoi în India şi America.

[26]) Pov. arată înainte, cu stînga. [27]) Pov. schiţează un cerc, cu stînga. [28]) Pov. schiţează un cerc, cu stînga. [29]) Pov. arată înainte, cu stînga. [30]) Pov. calcă apăsat cu piciorul drept pe duşumea. [31]) Pov. fluieră şi ridică stînga. [32]) Pov. calcă cu piciorul stîng.

«*CU UN ÎMPĂRAT*» *)

Ar hi fost odată
ca nič̌iodată,
dacă n-ar hi,
nu s-ar povesti...

Ar hi fost un împărat, avîn trei fete [1]. A deveni timpu şi-a murit împărăteasa şi-a rămaz numai cu fetili [2]. S-a ajuns fetili! Cît una, şi alta [3]. La masă un uoki i rîdea şi unu-i plîng̃ea; împăratului.

Azi aşea, mîine-aşea, tim mai mult. A mare-i fač̌e o-ntrebare:

— O, tată, dă č̌e [4] un uoki îz rîde şi-unu-z plîng̃e?

— Iacă fincă m-ai întreba, taică, să-s poveste şî să spui: mîine-poimîine mă kiamă la război [5]. Şi io n-am [6] să dau ajutor acolò, trebui să mă duc io.

— Vai de mine, tată, cal dă călărie [7], bani dă kieltuială, haine dă-mpremeneală, merg ieu!

— Bun, taică! [8]

O bate pe spinare, o-mbracă ca un uostaşi, i dă bani dă kieltuială, cal dă călărie, şi-i dă drumu [9]. Dă p-altă parte [10] şi iel, la um puod unde ştia că n-are-ncătro să treacă, nič̌i în stînga, nič̌i în dreapta fata, să dă peste cap şi să fač̌e un

*) Înainte de înregistrare, pov. comentează: «poate s-o termina împăraţ ăştia de pe faţa pămîntului; a fos č̌eva mai deştepţ ca noi, d-aia a rămas în poveşti».

[1] Pov. ridică arătătorul drept. [2] Pov. ridică arătătorul drept. [3] Pov. subliniază, cu dreapta. [4] Pov. ridică arătătorul drept. [5] Pov. subliniază, cu dreapta. [6] Pov. subliniază, cu dreapta. [7] Pov. ridică arătătorul drept. [8] Pov. arată spre stînga, cu stînga. [9] Pov. arată spre stînga, cu dreapta. [10] Pov. arată înainte, cu dreapta.

lup; împăratu, ta-său. Cu gura înspre[11]) fată, cu gura mare[12]). Cînd îl vede calu, lupu, să oprește; și fata to la fel să spăimîntează. Toarče[13]) calu napoi, și mînă. Și mînă dă pleznea calu subt ia. Ta-său s-a da peste cap și-a sosit înaintea[14]) iei acasă.

— Ho, taică, če-ai pățît?

— Ho, tată, la cutare puod[15]), un lup mare să mă-ngiță cu cal cu tot!

— He, taică, cînd spuneam ieu! Dă če-n rîde[16]) un uoki și unu-m plînğe?!

Da a mijloac:

— Tată, ieu îs fac treabă! Ieu îndepline sîrvičiu imediat[17]).

— E-hei, tată, dacă n-a putu soru-ta, dar aiminteri tu?! Da hai să[18]) prăpăde și pă tine un cal!

Bani dă kieltuială, cal dă călărie, și i-a da drumu și la a mijločiie. To la podu ala, să fače un urs mare. Cîn l-a văzt, fata-asta to la fel a pățît, iel a da p-altă parte[19])-a sosit acas.

— He, taică, če-ai păți și tu?

— Tată, un urs cît toate zîlli[20]) să mă-ngiță cu cal cu tot!

— Ei, taică, vez dă če-m rîde mie-un uoki și-unu-m plînğe?!

Da a mică:

— Tată, prăpădește și pă mine un rîn dă haine și un cal! Bani nu-m trebuie! Če să fac cu iei în armată?

— Ei, dacă n-a putu surorli tăle, prăpădito, da tu[21]), un nimic?!

— Tată, prăpădește un cal și pă mine!

I dădură[22]) și fetii un cal, haine dă-mpremeneală, și i-a da și bani dă kieltuială.

— Nu iau[23]), tată!

Cu sîlă, i le-a băgat, zîo bună[24]) și-a plecat. Dă p-altă

[11]) Pov. arată înainte, cu mîinile. [12]) Pov. subliniază, cu mîinile. [13]) Pov. schițează întoarcerea, cu dreapta. [14]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [15]) Pov. arată înapoi, cu stînga. [16]) Pov. dă din cap. [17]) Pov. subliniază, cu dreapta. [18]) Pov. subliniază, cu mîinile. [19]) Pov. arată spre dreapta, cu stînga. [20]) Pov. dă mîinile în lături. [21]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [22]) Pov. subliniază, cu dreapta. [23]) Pov. subliniază, cu dreapta. [24]) Pov. arată înainte, cu dreapta.

parte și iese to la puodu ala. Să fače un șarpe cît ținea[25]) puodu, mare[26]); și cu gura căscată-nspre fată. Fata, cînd l-a văzut în capu podului acoló, n-avea[27]) pă un să dea cu calu, feri-te-ar Dumnezău, dă șarpe. Dată să oprește cu calu-acoló, calu sforăia:

— Hei, cal paraleu,
bun dă zmeu!
Če stai
și-n răsai?

Dă-te[28]) la o parte, vai sictiriman, că trag cu paloșu și te fac miśi-fărîmă!

Cînd a scos[29]) paloșu și-a adus, dată s-a tras ta-său și i-a făcu loc[30]). S-a da peste cap:

— Ei, taică, Dumnezău să-ți ajută! Tu[31]) ieji bun pentru război!

A sărutat-o, a da zîo bună, și-a plecat.

Să-l lăsăm pă-mpăratu cu čele doo fete și să ni urmăm cu fata čea mai mică.

A deveni timpu și a ajunz la-mpărăție unde iera kiemat ta-său pentru războui. Și-a pus-o dă gardă, sau santinelă — să zîčem cum ieste-acuma! — tumnai afară[32]) dă tot.

Mpăratu ăsta avîn și iel o fată, cînd a ieșît pîm balcon[33]), zărește santinela asta — nu mai zîčem fata-mpăratului — care-a vint acu; ostașu-ăsta, nou; la poartă-afară dă tot[34]). I s-a părut cam frumos. Če a mai tras ia, če s-a mai kinuit ia, — cum mă kinuies și ieu dă čiocanu[35]) mieu acu! — ca să-l bağe-înnăuntru[36]), să-l vază mai bine! Că acoló nu putea să-l ficsează ia bine! Iacă, vine moașa la ia.

— Ei, moșică, če mai fači? Bine și bine că te-a aduz[37]) Dumnezău!

[25]) Pov. arată lungimea, de la stînga la dreapta, cu dreapta. [26]) Pov. ridică dreapta. [27]) Pov. pune mîinile în cruce. [28]) Pov. se răstește, cu dreapta. [29]) Pov. se răstește, cu dreapta. [30]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [31]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [32]) Pov. arată înapoi, cu stînga. [33]) Pov. arată spre dreapta și în sus, cu dreapta. [34]) Pov. arată spre stînga și înapoi, cu stînga. [35]) Pov. ridică stînga (în ziua aceea inf. își pierduse barosul cu care lucra la cariera de piatră!). [36]) Pov. își lovește palmele. [37]) Pov. subliniază, cu dreapta.

— Pentru če?

— Te duj la tata să-l roji uostaşu care-a vint acuma să-l treacă-nnăuntru[38]) şi p-ăl dîn năuntru să-l dea afară[39]), în locu lui!

— Daa, numadăcît!

Zîs şî făcut. A loa p-ăl dînăuntru, l-a dat în locu lui, şi iel a intrat[40]) înăuntru. Ei, îl vedea foarte bine-acum. Da dăparte! Nu putea[41]) să skimbe niči un cuvîn cu iel! Dăpărtare mare!

În sfîrşit, dîn şkimb[42]), în şkimb[42]), în şkimb[42]), pînă l-a adus suz la ğeamu iei acoló, pă ostaşu ăsta[43]). Tăinuia cu iel, vorbea cu iel, să pupa cu iel... A făcut iei o dragoste nemaipomenită[44]), amîndoi, fetili!

Acuma, če bîgneşte fata-ntr-una dă zîle?

Zîče: — Am să mă mărit!

— Păi da, să te măriţ — spune ostaşu. — Da nu ţ-a vint peţîtori!

— P-altu[45]) nu-l iau, dăcîn cu tine![46])

— Vai de mine, mă taie-mpăratu! — Că să ştia că ie fată, če iera să facî cu ia?! — Mă taie-mpăratu, să poate? Io nu te iau! O dată cu capu mieu!

Či: — Trebui să mă iei![47])

Cînd vine moaşea:

— Dumnezău că te-a aduz, moaşă!

— Pentru če, mamă?

— Te duji la mama, şi la tata să-i spui că io mă mărit.

— Păi, moaşă, nu ţ-a vin peţîtori!

— P-altu nu-l iau, dăcînd pă ostaşu[48]) care-a vint acu, santinela dă la jeamu mieu!

— Vaai de mine, păi cînd o auzî popuoru, nu rîde dă-mpărăţîie?

[38]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [39]) Pov. arată spre stînga, cu dreapta. [40]) Pov. arată înainte, cu arătătorul drept. [41]) Pov. subliniază, cu mîinile. [42]) Pov. subliniază, cu arătătorul drept. [43]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [44]) Pov. subliniază, cu dreapta. [45]) Pov. ridică arătătorul drept. [46]) Pov. arată înainte, cu arătătorul drept. [47]) Pov. subliniază, cu dreapta. [48]) Pov. arată înainte, cu arătătorul drept.

— Nu! [49]) Ăsta [50]) ie norocu mieu! P-ăsta-l iau! Atunčea ieu îm fac, la un fel, mă omor, mă tai, mă spunzur, dacă nu-l iau! [51])

Să duče moaşea la-mpărăteasa şi-i spune. A-nčeput împărăteasa o jale:

— Cum, o fată am, şi tumna asta să ne facă ia noo!

Moaşea, dăşteaptă, i isplică:

— Împărătiţă, ia s-a mărităm, îl îmbrăcăm pă iel, spunem că ie dîn altă ţară [52]) un fečior dă-mpărat, şi îl fačem [53]) împărat ači-n ţara noastr. O fi iel dăştep să conducă o ţară...

Să duče la-mpărat, stă dă vorbă, tot aşea a făcut. A făcu nuntă, tot, l-a-mbrăcat în haine împărăteşti. Phe! Dă-bea-l videa [54]), če mai d-iči încol!... Să jiuca, să pupa, o trîntea; nu-i făčea felu! [55]) Aia iera bucluc!

Azi aşea, mîine-aşea, a trecut aproape čin-şase luni dă zîle. Văzîn fata că nu ie bun dă nimic:

— Moaşe, să-i spui taikii să-i facă če i-o fače, să scap dă iel. Mă kinuieşte, mă trînteşte, mă muşcă, mă munčeşte ca pă mine, nu-m fače nimic! [56])

— Vaai de mine [57]), moşică, să poate?

— Da, moaşe!

— E bucluc atunči!

Să duče şi-i spune-mpăratului povestea, cum vă spui şi io dumneavoastră:

— Ioite: asta, şi-asta, şi-asta, şi-asta!

— Hei, bun! Scăpăm lezne dă iel!

Îi pregăteşte noo cai, şi cu-al lui zeče,
care şi-i întreče,
noo pereki dă dăsaji, guoi, i pune [58]) pă cai. Îl kiamă la iel:

— Taică, alt om [59]) dă-ncredere n-am, dăčînd pă dumneata. Io am nişte bani dă primit, în cutare loc. Îz dau adresa, îz dau tot, plicu, şi-i rădiči. Şi mi-i aduči încoaci.

[49]) Pov. neagă, dînd din cap. [50]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [51]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [52]) Pov. subliniază, cu dreapta. [53]) Pov. subliniază, cu dreapta. [54]) Pov. subliniază, cu stînga. [55]) Pov. dă mîinile în lături. [56]) Pov. dă mîinile în lături. [57]) Pov. îşi loveşte palmele. [58]) Pov. schiţează aşezarea, cu stînga. [59]) Pov. subliniază, cu dreapta.

— Da, [60]) cu čea mai mare plăčere ! — băiatu.

I-a loat. Cîn plecase d-acasă, să loase o boldeicuță [61]) după iel. Dă la tata-al lui. Şi iel nu, n-a lăsat-o-n urmă, cît a sta şi la-mpărățîie, acolo. Acu şi mai mul că să făcuse împărat. O iubea [62]), cățăluşea-asta, ca okii lui dîn cap. Loară calu şi-ncălicară, şi p-ăi noo, şi mînă-nainte [63]). Şi-a loa zîo bună dă la socru-său, dă la soacră-sa şi dă la soțîia, a lui.

— Să vii sînătos, să ne găsîm cu bine ! [64])

Mînă, şi mînă, a ieşi dîn țară şi-a intrat îm pustietăț. Acolo-m pustietăț cînd a ajuns, a intrat pîn munț [65]). Pietre, ptî [66]), cîte-n lumea asta ! N-a mai putu cățăluşea să să țîie după iel.

— Stăpîne, če fači, c-o s-ajunji şi îț ia sufletu şi mă omoară şi pă mine !

Atunčea iel s-a oprit, şi-a luat-o [67]), şi-a pupat-o:

— Să mă ierț, că te-am uitat !

— Ei, cum ? Če, če vorbă-i asta ?

— Stai pă loc [68]). Mănîncă, hodină-te, cum te duči, ajunği acoló, acoló sunt zmei ! Imediat încarči [69]). Nu slăbeş pă tartoru pînă cîn nu-ncarči, o fi să rămîi, să rămîi cu caii-ncărcaț. Ncar dăsajii-i pui [70]) pă cai, să fie gata pentru plecare. Dimineața cînd dai mîna cu iel, şi plecăm [71]). Ai înțeles ?

— Am înțeles.

N-a mai mers tim mult şi-a ajunz la-mpărățîia diavollor.

— Hai [72]), bun noroc !

— Bun noroc !

Toți acoló pă iel grămadă. Îi dă lista care-o loase dă la socru-so.

— Da, imediat ! [73]) Poftim să lom masa dîmpreună cu toți, şi mîine încărcăm şi-ț iai drumu [74]) către-mpărățîie !

[60]) Pov. subliniază, cu mîinile. [61]) Pov. pune mîinile față-n față. [62]) Pov. subliniază, cu dreapta. [63]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [64]) Pov. subliniază, cu dreapta. [65]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [66]) Pov. duce dreapta la cap. [67]) Pov. arată înainte, cu mîinile. [68]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [69]) Pov. subliniază, cu dreapta. [70]) Pov. schițează aşezarea, cu dreapta. [71]) Pov. îndeamnă, cu dreapta. [72]) Pov. subliniază, cu dreapta. [73]) Pov. subliniază, cu dreapta. [74]) Pov. arată înainte, cu stînga.

Iei îl omora-l, l-akita cu cai cu to, și bani[75]) to nu-i dădea. Da iel, cum îi spusese boldeicuțu:

— Încărcăm[76]) astă sară, ca să hie gata pentru dimineață, dac-o fi să rămîi[77]), rămîi, da să fie caii-ncărcaț cu dăsajii pă iei!

Imediat[78]) tartoru-a dat ordin la drači-ăi mai miśi și-a-ncărcat și-a pus pă cai[79]). Și-a intrat înăuntru. A stat înăuntru, a loa masa dîmpreună cu toț, acu diavolu ăl bătrîn a puz doọ pahare[80]) cu băutură. Ăl care[81]) iera-m partea băiatului, unde dormea, iera otrăvit. Și-ăllant[82]), băutură bună. Cățălușea-i scoală:

— Dormi?

— Nu! — Iel n-a-nkis okii dă frică.

— Ia paharu și șkimbă-l! Și ăl d-acoló, treče-l îm partea aia[83]) și p-ăl sta dă-l îm partea-ailantă[84]). Și striji la tartoru să vie să dai noroc cu iel, și încălicăm caii și mînăm[85]) p-aiči înainte.

Așea-a făcut. Numadăcît bate în ușe, vine tartoru:

— Hai noroc, să fie cu bine, că m-apucă[86]) tîrzîu, trebui să fiu la ora fisată-acoló.

Loară băutura,-o dădură pă gît[87]), a căzu mort tartoru jos[88]), iel a-ncălica pă cai și mînă[89]). To norocu lui o fhi fost, dă la Dumnezău — ca să meargă povestea așea mai nainte — a rătăči drumu[90]). Și-a intrat p-altă[91]) văgăunẹ. Merğe, merğe, merğe, merğe, aiśi[92]) s-a-nfundat. Acolò să vede o candelă ca lamba asta, aprinsă[93]).

— Če ie dă făcut, că nu puten să mai merğem înainte[94]), dăcîd să ne-ntoarčem îndărăt?! Aiśi[95]) să vede o candelă-aprinsă sus, și nu să vede nimini acolo!

[75]) Pov. își freacă mîinile. [76]) Pov. subliniază, cu dreapta. [77]) Pov. duce dreapta la piept. [78]) Pov. subliniază, cu dreapta. [79]) Pov. arată spre dreapta, cu stînga. [80]) Pov. arată înainte, cu stînga. [81]) Pov. arată spre stînga, pe masă, cu stînga. [82]) Pov. arată înainte, cu stînga. [83]) Pov. arată spre stînga, cu dreapta. [84]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [85]) Pov. subliniază, cu dreapta. [86]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [87]) Pov. duce dreapta la gură. [88]) Pov. arată în jos, cu dreapta. [89]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [90]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [91]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [92]) Pov. întinde mîinile înainte. [93]) Pov. arată înainte și în sus, cu dreapta. [94]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [95]) Pov. ridică dreapta.

— Dă-te jos și du-te suz, vez če-i acolo. [96])

Dăscălica caii, s-a da jos, s-a sui sus acolò și spune:

— Ie un corn dă prescură și-um pahar [97]) dă vin. Încoló, nimic.

— Mîncă cornu dă prescură și bea paharu-ala dă vin. Și dă-te jos, și-ncalică, și hai [98]) la drum îndărăt.

Așea-a făcut. A băut paharu dă vin, cornu dă prescură l-a mîncat și s-a-ntors [99]) înapoi călare pă cai, și mînă la-mpărăție.

Îl lăsăm [100]) mergînd la-mpărăție acum. Iacă-n urma lui, donle, če să-ntîmplă? Iera um puznic care să pocăia pîm pustietatea asta, săracu. Cînd vine-ji găsește hrana asta pierită.

« Doamne, Doamne [101]), or čine-o hi fost ăsta car și-a făcu pomana și mi-a loa și hrana asta, c-atît aveam dă la Dumnezău: un corn dă prescură și-um pahar dă vin? ! D-o hi fost om, să să facă femeie! Iar dac-o hi fos femeie, să să facă om!»

S-a pomeni c-o treabă [102]), neică, nemaipomenită!... I spune cățălușii, boldeicuții:

— Vaai de mine [103]), če s-a-ntîmplat! Iote asta, și-asta, și-asta!

— Taśi, că ie bine — iči — ! Acu ie bine!...

Merğe băiatu, cu caii, ajunje la-mpărăție-acoló, cînd l-a văzut mai bine [104]) să fhi duz dracu cu tuos caii! Să nu mai viie! Iel niji n-a mai puz mîna să dăscarče: nu nimic, năvală [105]) la ia! Jos cu ia! Traje-i! Întoarče-o! Dă-i!...

A dooa zî a vin moașea:

— Če-a făcut, a vint?

— A vint!

— Pei, acu?

[96]) Pov. se uită în sus. [97]) Pov. ridică arătătorul drept. [98]) Pov. arată spre stînga, cu dreapta. [99]) Pov. subliniază, cu dreapta. [100]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [101]) Pov. dă din cap. [102]) Pov. mișcă antebrațul drept în chip de băț. [103]) Pov. își lovește palmele. [104]) Pov. ridică stînga. [105]) Pov. arată spre dreapta, cu stînga.

— Aaooleo [106]), moaşă, če mai d-iči încolo, ie om dă casă, nu jucărie! La putere!

— Ei, atunčea ie bine, maică!

Şi-aşea a fost, şi-aşea v-am povestit; dacă n-ar hi fost aşea, nu să povestea...

Inf. Iancu Duroi; Bughea-de-Sus—Muscel, 5.X.1956; *culeg.* O.B.—Al.A.; *transc.* Al.A. (4.IV.1957); *durata:* 18′ 39″; A.I.F., *mg* 1273.

De la cine o ştii? « Domle, auz, ni nu mă mai întreba, că le ştiu dă mic copil, če mi-a întrat în cap, nu mai uit. »

Tipul este răspîndit în toate provinciile ţării, fiind atestat în 11 variante. Unele sînt vizibil influenţate de varianta Ispirescu *(Ileana Simiziana)*. Varianta noastră se deosebeşte esenţial de celelalte prin două aspecte: a) căsătoria dintre fata-fecior şi fiica împăratului are loc la început, la scurtă vreme după sosirea celei dintîi la curte, nu la sfîrşit ca în variantele citate; b) Sarcina e cu totul alta decît în variantele citate. Schullerus la nr. 514, indică 4 variante.
În catalogul Thompson (ed. 1961), tipul este atestat în Europa, mai cu seamă în nord, în chip sporadic în Indonezia şi America.

[106]) Pov. dă mîinile în lături.

ÎMPĂRATUL CU TREI FETE

Un împărat a avu trei fete.

Şi-mpăratu ačesta, avîn trei fete, iel ierea mereu, tot mereu supărat că să gîndea că če să facă iel, că alt împărat care-i čerea lui un băiat, acoló, să-i slujească un an de zile.

Văzînd fetele foarte supărat pe-mpărat, l-întreabă:

— Tată — zîče — če-ai, şi di če ieşi supărat?

— Tată, cum să fiu supărat — zîče — cîn mă gîndesc că-mpăratu, Roşu-mpărat — zîče — îm trimete mereu că să-i trimet un băiat să-i slujească un an de zile. Că dacă nu-i trimet — ziče — porneşte război contra mea, şi-m ia-mpărăția!

Da fata mare če spune?

— Tată, mă duc ieu!

— De, tată — zîče — mă-mbucură foarte mult că t'e duči, da — ziče — să vedem, dacă po s-te duči.

Şi-aleğe un cal din grajd, şi pleacă cu iel ca să meargă la-mpărăție-acoló, la-mpăratu, la Roşu-mpărat [1]), ca să-i slujească.

Ta-său, pe altă parte — ierea năzdrăvan — şi iel dă pă altă parte şi să duče la un pod d'e aramă, şi-i iesenainte, urs!

Acuma, îmbrăcat într-o piele d'e urs, cînd să duče calu, calu dă-n napoi, şi fuğe-n napoi acasă.

Da fata če spune?

« Da če să mă duc ieu, să mă mănînče pă mine fiarle sălbatiče? Mai bine stau acas. Če, n-am ieu cu če să trăiesc? »

[1]) Pov. arată înainte, cu capul.

Cîn vine-acas, ta-său pă altă parte a venit acasă și o găsăște.

— Če ie, tată?

— Păi, tată, m-an dus, da la podu d'e aramă — če — mi-a ieșit un urs înainte — zîče — și če să mă mănînče pă mine fiarle sălbatiče? N-am cu če să trăiesc?

— V-am spus ieu, tată, că n-am cu čin să fa treabă, și d'e-aia sîn supărat!

Fata mijločie če spune?

— Tată, lasă să mă duc ieu!

— Če s-te duś-tu, dacă soru-ta n-a putu să facă treabă, darmite tu?

— Bine -nčer și ieu!

Să duče fata mijločie, to la fel s-a întîmplat.

Acu ierea fata mai mică, și fata mai mică cînd s-a dus la tată-său și-i spune:

— Tată — zîče — uite če ie socoteala: îm dai voie să mă du și ieu!

— Če să te duśi tu? Dacă surorle tăle n-a putut să facă treabă, darmite tu?

Acuma, să mai gîndește fata, să mai răzgîndește, și tomna cîn sta pin împărăție, p-acoló, și-s făčea ia socoteala că cum să facă, să reușească să ducă, tomna-n timpu ăsta iese o babă bătrînă, și baba ačeia-i spune:

— Dragă prinčesă — fače — nu mă dăruie-și pe mine cu čeva?

— Ba da! — și fata să duče și-i dă și iei, acoló, cît i-o fi da bani, și-ntreabă baba, zîče:

— Ascultă, fată de-mpărat — îče — t'e văd pusă pă gînduri, și te văd can supărată. Če-i de capu tău, če-ai?

— Ei, maică, dacă ț-aș spune ieu če am — zîče — nu ști nimic!

— Păi spune-m, că poa să ți spu ieu če să fači, ca să reușești.

— Maică, uite če ie socoteala — zîče — un împărat di la răsări, Roșu-mpărat, čere un fičior lu tata. Șî tata n-are

fičior, decît fete. Şi-acuma mă gîndesc că cum să fac, să mă du să răuşesc, s-ajung acoló, ca să-l scap, să nu mai vină cu război contra lui, să-i măi ia-mpărăţia.

Zîče:

— Fetico, uite če-i să fači — da să m-asculţi pă mine če ţî spun ieu, şi-aşea ai să fači că ai să răuşeşti. — Şi atunčea, foarte frumos, îi spune baba: — tu ai să čeri lu tat-to să-z dea calu lui, şi să-z dea hainile lui de cînd a foz mire, şi sabie şi, după če-z dă astea toate, atunčea tu po să răuşeşti. Alfel nu po să răuşeşti!

Să duče fata la tată-su şi-i spune:

— Tată, ieu mă duc la Roşu-mpărat să-i slujesc. Dar mie să-m dai: hainile de cîn ai foz dumneata mire — zîce — sabia, şi, după astea toate — zîče — mie să-mi dai voie să-mi aleg un cal d'in grajdi care-mi plače mie.

— Bine, tată.

Da ta-său îi spune:

— Če să-z dau ieu hainile mele de cînd am foz mire, şi sabie, şi to —ziče — pentru că ieu, niči ieu nu mai ştiu de cînd nu le ma am.

— Pă trebuie căutate, şi trebuie să mi le dai. Dacă nu mi le dai p-alea, nu po să fac treabă!

Caută-mpăratu-n stînga, caută-n dreapta, în fine găsăşte hainile, găsăşte sabia, şi şeaua calului, şi tot în regulă şi i le dă fetii. Şi fata toate le curăţă, le-ngrijeşte, şi intră-n grajd, şi cîn întră-n grajd, če fače fata? Încearcă un cal, încearcă doi, şi merğe pănă-n fundu grajdului, cînd întră-n fundu grajdului găseşte un cal, acoló, răpčiugos, vai de capu lui!

Da cîn pune mîna pă coada calului, să-l dea la o parte, calu ni nu s-a clintit. Da calu-i spune:

— Hee, stăpînă — zîče! — Mult ai da, de-ai pus mîna pă mine! Da uite če ie: — îče — păn nu m-ai îmgriji, pă min'e cu mîna ta — če — trei luni de zile, să-n dai numa orz în lapte — ziče — nu po să faśi treabă. Şi dacă mă-ngrijeşti cu mîna ta — zîče — să şti că atunčea, unde vrei să merği cu mine, acoló ai să răuşeşti!

S-a pus fata pe hărničie, şi pe muncă, şi-a-ngriji calu, şi după trei luni de zîle, cîn s-a scutura calu, a rămas un cal aripat, şi i-a spus:

— Stăpînă, sîn gata, orişiund'e put'em să merğem!

Fata imediat ia şeaoa şi-o pune pă cal, a lu tată-său, şi să-mbracă-n hainil lu tat-său, şi din fată s-a făcut băiat.

După če-a-ncălecat calu, a făcut cîteva ture pă sus, şi-a plecat în zbor, în cătră-mpăratu Roşu, ca să-i slujească. Şi mergînd calu, înţăleğez dumneavoastră, ajunğe la podu d'e aramă. Da calu-i spune:

— Stăpînă, să strînji bine k'inga — ziče — şi să nu te speri c-aičea, la podu de aramă, are să iese un urs înainte. Şi tu să te sui sus, şi să vi cu sabia, şi să-i tai capu![2])

Aşea a făcut. Cîn a ajuns la podu de aramă, a strîns bine k'inga, şi cînd să treacă podu iese ursu-nainte, şi cum îi iesă ursu, iel să dă d'e-acoló cu calu cu to, să-i taie capu. Ursu-a intra sub pod. Treče mai departe.

Cîn merğe măi departe, ajunğe la podu de arğint. La podu de arğint îi iese un lup înainte.

Iar calu-i spune:

— Bagă de seamă, c-are să iese un lup înainte. Să dai, să-i tai capu!

Cîn să dă fata şi-i taie capu, intră ursu su pod. Şi treče-nainte.

Merğe mai nainte, ajunğe la podu de aur. Şi cum ajunğe la podu d'e aur, iese un bălaur cu noo capete. Da fata-i spune:

— Bagă d'e samă, că are să iese un bălaur cu noo capete, să nu te sperii, şi cum t'e dai jos, să-i tai capu imediat!

Cîn să dă jos să-i taie capu, ta-său lapădă pielea de şearpe de pă iel, şi-i spune:

— E, tată — zîče — tu ieji vitează, şi tu să şti di la mine — ziče — că tu ai să răuşeşti une te-i duče. Da bagă de samă če spui ieu — zîče — pă drumu care-ai merğe, şi cît te-ai duče,

[2]) Pov. schiţează tăierea, cu dreapta.

— zîče — să ai grije pe une umbli, și cu čine ai să stai d'e vorbă.

Și mergîn de-ači înainte, a mers fata d'e-mpărat păn-a ajuns la Roșu-mpărat. Și cîn a ajuns la Roșu-mpărat, acoló, cu biletu-i spune:

— Uite — zîče — tată-meu m-a trimes să servesc un an de zile.

— Bine!

Roșu-mpărat avea peste-o sută de fi de-mpărați, care-i slujea, că dacă nu-i slujea-n bune condițîuni, atunčea le pornea cu război și le loa-mpărăția.

Acuma băieți ăștea d'e-mpărat făčea fiecare de servići, d'e făčea mîncare pentru-mpărat și pentru-mpărăteasă, și trebuia să intre toz, la rînd. Și-a intra la rînd și fata asta de-mpărat.

Cîn a intra la rînd fata de-mpărat, sigur, ca femeia, putea să facă mîncare, putea să găt'ească, și-mpăratu văzînd că gătește așea de bine, și-așea mîncare de gustoasă, n-a mai sk'imbat să mai vină și-alți să facă mîncare.

Acuma, fičiorii de-mpărați, care ierea acoló, de făčea servići, văzînd că nu mai sk'imbă pă acezt băiat de-mpărat de-acoló, de la servići, s-a gîndit și s-a hotărî să-i spună-mpăratului fel de fel de minčiuni, că băiatu de-mpărat care-l servește poate să facă fel de fel de lucruri și poate să aducă oriče-or zîče-mpăratu. Și-i spune:

— Împărate — zîče — băiatu di la dumneavoastră, di la bucătărie, s-a lăudat în cătră noi că iel o să v-aducă dumneavoastră — zîče — d'i la Grădina Ursului, d'e un ieste Grădina Ursului, are să v-aducă nește curmale!

Cîn vine-mpăratu și-i spune:

— Ei, — či — te-a spuz colegii tăi că tu te-ai lăudat că tu ai s-aduji niște curmale din Grădina Ursului. Trebuie să te duči!

A spus băiatu, îče:

— Nu știu, înălțate-mpărate!

— Nu să poate, dacă te-ai lăudat, trebuie s-aduči!

Să duče la cal, şi-i spune. Calu-i spune:

— Nu ïe nimic, le fačem şi p-astea!

Să duče la cal, încalică calu şi pleacă. Să duče-n Grădina Ursului, şi-aduče curmale-mpăratului.

Acuma-mpăratu a rămas foarte mulţumit, cîn a văzut că ačest băiat a făcut servičiu.

Iară măi şade če mai şade, şi iară spune ăia, zîče:

— Înălţate-mpărate — zîče — s-a lăuda di la dumneavoastră că iel să duče în stepele Seharii şi ţi-aduče armăsaru, armăsar de-acoló, din sirepe!

Vine-mpăratu şi-i spune iar:

— Ei, măi băiatule, i-auzi că tu te-ai lăudat că te duči în pădurile Siharii, p-acoló, şi-aduči armăsaru, de-acoló, al sirepelor.

Iel a spus:

— Če să mă duc, împărate, nij nu ştiu!

— Nu să poate! Te-ai lăudat, trebuie să te duči!

Să duče iar la cal şi-i spune:

— Če facem? Auzi împăratu, să ne dučem în sirepe s-adučem armăsaru!

Če: — Merğem şi-acoló. Da uite če-ai să fači: ai să tai un bivol, şi bivolu ăsta să-i iei pielea — če — s-o pui pă mine. Şi tu să-ncaleči pă mine, şi să fači un laţ, şi cînd dăm o tură [3]) pin cai — zîče — tu să-atîrni laţu după capu armăsarului, şi să-l prinz, să-l traji lîngă noi, că iel are să sară cu gura să mă muşte, da fincă ieste pielea de bivol pă min'e, nu poate să mă muşte, şi-atunči îl prindem!

Zîs şi făcut. S-a dus acoló, a făcut un laţ, şi cîn au intrat pîn iepe p-acoló şi pin cai, iel imediat a pus laţu după capu armăsarului, şi l-a tras la iel. Armăsaru s-a repezî cu gura ca să îl muşte, da n-a putu să-l muşte că ierea cu pielea de bivol pă iel.

Vine cu iel la-mpărat, şi cum vine cu iel la-mpărat, împăratu nu ştia če să mai facă d'e bucurie, pentru că n-avea niči o împărăţie aşea armăsar če-avea-mpăratu.

[3]) Pov. arată înainte, apoi spre stînga, cu arătătorul drept.

Acuma, če să-ntîmplă? Iarăji băieți-ăia să laudă, și spune că băiatu ačesta s-a lăudat că să duče și-aduče apă vie și apă moartă; de-unde să bate munțî-n capete.

Če să vedez dumneavoastră? Vine iar și spune:

— Ei, măi băiete, ia uite če spune băiețî, că tu te-ai lăudat că ai s-aduči apă vie și apă moartă — zîče — de un să bat munțî-n capete. Trebuie să te duči!

Iară pleacă și să duče la cal și-i spune:

— Ei — zîče — uite če ie socoteala: aičea-i can grea afačere — iče — da să fačem și p-asta. Să-ncaliči pă mine, și să merğem!

Și-a pleca de-ači și-a mers cît a mers, și s-a to dus.

Cîn s-a apropiat acoló, d'e munți, unde să bat în capete, če vedez dumneavoastră? s-a apropiat, atunčea imediat, înțăleğez dumneavoastră, îi spune calu:

— Bagă d'e samă că la ora doosprezeče, munțî stau pă loc doo minute. Și — zîče — tu ai să iei o oală într-o mînă, și una-ntr-alta, și să treči pi la fîntînă, și-ači, cîn treči, imediat să, oalile-amîndoao, să trağî, să iei apă, și apă vie și apă moartă, și să treči, că dacă nu, ne prinde-acoló, și ne omoară!

Acuma, če să vedez dumneavoastră?

A pleca de-acoló, și-a-auzît o gură care-a zîs:

— De-ai foz băiat, să t'e faji fată, dac-ai fo foz fată, să te faji băiat, c-ai avut îndrăzneala să intri-aiči să iei apă vie și apă moartă!

Și-a plecat, acuma fata nu mai iera fată, și ierea băiat! Să duče la-mpăratu cu apă vie și cu apă moartă.

Cîn a văzut împăratu, a rămas uimit pentru că s-a gîndi că n-are să mai moară dacă bea apă vie și apă moartă!

Cu toate astea, înțeleğez dumneavoastră, acuma văzînd băieții de-mpărat c-a răuși și p-asta, s-a gîndit să-i spună-mpăratului că ačez băiat s-a lăudat că să duče și ia zîmbru, care zîmbru ăsta avea fel de fel de pietri nestimate pă iel, și-avea o stea-n frunte care lumina ca soarle!

Iar să duče împăratu, și cînd vine-mpăratu d'e-acoló, îi spune:

— E, măi băiatule — zîče — tu te-ai lăuda că du să-m adu zîmbru care are fel de pietri nestimate și-u are un soare-n frunte!

Băiatu, če să măi zîcă? Dacă i-a spus, trebuia s-să ducă. Ordinu ie ordin!

A plecat foarte frumos, și să duče la cal, și-i spune:

— Auzi, acuma mă trimete să lom zîmbru ăla care are o stea-n frunte, și — zîče — cu fel de fel de pietri nestimate pă iel!

Îče:

— Merğem și-acolo, c-o să răușim!

Și-ncalică calu și pleacă, acoló la Grădina Zîmbrului. A mers iei, păn s-a dus la Grădina Zîmbrului, acoló, și păn-a intrat în moșia Zimbrului, če i-a spus calu?

— Bagă de samă — zîče — uite če ie: zîmbru, la ora doospe iel doarme. Și-atunčea noi să intrăm, și cîn intrăm acoló, tu ai s-te bağî într-o groapă, și iel, unde doarme iel, ieși afar din groapă, îi tai capu, și te bağî iar în groapă, și n-ai să ieși din groapa-aia pănă cîn nu sfințășțe soarle. Că iel are să striğe după tine, și-atunči, cînd o striga după tine, cîn s-o uita, te și omoară!

Zîs și făcut. La ora doospreče, a intrat foarte frumos pe moșia Zimbrului, și cîn a intrat acoló, zîmbru durmea. Să repede-i taie capu, și s-ascunde-n groapă. Da zîmbru tot mereu spunea:

— Ei, če viteaz ai fost, de mi-ai tăia capu? Vreau să te văd și ieu pă tine cum ai avu coraju să intri pe moșia mea, și să mă-atăči?

Băiatu n-a zîs nimic, a stat în groapă păn la sfințî d'e soare. După če-a sfințî soarle, zîmbru a murit. A loa pă zimbru pă cal, și-a plecat cu iel la-mpărăția-mpăratului.

Mergînd cu iel, noaptea lučea pietrele pă iel ca cum lučeșțe stelle pă čer.

Cîn a ajuns la-mpărat acoló, împăratu nu știa če să mai zîcă, če să mai facă d'e bucurie că nimini nu avea če avea

ačest împărat adus d'e ačez băiat care îi pusesă numele Arap-alb.

Acuma, băiatu če să facă? Ca să scape de băieţî de-mpăraţ că să nu măi îi spună fel de fel de minčiuni şi obligaţii atunčea i-a spus şi iel împăratului, zîče:

— Împărate — zîče — uite če ie socoteala: toz băieţî ăştea care v-a spus dumneavoastră că ieu mă duc să fac toate lucrurle care le-am făcut — zîče — şi iei s-a lăudat în către mine că iei stînğe focu la o claie d'e paie, dacă-i dai foc, iel stînğe cu poveştile; şi iei să fie desupra de claie.

Zîs şi făcut. Să duče-mpăratu şi le spune:

— Mă băieţi, voi če mi-as spus de băiatu care-a foz la mine sus că s-a lăudat că fače, toate le-a făcut. Acuma să veden şi voi če v-az lăuda în către iel. Iel mi-a spus că voi v-az lăudat că dacă dau foc la o claie de paie, şi voi sîntez deasupra de claie, voi o stînğez cu poveştile!

Iei spune, zîče:

— Nu-mpărate, nu ne-am lăudat!

— Nu să poate! Dacă nu v-as fi lăudat — zîče — însamnă că-atunčea — zîče — iel de unde-ar şti să-n spuie?

Şi i-a sui pă toz pe claia d'e paie, a da foc d'e jur împrejur clăii, şi iei, sus pe claie, a-ncepu să spună la poveşti. Da focu a-naintat înainte, şi i-a ars pă toţi, şi-a rămas ačez băiat la-mpărăţia-mpăratului.

După če ačez băiat a rămas la-mpărăţie şi-a slujit un an de zile, după un an de zile, ačest împărat a rămas mulţumit d'e slujenia care-a făcut-o, şi i-a spus:

— Ei, măi băiatule — zîče — d'e-acuma te vei duče la părinţî tăi acas.

Şi-a-ncăleca calu, şi-a plecat acasă, la tată-său, al băiatului.

Cîn l-a văzut împăratu c-a venit acasă, din fată băiat, a rămas uimit. Şi-mpăratu i-a spus:

— E, tată — zîče — sîn mulţumit de tine că me-ai făcu servičiu şi m-ai scăpat de ačest împărat care trebuia să vină cu armată-asupra mea, să-mi ia-mpărăţia, şi de-acu-ncoló,

fincă ieşti fičior — zîče — şi n-am avu fičiori, tu vei rămîne de-acuma-ncoló — zîče — după moartea mea, să-n stăpîneşti împărăţia !

Împăratu ačesta, fincă iel îmbătrînea, şi cu fetele čelalte care le-a căsătorit, şi după če le-a căsătorit, a rămas fata čea mai mică, care acuma ieste băiat, să-i ia locu la-mpărăţie.

După če-a trecut mai mult timp, şi mai mulţi ani, atunčea băiatu d'e-mpărat a trebuit să să căsătorească. Şi s-a recăsătorit şi iel, şi-a loat altă fată, şi-o fi şi astăzi împărat, după muartea lu tată-său, să conducă împărăţia care-a condus-o ta-său pănă-n prezent.

Şi asta ieste povestea, care v-am povestit-o păn-acum.

Inf. Petre Drulă; Albeşti—Muscel; la 28.X.1956; *culeg.* O.B.—Al.A.; *transc.* Al.A. (28.XI.1956); *durata:* 20′ 10″; A.I.F., mg 1333 b.

Povestitorul o ştie: « to d'i pi la munčitori; nu-i d'e mult aşa, asta iera p-aič pe Brat'ia — to la pădure. Nu-m mai reamintesc (de la cine), îm pădure sîn fel d'e fel d'e oameni. »
Ai mai povestit-o? « O mai povesteam sîmbătă sara şî dumin'ecă. »
Cunoşti Harap Alb? « Acolo s-a recomandat ca fičior, iel a plecat ca fată, acolo la-mpăratu Roşu, după če s-a făcut fičior. »

Motivul trimiterii slujitorului să aducă — între altele — herghelia de iepe şi armăsarul năzdrăvan apare în toate provinciile ţării în peste 20 variante. Motivul pîrîrii de către tovarăşii invidioşi că eroul ar putea face fapte extraordinare apare în 12 din cele 20 variante citate mai sus, precum şi în unele variante ale altor tipuri, mai cu seamă ale tipului 502 (omul de flori).

« POVESTEA LU HARAP ALB »

Api iera un împărat ș-avȩ tri fečiori. Apăi fečiorii ačeia era toț acasă. Da împăratu avea um păr; avea um păr și făčȩ pere și čin'eva zîn'ȩ nǫpt'ea și lua pȩrăle tǫt'e d'e-acolo. Nu mai șt'iȩ că čin'e le iȩ, nu put'ȩ să prindă că čin'e-i iȩ pȩrăle d'e-acolo.

Păru-ačela era um păr așă că făčȩ n'eșt'e pere d'e vară, pȩră frumǫsă, și nu put'ȩ mînca împăratu d'in iele n'ičiodată, că zîn'ȩ tri pasări cu clonțuri d'e ser și le culeğȩ tăt'e nǫpt'ea.

Ori pă čin'e, cum o pus, n-o putu n'ime să prindă că čin'e iȩ pȩrăle. Așȩ că iel ș-o prăbăluit și pă iesta, și pă čela, o pus pă fečiorii lui să străjuiască-acolo, n-o putut fače n'imn'ic. Ei, ačel mai mn'ic če s-o sfătuit iel, cu čin'e s-o sfătuit iel? S-o dus iel pă fundu grăd'in'ii p-acolo, să prembla p-acolo. Da o mărs o babă, da zîče:

— Če stai, măi crăișorule, supărat aiči?

— D-apoi — zîče — und'e n-oi si supărat că — zîče — uită-t'e — zîče — avem aičea um păr și tata cît dǫre să mînînče pȩre d'in iel și nu put'em noi n'iśodată prind'e că čin'e n'e iȩ pȩrele d'e-aij d'im păr. Če șt'iu čin'e zin'e nǫpt'ea și le scutură tăt'e și le duče, nu le-avem hazna n'ičiodată.

— Hȩ ! — zîče baba — apăi, măi crăișorule — zîče — dacă mn'i-ai da tu om ban mn'ie, apă ieu — zîče — ț-aș spun'e če să fači și cum să străjuieș tu pȩrele.

— D-apoi — zîče — vai de mine!

Să gînd'ȩ fečioru:

« Apă če-i om ban? Ieu am um ban în jăp ș-îl dau la baba asta și șa, să vedem če-a ieși aiči. »

Să dă ș-îi dă um ban.

— Apăi — zîče — uită-t'e — zîče. — Du-t'e tu nọpt'ea șî străjuię — t'e suie-acolo-m păr — șî străjuię acolo. Șî cînd or zîn'i, or zîn'i tri pasări cu clonțuri d'e ser — zîče — ș-ačele culeg pęrele. Șî să poț tu prind'e — zîče — pasărea čęi care-i mai d'iasupra, să pui mîna pă ię — zîče — șî s-o aduči în casă, ș-apoi — zîče — ț-a arăta țîie că čin'e, čin'e mănîncă pęrele. Da nu cumva — zîče — să t'e-aclipočea somnu să dorn'i, ori să uiț — zîče — că să pk'ij d'i-acolo!

— Bin'e!

Apăi iel să duče-acolo, să pregăt'ę iel șî zîč-iel d'e sară cătă tată-so că iel a străjui acolo păru-ačela, să vadă că čin'e ię pęrele.

— Bin'e! Du-t'e, să ved'em če-i fače.

Apăi să duče-acolo. Aapoi cînd zîn'e vremea-ačęię că zin pasăŕle, zin'e-o undă d'e somn pă iel, d'e nu mai pọt'e țîn'ę capu în sus. Aatîta să kinuię iel cu somnu șî nu mai pọt'e! Da înt-o vreme totuș țîțăia un șọrec p-acolo. D-apoi iel dă cu mîna după șọrecu-ačela. Da zîče șọrecu cătă iel:

— Măi fečior — zîče — d'e ai numa um mn'ez d'e pk'ită pîn jăp să-m dai — zîče — că io ț-aș si d'e bună trăbuință.

D-apoi el mai dă șî mai scutură jăbu șî la șoarecu-ačela, că să vadă če-a mai ieșî. Așă! Ad'ică cîn zin pasăŕle-ačęle iel adọrme, numad'ecît adọrme. Mere șọrecu șî-l prind'e d'e nas ș-îl pișc-odată, ș-odată să trezę.

Cîn să trezę, d'e una țup!, pasăr'le iera-m păr, numai lua pęrele. Iel odată să treză șî pun'e mîna pă pasărea čę mai d'easupra. Odată-o prind'e-m mînă șî cobọră cu ię ğios. Să duče-n cameră la iel; șî cîn să duče-n cameră, odată să-ntọrnă pasărea peste cap șî să fače-o fată frumọsă: ačęia iera Mîndra Lumn'ii, cu coz d'e aur, strălučę-n cameră!

Cîn t'e dučęi să t'e uiț, lučę-n tăt'e lătuŕle! Bin'e, da să culcă-m pat, șî să culcă fata pîngă iel.

D'imin'eață, să scọlă-mpăratu, să duče să vadă la păr če-i? Apăi pęrele-s tăt'e d'e față-acolo. Să gînd'ę:

« Dọmn'e, măi uọre če-i asta? Cum o fost? »

Apă întră în cameră să vadă la fečior če s-o-ntîmplat, cum o fost: oo, odată-i ię ved'erea-mpăratului! Îi ię ved'erea, că-i fata ačęia acolo culcată și cu coz d'e aur, lučea acolo. Și să-ntǫrnă. Să-ntǫrnă napoi și să duče și spun'e-n casă la împărăt'easă — iera ș-o slujn'ic-acolo. Da cînd aud'e slujn'ica că če povestę-mpăratu, să duče slujn'ica să vadă. Cîn să duče slujn'ica să vadă, apoi če să facă? Nu i-ndămînă să iasă-așę: să dă și taie-o bucată d'in cǫda fęt'ii și o duče și o arată la-mpărăt'easă că:

— Ni, če coz d'e aur are frumǫse!

Pă cîn cǫlę, să treză fata și dă că i tăiată cǫda d'in cap.

— Eei — zîče — curvă-ț sie mama ta, măi fečiorule — zîče — c-amar m-ai putut înșăla! Că numai o nǫpt'e-am durn'it cu t'in'e — zîče — și m-ai čiufuluit așă d'e tare! — zîče. — Atunș ț-oi si ieu femęię țiie și tu bărbat mn'ie cînd îi trę tu munți d'e uiagă — zîče.

Și odată s-o-nturnat peste cap și o zburat. Iel o rămas supărat d'e tăt! Pă cîn să scǫlă, să duče: da, pęrele, n'imn'ic d'e zîs, nu le-o luat n'ime, da iel îi mai supărat după če s-o-ntîmplat. Să duče, nu mai stă d'e vorbă n'iș cu tată-so, n'iș cu unu, că-i tare supărat. Îl întreabă:

— Če-i? Če-ai pățît? Cum o fost? Če-o fost?

— D-apăi ia če-o fost, și ia če-o fost — le spun'e — iacă cum am putut răuși și cum m-as putu čiufului așă d'e tare, că aț čiufuluit fata și am rămaz numa d'e rîs aiči.

Aapăi stă pă gînduri: cum a put'ę pleca? Apăi îi trimet'ę un împărat d'in altă țară cărț, că dacă are fečiori, să-i trimată um fečior că i-ar da fata d'e femęie. Apăi Mîndra ačęia a Lumn'ii iera a împăratului ačeluia d'e peste munți d'e uiagă, ačela trimet'ę la-mpărat după fečiori. C-apăi să gînd'ę iel:

« Dǫmn'e, pă care l-aș trimet'e să pǫtă răuși să treacă munți d'e uiagă? — Apăi to să gînd'ę: — Numa aiesta dacă-a răuși să treacă! »

Bin'e. Apă iel tot îi prăbăluię pă tăț. Întîie prăbălę p-ačel mare.

— Măi — zîče — uită-t'e, io am o adręsă d'e la on împărat d'e peste munțį d'e uiagă, dacă tu ai put'ea să răușăș să meri să iei împărățiia acolo, ț-ar da fata d'e femęie. Cum ai put'ę mere tu?

— Păi — zîče — aș prăbăli să merg.

— Bin'e — zîče. — Da cum îi mere?

— D-apăi aj mere-așă — zîče — că mn'i-aj lua un cal care-i mai bun — zîče — șî m-aș îmbrăca bin'e șî m-aj duče la drum.

— No — zîče — du-t'e în stavă — zîče — șî ț-aleje un cal care-i mai bun —zîče — șî să văd cum ai plecat.

Apăi să duče iel în stavă, aleğe-un cal care-i mai bun d'intre cai, apăi vin'e cu iel acasă șî pun'e șaua pă iel șî să pregăt'ę d'e plecat. Șî zîče tată-său:

— Uită-t'e,drăgu tatii, t'e du — zîče — da să nu mă faj de rîs — zîče — cumva să-ntorn'i înapoi să t'e spai d'e oare-čeva.

— Nuu t'i t'ęme — zîče — tată! Înt-atîta mă ții?

— Bin'e!

Șî pleacă fečioru. Tată-său să pregăt'ę cu o pk'ęle d'e urs șî ięsă nainte, să bagă supt om pod — după če ięse-afară d'in oraș — ięsă d'e supt om pod șî, zîče, înaint'ea lui, să fače că-i urs. Atunči odată calu să cam sparie, iel ved'e că-i ursu-acolo [1]) ș-întǫrnă napoi. Nuu mai pleacă iel, că iera să-l mînînče ursu-aij, d-api maį d'epart'e? Pă cîn cǫlę, tată-său i-acasă — iel merę pă d'e altă part'e, pă und'e iera mai aprǫpe.

— No, da če-i, dragu tatii, ai întors?

— Apă — iče — tată — zîče — nu-i mod a mere — zîče — că o sărit o năvală d'e urs pă min'e-aiči — iče — d-api mai încolo cîț urș șî d'ihăn'ii sînt?

— Bin'e!

Prăbăluię pă čelalalt mn'ijločii: ș-ačela tot la fel pățǎ ca șî iestalalt — ca să nu lunjîm povestea. Aapăi čela-i to supărat, că iel ști că i-o fost îm mînă.

[1]) Pov. se uită la stînga.

« D-apăi cum Dǫmn'e să fac? »

D-apoi să mai duče pă fundu grăd'in'ii, să vadă că če s-a mai întîmpla, če i s-a mai da lui înaint'e. Apă iară să gînd'ę d'e baba ačęię.

« Măi, baba ačęię, cum m-o-ndrumat că să am io grijă, dad'e d'e s-ar mai răstui ş-amu să văd cum aş put'ea io mere să trec munţî d'e uiagă? »

Ad'eca baba i-acolo. Apăi zîče:

— Crăişorule — zîče. — Da če ieş supărat aşă d'e tare?

— Eei, apă — zîče — tu babă, und'e n-oi si supărat, că — zîče — s tare supărat, că uită-te če am păţît: c-am pus io mîna pă fata ačęię, pă Mîndra Lumn'ii — zîče — şî ia če-am păţît, şî ia cum am păţît — i spun'e povestea la babă. — Ş-amu dac-aş put'ę io răuşî să pot mere să trec munţî d'e uiagă, asta mn'i-ar trăbui mn'ie!

— Apoi — zîče — ieu t'e-oi îmvăţa — zîče — dragu mătuşî, pă t'in'e cum să fači şî s-ascult d'e min'e-apăi — zîče — tu-i treče munţî d'e uiagă! D-apoi — zîče — du-t'e la tată-tău şî t'e prezîntă că-i mere tu. Şî t'e du în stavă, şî d'intre cîţ cai or si, ačela cal îl aleğe care ţ-oi spun'e ieu. Du-t'e la stava-ačę d'e cai a tată-tău şî ię tri coveţ, şî una o pun'e cu ovăs, şî una cu grîu, şî una cu jar. Şî — zîče — dă să treacă tăţ caii p-acolo şî să vedz care s-a apuca la jar, ačela cal îl ię. Că dacă s-o apuca la ovăs, la grîu, ačęia nu-i lua n'iči unu: ačela care-a mere ş-a îmbuca odată d'in covata-ačęie jar — bunînţăles, foc!

Aşă fače fečioru. Apăi să duče la tată-său, iče:

— Tată — zîče — m-aş pregăt'i ieu — zîče — d'e plecat — zîče — la-mpăratu-ačela peste munţî d'e uiagă — zîče.

— Hă! D-apă dacă-aieşt'ia doi — zîče — mai bătrîn'i ca t'in'e n-o putut treče, apă tu-i treče?

— Apă — zîče — ieu aş prăbălui.

— Bin'e — iče. — Du-t'e şî ţ-aleğe-on cal.

Apăi iel să duče.

— Apăi — zîče — tată ! [2]) Dă-m frîu ačela — zîče — če l-ai avut dumn'eata cînd au foz mn'ire — zîče — să-l pun pă cal.

— Hoo ! măi, d-apă că — zîče — frîu-ačela — zîče — če şt'iu pă und'e-i — zîče — tăt rug̃in'it amu ! — zîče.

— Apă-ačela mn'i-l dă.

Apă s-o dus pîm pod şî l-o cătat tată-so şî i l-o dat. Luat frîu şî s-o dus la stavă. S-o dat ş-o pus acolo tri coveţ, cum i-o spus baba: una cu jar, una cu grîu şi una cu ovăs. Nǫ, o dat să treacă tăţ caii p-acolo, cu stăvarii ačeia. Apăi tăs caii, care cum trec, če să s-apropk'ie la jar ! Caii čei mai bun'i să duc la grîu, la ovăs, la jar să feresc, să trag înt-o lature. Da cînd îi mai la capăt, čel mai hîrhăit cal, şî mai şperlit, slab, zin'e şî ţîpă-o gură d'e jar cît îi ię gura ! Iel cîn ved'e şperlitu-ačela, îi ţîpă-on frîu în vîrvu capului, d'eodată numa să-mburdă calu.

— Mînca-t'e-ar lupk'ii să t'e mînînče, d-apoi toma tu t'e-ai aflat să t'e duj la covata cu jar? Nǫ cu-aiesta oi trę io munţî d'e uiagă? Mai daţ o dată caii ! — cătă stăvari zîče.

Api îi mai întǫrnă-o dată caii: iară să duc tăţ ačeia bun'i la ovăs şî la grîu, la jar nu ! Mai zin'e năcăjîtu-ačela, să mai ţîpă-o dată la covata cu jaru, îi mai trag̃e-om frîu peste cap, iară să mai îmburdă răbluca d'e cal.

— Măi — zîče — mai daţ-îi o dată, nu-i mod să nu zie-on cal bun să apuče d'e covata asta cu jar.

Apăi mai dau o dată: iarăş tot ačela vin'e şî mai apuc-o gură d'e jar.

— Nǫ, apăi n-am če fače, p-aiesta-l ięu.

S-o dat ş-o pus frîu pă iel şî l-o-nt'ins după iel:

— Hai ! — să pleče-acasă.

Păi să gînd'ę:

« Dǫmn'e, cîn m-a ved'ę şî tata cu şperlitu-aiesta, păi nu m-a lăsa n'iş să întru-nlontru ! »

Da după če pun'e frîu pă iel, să mai trag̃e mai încǫče d'e stăvari, apăi zîče:

[2]) Pov. dă din cap.

— Uită-t'e — zîče — măi fečiorule! — zîče. — Bagă mîna — zîče — în uręk'ea stîngă — zîče — și scǫ șă — zîče — și scǫ un frîu — zîče — d'e-acǫlę d'in urek'e, și șă — zîče — pentru să ai să mă-nčinği.

Bagă mîna-n uręk'e și scǫt'e șa, și scǫt'e frîu. Apăi lučę d'i iele. Și iel să-ntǫrnă-odată, calu, și zîče:

— Încalecă pă min'e!

Ș-o-ncălecat pă iel și l-o scos d'e tri uori în văzduh.

Zîče:

— Aięste t'e-am scos d'e tri uori pîntru če mn'i-ai dat tri frîuri peste cap — zîče — că numa, numa če — zîče — n-am murit acolo! Pîntru-atîta t'e-am scos în văzduh d'e tri uori. Nǫ, d'e-acuma ț-oi si io cal ții și tu stăpîn mn'ie! Să șt'i că cu min'e ai să meri în lume.

Și după če iară s-o făcut calu cum o fost ș-o plecat acasă.

— Phăă! — păi cînd îl ved'e tată-său — d-apăi, măi: tu d'in cîț cai am avut acolo, tu p-aiesta ți l-ai ales să plečí? să trej munți d'e uiagă, măi?

— D-apăi — zîče — tată, uită, n-am avut, numa p-aiesta, că čeialalț tăț o fuğit în tăt'e lătur'le, l-am prins p-aiesta. Io oi mere cu aiesta.

— Aapăi — zîče — cu aiesta nu-i mere tu cît a si lumea.

— Apăi cu-aiesta oi mere.

— Nǫ gata! če-i d'e făcut?

— Tată — zîče. — Du-t'e — zîče — ș-îm cată hain'ele — zîče — a dumn'itale d'e cînd ai fo mn'ire, și sabg'ia ačę če-ai avut-o cînd ai fo mn'ire și tot če-ai avut cînd ai fo mn'ire, mn'i le dă mn'ie.

— Haapăi — zîče — pă unde sărăčia mai stau ačele! Tăt'e-z rupt'e d'e-atunj, măi!

— Așă rupt'e cum îs, să mn'i le dai mn'ie — lui i-o fo spuz baba că če să čęię d'i la tată-so!

Bin'e, i le-o dat cum o fost, și s-o-mbrăcat cu ačele, și i-o spus tată-so:

— Nǫ, dragu tat'ii — zîče — să văd dară cum îi mę.

Iară i-o ieşît tată-so înaint'e la podu-ačela — ş-o luat o pk'ęle d'e urs iară pă iel — şî i-o ieşî naint'e, şî s-o rid'icat în dọuă pk'ičiọre d'e su pod pă iel. Iel, cînd o văzut, o scos sabg'ia ş-o dat să-i dęię să-i taie capu la urs.

— Hoo! — odată s-o rîd'icat, zîče — hop, dragu tatii, nu da — zîče — că-s ieu! Amu — zîče — văd că tu iej mai harn'ic ca čeialalț, văd că tu-i mere. Apăi, dragu tatii — zîče — cît îi mere pă drum, d'e omu cu barbă roşie t'e ferę — zîče — şî d'e omu spîn t'e ferę, că — zîče — cu-ačeia nu iej bin'e.

— D-apoi d'e o dată plec la drum.

Ş-o plecat. Ş-o lua sănătat'e bună d'i cătă tată-so, şî tată-so l-o bin'ecuvîntat să i-ajut'e Dumn'ezău să pọtă îndeplini. Ş-o pleca la drum. Apăi s-o dus:

multă lume-mpărățîie,
că Dumn'edzău să n'e țîie,
ca cuvîntu d'im povęste,
că d'e-aij mai lungă şî mai frumọsă ięste!

Heei, apă-o ağiuns şî pînt-o pădure. Apăi cînd o mărs pîm pădure — iera cald, umbră p-acolo — s-o dus cu căluțu čela cum o fost. Apă îi iese-on om spîn înaint'e.

— Măi fečiorule — zîče — da und'e meri?

— Api — iče — mă duc şî ieu — zîče — să am d'e und'e zîn'i: numa naint'e.

— Mă — zîče — d-apă ię-mă şî pă min'e — zîče — pă, d'e-o soțîie — zîče — că batăr — zîče — ț-oi ağiuta — zîče — a duče n'işt'e rud'e să ai cu če bat'e calu iesta.

— Apăi, măi — zîče — uită-t'e, nu iau — zîče — că cîn am plecat, mn'i-o spus tata că cu uamen'i spîn'i — zîče — să nu mai îm fac d'e lucru, că nu, nu iej la socot'eală.

— Bin'e!

Apăi s-o tă dus naint'e — uomu s-o tras pîm pădure, apăi o luat-o pă d'e-o lature, iar i-o ieşît mai încolo [3]), iar i-o ieşît naint'e.

— Da, măi fečiorule — zîče — und'e meri?

[3]) Pov. se uită înainte.

— D-api — iče — mă duc să am d'e und'e zin'i, numa pă drum înaint'e.

— Da — zîče — nu mă iei d'e-o soţîie — zîče — cu t'in'e — iče — că am mai povesti un-altă — iče — če — zîče — da ţ-aş ağiuta a duče n'eşt'e rud'e să ai cu če bat'e calu iesta.

— Apăi — zîče — nu iau, că — zîče — uită-t'e, aşa am cam auzît, că cu uǫmen'i spîn'i — zîče — să nu-s faj d'e lucru.

— Bin'e.

S-o tras iel mai înt-o lature, s-o băga pîm pădure, iel tă s-o dus înaint'e pă drum. Apă iară i-o ieşît înaint'e. Nu-l cunoşt'ę iel că tăt ačela ar si fǫ.

— Da — zîče — măi fečiorule — zîče — nu mă ięi — zîče — şî pă min'e d'e tovarăş cu t'in'e — zîče — să merem d'e-o soţîie?

— Măi — zîče — io am gîńit — zîče — nu-i vorbă, că mi-ar trăbui mn'ie — zîče-o soţîie — zîče — da — iče — am auzît că cu oamen'i spîn'i — zîče — să nu-s faj d'e lucru.

— Apăi — zîče — aiči nu-i afla, numa oameni spîn'i — zîče — că nu-s! Tătă rasa d'e oamen'i — iče-i aşă, cum mă vez pă min'e — zîče.

— Nǫ, apă — iče — haidă! — zîče.

Če-o socot'it iel?

« Măi, îl ięu, că dǫră če mn'i-a fa? Că ieu-s stăpînu lui, şî iel îi slugă la min'e! Ieu i-oi porunči lui. »
Zîče:

— Ţ-oi duče calu d'e căpăstru, ţ-oi fače, ţ-oi duče rud'e d'e să ai să baţ calu: uorče — zîče — ţ-oi fa.

— Bin'e, no hai! Merem povestind, cît merem.

Ei, mai încolo če să sie? Iera o fîntînă, fîntîn-afundă.

— Haai, măi — zîče — da cum ar si — zîče — să bem o-leac d'e apă — zîče fečioru-mpăratului.

— Apăi — zîče — uită-t'e, ieste-aič o fîntînă — zîče — tare răcorǫsă fîntînă, tare apă bună, apă reče — zîče — şî ţ-oi scǫ ieu — zîče-oleacă ş-îi bę.

— Nǫ bin'e!

Şî să duc acolo la fîntînă. Fîntîna iera acoperită. O d'escoperea fîntîna — iera un copac aşă pă fîntînă ş-o d'escoperę şî — da fîntînă curată, şî, da afundă. Amu trăbuię să să bağe, că n-avę cu če scǫt'e, să să bağe-aşă pă pk'etri după apă. Şî s-o băgat acolo spînu după apă. D-apăi o stat acolo mult.

— D-apăi — zîče — iej, măi — zîče — că aj bę oleac d'e apă.

— Hai ! — zîče — stăpîn'e — zîče — uită če-i: nu, nu-m zin'e-a ieşî d'e-aiči ! [4])

— Da če-i acolo?

— Dac-atîta d'e bin'e mă aflu — şî cum iera d'e fapt cald afară — atîta d'e bin'e mă aflu, cît nu-z mai poţ înk'ipui — zîče — aşa o răcoare če-i în fîntîna asta şî, şî, şî on aier curat, şî răcǫre, nu t'e mai poţ pomen'i ! — zîče. — Numa d'e čiudă să zi să vedz şî dumn'eata.

— Nǫ — zîče — ię-m ieş — zîče — că m-oi băga şî io oleacă să mă răcoresc, că-i tare cald.

Ş-o ieşît afară spînu şî s-o băgat fečioru-mpăratului. După če s-o băgat iel acolo, če, odată-o ţîpat capacu pă fîntînă.

— No, gata ! — zîče. — Să şt'i d'e-amu naint'e că nu t'e slobozăz d'e-aiči să ieş pînă cînd mn'i t'i-i preda mn'ie, i ğiura pă sabg'ie şî pă sufletu tău că tu mn'i-i si slugă mn'ie [5]) şî ieu stăpîn ţîie. Să şt'i că tu d'e-amu naint'e t'e k'eamă Harap Alb: Harap Alb ţ-oi pun'e nume ieu d'e-aiči.

No, n-are če fače. Heei, ved'e iel:

« Nǫ, am ağiuns la vorbele tatii ! Pîn-aiči ! Nu-i če fače. Bin'e ! »

Api-amu n-are če fa, musai să să predęie, c-api-amu oricum, i-n fîntînă. Să duče afară — ięsă afară — şî ię iel vărğile, şî să suie spînu pă cal: amu spînu-i stăpîn lu Harap Alb. Şî pleacă mai naint'e. Şi-i spun'e:

— Harap Alb ! — zîče — or'če, und'e-om mere, să şt'i să si supus, să si supt ord'inu mn'eu, să si supus: und'e ţ-oi

[4]) Pov. neagă, dînd din cap. [5]) Pov. subliniază, cu dreapta.

spun'e să meri, să meri, că dacă nu, să şt'i că îţ ieu capu ğios!

— Bin'e! N-am ce face!

Ş-o plecat laolaltă. Hapăi o plecat şî trecut cu iel, ş-o trecut munţî d'e uiagă ş-o ağiuns la împăratu Roşu, la fata-ačęię, la Mîndra Lumn'ii.

Să prezîntă-acolo. Apăi împăratu Roşu-l cunoşt'ę c-ar si oarečeva d'in n'eamu lor, da nu i să pare pă spîn, i să pare mai mult pă Harap Alb, pă sluga spînuli. Amu spînu să spun'e că iel i fečioru-mpăratuli, iel mere să ięię fata-mpăratului, pă Mîndra Lumn'ii. Bin'e, n-are če fače, că iesta-i slugă, Harap Alb nu zîče kętom n'imn'ic. Sosăsc acolo. Pă Harap Alb îl pun'e în graj la cal să steie-acolo, să nu mişt'e urmă, să aibă grij d'e cal. Şî spînu să duče-nlontru-n cameră-acolo la-mpărat. D-apă-i pun'e la masă. Apă nu-i îndămînă la-mpărat n'ij d'e Harap Alb, d'e sluga-ačela če-i la cal, că să zie-n casă, d-apăi nu-l lasă spînu. Zîče:

— Lasă — zîče — că Harap Alb trebe să steie lîngă cal. Bin'e! Apă iel stă p-acolo, îmblă-n sus, îmblă-n ğios. Apăi fata čeva nu, ved'e că nu-i lucru bun, că nu-i aiesta, numa n-are če fače n'iči ia. Iel să prezîntă, nu lasă n'ime să grăiască n'imn'ic. Nǫ bin'e! Apăi să uită iel pîn casă, apă ieste-o pk'iatră acolo la-mpărat pă masă întreaurită cu aur, mestecată-acolo.

— Da če fel d'e pk'iatră — zîče — ar si asta? — zîče — împărat'e?

— Hm! că — zîče — asta pk'iatră — zîče — ieste-o grắd'ină — zîče — şî und'e-s grắd'ina leilor şî — zîče — nu să pǫt'e n'ime-apropk'ia acolo, numa ieste-un grăd'inar p-acolo şî m-am avut bin'e cu iel şî mn'i-o făcut rînd d'e pk'iatra asta, şî mn'i-o adus-o.

— Hoo! — zîče. — Vedz, sluga mn'eu — zîče — Harap Alb — zîče — are s-aducă [6]) — zîče — o pk'iatră d'e asta d'i-acol d'i la grắd'ină.

[6]) Pov. arată spre dreapta, cu capul.

Atunş strîgă îmediat spînu:

— Harap Alb! Haida-ncoče.

Să duče la uord'in. Zîče:

— Vez pk'iatra asta? [7]

— Da, o văd.

— Să t'e duj la grăd'ina-ačęia a leilor şî să t'e fači aşă s-aduči o bucată d'e pk'iatră d'ī-acolo. — O socot'it că cînd a mere-acolo, l-or mînca leii la moment, nu s-a mai put'ea apropk'ia iel acolo, n-o mai înturna iel d'e-acolo.

— D-apoi — zîče — cum să mă duc? Mă duc cu calu — iče.

— Da, cu calu! Cu calu t'e duči.

Ei, apăi calu zîče:

— Uită-t'e če-i, stăpîn'e — zîče cătă Harap Alb, să-nţeleğę calu cu Harap Alb — om mere noi ş-om aduče pk'iatra d'i-acolo.

Apoi să duče calu îm văzduh şî ięu o bucată d'e pk'iatră d'i-acolo, nu s-at'inğe n'ime d'e iei, şî męre pă sus! Aşę că męre pă sus cu calu şî ię pk'iatra, şî zin'e napoi.

Pă cîn sosă şî ved'e spînu că o sosît, nu mai pot'e d'e năcaz! D-apăi să dă şî ię o rudă şî cînd îi trağe dQuă lu Harap Alb a lungu sk'inării, că če-o stat atîta, şî cum, înt-atîta timp o adus iel pk'iatra-ačęię?

No n-are če fa: zg'iară, năcaz. D-apăi să uită şî fata, să uită ş-împăratu.

— Măi, prę bağiocoros om i-aiesta d'e... Uită-te, če slugă bună are, şî iel încă-n loc să-l činstească c-aduče, da încă sare ş-îl bat'e!

Nu zîče n'imn'ic, na! Să duc în casă, o pun'e iel. Să bagă-n graj şî zg'iară Harap Alb acolo: n-are če fa, numa cătă cal. Zîče calu:

— Mai lasă-l oleacă, că — zîče — tot i-a vin'i vremea ş-a lui — să-nţăleğę cu calu.

Apăi măi îmblă pîn cameră, mai îmblă-n sus, mai îmblă-n ğios, apăi ved'e n'eşt'e rază d'e čerb, aa! n'eşt'e rază frumQsă.

[7] Pov. arată înainte, cu arătătorul drept.

— Da — zîče — aieşte d'e und'e le ai?

— Ăă, păi — zîče — aieşte d'int-o grăd'ină a čerbg'ilor — zîče — ş-acolo — zîče — ieste-on taur — zîče — cu n'eşt'e rază d'e aur, ş — îče — aşă o rasă d'e čerbg'i cu aur — zîče — într-aurit, şî au cît'e-o stę-n frunt'e.

Acolo da-s čerbii aćeia cu rază d'e aur şî cu stę-n frunt'e. Atunş strîgă:

— Vedz, Harap Alb! Vedz cǫrn'ele ęste d'e čerb? Vez razăle ęstę?

— Da, le văd.

— T'e duči acolo la grăd'ina čerbg'ilor şî m-aduči capu d'i la tauru čerbg'ilor, să sie cu doăsprăzeče rază şî cu stę-n frunt'e d'e aur să sie!

— Bin'e.

Să gînd'ę şî iel:

«Če-a mai si şî asta?»

Şî să duče la cal, şî zg'iară şî spun'e:

— Ia če mn'i-o mai dat să-i mai aduc.

— Apăi — zîče — aşă — zîče — stăpîn'e, că — zîče — om mere ş-om mai fa-o şî asta.

Şî s-o luat cu calu ş-o plecat. O plecat acolo, şî če să facă? S-o apropk'ięt acolo cu calu — tot pîn văzduc s-o dus şî s-o apropk'ięt acolo. Ş-acolo iera tauru toma culcat. Şî cîn s-o apropk'ięt şî i-o tras cu sabg'ia una după cap, i-o tăięt capu. Ş-atîta s-o-mblăt'it tauru ş-o făcut o grǫpă pînă s-o-n-gropat iel singur d'e îmblăt'iturile lui. Şî iel o luat capu şî a-ncălecat pă cal ş-a zîn'it încǫče. O zîn'it încǫče cătă-mpărat. Şî cînd zîn'ę — şî cum o ţînut capu pă cal, apă gînd'ęi că-i sǫrele, razăle-naint'e, aşă ca d'e sfîntu sǫre lučę! Şî cîn s-o apropk'ięt la-mpărat, odată le-o luat vid'erea la tăţ. Şî cînd o vădzut spînu că mai zin'e şî d'e-acolo, numa nu s-o bet'ejît. Apă-o puz mîna iară p-o rudă ş-apoi numa-o prins a da.

— Da cum, d'i če-ai şăzut atîta, că tu n-o trăbuit să stai atîta, tu dup-aiesta o trăbuit să zi mai iut'e!

Şî l-o luat! Cînd o vădzut calu că če mai fače şî l-apucă la bătaie, odată s-o rîdicat calu ş-o dzîs:

— Uită-t'e, spînule — zîče — pîn-amu t'e-am răbdat, amu nu mai pot.

S-o țîpat calu pă spîn în vîrvu capului și l-o prinz d'e vîrvu capului și s-o rîd'icat de tri uori în nori cu iel. Şî d'in nori l-o lăsat ğios. Pă cîn l-o lăsat, numai şperlă l-o făcut. Ş-atunči o spus calu că če s-o-ntîmplat cu spînu, și cum o fost cu Harap Alb.

Apooi s-o-nțăles cu fečioru, cu Harap Alb, și s-o apropk'ięt d'eolaltă cu-mpăratu. Nǫ, părerea lui d'e bin'e că, că-i aşę.

— Aiesta-i fečioru-mpăratului Verd'e!

Bin'e! Nǫ, s-o pregăt'it d'e nuntă cum să facă, cum să nu facă. Da pă čin'e să k'ęme d'e nănaş? Or mere ş-or k'ema d'e nănaş pă Lotru-n nǫuă țări. S-o duz la Lotru-n nǫă țări și l-o k'emat d'e nănaş. Lotru-n nǫuă țări s-o duz la iei și i-o cununat.

Şî după če-o făcut nuntă, s-o pregăt'it d'e zîn'it cu mn'ireasa încǫče, că la-mpăratu Verd'e, d'i la-mpăratu Roşu să treacă munțî d'e uiagă — munțî d'e uiagă nu-i put'e treče sie čin'e. S-o duz Lotru-n nǫuă țări ş-o pus potcoave d'e dǫăsprăzeče măj pă cai, ş-o pus patru cai la cočie și s-o dat şî i-o legat la uok'i, ş-o zîs:

— Uitațî-vă: nu vă uitaț înapoi, nu cumva să vă d'ezlegaț la uok'i, ieu oi mîna caii peste munt'ele d'e uiagă și să nu grămujdaz n'imn'ic, pînă-om treče.

— Bin'e!

O plecat la drum ş-o ieșît. Cînd o fost aprǫpe d'e vîrv, čeia o duz mîna la ok'i ca să vadă oleacă cum i? Cînd o umblat să să d'ezleğe, odată-o pk'icat caii-n ğenunț. Iel s-o-ntors la iei şî:

— Če fačez, măi? Nu cumva, c-aij n'e prohopt'im tăț!

Şi i-o dat o palmă peste ok'i.

— Țîn'e — zîče — legătoarea la ok'i !

Pîn-o trecut munțî d'e uiagă. Şî după če-o trecut munțî d'e uiagă d'incǫče, o zîn'it la drum. Apăi drumu o foz lung, timpu treče! Aşę că mama fečiorului, femęia-mpăratului Verd'e o foz murit, ş-împăratu Verd'e s-o-nsurat ş-o luat altă

femęie. Amu-avę maşt'ehă pă cîn sosă fečioru cu Mîndra Lumn'ii, n-avę mamă, avę maşt'ehă. Da iel, după če treče, dă Lotru-n nǫuă ţări — că iel i nănaşu — dă naint'e o telegramă s-aşt'ept'e-mpăratu, că sosă fečioru cu mn'ireasa, cu Mîndra Lumn'ii.

Bin'e, da tată-so ca tată, să pregăt'ę, mîncări, băuturi, k'eamă oamen'i, strînğe, înstruţă p-acolo porţîle, tăt'e podur'le, tăt. Bin'e. Hei, d-apăi maşt'eha ię legături cu n'eşt'e slujn'iče şî cu čeva socăčiţă p-acolo să otrăzea mîncările pă cîn zin, să sie mîncăr'le otrăzite ca să mǫră, că nu-i trebe iei fečior şî noră-n casă, că ię-i acolo-mpărăt'easă-amu. Da če fače, că otrăzę şî podu — trăbuię să treacă-um pod, şî podu-ačela-l otrăzę. Cînd or treče, cînd or urca pă pod, acolo să treacă iei să mǫră. Bin'e!

Lotru-n nǫuă ţări tăt o şt'iut, că d'i če-o fo Lotru-n nǫă ţări, o şt'iut če să pregăt'ę. Aşă că iel, cînd o ağiuns la podu-ačela, apă i-o ieşît muzica naint'e d'incoa d'e pod, iel n-o urca pă pod, iel s-o băgat pîn apă cu caii şî cu cočia. Apoi tătă lumea o strîgat:

— D'i če nu t'e-ai dus pă pod? Uită, cum d'e v-az băgat pîn apă cu caii, şî cu cočia pîn apă?

— Păi — zîśe — lasă, că noi mai bin'e că — zîče — să mai bęię caii apă — zîče — şî să să mǫie rǫt'ile — zîče — mai bin'e trečem noi pîn apă.

No, o întrat acolo pă pǫrtă, le-o ieşît înaint'e şî i-o činstit d'e tăt'e lătur'le, d'e nu şt'ia und'e să-i puie.

No, cîn s-o aşădzat la masă să puie mîncări, băuturi, o strîgat iară Lotru-n nǫuă ţări că să nu s-at'ingă n'ime d'e mîncare, d'e băutură, că ačela nu-z bun'e, trebe dat'e tăt'e la porči.

— Phăi d'e min'e şî d'e min'e! — tătă lumea acolo — d-apăi če fel d'e om i-aiesta aşă d'e-mvăţat — zîče — če nănaş i-aiesta d'e mîncările să le dę la porči, mîncări d'-ęste scumpe?

Bin'e! Fac aşă cum zîče-ačela, că cum să nu ascult'e d'e Lotru-n nǫă ţări? Să duc şî duc mîncările la porči, nu mînîncă

n'ime n'imn'ic. No, pă cîn gată porčii d'e mîncat, tăţ creapă! Ş-apăi iel le-arată — ad'eca să duče cu hain'e la mn'ire şî la mn'ireasă să le dęie hain'e nęuă, să ięię hain'e pă iei, că d'e atîta drum, să-i facă şkimburi. Iel le-o luat şî le-o ţîpat în foc, nu o lăsat să le ięię hain'ile pă iei. Apăi zîče-mpăratu:

— Nu şt'iu — zîče — če-i asta, če-i, nu-i — zîče — că văd că nu-i bin'e n'imn'ic aičea.

Apă-arată şî spun'e, zîče:

— Uită če-i: ieu — zîče — n-ar fi trăbuit — zîče — să spun lucrur'le-aięste, că — zîče — čin'e va spun'e lucrur'le ęste, s-a fa stan d'e pk'iatră. Da însă ieu văd că-s sîlit ca să v-arăt că-atîta mulţîme-aiči če s-o strîns, trebă să v-arăt če urmează-aiči. Noi cînd am dat telegramă că cum că zîn'im încęče, maşt'ehă-sa asta — zîče — tăt'e mîncările şî băuturile le-o otrăzit: ved'eţ că porčii [8]) tăţ o crăpat. Iară podu-i otrăzit, să v-arăt un ezemplu.

Atunči iel odat-o fos stan d'e pk'iatră pînă-n ğerunţ, cînd o-nčeput a spun'e. Zîče:

— Ieu pă cîn oi găta d'e spus, să şt'i că ieu-s stan d'e pk'iatră pînă-n creşt'et, om monument.

Bin'e! Atunči iel le-o găta d'e spus ačele şî le-o doved'it, ş-odată o fost on stan d'e pk'iatră pînă-n creşt'et, şî l-o băgat înt-o t'ign'iţă şî l-o lăsat acolo [9]), pk'iatră. Bin'e. No, s-o adunat tăţ acolo. Apăi da, d'e-acęlę n-o mai lăsat pă femeia-mpăra, pă maşt'ehă-să să mai facă n'imn'ic absălut, o văzut că-i ad'evărat.

După če s-o făcut mîncări bun'e, s-o făcut mîncări soco-t'it'e, o mîncat, o băut, o nunt'it čin'e-o fos p-acolo. Iei în timpu ačel după če-o cam isprăzit cu nunta, d'e-atîta timp sigur că Mîndra Lumn'ii o născut on băięt: o născut om băięt năzdravăn, atîta d'e frumos, că-ş pun'ę nume « cu păr d'e aur ». Apăi băięţu-ačela năzdravăn, cînd iera d'e-o dzî, iera ca d'e dęuă, cînd iera d'e dęuă, iera ca d'e nęuă. O şî prins a grăi între iei. Apăi nępt'ea o g'isat iei un g'is amîndoi, că

[8]) Pov. se uită la stînga. [9]) Pov. subliniază, cu dreapta.

dăc-or lua băięţu-ačela şî l-or d'ejg'ina peste Lotru-n nǫuă ţări, peste pk'iatra-ačęie, a-nzię. No, cînd îi d'emin'iaţa, să grăiesc iei:

— Mă, uită če-am g'isat ieu.

Zîče ię:

— Şî io am g'isat.

— Măi, să luăm băięţu-aiesta a nost să-l d'ejg'inăm peste monumentu-aiesta d'e pk'iatră — zîče — n'e-a-nzię nănaşu, Lotru-n nǫuă ţări.

No, iei spun şî mai d'ępart'e-acolo.

— Păi vai d'e min'e, cum să fačeţ lucru-aiesta!

O luat băięţu şî s-o dus ş-o prins čela d'e-om pk'ičior, şî čela d'e-om pk'ičior. Ş-odată o curs tri pk'icuri d'e sînğe, ş-odată o pk'icat pk'iatra ş-o-nzięt Lotru-n nǫuă ţări, iară cum o fost.

Ş-apoi s-o sculat iel d'e-acolo, ş-apoi o făcut nuntă şî veselie cît a si lumea laolaltă tăţ şî le-o dat o mulţămn'ită ca nănaş, şî s-o d'espărţît şî s-o dus Lotru-n nǫuă ţări iară la trebg'ile lui. Şi iei o rămas şî găzdăluiesc şî astăz, d'e trăiesc.

Inf. Condrat Vasile; Rozavlea—Vişeu; *culeg.* O.B.—S.G. în 7 mai 1962; *transc.* O.B.; *durata:* 43'; A.I.F., mg 2258 b—2260 a.

« Asta înc-o şt'iu d'i la T'ihu, d'in sat — o murit — d'e mult, cum o spun'ea pîm preveg'i, d'e copil. »
Din carte ai citit? « N-am četit d'in cart'e, num-aşa. »

Episodul cu spînul ce se substituie eroului este atestat în toate provinciile ţării în 15 variante. De obicei, impostorul de evitat e omul cu barba roşie, mai rar om cu barba roşie sau spîn — ori amîndouă ipostazele. Într-o variantă se specifică « om prăstav », iar în altele impostorul e un om obişnuit. În genere, sarcinile la care e pus eroul devenit slugă sînt mai numeroase: să aducă lemne din pădurea zmeului, salată din grădina unui animal (urs), apă vie, corbul cu cap de diamant etc. Schullerus, la nr. 403 D* indică 3 variante.
Episodul final cu tovarăşul credincios petrificat prin destăinuirea intenţiilor criminale plănuite de vitregă este răspîndit în toate provin-

ciile țării, fiind atestat în 45 variante. Schullerus, la nr. 516, citează 13 variante.

Din studiul lui G. Megas: *Der Bartlose im neugriechischen Märchen*, Helsinki, 1955 (F.F.C. nr. 157) se vede că încercările la care e supus Harap Alb de către spîn se găsesc și în variantele grecești: aducerea de pietre prețioase, apă de la fîntîna ursului, capul zmeului, apă vie, frumoasa lumii etc., ajutat, între altele, de furnici și albine, de tovarășii năzdrăvani, să aleagă semințele amestecate, să recunoască fata dintre semenele ei, să petreacă în cuptorul încins, să mănînce 20 boi sau 40 cămile etc. La urmă, Harap Alb e omorît de spîn și e înviat de fiica împăratului cu apă vie.

E. Rösch, în studiul monografic *Der getreue Johannes*, Helsinki, 1928 (F.F.C. nr. 77) crede că acest tip (A. Th. 516) și-ar avea obîrșia în India, iar jertfirea copilului s-ar fi adăugat mai tîrziu, prin sec. al XI-lea în sudul Ungariei, din legenda Amicus și Amelius și apoi sub această formă amplificată s-ar fi răspîndit în Europa în toate direcțiile, inclusiv India (la Krohn, *Übersicht*, p. 83 și urm., care crede că basmul ar fi venit din India prin Asia Mică—Balcani). Sven Liljeblad, în *Die Tobiasgeschichte und andere Märchen mit toten Helfern;* Lund, 1927, crede dimpotrivă, că tipul amintit ar fi o moștenire indoeuropeană, un « oekotip » din epoca de piatră (la Krohn, *Übersicht*, p. 90).

«CU CAZARKINA»

Acum trei sute, patru, dă ani, ar hi fost fečiori dă-mpăraţi, trebuia să dea o luptă, şi-apăi să să-nsoare.

Acum, nu ştiu care fečior dă-mpărat, ori dîn Romînia, ori dîn Rusia, ori dîn America, a fost viteazu ăsta ! A dat iel zeji dă războaie să căştiğe şi iel o fată frumoasă, să-i placă, s-o ia dă soţîie. Încît n-a văzu nişi k'ipu iei [1]), dar dă un s-o găsască ?

Prin alte puteri, a căpăta fotografia [2]) — cum aţi adus şi dumneavoastră bucureşteanu dă ne-a fotografia pă noi, aşa-o fi fos şi viteazu ala [3]), a potografiat-o şi-a da potografia fečiorului dă-mpărat !

Văzînd c-a rămas fără oştire-n ţară, hai să trîntesc o luptă la ţara Rusii [4]) şi i-a declara război, şi i-a trîntît o luptă, şi i-a loa fata împăratului dă soţîie.

Aducînd-o-acasă, bunînţeles, la un timp oarecare a rămas însărčinată. Azi creşte, mîine creşte, să-ngroaşă mereu împărăteasa. A trecut termenu: o lună, iacă doo, iacă s-a făcut un an.

— Măi, dar iapă dă ie iapă şi la un an to naşte, dar aiminteri femeia că ţîne noo luni ! ?

Aduče iel dîn toate ţărli: doftori, moaşe, babe: nimic ! [5]) Copilu creşte mereu în burtă ! Iară-o babă, mai bătrînă, — cum am auzî şi noi pîn bătrîni c-a fos tari în fermečili lor — să duče la-mpărat:

— Împărate luminate, ia rînduieşte copilu ala tot če-ai la sufletu dumitale ! — S-apucă baba şi-i spune. S-apucă-mpăratu:

[1]) Pov. arată înainte, cu stînga. [2]) Pov. ridică două degete stîngi. [3]) Pov. arată spre stînga şi în sus, cu stînga. [4]) Pov. arată spre stînga şi în sus, cu stînga. [5]) Pov. arată spre stînga i în sus, cu stînga.

— Să fie norocos în războaie! Să aibă toate-mpărățîili după fața pămîntului! — Nimic! Nimic!

Să-ntîlnește cu baba:

— Ei, babo, nimic!

— Gîndește-te bine, că mai ai čeva la sufletu dumitale! Trei zîle și trei nopți n-a mînca, n-a băut, numai la gînduri s-a gîndit.

Cum ie și-n zîua dă astăzi, dă la strămoși, strămoșii noștri: iera un petec care nu putea să ia venit, să stăpînească să ia măcar o gură dă notreț. Stăpînea un singur urs: čine intra, îl răpea, îl mînca! Acoló -n pustietatea asta.

« Dărui să-i fie! [6]» — s-a gîndit împăratu.

Cum a zîs vorba asta, pîltîc ! a născut împărăteasa!

Apăi če crește băiatu ăsta? Cum ar crește al nostru-ntr-un an, ăla creștea-ntr-o lună [7]; cînd ar crește-al nostru-n zeče ani, ăla creștea-ntr-un an! [8].

Așa voinic če s-a făcut copilu ăsta, nemaipomenit!

La vo cîzva ani dă zîle, copilu s-a făcut vîrtos, înștințat bine, îi vine-o telegramă dup-în alte țări să să ducă la o adunare [9] dîmpreună cu-mpărăteasa. Acuma iel își frămînta mîinli:

« Măi, ...tu-i pă mă-sa-n c...! Cum n-am ieu un om [10] dă-ncredere să-l las și ieu să-mi conducă mie împărățiia, trei-patru zîle, cît mă duc și ieu la adunarea asta?! »

Băiatu, văzîndu-l că să frămîntă-așea:

— Tată, če ai [11] dă te frămînți așea?

— Iacă, dragu tatii, fincă m-ai întrebat, să-ț spui: mi-a vint telegramă dîn cutare țară, să mă du dîmpreună cu mă-ta pentru trei-patru zîle la adunarea asta. Oare pentru če suntem k'iemați, nu putem să știm. Și ieu mă frămînt că n-am un om dă-ncredere să-n conducă-mpărățiia pînă cînd viu îndărăt!

— Vai de mine, tată, du-te și stai și-o lună, și doo, și trei! O-mpărățiie [12] ca a dumitale, doo, trei conduc!

[6]) Pov. dă mîinile în lături. [7]) Pov. subliniază, cu mîinile. [8]) Pov. subliniază, cu dreapta. [9]) Pov. subliniază, cu stînga. [10]) Pov. subliniază, cu dreapta. [11]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [12]) Pov. subliniază, cu dreapta.

Cînd aude ta-său covintili-astea, dă bucurie, dîn repezală, scoate [13]) k'ieili:

— Na [14]) k'ieile-astea, și vezi și tu [15]) če avere-z rămîne după moartea noastră. Îți fa și tu dă lucru, și umbli și tu trei-patru zîle, și vezi și tu če avere îz rămîne, pîn toată-mpărăția mea!

Cîn vede-mpăratu că s-a greșit:

— Iară la k'ieia asta [16]), să nu cauți, că n-o fi bine nij dă tine, nij dă mine.

— Ia-ți, tată, k'ieili! Če mi le laji mie, če-m trebuie mie [17]), să ști ieu če avere ai tu?

— Nu! — să-l încurajeze, i le-a lăsat.

Cînd a ieși pă poartă-afară, s-a pus băiatu pă gînduri! Apăi če să vedez dumneavoastră? Dacă la o curte dă sărac s-adună șapte-op-zeče căruțe dă băligar, iar la o curte-mpărătească ar fi fost cît o mînăstire [18])! S-a sui și iel pă băligaru ala, și s-a pus pă gînduri:

« Măi, da tata ăsta-al mieu, ori vrea să rîză dă mine, ori vrea să mă sperie [19])? Dă če să nu caut ieu la k'ieia asta? — A-auzî pîn lume [20]) cîte războaie-a făcut — da dac-o fi vunu, supus, și robît dă tata-nk'is acolo, și ieu îi dau drumu și mă supune, spunîndu-mi mie tata că să nu caut [21]) că nu ie bine niji dă iel, niji dă mine?! — Sta la-ndoială. — Da če-o fi, če-oi pățî, am să mă du să văz! »

Înaintează cu pași mărunți, ca cînd ar înainta [22]) o pisicuță după șoareči, pîn la k'ieia ușii [23]). Pune urek'ia pă gaura k'ieii, și-ascultă, ascultă, cît o fi ascultat iel, nu s-aude niji musca zbîrnîind [24]).

« Măi, tata ăsta vrea să rîză dă mine! Če-oi pățî, če-oi videa, habar n-oi avea! »

[13]) Pov. duce dreapta la buzunarul drept al hainei. [14]) Pov. întinde dreapta înainte. [15]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [16]) Pov. pune arătătorul drept pe masă. [17]) Pov. dă mîinile în lături. [18]) Pov. arată în sus, cu dreapta. [19]) Pov. subliniază, cu dreapta. [20]) Pov. arată înainte, cu arătătorul drept. [21]) Pov. subliniază, cu dreapta. [22]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [23]) Pov. arată spre ușă, cu dreapta. [24]) Pov. subliniază, cu dreapta.

Bagă k'ieia[25]) și dăscuie. Če să vedeți, oameni buni? Pereți goi! [26]) Nimic!

« Ei, tata a vru să rîză dă mine! »

Cîn dă ușea mai la părete[27]), acoló[28])-ntr-un colț, zărește-o ladă mare. Un lacăt, cît pălăria mea!

« Ę! Poate acolo să fie čeva supus! »

A-nnăintat iel, iar cu pași mărunței, ca o pisicuță, pîn la ladă. Pune urek'ia, nu suflă[29]), nu bîzîie, nu nimic!

Iese-afară, găsește o sculă[30]), și cîn trîntește, sparğe[31])-acoló, și dă capacu la o parte[32]). Acoló če sî-întîmplă? Iera rasă[33]) pănă dasupra cu reğistili, ai țării! Fel dă fel dă controale!

« Ei, care va să zică tata m-a opri pă mine să nu știu ieu cît ține țara, și pă unde să hotărăște, și cu čine să-nvečinește țara noastră! [34]) »

A loat scaunu, și-a controlat carte cu carte, hîrtie cu hîrtie, trei zîle și trei nopți; pînă pă fundu lăzii[35]).

Nu mai avînd nimic, mai vede un carton semplu, nu iera scris nimic pă iel. Îl întoarče[36]) pă partea ailantă. Cîn l-întoarče, če să vedeți? Cîn a văzut k'ipu fetii ălia, potografia[37]) care-o căștigase iel pîn cumpărătoarea viteazului care-l dăduse, a pica leșina jos! [38])

La trei-patru čeasuri, cîn și-a vint în fire:

« Asta[39]) ie ursîta mea! » — A loat-o, și-a băgat-o-n sîn. Și s-a dus, și s-a așăza pă băligar. Acuma, s-o ia iel dă soțiie[40]) în locu lu ta-său; a pleca după ia.

Stînd pă băligar acoló, sus, iacă-mpăratu cu-mpărăteasa. Împărăteasa nu știe, ca o femeie, nimic. Dar împăratu, cînd a văzut:

[25]) Pov. întinde dreapta înainte. [26]) Pov. dă mîinile în lături. [27]) Pov. arată spre dreapta, cu stînga. [28]) Pov. arată înainte, cu stînga. [29]) Pov. dă mîinile în lături. [30]) Pov. arată spre stînga, cu stînga. [31]) Pov. lovește în jos, cu stînga. [32]) Pov. schițează răsturnarea, cu stînga. [43]) Pov. netezește, cu stînga. [34]) Pov. arată spre stînga, cu stînga. [35]) Pov. arată înainte și jos, cu stînga. [36]) Pov. schițează întoarcerea, cu dreapta pe masă. [37]) Pov. ridică stînga. [38]) Pov. arată în jos, cu stînga. [39]) Pov. arată înainte, cu arătătorul drept. [40]) Pov. arată înainte, cu dreapta.

— Prost [41]) ai fos d-ai cătat, da mai prost am fost ieu că ț-am da k'ieili ! — A știu c-a găsi potografia !

Intră-n curte:

— Hai, taică, să mîncăm !

După če loară masa dîmpreună cu mă-sa și cu ta-său, če spune băiatu:

— Mamă, și tată, pînă astăzi as fos cu mine; iar dă-astăzi încoló, nu !

Mă-sa dă colo:

— Dă če, maică?

Ta-său:

— Dă če, taică?

— Cînd ieram în pîntečili tale, mi-ai dăruit o moșiie. Acu sun mare, și mă duc să-mi iau venitu după ia !

— Nu ie, maică-adăvărat, că ie minčiuni, c-o fi, că-o păț...

— No ! Aia [42]) ie-a mea ! Alta nu ie ! Ieu mă du să-m iau venitu după ia ! — Tăia-mort, n-a putu să-l mai l-oprească !

A plecat ! Zîuă bună și-a loat, și-a plecat. Iară mă-sa dă colo če zîče, plîngînd:

— Mă, l-ai lăsat, și-a plecat ! Acu če, če stai? Hai și noi [43]) să ne uităm, să videm cîn l-o omorî barim, să-i fa și ieu rînduielil — mă-sa !

Să loară și iei în urma lui. Iel, cînd a intrat, venea Ursu cu-o falcă-n čer și c-una-n pămînt:

— Dă-te înapoi [44]), Ionică, če calči averli mele?

— Ha-ha ! măi frate Ursule, am veni să iau venitu, mă, dă cîn mănîn și tu nu n-ai vru să vi ničiodată să-mi adučí plata pă iel !

Cînd s-a apropiat Ursu, și s-a repezî, și cîn l-a loat băiatu, șî cîn l-a trîntit, l-a răspica drept în doo [45]); praf l-a făcut !

Atunji ta-său a da fuga și-a ieșit înaintea lui. A căzut îm jenuk'i:

[41]) Pov. dă din cap [42]) Pov. arată înainte, cu arătătorul stîng. [43]) Pov. arată înainte, cu capul. [44]) Pov. scutură capul. [45]) Pov. subliniază, cu mîinile. [46]) Pov. arată înainte, cu stînga.

— Tată, dacă nu merği acas, Dumnezău să-ţi ajute unde-ai plecat !

Şi-a loa zîuă bună dîn nou, şi-a plecat. Împăratu s-a-ntors cu-mpărăteasa-acasă, şi să videm unde s-a dus băiatu ăsta ?

Apăi mînă iel pîn pustietate, Dumnezău ştie, cale lungă, şi bătută, Dumnezău să-l ştie cît a umblat iel pîn pustietate ! [46]) Če să-ntîmplă la trei-patru ani dă zîle? Muritor dă foame, săracu, vede un palat într-o cîmpie mare:

« O, Doamne ! [47]) Če-o să hie-n palaturli-astea ? O fi oameni buni, o fi niscai zmei, o fi, čine-o fi, mă duc, să mînc, să mă văz o dată sătul, şi po să mor ! »

Cîn să duče la palaturile-acoló, porţîle dăşk'isi, la palatur'li uşîl dăşk'ise, jeamurli dăşk'ise, tot, nu-i cîine, nu-i pisică, nu ie om, nu ie nimic, strigă iel dă trei-patru ori. A întrat înăuntru. Cum intră-năuntru, masa pusă, mîncare-aranjată, da nu ie om, nu ie pisică, nu ie cîine, nu ie nimic ! S-a pus şi-a mîncat.

— Ei ! Careva sunteţi? Ori slugăresc, ori plătesc ? ! Niminea ! Drumu tot înainte-a loat [48]). Nu-ndărăt.

Cîn să intre iară-n păduri — înnainte, nu-ndărăt — în marğinea pădurii dormea un uom [49]) — cum am auzî şî noi dă la părinţî noştri — mare, uriaş !

Trağe paloşu [50]), şî cînd aduče, să-l facă praf dîntr-o dată !

« O, Doamne — tot iel — atunji la če-am mai plecat ieu după frumoasa asta, če viteaz mă numesc ieu, dacă ieu omu ăsta îl tai culcat [51]) ! Tot ca cînd ie mort ! Ia să-l las ieu să să scoală, să-l întreb: če ie cu iel, če păzeşte, şî če fače-aiči ? »

Şi s-a pus şi iel, lîngă iel, acolea-n cur. Sătul, obosît, l-a fura somnu. Cînd să dăşteaptă ăla şi vede copilu ăsta lîngă iel, cum ar hi copiii pă lîngă noi [52]), ăia miči, ăla marli şi-ăla mic, a sărit zeče paşi încolo:

[47]) Pov. dă din cap. [48]) Pov. arată înainte, cu stînga. [49]) Pov. subliniază, cu stînga. [50]) Pov. se răsteşte, cu dreapta în jos şi înapoi. [51]) Pov. arată spre masă, cu dreapta. [52]) Pov. arată jos şi spre dreapta, cu mîinile.

« Să-i ...tă Dumnezău mă-sii! Cît am umblat, şî cît am stat, n-a-ndrăzni niminea [53]) să culče lîngă mine! Ieu am tăiat d-am înotat cu calu-n sînğe, armata zmeoaičii, şî lîngă mine [54]) n-a-ndrăzni niminea să culče! Dar aimintre znamăna-asta dă copil? — Şi cîn s-a dus să-i ia [55]) gîtu: — O! dacă iera ăsta un om rău, poate mă tăia iel pă mine culcat, ia să-l las ieu să să scoală, să-l întreb: če ie cu iel [56]), če caută [57]), şi un să duče?» Şi l-a păzît, cum mă păza pă mine santinelli cînd ieram hoţ, če mai d-iči încolo: să nu fači la stînga [58]), or la dreapta [59]), că te-mpuşc! Aşa l-a păzît bietu ăsta, pînă s-a sculat!

Cînd s-a scula copilu, şi să uită, cum ne uităm noi unu la altu:

— Ho! Noroc [60]), frate Haita-dîn-Cîmp!

— Noroc, frate Ionică, Dumnezău că te-a adus! — S-a cunoscu pîn vitejii [61]) şî pin puteri! — Ioite, ieu am palaturli colò. Şi nu po să mă du să mănînc, dîn cauza la o zmeoaică: [62]) vine cu armata, şi mă lupt ieu cu ia, mă, pînă-i toc toată armata; cînd să pui mîna pă ia [63]), încalică p-un colţ dă piuă, mă, şi să duče peste noo mări [64]), peste noo ţări, nu mai dau dă ia!

— Ei, ho, mă frate! Tu viteaz, ieu viteaz, trebui c-o doborîm [65]) noi! — zîče Ionică către Haita-dîn-Cîmp; ăsta-l k'iema Haita-dîn-Cîmp, auriaşu ala.

Nu treče timp mult, şi iacă soseşte. Luptă iei, şi-n stînga, şi-n dreapta, încît să puie mîna pă ia [66]) cînd a-ncălica pă colţu ăla dă piuă, a tras un pisălog în cur, s-a dus peste noo mări, peste noo ţări. Iel:

— Dă-mi, frati-meu Haita-dîn-Cîmp, calu tău, că ieu o prinz dîn urmă! [67]) — zbura calu-n nori. I l-a loa cu forţa şi-a zbura după ia, s-a dus.

[53]) Pov. arată înainte, cu stînga. [54]) Pov. arată în jos, cu stînga. [55]) Pov. se răsteşte, cu dreapta. [56]) Pov. subliniază, cu dreapta. [57]) Pov. subliniază, cu dreapta. [58]) Pov. arată spre stînga, cu stînga. [59]) Pov. arată spre dreapta, cu stînga. [60]) Pov. ridică dreapta. [61]) Pov. ridică arătătorul stîng. [62]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [63]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [64]) Pov. dă mîinile în lături. [65]) Pov. loveşte palmele. [66]) Pov. întinde stînga înainte. [67]) Pov. arată spre stînga, cu dreapta.

Haita-dîn-Cîmp s-a dus la-mpărăția lui, acoló [68]), la palaturli lui, să ne lom după Ionică, să videm če a făcut. Bazmu e foarte lung, și să vă povestesc să vă meargă mintea-n cap...

A trecut trei vămi [69]). La fieșcare vamă, a fost trei fete, trei surori. S-a oprit la čea mai mică. Cîn l-a văst čea mai mică: [70])

— Ii, voiniče! Rău ai făcu de-ai vin p-aiči, că čine-a vin p-aiči îndărăt nu s-a mai întors!

— Fată mare, nu cumva ai văzut Zmeoaica trecînd p-un colț dă piuă călare p-aiči?

— Intră-n casă, dă calu să ți-l bag în grajd dă piatră, și ți-oi povesti, dac-ăi fače ca mine bine-o fi, dacă nu, ači-z [71]) rămîne sufletu! — Așea i-a povesti și surorile-ăle doo, cînd a ajuns la čea mai mică dè-acolo [72]).

Bun! După če i-a băga calu-n graj dă piatră, i-a da mîncare, a mîncat; a-nčepu să-i povestească cum vă povestesc ieu dumneavoastră:

— Palaturli iei sînt înconjurate-n rîu dă foc [73])! O pasăre, dacă treče-n zbor, cade-n rîu dă foc și arde! Iară ia are-o bărcuță fermecată, cînd intră-n ia [74]) să-nk'ide: treče rîu dă foc, să oprește, să dășk'ide, și ia să dă jos, și vine-aičea la noi [75])! Ieu ma am încă doo surori, care-ai trecu pă la iele, ne-adunăm dăsară cîteșitrele-aiči [76]); în fieșicare sară. Vine fata zmeoaičii cu lînă multă, multă; toată noaptea toarčem la lînă! Pînă dimineață [77]); dimineața ia pleacă cu lîna-ndărăt. Mă-sa, tartorița, are o sută dă hodăi. În fieșicare hodaie cîte zeče războaie; și țese lîna asta, trupuri dă oameni [78]). Are trei butoaie; prima ușă, cum te duči: apă vie, apă moartă. Și într-unu care beai să prinzi putere. Dacă iești în stare să faś cum te-nvăț ieu, o fi bine și dă tine, și dă noi. Dacă nu, te omoară și adio [79]) să-ți iei. Ieu te-ngrop dă viu. Cîn vine

[68]) Pov. arată în sus și înainte, cu stînga. [69]) Pov. subliniază, cu arătătorul drept. [70]) Pov. ridică arătătorul stîng. [71]) Pov. arată în jos și înainte, cu dreapta. [72]) Pov. arată înainte, cu arătătorul stîng. [73]) Pov. arată în jos, cu arătătorul drept. [74]) Pov. arată în jos, cu arătătorul stîng. [75]) Pov. arată înainte, cu stînga. [76]) Pov. arată în jos, cu stînga. [77]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [78]) Pov. schițează îngrămădirea, cu mîinile. [79]) Pov. subliniază, cu stînga.

fata zmeoaičii, ia te miroase[80]); și ieu o mîn în toate părțîli și n-are să te găsască. Iară tu treś rîu dă foc, dai d-ăle trei butoaie, le verși [81]) pă cîteșitrele, bei dîn ăla care scrie « putere » pă iel, beai — că ie-n mijlocu lor [82]), și beai cît posi tu. Și te duči și-o găsești, și-ai să răușești, și-o omori tu pă ia. Ai înțeles?

— Am înțeles!

Cînd a știu că vine fata zmeoaicii cu lîna, l-a-ngropa [83]) dă viu. A intrat aia, dor a lăpădat [84]) lîna dîn spinare:

— O! Suratilor! Mie-m miroase om miran p-aiči!

— Nu-i adăvărat! Du-te spre răsărit.

S-a dus-înspre răsărit [85]), n-a găsî pă niminea.

— Vai de mine, mie-mi miroase om miran p-aiči!

— Du-te-nspre apus, dac-o fi, să-l mănînči!

N-a găsit [86]). Vine-ndărăt. Trimete la miazăzî [87]), nimic; miazănoapte, nimic! [88]) S-a pus pă treabă.

A ieși și fata-a mică, l-a dăzgropat, și i-a da drumu.

Cum să duče, dă dă rîu dă foc. Merğe și iel pă lîngă [89]) rîu dă foc, până dă d-o barcă dășk'isă. Cum a intrat în ia, cum capacu: pac! [90]) Și l-a acoperit acoló.

A trecu rîu dă foc dîncolo, s-a oprit, s-a dășk'is [91]) capače-n doo părți, a ieși d-acoló. Vede niște palaturi dă să-nvîrtea după sfîntu soare.

« Mare ț-ă puterea, Doamne! Iar dac-oi fi ieu rîndui să mor dă mîinli iei, să mă facă paloșu meu miś fărîmă aiči! »

Nimic! A mers înainte. Cum intră prima hodaie [92]), dă dă trei butoaie. Ăl dîn mijloc care iera cu puterea; a băut, și-a băut pînă n-a mai putut. Mai dă de-o un ulčior p-acoló [93]), îl umple și p-ala, și-l pune pă colatră-acoló; a sobii.

[80]) Pov. subliniază, cu dreapta. [81]) Pov. subliniază, cu dreapta. [82]) Pov. întinde dreapta înainte. [83]) Pov. arată jos, cu mîinile. [84]) Pov. subliniază, cu stînga. [85]) Pov. arată spre dreapta, cu stînga. [86]) Pov. subliniază, cu stînga. [87]) Pov. arată spre stînga, cu stînga. [88]) Pov. subliniază, cu stînga. [89]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [90]) Pov. schițează închiderea, cu dreapta în jos. [91]) Pov. schițează rostogolirea, cu stînga. [92]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [93]) Pov. arată spre stînga, cu stînga.

Şi-a-nčeput în una, în doo-n noo, în noaoze şi noao dă hodăi *).

Če să-ntîmplă-ntr-a suta? Dă da ia-nčepuse să ţese la trupuri dă oameni: dîn lînă devenea dă făčea k'ipuri dă oameni. Într-adăvăr, că cîn putrezeşte omu, să dăsfače ca o lînă [94]); cade carnea, rămîne oasili!

Cînd îl ia, iese cu iel ca cînd ar ieşi cu-o pălărie-n mînă [95]), la butoaie colo-afară, zmeoaica; dîn uşă-n uşă, ca cîn nu iera nimic în mîna iei!

Cînd a văzu butoaili răstornate, vărsate, odată-a pica jos. Atunčea iel a tocat-o [96]), a făcut-o varză, şi-a ars-o, şi-a suflat-o-n vînt [97]). S-a dus frumos, s-a pus în barcă, a loat fata zmeoaičii, a dus-o în împărăţia-acoló, a iei, la fel i-a făcut ca mă-si; a tocat-o, a ars-o, şi-a suflat-o la fel în vînt.

« Ăii! — S-a pus pă gînduri — să-i... tă mama lui! Če-am făcu, n-am făcu bine! N-am čerut un zapis în scris, nu nimic, iacă că i-am omorît! Cu če dovadă o să mă dovedesc ieu, către [98]) frati-meu Haita-dîn-Cîmp [99]), pă cum am răuşi şi-am omorît-o? Că ieu n-am în scris nimic! Nu mă crede! [100]) Ia să caut ieu colţu-ăla dă piuă, ala ie bun, cunoscător, atîtea războaie cîte-a trîntit iel cu ia, îl cunoaşte, atunčea mă crede că-am ajuns la-mpărăţîia iei, şi-am omorît-o, şi-i duc colţu [101]) ca izbîndă, pă cum am omorît-o! »

L-a loat, l-a băgat într-o dăsagă, în altă dăsagă a cumpeni [102]) c-un bolovan, l-a pus pă umeri, s-a pus în barcă, şi-a trecu dîncolo [103]), la fete.

Bucuria fetilor că le-a dăzrobit! Le-o loat şi pă iele, şi-a pleca cu iele la Haita-dîn-Cîmp. Če să vedeţi? Cîn l-a văst Haita-dîn-Cîmp:

*) În pauza dintre benzi, inf. Florea Picurici comentează: « Asta ie numai pentru copi poveştile astea ieu cred. Io cîn ieram mic, mi-era drag s-ascult mult ».

[94]) Pov. întinde mîinile înainte. [95]) Pov. arată spre pălăria de pe masă, cu stînga. [96]) Pov. schiţează tăierea repetată, cu mîinile. [97]) Pov. mătură palma stîngă, cu dreapta. [98]) Pov. arată înainte, cu stînga. [99]) Pov. ridică stînga. [100]) Pov. subliniază, cu dreapta. [101]) Pov. subliniază, cu dreapta. [102]) Pov. schiţează prinderea în mîini, cu mîinile. [103]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta.

— Če-ai făcu, mă frate măi — cu lăcrămi dă foc dîn ok'i — le-ai strica rostu și la prăpăditile-astea, și noo, o să vie acuma cu armată, o să ne prăpădească și pă noi, și pă iele, zmeoaica?

— Frate, ca drep și izbîndă îț înk'in colțu ăsta [104]) dă piuă, pă cum am răușit și-am omorît-o!

Cînd a trîntit-o jos, și-a-nčepu să tragă Haita-dîn-Cîmp cu paloșu-n piatra-aia, n colțu ala dă piuă, sărea sîngili-n toate părțîli [105]). Iera tartorița a bătrînă, mama iei, colțu dă piuă [106]), și ia-ncălica pă mă-sa și zbura [107]) peste noo mări, peste noo țări.

— Acum amî răușit, frate, și-am terminat-o [108]), să fim și frați, și cumnați nu vreai, mă? Astea ie surorli mele. Ia și tu una dîn iele.

— Măi frate, ieu nu mă-nsor! Ieu n-am pleca să mă-nsor! îi spune Ionică lu Haita-dîn-Cîmp.

A stat o zî, a stat doo, a stat trei, într-una dă zîle aude un huiet, cum urlă o fabrică sau čine știe če urlet așa maare [109]), uiet maare, și-l întreabă:

— Măi frate Haita-dîn-Cîmp, če ie huietu-ala, dă huie mereu așa?

Ăla cu lăcrămi dă foc, dîn ok'i:

— Măi frate, să hi vint čineva să hi-n tras o sută dă palme, și nu-m părea rău cît îm pare rău că mă-ntrebi tu [110]) dă cuvîntu ăsta!

Da iel dă coló:

— Dă če [111]) să nu-mi spui čine ie?

— Măi frate, ieu sun jurat și obligat să spui čine ie și să-ndrept acoló [112]) unde ie. Acoló ieste un uom, Čiudă-dă-Obilă, cînd ț-o da o palmă, îți ia sufletu! [113])

— Hei! [114]) Să-i ... tă mama lui! — Imediat a plecat.

Cît a sta la Haita-dîn-Cîmp, suz [115]) nu l-a suit, la balcon sus. D-acolò, dă sus, să vedea-n cîmp, unde iera [116]) Čiudă-dă-

[104]) Pov. arată înainte, cu mîinile. [105]) Pov. arată spre stînga, cu stînga. [106]) Pov. arată jos, cu stînga. [107]) Pov. arată în sus, cu stînga. [108]) Pov. își freacă palmele. [109]) Pov. ridică mîinile. [110]) Pov. arată înainte, cu mîinile. [111]) Pov. dă mîinile în lături. [112]) Pov. arată înainte, cu arătătorul drept. [113]) Pov. arată spre stînga, cu stînga. [114]) Pov. ridică stînga. [115]) Pov. arată în sus, cu arătătorul drept. [116]) Pov. arată în jos, cu arătătorul drept.

Obilă. Ăsta ara c-un cal moșiili lui, p-acoló. Cum ar hi bogătașii pă la noi: ară, cu argați, moșili, așea iera ăsta cu moșili lui, p-acoló. — Mîna calu:

— Hei, hi, hi, hi! — Ăsta iera urletu lui, mînîn calu! Cîn să duče:

— Ia stai [117]), mă, cu calu-ala! Dă če omori tu calu, mă, așa? Stai să ne luptăm!

Hăla cînd a văzu znamăna-asta dă copil, ăla cît un munte [118]), hei, pînă una-alta, măi, i-a tras [119]) așea o pălmuță. A pica jos [120]) leșinat, mort! A murit!

Ii! cînd a văst Haita-dîn-Cîmp, numadăcît s-a-ndolit șî fetili cîteșitrele, și-a-nčepu să-l jălească [121]), și să plîngă că:

— Iaca a murit fratili nostru!

Iel și-a văzt dă arătura lui:

— Haar, har-har-har! Haar, har-har-har-har!

Pînă sara. Sara, l-a dăshămuit, l-a arunca su subțioară [122]) cu cal, l-a-arunca și pă băiat supt ailantă, și-a pleca cu iei la-mpărăţiia lui.

Acoló, la-mpărăţia lui, avea o roabă, o ținea ca nevastă pentru că-i gătea mîncare, dă-l hrănea. În fieșicare sară cînd să dučea, îi dučea cît-un suflet dă om; și i-l arunca [123]). Iera coşuri, hoarne d-ălea, cum iera-n timpurli bătrînești, nu sobe [124]) d-astea, coşuri. Dacă-aveți idiie cum iera-n timpuri vek'i: făčea focu-n vatră [125]) și ieșea fumu drept sus!

— Na [126]), fă nevastă! Scaun! Stai pă iel și gătește-m! Ia, la fieșicare om care i-l dučea, cînd s-aprindea focu coló [127]), sufla, să uita [128]) pîntre crači, la figură, la obraz. Și cînd să uitară la iel, la obraz:

— Ptiu! [129]) prăpăditule, prăpăditule! Te-a omorî și pă tine-am rămas fără tine! — sămîna cu Haita-dîn-Cîmp!

[117]) Pov. ridică dreapta. [118]) Pov. se uită în sus. [119]) Pov. lovește în aer, cu dreapta. [120]) Pov. arată jos, cu stînga. [121]) Pov. freacă palmele. [122]) Pov. duce dreapta la subțioara stîngă. [123]) Pov. dă mîinile în lături. [124]) Pov. arată spre sobă, cu mîinile. [125]) Pov. arată spre sobă, cu stînga. [126]) Pov. întinde stînga înainte. [127]) Pov. se apleacă spre sobă. [128]) Pov. se uită jos spre sobă. [129]) Pov. scuipă jos.

Iel și-a venit în fire, domle; nu iera mort:

— Taś, fă, că nu sun mort! — Ia, n-a mai sta [130]) pă iel. A sta pă vine, și i-a făcu mîncare lu ăla, a mîncat, s-a culcat! —

Ia l-a loat, și l-a urcat în pod [131]), și-a loat p-ăllant, și l-a adus dă i-a găti pentru dimineața [132]). Dimineața, cînd a plecat ăla la treabă, la arătură:

— Da bine, fă nevastă, ți-am adus un scaun proaspăt! [133])

— Vai de mine, bărbate, nu putean să gătesc pentru miros če mirosa dă urît!

— Care va să zîcă iera-mpuțî gata, și mai zîčea să să luptă cu mine, prăpăditu!

— Da! — plecară [134]).

Să suie și-l dă jos, vede că nu ie iel! A băgat-o pă mînică ia!

— Taś, fă, dîn gură! Ieu sun frate bun cu Haita-dîn-Cîmp, și tu [135]) -m devi mie cumnată! Ia să-nčerś pă iel în če-i stă lui puterea, ca să-l omor, să te iau, să te duc la bărbatu-tău! [136])

— Vai de mine, o să ne omoare p-amîndoi!

S-apucă, și-i gătește mîncăruri bune: lui. L-a adus mirosu cale dă trei-patru zîle!

— Pune, fă nevastă, să mănînc, că nu mai poji dă foame! Da če mîncăruri bune-ai gătit?

— Aoleo [137]), mă bărbate, că toată zîua plîng — cu scuipa pă ok'i — că mă gîndesc că o să te omoare și pă tine čineva, și ieu nu știu puterli tăle [138]), să-l omor și ieu dă năcaz! M-an gîndi să mîn și tu o mîncare mai bună! — cum să gîndește biată baba mea!

Bun! Če să vezi?

— Fă nevastă! Če minte proastă ai! Vezi stîlpu ala [139]) dă la poartă? Îl eai, îi dai în cap, și l-ai omorît! [140])

— Vaai de mine, măi bărbate, poči ieu să iau stîlpu ala? Poa să te omoare čine-o vrea!

[130]) Pov. se scoală în picioare, apoi se așează. [131]) Pov. arată în sus, cu arătătorul drept. [132]) Pov. subliniază, cu stînga. [133]) Pov. se uită spre stînga în jos. [134]) Pov. arată înainte, cu arătătorul drept. [135]) Pov. arată înainte, cu arătătorul drept. [136]) Pov. arată înainte, cu stînga. [137]) Pov. își leagănă bustul înainte și înapoi. [138]) Pov. își leagănă bustul înainte și înapoi. [139]) Pov. arată înainte, cu arătătorul drept. [140]) Pov. arată spre stînga, cu mîinile.

— În ala ie puterea toată-a mea!

A mîncat, s-a culcat, dimineața-a plecat [141]).

Îl dă jos:

— Če-a zîs?

— Iote asta!

— Ea, nu-i! Tot če are mai scump î-împărățîia lui, să-mpodobești stîlpu ala, să n-aibă vîrfu acului să-l pui [142]), dă scumpetăți să pui pă iel! — Toate scumpetățîli dîn împărăția lui d-acoló: diamanturi, și tot če iera mai scump, a pus pă lemn [143]).

Cînd a vint dă dăparte și vede, i loa ok'ii: stîlpu, lemnu.

« Mă, da ține la mine mul, mă! — Mîncarea-i și mai bună, gătită! — Ia să-i spui [144]) ieu nevestii drept. Dacă să-ntîmplă cum spune ia? To nașu are nași; și viteazu peste viteaz! Ia să-i spui ieu puterli mele! »

— Če-ai făcut, fă nevastă? Ai prăpădit toată averea mea p-un lemn! S-ar putea să hie puterea mea-n lemnu ala? [145]) Iară puterea mea ie aičea: dă la scări [146]), trei pași; către răsărit. Ai să săpi d-o juma dă metru. Ai să dai d-o piatră dă moară. O dai la o parte. Dai d-un lacăt, cît o baniță; k'ieia, ca făcălețu [147]), ie lîngă iel. Dăscui, dai oblonu la o parte, să lasă niște scări [148]), și merji su palaturli mele-aiči. Acoló-n fund dă tot, sînt nooze și noo dă săbii. Toate sunt hanine! A d-a suta ie dasupra [149]), scrie: «Čiudă-dă-Obilă!» Numa ala [150]), cu paloșu mieu, poa să-mi ia sufletu; da altu nu!

— Vaai de mine, măi bărbate! Če poči ieu să caut, să te găsăsc pă tine, p-acoló? Poa să te omoare [151]) čine-o vrea!

Mîncară, plecară dimineața, îl dă jos dîn pod, i spune:

— Ei, să ști c-acoló ie! [152])

[141]) Pov. arată spre stînga, cu dreapta. [142]) Pov. pune arătătorul stîng pe masă. [143]) Pov. subliniază, cu stînga. [144]) Pov. subliniază, cu dreapta. [145]) Pov. arată înainte, cu stînga. [146]) Pov. arată înainte, cu stînga. [147]) Pov. arată în jos, cu stînga. [148]) Pov. arată în jos, cu arătătorul stîng. [149]) Pov. arată în sus, cu arătătorul drept. [150]) Pov. subliniază, cu dreapta. [151]) Pov. subliniază, cu stînga. [152]) Pov. arată înainte, cu stînga.

Să pune băiatu, dă trei pași [153]) către răsărit, sapă [154]), dă d-o piatră dă moară, o dă la-o parte [155]), dă dă lacăt, bagă k'ieia, dăscuie, rîdică oblonu: scărli !

Ei, pă sfîntu soare te uitai, da pă scări în jos nu puteai, dă scumpetăți če iera p-acoló [156]), luminau ! Da-i iera frică să intre:

« Da dacă iel vine p-acoló, și mă-ntîlnes cu iel? Îmi ia sufletu ! Doamne, dac-oi hi io rînduit să mor dîn mîinil lui, ia-mi, Doamne, sufletu ! »

A făcut iel nooze și noo dă mătănii. Și-a intrat acoló [157]).

Cînd a intrat, o sumedenie dă fete dă-mpărat, robite !

— Tu, [158]) če mănînči?

— Carne; crudă !

— Tu če mănînči?

— To carnea !

Ailal:

— To carne !

— Tu a cui iești?

— A lu cutare-mpărat !

— Tu, a cui iești?

— A lu cutare-mp ! — pîn-če-a găst o rudă a lui, bună, dîn țara lui !

Și cînd dă dă săbile-alea [159]), numără iel nooze și noo dă săbii; a d-a suta ie dasupra; « Čiudă-dă-Obilă » scrisă [160]) pă ia !

O ia. Și le spune la fete să stea pă loc, să să roağe la Dumnezău să răușească, să le dăzrobească.

Cînd a tras [161]) paloșu; și l-a pus jos:

— Sai, paloșe, și-mi ia gîtu; dăcîn să mi-l ia stăpînu tău !

— Nu !

L-a șters [162]) cu batista, și l-a băga la loc. Și-a ieșit afară.

[153]) Pov. arată spre stînga, cu stînga. [154]) Pov. arată spre stînga, cu stînga. [155]) Pov. schițează răsturnarea, cu stînga. [156]) Pov. arată înainte și spre dreapta, cu arătătorul drept. [157]) Pov. arată în jos, cu stînga. [158]) Pov. arată înainte, cu arătătorul drept. [159]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [160]) Pov. se uită în palma dreaptă. [161]) Pov. schițează scoaterea, trăgînd spre dreapta, cu dreapta. [162]) Pov. șterge, cu dreapta.

— I l-am loat, soro. Da če fac? Să stau după stîlp? [163]) Îl tai pă la g'enunk'ie, cade trupu pă mine, mă omoară! Să mă sui în stîlp? L-oi tăia pă la jumate, o cădea capu, to mă omoară! Da-acu če-o vrea Dumnezău [164]); tot în stîlp mă sui!

S-a suit în stîlpu porții. Și s-a așăza cu fața [165]) la intrare; cum intră Čiudă-dă-Obilă.

Cînd vine iel dă la arat, cu iapa lui sų subțioară.

« Ei! Mi-a făcu și k'ipu [166])! To nu m-a crezut, proasta! Vezi? Mi-a făcu k'ipu! »

Cînd a ajuns în dreptu porții, s-a aplecat așa [167]) să-și vază k'ipu. Dă-bea atunji l-a tăia pîn umeri! — cu paloșu lui; cum a foz rînduit! Plaanc! [168]) — a căzu jos! Iel, dîn repezală, n-a mai așteptat, și-a da drumu [169]), și-a tocat noo care mocănești! Cum încarcă mocanii astăzi fînu, a-ncărcat iel noo care dă carne dîn iel, mocănești! O mai fi și minčiuni, o mai fi și-adăvărat, așa-am auzît, așa vă spui!

După če l-a termenat, o ia pă nevasta lu Čiudă-dă-Obilă, și-o duče la Haita-dîn-Cîmp. Cînd o duče-acoló, și vede Haita-dîn-Cîmp, îl știa că ie mort [170]):

— Če-ai făcu, frate Ionică?

— Am răușit!

— Ei, mă frate, acu să spui lucru-adăvărat: asta [171]) ie nevasta mea; și-asta ie surorli iei, nu ie surorli mele! Ia și tu una dîn iele, să fim și frați [172]), și cumnați!

Atunčea n-a mai avu niči iel răbdare, bagă mîna-n sîn [173]), și scoate și iel potografia, și le-o arată lor. A pica leșinați [174]) cîteșipatru femeile, și Haita-dîn-Cîmp [175]). Cîn și-a vint în fire, a-nčepu să plîngă dă frumoșețea iei:

— Ie frumoasă, măi frate Ionică, da ieu n-am auzî niji dă veste, da unde ieste [176])? Unde-o găsăși tu p-asta?

[163]) Pov. se apleacă spre dreapta. [164]) Pov. dă mîinile în lături. [165]) Pov. se întoarce spre stînga. [166]) Pov. arată în sus, cu arătătorul stîng. [167]) Pov. se apleacă spre stînga. [168]) Pov. arată jos, cu stînga. [169]) Pov. arată în jos, cu mîinile. [170]) Pov. arată în jos și spre stînga, cu arătătorul drept. [171]) Pov. arată înainte, cu arătătorul drept. [172]) Pov. subliniază, cu stînga. [173]) Pov. duce dreapta la sîn. [174]) Pov. arată spre stînga, cu stînga. [175]) Pov. subliniază, cu stînga. [176]) Pov. subliniază, cu stînga.

— Ei, asta ie ursîta mea, și trebui să mă du după ia!

Și-a loa zîuă bună, și-a plecat [177]). Apăi, du-te, măi frate, iar pîn pustietate, săracu, iar muritor dă foame, mînca la rădăčini, la frunze, če găsa și iel pîn păduri.

A da Dumnezău, a ieșit iar într-o cîmpie. În cîmpia aia, cît ținea cu ok'ii, pămîntu roșu [178]) — cum începuse și pă la noi, acu, dă sečetă! — da acoló iera roșu ca cărămida. Nu iezista să pui palma [179]) să găsești o bucățică dă verdeață; dăcî numai pămînt și pămînt roșu.

A mers iel, a mers mai jumătate terenu ăsta. La jumătatea terenului, a da d-o fîntînă, la fîntîna aïa, pîn prejuru iei [180]) iera iarba aproape dă doo palme: verde, o otavă nemaipomenită [181]). Cînd a văzt iel verdeața asta, și apa asta curğea așea dă frumos, a băut o-ng'ițîtură-doo dă apă, și s-a pus cu obrajii în verdeața aia, și l-a fura somnu [182]).

Dîn zeče părți, zeče drači! Toți roată [183]) pă lîngă iel! Ăl mai mare, să-i dea o palmă, să-i ia sufletu:

— Cum a călcat iel în terenu nostru [184]), și la fîntîna noastră?

Ălălant că:

— Nu, să îl întrebăm un să duče!

Altu că:

— Să mai-l încălicăm [185]) oleacă!

Altu că:

— Să-l mai zgîrîiem.

Altu că:

— Să-l mai scuipă. [186])

Ăl mai mic, al zečilea:

— Mă! Băgați-vă minților-n cap, care cum vorbiți. Ăsta ne omoară pă toți!

Da ăl mai mare, mai încăpățînat, mai furios, să duče colo:

— Mă! [187])

[177]) Pov. subliniază, cu stînga. [178]) Pov. subliniază, cu stînga. [179]) Pov. întinde palma stîngă în jos. [180]) Pov. schițează un cerc, cu stînga. [181]) Pov. subliniază, cu stînga. [182]) Pov. subliniază, cu dreapta. [183]) Pov. schițează un cerc, cu mîinile. [184]) Pov. arată înainte, cu arătătorul drept. [185]) Pov. arată înainte, cu arătătorul drept. [186]) Pov. arată înainte, cu arătătorul drept. [187]) Pov. se scoală în picioare.

Diavolu cînd s-a răstit, ăla care dormea coló, cînd s-a răsti diavolu la iel, ăla să scoală:

— Če, mă? ! [188])

A zburat diavolu peste-ăilanţi. S-a speriat. Vine-ndără la ăilanţi:

— I-adăvărat, frate, če-ai spus tu!

Ăla-a pus capu iar în iarbă, şi s-a culcat.

— Du-te tu! [189])

— Nu mă duc! [190])

— Du-te tu!

— Nu mă duc!

— Du-te tu!

— Nu mă duc!

A vint rîndu lui; la ăl mai mic; al zečilea:

— Ia să mă duc ieu, mă, să vezi, că nu-m fače nimic!

Să duče iel, s-aşază binişor [191]), încît niji nu l-a simţit:

— Mă frati; măi frate, mă; măi frăţică, mă!

— Da če-i, mă?

— Ia scoal-te, mă, te-ntreb čeva!

— Iacă, mă, mă scol [192])! Če vrei?

— Mă, te lup tu cu noi o dată, zeče, să-z dau pă Mangalina-mpărăteasa florilor?

— Mă, mi-o daţi? [193]) — Asta căta iel!

— Ţi-o dăm!

— Mă, mă lupt, [194]) da nu aşa! Pă rînd, mă! Voi zeče-odată şi ieu singur, să poate? Da pă rînd, mă lupt! Fačem zapisu, iscălim, şi mă lupt!

Če s-a gîndit ăl mic?

— Din zeče trebui că-l doborîm noi! Îl obosîm!

A făcut japisu [195]), şi-a iscăli toz zeče, şi-a-ncepu lupta.

S-a loat ăl mai mare, l-a strîns oleacă:

— Nu mă omorî, că ţ-oi fi frate dă cruče!

[188]) Pov. se scoală în picioare şi se uită înapoi. [189]) Pov. arată înainte, cu capul. [190]) Pov. dă capul înapoi. [191]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [192]) Pov. se scoală în picioare. [193]) Pov. dă mîinile în lături. [194]) Pov. subliniază, cu mîinile. [195]) Pov. subliniază, cu dreapta.

Alălant tot așa, ălălant to așa, a vint rîndu la ăl[196]) mai mic.

Trei zîle și trei nopți lupta nu-nčeta dîn loc. Apăi cînd iera soarli la tîng'ie, atunčea iera lupta cu mînie!

A treia zî, če zîče băiatu?

— Hai, mă, če fači? M-aduči, ori te-aduc?

— Frate Ionică, cîți viteji, și năzdrăvani ne-a intra pîn mînă, așa puternic n-am văzut!

Noi suntem unsprezeče frați, unu ieste pîn nori [197]), ie mecanic — cum ar hi nepotu-meu fierar! — stai să vie noru-n dreptu mieu [198]), să te-arunc la iel! Dîn toată vitejia ta, să te fac un buzdugan, să te port în puzunar!

— Če-ai zîs, mă? [199])

Atunji:

— Ho-ho! Nu-m loa sufletu! Hai să ți-o dăm!

A plecat cu iei. Ajunğe la-mpărățîia diavolească; la palaturli lor.

A-nčepu dračii în limba lor, cu nevestili lor: hó-to-ro, hó-to-ro; hó-to-ro, hó-to-ro!

Numadăcît iese una mai frumoasă dîn drăcoaiče.

— O, doritu meu, și ursîtu meu, dă cîn te-aștept! Ieu sun Mangalina-mpărăteasa florilor!

Cînd i-a dat o palmă [200]), a rămas moartă jos!

— P-asta să mi-o dasi, că dacă nu-mi das p-asta, unde vă stă pičerli [201]) vă stă capetili! — Și-a-nčeput atunči dracu ăl mai mic și i-a pus în vedere:

— Stai, frate Ionică, că nu ie cu lopata, și ie cu judecata! [202]) Cu-nčetu, cu-nčetu, să fače și oțătu, și-ai să devi s-ajunği acoló. Ia vino-ncoače! [203]). Iote fusu ăsta [204])-l vezi? D-aiji d-împărăția noastră, ie pă toarta čerului [205]) împărăția iei. Și noi te punem într-o macara, într-o cutiuță, te mînăm cu macaraoa-acoló [206]), suz la ia!

[196]) Pov. arată înainte, cu stînga. [197]) Pov. arată în sus, cu arătătorul drept. [198]) Pov. arată în sus, cu arătătorul drept. [199]) Pov. se răstește, cu mîinile în lături. [200]) Pov. se răstește, cu dreapta. [201]) Pov. ridică dreapta și o lasă în jos. [202]) Pov. subliniază, cu stînga. [203]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [204]) Pov. arată în jos, cu stînga. [205]) Pov. arată în sus, cu arătătorul drept. [206]) Pov. arată în sus, cu arătătorul drept.

Zîs şi făcut. Avea ore fisate cînd venea [207]) tronu iei pentru hrană, și venea cutiuța jos, l-a băga [208]) şi pă iel, punea capacu, i punea hrana [209]), şi l-a trimes sus şi pă iel.

Cînd a-nčeput ia să-nvîrtească, greeu !

« Če mîncare pentr-un om? mi-a pus povizie, nu jucărie! Pleacă fraţî mei la război, şi ieu o să fiu muritoare dă foame; p-aiči [210]) o să mor; n-are čine să mai mă hrănească !» — A-nčeput pă gînduri rele [211]). Cînd a oprit cutia, dar a loa farfuriile şi le-a pus pă masă [212]). Şi-a fuğit dîn odaia asta în altă hodaie, să-şi vază k'ipu [213]) cum s-a sk'imbat ia la faţă. Iel a ieşi dîn cutie şi-a intra su masă [214]). Cîn s-a dus la cutie să vază če rezervă i-a pus, cutia goală ! [215])

« Vaai de mine ! [216]) Am pierdut ieu puterli mele? »

Dîn nou a fuğit în hodaia, dîncoló, să-şi vadă faţa. Cînd a văzut ia faţa, şk'imbată, s-a dus să stea să mănînče [217]). Iel, cît s-a uitat iel în oglindă, a loa şi-a mîncat o farfurie, şi una i-a lăsat-o iei [218]). Cînd s-a pus la masă şi vede şi farfuria goală, a sărit drept în mijlocu hodăii-acoló [219]):

— Ieşi, čine ieşti: De-i hi femeie bătrînă, să-m fi mamă; de-i fi-n ietate, să fi soră; iar de-i hi fată mare, să-m fi surată !

Nimic !

— Ieşi, n-auzi, čine ieşti ! De-i hi om bătrîn, să-m fi tată; iar dă-i hi-n ietate, să-m fi frate, iar dă-i hi fečior, să-m fi bărbat !

Iel a ieşit şi cînd a văzt-o aşea frumoasă, mamă-mamă ! A căzut în ğenunk'i, prostu ! — Ieu să hi fost, nu cădeam ! —

Ia, plisc ! I-a tras o palmă !

— Cruče voiničească să înğenunk'i tu la o jumăta [220]) dă cruče !

A stat acolea dă dojeană. Iară noaptea, nu ! [221]) Iel la patu lui, ia la patu iei ! [222])

[207]) Pov. subliniază, cu dreapta. [208]) Pov. arată în jos, cu stînga. [209]) Pov. subliniază, cu mîinile. [210]) Pov. arată spre stînga, cu dreapta. [211]) Pov. subliniază, cu mîinile. [212]) Pov. arată spre masă, cu mîinile. [213]) Pov duce stînga la obraz. [214]) Pov. arată sub masă, cu stînga. [215]) Pov. loveşte palmele. [216]) Pov. loveşte palmele. [217]) Pov. arată înainte, cu stînga. [218]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [219]) Pov. arată spre stînga, cu stînga. [220]) Pov. arată înainte, cu stînga. [221]) Pov. arată spre stînga, cu stînga. [222]) Pov. arată spre dreapta, cu stînga.

Patu lui iera la jeamuri. La miezu nopții, dădea drumu la ferestre. Scotea capu și striga:

— Pietre, lemne, ape, munți, apă, tot, năsip [223]), frunză [224]) če izistă pă fața pămîntului, s-a născu čineva mai puternic ca mine?

— Nu!

Atunčea, fata l-aude. Da če răspundea dă coló [225]), nu!

O sară, doo, trei. Če să gîndește fata în sufletu iei?

« Nu să poate să fie vun șălător, să fie cu niscai pungășii, să nu fie pîn putere să ajungă iel la mine-aici? Ia să trimeț ieu o babă dîn drăcoaičile-astea ale mele, să videm dacă are iel puterle-astea? ! »

Fače un bilet și scrie pă cum striga iel, noaptea, la o babă dîn mamili dračilor. Baba dă coló, drăcoaica a bătrînă, îi scrie îndărăt:

— Aoleo, maică! Ți-l fac ieu ca să vezi că are putere!

Atîta le trebuia lor, să scape dă iel! S-a apucat zmeoaica a bătrînă, a legat ape, a legat: frunză, iarbă, năsip, tot če iezistă pă fața pămîntului, pă apă și supt apă. Cînd o striga Ionică că s-a născut čineva mai puternic ca iel, să zîcă:

— Da!

— Čine?

— Cazark'ina, fată-frumoasă. — Într-adăvăr că nu știa niminea, dăcî numai parte zmeiască. Asta iera mai puternică și ca dračii! [226])

Și-i trimete biletu sus. C-a aranjat, cu iel. Să aibă grija lui.

— Atunčea, vezi, maică, dacă are putere sau a venit cu vitejia, sau vun șălător!

Fata, če nu dormea nopțile alea, da-n noaptea aia n-a-nk'is ok'ii!

Cînd a vint secundili lui, în creieru lui, orli lui, fixate, dășk'ide [227]), și scoate capu, și-nčepe a striga:

[223]) Pov. ridică stînga. [224]) Pov. ridică stînga. [225]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [226]) Pov. subliniază, cu dreapta. [227]) Pov. împinge înainte, cu stînga, schițînd deschiderea.

— Lemne, ape, munți, iarbă, frunză și năsip, s-a născut čineva mai puternic ca mine?

— Da!

Iel dă acolo:

— Čine [228])? — răstit.

— Cazark'ina, fată-frumoasă!

Dar a loat paloșu lu Čiudă-dă-Obilă, a sărit cu capu gol [229]), în cămașă dă noapte, fără izmene, și-a sări d-acolò, jos [230]).

Ia:

— K'iu. Vai! Če-am făcut, n-am făcut bine!

Numadăcît a făcut un bilet [231]) că dacă găsește un oșčior numai cît vîrfu acului, să fie stramportat sus la ia, imediat! Să caută toz dračii, să nu rămîie iarbă [232]), năsîp, nemișcat, să găsască dîn iel čeva să-l trimeață sus [233]) la ia.

Iel, cînd a căzut, ca cînd ar cădea un fulg dă zăpadă. A căzu jos. Și-a loat-o la fugă. Dračii-a cătat, n-a găsi nimic. Să-i lăsăm acolò [234])! I-a trimes înapoi acolò, că n-a găsî nimic [235]). Să ne lom după iel.

Cîn se răvărsa dă zi, trečea peste-o apă mare [236]). Cînd a trecut apa asta dîncolo, a dat d-un orășel. În marğinea orașului, a intra la prima casă, să-și čeară și iel să ia čeva [237]), să nu-l vază lumea gol, cu capu gol, cu cračii goi, numai în cămașă dă noapte.

Strigă la o casă, acoló, nu ie niminea: nu ie pisică, nu ie cîine, nu ie vacă, nuie găină, nu nimic! [238]) N-a-ndrăzni să ia nimic. Intră la a dooa casă [239]), to la fel; la a treia to la fel!

« Ei, aičea trebui că ie! »

Atunči a-ndrăznit și-a intrat într-o casă, și s-a-mbrăcat. Și-a mers, și-a mers, și-a mers pînă-n čentru orașului.

În čentru orașului, o piață mare [240]). Acoló iera lumea cum ie păru dîn cap. Fieșcare familie, la masa lui [241]) cu

[228]) Pov. ridică stînga. [229]) Pov. ridică stînga. [230]) Pov. arată în jos, cu stînga. [231]) Pov. schițează împachetarea, cu mîinile. [232]) Pov. arată înainte, cu stînga. [233]) Pov. arată în sus, cu stînga. [234]) Pov. arată spre stînga, cu stînga. [235]) Pov. ridică stînga. [236]) Pov. schițează trecerea, cu stînga ridicată. [237]) Pov. schițează luarea de jos, cu mîinile. [238]) Pov. dă mîinile în lături. [239]) Pov. arată spre stînga, cu stînga. [240]) Pov. arată spre stînga, cu stînga. [241]) Pov. subliniază, cu stînga.

copilu lui, care-avea, cu părinți lui [242]), cu če mai avea pă lîngă iel.

Să dă și iel lîngă unu, și-ntreabă:

— Măi frate, če-i aiči? [243])

Da ăla, mai încăpățînat:

— Če mai întrebi, mă? Du-te, ia și tu o pîine-doo, și mîncă, că vine zgadina-acu, măi — če — Cazark'ina fată-frumoasă! Are — iče — g'iarli ca sečera; čiocu ca toporu; n-are če pregusta dîn tine într-o g'iară [244]), mă — iči. — Și mîncă — iče — și intrăm în četatea aia, ioite colò. Ia umblă — iče — un čias jumătate — iče — če găsește: cîini, pisiči, oameni, cai, vači, oameni, femei, sute și mii dă suflete [245]), le mîncă dă nu rămîne! [246])

— Măi, taji dîn gură, măi! Pă unde vine?

— Oite, pă drumu ăla dă coló! [247])

— Bine, măi frate!

Să duče iel, își ia trei-patru pîini, și-ia doo-trei k'ile dă vin, și-ia un scaun, și-ia o masă, și pune [248]) în drumu care venea ia.

La orli doosprezeče, suna clopotili — cum suna cînd venea americanii cu avioanli, ...tu-i maica mă-si, apăi fuğeau țăranii p-aičea, pîn păduri dă rupea pămînturli; da cînd venea, ai văst, să zguduia și frunzili, ...tu-i maica mă-si; če spaimă pă rumîni, și pă țigani ...tu-i!

Če să vezi! S-așează-n mijlocu drumului [249]). Toată lumea a intrat în četate, la semnal. Da iel, nu! Dă-i să-l ridiče, înforțat să-l bağe-acolò [250]).

—Nu! Ieu sunt venit să mă lupt cu viteaza!

Dă-i să-l rădică forțat! Dintr-o adătătură, cînd a adus [251]) cu paloșu lui Čiudă-dă-Obilă, o sută dă suflete-a omorît! A loat spaima lumea, și-a intrat toți. Și-a-nčeput,

[242]) Pov. subliniază, cu stînga. [243]) Pov. arată înainte, cu capul. [244]) Pov. înfige stînga înainte. [245]) Pov. ridică arătătorul stîng. [246]) Pov. dă mîinile în lături. [247]) Pov. arată înainte, cu stînga. [248]) Pov. schițează așezarea, spre stînga, cu mîinile, bătînd din piciorul drept. [249]) Pov. arată înainte și în jos, cu stînga. [250]) Pov. arată s pre dreapta, cu stînga. [251]) Pov. se răstește, cu stînga ridicată.

oameni buni, și-a da găuri [252]) în blidătura aia dă fier, dă vedeau c-un ok'i [253]), să vază cîn l-o mînca zgadina. Curioși, lumea !

Če să vezi? Cînd a veni zgadina asta, să oprește la zeče pași:

— Lasă-mă, frate Ionică, să trec să mă hrănesc!

— Da treși [254]), ...tu-te-n c... ! N-ai nimic cu mine, n-am nimic cu tine. Nu te-agăz dă mine, nu m-agăz dă tine!

— M-i fače čeva?

— Nu-ț fac!

— Jură-te că n-ai să-m fači !

— Jur că n-am să-s fa nimic ! [255]) Nu te-agăz dă mine, nu m-agăz dă tine !

Cînd a ajuns în dreptu lui, dar și-a aruncat ok'ii [256]) la masa lui, haț, să scoală, și pune mîna pă ia, jos cu ia [257]) ! Și bate, și omoară la ia !

A spart četatea, lumea, și-a ieșit cu topoare, cu săpi, care cum avea, cu čiomeği, s-o omoare [258]), să scape dă ia, lumea !

Iel:

— Fuğiți, că-i dau drumu ! [259])

Sute dă suflete să omora ca să intre-ndărăt. Călărea unu peste altu. După če-a bătut-o bine, a omorît-o:

— Eh, acu-z dau drumu cu suflet. Te juri că n-ai să mai calči orașu-ăsta [260]), cît vi trăi?

— Jur că n-am să mai îl calc !

— Și-i fi supusă mie? [261])

— Și-oi fi supusă ție !

Gata [262]). A plecat; i-a da drumu. După če s-a dăpărtat o cale bună:

« Măi, da če tîmpit am fost ieu ! Ieu n-am întrebat-o: unde locuiește [263]) și unde stă? La un caz dacă să mai scoală

[252]) Pov. schițează sfredelirea, cu stînga. [253]) Pov. schițează un mic orificiu, cu degetul mic drept. [254]) Pov. dă mîinile în lături. [255]) Pov. arată spre piept, cu dreapta. [256]) Pov. arată spre dreapta, cu capul. [257]) Pov. apucă, cu dreapta. [258]) Pov. apucă, cu dreapta. [259]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [260]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [261]) Pov. subliniază, cu dreapta. [262]) Pov. subliniază, cu dreapta. [263]) Pov. arată înainte, cu dreapta.

înc-o-dată asupra mea, če crezi că-m scap dă ia? Ieu nu ştiu dă un s-o iau! Ia să mă ia ieu după ia [264]) să videm unde ie-mpărăţia iei, unde stă ia, unde locuieşte?!»

Şi-a urmărit-o pas cu pas, pîn-a intrat într-o pustietate. Acoló-n pustietatea asta-n pădurli astea, o bucăţică [265]) mică dă pămînt, a pierit acoló: gol! Cînd a ajuns iel în golu ala, a ţînut ok'ii bine:

« Aiči [266]) a pk'ierit! Da unde ie, bre? Că nu ie loc, nu ie gaură, nu ie nimic!»

Şi-a cătat iel [267]) trei-patru čeasuri, fără să găsască niči o gaură ca să vază unde-a intrat. A-nčeput să bibăie [268]) cu mîini aşea, cu d-a măruntu, încî s-a agăţat deştili într-o toartă. Cînd l-a rădicat sus [269]) s-a dăşk's un oblon. Pă scări nu puteai să te uiţi, da pă soarli te puteai să te uiţi!

Cînd a scoborî [270]) pă scărle-alea-n jos, cît a-ntîrziat iel, ia bătută, zobită, n-a mai mîncat, nu nimic; dar a intrat în altă hodaie, dîncolo [271]), şi-a lăpădat hainile-alea [272]) dă vitejie, şi s-a trîntit, şi bun-trîntită iera, omorîtă. Să să hodină, şti? La hodină!

Prima hodaie-acolea, a da d-o finţă omenească, curată, nu cu g'iare d-alea. Da aia-i spune:

— Ieşi d-aičea — iče — če-ai cătat aiči? Cînd o veni [273]) zgadina dă dîncoló, c-acu a sosit dîn vitejie, n-are če pregusta într-o g'iară dă dumneata!

A loat-o dă mînă, şi-a aruncat-o [274]) pă scări, afară:

— Du-te un te-o milui Dumnezău!

Şi iel a intra dîn odaia aia, a intrat în odaia čeailantă. Cînd a văzt-o pă ia-n pielea goală — într-adăvăr, cînd ieşti tînăr şi vezi aşa corp frumos — s-a sui pă ia, i-a făcu felu; încît n-a simţi nimic!

[264]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [265]) Pov. schiţează un cerc, cu dreapta. [266]) Pov. arată înainte şi în jos, cu dreapta. [267]) Pov. arată înainte şi în jos, cu dreapta. [268]) Pov. plimbă degetele drepte pe masă. [269]) Pov. arată în sus, cu dreapta. [270]) Pov. arată în jos, cu arătătorul drept. [271]) Pov. arată înainte, cu arătătorul drept. [272]) Pov. arată înainte cu mîinile. [273]) Pov. arată spre piept, cu dreapta. [274]) Pov. aruncă în sus, cu dreapta.

După če și-a făcut iel treburli cu ia, i lasă [275]) un bilet pă masă pă cum că a sosit, și-a păcătui cu ia. Și-a plecat.

— Iar dacă te mai scoli, acu știu [276]) dă un să te iau: asupra mea! — Și mînă, și mînă.

Cînd să dășteaptă [277]) ia — pă iel săl lăsăm mînîn pă drum — să pomenește udă, săraca! Ia a crezu că dă bătaia če i-a tras, a trecut-o treaba a mică! Să șterğe la trup acoló [278]), și să-mbracă cu hainili dă vitejie, și treče dîncoló, la hrană. Cînd treče-acoló, nu găsește niś p-aia, și dă dă biletu ăla-acoló [279]).

Cînd vede, imediat a lăsat tot dășk'is, n-a mai înk'is, nu nimic [280]), gata, fuji, și mînă după iel. Mînă, și mînă!

Cînd iel să puie pičioru [281]) să treacă apa-aia dîncolo.

— Ho! Stai, frate Ionică, să nu treči! — Iar dacă-apuca să treacă, nu mai avea leac [282]). Ia iera fermecată! — Stai să spui, și po să faś če-m vreai!

— Ii! Iar ai venit? Acu te omor, dăfinitiv, și te-arun [283]) și pă apă!

— Po să-m faś če vreai [284]), să spui și ieu pățania mea, și-atunči če vreai să-m fači !

Ieu am fost fermecată d-o fermecătoare dîn cauză că am fost prea frumoasă, și m-a fermecat îm halu care mă vezi: să mînc cîini, pisiči, cai, oameni, če mi-o ieși înnainte, sute și mii dă suflete, încît, pîn-o păcătui un om cu mine, încî să nu-l simț ieu [285]). Iară noo ani dă zîle, niji zîua, niji noaptea, nu ma am somn. Trebui să te slujesc noo ani dă zîle-n dreptate. Mă iei ca roabă? Noo ani dă zîle să te slujesc?

— Haidi, Cazark'ino!

A pleca cu ia, ajungînd la-mpărățîia diavolilor. Păi cînd a ajuns și cu asta, și l-a văzu și cu asta dračii, a părăsît toată-mpărăția [286]) dračii, fugînd în toate părțîli. Če sunt iei dă urîți, če iera ia dă urîtă? Da iei:

[275]) Pov. pune arătătorul drept pe masă. [276]) Pov. pune arătătorul drept pe masă. [277]) Pov. ridică arătătorul drept. [278]) Pov. duce dreapta spre poala cămășii. [279]) Pov. pune dreapta pe masă. [280]) Pov. dă mîinile în lături. [281]) Pov. arată în jos cu arătătorul drept și calcă cu piciorul drept. [282]) Pov. subliniază, cu dreapta. [283]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [284]) Pov. dă mîinile înlături. [285]) Pov. subliniază, cu dreapta. [286]) Pov. subliniază, cu dreapta.

— Hoo, stați! Asta ie viteaza care-am plecat dă-m m-am lupta cu ia! [287])

L-a pus pă iel în cutie, l-a dus sus, cîn l-a văzut, pă noo părți l-a pupat, și pă noo l-a-ng'iți [288]) și pă noo l-a c...t, [289]) dă bucurie!

— Ei, dragă, am adus viteaza care-am foz după ia, să nu te sperii dă ia, că ie și ia to fință omenească, și-acuma am adus-o să fie roaba noastră-ai̯či!

Și-adus-o sus, acoló [290]). Če zîče ia?

—Frate Ionică, pă mine mă lași ai̯či [291]), la macara; să te slujesc ai̯či!

— Vai de mine, Cazark'ino! Păi ai̯či mai ploo, mai ninğe, mai vînturi, mai...

— Nu, ai̯či [292])! Noo ani dă zîle, ai̯či te slujesc. Și ziua, și noaptea; ieu ai̯či te slujesc!

— Bine!

A stat un an, a sta doi, a sta trei, opt ani dă zîle, a stat.

Vede dračii că nu mai scapă dă iel, stătură iei la sfat, și să vorbiră să-l otrăvească, să scape-o dată [293]) dă iel. Scriseră un bilet să fie și iei poftiți acoló, sus, să ia masa dîmpreună cu toți.

— Da, cu čea mai mare plăčere!

Cînd i-a poftit [294]), n-a anunțat-o pă ia. Če faci? Cazark'ina asta cînd a-nvîrtit [295]) — iei aștepta să vie să ia masa dîmpreună cu toți — cînd a-nvîrtit, a venit un diavol, harși [296]), cu g'iara, i-a loa capu, l-a pus coló [297]); trupu-n altă parte; a vint alt cap, tot așea, harși [298]), l-a pus coló, [299]) trupu-n altă parte; a vint o drăcoaică, to la fel; a vint un copil, to la fel; a vini dîn ăi bătrîni, to la fel; pîn-a termina cu toz dračii!

Cînd, așteaptă-așteaptă, a trecut orli-ntîrziate tot:

[287]) Pov. subliniază, cu dreapta. [288]) Pov. subliniază, cu dreapta. [289]) Pov. subliniază, cu dreapta. [290]) Pov. arată în sus, cu dreapta. [291]) Pov. pune dreapta pe masă. [292]) Pov. pune dreapta pe masă. [293]) Pov. dă mîinile în lături. [294]) Pov. subliniază, cu dreapta. [295]) Pov. schițează învîrtirea, cu dreapta. [296]) Pov. schițează tăierea orizontală, cu dreapta. [297]) Pov. arată înapoi, cu stînga. [298]) Pov. schițează tăierea orizontală, cu dreapta. [299]) Pov. arată înapoi, cu stînga.

— Mă, če să hie; mă, če să hie; nu mai vine, nu mai vine? Cînd a ișit Mangalina să vază, nu mai vin, îi vede grupuri-grupuri [300]) aranjați pă catigorii fieșicare: copil la copil, bătrîn la bătrîn, tînăr la tînăr, intră-ndărăt:

— Vai, dragă, če-ai făcut tu [301]) cu zgadina ta, mi-a omorît toți frațî miei, an rămas așea muritoare dă foame-aiči?!
Iară la noo ani, rămăsese și ia-nsărcinată cu iel.

— Vai, dragă, ieu n-an știut, vezi, n-am anunțat, nu stricăm nimic noi, niči ia!

S-a dus să caute să vază če lucruri dă valoare, să-i arunče jos [302]) d-acoló să nu să-mpuță.

— Acu če-o vrea Dumnezău și cu iei! — Ei! Cîn căta la fieșicare-n buzunar [303]), cîti-un pak'ietăl dă otravă: și la copi, și la femei, și la toți. Atunčea i-a loa, n-a mai căta, nu nimic, și i-a arunca pă toți jos.

Če zîče ia?

— Hai să ne cununăm și noi, acu! Atîța ani dă zîle-am sta necununați, acu trebui să ne cununăm!

— Păi să ne cununăm, da ieu nu văd popă p-aiči, nu nimic. Care popă să aduc dîn sat [304]) dă la tine?

— Adu pă popa Tudor! Pă popa Tudor!

Ia bičiu, troznește, și-i vine [305]) calu:

— Če poruncești, stăpînă?

— S-aduśi pă popa Tudor, dă un-l-oi găsî, d-acoló să-l iai, să-l aduči încoači! — Numadăcît calu a plecat.

Popa ăsta, săracu, plecase și iel c-un mort, să-l mormînteze la čimitir.

Să lasă calu dîn zbor, să bagă-ntre [306]) pičioarli popii, și-l înalță-n slava čerului. Și cu iel la cununie!

Acu spusese Cazark'inii că vine popa. Da če să pusese popa pă iel, săracu, dă frică! Da cînd a văzt zgadina asta, l-a mai trecut un petec!

[300]) Pov. dă mîinile în lături. [301]) Pov. ridică mîinile. [302]) Pov. arată înainte. cu mîinile. [303]) Pov. duce mîinile spre buzunare. [304]) Pov. arată înainte, cu dreapta, [305]) Pov. arată spre piept, cu dreapta. [306]) Pov. întinde dreapta înainte și în jos.

— Sfinților, dumnezăilor, care sunteți aiči [307])?

— Hai, părinte Tudore, intri-năuntru?

— Intru! Sfinților, dumnezăilor, sunt așea, m-a trecut pă mine, sunt ca vai de mine!

Atunčea iese băiatu, i dă un rînd dă haine, îl îmbaie și-l bagă-nnăuntru. Îl cunună, tot, i-umple o perek'ie dă dăsaji cu galbeni:

— Ei, să te duči acasă-acu!

— Nu mă duc, taică! Să-m dai noo perek'i și nu mă duc. Că cînd o auzî [308]) împăratu, mă-mpușcă! Că mi-a rămas mortu k'iar la poarta lui! La-mpărăția lu ta-său!

— Spui că m-ai cununa pă mine. Ieu sun fečioru lui.

— Nu mă crede!

— Ca drept izbîndă și să te crează [309]), îz dau fotografia asta! — Popa știa c-a făcut atîtea războaie!

— Ei, cu asta mă duc! Cu asta am probă! [310])

Și-a lua fotografia, și-a vin calu, a-ncălicat, și l-a dus pă popa-acoló.

Cînd a comandat să tragă, împăratu cu tunurli,-mpărăteasa a dat ordin:

— Nu, nu-nu-nu-nu! [311]) Să-ntrebăm pă popa unde-a fost!

Cîn l-a lăsa dîn zbor, și cînd a-nčeput s-arată fotografia, împăratu, băgat-o [312]) la loc, l-a loat acasă, i-a da bani dă zeče ori ca fiu-său, să nu spuie la niminea: unde-a fost [313]), și dă unde vine!

— Ei, mi-a spus că dă-azi într-un an sosește-acas!

Atunčea-mpăratu a prins un pui dă șarpe, și l-a fermecat să-l ing'iță pă iel [314]), să rămîie noru-sa, s-o ia iel [315]) dă soție. Atîtea războaie făcuse pentru ia! Pă-mpărăteasa a-nk'is-o dîn ziua aia, o ținea c-un sfer dă pîine și c-um apă. Încoló, hrană nimic!

[307]) Pov. dă mîinile în lături. [308]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [309]) Pov. subliniază, cu dreapta. [310]) Pov. duce dreapta la piept. [311]) Pov. ridică dreapta în semn de oprire. [312]) Pov. apucă, cu dreapta. [313]) Pov. subliniază, cu dreapta. [314]) Pov. subliniază, cu dreapta. [315]) Pov. subliniază, cu dreapta.

Iacă s-a-mplinit noo ani, mai iera o zî şi-o noapte; să-mplinea noo ani. Şi iacă soseşte şi băiatu cu Cazark'ina şi cu Mangalina, pă terenu pămîntului la ta-său [316]), s-a dus acoló, acasă.

Şi s-a pus iei şi-a mîncat, şi s-a aşeza sub doi pomi, acoló, şi le-a loa somnu pă iei.

Če povesteşte doi porumbei: o porombiţă, şi-o porombiel? Strigă porombiţa la porombiel:

— Măi bărbati!

— Da!

— Vezi tu če doamnă frumoasă?

— Da!

Da porumbielu dă coló:

— Če folos? Că cîn s-o duče bărba-său, ta-său a prins un şarpe, l-a fermecat, şi cînd s-o duče-acasă, l-îng'ite. Şi rămîne iel cu noru-sa [317]). Čine-o auzi covintele-astea şi vo spune, să dea Dumnez să facă stană dă piatră! Încît, mă-sa-a băiatului a pus-o la-nk'isoare, dă-bea mai îşi trağe sufletu, o ţîne co un sfer dă pîine pă zî!

N-a auzî nimenea, dăcînd aia n-a avu somn dă loc, Cazark'ina!

Zvîrr, şi-a zbura porombielu cu porombiţa. Hai şi să scoală, şi pleacă, şi-ajunğe-acasă.

Cîn l-a văzt împăratu, şi-a da mîna cu iel, če să pupa cu băiatu, da cu noru-sa dă mii dă mii dă ori, cu foc şi cu pară!

— Ei, taică! — Aranjase iel jos [318]) o cameră, jos, jumătate-aşa trăsese [319]) o pînză albă, şi-aičea stătea şarpili [320]) şi-aiči aranjat pentru băieţi, acoló, frumos aranjat..— Hai pă sus, taică. Unde vreai să te culči. Hai şi jos, am aranja şi pă jos, unde vreai!

Soarta şi povestea o fi aşa:

— Aiči [321]), tată! Aiči ie mai frumos, aieru mai bun, aiči!

[316]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [317]) Pov. subliniază, cu dreapta. [318]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [319]) Pov. trage o linie prin faţă, cu dreapta. [320]) Pov. arată înapoi, cu stînga. [321]) Pov. arată spre stînga, cu stînga.

— Aiči, taică!

Da Cazark'ina če spune?

— Ei, stăpîne, noo ani dă zîle te-am sluji tot afară. Astă sară te slujes şi ieu înăuntru!

— Vai de mine, Cazark'ino, te-am k'iemat întodauna.

Da-mpăratu:

— Unde, taică, iei zgadina aia?

— Nu, nu, nu! Ie datoare să mă slujească noo ani dă zîle!

Împăratu crezînd că ma are d-aiči încoló [322]) noo ani, n-a-nţeles, şi intră cu iel înăuntru. Pă la miezu nopţii, rădică [323]) pînza. Şi cînd a trecut să-l îng'ită, ia s-a repezît [324]) cu g'iarle- amîndoo, încît n-a putu să-l pătrunde [325]) atî dă gros şi mare iera, să treacă cu g'iarli dîncolo dă iel. Şi-a-nfi şi čiocu în iel, şi to dăğeaba.

Şarpili a-nčepu s- să-nvîrtească pă ia [326]) şi-a nčepu s-o strîngă, s-o strîngă, s-o strîngă, ia mînil n-a putu să le mai scoaţă, încît cînd a văzu că ie gata să-i ia sufletu, če zîs? «Tot mor ieu!» — atunči a grăit. Aşa, če grăieşte ia?

— Sai, Ionică, că-mi ia sufletu şi ţî-l ia şi p-al tău!

Băiatu cîn să repede dîn somn, speriat, şi vede znamăna asta dă poclet pă ia, ia paloşu dă coló, şi cînd aduče, aşa dă fin če-a l-a tăiat, încît n-a atins-o pă ia dă fel, l-a făcut miśfărîmă [327]). Atî sînğe če iera în şarpili ăsta, s-a umplu hodăiţa aia şi-a ieşi dîn odaie, merğea pîn curte pîraie, ca dîn ploaie! [328])

Dimineaţă, împăratu, atîta-i iera, cînd să scoală, să dă jos, vede sînğili mergîn pîn curte jîroaie, crezînd că a avut putere mare fiu-său, l-a mîncat! Cînd a vru să intre-nnăuntru, să dăşk'idă [329]) uşa, Cazark'ina asta s-a repezît — iel, dă bucurie, n-a mai pus paloşu-n cui, l-a pus pă piept — şi ia s-a repezî să ia [330]) paloşu. Să n-apuče ta-său paloşu ca să-l taie. Da-mpăratu strigă dă coló:

[322]) Pov. subliniază, cu dreapta. [323]) Pov. ridică mîinile. [324]) Pov. întinde mîinile înainte. [325]) Pov. întinde mîinile în jos, schiţînd înfigerea. [326]) Pov. descrie un cerc, cu stînga. [327]) Pov. arată în dreapta. [328]) Pov. subliniază, cu dreapta. [329]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [330]) Pov. arată înainte, cu dreapta.

— Sai, Ionică, zgădina — iče — a loa paloşu să-ţi ia gîtu !

Iel, dîn somn cam zăpăčit, a loat paloşu [331]) dîn mîna iei şi-a vru să-i ia gîtu [332]) ! Če:

— Ho, că vom spune tot. Om merğe-n vun loc sfînt, şi vom spune tot če s-a-ntîmplat !

Atunči a mers dîmpreună cu ta-său şi cu Cazark'ina într-o biserică, şi-a-nčepu să spuie. Ia spunea şi-mpietrea: cum a cîntat porombieii, şi cum a povestit. Cînd a termenat ultimu covînt [333]) a rămas stană dă piatră !

Atunči a loat pă ta-său bine, subt iscortă, s-a dus a scos pă mă-sa dă la-nk'isoare, şi a tăia [334]) pă ta-său, l-a făcut bucăţele, l-a ars, şi l-a suflat în vînt.

În noaptea aia, cînd a ajuns acasă, a născu şi nevasta lui ! A născut un băiat, scria cu slove dă aur pă piept: « Dacă m-oţ tăia pă mine [335]), şi-oţi unğe pă Cazark'ina cu sînge dîn mine, va ieşi vie-nevătămată, dă zeče ori pă cum a fost; dîn piatră ! »

Ia n-a mai avut răbdare şi-a trecut lăuză dîn odaia iei la odaia lui [336]), şi i-a arătat copilu [337]) ! Da iel oftînd îi spune:

— Dragă, suntem tineri, dacă om avea noroc mai fačem copii, da unu ca Cazark'ina nu mai putem să fačem. A ţînut în credinţă şi-n dreptate cu noi. Hai să merğem, să-l tăiem, s-o-nviem şi pă ia !

A intrat în biserică, şi-a tăia [338]) gîtu copilului, a umplut un lig'ian, şi i l-a turnat în creştetu, la stană de piatră. S-a dăsfăcut stana dă piatră drept în doo [339]), şi-a ieşi Cazark'ina viie, nevătămată, fată curată, ca cînd ar naşte dîn sufletu mă-si [340]).

Atunči ia cu credinţă a loat capu copilului, l-a lipi [341]) dă gît, a da cu scuipa pă la guriţa iei, şi i-a suflat în gură, şi l-a-nviat şi copilu.

[331]) Pov. arată spre stînga, cu stînga. [332]) Pov. schiţează tăierea, cu dreapta. [333]) Pov. subliniază, cu stînga. [334]) Pov. schiţează tăierea, cu dreapta de sus în jos. [335]) Pov. arată spre piept, cu dreapta. [336]) Pov. arată spre stînga, cu capul. [337]) Pov. ridică stînga. [338]) Pov. schiţează tăierea, de sus în jos, cu dreapta. [339]) Pov. schiţează tăierea, de sus în jos, cu dreapta. [340]) Pov. subliniază, cu dreapta. [341]) Pov. schiţează aşezarea, cu dreapta peste stînga.

Şi atunčea s-o hi măritat şi zgadina asta, Cazark'ina şi-o hi făcu şi ia nuntă, Dumnezău ştie, că ieu nu mai ştiu nimic, d-atunčea am isprăvit!

Inf. Iancu Duroi; Bughea-de-Sus—Muscel, la 28.X.1956; *culeg.* O.B.—Al.A.; *transc.* Al.A. (23—26.XI.1956); *durata:* 81′ 35″; A.I.F., mg 1297—1299.

Basmul este atestat numai în Muntenia într-o variantă similară din acelaşi sat şi auzită de la acest povestitor.

Aşă o fost odată, tri băies sărači. Şî iei aşă o foz de năcăjîţ, că o spus că iei să, čineva de le-ar da o bani pe un an, şî d'e la dracu ar čęre. Ş-apăi la o an ar fače-ar fa şî i-ar da napoi.

Aşę că pe timpurile ačelea, dracu o vini la iei ş-o spus:

— Nǫ, dacă-aţ dzîs că şî la dracu, ieu vă dau ! Da cîz vă trăbuie?

— On clopu.

Acuma s-o gîn'it ii că, dzîče:

— Mie — dzîče — nu mn'i-i trebuie la an să mn'i-i daţ, numa de-z gîči — dzîče — io oi fa o masă ş-om pat. Să ştiz voi că din če-i făcut ačę !

Bine-i, nǫ ! din če fel de l'emn. [1]

Aşę că i-o datu. Le-o dat, şî pe cîn o fo la, cătă. . . pe on an, da amu copiii s-o gînd'it, o îmblat pe dealuri ş-o scris tot fęliu d'e lemn; ca să ştie če să răspundă: ba din iesta, ba din iesta !

Dară o fost foarte-ngrijaţ. Aşę că, umblîn pe dealuri, sfînta Vinere s-o duz la ii; la čel mai mn'icu. Ala s-o umbla mai mult, sîngur să scrie, čeialalţ n-o avu bai [2]); o bău banii čęia pin crîjmă şî pi unde, dint-a lor parte.

— Măi ! — dzîče — niči unu nu-s şti voi — dzîče — că din če lęmne ! Iaba vi le-as scris că din če-s făcute. Numa dacă ieu v-oi spune cum, cumu-s şti: vă dučeţ mar-sara, t'e duj — dzîče — mar-sara şî t'e culči unde-s acîstaule, und'e iera spîndzurătǫrę [3]); la spîndzurătǫre-acolo, şî-i

[1]) Pov. subliniază, cu stînga. [2]) Pov. subliniază, cu dreapta. [3]) Pov. subliniază cu dreapta.

ascultà. Če-i audzî vorbind acolo, acolo or vorbi d'espre-ačęle lucruri. Au să g'ie dracu!

Așă o făcut.

S-o dus acolo, ș-o făcut on hęli, acolo lîngă-acîstauă îm pămînt, șî ș-o pus čeva peste: frundzări [4]), frăjuni, așę peste groapă șî s-o n'epostit acolo. C-așă i-o spus că să facă on ad'epost îm pămînt. O șî vădzu c-o vin'i tri cuorbi șî s-o pus pe acîstauă, aică pe spîndzurătǫre, nǫ cum să spune pe rumînește.

— Hei! — o dzîs unu, o cărăit acolo — știs če măi? — dzîče. Acuma — dzîče — am — dzîče — cu tri fečiori o tomn'ială. Acuma să plinește anu, șî să ști că dacă nu, așa mn'i-i socot'eala, îi ięu pi ii dacă nu mn'i-o șt'i spun'e. Am făcut o masă șî uom patu. Ș-apăi ii acuma o-îmblat — dzîče — tǫte dealuri, tǫte munțî. Ș-o iscăli — dzîče — tǫte lęmn'ele ca să gîčească. Da n-au să gîčească, că ii niči-n capu gîndului nu-ș aduče amint'e că din če le-am făcu ieu!

— D-apăi din če le-ai făcut? — o dzîs čelalalt.

Iče: — Masa-i din cucurbăta capului lu Ion čel Mare. Șî patu îi din cǫstele lu Ion čel Mare! Apîi de unde au ii să gîčească? Apoi n-au să gîčească.

Așę c-o g'ini timpu, că-amu n-o fos numa vo tri dzîle. O vin'it timpu s-o duz la ii.

Apă o-ndemnat frațî čelalț:

— Din iesta l'emn, din čela, ba din čela, ba din čela!

— Nu-i, nu-i, nu-i!

Apă o prins čela a spune di lemn, să nu vadă că ști dint-o dată.

— D-apăi — dzîče — nu-i masa d'in cucurbăta capu lu Ion čel Mare?

— Ba-i drept!

— Șî patu nu-i din cǫstele lui?

— Ba-i drept, acuma m-ai cîștigat! [5]) Acuma ai gîčit — dzîče — șî t'e vă că tu — dzîče — iești on gîčitor', da tu —

[4]) Pov. schițează așternerea, cu dreapta. [5]) Pov. subliniază, cu dreapta.

dzîče — trebă să capes şî om bin'e îm viaţa ta. Te pregăteşti de-aičę şî t'e duči în, în tri ani de dzîle pînă la muntele ačela [6]) — i-o spus čeva munt'e aşę cum... mare — ş-acolo vei afla bg'ine!

Nǫ acuma, n-o mai stat, o mai mărs acasă şî s-o pregăt'i, şî i-o spus la maică-sa:

— Maică — dzîče — acuma ieu mă ducu. Aşę mn'i s-o spus atunčeni, ačeia care-an gîčit că să plec, dračii; c-aco mn'i-oi găsî bg'ine.

— Uă! — ş-o plîns. — Nu t'e duče, fătu-mn'eu — ş-aşę.

Iel numa s-o pregăt'i şî s-o dus.

Aşę că o mărs în tri ani de dzîle, pînă o-ntreba de uǫmeni, d'e muntele-ala, ş-aşę că l-o-ndreptat, atunčęa n-o fo trenuri. O ağiuns, o ağiuns la munte, aşę că-ntr-o ğiumăta d'e an numa o suit pînă pe munte, aşę o fos de mare.

S-o sui pe muntele-ala, acolo o fost o poiană care n-o mai fost în lume-o poiană ca ş-ačęia. O cîmpie. Şî iel, acolo, acuma o mărs Sfînta Vinere la iel:

— Ai vin'i, fătu mn'eu?

— Vinit!

Păn-acǫlę, o mai ağiuns pi la sate, pi la ǫmeni, da acolo n-o, n-o iezista nime; i-o dat o săğeată:

— No, cu asta ţî-i cîştiga pîn'ę, şî-i mînca!

Cu săğeata ačęia tă s-o dus, ş-o vîna cîte-o pasîri [7]). Ş-o făcut o colibă acolo, ş-apăi o vîna cîte-o pasîri.

Aşę că cîn o fost înt-o bună dzî, če să pǫte, că iel o vîna dǫuă pasîri. « O če pǫt'e să fie? » — s-o socot'it — c-acuma iel dǫo-a-mvînat — « G'ini mn'i-o-a čeva uspéz d'e sară? »

Cîn o fos d'e sară, o vinit o vulpe. Ş-o sta lîngă focu, i-o dat ii pi-una, o mîncat amîndoi, ş-o durn'i mai d'eparte. S-o culcat.

[6]) Pov. subliniază cu dreapta. [7]) Pov. subliniază cu capul.

— Acuma — dzîče — dacă văd că de-amŭ nainte — zîče — am să-s h'iu cîn'ele tău — dzîče vulpea — şî tu să-n h'i stăpîn!

— Bine — i-o dzîs. — Că şî şę mn'i-i urît aičea sîngur — o zîs.

S-o dus mîni la vînătǫre, o vînat. O vînat tri...

« Vai, Dǫmn'e-o socot'it — če pǫte să ma viie încă acum? »

Şę cum îi mîn'i desară, o vinit on lup. I-o dat şî lui una, i-o fript şî i-o da şî la lup una:

— Să şti — dzîče — că de-amu nainte an să-s h'iu cîn'ele tău. Şî şî ai să-n h'i stăpîn!

— Bine-i — o zîs!

Nǫ acuma, cum o fos pe čęie dzî s-o duz iară la vînat.

Pe čęię dzî o vîna patru. Pe cînd o fo la patru, i-o vinit on ursu. I-o da şî la urs unu, ş-o mînca toţ. Nǫ acuma, tăt o vîna patru ǫrecît timp, ǫrecîţ ani de dzîle, acuma s-o făcu fečior holtęi! Aşă on fečior că n-o mai fost ca şî iel.

Acuma vulpę, ia-o fos čę mai vęke acolo, la stăpîn.

Înt-o bună dzî, o ţînut o predícă cu čielalţ. Dzîče:

— Ştis če — dzîče? — Noi avem stăpîn bun. Numai şădem aij la cólibă şî noi trebie să-i fačem şî noi lui om bine!

— D-apăi — dzîče — če bine? — o zîs čeialalţ.

— Nu-l vedes că-i sîngur? Aven să-i adučem o soţîie!

— D-apăi — dzîče — cu, d'e und'e, şî cum? — zîče.

— Om mę — dzîče — după fata împăratului Roşu. Şî i-om aduče!

— Bine-i! d-apăi — zîče — cum om mę?

— Hę — dzîče. — Uşor — zîče. — Lasă că vă-mvăţ io! Cîn s-a duče iel la vînat.

Nǫ, s-o pregătit şî s-o dus iel la vînat, şî ii s-o dus. O coborît şî s-o dus acolo la-mpărat.

S-o duz la un om ş-o furat on ğiug, şî uo prins on plugu aşę... tîngę rudele-alea cum îz de-arat, pintru vite. L-o prins pe urs, şî p'e lup în ğiugu. Ię o ţînu de coarne, vulpę. Da îm marğinę oraşului la-mpărat.

Așę că cîț drumari trečę, tos s-o dus cu vęste la-mpărat:

— On urs trağe la plug, ș-on lup ! Ș-o vulpe ține de cǫrne ! Ca asta mn'inun'e, n-o fo de cîndu-i lumę ! »

Așę că acuma m-an greșît, că de pajînă am uitat. Că li-o mai g'ini ș-o pajînă. —

Pajîna o suitu [8]) în înaltu čeriului șî s-o uitat așę cum umblă avion, cînd-o ii — șî ii o spus la pajină, dzîče:

— Cîn o vini — dzîče — fata-mpăratului [9]), tu de-a dreptu să te răzi d'i înaltu čeriului șî s-o apuči; și să g'i cu ię !

Așę că cînd o ținut tăt o vinit uspés. Cînd o fost odată, s-o găta și-împăratu șî-mpărătias că să duče șî iel să vadă o mn'inune ca ș-ačę.

— D-apoi șî io oi vini !

Nǫ cu alte fęte care-avę șî ię s-o pus șî ię-nt-o căruță — pe-atunčea nu iera motǫră — șî s-o dus tustręle. Așę că pajîna, pînd'ind-uo d'i naltu čeriului, d'e-a dreptu s-o azvîrlit șî-o apucat, șî s-o dus. S-o rîd'icat șî s-o dus [10]). Numa s-o uita lung.

— Nǫ ! — o dzîs.

Atunčeni vulpę cînd o vădzu că să duče, numa o-nt'ins la fugă. L-o lăsat pe urs, șî p'e lup în ğiuğu. Așę cum o fost.

Acuma ii, șî ii o tras cît o putut, să să rumpă răstęiele să pǫtă să fugă. Ș-apu o rup răstęiele ș-o fuğit.

— Nǫ — o dzîs împăratu. — Videz — dzîče — nu le-o fo la ačeie de-aratu ! Či de fata mę le-o fost ! Că-amu mn'i-o dusără ! Că pe cum — dzîče — tăț o fostu-n legătură că — iče — cînd o čeialalț sărit [11]) — dzîče — pajîna pe fată, vulpea o fuği di la cǫrne, ieștia încă văd — dzîče — c-o tecăruit ș-o fuğit tăs ș-o lăsat plugu aiči !

Așę că acuma iel la vînătǫre, če să vadă ? Acuma vîneadză iară mai mult cu una. Acuma vîneadză șasă bucăț. Ii-o fos činči. Vîneadză șasă.

« Če pǫte uspes să-n g'ie ? »

[8]) Pov. arată în sus cu arătătorul drept. [9]) Pov. subliniază cu arătătorul stîng. [10]) Pov. subliniază cu dreapta. [11]) Pov. subliniază cu arătătorul drept.

Pe cînd sosęşte, če află? Află acolo o fată fǫrte frumǫsă! Nǫ, acuma, o rămaz.

— Nǫ — dzîče — acuma, stăpîne, ţ-am adus — dzîče — soţîie!

— Bine-i!

Acuma prind a povesti că n-ari če să facă, şî trăiez mai mulţ şî trîiesc. Colo trę on an, trę doi.

Cuma-mpăratu, atîta-nčerkeadză, cu tęte čęle cîte sîntu-n lume, ağiunğe şî la vrăjîtori, cînî să i să găsască fata. Fata numa umbla acolo pe poieni, şî strînğę flori, şî cînta tǫtă dzua. Horię!

Aşę că acuma o babă spune că dacă iei i-a fače atîta — o ştiut cu vračiuri — dacă i-a fače če-a dzîče, ię o aduči:

On tuon de dǫă meităre de lungu, de lung îm buortă, între funduri, ş-aşę să hi'e cu fundu că media să şi pǫtă pun'e fundu şî să-l astupe [12]). Şî tri męre de-aur, acolo să le aibă. Atunčeni, ię are aşă să facă, să mar să-i aducă fata.

Bine-i. Împăratu odată dă uordin şî, şî să fač. Să-ndeamnă baba cu descîntečele, şî să bagă-n ton, şî tonu odată să ię-n aier. Şî să duče. De-a dreptu-n muntele čela înaltu.

Acuma, nu să duče la cólibă de-a dr'eptu. Că ursu, şî lupu, şî vulpea, şî pajîna o s-o omǫră. Da să duče şî să pune îm marğinę pădurii şî de-acolo pîndę. Stă la pîndă.

Să duče fečioru la vînătǫre. După če se duče, fata męrğe — čeia stau la cólibă [13]) cînii — ię să duče-a culę flori.

Numaidecît odată męrğe pe-acolo culę flori, îm marğinea ačęie şî d'e-o d'ecît aude on glas. Dzîče:

— Fătu mn'eu, nu g'i pînă-aij la mini?

Cuma ascultă ię, iară:

— Če-am audzît — dzîče?

— Fătu mn'eu, fă bine şî g'ină pă la mine!

— Da unde?

— Ia aiči, îm marğinea az de pădure!

[12]) Pov. subliniază cu dreapta. [13]) Pov. arată spre stînga cu capul.

Mę̆rğe ię pînă acolo.

— D-apăi — dzîče — nǫ, bună dzua, mătușă!

— Năroc și. . .— povestęște. — Da tu cum petr'ečí? Cum duș pe-aičę, ș-așę?

— Atîta de bine mă sîmțăs, ș-atîta-z de bine!. . .

— D-apăi — dzîče — te afli bine?

— Fǫrte bine! Da — dzîče — če-i? A cui i tuonu aiesta?

— A mn'eu — dzîče!

— D-apăi če ai în iel?

Să uită acolo:

— Dacă — zîče — nește mę̆re de aur.

Să uită la ię̆le [14]).

— Da nu-i fa bine, mătușă, să-m dai și mn'ie barăm unu?

Dzîče: — Ți li dau și tǫte! Dacă-s tr'ebuie — baba!

— D-apă — iče — dă-m dumeata — iče — care vrę̆i!

Iče: — Bagă-te și ți le ię de-acolǫ. — Șę că că tonu iera lung și subțîre [15]).

Amcuma cun să să bağe? că iera-n fundu tonului mę̆reli? Musai s-o-ntins și s-o băgat așă cum s-ar băga pe uo četenă.

Cînd o vădzu baba că-i băgată, tunče mediat [16]) pune căpacu. Și o-nșurubeadză acolo. Tunčeni prind'e fata a țipuri:

— O, Dǫmne-Dǫmne, če să h'ie?

— Nu, mn'ica! — Îndeamnă baba cu descîntečele, și-i descîntă mai departe. Atunčę, și suie pe ton călare. Tunčia tonu să ię sî să duče pînă la curtea-mpăratului și să pune-acolo ğios. Deșk'id'e, o pune ğios.

— Nǫ — dzîče — adus-amu!

Acuma-i îi dă o plată fǫrte bună, pintru če-o făcut.

— D-apîi unde-o-ai găsî, și cun? — Fata nu vrę niș să spuię pe unde-o fo. Ș-atîta-i de năcăjîtă, și să află așę ca streină. Cum ar fi vin'ită d'int-alte depărtări. Tăt îi spune ta-său:

[14]) Pov. apleacă înainte capul. [15]) Pov. subliniază cu dreapta. [16]) Pov. răsucește ca pentru înșurubare, cu dreapta.

— Če iej năcăjîtă? Če iej?

— Nu mă sîmţăz bg'ine, tată!

— D-apîi cum acolo aşă?

— Acolo m-an sîmţît tare bine! Am avut on soţ tare frumos, şî aşă o poiană pe munte, aşă on aier bun, aşă on trai, nu mai găsăsc ieu cum o fost acolo!

Nǫ, împăratu nijdecît nu voię. Ş-acuma baba-i poveştęşte, da fata nu vrę să-i spuie. Dzîče:

— Acolo an sta pe muntele ala, şî ia unde, şî ia unde!. . .

Acuma, vęde pajîna, şî ursu, şî lupu, adică Iuon, dzua nu poate să vînedză cu una atît.

« Ce pǫte să fie? Qre če mn'i s-o h'i întîmplat acas?» — să gîndeşte iel.

Vină d'i la vînătǫre. Če să vedz? No, acuma nu-i fata. Unde să fie? Unde să fie? Nu ştiu če poate să fie. Spun ei:

— S-o dus pe cîmp — şî čine-o dus.

Męrğe şî cǫtă-ačeię. Află că pe unde o umblat, vulpę şî ačeie. Şî nu mai g'in. Numa o dus čineva, čeva.

— Să ştiţ — dzîče — c-o g'init čeva vrăjîtǫr'e — dzîče — ş-o vrăjît, şî n'i-o furat! Da lasă că męrğem noi după ię — după on timp.

— Da te duj tu, pajînă, şî l'eşuiej — dzîče — d'i la naltu čeriului, pi unde umblă, şî unde stă! Mîni!

Să duče pajîna-n, lăşuięşt'e-n tătă dzua mîn'e, aşę că-mpăratu nu o nepǫste de locu di su curţ.

Aşă, męrğe alpoimîne, męrğe şî iară leşuięşte, nu-i d'e loc! Męrğe-apoi, aşę că una lună în tǫte dzîle.

Spune fata cătă tată-său:

— Dacă, taică, mă ţîi în tǫte dzîlele aşę înkisă, io să şti că am să mă omor!

— Pintru če, dragu tatii?

— D-apoi če mă ţîi înkisă? Batîr să mă duc pănă pin grăd'ină, pe-acǫlę. Nu dor'esc ieu să mă ducu-n lume, şî-n străinătăz, dacă vă tęmes că v-oi fuği! Batăr pe-acǫle să mă duc.

Nǫ acuma-i pune dǫu fęte ca să o grijască. Altele. Ničiodată dintre ięle să nu o lęse, numa pînă pintre grădina cu flori, șî mai departe nu!

Acuma pajîna mer'eu străjuięște în tǫte dzîle. D'e nu o putę niči obsărva. Așę iera de-nalt, de sus.

Cîn înt-o bună dzî, o vęd'e pajîna. Cînd o obsarvă, de-a dreptu, di la înaltu čeriului să-azvîrlęșt'e, ș-o adună d'intre fęt'e șî să duc.

Cînd o adună, ię încă rîd'e. Că-acuma vęde c-o vin'it. Că d'e-abg'ia o așt'eptat... Čęle fęte țîpuresc acuma če-a fačempăratu cu ięle? șî n-are če să facă. Acuma s-o dus.

Acuma męrğe la babă, ca să viie să o mai aducă.

Acuma, îi dzîče:

— Îm mai fači tri męrę, șî on tuon, ș-oi mai fa înčercare. Da nu știu bg'irui. Aduče-oi. Că-acuma ști — dzîče. — Pe cum văd că ię nu, nu s-o afla bine aiči!

I-o mai făcu tri męre șî s-o dus baba.

Acuma i-o povestit la soțiia că cum s-o-ntîmplat, șî cum o au furat, șî la čielalz: la urs, la lub, la vulpe, la pajînă.

— Lasă — dzîče — că de-amu nainte — dzîče — de-a mai vini, c-a mai vini ię — dzîče. — Numa să ne-anuns pe noi. Că nu mai męę-napoi — zîče — la-mpărat! De-a mai vini. Da de-amu nainte — dzîj — nu mai mę, nu-o mai, te mai lăsăm sîngură. Numa-m pîndă — dzîče — așę, pingă ię[17]) pingă fată!

O umblat ursu, șî lupu, șî vulpę, șî pajîna; ię numa peacolo.

Așę cînd înt-o bună dzî, baba-i acolo cu tuonu iară. Da să pune-m marğin'ę dim pădure șî numî aude că strîgă. Să duče fata — čeia numa leșuies. Dzîče:

— Dragu mătușî, fă bine șî g'ină pîn-aiči! — Strîgă: — Dragu mătușî — iară.

— Da — zîči — čine ięj?

— Ia io — dzîče — o babă bătrînă!

[17]) Pov. clatină capul.

Ęi! — gîn'esc. Atunčeni dzîče:

— G'iu! — Atunčen le fače anunţ cu batista la, la čęia ca să vie mai-n apropięre. G'ină, să duče.

— Uită — dzîče cătă urs şî cătă lup — asta-i baba!

— No las-o — dzîče — că acuma iute om mînca tătă; tăţ uo-mpărţîm; şî uom mînca!... Că n-are ię să mai g'ie!

O mîncat. Acuma, împăratu n-o avut pe čine să mai trimată. Amu cînd o fo după uon timp, če s-o gînit?

— Ia armata mę, îi dă uordin să să ducă, că dọră i-n stare să o scoată de la ursî, ačeie şî d'i la ursu ala, şî lupu, şî vulpea-ačę, şî pajîna. Armata mea, oştirea, nu s-or tęme!

Acuma, čeia o ştiut de alę. O pus pe pajînă-n funcţie ca să pîndească, şî dzîče:

— Şti če? — s-o socot'it armata. — Nu întîiej dată om merğe noi, da om trimęte on om. Ca să l'e spuie că dacă nu, vinim cu oastea peste iei. — Socotit ofiţęrii: — če să purtăm noi atîţa soldaţ acolo?!

S-o aflat unu mai îndrăzneţ că iel pleacă pintru ọrecît.

S-o dus ala acolo, pîn če-o ağiuns la colibă, şî-i spune:

— Pintru ačę am vin'it, c-o spuz nălţatu-mpăratu că dacă nu dai fata, vină cu armata, şî pe voi, pe tăz vă omọră!

— Nu o dau! Spune la nălţatu-mpărat — dzîče — să vie cu tătă oastea cît-o are, că nu iuo dăm niči atunči!... Că noi sînt'em în stare să ne apărăn stăpînu nost!

— Bin'e-i. Aşa am să-i spui!

S-o dus acolo, şî i-o spus.

— Tu pajînă! — zîče — t'e du şî strînji tọte pajînele din lume — dzîče vulpę — şî tu, ursul'e, tăţ urşî, şî tu, lupule, tăz lupi! Tos să g'ie aiş, pe munt'ele-aiesta! Ca să ne scọtem. Ačęia toţ iera peste, lupu iera împăra peste tăz lupk'ii, şî ursu peste tăţ urşî. Şî pajîna iera peste tăte pajîn'ile. Şî vulpea iera peste tęt'e vulpi. H'iecare, şî vulpea s-o dus. Şî le-o strîns.

Atunčeni armata nu iera cu arme să puşte, numa cu lănči, şî cu sabie. Pe-alea timpuri.

Acuma o g'init armata! Nij di la pǫlele munţîlor nu i-o-ngădui să suie. Că atîta ur şî lupi, atîta urlat, d'e tătă armata s-o spăriẹt, ş-o vădzu mulţîmea ačẹ acolọ. Numa ur şî lupi, şî vulpe, şî pajîn'ele čelẹ o lua bolovani, ca căpiţa, adică ca fusoii aşă d'e mări, ş-o aruncat după armată d'i la naltu čeriului. S-o rădi'ca cu iẹl'e de-acolo. Aşẹ că armata tătă-o fuğit![18]) Dzîče:

— Noi nu putem să o adučem — s-o duz la nălţatu-mpăratu — pe fata dumn'itale! Că şî Dumnezdău din čeri o-arunca cu pk'ietri. Apăi nu putem s-o adučen; ş-acolo atîta ur şî lupi! Fă dumn'eta alcum!

Pă acuma s-o gîn'it:

«Če-i de făcut? An să trimăt on uom, dacă vrẹ să g'iie, să-i dau tronu! Să rămîie d'e moştenitor'!»

Ş-apoi o mînat on uom, că iel i-a da tronu, şî rămîne de moştenitor, numai să viie cu fata.

S-o dus omu acolo, la čeiẹ, o stat fierele čele sălbatiče înăintea lui. Dară s-o dus aiştea care-o fost mai mari peste iei la, dac-o vădẓu că-i un uom, dzîče:

— Unde pleči, omule? Că, sî nu t'e duče!

— Ieu mă duc — dzîče — pînă-acolo — dzîče — la fata-mpăratului, vrẹu că čẹre-mpăratu ca să h'ie moştenitor. Şî că-i dă tronu şî să h'ie-mpărat!

— Atunj dacă-i aşẹ — dzîče — noi vinim cu t'in'e, şî fačen rînd să nu te mănînče ieştialalţ, čă-aşă sîntem, i-am pus pe tăţ în funţie că čeva uom, čine vină, are să-l mănînče!

Atunčeni l-o-nsoţît: ursu, şî lupu, şî vulpẹ, şî pajîna, dispre čelẹ pajîni sî n-arunče cu pietri; să-l omọră. Şî s-o dus pînă la iel. Şî i-o spuz la fată, şî la fečior — dzîče:

— Aşẹ ai să-i spui la-mpărat — dzîče — noi ne-om duče, dacă iel ne dă tronu — o spus iel — da — dzîče — ieu — dzîče — aiẹştia tri cîni a mn'ei, şi iei au să viie. Dacă vrẹ să-i vadă!

— Cum să nu?[19]) — o spus — či — cum să nu? Îi spui!

[18]) Pov. subliniază cu capul. [19]) Pov. subliniază cu capul.

— Ş-apoi — dzîče — ni-aduči anunțu napuoi, că vrę sau nu vrę? Dacă nu — dzîče — de-i trauă fata, vie la război!

Şi-apoi împăratu o spus că vrę, ș-o mîna iară pe om înăpoi, ș-atunčeni o coborît d'i la...

Ş-apoi împăratu i-o dat tronu, şî o rămaz moșt'enitor'; şî pǫate că şî astăz, d'e nu, d'e n-o murit!

I gata!

Inf. Sabo Vasile; Racşa—Oaş; *culeg.* O.B.—Al.A. la 4.VI.1953; *transc.* Al.A.; A. I. F., I. 14116.

« De-acolea; di pi la bătrîni. »
Ştiind că era ultima bandă disponibilă pt. înregistrare, inf. observă: « Încă o am spus cu spor ca să nu treacă (banda); am pădzît din vorbă. M-am grăbit ca să nu rămîie. »
A rămas ceva? « Tęt'e, tet'e vorbele le-am spus! »

CENUȘOTCĂ

O fost on om sărac și iel avę tri copii. Acuma copiii n-apucase să crească, ș-o murit părințî. Dac-o rămas sînguri copiii, avę numa o holdă. Într-o primăvară, o zîs ǫamen'ii cătă iei să samen'e grîu acolo-n holdă. Atîta s-o făcut on grîu d'e mîndru și d'e pogan și d'e frumos! Pă cîn iera grîu pi la-nspicat, ven'ę nu șt'iu če nǫpt'ea și tăt mînca grîu.

Odată, d'in vremile trecut'e, înt-on sat, rămasără tri copii săraji d'e părinț: doi mai mărișori și unu mai micuț. Da hăl mic, iera năravu d'e micuț, d'e cîn o porn'it, a să tîrăi să meargă la čenușă. Iel tǫtă vremea lui, în crescut, iera tot în čenușă. Ba frațî lui îi zîśę Šenușotcă, și zîśę d'e-atîtea și d'e-atît'ea uori:

— Măi Šenușotcă, iej d'in čenușă, nu șăd'ę tăt în čenușă!

Dară iel n-avę bai, acolo-ș petreśę viața, în čenușă. Iei rămasără săraś și d'e părinț, da și părințî-or fos săraś, c-avere nu avę — or avut și iei numa o hold'iță, ș-înt-aia sămăna cît'e-o țîră grîu. Acuma, frațî, dac-or văzut că părințî sămăna grîu acolo, or sămăna și iei grîu acolo, în huold'ița-aia, să-aibă și ei.

Da copilu hăl mai mare zîse:

— La noapt'e — zîśe — mă duc ieu şî păzăsc şî prind ieu pă čin'e mîncă grîu.

S-o dus acolo-n marjin'ea hold'ii sara şî s-o culcat ş-o adurmit. Nǫpt'ea, o ven'it ş-o mîncat grîu şî iel n-o prins n'imic. S-o dus acasă. Întreabă frat'e-so hăl d'e-a doilea:

— No — iśe — mă, ai prins śeva la grîu?

Iel spun'e:

— Śe să prind? N-am prins n'imica! — zîśe.

— A — zîśe — da tu ieşt'i amărît, lasă că mă duc pă sară să prind ieu.

După aia, sara s-o dus frat'e-so d'e-a doilea. S-o culcat şî iel. O adurmit şî

Grîu o crescut frumos, mare. Dară cîn iera mare, s-or dus iei şî s-or uitat p-acolo, îl mînca śeva: iera păşunat. Să povestesc iei amîndoi acoló acasă:

— Oare śe mîncă [1]) grîu noz? — zîśe — noi n'e-alejem şî fără o ţîră grîu. Če să faśem noi?

— Să-l păzîm, ca să ved'em că śe n'i-l mîncă.

Zîče ăl mare:

— La nǫpt'e — zîśe, iei aveau-un cojocuz rău rămaz d'e părinţ — pă sară, la nǫpt'e, io ięu cojocu şî mă duc acolo să-i prind pă hăia care bagă vit'ele-acoló în grîu nost.

— Bin'e!

Ię cojocu şî să duśe acoló la marjin'ea hold'ii. Şęd'e iel cîtva timp, şęd'e: nu vin'e n'imica! Mai şęd'e: nu vin'e. Mai şęd'e pună tîrzîu, nu vin'e n'imica. D'i la un timp, îl prind'e somnu şî să trînt'eşt'e-acolo, adǫrm'e. Pună d'imin'eaţa nu s-o pomen'it. Cîn să pomen'e, d'imin'eaţa: grîu mîncat! [2])

Ă, să duśe-acasă, če să facă? Întreabă frat'i-so:

[1]) Pov. tresare pe scaun. [2]) Pov. tresare pe scaun.

śeva o ven'it nǫpt'ea şî grîu mîncat şî iel n-o prins n'imica. S-o dus d'imin'eaţa acasă. Îl întreabă frat'i-so:

— No, tu ai prins čeva?

Zîśe:

— Śe să prind? N-am prins n'imica, ca şî t'in'e.

Frat'i-so ăl mic — d'in vremea aia avę călon'e — şî să juca acolo-n čenuşă. Da iel zîśe d'e-acolo d'in čenuşă:

— E! — zîśe — voi sînt'eţ amărîţ, da la nǫpt'e mă duc ieu să-l prind.

După aia, zîc fraţî cătă iel:

— T'e duś tu la amaru tău, prăpăd'itule! Dacă noi n-am prins n'imic, api să prinz tu? — zîśe.

Da iel n-o avut baiu d'e aią. Sara, s-o luat Čenuşotcă ş-o luat on cojocuţ rău, s-o dus pănă la holdă. Acolo, o stat iel cît o stat, o văzut că vin'e somnu. O găsît on spin'e şî l-o dus şî l-o pus la iel la cap. Cîn da s-adoarmă, atunśa da cu capu-n spin'e şî sărę iară-n sus. Iacă mai tîrzîu, să pomen'e că vin'e-on zbor pă d'easupra d'e iel şî s-aşază acolo-n grîu, n'işt'e cai zdroncon'ę şî mînca acolo

— Da — zîče — mă! — zîče — prinsăş tu śeva aco la grîu?

— Mă — zîče — n-am prinz n'imica!

— Păi cum?

— Aşă! [3]) — zîśe. — Grîu-i mîncat, da n-am putut să prind n'imica.

— Ii-au! Nǫ, pă sară mă duc ieu [4]). Dǫa sară, hăl mijlośin ię cojocu şî să duśe iel. Tăt ca frat'i-so faśe şî iel. Dară d'imin'eaţa, grîu mîncat, iel n-o prinz n'imica. Să duśe şî iel acasă:

— Nǫ, da tu prinsăş śeva?

— Ca t'in'e şî ieu, n-am putut prinde n'imica — zîśe. Grîu iera mîncat [5]).

Čenuşotcă să źuca-n śenuşă, da-i auză d'e-acolo că śe vorbę iei.

— Aa! voi n-as prinz n'imica — zîśe — da mă duc io pă sară! Ieu baş că-i prind!

— Prinz tu p-amaru să t'e mînśe şî pă t'in'e, Śenuşotcă! Iej d'in čenuşă!

— Io aiśea şăd pun pă sară, da pă sară mă duc ieu. Prind ieu!

[3]) Pov. tresare pe scaun. [4]) Pov. subliniază cu capul. [5]) Pov. subliniază cu capul.

la grîu. Iel śe să facă, cum să-i prindă? Vin'e-on şoarec tăt ţîţăin acolo cătă iel. Iel zîśe cătă şoarec:

— Meri, mă, d'e-aśiia, če mă tăt ţîţăi, vez că nu pot prind'e caii.

Śoarecu-i spun'e:

— Şăz numa aičia, că ţ-îi prind ieu.

S-o dus ş-o prins căpęstrele d'i la cai, care le avę iei la căpăţîn'ele lor şî-i dă frîn'ele la iel în mînă. Zîśe:

— Ţîn'e d'e eşt'ia, că iei nu să pot duče fără d'e ęşt'ia.

Or mîncat iei cît or mîncat, cîn să porn'ească, n-or putut porn'i, că ierau frîn'ele la Čenuşotcă-n mînă. Cîn să porn'ească, atunśa iel traje d'e căpęstre.

— Ho! — zîśe — un'e vă duśeţ? — zîśe. — M-aţ mîncat grîu, trăbă să-l plăt'iţ.

Zîśe unu d'intră iei, zîśe:

— Uită-t'e — zîśe — noi avem — zîśe — o stăpînă — zîśe — care n'e-o mînat să mîncăm grîu — zîśe — aia-i zîna zîn'elor şî — zîśe — ţ dăm căpăstru ăsta, îl duś acasă să-l ţin'i cu t'in'e şî cîn ai avę n'evoie d'e noi, scuturi d'e iel, că noi îţ ven'im într-ajutoriu.

Să duśe Čenuşotcă. Iel nu ię cojocu, iel să dučeaşă [6]) cum o ieşît d'in čenuşă. Să duśe-acoló, să uită la grîu, să-ntǫrśe p-acoló. Să gînd'eşt'-iel:

« No! Stai în loc! Nu fac io aşă! »

Duśe şî găsăşt'e n'eşt'e spin'i acoló d'e-o marjin'e şî ię spin'ii, şî-i pun'e-acoló o grămăduţă.

« Cîn vin'e somnu — zîśe — să mă culc — zîśe — io mă culc cu capu pă spin'i! Atunśea — zîśe — mă pomén cîn vin'e śineva să ne mînśe grîu. »

Bin'e! Da, mai tîrzîu o ţîră, pun'e capu-acolo pă spin'i, cu gîndu că să să scǫle iel. Da vin'e-on şǫrec p-acoló pi la spin'i, tă:

— Ţî-ţîţ! ţî-ţîţ! ţî-ţîţ!

— Meri d'e-aśiia, şî dă-m paśe să hod'ińesc o ţîră, da d'e-oi prind'e pă śin'eva! — iel zîśe-aşă, da şǫrecu nu vorbę cu iel atunśea.

Tăt mai ţîţăi p-aśia.

— A nu ţî spusăi să t'e duji d'e-ačiia, să-m dai paśe!

— Ţî-ţîţ!

[6]) Pov. subliniază cu capul.

— Du-t'e d'e-aśiia și dă-m paśe să mai hod'in'esc! — zîśe.

— Mă! — zîśę. — Ai grijă — zîśe — că-acuma vin ahăia care-z mîncă grîu — zîśe șǫrecu cătă iel — și tu să ai grijă — zîśe — să fi cu grijă — că ieu — zîśe — ięu căpestrele-m mînă — zîśe — și vin și ți le dau la t'in'e-m mînă. Și tu să șăz aič.

— Bin'e!

Iel atunśea, nu să mai prinsă somn d'e iel, [7]) dac-auzî vorba asta. Cîn fu la mezu nopți, iacă vin. O stăvuță d'e cai d'e-aramă și să bagă la iei în holdă, și prind a mînca la grîu. Șǫrecu o luǫt căpestrele, cum or fost acoló d'e mînca iei, și tăt i-o tras, tăt i-o tras, pînă cîn o aźunz la iel. Cîn o aźunz la iel:

— Nǫ na — iče — țîn'e d'e-ahęst'ea.

Iel le-o luat îm mînă și țîn'ę d'e iele, da iei încă nu șt'ię! Caii nu știę n'i-mica. Cîn fu să porn'ească, iacătă că nu pot mere, că-s căpestrele la Śenușotcă-m mînă. I-opri:

[7]) Pov. tresare pe scaun.

L-o luat și l-o dus acasă, l-o băgat acolo-n čenușă. L-întreabă frați:

— No, Čenușotcă, če-ai prins?

— N'imica — zîśe — če să prind? Če-aț prins și voi! — zîśe. — No, io mă duc și

— Hoo! Staț în loc, un'e vă duśeț? Voi m-az mîncat grîu mn'eu!

Ę, iei śe să mai zîcă?

— Noi!

— Nǫ bin'e-acuma! Vă duc acasă dacă mi l-az mîncat, să am și ieu cai! Da!

Da zîśe unu cătă iel:

— Stăpîn'e! Uit'e — zîśe — ieu îz dau un căpăstru d'e-aiśia d'i la noi, și tu cîn îi avę n'evoie d'e min'e — zîśe — să scuturi numa d'e căpăstru-ăsta, că io vin și ț-aźut.

— Bin'e!

— Da căpăstru-ăsta să-l păstrez aco la t'in'e-n cenușă, să nu șt'ie n'ime, numa tu să șt'í d'e iel, și cîn ț-o fi d'e lipsă, numa să-l scuturi, că io vin și-z dau aźutoŕ. Da să mai vi în dǫă sări că mai vin și als cai, nu numa noi, și-z mîncă grîu, să-i prinz și p-ahăia.

— Bin'e!

Iel, cu corajie, ascunsă căpăstru. Să duśe d'imin'eața acasă, și să bagă la śenușă, cum iera năravu. Frați lui:

— Nǫ, măi Śenușotcă, prinsăș pă śin'e n'e mîncă grîu?

pă sară — zîśe — prind ieu.

Să duśe şî sara şî să pun'e tăt acolo-n locu ăla, şî vin mai tîrzîu caii iară. Vin'e şoarecu la iel şî spun'e, zîśe:

— O ven'it alţî — zîśe — ai grijă că ţî-i aduc şî pă ăia — zîśe.

S-o dus şî le-o adus căpestrele şî le-o dat la iel în mînă. Cîn să porn'ească — după če-or mîncat — or văzut că nu pot porn'i. Iel îi întreabă, zîśe:

— Un'e v-aţ mîncat grîu — zîśe — trăbă să-l plăt'iţ.

Iei îi spun, ca şî ăi d'in sara trecută, că au stăpînă pă zîna zîn'elor şî aia-i mînă să fure. Da unu zîśe:

— Uit'e-ţ dăm un căpăstru — zîśe — şî-l duś cu t'in'e — zîśe — şî cîn îi avę n'evoie d'e noi, să-l scuturi, că noi îţ ven'im într-aźutoriu.

Ala a fost d'e arźint — înaint'e d'e aramă. S-o dus acasă, l-o pus în čenuşă şî pă ăla. După aia, îl întreabă fraţî d'imin'eaţa cîn să duśe iel:

— No — zîśe — če-ai prins?

— Śe să prind? Prind şî io ca voi — zîśe — da io — zîśe — nu numa mă duc numa-nt-o sară ca voi, mă duc şî pă sară — zîśe — pînă cîn îi prind.

— Măi prinz tu p-amaru să t'e mînśe! Tu d'e nu ii prind'e, dacă noi n-am putu să-i prind'em, apă-i prinz tu!

— Prind ieu! — zîśe. — D'i la o vreme, tăt îi prind.

— Bin'e!

O băgat căpăstru-n čenuşă, sara, să ię şî să duśe. Să uită p-acoló, să uită, să pun'e iar cu capu-acoló la spin'ii lui un'e-o fost. Vin'e şǫrecu la iel.

— Ţî-ţîţ! ţî-ţîţ! Da ven'iş?

— Ven'ii! — zîśe.

— Acuma şăz numa şî hod'in'eşt'e — zîśe — t'e scol ieu! T'e scol ieu cîn vin.

Iacă cîn îi la miezu nopţii, vin als cai d'e aur. Să bagă-n grîu şî prind a mînca la grîu. Şǫrecu ię căpăstrele şî traje d'e iele mereuz-mereuţ, pună cîn îi aduśe la iel.

— Na! Ţîn'e d'e iele-m mînă.

— Śe să prinz ? N-am prins n'imica, śe-aț prins șî voi — zîśe. — Da — zîśe — io mă duc șî pă sară, prind io.

Să duśe ș-înt-a triilea sară șî să pun'e tăt acolo în ocolu ăla. Mai tîrzîu, pă cîn iera vremea să vină, vin alțî cai în zbor șî să bagă acolo. S-apucă d'e mîncat la grîu. Șoarecu vin'e ș-îi spun'e:

— Ai grijă, c-acum o ven'it alțî, da țî-i aduc io șî pă ășt'ia.

Să duče șoarecu p-acolo pă jos șî caii nu-l sîmtă, șî le prind'e căpestrele șî le-aduśe șî le dă la Čenușotcă-n mînă.

Cîn îi gata să pleče, iacă Čenușotcă traje d'e căpęstre, nu să pot duśe. Șî spun'e unu:

— I, d-api, Čenușotcă, cum ne-ai prins pă noi d'e nu t'e-am sîmțît n'iścum?

Iel spun'e:

— Asta-i grîu mn'eu, voi mn'i l-aț mîncat, trăbă să-l plăt'iț.

Iel spun'e ca șî ălalalt d'in serile ęlealalt'e:

— Uit'e, îț dăm căpăstru ăsta să-l păstrez la t'in'e șî cîn ai ńevoie d'e noi, să-l

Iel le ię-m mînă șî țîn'e d'e iele. Cîn vrură iei să să ducă, iacătă că nu să pot duśe!

— Hoo! Un'e vă duśeț? Voi m-az mîncat grîu mn'eu. Nǫ, acuma vă duc acasă, că am șî ieu cai care m-or mîncat grîu.

Da unu d'intră iei zîśe:

— Săpîn'e! Uit'e — zîśe — îz dau io on căpăstru, șî-l duź la t'in'e-acasă — zîśe — șî-l baji-acoló-n śenușă, ș-îl păstrezi, să nu spun'i cătă n'ime, numa cîn îi avę n'evoie de min'e — numa cîn îi avę lipsă-atunś să scuturi d'e iel, că io vin șî-z dau tăt aźutoriu.

— Bin'e!

Ię ș-ahăla. Duśe-acasă Śenușotcă, pun'e ș-ahăla-acolo-n čenușă, să bagă-n čenușă, șî șęd'e-acoló, iera lucru lui.

— Măi Śenușotcă!

— Če-i, mă?

— Da prinsăș śeva?

— Prins! Če să prind? Prind șî io ca voi. Da io mă duc șî pă sară, tăt îi prind.

— Nǫ, lasă, nu t'e mai duśe p-aco, cată-z d'e treabă. Mai bin'i șăz tu aśi-n

scuturi și noi îț ven'im într-ajutoriu.

Să duśe acasă, bagă și pă ăla-n čenușă acolo cu ęlealalt'e și le-acupere acolo și iel șed'e acolo-n śenușă. L-întreabă frați d'imin'eața:

— Če-ai prins, Čenușotcă?

Iel le spun'e:

— Tăt aia če-aț prins și voi, am prins și ieu.

śenușă, d'ecît t'e duś p-acol.

— Ba mă duc!

Duśe Śenușotcă ș-a triilea sară. Cîn i-a triilea sară, să duśe iară-acǫ la spin'ii lui, un'e-o făcut iel. Vin'e șǫrecu la iel:

— Ţî-ţîţ! Ţî-ţîţ! — iel zîśe. — Ven'iș?

— Ven'i!

— Nǫ, șăz numa — zîśe — și hod'in'ęșt'e — zîče — că ţî-i aduc io și p-ahășt'ia.

Cîn îi la miezu nopţî, vin als cai d'e aur. Să bagă-n grîu, și mîncă la grîu, și mîncă la grîu. Iel să duśe șǫrecu mereuz-mereuț, ię căpestrele d'e-acoló și-i traje pună cîn îi duśe la Śenușotcă.

— Na! Uit'e, ţîn'e d'e iele-m mînă, că uit'e-s aiśa!

— Bin'e!

Ię Čenușotcă, ţîn'e d'e iele. Iei, cîn dau să porn'iască, śe să pǫtă porn'i? Ca și hăialalţ! I-opręșt'e.

— Hoo! Voi m-az mîncat grîu mn'eu! Staț aičea! Vă duc acasă la min'e! V-am prins. M-am mirat io śin'e-m tăt mîncă mie grîu aiśea.

Da unu zîśe:

Împăratu d'e-acolo d'in țara aia nu găsa omu ca să-ș ducă, că-avę numa o fată. Da s-o gîn'it iel așă: să facă on stîlp mare și să pună o coroană acolo care iera aurită în vîrvu stîlpului, că śine o put'ę-o lua d'e-acolo cu mîna fără ca să să suie pă stîlp, atunśa ăluia-i dă fata și-mpărățiia. Ș-o pus on termen d'e tri zîle, ș-o dat în țară veșt'i că să să ducă čin'e o vrę. Acuma, frațî lui Čenușotcă, tăț ǫmen'ii or porn'it să să ducă și d'i la iel d'in sat, și frațî lui iară.

— Stăpîn'e! Auz — zîśe — n'e laș, că io-z dau un căpăstru și — zîśe — l duś acoló și-l pun'i la hęlealalt'e, în śenușă, și le păstrezi. Și cîn ii avę n'evoie — zîśe — numa să scuturi d'e iel, c-atunśea io vin ș-îz dau aźutor, d'e śe-i avę lipsă.

— Bin'e!

Ię și p-ahăla. Îl duśeacasă, bagă-n čenușă și s-apucă d'e čenușă, iel acolo iera lucru lui, la čenușă, n-avę tr'eabă d'e-aia.

Bin'e! Acuma če să-ntîmplă? Împăratu d'e-acoló d'in țara aia avę o fată. Da să gînd'ę iel cum să-i vină lui ca să-j găsască on uom la fata lui, care-ar fi uom vręn'ic, uom d'e să pǫtă să să folosască cu iel d'e-mpărățiie. Nu găsă!

Ă, să gînd'ește iel, și faśe-o corǫnă, o corǫnă scumpă, aurită, ș-o pun'e sus, sus acoló, înaltă, înt-on stîlp mare, ș-înalt așă, ca să nu pǫtă-aźunje n'ime, da o luat acolo-n scris că śin'e-o put'ę-o lua, să nu să suie pă n'imica, numa d'in car, d'in... călare, d'i pă cal, sau cum o put'ę-o s-o

ięie-atunśea dup-ahăla mărită fata.

A minun'e să făcusă-acoló-n țara-aia vorbă, că iacătă če-o făcut împăratu. Bin'e. Aud șî iei acolo. Da tri zîle țîn'ę luǫrea corǫn'ii, śin'e-o put'ę-o lua-n tri zîle, după tri zîle, să-ntermină, să gată. Bin'e. Frațî lui șî uǫmen'i d'e-ạcolo d'in sat:

— Mă ! Haidáț șî noi să ved'em acolo če-o făcut împăratu.

Să iau cu tăț oamen'ii d'in sat, pleacă. Da iei, pleacă șî frațî lui — că iera uǫmen'i harn'iś, uamen'i d'e vîrstă. Čenușotcă zîśe:

— Mer șî ieu !

— Mă ! Caută-z d'e treabă ! Un'e meri tu, mă, tă śenușă p-acoló pintră uamen'i, mă, să t'e vadă lumea, n'e faji așă rușîn'e p-acoló ?

— Ba merg !

— Da d'e un'i ! Tu acasă șăz ! Acasă să șăz ! Nu meri tu p-acoló să n'e faji nǫă rușîn'e, să t'e vadă lumea p-aco.

Bin'e, iel n-avu śe să facă dacă l-opriră ạcas. Iei porn'iră, să dusără.

Da după śe-or porn'it tăţ, iel s-o sculat d'in čenuşă ş-o luat căpăstru d'e aramă ş-o scuturat d'e iel o dată, ş-odată or fost tăţ caii înaint'ea căsî un'e şedẹ, tăţ în colọre d'e aramă. Şî-l întreabă:

— Če vrei, drag stăpîn'e?

Iel le spun'e că:

— Uită-t'e, cu coroana-mpăratului cum stă.

Api unu care i-o dạt căpăstru îi spun'e.

— Uită-t'e, ţ-am adus şî hain'ele d'e aramă, ţọlele d'e aramă, să t'e-mbrači cu iele, să t'e sui în spat'ele mele, ieu t'e duc până la coloană ş-acolo fači če-i vrẹ tu.

Acolo iera mulţîme mare d'e oamen'i adunată, fel şî fel, muieri, copii, fet'e, bătrîn'i şî t'in'eri, d'in d'epărtare să uita acolo, da čin'e iera în stare să pọtă s-o ieie d'e-acolo!

P-acolo iera drum pintră iei, ca să să pọtă duče čin'e vrẹ să ieie coroana. Iacă ved'e mulţîmea că vin'e čin'eva c-on cal, strălučẹ d'e nu put'eai să t'e uiţ la iel, călare, şî treśe p-acolo pintre mulţîme, să duśe pună

După śe porn'iră iei — s-o dus tăţ oamen'ii d'e-acoló d'in sat [8]) — iel să sculă şî luă căpăstru d'e-aramă, şî scutură o dată d'e iel: odată fu un cal de-aramă!

— Če doreş, stăpîn'e?

Iče:

— Să merg şî ieu — zîče — să văd un'e-i corọna împăratului.

— Da! Uit'e, ţ-am adus hain'e d'e-aramă — zîśe — te-mbracă cu iẹle — zîśe şî t'e suie-n spat'ele mele, stăpîn'e — zîśe.

— Bin'e!

Să-mbrăcă Śenuşotcă cu hain'ele, să sui în spat'ele calului. Da zîče:

— Cum vrẹi, stăpîn'e: ca gîndu, o ca vîntu?

— Ba ca gîndu! — zîśe.

Cîn o gînd'it, iel o fost ş-acoló. Da śe, fost-o înăint'ea lui cu caii, care şî mai care! Fost-or cu cară înalt'e, fost-or, da śin'e-o putut? — o fost înălţîme mare. Da iel — tă zîśẹ uamen'ii pă care-i ved'ẹ cu caii mari:

— Mă! Ahăsta poat'e s-aźungă s-o iẹe!

[8]) Pov. se uită spre dreapta.

la coroană şî să-ntoarśe d'e tri uări roată pi su coroană cu calu. Oamen'ii-l înjura şî zîčę:

— Iacă acuma o ię, iacă acuma o ię!

Da iel n-o luat-o, s-o-n-tors acasă, n-o mai stat, şî s-o scoborît d'i pă cal şî i-o luat căpăstru şî hain'e-le o rămas la iel şî le-o băgat în čenuşă. Cîn vin fraţî lui d'e-acoló, iel iera-n čenuşă. Da iel i-ntreabă:

— Mă — zîśe — če văzu-răţ voi acolo?

— Hai, măi Čenuşotcă, să fi văzut tu če văzurăm noi — zîśe — aţîţa oamen'i — zîśe — acolo, cît n'ič nu-ncăpę să să uit'e — zî-śe — ş-o ven'it unu cu on cal d'e strălučę, d'e nu t'e put'ęi uita la iel. Da — zî-śe — mama lui, c-ahăla — zîśe — n-o vrut s-o ieie — zîśe — că put'ę să ieie — zîśe — numa s-o-ntors roată pi su iel.

Da iel zîśe:

— Şî io l-am văzut!

— Tu d'e un'e l-ai văzut?

— Api — zîśe — m-am suit colo-n vîrvu cuptorului şî l-am văzut cum să-ntorčę roată — zîśe.

Cătă altu zîśę:

— Ăla n-o putu lua.

Da ven'ę alţî.

— Pǫt'e asta s-o poată lua!

N-o putut! Nu, n-o pu-tut-o n'ime.

Cîn aźunje Śenuşotcă, cu-a lui calu, iel să duśe p-acoló pintră lume, călare, străluśę acolo arama pă iel, śin'e şt'ie śe!

Şî-l văzu lumea:

— Nǫ vez! Ahăsta-i care ię corǫna! Nǫ ahăsta o ię!

Da iel trecu, şî numa d'e făcu cu mîna cătă ię [9]) şî să dusă. N-avu treabă cu ię. Bin'e. Ş-întǫrsă, şî să dusă-acasă, să d'ezbrăcă, şî băgă căpăstru-n śenuşă, şî calu îj luă drumu. Bin'e.

Să-ntorc oamen'ii năpoie sara acasă şî povestę:

— Mă — zîśe — ala iera gata s-o ięe — zîśe. — Ala fu om vren'ic — zîśe — da zîśe-aprǫpe fu gata, — zîse — s-o ięe — zîśe — şî n-o luă — zîśe — n-o putut s-o ięe. Mîn'e — zîče — să ved'em — če — śi-o fi — povest'ę uamen'ii.

Da vin fraţî lui.

— Nǫ, măi, śe văzurăţ acolo?

[9]) Pov. se uită în sus.

Da iei zîsără:

— Îhî, haidaț — zîśe — să sparjem cuptoriu, că mîn'e n-are d'e un'e mai ved'ę.

S-or apucat ș-or spart cuptoriu.

— Mă ! — zîśe — śe văzurăm noi ! Să fi fost tu, Śenușotcă-acoló să vez — zîśe — cîtă lume fu acolo ! Śe śercară-acoló, mă — zîśe — da ven'i unu, băga-s-ar în mumă-sa să să baje — zîśe — ăla — zîśe — fu tăt îmbrăcat — zîce — d'e străluśę — zîśe — de aur, d'e-argjint, d'e-aramă, śe fu — zîśe — șî calu șî iel — zîče. — Ala iera gata s-o ię, mă — zîśe ! — Gata — zîśe — numa puțîn, o aźunję la ię — zîśe — cu mîna — zîśe.

— Mm ! Voi spun'eț — ziče — dǫr și io am văzut tăt śe-o fost acolo !

— Mă, tu d'e un'e să vez tu ? — zîśę iei. — D'e un'e să vez tu d'e-aiśea acolo ? — c-acoló iera d'epart'e, la un oraș acoló.

— Ęę ! — zîśe — voi șt'iț — zîśe. — Pi dǫră io m-am suit în vîrvu cośin'ii ! [10]) — avę șî iei o cośină slabă acolo. — Dǫră io m-am suit în vîrvu cośinii — zîśe — șî — zîśe — m-am uitat șî ieu.

[10]) Pov. se uită spre stînga și în sus.

Da d'imin'eaţa dọa, porn'esc iară şî să duc acolo. După śe-o trecut ọmen'ii d'e nu mai ven'ę n'imen'i p-acolo, iel scutură căpăstru d'e arjint. Cîn îl scutură, ven'iră tăţ caii acolo.

— Śe vrei cu noi, drag stăpîn'e?

Iel îi spun'e d'e coroana-mpăratului, că vrę să să ducă la ię. Îi spun'e care i-o dat căpăstru cîn o fost în grîu:

— Ţ-am adus — zîśe — şî ţoalele să t'e-mbrači şî să t'e sui pă spat'ele mele şî ieu t'e duc pînă la coroană. Acolo, romîn'i în voia ta.

Să duśe pînă la coroană ca ş-în zua d'inti, să-ntoarče

— Aha! Auz, mă, auz! — unu cătă altu — un'i s-o suit? — zîśe.

— Mă, o fi văzut, d'in vîrvu cośin'ii.

— Da!

Da unu zîče:

— Mă, haidáţ să sparjem cośina, că mîn'e n-are pă śe să mai sui.

Să dădură şî sparsără cośina — ş-aşa ră cum iera — sparsără źoz d'e tăt! Bin'e, rămasără fără cośină. Čenuşotcă în čenuşă.

D'imin'eaţa, să gată iei, şî porn'es la drum. Să duc. Vin acoló fel şi fel d'e oamen'i, cu cai, cu carăle, cu cît'e şî mai cît'e. Čiarcă, trec, să duc, da śin'e put'ę s-aźungă-acoló un'e iera coroana? Nu să pọt'e!

Śenuşotcă să scọlă, şî scutură d'e căpăstru d'e arjint, şî vin'e-on cal d'e-arjint.

— Če doreşt'i, drag stăpîn'e?

Če:

— Uit'e — zîče — să merem să ved'em, şî io să văd corọna-mpăratului cum îi, acolo.

— Bin'e, stăpîn'e! — zîče. — Uită-t'e, ţ-am adus

d'e tri uări roată pi su coroană. Cîn o fost a triia oară, numa d'e-o at'ins-o cu vîrvu la d'ejet'e ş-o lăsat-o acolo.

— Mama lui — zîśe — cît'e şî mai cît'e, nu vru s-o ieie, da o ię mîn'e! — zîśe.

Iel o ven'it acasă, s-o d'ezbrăcat ş-o pus ţoalele în čenuşă, şî căpăstru, şî la cal i-o dat drumu. S-o-mbrăcat cu ţoalele lui şî şăd'ę-n čenuşă. Vin fraţî acasă şî iel i-ntreabă:

— No da astăz će mai văzurăţ voi acolo?

Păi iei spun:

— Mă Čenuşotcă, tu n-a-i mai avut d'e un'e ved'ę, că — zîśe — îi spart cuptoriu, da să fi văzut — zîśe — će iera az acolo! O ven'it unu mai hoţ ca hăl d'e ieri, mama lui, ş-încoaće ş-încolo şî — zîśe — ăsta baş că putu s-o ieie, avu cal mai strălučitor şî mai mare — zîśe — numa — zîśe — n-o vrut s-o ieie. Să-l fi văzut tu cum iera ahăla!

Da iel îi spuńe, zîśe:

— L-am văzut şî ieu — zîśe — cum să suśi roată pi su coroană! — zîśe.

hain'e d'e, d'e-arjint, îmbracă-t'e cu ięle şî t'e suie-n spat'ele mele.

Să-mbracă Śenuşotcă cu hain'ele d'e-arjint, şî să sui în spat'ele calului.

— Stăpîn'e! Cum vrei să t'e duc: ca gîndu, o ca vîntu?

— Ba ca gîndu.

Cîn gînd'i, iel şî fu acoló la oraş. Să uită p-acoló, atîta lume ved'e p-acolo, mulţîme mare şî să-ntorśę uamen'ii.

— Iacătă, mă! Aa! măă! Asta-i mai vręn'ic ca hăl d'e ieri, uită-t'e că ăsta străłucă mai mult! — tătă lumea.

— Nǫ vez, asta o ię!

— O ię aăsta! Asta baş c-o ię astăz!

Da iel trecu călare p-acoló, şî să dusă şî acuma cu vîrvu d'ejit'ilor at'insă puţîn d'e ię. Şî trecu şî ş-întǫrsă drumu, şî să dusă acasă, să d'ezbrăcă şî băgă căpăstru în śenuşă, şî la cal îi ded'e să să ducă.

Bin'e! Acuma vin oamen'ii povestin ca lumea.

— Mă — zîče — asta fu mai vren'ic ca hăl d'e ieri! Mă mir — zîče — că numa puţîn, iel ded'e cu, cu, cu

— No pi — zîśe: taś, mă! Cum să-l vez tu, d′e un′e să-l vez tu?

— Api — zîśe — să vă spun, n-o fost aşa cum vă spun ieu? S-o sučit, d′e tri uori şî cîn s-o suśit a triia oară, atunś — zîśe — o dat cu vîrvu d′ejet′elor în coroană — zîśe.

Unu zîśe cătă hălălalt frat′e:

— Vez, mă, c-o văzut? — zîśe. — D′e un′e o văzut ăsta? D′e un′e ai văzut, mă Čenuşotcă, c-aşa o fost? — zîśe.

— Api — zîśe — aţ spart voi cuptoriu ca să nu mai văd ieu — zîśe — da ieu — zîśe — m-am suit în vîrvu şurii.

— Hai — zîc fraţî unu cătă altu — auz, mă, că s-o suit în vîrvu şurii şî d′e-acolo o văzut. Haidă — zîśe — să sparjem şura.

S-or apucat ş-or spart şura.

d′ejet′ele d′e ię — zîče — numa cu cît n-o putut s-o ię — zîśe.

— Asta fu vręn′ic uom — zîče — şî mai, străluca mai mul ca-ahăla — zîče — asta — pfi! nu t′e put′ęi uita la iel şî la calu lui — zîśe — îmbrăcat aşă, şî calu-aşă.

— Fu vręn′ic uom! D′e un′e p... mumă-sa o fi ahăsta — zîśę şî fraţî lui.

Da iel zîśe:

— Če zîčez, mă?

— Mă — zîče — să fi văzut tu! — zîče. — Astăz fu altu — zîče — aa! n′imica ca ăl d′e ieri! — zîśe. — Ahăsta ded′e cu d′ejet′ele d′e ię d′i la mînă numa s-o ięe — zîśe — aprope — zîśe — s-o ięe!

— Mm! Pă voi zîčez — zîče — da doră io am văzut tăt mai bin′e ca voi či-o fost acolo.

— Mă, caută-z d′e treabă măi Čenuşotcă! D′e un′e-ai văzut tu?

— Pi io am fost în vîrvu şurii — zîśe — în vîrvu poieţî la noi — zîśe — acoló — avę şî iei o ţîră poiată rîă, o ţîră şuriţă, rămasă d′e părinţ.

A triia zî, d'imin'eața, porn'esc ǫmenii și frațî lui, să duc iară acolo. După śe să duc și nu mai vin'e n'ime, iel ię căpăstru d'e aur ș-îl scutură o dată și vin caii tăț d'e aur și-l întreabă:

— Če vrei cu noi, drag stăpîn'e?

Iel le spun'e și lor d'e coroana-mpăratului, că vrę să să ducă. Api cạlu care i-o dat căpăstru-i spun'e:

— Uit'e țǫlele aičea la min'e, t'e-mbracă bin'e și t'e suie-n spat'e la min'e și ieu merg cu t'in'e și coroana s-o aduś acasă cu t'in'e.

Și să duśe pînă acolo. Acolo mulțîme mare d'e oamen'i cum o fost ș-în zîlele

— Un'e-ai foz, mă?

— Aco-n vîrvu șurii, d'e-aco m-am uitat, tăt am văzut ieu śe-o fost acolo.

— Mă! o fi, mă! Ahăsta s-o suit în vîrvu șurii.

— Haidás să sparjem șura!

Să ded'eră și sparsără șura, ded'eră cu ię źos — cum iera d'e slabă — o doborîră d'e tăt în vatră, sparsără. Bin'e, rămasără și fără șură. Hmm.

Nǫ, Čenușotcă să źuca acolo-n čenușă.

Haialaltă zî — a tria zî — să gată iei și porn'esc, nu numa iei: tătă lumea să duśea acoló să vadă, nu rămîn'ea n'ime-n sat, a satu gol! Da vin tăt așa ca-n ęlealalt'e zîle, uamen'i și čiarcă, să-ntorc, fac: da d'e un'e!

Śenușotcă să scǫlă d'in śenușă, și ię cal, și căpăstru d'e aur, și scutură d'e iel, și, mm, atunčea fu un cal d'e-aur acolo.

— Śe vrei, stăpîn'e?

— Uit'e — zîče — să merem să ved'em corǫna-mpăratului.

— Uit'e, ț-am adus țǫle d'e-aur, îmbracă-t'e cu iele

trecut'e. Şî-l văzură tăt îmbrăcat în aor şî calu d'e aor. Nu să put'ę ǫmen'ii uita la iel, atîta străluśę la aur, d'e cum să-l cuńoască că śin'e-i, nič nu-l put'ę ved'ę d'e strălučirea aurului. Lumea care iera acolo zîśę:

— No ăsta baş c-acuma o ię. Iacă-tă acuma o ię, mama lui! — şî cît'e şî mai cît'e.

Să suśi acolo odată pi sub ia şî n-o luat-o. Cîn o fost a doa oară, o dat cu mîna-n ię. Ǫmen'ii-l înjura:

— Uit'e — zîče — acuma putu s-o ię, da nu vru — zîśe.

Cîn fu a triia oară, pusă mîna pă ię ş-o luă la iel şî ded'e pinten'i la cal şî nu s-opri pănă acasă. Calu-i spun'e:

— Drag stăpîn'e, coroana s-o ţîn'i la tin'e şî cîn i avę n'evoie d'e noi, să scuturi căpęstrele, că noi-ţ ven'im într-ajutoriu.

Ş-o băgat-o-n čenuşă şî iel şed'ę acolo-n čenuşă. Cîn vin fraţî sara, i-ntreabă:

— Mă — zîśe — da śe-aţ mai văzut voi astăz p-acolo? Da iel:

— L-am văzut şî ieu cîn o luat-o — zîśe.

— zîśe — şî t'e suie-n spat'ele mele.

Să-mbracă cu ţoalele d'e aur în-întreg, şî să sui în spat'ele calului.

— Nǫ, cum vrei, stăpîn'e, să t'e duc: ca gîndu, o ca vîntu?

— Ba ca gîndu!

Cîn gîndi, şî fu acolo la oraş. Acolo lume ca-n ęlealalt'e zîle, ba pare că mai multă, c-or ven'it dim mai mult'e părţ şî să uita acolo, şî čerca, şî treśę, n-o putu n'ime să facă n'iči-o ... n'imica.

Iel gînd'i o dată, şî:

— Nǫ, stăpîn'e! — zîče — acuma cîn meri, s-o şî iei la t'in'e, şî întǫrśem îndărăt, năpoi.

Cîn trecu pî lîngă ię, pusă mîna pă ię, ş-o luǫ, şî ded'e pint'en'i la cal. Calu, în gînd, fu-acasă. Împăratu cota să-l găsască atunśea. Da d'e un'e! Că nu l-o mai văzut n'ime ńicăurea.

— Heei! Nu-i! Nu-i! Nu-i! S-o dus!

Iel gînd'ę-mpăratu că să duśe cu corǫna la iel, da Čenuşotcă s-o dus cu ię acas, la čenuşă, nu s-o duz

— Apăi — zîśe — tu d'e un'e l-ai văzut?

— Hm! Aț spart voi șura — zîśe — da io m-am suit în vîrvu căsî — zîśe.

Da iel zîśe:

— Îhî! haidaț să sparjem șî casa!

S-or apucat ș-or spart șî casa, o lăsat pă Čenușotcă acolo-n čenușă su călon'i.

la-mpărat. Șî luǫ corǫna. Zîče calu cată iel:

— Bag-o-n čenușă, cu căpăstru șî pun'e-o acoló — zîśe — ș-o acupere, tăt'e-acolo — zîśe — pună cîn îi avę n'evoie d'e iele, atunś să le scoț, că — zîśe — vin'e vrem'ea tę cu iele! — zîśe. — Să nu spun'i cătă n'ime n'imic!

— Bin'e!

Le băgă Śenușotcă-n čenușă, șî le-acoperi acolo, șî iel să ded'e la čenușă-acolo a să źuca.

Vin oamen'ii povestin:

— Nǫ vez? Asta fu uom! Nu ca hăl d'e ieri șî d'e-alaltăieri! Văzuș că-asta odat-o luǫ: cîn ven'i, pus.

— Da, asta — zîče — șî fu-mbrăca — zîče — că strălușę ca sǫrele — zîśe. — Nu t'e put'ęi uita la iel șî la calu lui! Asta o luǫ — zîśe — șî ię pă fata-mpăratului acuma. Gata — zîśe — ăla rămîn'e acoló cu-mpăratu.

— Śe zîśez, mă? — șî iel cătă frațî lui.

— Śe să zîśem? Acuma să fi văzut, că astăz baș că fu uom! — zîśe — că-ala o luǫ — zîśe — nu numa

Da împăratu acuma să-ş găsască coroana şî omu un'e-s. O dat în d'e şt'ire că śin'e o luat coroana, să să ducă la iel să-i deie coroana şî împărăţîia. Da d'e un'e, că Čenuşotcă nu să duśę d'in čenuşă. Împăratu o trebuit s-o ieie d'e-a rîndu să caut'e să-ş găsască co-

că aźunje cu vîrvu d'ejit'ilor d'e la mînă la ię, da o şî luă! — zîśe. — Şî să dusă cu on cal — zîśe — strălúśę ca sǫrele! — zîśe.

— Mm! Pă — zîče — dǫr şî io am văzut — zîče — če-az văzut voi!

— Mă, tu d'e un'i să vez, mă, d'e-aiśea acoló?

— Ęę! D'e un'i să văd? Io am fost în vîrvu căsî! [11]) zîśe.

— Hm! Mă, d'irept are, mă — zîče — c-asta o fi văzut!

Să ded'eră şî sparsără şî casa! Rămasă numa iel cu śenuşa-acolo!

Hm! Lăsară-acolo o ţîră ca o colibuţă — casa o sparsără — rămasără-acoló, şî fără casă, şî fără şură, fără cośină, n-avură n'imic, nu mai avę n'imic.

Nǫ, bin'e! Împăratu dă scrisori, dă-ncǫśe, dă-ncoló, dă poruns, śin'e-o luǫt corǫna, să ducă la iel. Da d'e un'e să să ducă śin'eva acolǫ la iel! Nu să duśe n'ime, că Čenuşotcă iera la čenuşă, să źuca la čenuşă.

[11]) Pov. se uită în sus.

roana. Cotat-o pin oraş, cotat-o pin sat'e, pi la curţ, pi la căş, pi la colibe, n-o găsă n'icăurea, pună cîn o ajuns acolo la Čenuşotcă. Cîn o ajuns acolo, iera cu birău d'in sat, cu străjile, cu juratu, căută p-acolo. Iera doi fraţ, da la iei tot iera spart, şed'ę-n-to colibă. Da Čenuşotcă şed'ę-n čenuşă, n-avę iei bai că un'e-o fost. Da nu găsăsc acolo. Da-mpăratu zîśe:

— Da śe omu-i d'e şed'e acolo?

Fraţî lui spun, şî cu birău şî cu străjîle d'e-acolo:

— Lasă — zîśe — că ăla-i on om prăpăd'it — zîśe — care n'iş n-o fos p-acolo.

Da unu care iera cu-mpăratu pręt'en d'e-a lui:

— Nu-i n'imica — zîśe — noi sînt'em d'etori să cotăm la fiecare — zîśe.

Să-ntoarśe şî să duśe la Čenuşotcă. Zîśe cătă Čenuşotcă:

— Scǫlă-t'e şî ieş d'e-acolo afară!

— Če-aveţ cu min'e? Aič-i locu mn'eu, io nu mă scol d'e aič.

Atunśea birău, care iera d'e-acolo d'in sat cu iei, Bin'e! Nu vin'e n'ime. Dă iel vreme, aşă: într-atîta vreme să ducă, da nu să duśe n'ime. Mai dă iel: nu să duśe n'ime. Împăratu să gînd'eşt'e:

«Če-i de făcut acuma? Trăbă să faśem śeva! Hai — zîče — să cotăm după iel — zîče — că nu vin'e n'ime — zîśe — śin'e-o luǫt coǫna.»

Să ięu d'in uoraşă-n uoraşă, caută p-acoló, fac. O iau pă sat'e — n-o găsăsc n'icăurea — o iau pă sat'e. D'in sat în sat, caută, iau birăiele d'e-acoló, slujbaşî care iera pă vremile ęlea atunśea, caută, nu găsăz ńicăurea. Hai, să tomn'iră iei:

— Trăbă să cotăm în tăt locu, la cît'e căs merem, în tăt'e cot'eţele, trăbă să cotăm — zîśe — că un'eva trăbă s-o găsîm! Porunca-mpăratului *)!

Nǫ, aźunsără şî la fraţî lui acoló, la a lu Śenuşotcă. Iera acoló o grămadă d'e iei: poliţîşt'i, panduri, plăieş če ştiu io cum îi zîčę pă vremile ęlea. Da

*) Întrerupere pentru schimbarea benzii.

pun'e mîna p-on pišor a lu Čenușotcă ș-îl traje d'e-acolo d'in čenușă ș-îi spun'e:

— Scǫlă-t'e! Nu t'e scoli n'ič cîn vin'e-mpăratu, d'e cum să t'e scoli sîngur! — zîśe.

Și, ca-n taină, zîśe — gîzăre cu bîta-n čenușă — și zîśe:

— No aičea să găsîm coroana împăratului! — Zîśe — asta — zîśe — d'e n-o fi jun'erele împăratului, Čenușotcă — zîśe.

Zîcîn iei vorbele ęlea și cotîn cu bîta p-acolo pîn čenușă, odată s-aprind'e o pară d'e foc d'e strălučirea aurului, cît nu ved'ę iei n'imica, și trăcsăriră toţ acolo d'e spaimă, și-mpăratu zîśe:

— I — zîśe — vez, aičea-i coroana mę! — zîśe. — No — zîśe — ai văzut — zîśe — un'e-i coroana?

Iau pe Čenușotcă și a lui hain'ele care iera, și căpęstrele, iera-nvăluit'e cu n'ișt'e zdremţe ręle tăt acolo-n čenușă. Și zîśe împăratu:

— No hai, nu t'e mai ţîn în čenușă, t'e duc la căsîle împărăt'eșt'i să stai acolo — zîśe — că pă t'in'e — zîiera și cît'e-on încrezut a-mpăratului cu iei, ca să caut'e corǫna. Da birău zîśe:

— Mă — zîśe — n-az luat voi — zîče cumva — zîśe — corǫna-mpăratului? — cam așă să-i mai păcălească, că iel șt'ię că śin'e-z iei: oamen'ii hăi mai d'in urmă d'in sat.

Da iei zîśe, iar așă cătă iel:

— Nu — zîśe. — Noi n-am luat-o — zîče. — Poat'e cumva dacă n-o fi luat-o Čenușotcă — zîśe, ca să păcălească și iei pă birău.

Da birău încă luǫ bîta care-avę iel în mînă — cum purta biräiele — să duśe coló pin čenușa lu Čenușotcă — Čenușotcă îș cota d'e lucru acoló la čenușă — și scormǫn'e p-acoló pin čenușă. Cîn, d'int-o dată, flacără o flacără, pare că s-aprinsă satu-ntreg!

— Iii! D-apă śe minun'e i-aiśa?

Iacătă coló corǫna! și strălușę ca aur, ca, ca sǫrele-acoló, d'e aur, și, auretu care iera acoló, arjintu, și, pare, că le, le sclipiră uăk'ii, d'e nu mai put'ę să mai vadă n'imica.

śe — t′e-am găsît d′e jun′e-re, să-ţ dau împărăţiia — zîśe — ca s-o porţ tu.

Şî-l iau d′e-acolo şî-l suie-nt-o căruţă. Da iel spun′e că să-i ieie şî zdremţele lui d′e-acolo. Da-mpăratu spu-n′e:

— Lasă-le dracului — zî-śe — c-am ieu hain′e d′estu-le să t′e-mbrac — zîśe — nu mai du şî zdremţe acolo la min′e!

Iel îi spun′e:

— Če i-a mn′eu, duc cu min′e!

Să duśe. Cîn îl ved′e fata-mpăratului:

— I — zîśe — tată! — zî-śe — pă ăsta mn′i l-ai adus mn′ie?

— Asta i-a tău! — zîśe.

Să duśe şî să băgă la-mpă-ratu un′e avę on cuptoriu şî să băgă-n čenuşă. Da acuma-mpăratu, če să facă, că fata n-o mai put′ea mă-rita, că iel o făcut hotărîrea.

— Uită-t′e, mă, uită-t′e un′e-o găsîrăm.

Delegatu-ăla care iera în-crezutu împăratului să miră şî să-ntristă pare că uimit d′e tăt, cîn văzu aşa on lucru grozavn′ic, cîn îl scor-mon′iră d′e-acoló.

Nǫ, hai, če, şî...

— Śin′e-o luat-o?

— Čenuşotcă!

— Hai cu iel la-mpăratu.

Îl luară şî-l pusără-n car pă Čenuşotcă, şî cu iel la-mpăratu! Îl dusără la-m-păratu, cu corǫna, cu căpe-strele lui acoló — că iel şî le-o luat la iel. Cîn îl văzu-mpăratu: vai d′e iel şî d′e iel, d-apăi ś-o făcut iel? Aiśea s-o, s-o păcălit iel rău, că-o făcut lucru ăla: śin′e i-o luat lui corǫna?

Nǫ, fata-mpăratului:

— Nǫ aşă, tată! Acuma m-adusăş uom la t′in′e!

Bin′e! rămasă-acoló, că iel aşa o avut făcută legă-tuiala că śin′e ię corǫna, mărită fata după iel. Tră-bui să facă uspăţ şî să mărit′e fata după Śenu-şotcă. Ę, făcură iei uspăz, da nu cu corajie, numa trăbui să-l facă, după cum or avut făcută tomn′iala.

Să faśe on războiu c-un împărat care iera țara lui hotar cu iel. Da-mpăratu n-avea atîta bucurie că cum să să skępe d'e Čenușotcă.

— No — zîśe — acuma — zîśe — jun'ere — zîśe — iacătă cutare împărat veśin cu noi — zîśe — o prins război cu noi — zîśe — ș-acuma io ț-am dat împărățiia — zîśe — să t'e duči la luptă să-ț aperi țara — zîśe.

Da vorbeșt'e cu jinărali d'e-a lui că să-l ducă șî să-l baje acolo la luptă ca să piară. Da Čenușotcă spun'e:

— Hm ! păi — zîśe — dacă mi-ai dat țara mie, mă duc io la luptă — zîśe — da — zîśe — cîn vreu io, nu cîn vrei tu ! — zîśe. — Scrie — zîśe — la împăratu care ț-î contră că vrę să-ț ieie iel țara, o vrai să iei tu a lui, că — zîśe — ieu mă lupt cu iel, nu tu.

Șî i scrie-mpăratu. Da-mpăratu avę t'eamă șî zîśe: Bin'e ! Rămasă-acolo Śenușotcă. D-apăi împăratu să gîndę că cum să să skępe d'e iel. Dǫră o ven'i o vreme să skepe d'e iel.

Ę, će să-ntîmplă? Să-ntîmplă că să-nśepe război cu om veśin a lui împărat. Lui i fu cu corajie războiu ăla, nu fu-așă năcăjît iel, că să gîndi:

« K'iar șî dac-oi pierde ieu, da să pierd șî pă amărîtu-ăsta de-aiśea d'i la curtea mę .»

Bin'e. Da să tomn'iră că împărațî amîndoi să să lupt'e în tri zîle, șî care-or învinje, ahăla rămîn'e învingător'. Ę-mpăratu șî mai bin'e-i păru la asta, că să gînd'i:

« Io mîn pă Čenușotcă ! Ș-atunčia mă șî scăb d'e iel.»

Bin'e. Zîče:

— Uită-t'e, mă — zîśe — śe-i vorba: io am război cu cutare-mpărat, șî trăbă să t'e duj la război.

Da iel zîśe:

— Bin'e — zîśe — m-oi duśe io cîn vreau io — zîče — șî nu cîn vrei tu ! Atunśea mă duc.

— Bin'e — zîśe — da trăbă să t'e duś !

— Nu io ţ-am scris, da jun'erele.

Îi scria înt-aie Čenuşotcă. Şî fiśoru-mpăratului d'e-acolo iera un isteţ mare care numa rîd'ę cîn o văzut scrisoarea şî-i scrie-ndărăpt:

— Să-i spun'i — zîśe — că noi amîndoi n'e luptăm, şî nu armata una cu alta. În tri zîle — zîśe — şî care n'e-om învinje în a triilea — zîśe — unu pă altu — zîśe — n'e luăm ţara unu d'e la altu — zîśe.

Acuma, la-mpăratu-i părea şî mai bin'e că scapă d'e Čenuşotcă. Da-i spun'e lu Čenuşotcă:

— No, Čenuşotcă, iacătă će scrie-mpăratu: ai tri zîle să t'e lupţ cu iel şî dacă nu li-i învinje tu, îţ ię ţara tę cu muiere cu tăt.

Čenuşotcă zîśe:

— Bin'e, mă duc ieu la luptă.

Şî trimet'e după fraţî lui şî i-aduče acolo la iel.

— No, voi staţ aičea pună mă-ntorc io d'i la războiu.

Şî scutură o dată d'e căpăstru d'e aramă şî vin'e calu d'e aramă:

— Śe-i, drag stăpîn'e?

— Lasă, că mă duc ieu, tu n-ai bai d'e-acolo — zîśe. — Ai făcut tomn'eală, ţîn'e-t'e d'e tom'neală că mă duc ieu.

Să ię Čenuşotcă şî scutură d'e căpăstru d'e-aramă, şî vin'e calu d'e-aramă.

— Će doreşt'i, stăpîn'e?

— Merem la război!

— N'avę n'iś-o t'eamă! Suie-t'e-n spat'ele mele. Da cum vrei să merem — zîśe — ca gîndu, o ca vîntu?

— Ba ca gîndu!

Cîn gînd'iră, şî fură-acolo! Zîče:

— Nǫ-mpărat'e! Cum vrei să t'e lupţ cu min'e? În săbii n'e tăiem — zîśe — sau la luptă. Sau n'e-mpăcăm?

Da iel zîśe:

— N'e luptăm cu-armata!

Atunčea calu lui numa d'e suflă cu-on abur, şî-armata lui căzu źos! Întǫrsă năpoie, să duśe-acasă.

— Hei, căluțule — zîśe — t'e sîmț stăpîn și meri la luptă cu min'e?

Zîśe:

— Poț mînca — zîśe — și poț bę — zîśe — că — zîśe — la luptă merem.

Să-mbracă cu hain'ele d'e aramă și să țîpă-n spat'ele lui.

— No — zîśe — acuma cum vrei să merjem: ca gîndu, o ca vîntu?

Fiśoru - mpăratului i-așt'epta acolo să vină pună la iel acasă. Da iel numa o dată s-o gîn'it ș-acolo o și fost. Și-l întreabă călușu lui, zîśe:

— Să-i răstorn cu copit'ele, sau să trec numa păstă iei?

— Ba — zîśe — să treś păstă iei.

Și numa o dată s-o țîpat, și păstă iei o sărit și iei n'ič n-or avut vreme să vadă că čin'e-i Čenușotcă. S-o-ntors îndărăpt, s-o dus acasă. Da calu la fičioru-mpăratului încă iera n'ezdraven.

— Împărat'e — zîśe — poț mînca și poț bę — zîśe — da lupta nu-i a tę — zîśe — că — zîśe — ș-ăsta o fost tare — zîśe — da mîn'e vin'e unu și mai tare.

Ș-a doilea zî, o scuturat căpăstru d'e arjint și vin'e calu d'e arjint. Să-mbracă cu hain'ele lui, țoalele d'e arjint ș-îl întreabă calu:

— Če vrei, drag stăpîn'e?

Iel îi spun'e:

— T'e sîmț stăpîn să mei la luptă cu min'e?

I spun'e, zîśe:

— Poț mînca și poț bẹ și t'e suie pă șaua mẹ, că lupta-i a tẹ! — zîśe. Ș-îl întreabă, zîśe:

— Da cum vrei să merjem: ca gîndu, o ca vîntu?

Numa o dată o gîn'it, ș-acolo o și sosît. Și numa o dată calu o suflat și pă iei tăț roată i-o aruncat. S-o-ntors înăpoie până acasă.

Cîn a fost a triia zî, scutură căpăstru d'e aur și vin'e calu d'e aur:

— Če-i, drag stăpîn'e?

— Ẹ, căluțu mn'eu, t'e sîmț stăpîn să mei la luptă cu min'e? — zîśe.

— Poț mînca — zîśe — și poț bẹ, și t'e suie pă șaua mẹ, c-astăz învinğere-a tẹ. No — zîśe — acuma cum vrei să merji, ca vîntu, o ca gîndu?

Da calu la fiśoru-mpăratului i spun'e:

Cîn i-a dọa zî, scutură d'e căpăstru d'e-arjint. Vin'e-on cal d'e-arjint:

— Če doreș, stăpîn'e?

— Merem la războiu.

— N-avea n'iś-o t'eamă! Sui-t'e-n spat'ele mele, și hai cu min'e.

Să sui în spat'ele lui.

— Nọ, cum mẹrem: ca gîndu, o ca vîntu?

— Ba ca gîndu!

Cîn gîndiră, și fură-acoló.

— Nọ če vrei, împărat'e?

— Încă n'e luptăm și-astăz.

Calu lui numa d'e suflă o dată — da nu așă tare — armata lui rămasă-ncremen'ită, nu mai putu mișca n'imica!

Să sui în spat'ele calului, și să-ntọrsă năpoie, să duśe-acasă.

Aia, urmează p-a tria zî — tri zîle-or avut. Dimineața, scutură de căpăstru de-arjint: vin'e calu.

— Śe doreșt'i, stăpîn'e?

— Merem la războiu.

— Suie-t'e-n spatele mele, n-avea n'iči-o t'eamă! Că astăz o să-nterminăm cu iei — zîśe — o să gătăm cu iei războiu.

— Bin'e.

— Stăpîn′e, astăz o fi rău d′e tin′e că — iče — t′e calcă în copit′e. Mai bin′e să t'e-mpači să dai tăt če ai.

Numa o dată o gînd′it ș-acolo o și sosît. Și calu d′e aur numa suflîn în aburi i-o dus pănă la curțile împărăt′eșt′i a lor. Acolo, i-o-ntrebat Čenușotcă că cum vreu: să-i calśe, oare să-i deie paśe? Api bătrînu o zîs, tata fičiorului, zîśe:

— Uită-t′e — zîśe — îț dau țara jumătat′e — zîśe — și să n′e laș în pače. Și am dǫă fęt′e — zîśe — și le dau după frațî tăi — zîśe — și le dau și lor cît′e-o part′e d′e împărățîie să aibă și iei d′e moșîie.

Ș-așă s-or împăcat. Și Čenușotcă o rămas împărat și frațî lui c-o part′e d′e împărățîie, avę și iei d′e moșîie.

D′e n-o fi murit, ș-astăz trăiesc.

Inf. Vinca Luca; Cerișor—Hunedoara; *culeg.* O.B. în 1 ianuarie 1951, după dictatul povestitorului. A.I.F., i. 11.279.

Pov. o știe: « d′e cîn am fost copil, pî la vit′e, d′i la bătrîn′i». *Ai mai pov.?* « Povestit ! Auz că și copilu (nepotul pov.) o

Da fiśoru-mpăratului dujman zîśe cătă-mpăratu, zîśe:

— Astăz — zîśe — o fi rău d′e t′in′e ! Că astăz — zîśe — vin′e altu — zîśe — cari să luptă cu t′in′e — zîśe — și cu ăla — zîče — niś ca ieri și ca alaltăieri nu mai poț să răușășt′i.

Cîn gîndi, și fu acoló. Atunśea zîśe cătă-mpăratu, zîśe:

— Nǫ, acuma śe vrei? — zîśe. — Să t′e iau în copit′ele calului, cu tăt śe ai tu — zîśe — sau t′e-mpaś cu min′e?

Să gîndi-mpăratu [12]) după vorba copilului.

Če:

— Ba mai bin′e să n′empăcăm, d′ecît să prăbuleș țara.

— Nǫ bin′e — zîče — cum vrei?

Zîśe fičioru cătă iel, zîśe:

— Uit′e — zîśe — tată ! — zîśe. — Faś paśe cu iel — zîśe — așă — zîśe — că — zîśe — iel mai are doi fraț săraś — fiśoru șt′ię — iel mai are doi fraț săraś

[12]) Pov. ridică sprîncenele.

şt′ie. Am povestit-o d′e mult, da acuma n-o măi şt′iu.» *Alţii o ştie?* « Io nu şt′iu; pọt′e că finu Culă » (Poanta Nicolae-Pocăitu).

— ăştia-or fost copii săraś — zîśe — şî — zîśe — i-aduś fraţî lui — zîśe — şî dăm pă surorile mele după iei — zîśe — şî le dai cît′e-o part′e d′in źumătat′e d′e-mpărăţiie la doi, — o-mpărţ în dọă — źumătat′e, şî źumătat′e n′e rămîn′e nọă. Şî put′em să domn′im ţara — zîśe.

— Bin′e !

Zîśe cătă Čenuşotcă:

— Mă! Să t′e duči-acasă, s-aduś pă fraţî tăi aiśea, şî le dăm źumătat′e d′i-mpărăţiia mea o-mpărţîm în dọă cu iei, la unu le dau o part′e, la hălalalt îi dau o part′e, ş-am dọă fet′e, şî-i căsătores cu iele, şî iei rămîn stăpîn′itori pă părţîle lor să domn′ească şî iei, şî-avem şî noi, şî sîntem împăcaţ.

— Bin′e !

S-o dus ş-o luat fraţî lui, şî i-o dus acoló. S-o căsătorit cu fet′ele-mpăratului dujman amundoi, şî le-o dat cît′e-o part′e d′in ţară. Şî iel o rămas împărat la fata-mpăratului care-o luat corọna.

Şî dacă n-or fi murit, şî-astăz trăiesc.

Culeasă de la același inf. de O.B. în 20 oct. 1954; *transc.* O.B.; *durata:* 37′; A.I.F., i. 14.607 (mg. 457—458).

Înainte de înreg. pov. observă: « asta-i d′i la bătrîn′ii eia (din Nădrap), n-am prea povestit-o, n-o știu așă bin′e ». *A cerut să-i citesc sfîrșitul basmului după culegerea făcută cu el în 1951 la Cerișor, ca să și-l reamintească. În ziua precedentă, pov. spune că o știe* « d′i la bătrîn′i d′e-a noști, cîn ieram la vit′e — iera maistăr d′e povești — durmęm în hotar d′e cătă Čerbăl. Iera unu Bud′ic, ala spun′ę o povest′e d′e sara pînă la cîntat de cocoș, atîta șt′ię d′e lungă! Da čin′e-le-o-nvățat? Focu lor! »
Ai mai povestit-o? « Am mai povestit-o șî ieu atunči în t′ineretă, dumineca, mai strînjęm la vît′e, mai pî la lucru, cîn zgod′ęm. »
Alții o mai știu? « Api o mai șt′ię bătrîn′i d′-eia mulț; șî d′-eșt′ia t′ineri, d′i la min′e or învățat-o un′ii. »
E adevărată? « D-apîi să pọt′e, čeva întîmplător trebe să fi fost, altfel d′e un′e le-ar fi șt′iut, că nu iera cărț, nu șt′ię numa popa. În copilăria mę, șt′ię popa bătrînu, șî cantoru. Moșu, cît-o fos d′e isteț șî cumnat cu popa, șî n-o șt′iut să facă n′iś pă unu, umbla cu răvaș. Biräiele șî crîjmarii umbla cu răvașă — cu bît′e — însămna pă bît′ele ęlea. »

Basmul este unul dintre tipurile frecvente la noi, fiind atestat în toate provinciile în 32 variante. Doar în 6 dintre acestea căsătoria eroului

este urmată de plecarea la război ca în varianta noastră. Uneori basmul apare contaminat cu alte tipuri. Schullerus, la nr. 300 I C* citează 21 variante din care unele aparţin altor tipuri.

Cel mai frecvent nume al eroului principal e *Cenuşotcă* — cîteodată *Cenuşotcă-Botcă* — *Petru Cenuşă* sau *Cenuşosu* — în Transilvania, cu variantele muntene sau moldovene *Cenuşăr*, *Cenuşică*, *Cenuşărică*, *Cenuşerel*, ori cu sinonimicul *Şperlă voinicul*. În cîteva variante, apar izolat şi numele *Dan Dănăilă*, *Ber Căciulă* (Muntenia) sau *Ciţarcă* (Transilvania). De multe ori, eroul nu are nume.

Inger Boberg, în studiul monografic *Prinsessen på glasbjoerget*, 1928, crede că acest basm ar fi o moştenire străveche din epoca indogermanică, fiind răspîndit din India pînă în apusul Europei (la Krohn, *Übersicht*, p. 96—99, care e de părere că basmul ar fi venit din India prin Asia Mică în vremurile istorice, ceea ce e foarte problematic).

MÎŢA NĂZDRĂVANĂ

O fost fiśoru lu-mpăratu Alb. Împăratu o murit ş-o rămas fiśoru. Ş-atîta o sărăśit, d′e n-o rămas n′imic d′e iel, şî numa o mîţă o avut, n-or mai fost hain′e pă iel, nu n′imic.

O fost împăratu Alb, o avut on fiśor, şî-mpăratu o murit. Fiśoru tăt o potopit, o mîncat, şî nu mai lucra n′imic odată, să mai aibă şî iel. O sărăśit, d′e-d′e-d′e n-o rămas odată cu n′imic. Amu, nu mai avu mară, nu n′imic, numa o mîţă. Mîţa cătă iel — d′i la o vreme, o foz murind d′e foame, iel o rupt hain′ele, o rupt tăt, o şezut tăt aco-n śenuşă, i-or foz zîcîn Śenuşotca, d′in fiśor d′e-mpărat. Îśă mîţa cătă iel, iśe:

— Tu să laş tăt după min′e — iśe — numa t′e du în pod — iśe — că d′in cari-o făcut — iśe — tată-to, mumă-ta — iśe — o bucată — mai iestă o ţîră aluat pă troc, tare — iśe — dǫră-l raz — şî n′e faś — iśe — şî noă — iśe — śeva — iśe — să, să n′e faś şî noă śeva — iśe — să mîncăm, că iacă murim d′e foame — iśe.

Acu, mîța s-o dus — da n-o spus cătă iel — pețitor' la-mpăratu Verd'e. Împăratu Verd'e a avut o fată.

O ven'it mîța iar acasă, da n-o spus n'imic cătă iel c-o fost p-acolo.

S-o dus mîța iarna iară, ș-o fost zăpada mare, numa p-un'e o fost pîrt'e, ai putut să meri.

S-o-ntîln'it c-on iepure cîn s-o dus. O-ntrebat pă iepure:

Nǫ, s-o loat, s-o luat mîța șî s-o dus. O avut împăratu Verd'e o fată, o avut o fată, șî s-o dus pună la împăratu, pețîtoriu. Aco, împăratu cătă ia:

— Apăi — iśe — di śe n-o ven'it iel?

— Apă — iśe — ala-i uom d'e nu mai iestă-în lumea asta un uom vren'ic ca-ăla. Ala — iśe — pi la vînaturi, p-aco pim păduri umblă, ala d'e, ăla nu pǫt'e umbla — iśe — fie după śe, numa m-o mînat pă min'e.

Împăratu:

— Du-t'e — iśe — acasă, șî — Împăratu Verd'e — du-t'e-acasă — cătă mîță — șî spun'e-i să vină iel aśi să ved'em că śe fel d'e uomu-i — iśe — śe fel d'e uomu-i iel — iśe.

Ven'i mîțu acas. N-o spuz n'imic cătă, cătă fiśoru lu-mpăratu Alb. Iel uo foz șezînd acolo în jenun, în śenușă: un blăstămat, Śenușotcă.

S-o duz mîța d'e-altă dată. Dacă s-o duz d'e-altă dată, ducîndu-să pă cale, atîta o foz n'eaua d'e mare, numa pă un'e o foz mergîn cu piśǫrl'e, o fos pîr-

— Un'e meri, frat'e iepure?

Iśe:

— Tăţ n'e potopim iepurii; că nu mai put'em umbla după mîncare, cîtu-i n'eaua d'e mare!

Mîţa iśe:

— Haidaţ cu min'e, să vă duc un'e ieste grîu verd'e; numa dacă sînt'eţ mai mulţ!

— Că sînt'em!

S-or strîns o sută d'e iepuri. Cîn or ażuns aco la-mpăratu, atunči o fost ieşîn cătan'ele la izîţîr.

I-o-mplut o frică pă ofiţîri, tăţ o fost comandăluin în lături cîn o foz văzîn atîţa ofiţîri. Mîţa iśe:

— Asta ţî i-o trimes fiśoru lu-mpăratu Alb, care să dai fata după iel.

t'ie[1]). Un biet iepure o fost umblînd p-acolo, mort d'e foame, n-o mai fostî putîn umbla că tă, d'e, d'e, d'e foam'e.

Acu, mîţa cătă iel:

— Fratśe iepure, după śe umbli p-aiś?

— Mă — iśe — noi tăz n'e potopim acu d'e foame, că nu mai putśem umbla să mai căpătăm n'imic d'e mîncare — iśe.

— Apă — iśe — n-az fi aşę mai mulţ, să merez cu min'e? — iśe mîţa.

— Ba — iśe — sînt'em! — iśe.

— Că io vă duc un'e iestă grîu acu verd'e şî śe vrez voi să mîncaţ iarbă — iśe — în livad'e — iśe — vă băgaţ — iśe.

Nǫ, s-o da iepur'le încolo, s-o încolo, şi-o strîns o sută d'e iepuri. Să ia mîţa năint'ea lor, iei ca cum vin uoile după śoban. S-apropie aco d'i oraşu-ăla un'e-o şezut Împăratu Verd'e. Acolo k'iar atunś or foż ieşînî cătan'ele la . . . uofiţîrii cu cătan'ele călăreşt'e, şî uofiţîrii, şî călăreşt'e, şî or foz

[1]) Pov. indică un loc îngust, cu cotul drept.

— Pă — iśe — cum o prins iel atîta vînat? C-ala nu mai iestă-n tătă lumea să prindă așa — iśe.

Împăratu cătă mîță:

— Spun'e să vină iel!

— C-ala are multă zîrvă.

O venit mîța iar năpoi.

La o săptămînă, s-o dus mîța iară. S-o-ntîlńit mîța c-on lup.

— Frat'e lupule după če, umbli p-aičia?

ieșîn să vadă că să meargă la istrucție. Or văzut mulți aco atita put'ere d'e iepuri! O prins a comăndăli în lături și-ncolo, și-ncolo d'in cal'ea mîții. L'e-o-mplut o frică c-or văzut atita put'ere d'e iepur'e. S-or dus pună la-mpăratu cu iei, o ęșit împăratu cu-mpărăt'iasa.

— Ai! — iśe — apă — iśe — noi sînt'em d'e-ahăla uom — iśe — să dăn fata! Ala uom vren'ic — iśe — vez că iel če d'e vînat o prins iel d'e n'e-o trimes aiś, pună n-a da fata după iel — iśe.

Mîța încă l-o lăudat, iśe:

— Ala nu pǫt'e să vină p-aiś, că are zurvă multă, și cu una, și cu alta.

Acu, s-o, o ven'i mîța iar înăpoi.

Iče:

— Cum o put'ea — iśe — să vină — iśe împăratu cătă mîță.

O ven'i mîța iar năpoi. Nu i-o spuz n'imic la fiśoru lu-mpăratu Alb. Nǫ, la vo doă zîle, să ia mîța iar și să duśe. Ducînu-să p-acolo iar pă cal'e, să-ntîln'ește c-un lup.

Iče:

—N'e potopim, nu mai put'em să căpătăm să mîncăm d'e neauă !

Iče:

— N-aţ fi aşa d'e mulţ, că io v-aş duče să căpătaţ car-n'e cî d'e multă !

Lupu:

— Ba sîntem ! — iče.

S-o dat lupu aco-ntr-on, d'i la, şî s-o dat a băuna aco.

— Frat'e lupule, după śe umbli p-aiś tă pă cale?

— Mă — iśe — n'e potopim, că nu mai put'em luǫ uoi, nu mai putśem n'imic ! Am mai trăit cu buştac d'i pin lemne, d'i pin pădure d'e-am mîncat — iśe — ia. Şî nu mai put'em trăi acuma, toz n'e potopim, murim d'e fǫme !

— Mă ! — iśe. — Nu-m, n-az fi măi mulţ aşę să mereţ cu min'e, că io vă dug — iśe — un'i căpătaz carn'e, şî buoi tăz fripţ, aşę carn'e cîtă vă trăbuie, şî şî căldură, şî nu-i iarnă c-aiś.

— Ba — iśe — sînt'em — iśe.

Nǫ, s-o luǫt, s-o dat într-on d'eal acolo [2]), înt-on munt'e. Lupu:

— Buuo ! buuo !

S-or strîns o sută d'e lupi, mai bin'e. I-o strînz mîţa după ię şî ię o loat năint'e, pă drum, ducînu-să. S-o duz mîţa, iar o aźuns pă vremeaia cîn or ieşît uofiţîrii. Măi, i-o umplut o frică, or fujit tăţ, s-or băgat în casărmi, s-or ascuns cătan'el'e cu ofiţîri cu tăt.

[2]) Pov. arată cu capul în sus, în înălţime.

Cîn o aźuns cu iei aco la-mpăratu, i-o umplut pă iei o put'ere d'e frică şî i-o băgat aco-ntro livad'e. Ş-o prins a mînca aco.

O ven'it mîţa iar înăpoi la fiśoru lu-mpăratu Alb.

Nǫ, mîţa cătă iel:

— No hai cu min'e!

Iel mai în pęlea gǫlă, n'ič hain'e n-o mai avut pă iel!

S-o dus cu iel pună lîng-oraşu ăla un'e-o şăzut Împăratu Verd'e şî l-o băgat mîţa aco su-n pod, să nu-l vadă oamenii cîtu-i d'e gol. Şî S-o duz mîţa pună la-mpăratu. Împăratu, iśe śe să cut'ează să vină (?) pe-acol o văzut atita lupi. Zîs cătă mîţă că să-i baje-aco în livad'ea. Na, o porunśi la cătan'e, la sluj d'e le-o tăiat boi, le-o ţîpat aclo.

— Na — iśe — t'e-o śinstit fiśoru lu, lu-mpăratu Alb şî cu ăşt'ea!

— Măi, pă — iśe — că d'e-ai nu mai iestă-n toată lumea!

Da mîţa iśe:

— Niśe nu-i — iśe — cum i-ahăla!

— Apăi — iśe — uorcum să, cum să, să facă să vină iel odată, să-l ved'em — iśe — că nu n'e felelim d'e iel, c-ala ved'em — iśe — că-i fiśor vren'ic, că d'e-aia n'e trimet'e iel vînatur'le aşă vii pun-aiśa!

— Apoi—iśe—iacă—zîśe — da n-ar'e vreme.

O ven'it mîţa napoi. S-o da mîţa şî l-o făcut d'e s-o spălat colę, iel mai în pielea gǫlă, numa cu n'işt'e pęt'iśe d'e hain'e pă iel! Nu m-avu n'im'ica, atita-o foz d'e sărac! Nǫ, să duc.

— No hai după min'e! — mîţa.

l-o-mvățat că cîn vin'e-mpăratu, să spună că l-o bătut oamen'ii șî i-or lua tăt.

Mîța s-o dus la-mpăratu.

— No — iśe — n'iś acuma nu vin'e?

— Ba — iśe — vin'e, da n'e bătură n'ișt'e oamen'i șî iel îi mai gol acolo su pod.

Iśe:

— Nu-i bai, că-i duc io țoale!

S-o duz cu iel pună-acolo d'e-aprǫpe d'e-orașu-ăla un'e o șăzut fiśoru, un'i-o șăzut Împăratu Verd'e. Acoló, mîța cătă iel:

— Mă, bagă-t'e aśi su podu ăla, șî cîn o ven'i Împăratu Verd'e, șî tu să t'e, tu să tśe dai — iśe — cîn o ven'i — că vin'e după tśin'i pună-aiś — să tśe faś a văita că iacă or vin'i n'ișt'e oamen'i în calea nǫstră șî n'e-or bătut, ș-or loat căruțele d'e-aor d'i la noi, ș-or loat țǫle d'e-aor d'i pă t'in'e, șî s-o băgat acoló su pod [3].

S-o duz mîța.

— Pă — iśe — nu mai vin'e n'iś acu?

Iśe:

— O pățîrăm rău — iśe — căn ven'i! Ven'iră n'eșt'e ǫmen'i — iśe — și n'e bătură iei. Da io fuji — d-api iel — iśe — îl bătură șî dęd'eră cu iel aclo su-n pod — iśe — șî-i luǫră țǫle, îi luǫră căruță, îi luǫră tăt d'i pă iel! Șî rămasă aco în pielea gǫlă, șî nu mai cut'ează să mai vină d'e frică — iśe.

— Ęę! — iśe -mpăratu — nu-i bai n'imic, că-i duśem noi țoale d'e-aiś!

[3]) Pov. arată cu capul în jos.

Şî s-o dus cu căruța, şî cu țoale d'e-a lui şî l-o-mbrăcat.

Ş-or făcut on uspăț mare! Şî şî io am fost la uspăț!

Şî cîn or plecat cu mireasa, cătan'e mult'e, tunuri, căruțe mult'e, ofițîri, g'inărari, maiori. Io am fos d'epart'e, şî tăt am aźuns acolo! Ş-or apucat pă drum, să vină.

Mîța tă năint'e, măi d'epart'e d'e iei. O fost o luncă plină d'e vaś, şî văcarii lîngă drum, la n'eşt'e urieş or fost vaśile.

Mîța cătă văcari:

— Mă! Cîn or aźunje aič, voi să spun'eț că-s vaśile lu fiśoru lu-mpăratu Alb, că d'e nu, vă puşcă: auz cum mai puşcă!

I-o luǫt împăratu țoale d'e-a lui d'-ęlea scumpe, ş-o luǫt o căruță d'e aur s-o dus pun-aclo. Îl găsăşt'e acolo su pod. Śe — iśe — faśe-a văita, cum l-o-nvățat mîța.

Acu, i-o dat țǫle pă iel Împăratu Verd'e, l-o suit în căruță, l-o făcut om la rînd. Acuma, męre cu iel. Atita o făcut on uspăț! Ven'it-or ğinărari, ven'it-or căpitańi, ven'it-or măiori, on uspăț, să t'e păzască Dumn'ezo! — şî io înc-am fost acolo! Vo săptămînă tăt o petrecan'ie, tăt on uspăț o fost. Dup-aia, or apucat cu hint'ęiele cu tunuri, cu puşt'i, tăt puşcîn pă cale, şt'i, să vină la fiśoru lu-mpăratu Alb cu mireasa.

Ven'in pă cale, mîța tăt năint'e [4]) în d'espărtare, d'e doi, d'e tri kilometări o găsît o luncă-acolo lîngă drum plină d'e vaś. Văcarii o fost ascultîn d'e lîngă drum, c-or auzît-o, tăt un huret, bombele p-aclo ven'in, şî puşcături. Şî mîța cătă văcari:

— Mă! — iśe — d'e-aia vin şî v-omǫră — iśe — şî

[4]) Pov. arată înainte cu capul, a depărtare.

Cîn or aźuns aco la văcari, o spus că-s a lu fičioru lu-mpăratu Alb.

Altă luncă mai în sus, tă plină d'e boi. Boarii lîngă drum. Mîța cătă iei:

— Mă ! Ăia vă pușcă, numa să spun'eț că boii-s a lu fičioru lu-mpăratu Alb.

Or aźuns acolo, ș-o-ntrebat. O spus c-ali fičioru lu-mpăratu Alb.

să spun'eț că sînt'eț a lu fiśoru lu-mpăratu Alb cu vaś cu tăt ! Că d'e nu, ahăia v-omọr pă voi !

Nọ, or ven'it pun-aclo. Mîța o luọt-o tăt năint'e. Or întrebat pă văcarii ăia:

— Mă ! — iśe împăratu, Împăratu Verd'e — a cui îs vaśile ęșt'ea ?

— A lu fiśoru lu-mpăratu Alb !

Împărăt'easa:

— Mă — iśe — hăidaț întoarśeț năpoi, că noi nu sînt'em d'e-ahăla ! Vez — iśe — śe, śe, śe d'e-mpărățîie are-ahăla — ič́e — d'e čin'e are — iśe — o țară întreagă cît ahăla — ič́e. — Noi nu sînt'em d'e-ahăla — iśe.

Ven'in mîța măi năint'e, o luncă plină d'e buoi. Boarii tăț lîngă drum. Iśe mîța cătă iei:

— Mă ! — iśe — d'e. . . cîn vin ahăia — iśe — să spun'eț că sînt'eț a lu fiśoru lu-mpăratu Alb, că d'e nu, vin numa, vin — iśe — șî v-omọră —iśe — șî ię boii — iśe.

Nọ, or ven'it pîn-aco, or întrebat Împăratu Alb pă văcari:

Mîța s-o dus năint'e, pună la urieș.

— Mă ! Să v-ascund'eț, că ăia vin să vă pușt'e, cu tunuri, cu pușt'i.

Urieșî s-or băgat în n'eșt'e paie, s-or ascuns. Mîța o dat foc la paie, ș-or ars urieșî. Ș-or ven'i't cu mireasa-n curțîle miresî, ș-acolo locuiesc ș-acuma.

Ala d'intr-on om sărac, sărac șî l-o făcut mîța gazdă.

— A cui sînt'eț, măi văcari ?

— A lu fiśoru lu-mpăratu Alb !

— Ei, săracu d'e min'e ! Numa voi m-aț făcut-o ! Da fata mę nu-i d'e-ahăla ! Vez — iśe — śe uom vre-n'ic ahăsta ? — iśe.

Mîța ven'i năint'e. Ș-or fost urieș — urieșî, ăia or fost n'ișt'e ǫmen'i mari, or fos năint'ea noastă, înăint'e la a nǫstă n'emoță-n'ie-ahăia — șî or fos șezîn afară, or fost ascultînd p-acolo la tunuri pușcîn [5]), ven'in, pă drum. Mîța cătă iei:

— Mă ! — iśe. — V-ascund'eț, c-aia vin aiśa pă vuoi șî cu tunuri, vin cu, cu-armată multă — iśe — să, să, să v-omǫră, să vă prăpadă, numa v-ascund'eț.

S-or băgat în n'eșt'e paie. Mîța o dat foc la paie, ș-or ars urieșî aclo în paie. Ș-ap-or ven'it aclo la curțîle urieșîlor. Ș-apo o rămas, o rămas iei acoló, fiśoru lu-mpăratu Alb cu fata lu-mpăratu Verd'e.

No așă-i,
d'e n-ar fi,

[5]) Pov. arată înainte, cu capul.

Inf. Crîsnic Mihai, zis Băbura; Cerbăl—Hunedoara; *culeg.* O.B. la 25.X.1951,după dictatul povestitorului; A.I.F., i. 11.158.

De la cine o ştii: « D'i la dracu! D'e vo śinzăj d'e ani. »
Ai mai spus-o? « Am mai spus-o aşa cătă cît'e unu, le-o plăcut d'e ia, c-o fost faină, d'i če n-ai mai auzît, cum să nu-ţ placă? »

nu s-ar povesti,
ca un purec a plezn'i!
Bin'e!

Culeg. O.B. — Al.A. în 1.XI.1951; *transc.* T.B.; *durata:* 11'; A.I.F. i. 11.158.

Basmul este unul dintre cele mai răspîndite, fiind atestat în toate provinciile în 25 variante. Cel mai frecvent ajutor al eroului este pisica — în 13 variante — apoi vulpea — în 8 variante — iar în varianta unui subtip apare chiar iepurele. Schullerus, la nr. 545 B, citează 6 variante.
St. Thompson, în *Folktale*, p. 59, arată că acest tip este răspîndit în Europa, apoi în Siberia, India şi Asia sud-estică, prin colonişti ajungînd şi în celelalte continente.

OMUL CU TREI FECIORI

Odată iera un uom ș-avea tri fečiori. Și înt-o timp, iel iera, uomu îi căstorẹșt'e pa tustri. Șî viin timpu șî astăz, și mîn'e, și poimîn'e, treče anu șî zîče čel mai bătrîn:

— Tată — zîče, uomu iera bogătaş bin'e, avẹ tri căruță în uocol — să-m dai drumu la socru-mn'io să mă duc cu n'evastă-mẹ cu căruța—ăl bătrîn.

— Da — zîče bătrînu — îz dau.

Ăla d'e mijločie aud'e.

« Cum? Șî mii sâ nu-m dẹie? »

Merje la iel.

— Tăticule!

— Če-i, mă?

Če:

— Mii nu-m dai drumu să mă duc și io la socru-mio cu căruța?

— Ba-z dau, mă! Du-t'e și tu.

Aașẹ! Ala d'e, mai mititel, aud'e şi iel. Merje şi iel.

— Tăticule!

— Da, mă!

Če:

— Mie nu-m dai drumu să mă duc și ieu la socru-meu cu căruța?

— Ba-z dau, mă! — či — înhamaț caii și cîn o fi caii-nhămaț, vin'iț la min'e a tustri — zîče bătrînu, ștabu.

Vin'e la iel, îi spun'e:

— Plecaț, a tus-tri împreună. Și cîn plecaț, nu ięșe n'ime n'icăieri nant'ea vọstă, încolo mărgînd. Și cînd vi-ț

întoarče înapoi încoače bęț, cîntîn, horin, cu femeile, s-a zgîrn'i čeva [1]) înaint'ea vǫstă: nu daz n'imică pă n'ime, trečeț cu căruța păstă iel. Habar, nu luaț pă n'ime d'in căruță, nu das pă n'ime n'imică, daz drumu la cai să viie — zîče bătrînu.

Bin'e, pleac-a mn'ei, a tustri — nunțăles, nu a tustri înt-o sat. Da avę vorbă. Cîn îi la urmă, s-astrîng laolaltă să viie cătă casă. Čel mai bătrîn nant'e, čel d'ę mijloc după iel, čel mn'icu mai napoi, fiişcare cu n'evasta lui în căruță, haidă! În drum, iera un tău mare în drum, miljocu drumului. Cînd i-odată, pleacă čei doi. Şi cîn îi čel micu, iacaiči în tău un uom.

— Uită, frat'e, nu pleca, scǫt'e-mă d'e-aiş, fă bin'e, uită-aşę, aşă-z doresc ţiie, aşę-z fag ieu, aşę-z dau io — če şt'iu io če minţî, probleme-i pun'ę iel, îl lovęşt'e mn'ila pă copil şî să dă d'in căruţă jos, să scǫtă d'in tău.

Atunčę, ăla d'in tău zboară-n căruță lîngă femeie, i scǫt'e caii pîn o zărę čę nu-i, p-un'e mę, pleac-aviǫn'ele. Ă, uomu rămîn'e josu, amărît, fermecat, vai d'e zîlele lui.

Zîče:

« Acuma cu če scopu pleg io acasă la tata? Če să-i minţăsc, če-am pățît io? Că mn'i-o spus d'inaint'e că če am să pățăsc şi io n-am dat n'imică p-a lui. Acuma če fac? »

Ii, iera tri fraț şi avuse tri sori, ii, şi le măritasă. Deja iera iele bătrîn'e, sorile lui, iera bătrîn'i, şt'i, şî ięle cîn s-o măritat, o spuz bătrînu, dac-o văzut că nu mai vin'e peţîtori la fęt'e — cum vin p-aiş pă la noi dară pă ţara nǫstă — nu mai vin'e n'ime, n'ime d'e n'icări, če:

« Dac-ar vin'i, čeară d'e la jam, nǫpt'ę fără să şt'iu čin'e-i, lę dau. » [2])

Cîn o fost prima sară, o vin'it ş-o dus pă Măriie, o mărs cu ię — p-aia bătrînă. Cîn o fos a dǫulę sări, o dus pă Flǫre [3]), o mărs cu ię. Cîn o fost a triilę sări, o dus pă Veron'ica. S-a dus cu ię [4]). Ad'ică nu şt'ię n'ime că čin'e-i băr-

[1]) Pov. arată înainte, cu arătătorul stîng. [2]) Pov. subliniază, cu stînga. [3]) Pov. subliniază, cu stînga. [4]) Pov. subliniază, cu stînga.

batu, čin'e i-s socri, şî ind'e stau şî cum îi k'eamă, nu ma şt'ia n'ime.

Acuma, uomu rămăsînd iel îm baltă, cum drac să pleče iel acasă? Fără cai — nu d'i muięre iera lui gîndú—iera lui gîndu d'i căruţă şî d'ę cai, če spun'e bătrînu! Asta iera socot'eala! Zîče:

« Nu mă duc acasă. Mă duc în lume şi mă prăpăd'esc [5]), să pk'er. »

Atunči če să v'ez? Să duče, domle, iel pîm pădure. Dă-o-n stînga, dă-o-n dreapta, dă-i încolo, dă-i încoşi, cîndu-i la un timp, află-o casă, aşă o căsulie mititică. Mę la căsulia-ačę, iel g'isa, iera... Să băgă-n casă: nu-i n'ime-n casă, numa d'icît casă, cameră aranjętă frumoşă. Să bagă-n casă şi nu-i n'ime. Stă n'iţăl în casă: tǫp! soru-sa — aia bătrînă.

— Auleo! — zîče — bună sara, frat'e.

— Bună sara, sora mę!

— Da če vînturi gręle t'e-o adus p-aičę?

Îi spun'ę iel:

— Uită aşa, aşa, aşa, aşa...

— Aoleo, Dǫmn'e! Stai, nu şt'iu n'imic, că nu mă pričep — spun'e ię — da stai că vin'e bărbatu mn'eu, că-i împăratu čiǫrăloru şî iel trabâ să şt'iie.

Cîndu-i d'e sara, vin'e bărbatu şi-i spun'e — îl întreabă — şi-i spun'e. Zîče că:

— Ieri — iče — alaltăieri, acuma-s tri zîle — iče — cam pă la uara opt d'imin'eaţa — iče — o trecutu. Da — iče — num-am auzît vîjîitura [6]) — zîče — nu l-am văzutu — spune ăsta. — Da — iče — mei la şogóru mn'eu, că iel ţî şt'iie *).

Atunčea, iel a pleca la şogóru-so, d'imineaţa. Dă-i să margă pănă cînd îi sara pî la oarele şasă, ajunje la căsulie. Če:

— Bună sara, soră!

[5]) Pov. subliniază, cu dreapta. [6]) Pov. se uită în sus
*) Întrerupere pentru schimbarea benzii.

— Fi sănătos! Če vînturi t'e-o-adus pă t'in'e acumà, acuma, așă grẹle p-aiči, în țările astea pustii?
— Uită așă — îi spun'e iel če-o pățît, așẹ.
Či:
— Stai, vin'e — iče — bărbatu mn'eu șî iel — iče — șt'ie.
— Iel iera împăratu corbilor — șî șt'iie.
Cîn îi sara, vin'e șogóru-so șî povestez laolaltă. Iče:
— Ieri, cam pă la dọuășpe, șî nu l-am văzut, da — iče — o fo vîjîitură grozavă — spune iel. — Da — iče — să mei la șogóru-mn'eu mîn'e d'imin'eață, ș-ajunji la șogóru-mn'eu șî — iče — iel știie.
Cînd îi mîn'e d'imin'eață, să iẹ a mn'eu d'imin'eață, prînzît ca noi acuma — acuma prînzîm șî noi acuma — să iẹ d'imin'eață și tund'e-o! Ș-cînd îi pă sara, ajunje la — cam pă la șasă — la șogóru-so. Șî:
— Bună sara, soră!
— Să fi sănătos, frat'e! D-apăi cumu? Če vînturi grẹle?
— Uită așa, așa, așa — îi spun'e. — Vin'e șogóru?
Če:
— Trăbă să viie imediẹt.
— Da čine iẹste iel?
— Împăratu vulturilor, și iel șt'iie.
Atunș vin'e frat'i-so, șogóru-so, îi spun'e. Zîče:
— Dă-lu-n bet'eșig, că astăz la doișpe — zîče — am avut om mare necaz cu iel!
— Cum?
— Făcẹm armata în văzduh șî iel — iče — mi-o-mprășt'ie. Avea o femeie în cočii șî doi cai la trăsură. Șî mi-o-mprășt'ie. Pică ca um fotan — zîče — grozav pîntră armată șî gata-gata să-i răstorn jos — iče čela.
— Ș-încătro o plecat, mă?
— Uită aiș spre răsărit.
Cînd să culcă sara, omu, năcăjit, cît če-i d'imin'eața, să scoală, să duče iel. Mẹrje, mẹrje înd'e mẹrje, čin'e mai șt'i in'e pl'eacă iel, că nu mai sînt căși, pustietat'e! Pl'eacă, pl'eacă, pl'eacă. Află o grămadă d'e c'în'i omor'ẹ un lupu. Lupu iera

cu pičioru frăcturat şî nu să putęa apăra d'e cîn'i şi-l omorę. Uomu ię — avę şî iel om băţu-m mînă — şî haidă să dęię [7]) la lupu-n cap, uomu. Lupu-i vorbęşt'e, iče:

— Măi omule ! Nu fi tu n'ebun, nu mă omorî ! Că la caz d'e n'evoie — ai tu oare cîmva boală če şt'iu io če, ş-ai o n'evoie mare d'e min'e — măi, d'ecît să mă omori, mai bin'e mă scǫt'e d'i la prăpăstirea asta d'e cîn'i şî la caz d'e n'evoie, mare bin'e ţ-oi prind'e io ţîię ! — spun'e lupu.

Atunči, uomu alungă cîn'ii d'ispre lup şi pă lupu-l ię şi-l l'eagă la pičior cu nişte lęmn'e — lopeţęle, cum îi spun'em noi — cu nişte aţă şi îl lasă-m pače, şi pleacă mai d'epart'e păm pădure, uomu. Mărgînd pă cale iel mai încolo, găsăşt'e-o vulpe, în cale. Să trăję ca vai d'e zîlele iei, şi ię tă fracturată, če şt'iu, d'e vînători şi şi la ię vrę s-o omoară şî iel. Şi-i spun'e vulpę:

— Ascultă, uomule ! Nu mai bajocori, nu mă omorî, d'icît dacă poţ čeva face pentru min'e, îm fă. Şî la urmă, d'i sclăbię ta, t'e gînd'ęşt'e la min'e, că io ţ-oi fače-om mare bin'e ! — spun'e vulpę.

Aşę rămîn'e. Mărgînd uomu mai d'epart'e, dă păst-on rîu, o apă d'e-aia mică, mică, mică. Vęd'e-om pęşt'e, un trîntor d'e pęşt'e ači-n dunga căii, în apă, şi o grămadă d'e rači, n'eşt'e lipitori, če şt'iu io, după pęşt'e, îl mînca, vrę să-l mînînče-acuma, că iel nu mai avea apă. Iel hai să-l baje-n bojinar' să-l frigă — şt'i c-aşę-i uomu — să-l frigă [8]), să-l mînînče. Zîče:

— Ascultă, uomule ! — zîče. — Nu mă mai prăpăsti, şî nu mă băjocori, d'-ęči mă ię, d'i la trîntorii eşt'ia şî m-aruncă-m mare, în apă. Şi cîn ţ-a fi ţîi mai mare boala, şî mai greu în lumę, n-ai şt'i cun să t'e fači, t'e gînd'ęşt'e la min'e — iče pęşt'ele — că mare bin'e ţ-oi prind'e io ţîie !

Aşę şî fače uomu. Ię pęşt'ele îl bagă-m bojînar' ş-îl aruncă [9]) îm balta aia grozavă şî-i dă pače. Şî pleacă mai d'e-

[7]) Pov. apucă, cu dreapta. [8]) Pov. dă din umeri. [9]) Pov. arată spre stînga, cu capul.

part'e. Cînd îi odată, ajunje la o cîmpiie. Află o moară — șt'i, că la mọră ieste ierugă — găsęșt'e n'evasta lui spălîn han'e în dunga ierugii:

« Aoleo ! [10]) Čę mai mare bogățiie-a mę. Că n'evasta mę spală hain'e în dunga ierujii ».

— Acuma [11]) mei cu min'e, sufletu mn'eu, și gura mę, Dọmn'e ! — zîče. — Nọ, puiule — zîče — n'imică, numa mei cu min'e.

— Taj mă ! — spun'e ię — če să mă duc cu t'in'e? Câ zmău albu uită-i ičę și cum mă clăt'esc doi paș, vin'e și t'e-alungă și t'e-omọră până-i lumę !

— Hai să mă omọră ! [12]) Haidă, mă, încọči !

Ię n'evasta și pleacă cu ię. Nu mere iel, če, un kilometru, pînă-i spun'e calu d'in iștalău, a zmăului, rînk'ează:

— Hă-hă-hă-hă ! — spun'e.

— Če-i, mă, o vin'it șogóru-mn'eu?

— Da ! Męrje cu ię — spun'e calu. — Męrje cu ię.

Zîče:

— Poș mînca nọuă cuptọre d'e pită?

Zîče:

— Poț !

— Nọuă vače grasă?

— Poț ! Să-m dai miie — zîče-o albie d'e jaru ș-îl ajunjem, câ męrje pă jos, nu pă cal — spun'e calu.

Așę făcut și zîs ! Îl ajunję. Če:

— Nọ, șogóre, acuma — zîče — nu t'e mai omoru. Îz dau pače, nu-s fac n'imicâ, d'icît sînt'em șogori și t'e iert, că m-ai scos și pă min'e d'eodată d'im balta aię, îz dau pače, nu-s fac n'imică. Da a dọua uară cîn t'e mai căşt'igu, gîtu ! — spun'e zmeu-ăla.

Ię muięrea d'i la iel și pleacă înapoi acasă. Uomu rămîn'e în drum. Atunči, uomu năcăjitu, să ię napoi și pleacă-n lume. Și află acolo o curt'ę mare, un castel d'e-ăla cum o fost pă

[10]) Pov. duce stînga la frunte. [11]) Pov. arată la dreapta, cu dreapta. [12]) Pov. ridică dreapta.

timpuri, d'e boieri și îm juru [13]) castelului iera pari d'e-ačei d'i fier, șt'i, ascuțîț, ș-în fișt'icare par iera un cap d'e uom. În fișt'icare par [14]) iera un cap d'e uom, d'icît la poartă mai lipsę um par un'e nu iera cap d'e uom. Merję la ię șî zîče:

— Bună zuua, dǫmnă !

— Să fi sănătos !

Če:

— Nu cumva avez n'evoie d'e-on sclugă?

— Ba da ! — spun'e dǫmna.

Anu iera d'in tri zîle — nu ca astăz, d'in tri sut'e șaizăči șî vo čę — zîče:

— Dacă poț fače anu d'in tri zîle, io-z dau ačeia če čei, če poț pofti [15]) — spune baba.

Să bagă sclugă la baba — după če s-angajază cu plata — să bagă sclugă la baba. Șî cîndu-i sara, prima sară, îi dă o iapă c-om mînz să margă cu ię-m pășună, — șt'i, cum măr la noi cu caii; șt'i, șî pa če [16]) timp pleacă sara cu caii-m pășună — îi dă o iapă cu om mînz, ad'ecă fata babii cu o fată mică, da ię să făčę iapă și mînz [17]).

Mę̨rje sara cu ię-m pășună uomu dară bunînțăles mę̨rje-m pășună cu ię. O-mpę̨d'ę̨că și să culcă, șî doarme. Cînd îi nǫpt'ę, trezę̨șt'e uomu mn'eu d'in somn s-aflę iapa. Če să afli iapa, n'i să nu-z dai pîn cap că-i iapa aičę, n'iș pomană d'e-ačę̨lea ! D'-ind'e !

« Aoleo, mă ! »

Umblă omu-n stînga, în dreapta s-aflę iapă: če să afli? N'imică ! Să gîn'ę̨șt'e la lupu — zîče:

« Ai ! »

Tǫp ! lupu.

— Če vrei, gazdă?

Zîče:

— Uită-așă.

[13]) Pov. descrie un cerc, cu dreapta. [14]) Pov. subliniază, cu dreapta. [15]) Pov. subliniază, cu dreapta. [16]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [17]) Pov. subliniază, cu arătătorul drept.

Če:

— Vină cu min'e, că-n stauru cutare [18]) — zîče — îi o oaie c-um mn'elu! D'ę sară-i ię — zîče — în stauru cutare [19]) o oaie c-um mn'el! Şî vină cu min'e — iče — tu stai în dunga staurului, io săr d'e ičę păstă staur d'incólo şî ţ-o arunc ţîi [20]) — iče — afară. Pun'e-i su ię, pă su cap şî t'e suię pă ię şî pleş cu ia acasă.

Merje-a mn'eu cu lupu pînă-n dunga staurului şî lupu sare-n staor şi ię pă dǫmna ş-o aruncă d'incoači şî uomu-i pun'e frîu-n cap şî-l suie pa iapă şî *fiu*! [21]) îi iapă, pleac-acasă.

După če pleac-acasă, spun'e zmăoaia, mama fet'ii, zîče:

— Fi-ţ-ar curvă-al dracului — zî — triiej bin'e cu iel, îi uom tînăr şî l-ai luatu-n goană şî trăiej bin'e cu iel? D'e-aia nu, d'e-aia vi tu [22]) cu iel acuma d'imin'eaţa!

— Nu, mamă — zîče — uită-aşă, uită-aşă — spun'e ię če şt'iu io če.

Mîne sară la fel. Cînd îi mîn'e sară, ię uomu iar napoi iapa şî pleacă îm păşune şi o-mpęd'ecă, să culcă şî dǫrme. La un timp, să trezęşt'e, nu-i ca-m palmă!

« Aoleo! — sămăleşt'e — če să fac? Vai d'e min'e.» Gîn'ęşt'e la pęşt'e. Zîče:

— Haidă cu min'e. I băgată pă fundu mării, i făcut-om pęşt'e şi-i băgată pă fundu mării, că să n-o mai găsăşt'i îm veacu veacului. Şî io astrîng tăţ peşt'ii d'i pa marę ş-o piţîgu şî musai să iasă-afară. Şi-i pun'e frîu-n cap şî pleacă înapoi d'ę in'e-ai vin'it.

Haidă, freacă, sučęşt'e, dă cu aia coló, mînă, până cînd îi mai tătă-afară. Îi pun'e frîu-n cap şî pleacă la, la zmăoaię. A, dǫuă zîle-s făcut'e! Mai urmează una; asta cam greu.

Cînd îi a trielę zî, sara — ad'ică a dǫuălę zî sara — îi dă iapa, pleacă-m păşun'e pă a trielę zî şî să duče coló, şî o-mpę-

[18]) Pov. arată înainte, cu arătătorul drept. [19]) Pov. arată înainte, cu arătătǫrul drept. [20]) Pov. schiţează aruncarea, cu arătătorul drept. [21]) Pov. ridică dreapta. [22]) Pov. subliniază, cu arătătorul drept.

d'ecă uoum d'e tọt'e pičiọrẹle, numa d'e nant'e, şî d'inapoi, ca să nu mai margă n'icări. Dupa če-o bătut-o mă-sa d'e i-o zburat on uăk'i, aşa o periẹt-o ! Zîče:

— Triiej bin'e cu ielu, da če şt'iu io — iče — că če t'e faş tu. Da t'e duči îm păşună şî d'im păşună vii acasă şî t'e fači o cloşcă cu pui şî t'e baj după camen'iţă [23]), d'e-acol nu t'e mai poat'e aduče — spune mă-sa.

Acuma, uomu să duče cu iapa, o-mpẹdecă de tăt'e pičioarele şi duarme. La un timp bun, să scọlă: nu-i ca-m palmă ! Umblă-n stînga, umblă-n dreapta, puţîn tare, şt'ia iel d'i tăt că čin'e-i, čin'e-i iẹ. Să gînẹşt'e la vulpe.

— Čẹ-i gazdă, če comanz?

— Uită aşă.

— Haidă cu min'e — că şt'i tu un'e-i iẹ? Îi băgată-n casă, după camen'iţă şî i-o cloşcă cu pui. Şi cum s-o scọt'em d'e-acolo [24]), că io nu mă poj băga-n grajd, acolo la ia acuma? La d'imin'eaţă ! Ẹ, cum s-o scoţ ! Şti č'e fači? Io mă sui îm pod — că, şt'i că la noi običeiu pă timpuri iera aşa običeiu că iera găin'ile-m pod — io mă suiu îm pod la găin'i şi prind cocoşu s-îl cîrîiesc la op sut'ẹ [25]) ! V'in'e zmăoaiẹ d'in lontru şi să suie-m pod la min'e, tu t'e bagă-n timpu-aiesta-n casă şi pun'e crăpăstu-n cap şî ieş afară cu iẹ. Iẹ-i după camiţă cloşcă cu pui.

Să suie vulpea-m pod şi cîrr ! cîrr ! criîc-în stînga, criîc în dreapta acolo. Frat'e, să suie zmăoaia, haidă-ncolo. Iel să bagă-n casă şî scoat'e d'i colo iapa, îi pun'e căprăstu-n cap [26]) şî hai cu ia afară. [27]) Če:

— Măi stăpînă, d'eşk'id'e uşẹ !

Acuma iera-mplin'it anu ! Stăi, vin'e stăpîna, d'eşk'id'e uşa, n-are če fače, gata ! Asta o fo vorba ! Stăpîna avẹ nọuăză şî nọuă d'e cai înt-o iştalău. Şi iel — zîče vulpẹ cătă iel:

[23]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [24]) Pov. schiţează tragerea, cu arătătorul stîng. [25]) Pov. subliniază, cu dreapta. [26]) Pov. întinde înainte arătătorul drept. [27]) Pov. subliniază, cu stînga.

— Ascultă: tos caii-s frumoși, și-s mîndri, și pogan'i, da — iče — nu lua niș pă unu, d'icît ię ăla d'im fund care-i mai îm fund, ala-i mai prepelit, ala-l ię.

Ascultă uomu.

— Gata! — iče. — Ascultă, sclugă! — zîče. — Anu s-omplin'it. M-ai dobînd'it, nu-i n'imică d'e zîs. Acuma — zîče — să-z dau ačęia če čei, c-așę n'e-o fo contratu.

Aduče, bagă-n grajd: colo, cai, mamă-mamă! d'e čeia d'e mînca vîntu. Zîče:

— Is trabă-aiesta?

— Nu!

— Îs trăbă čela?

— Nu!

— Îs trăbă čela?

— Nu!

Pînă cînd ajunje-m fund.

— Ăsta-m trabă! — spun'e iel. Iče:

— Ascultă! Nu lua pă ăsta — spun'e iel — ăsta-i čel mai rău calu. Ię d'intr-ășt'ia care vrei, da nu lua pă ăsta.

Če:

— Nu-m trabă n'iči unu, numa pă ăsta! — spune sluga.

— De če nu-s trabă, numa pă ăsta?

— Ăsta-i čel mai prepelit calu și însamnă că pă min'e nu m-a mai țîpa.

Ię scluga calu și vin'e, bunînțăles, von kilometăr, sau doi vin'e și stă pă locu calu. Ș-îi spun'e:

— Ascultă, stăpîn'e! — spun'e calu. — Bagă-m mîna în uręk'ea mę d'e-a dreapta, scęt'e țorsala, periię și ma traje-n rînd. Du-t'e — zîče — adă-m dęuă albii d'e focu sâ le mînîncu, apoi cum vrei să mei: uori ca gîndu, uori ca vîntu! Cum ț-aleji [28]) — spune calu.

Uomu lucră. Vin'e mai d'epart'e și găsęșt'e napoi n'evasta spălîn han'e în dunga ierujii — cum o fo mai naint'e, șt'i, c-am vorbi mai naint'e d'e-ačę. Zîče:

[28]) Pov. subliniază, cu stînga.

— Ascultă ! Acuma — zîče — nu t'e mai întreba, amu haide suie-t'e pă cal.

Amu iera muięrea aprǫpe mai d'e-on an iera însărcinată, sâ mă iertaţ. Ăsta iera iapa, şi iera-nsărčinată. Ačela [29]) iera cal, iera fraţ, ăşt'ia doi. Să suię tri p-on cal — acuma-s tri p-on calu, şi cu doi îs činči ! *)

Aşę, ii acuma iera činči p-on cal: muierea-nsărčinată era doi, iap-a făta iera patru şî cu bătrînu iera činči. Să suie tus činči p-on, p-on cal şî haidă pă cale mai d'epart'e. Zmău albu să bărbirę şi iera ras pă d'e-o part'e. Şi-i spun'e calu d'im poiată:

— Hî-hî-hî !—i zîče calu d'im poiată.

— Če? — spun'e iel d'e la masă. — A vin'it şogóru după muięre?

— Da ! Nu c-o vin'it, i şi pleacă cu ię !

— Cum?

— Uită-aşę ! — spun'e calu.

— Da — iče — poj mînca nǫuă cuptǫre d'e pită? — spun'e zmău.

— Nu, n'imică ! [30])

— Da — iče — poj bę dǫuă hǫlbe d'e vin?

— N'imică !

— Cum?

— Uită-aşę ! — iče — pleacă pă cal [31]), nu pleacă pă jos — spun'e calu.

Atunčę împint'enă a mn'eu calu, ięşe-afară şî leagă calu ş-îl strînje şî ięse-m vînătaia čerului, calu, să iasă-n calea lor. Atunş caii vorbăs laolaltă — că iera fraţ caii — şî vorbăsc. Aud'ę ăsta d'e jos pă čel d'e sus vîjîind, că vin'e, zîče:

— Ascultă, frat'e ! Dă-t'e cu spinarea-m vale să piče zmău albu d'i pă t'in'e să să facă prav şî vină jos, că pă min'e sîn činči persǫn'e şî fǫrt'e rău mă duc cu iei.

*) Întrerupere pentru schimbarea benzii.

[29]) Pov. arată înapoi, cu arătătorul drept. [30]) Pov. neagă, dînd din cap. [31]) Pov. ridică arătătorul drept.

Așa o făcut ! [32]) O-ntors cu spinarea-m vale ș-o vin'it la iasta, ș-o suit femęię pă cal, d'incolo o fos tri, d'incolo o fos tri. Io așę șt'iu. Povestea-i gata. Io nu șt'iu alcum, num-atîta, c-o fo șasă, nu? Nǫ.

Inf. Șora Vasile; Cresuia—Beiuș; *culeg.* O.B.—D.T. în sept. 1961; *transc.* O.B.; *durata:* 6'+17'+2' = 25'; A.I.F., *mg* 1905 b—1906—1907 a.

De la cine o știi? « Da čin'e mai șt'ie ! Ba d'e mult, d'e mult. N-am spus d'i mult asta. N-am avut ocazie. La copii le plače bancuri mai scurt'e, cu femei, cu n'eveste. »

Tipul care conține episodul cumnaților animale ce ajută eroul este atestat în Transilvania și Moldova în 13 variante. În unele din acestea, eroul își recapătă soția răpită cu sfatul sau ajutorul cumnaților animale, dar în nici una nu se găsește situația inițială din varianta noastră (modul cum este răpită soția fratelui mai mic). Schullerus, la nr. 552, citează 6 variante.
Episodul cu obținerea mînzului năzdrăvan prin păzirea iepei metamorfozate în 3 nopți succesive revine des și în alte tipuri (v. basmul *Munte Vînăt*).
St. Thompson, în *Folktale*, p. 56, arată că tipul cu cumnații animale este răspîndit în Europa din Islanda pînă în Caucaz și Israel, fiind mai frecvent în nord-estul european.

[32]) Pov. subliniază, cu dreapta.

«CU MUNTE—VÎNĂT»

Păi acum vo cîteva sute dă ani, șapte-op sute dă ani, cum umbla zmeii pă pămînt atunči — cum umblă acuma-n zîua dă astăzî șî muștili — um biet dă-mpărat avea și iel trei fete.

Acuma, după če naște și iel trei fete, a veni zmeii și le-a furat pă cîteșitrele. A rămas numa iel sîngur cu-mpărăteasa lui.

Devine timpu, rămîne-nsărcinată, și mai face trei băieți. Cîn face băiatu-ăl mic, cum ie astăzi l-a născut și mîine-noapte-a veni zmeii și-a furat-o și pă mă-sa. Și-a rămas băiatu ăsta micu numai dă trei zîle născut dîn mă-sa.

Acuma-mpăratu rămăsese cu doo semne: ok'iu drept[1]) i rîdea, ok'iu stîng[2]) i plîngea. Dă părere dă rău, dă supărare că i-a furat zmeii fetele, i-a fura și nevasta, în fine, rămăsese cu semnu-ăsta, iel: ok'iu drept îi plîngea, și ok'iu stîng îi rîdea!

Băieți-ăștea să face și iei mari cîteștrei. Acu, ăla micu, sigur că iel nu s-a mai însurat, i băgase o guvernantă, să-l läptez, să-i dea lapte, în fine, să-l crească ca pă muma lui[3])

S-a făcut copiii-ăștea mari, a apuca și iei drumu tot[4]) a lu ta-său cu vînătoarea!

Umblînd iei la vînătoare — ăl mai mare era dă paisprezeče ani, ăl mai mic iera dă treisprezeče, și-ăl mic dă tot iera dă unsprezeče ani — umblînd iei la vînătoare, iei če să vorbește cîteșitrei, băieți-ăștea?

[1]) Pov. duce arătătorul drept la ochiul drept. [2]) Pov. duce arătătorul drept la ochiul stîng. [3]) Pov. subliniază, cu stînga. [4]) Pov. arată înainte, cu stînga.

— Măi frate! Mă, noi la tata, noi ne-am pomenit numa noi trei băieți; și cu iel patru. Și ma avem acoló [5]) o sărvitoare, care, aia ie sărvitoarea noastă. Mă, da tata ăsta-al nostru cu čine [6]) ne-o fi făcu pă noi? N-o fi avu și iel nevastă? Noi om hi mai avu și noi čeva surori? [7])

Alălant:

— Păi de, mă frate, știu ieu?!

— Mă, noi dăsară cînd om merğe-acasă — spune băiatu-ăl mare — ieu am să mă du la tata să-i fac întrebarea-asta. Că trebui că spune iel dacă-a mai avut iel nevastă, sau dacă-a mai avut surori, sau trebui că ie čeva cu iel!

— Bine, măi frate, tu ieji mai mare, trebui să te duči!

Vine sara, mănîncă — iei mînca sînguri, dormea sînguri; ta-său, în altă parte [8]). După če mănîncă, să duče băiatu-ăl mare și-l întreabă:

— Măi tată, ioite če ieste: sîntem și noi mari, dă ajutori, am veni să-ț fačem o-ntrebare. Am venit eu că sînt čel mai mare: dă če ok'iu dumitale, dreptu-z rîde, și stîngu-s plînğe? Dă če cauză? Și pă noi [9]), cu čine ne-ai făcut? Dor nu ne-ai făcut sînguri, că dor nu ne-ai făcut cu sîrvitoarea [10]) care-o ai. Trebui c-am avu și noi mumă, trebu c-am avu și noi poate čeva surori!

Să scoală ta-său dă coló, și-l ia la bătaie. N-a mai zîs băiatu nimic, a plecat. I spune la frațî lui, ăia, ăi-doilalți.

Ăl miljoc [11]) če spune?

— Măi frate, ieu am să mă duc mîine sară, să-l întreb ieu, să vedem, trebui că spune iel!

Să-ntîmplă și cu ăl miljoc to la fel. Îl bate și p-ala.

Ăl mic če-i spune?

— Hei, băi! Băi fraților, să vezi tu că ieu am să mă duc mîine sară, și io nu fug [12]) d-acoló, dă la camera tatii, d-aș ști

[5]) Pov. arată înainte, cu stînga. [6]) Pov. subliniază, cu stînga. [7]) Pov. subliniază, cu stînga. [8]) Pov. arată spre stînga, cu stînga. [9]) Pov. subliniază, cu stînga. [10]) Pov. arată spre dreapta, cu stînga. [11]) Pov. arată spre dreapta, cu stînga. [12]) Pov. lovește palmele.

dă bine că trağe cu sabia-n mine, îmi ia capu [13]), mă omoară, şi ieu nu fug, pînă nu mi-o spune toată tărăşenia lui ! [14])

Să duče sara, băiatu-ăl mic şi-i spune:

— E, băi tată, a veni frati-meu ăl mare [15]) te-a-ntrebat, l-ai bătut; a veni frati-meu ăl miljoc [16]), te-a-ntrebat, l-ai bătut; am veni şi ieu. Pă mine, dă mi-ai tăia gîtu, dă m-ai împuşca, dă m-ai trağe-n ţapă, ieu nu plec d-aič pînă nu mi-i spune: dă če ok'iu drept îzi rîde, ok'iu stîng îs plînğe, şi cu čine ne-ai făcut; şi dacă noi am mai avut čeva surori ? ! Să ştim şi noi, că sîntem şi noi trei fraţi !

Dă-i, omoară la iel, sučeşte-nvîrteşte, n-a plecat băiatu d-acoleà [17]), dă lîngă ta-său, pănă cînd nu i-a spus tărăşenia.

— Bine, mă, hai că să spui. Da če putere aves voi [18]) să fačeţ ? Du-te — zîče — k'iamă [19]) şi fraţî tăi ăilalţi !

Să duče, k'iamă [20]) şi p-ăl mare, şi p-ăl miljoc.

— Uite, bă — zîče — voi az mai avut încă trei surori. Şi-a veni zmeii şi le-a furat pă cîteşitrele. Şi cîn v-a făcu mama voastră, pă voi, tu [21]) — zîče — ai rămas numa dă trei zîle, şi-a veni zmeii şi-a furat-o şi pă mă-ta, şi pă tine — zîče — te-am crescu cu bibilon, şi uite [22]) guvernanta dă să află-naintea voastră. Eh ! V-am spus — zîče. — Asta [23]) an ştiut, asta v-an spus-o — zîče. — Če putere-avez voi să fačeţ ? Şi d-atunčea — zîče — io am rămas cu ok'iu drept [24]) în rîde, şi ok'iu stîng îm plînğe.

— Bine, tată, că ne-ai spus ! Ne lom şi noi, sîntem trei inşi, apucăm în trei părţi [25]), trebui că dăm noi dă rostu lor, trebui că le găsîm noi pă undeva.

— Heei ! Am avut ieu [26]) — zîče — războaie, şi-am avut ieu — zîče — oştire, şi n-am putu să dovedes dă iele. Am dovedit, însă nu po să mă duc pîn-acolo !

[13]) Pov. duce dreapta la gît. [14]) Pov. subliniază, cu stînga. [15]) Pov. enumeră pe degetele stîngi. [16]) Pov. enumeră pe degetele stîngi. [17]) Pov. ridică stînga. [18]) Pov. arată înainte, cu stînga. [19]) Pov. arată spre dreapta, cu stînga. [20]) Pov. cheamă, cu dreapta lateral. [21]) Pov. arată înainte, cu arătătorul drept. [22]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [23]) Pov. loveşte palmele. [24]) Pov. duce arătătorul drept la ochiul drept. [25]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [26]) Pov. schiţează un gest de lepădare, dispreţ, cu dreapta.

Băiatu ăl mare če-i spune?

— Ei, tată, mîine am să mă duc ieu, če mai!

— Bine, du-te!

Încalică un cal și pleacă. Acuma, ta-său, pă unde [27]) trebuia să treacă iel, trečea pă la podu dă aramă. Acolea iera drumu lui, să pleče. Ta-său numadăcît să prefăčea [28]) într-o piele dă urs. Ia o piele dă urs pă iel, să-mbracă, și fuğe [29])-nnaintea lui, să bagă la podu dă aramă, pă unde trečea băiatu, fiu-său.

Cînd aproape să-ajungă și iel la capu podului, să treacă călare, numaidăcît ursoaica [30]), cu gura căscată, să-l îng'iță și pă iel, și pă cal. Iel numaidăcît întoarče calu și pleacă-acas. Ta-său-naintea lui [31]) a-ajuns acas:

— Če-ai făcu, mă?

— E he, tată, d-aș ști dă bine că nu mai văz [32]) mamă și surori, și n-am un să mă duc după iele, că la podu dă aramă [33]), pă unde trec ieu, ie o ursoaică, d-a vru să mă-ng'iță, și pă mine, și pă cal!

— Păi vezi, bă, că — če — n-aveți coraj să vă dučeț?

Ăl miljoc če-i spune?

— Ei, tată, fac și ieu [34]) o-nčercare, mîine.

— Bine, du-te și tu.

Ala trebuia să treacă pă la podu [35]) dă arğint. Ta-său, to la fel: tr-o piele dă urs, la podu dă arğint [36])! Tot așea: cînd să duče, ursoaica [37]) să-l mănînče, și pă iel, și pă cal! Întoarče-napoi; ta-său, înaintea lui acas.

— Če-ai făcu, mă? Niči tu nu te-ai dus?

— Nu m-am dus, tată, că mă omoară și pă mine, și pă cal. Ie un urs cît podu dă lung!

— Ei, bă — zîče — sîntes proști, n-aves coraj să vă dučeț. N-am putut ieu — zîče — cu oștire, cu războaie, darmite voi?

[27]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [28]) Pov. schițează rostogolirea, cu dreapta. [29]) Pov. pocnește din degetele drepte. [30]) Pov. ridică mîinile. [31]) Pov. ridică dreapta. [32]) Pov. subliniază, cu dreapta. [33]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [34]) Pov. ridică stînga. [35]) Pov. arată înainte, cu stînga. [36]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [37]) Pov. ridică mînile.

Ăl mic če-i spune?

— E hei, tată! Ăștia să duče, nu să duče, da ieu am să mă duc!

Iel face:

— Ptiu! [38]) Scuipa-te-aș în gură — zîče. — Păi n-a putut iei [39]) să ducă, ăștea mai mari, darmite tu — zîče — o mînă dă copil!

— Să vezi că — če — ieu am să mă duc!

Acuma ăsta, iera mai nezdrăvan, băiatu ăsta; ăl mic dă tot nezdrăvan. Pleacă.

— Dar — zîče — ști cum mă duc ieu? Ieu mă duc așa: să-m dai calu [40]), care-ai fos călare pe iel cînd ai fos ğinere, să-m dai paloșiu [41]) care-ai fost încins cu iel cînd ai foz ğinere, și haineli [42]) care le-ai avut dă ğinere!

— E-hei! Dă un să le iau ieu? Hainili ie pîn pod [43]), rupte, paloșiu [44]) pîn pod, ruğinit, calu [45]) pîn herg'elia dă cai! Nu mai știu dă iel!

— Ieu am să fac, să le caut, să le găsăsc.

S-apucă băiatu-n zîua ailantă, să duče pîn pod, caută hainili, le găsăște. Le cîrpește, le coase, le scutură bine dă praf, caută paloșu pîn toate săbili lui [46]), pîn toate alea ale lui. Scria [47]) numili lui, acoló, a lu ta-său; îl caută. Îl ia, îl freacă [48]), îl regulează-l pune la șold. [49])

Eh! Če să facă cu calu? S-apucă și-își arde [50]) cîziva metri dă lemne, face cîteva căldări, jăratic bun, îl pune-ntr-o căldare, să duče cu iel, o pune-n miljocu [51]) herg'elii cailor.

Če să zîči. Veni un cal acoló, nenoročit! Să fi suflat așa oleacă-nspre iel, cădea jos. Să ducă să mănînče jar. Da iel, cu frîu-n cap: poc [52]), și-i dă cu frîu-n cap, calului!

[38]) Pov. scuipă spre dreapta. [39]) Pov. arată spre dreapta, cu arătătorul drept. [40]) Pov. subliniază cu arătătorul drept. [41]) Pov. subliniază, cu arătătorul drept. [42]) Pov. subliniază, cu arătătorul drept. [43]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [44]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [45]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [46]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [47]) Pov. scrie în aer, cu dreapta. [48]) Pov. își freacă palmele. [49]) Pov. duce dreapta spre șoldul drept. [50]) Pov. arată spre sobă, cu stînga. [51]) Pov. arată spre dreapta și în jos, cu dreapta. [52]) Pov. lovește în aer, cu dreapta.

— Pă tine dă nu te-aj mai loa ieu! — zîče. — Cazi cu mine!

Ĭa căldarea, o mută-n altă parte 53). Nu să dučea nimini. Cum vedea focu, toți caii fuğea; numa ala 54) să dučea. Iar îi dă 55) cu frîu-n cap.

Al treilea, mută-ntr-o parte, iar. Tot ala s-a dus.

«Mă, ...tu-l în mamă 56) să-l ...t! Trebui că ăsta ie! Dacă niči-unu 57), dîn ăi buni, nu vine să mănînče jar, şi numa ăsta vine, trebui că ăsta ię, če mai!»

L-a loat. I-a pus frîu-n cap 58), după če i-a-i pune frîu-n cap, s-a scutura 59) calu:

— E, stăpîne — zîče — ncalecă pă mine — zîče — şi hai un ț-ă gîndu! — calu.

Cînd a-ncălica băiatu pă iel, l-a amestica cu norii; 60) pă băiat. Cînd coboară 61) cu iel pă pămînt:

— E, stăpîne, cum ț-ă?

— Aoleo — zîče — dacă mai şideai — zîče — numai doo secunde, muream!

— Şi tu, dacă-m dideai 62) cu frîu-n cap — zîče — mai tare, şi ieu mă prăpădeam! Acuma — če — ncalică pă mine, şi haidi!

Cînd a-ncălicat al doilea 63), l-a dus unde ie soarli; amesteca cu soarli 64). Cînd îl dă jos:

— Eh! Cum ț-ă?

— Aloleo — zîče — dă mai şideai — zîče — numa o juma dă secundă, muream, mă prăpădeam.

— Şi tu 65) dacă-m dideai cu frîu-n cap — zîče — al doilea — zîče — şi ieu muream!

Al treilea, încalică pă iel, l-amestică cu luna! Cînd îl dă jos:

— Če-ai făcut? Cum ț-ă?

53) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. 54) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. 55) Pov. loveşte în aer, cu dreapta. 56) Pov. dă mîinile în lături. 57) Pov. arată înainte, cu stînga. 58) Pov. duce stînga la cap. 59) Pov. îşi scutură bustul. 60) Pov. se uită în sus. 61) Pov. arată în jos, cu mîinile. 62) Pov. ridică arătătorul drept. 63) Pov. se uită în sus. 64) Pov. arată în sus, cu dreapta. 65) Pov. admonestează, cu arătătorul drept.

— Aproape [66]) — zîče — să mori!

— Eh! Şi ieu [67]) — zîče — iera să mor, cîn mi-ai dat al treilea cu frîu-n cap! Acuma — zîče — ncalică cu mine şi aidea acas la tat-to!

Încalică băiatu pă cal, să duče-acas la ta-său. Ta-său, sigur că l-a cunoscut; pe calu lui:

— E! Ăsta ie, băiete, calu mieu; ăsta ie! Acuma — zîče — ngrijeşte-l, treaba ta!

Îl bagă băiatu la grajdi, şî-l ţîne noo zîle şi noo nopţi, numai pă bulgări dă jăratic şi apă stricorată [68]) pîn noo sîte. După noo zîle, să fače calu bine făcut: [69])

— Ei, tată, ie noo zîle dă cînd îl ţîu la grajd, acuma dă-m hainel dă premeneală, bani dă k'ieltuială, că ieu am să plec.

— Bine, tată, du-te!

Încalică pă cal, şi pleacă. Acu, ta-său nu să mai fače urs. Să fače un balaure dă şarpe cu noo capete; pă la podu [70]) dă aur, pă unde trebuia să treacă băiatu ăsta — ăsta micu.

Da calu če-i spune?

— Măi, Făt-Frumos, bagă dă samă: mai avem niţăl păn la [71]) podu dă aur, pă unde trečem noi. Vezi că ta-to ie prefăcut [72]) într-o piele dă şarpe. Tu, cînd o căsca — zîče — capetili toate, capetili [73]) să te mănînče şi pă tine şi pă mine, tu imedia să scoţi paloşu [74]), şi cînd îi da, dîntr-o dătătură — zîče — să-i retezi [75]) op capete; da — zîče — p-al noolea să nu dai, că — zîče — al noolea ie capu lu tat-tău — če — dacă l-ei lovi şi p-ala — če — îi tai capu; da če cînd îi da [76]) — če — numai op capete să retezi!

Pleacă. Ta-său, namilă dă şarpe cu noo capete, če mai; la podu dă aur! Cînd să treacă cu calu, o dată [77]), şarpili cu gura căscată. Da iel scoate paloşu:

— Tată, [78]) dă-te la o parte, că te tai!

[66]) Pov. loveşte palmele. [67]) Pov. admonestează, cu arătătorul drept. [68]) Pov. ridică arătătorul drept. [69]) Pov. subliniază, cu mîinile. [70]) Pov. arată înainte, cu arătătorul drept. [71]) Pov. arată înainte, cu arătătorul drept. [72]) Pov. subliniază, cu stînga. [73]) Pov. ridică mîinile. [74]) Pov. se răsteşte, cu dreapta [75]) Pov. schiţează tăierea, cu dreapta. [76]) Pov. loveşte, cu dreapta. [77]) Pov. ridică mîinile. [78]) Pov. se răsteşte, cu dreapta.

Şi cînd a zîs «Dă-te la o parte că te tai», a şi da [79]) cu paloşu. I-a şi retezat [80]) op capete. A rămas capu lui, sîngur.

Atunči, iese şi iel dîn pielea dă şarpe, să dă peste cap, să fače la loc. Îi cade-n g'enunk'ie:

— E, tată, drum bun [81]) să-z dea Dumnezău şi minte-ntreagă.

Şi pleacă. Să-ntoarče ta-său, întoarče-ndărăpt, la-mpărăţîia lui.

Acu, băiatu pleacă-nainte, călare, Merği, merği, şi merği. Şi zî, şi noapte. Nu i să fačea foame, nu-i făčea sete, nimic-nimi-nimic; absolut!

Mergînd iel şi zî, şi noapte, numaidăcît, într-una dîn zile aşea, în răsăritu soarelui, aproape să dea d-o cîmpie, paică-i îi venise aşa čeva, foame; înaintea lui. Numaidăcît iese un uom înaintea lui [82]), un unk'iaşi bătrîn; ala a foz Dumnezău:

— Bună zîua, Făt-Frumos!

— Mulţumim dumitale, moşule! Da — če — unde-ai plecat?

— Hei — zîče. — Ieu — zîče — am plecat, niči ieu nu ştiu! Am plecat — če — să-m dăzrobesc pă mama mea şi surorli mele dă la zmei!

— Bine, tată — zîče — du-te, drum bun, să-z dea Dumnezău minte! Da bagă dă samă: tu acuma — zîče — merği călare, nu ţ-ă foame, nu ţ-ă sete, nu ţ-ă somn. Cum îi treče [83]) — zîče — d-ičea trei paşi dă mine, are să facă o foame — zîče — să cazi jos după cal. Şi-naintea ta, o brutărie mare: [84]) fel dă fel dă pîine; fel dă fel dă jîmble; fel dă fel dă cornuri. Să nu cumva să iei vruna d-acoló să mănînči, că — zîče — i otrăvitoare, şi mori. Cum îi treče [85]) d-acoló — zîče — ţî să-nk'ide foamea, nu mai ţ-ă foame. Are să dea o sete peste tine; să cazi jos după cal, dă sete; şi-naintea ta, un izvor; cu apă reče; cîte trei pahare la izvoară; doo să umple, [86]) unu să goleşte; doo să umple [87]), unu să goleşte. Să nu te dai jos

[79]) Pov. loveşte, cu dreapta. [80]) Pov. freacă palmele. [81]) Pov. ridică stînga [82]) Pov. arată înainte, cu stînga. [83]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [84]) Pov. ridică mîinile. [85]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [86]) Pov. balansează mîinile. [87]) Pov. balansează mîinile.

să bei apă, că ie otrăvitoare! După če-i termena, nu mai ţ-ă sete. Ai să merği înainte. Ai să dai — zîče — d-o livade, d-o cîmpie mare. Acu, cîmpia-asta — zîče — ie toată numai şi numa florării. Ie florli — zîče — dă bate burta calului [88]). Şi miroasă — zîče — aşa dă frumos, dă îz vine să cazi jos [89]) după cal, dă mirosu florilor. Dar tu — zîče — să nu iei o floare, că te căieşti. Dacă-i loa, iar te căieşti. Acuma i-a spus aşea, că: — dacă-i rupe o floare te căieşti; iar dacă ni-i rupe [90]), iar te căieşti.

A mers, s-a-ntîmpla cu brutăria, cu apa; nimic, n-a băut, n-a mîncat. Merğe, dă dă grădina cu flori, dă ograda-aia. A mers iel pănă cam jumătatea iei:

« Mă, mie mi-a spus moşu-ăla că dacă iau o floare, mă căiesc, iar dacă nu iau, iară mă căiesc! Ia să rup şi ieu o floare [91]) dîn ia. Încai să am pentru če mă căi! »

Aşea, mergîn după cal, numadecît rupe [92]) şi iel o floare, şi o bagă [93]) şi iel în buzunaru hainii.

Domnilor, toată florăria-aia, toată ierbăria aia če-a fost acoló, s-a ridicat oştire-nnaintea [94]) lui; oştire, armată! L-a-nconjurat pă băiat!

Iel numaidăcît scoate paloşu [95]), şi-a-nčepu să taie [96]) şi-n dreapta, şi-n stînga; če tăia iel cu paloşu, da če omora calu, cu pičioarli şi cu gura, şi cu capu! Pînă cînd a termenat [97]) iel toată oştirea aia, toată-a tăiat-o, a omorît-o! Aşea obosîse băiatu ăsta, dă nu mai putea če să mai facă. Îi venea să cadă jos după cal.

Căldură, căldură iera, iel obosit, luptîndu-să cu zmeii-ăia, merğe pe cîmpia-aia-nainte [98]). Nu să videa umbră, nu să videa nimic. Tomna coló-n dă vale aşea, cam în dreapta-aşea [99]), să videa un arbore mare, un copac.

[88]) Pov. duce dreapta la pîntece. [89]) Pov. dă capul în jos. [90]) Pov. schiţează alternativa, cu dreapta. [91]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [92]) Pov. întinde dreapta în jos. [93]) Pov. duce dreapta la reverul stîng al hainei. [94]) Pov. ridică mîinile. [95]) Pov. duce dreapta la şoldul drept. [96]) Pov. schiţează tăierea, cu dreapta. [97]) Pov. freacă palmele. [98]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [99]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta.

« Ei, Doamne — zîče — ieu la copacu ala[100]) am să mă duc, că-l văd că ie mare, să dăscalic și ieu calu, să stau acoló puțîn, să mă odinesc ! »

Dă pinteni[101]) la cal, și ači a sost; a fost acoló, la copacu-ala. Acoló, iera copacu-ala așa dă mare, vreo činzej dă pogoane[102]) dă pămînt acoperea umbra ștejarlui ăstuia. Și-un om acoló, cu capu la rădăčina lui[103]), și pičioarle ajunğea la sǫre[104]); uomu-ăsta. Așea iera dă mare.

Acu omu-ăsta čine iera? Munte-Vînăt! Munte-Vînăt! Că ta-său d-aia nu putea[105]) să ducă să ia, ș-fetele lui, și pă mă-sa, dîn cauza lu Munte-Vînăt, că nu putea să ducă iel păn la iel, acoló.

Ee! Če să-ntîmplă? Să duče-acoló, cîn vede băiatu-ăsta atîta copac dă mare, și-atîta namilă dă om[106]), dăscalică calu și dă drumu[107]) la cal pîn iarbă, să mănînče. Și scoate[108]) paloșu să-l taie omu-ăla-n doao. Da tot iel:

« Mă, če viteaz mă numesc ieu dacă tai omu culcat? Tot nimic n-am folosît. Mai bine mă pui jos la spatili lui[109]) să dorm oleacă ! »

Pune la spatili lui, l-apucă somnu pă copil. Cîn să dășteaptă Munte-Vînăt:

«Ho-tu-i[110]) mama lui, să-i . . . t azi ! Če fermecător ie ăsta[111]) d-a venit iel aiči la mine? Če viteaz[112]), mai întîi să fie iel? ! Că io dacă-i dau o palmă[113]), nu să mai dășteaptă dîn somn !

Da tot iel:

« Ia lasă-l, mă, că ăsta dacă o fi fost vun om rău, cum m-a găsît iel pă mine culcat, poate că mă tăia. Ia lasă, mai bine să-l las ieu să să scoale, să-l întreb[114]) să vedem če ie cu iel, un să duče, și če caută? »

[100]) Pov. arată spre dreapta, cu stînga. [101]) Pov. lovește călcîiul stîng de cel drept. [102]) Pov. schițează un cerc, cu mîinile. [103]) Pov. arată în jos, cu dreapta. [104]) Pov. arată spre dreapta și în sus, cu dreapta. [105]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [106]) Pov. arată înainte, cu stînga. [107]) Pov. arată spre stînga, cu stînga. [108]) Pov. duce dreapta la șoldul drept. [109]) Pov. arată spre patul din odaie, cu stînga. [110]) Pov. ridică dreapta. [111]) Pov. arată înainte, cu stînga. [112]) Pov. arată înainte, cu stînga. [113]) Pov. se răstește, cu dreapta. [114]) Pov. subliniază, cu dreapta.

L-a lăsa, băiatu-ăsta pănă s-a sculat iel dă la sine. Cîn să dăşteaptă băiatu, vede pă Munte-Vînăt, iel şidea, să-apleca aşa[115]), dă vorbea cu iel, cu băiatu ăsta; aşa iera dă-nnalt, dă mare. L-întreabă:

— Če ie cu tine, mă, d-ai veni tu aiči?

— Hei — zîče — măi nene, če să fie — zîče ?— Sîn şi ieu — zîče — tot un băiat [116]) dîn toată lumea asta. Ieu — zîče — am plecat după mama mea, şi după surorli mele, că ie furată dă nişte zmei, şi nu ştiu unde-l să, trebui să le găsăsc!

— Hei, mă — zîče — dac-ai veni tu pîn la mine — zîče — ie lezne [117]) dă găsît. Le găsăj lezne — zîče — da ie anevoie dă loat — spune Munte-Vînăt! — Uite — zîče — acuma [118]) noi avem să ne prindem fraz dă cruče amîndoi [119]). Că tu — zîče — ieu crez că n-ai veni tu dăğeaba, aiči, fără vitejia ta. Cum ai făcu tu — zîče — d-ai tăiat toată oştirea d-aiči [120]) dîn cîmpu-ăsta? Că — zîče — altu, fel dă fel dă războaie, şi ta-tău [121]) — zîče — cu cîte războaie n-a avu şi iel, n-a putu să calče pămîntu meu! Şi tu — zîče — cu aşea-ndrăzneală, şi cu aşea vitejie [122]) ai venit?

I-a arătat:

— Uite, cu paloşu meu — zîče — am omorî toată oştirea!

— Bine!

Numaidăcît s-a prins [123]) fraţi dă cruče amîndoi. Şi če-i spune?

— E, băi frate, uite mama ta, iči-aşea [124]), dă vale. Prima casă, şade c-un zmeu. Nu ie nevasta lui, da ia ie grijîtoarească pîn curte. Şi meseria iei — zîče — are stropitoarea [125]) cu apă şi udă [126]) — zîče — grădina cu flori. Tu, mîine dă dimineaţă, încalică-ţ calu şi treči p-acoló, pă la ia. Ia udîn florli p-acoló [127]), tu să-i zîči aşea: « Ang′elino dîn florării — că pă mă-sa aşa o k′ema, Ang′elina — Ang′elino dîn florării, dă-m şi mie un

[115]) Pov. se apleacă înainte şi se uită în sus. [116]) Pov. subliniază, cu stînga. [117]) Pov. subliniază, cu stînga. [118]) Pov. arată înainte, cu stînga. [119]) Pov. subliniază, cu stînga. [120]) Pov. dă mîinile în lături. [121]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [122]) Pov. subliniază, cu dreapta. [123]) Pov. loveşte palmele. [124]) Pov. arată înainte. cu dreapta. [125]) Pov. apucă, cu dreapta. [126]) Pov. descrie cîteva semicercuri în faţa lui, cu dreapta. [127]) Pov. descrie un semicerc, cu stînga lateral.

buk'e dă flori », că — zîče — ia ie miloasă dă oameni d-ăștia, dă băieți d-ăștia, ca tine, și ia — zîče — cînd o apleca[128]) mîna să-s facă buk'etu dă flori, și cînd o-ntinde mîna[129]) peste gard să ți-l dea, tu imediat s-o apuči[130]) cu mîna dreaptă — zîče — dă mîna ei, s-o iei, s-o-ncaleči pă cal, să pleči. Dar — zîče — te prinde zmeu, după urmă. Te prinde zmeu — zîče — cu calu lui, și-are să-z dea o palmă[131]) — če — ți-o ia-napoi. Da — če — să vi fără mă-ta la mine[132]) — zîče — că — če — spui ieu če-avem să fačem.

Păi el numa l-a-nčerca să vezi dacă, če fače iel? A-ncălica pă cal, să duče. Vede pă mă-sa ndîn[133]) florli.

— Ang'elino dîn florării, dă și mie un buk'e dă flori!

Ia numaidăcît îi fače un buk'e dă flori multe colori, îl dă peste gard[134]), iel numadăcît o ia și-o saltă pă cal și pleacă.

Calu zmeului[135]) a sîmțît că i-a furat-o pă Ang'elina. A-nčepu să nek'eze:

— I-ho-ho-ho-ho-ho-ho, stăpîne, ți-a loa pă Ang'elina dîn florării.

Da zmeu dă coló, če :

— Ie ros dă bere și dă mîncare?

— O-o-ho! — zîče — ie ros dă bere, și dă mîncare, și dă culcare, și dă fumare!

A mîncat, a fumat[136]) un pak'e dă tutun, a dormit[137]) doo-trei čeasuri, cîn s-a sculat, a-ncălica pă cal, gata[138]) l-a prins! A fost ači. Pentru că calu ăluia[139]) avea doisprezeče hăripi, al zmeului; al băiatului, nimic.

L-a prins. Să duče la frati-său fără mă-sa:

— E, frate, če-ai făcut?

— Cum mi-ai spus, așea-am pățît!

[128]) Pov. arată în jos, cu dreapta. [129]) Pov. ridică dreapta. [130]) Pov. apucă mîneca stîngă cu dreapta. [131]) Pov. lovește, cu dreapta. [132]) Pov. arată spre. piept, cu stînga. [133]) Pov. leagănă stînga. [134]) Pov. arată înainte, cu dreapta [135]) Pov. arată înapoi, cu dreapta. [136]) Pov. subliniază, cu stînga. [137]) Pov. sub liniază, cu stînga. [138]) Pov. lovește palmele. [139]) Pov. arată înapoi, cu dreapta.

— Ęh! Lăsăm pă mă-ta pă urmă [140]) — zîče — că pă mă-ta nu putem s-o scoatem — zîče — dăcît numai cu calu Babii Hîrbii [141]), da — zîče — mai ai pîn-acoló.

— Bine-bine!

— Mîine dimineață ai să te duči la soru-ta a mare. A doua casă [142]) dă unde șade mă-ta—zîče — acolo ie soru-ta mare. Ia șade c-un zmeu. Zmeu iei ie pleca la vînătoare. Și iel — zîče — are putere, cîn pleacă dă la vînătoare, aruncă cu buzduganu d-acoló [143]) dă la plecarea lui, și-atunčea—zîče — soru-ta [144]) știe cîn vine, să fie mîncărli niji reči, niči calde, cum ie bune dă mîncare, că — zîče — iel ie gata pă sosît. Și-atunčea — zîče—tu prinz buzduganu [145]) și-l trimeți înapoi să treacă pă lîngă iel și te duči, te iei la luptă cu iel. Acuma — zîče — bun înțăles, te-o birui, te-o birui, l-i birui, l-i birui!

A plecat băiatu. Să duče la soru-sa. Ducînu-să la soru-sa, soru-sa ușa-ncuiată [146]). Iel numadăcît împinğe-n ușă [147]), a dăscuiat ușa, a intrat înăuntru.

— E, soro, ieu am veni să te dăzrobes dă la zmeu!

— Hai dă mine! Păi če? Ieu n-am frate! Io aiji m-am pomenit!

— Cum? Că ieu sîn fratili tău, uite-așa, așa, Ionică Făt-Frumos! — În fine, a-nconvins-o pă soru-sa că ie frate. — Spune-m tu če puteri are zmeu tău?

— Ei, măi frate! Uite-acuma — zîči — o mai fi — zîče— șapte-op-zeče minute, și trebui să vie buzduganu lui! Și iel — zîče—nu ie plecat d-acoló [148]). Cîn ie-aproape să pleče — če — trimete [149]) buzduganu urlînd, fluierînd, și-atunčea — zîče — buzduganu să oprește-n poartă, dîn poartă-n ușe [150]), dîn ușe vine să pune în cui [151]) sîngur. Și-atunčea — zîče — mîncăruri să fie niji reči [152]), niji calde, cum ie bune dă mîncare, că — če — ie gata să sosască iel.

[140]) Pov. ridică stînga. [141]) Pov. ridică stînga. [142]) Pov. arată înainte, cu stînga. [143]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [144]) Pov. arată înainte, cu stînga. [145]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [146]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [147]) Pov. împinge înainte, cu dreapta. [148]) Pov. arată înainte, cu stînga. [149]) Pov. arată înainte cu dreapta. [150]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [151]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [152]) Pov. subliniază, cu stînga.

— Da?

— Da!

Stînd iel dă vorbă cu ia, numaidăcît aude buzduganu venind. Iese și iel afară și cîn s-să repează să intre ca să ducă-n ușă [153]) buzduganu, iel numaidăcît pune mîna [154]) pă toarteli buzduganului, și cînd îl aruncă-napoi [155]), a mai trecut [156]) trei zîle, dă zmeu în coló.

Da zmeu če spune?

«O-ho! Tu-i mama lui, să-i ...t astăz! Če viteaz o fi ăsta dă ie la mine-acas? Că ieu nu m-aștept la niči un viteaz, dăcî numa la Ionică Făt-Frumos! Da ...tu-i mama lui, n-a avu cînd să nască, să crească, s-ajungă [157]) la mine! — spune iel.

A-ncălica calu să pleče. Acu, băiatu să duče, să bagă su podu [158]) dă aramă, pă unde trečea iel.

Cum vine la pod, [159]) calu zmeului n-a mai vru să mai treacă, c-a sîmțî că ie Ionică su pod [160]). Da zmeu, pănă-i dă pinteni:

— Hi, cal [161]) viteaz, bun viteaz al meu!
Če sai
și răsai,
și-ndără te dai?

Că nu mi-e teamă dă nimini, dăcî numai dă cumnatu Ionică Făt-Frumos, dar n-a avu cînd să crească, să nască, s-ajungă [162]) la mine!

Numaidăcît băiatu iese dă su pod:

— Dă-te jos, bală spurcată, să ne luptăm!

Să dă zmeu jos, iese și băiatu dă su pod, să ia la luptă. Să luptă dă dimineață-n răsăritu soarlui, cîn mai avea, așa, ca [163]) o juma dă oră să sfințască soarli, aproape-aproape să-l

[153]) Pov. arată spre ușă, cu dreapta. [154]) Pov. apucă mîneca stîngă, cu dreapta. [155]) Pov. aruncă, cu dreapta. [156]) Pov. ridică dreapta. [157]) Pov. subliniază, cu stînga. [158]) Pov. arată înainte, cu arătătorul drept. [159]) Pov. lovește palmele. [160]) Pov. arată în jos și spre dreapta, cu dreapta. [161]) Pov. lovește călcîiele. [162]) Pov. subliniază, cu stînga. [163]) Pov. subliniază, cu stînga.

răpuie pă băiat. I vine băiatului bine, și cînd îl ia și-l aduče-n stînga [164]), îl trîntește-n dreapta, scoate paloșu [165]) și-i taie gîtu. L-a omorît. A loa calu zmeului, a-ncălica pă calu lui, și pleacă cu calu zmeului alături, să duče la soru-sa [166]).

Ia pă soru-sa și-o duče la Munte-Vînăt — la frati-său, c-acuma iera frate cu iel, sigur, frate dă cruče!

— E, frate, ai dezrobit-o?

— Am dăzrobit-o, frati-meu!

— Ei bine! Mîine dimineață te duji la a dooa [167]). Că și p-aia o dăzrobeji, repede. Dar bagă dă samă — zîče — că zmeu iei are să fie mai viteaz [168]) ca ăl mare; mai viteaz čeva. Dar — zîče — nu ie nimic, că — zîče — și cu ala. Dar — zîče — tu să fači [169]) numai și numai binuri pă un te duči, să nu fači rău ničiodată. Iel — zîče — bagă dă samă, c-are să vie pă la podu dă arğint; ala al soru-ti ăl miljoače.

Să duče la soru-sa, tot așa; ușa-ncuiată, ia făčea mîncare. [170]) Ia că:

— Če? Io n-am soră, n-am frate [171]); n-am pă nimini, io aiji m-am pomenit!

— Nu, dragă soro, că am dăzrobi și pă soru-mea mare, și nu știu če — în fine-a convins-o și i-a spus dă zmeu.

— În če-i ie puterea?

— Puterea ie-n paloșu lui! [172]) Cîn pleacă-acu dă la vînătoare, d-acoló vine paloșu urlînd, s-apropie [173]) în curte, dîn curte-s în ușă, dîn ușă să pune sîngur în cui [174]) și-atunči ieu să fiu cu mîncărli niji reči, niči calde, cum ie bune [175]) dă mîncare, că-i gata pă sosît.

Stînd iei amîndoi dă vorbă, numaidăcît aude că vine paloșu, buzduganu zmeului. Iese și iel pă sală și-l prinde [176]) dă

[164]) Pov. arată spre stînga, cu stînga. [165]) Pov. duce dreapta la șoldul drept. [166]) Pov. arată spre dreapta cu dreapta. [167]) Pov. arată spre stînga, cu dreapta. [168]) Pov. subliniază, cu arătătorul drept. [169]) Pov. subliniază, cu dreapta. [170]) Pov. arată spre sobă, cu stînga. [171]) Pov. subliniază, cu stînga. [172]) Pov. arată înainte și sus, cu stînga. [173]) Pov. arată înainte și sus, cu stînga. [174]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [175]) Pov. subliniază, cu dreapta. [176]) Pov. apucă, cu dreapta.

toarte și-l trîntește [177]), a mai trecut încă doo zîle pă lîngă iel. Mai puternic ăla čeva!

Să duče, să bagă sub podu dă arğint. Calu zmeului cîn pleacă, l-a sîmțî că ie ăla su pod [178]). A-nčepu să-i spuie:

— E-ei!! Calule!

— Nu mai merg! — calu. — Ie čineva străin aiči!

Da iel s-a supăra, zmeu:

— Hi, cal, bun viteaz al meu:

če sai
și răsai,
și-ndără te dai?

Că nu mi-e teamă dă nimini, dăcî numai dă cumnatu Ionică Făt-Frumos, dar n-a avut cînd să crească, să nască, s-ajungă la mine! [179])

Numaidăcît iese și iel dă colò. Și-nčepe să-i spuie:

— ...tu-z mama ta, bală spurcată, dă-te jos să ne luptăm!

S-a da jos. Domnule, să luptă trei zîle și trei nopți, cu ăsta, fără să doboare niči unu [180]), niči altu [181]); trei zîle și trei nopți. A treia zî, cînd iera căldura mare, numaidăcît treče un corb pă dasupra:

— Crau, crau, crau, crau! — corbu.

Acu zmeu, cînd aude corbu crăonind, numaidăcît vorbește cu corbu:

— Corbule, corbule, dă-te jos, udă haripa dreaptă în apă [182]) reče, și aripa stîngă în nisîp. Și vino, și răcorești-mă la frunte [183]), și cu nisîp dă-i dujmanlui [184]) peste ok'i, că — zîče — ț-oi da un hoit d-un cal! — spune zmeu.

Da băiatu-i spune corbului:

— Corbule, corbule, apleacă-ți [185]) aripa dreaptă în izvoru cu apă reče, și vino și dă-m pă frunte [186]) să mă răcoresc, și

[177]) Pov. aruncă, cu dreapta. [178]) Pov. arată spre dreapta, cu stînga. [179]) Pov. duce stînga spre piept. [180]) Pov. schițează alternativa, cu stînga. [181]) Pov. schițează alternativa, cu stînga. [182]) Pov. arată în jos, cu dreapta. [183]) Pov. duce dreapta la frunte. [184]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [185]) Pov. arată în jos, cu dreapta. [186]) Pov. duce stînga la frunte.

aripa stîng-o bag-o-n nisîp [187]), și dă-i zmeului peste ok'i, că ți-oi da doi hoituri: unu d-un cal, și-unu d-un om !

Acum, corbu sigur că s-a bucurat, c-a avut hoit mai mult. Să lasă jos [188]) și bagă haripa dreaptă-n apă reče [189]), și p-a stîngă [190]) în nisîp. Să duče și-i dă băiatului, îl răcorește pă frunte [191]) cu aripa dreaptă și cu stînga îi dă zmeului peste ok'i. N-a mai văzut ăla če să facă. Și cînd îl ia băiatu și îl trîntește o dată [192]), îl bagă pănă-n brîu în pămînt. Scoate paloșu și-i taie [193]) gîtu. Încalică pă calu lui, și calu zmeului îl ia dă zăbală și să duče cu iel la soru-sa.

Cînd îl vede soru-sa:

— E, mă, l-ai omorît?

— L-am omorî, soro !

A dăzrobit-o [194]) și p-a miljoacă. Să duče, o duče la Munte-Vînăt [195]), la soru-sa mare.

— E, frati-meu, ai loa p-aste doo. Eh, p-aia mică nu positu s-o iei, bă. Da — zîče — ieu trebui să mă du s-o iau ! — spune Munte-Vînăt.

— Păi — zîče — dă če? Cum, p-asta le-am loa și p-alea nu?

— Nu — zîče — p-alea nu le poți, că — zîče — mă omoară [196]) și pă mine, dar pă tine? — i spune Munte-Vînăt. — Dar tu — zîče — na [197]) batista asta-a mea. — Scoate dîn buzunar și-i dă o batistă. — Tu — zîče — în činči minute, dîn činči în činči minute, să te uiți [198]) pă batista-asta dă ți-o dau ieu. Cînd îi videa trei picături dă sînğe, tu să vi în ajutoru mieu, că pă mine [199]) m-a omorî zmeu. Și tu mă poți învia pă mine, da ieu pă tine, nu. — Îi spune Munte-Vînăt.

— Da?

— Da !

— Bine !

[187]) Pov. arată spre stînga, cu stînga. [188]) Pov. dă mîinile în lături. [189]) Pov. întinde dreapta spre dreapta. [190]) Pov. întinde stînga, spre stînga. [191]) Pov. duce dreapta la frunte. [192]) Pov. arată jos, cu mîinile. [193]) Pov. duce dreapta la gît. [194]) Pov. subliniază, cu stînga. [195]) Pov. arată spre dreapta, cu stînga. [196]) Pov. subliniază, cu stînga. [197]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [198]) Pov. se uită în palma stîngă. [199]) Pov. arată spre piept, cu stînga.

A pleca Munte-Vînăt. Cînd să duče Munte-Vînăt, să duče la [200]) soru-sa a mică. O convinğe și pă ia că ie frate, i-a spus că ie frate cu ia.

— Uite, pă soru-ta mare am loat-o, și p-a miljoacă-am loat-o, și mai ie pă tine! Pă unde vine zmeu tău?

— Ei, zmeu meu vine pă la podu dă aur. Da tu nu po să-l omori pă iel. Că — zîče — zmeu mieu are o sabie atît [201]) șî — zîče — iel nu dăscalică după cal, numai cu sabia aia — zîče — a lui, te omoară dă te fače varză. Și pă iel nu poa să-l omoare nimini [202]) — zîče — fără sabia lui! [203])

— Bine! Trebui să mă duc!

A plecat. Munte-Vînăt să bagă su podu[204]) dă aur. Cînd vine zmeu călare, a sîmțît că ie Munte-Vînăt su pod [205]). Če-i spune?

— Hi, cal pelaleu,
bun viteaz al mieu!
Če sai
și răsai,
și-ndără te dai?!

Că nu mi-e teamă dă nimini, dacî numai dă cumnatu [206]) Ionică Făt-Frumos, ... tu-i mama lui, da n-a avu cîn să nască, să crească, s-ajungă la mine!

Iese și Munte-Vînăt afară:

— Hei, bală spurcată, dă-te jos să ne luptăm!

Če-he iera să dea jo zmeu? D-a călarli. A opri [207]) calu:

— Săbiuța mea, acuma — zîče — să-i fači, cît îi dă mare să-l fači trei bucăți! [208])

A sări sabia, a lui dîn teacă, dă la zmeu, i-a tăia gîtu [209]) -ntr-o parte, și l-a tăia pă la jumătate [210]). I-a rămas capu-ntr-o parte [211]), corpu-n alta [212]) și pičioarli-n alta. Și-a plecat la nevasta lui, zmeu. A rămas Munte-Vînăt mort, acolò.

[200]) Pov. arată spre stînga, cu stînga. [201]) Pov. pune mîinile față în față, schițînd lungimea. [202]) Pov. neagă, cu arătătorul stîng. [203]) Pov. arată înainte, cu arătătorul stîng. [204]) Pov. arată înainte, cu arătătorul stîng. [205]) Pov. arată înainte, cu arătătorul stîng. [206]) Pov. ridică arătătorul drept. [207]) Pov. schițează oprirea din frîu, cu mîinile. [208]) Pov. duce dreapta la piept. [209]) Pov. duce dreapta la gît. [210]) Pov. duce dreapta la brîu. [211]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [212]) Pov. arată spre stînga, cu stînga.

Acu, băiatu uitîndu-să la batistă, vede trei picătur dă sînğe, numaidăcît pleacă-n ajutoru lui.

— Eh ! Dragă surorli mele [213]), stați ačilea că io plec după frati-mieu. Uite [214]) trei picături dă sînğe pă batistă, și trebui să mă duc, că l-a omorît zmeu !

A plecat; pă drumu care pleca iel; pă unde știa iel că să duče. Mergînd iel așa pănă pă la jumătate, p-o potecă dă pičior așea-n curmezîșu [215]) potečii, vede o șerpoaică-așea, un pui dă șarpe, dă vo treizeji dă čentimetri, așa čeva; mort în curmezîșu potečii. Da băiatu numaidăcît să dă la o parte dîn drum; dîn potecă, d-acoleà. Și merğe nainte [216]) și vede calea lui. Vede iarba [217]), dat și-n partea aia, și-n partea-aia, fîșeind. Cîn să uită pîn iarbă să vază če fîșeie, o șerpoaică cît un putinei dă groasă, și lungă dă vo doi metri. Iel numaidăcît s-a speriat s-a da la o parte [218]), a făcu loc să treacă șerpoaica. Și iel să uită după ia să vază un să duče. Uitîndu-să iel, șerpoaica s-a oprit la [219]) puiu dă șarpe, șerpoaica iera cu un fir dă iarbă-n gură. Să duče la șerpoaică, șade pă loc, și-i dă cu iarba-aia, a fiarlor, pă la nas [220]), și-a-nviat puiu dă șarpe, s-a loa după șerpoaică și-a plecat. Și iarba-aia [221]), a fiarlor, a rămas acolea. Să-ntoarče băiatu napoi, și ia iarba-aia, o bagă-n buzunar [222]), și pleacă la Munte-Vînăt. Să duče la podu dă aur.

Îl vede, sigur, tăiat în trei părți. Ia și iel capu, îl pune la corp, corpu la pičioare, și dă [223]) cu iarba-aia-a fiarlor, și să vindecă. L-a vindecat pă Munte-Vînăt, l-a făcut mai viteaz [224]) pă cum a fost.

Acu, iel če-i spune, Munte-Vînăt?

— E, frati-mieu, tu m-ai dăzrobit. M-ai învia și pă mine, acuma dăzrobes [225]) și ieu pă soru-ta. Însă tu du-te-acuma-

[213]) Pov. arată înainte, cu stînga. [214]) Pov. se uită în palma stîngă. [215]) Pov. trasează o linie prin fața lui, cu dreapta. [216]) Pov. arată înainte, cu stînga. [217]) Pov. mișcă dreapta spre stînga și dreapta. [218]) Pov. arată spre stînga, cu dreapta. [219]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [220]) Pov. duce arătătorul drept la nas. [221]) Pov. arată în jos, cu arătătorul drept. [222]) Pov. duce dreapta la buzunarul stîng de sus al hainei. [223]) Pov. duce arătătorul drept la nas. [224]) Pov. subliniază, cu arătătorul drept. [225]) Pov. subliniază, cu stînga.

acasă, du-te la soru-ta, stai acoló, că peste zeče minute[226]) am să viu și ieu. Că—zîče — ieu acuma, cîn m-o vedea pă mine zmeu, cum m-a lăsat[227]), m-a văzu că m-a lăsat tăiat în trei părți, iel dă bucurie că m-a tăia pă mine, șade dă gît cu soru-ta, bea și mănîncă. Și ieu — zîče — mă duc imedia și pui mîna pă sabia lui[228]) și-atunčea — zîče — îl tai ieu pă iel cum m-a tăiat iel pă mine!

A plecat. Să duče băiatu-acoló[229]) la surorli lui și Munte-Vînăt să duče la zmeu-acas. Cînd intră pă ușă, iei șidea la masă[230]), bea și mînca-amîndoi dîmpreună; zmeu cu soru-sa, cu nevastă-sa. Da cît iera Munte-Vînăt dă mare, cum a dășk'is ușa, sabia iera toma-n colțu[231]) unde șădea patu lui. D-acoló, dă la ușă[232]) imediat aruncă mîna și-i apucă[233]) sabia. Cum i-apucă sabia zmeului, i spune săbii:

— E, sabie, acuma — zîče — să-l fači nu trei bucăți; să-l fači — zîče — să torči[234]) cum torči varza — zîče — d-o bağı la oală dă fierbe!

A loa sabia și-a tocat pă zmeu pănă cîn l-a făcut varză tocată[235]). Eh! Atunči a văzu și soru-sa că l-a omorî pă zmeu.

A plecat[236]) soru-sa dîmpreună cu frati-său, cu Munte-Vînăt călare pă calu zmeului[237]), și Munte-Vînăt pă pičioare; că lui nu-i trebuia să-ncaliče pă cal. Numaidăcît să duče acoló, la frati-său.

— E, frati-meu — zîče — am dăzrobi și pă soru-ta!

Acuma iel mergîn pă drum, i-a plăcut mult dă soru-sa asta. — iera și mai frumoasă, asta mai mica — și ar fi prins dragoste[238]) unu d-altu, și fata dă iel, și Munte-Vînăt dă fată; dar nu putea să-i spuie lu frati-său, n-avea-ndrăzneală, ști. Da băiatu, pričeput, băia-dăștept, a prins mișcarea. Și če-i spune?

[226]) Pov. subliniază, cu stînga. [227]) Pov. arată spre piept, cu dreapta. [228]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [229]) Pov. arată înainte, cu stînga. [230]) Pov. arată înainte, cu mîinile. [231]) Pov. arată înapoi, cu dreapta. [232]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [233]) Pov. arată înapoi, cu dreapta. [234]) Pov. schițează tăierea, cu dreapta. [235]) Pov. schițează tăierea, cu dreapta. [236]) Pov. subliniază, cu stînga. [237]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [238]) Pov. subliniază, cu arătătorul drept.

— Măi frate, ioite če ieste: pentru că tu ai fost mort pintru soru-mea, și-ai înviat, atunčea — zîče — ar fi bine să ți-o dau țîie dă nevastă.

— Bine, mă, să mi-o dai dă nevastă, dar cum? Că — zîče — tat-to cîn te-o vedea că te duči — zîče — numai cu surorli tele, că — zîče — o s-o dăzrobes și pă [239]) mă-ta — zîče — da ma ie păn-atunči. Dar — zîče — pîn-atunči, ieu nu po să zîc nimic. Dacă tu vrei să fim și frați și cumnați, atunčea — zîče — și ieu vreau.

— Bine, frate, soru-mea a mică să fie nevasta ta!

— Bine. Acuma, mîine dimineață — zîče — să te duči la mama ta. Dar bagă dă samă: nu mai încaliči calu, te duči pă jos. Te duji — zîče — la Baba Hîrba. Baba Hîrba — zîče — șade-acoló-n vale. Are o casă — zîče — nevoiașă, prăpădită. Și toată curtea [240]) iei ie făcută — zîče — numai cu pari [241]), cu capete dă om, oameni morți. Și numai un singur par ma ie — zîče — fără cap. Și paru-ala strigă mereu: «Cap, cap! Cap, cap!» și ia — zîče — așteaptă zî și noapte ca care viteaz s-o duče să-i păzască iapa trei zîle, să-i facă un mînz, și c-un cal [242]) dîn iapa iei, cu aia — zîče — po să iei pă mă-ta. În alfel — zîče — nu! [243])

— Bine, frate! — A plecat.

— Dar — zîče — cum ți-am spus, tu să nu faji rău dăcî numai bine!

A pleca băiatu, și-a loat valea [244]) să ducă la Baba-Hîrba.

Ducîndu-să la Baba Hîrba, pănă s-ajungă-acoló, vede p-o cîmpie [245]) o lupoaică. Merğea șk'ioapă [246]), cu pičioru sus [247]), în trei pičioare. Iel, cu paloșu, s-arunče după ia. Da lupoaica-nčepe să vorbească:

— Ei, băi Făt-Frumos, če folosăști tu dacă tu mă omori pă mine? Mai bine — zîče — rupe dîn mînica cămășii,

[239]) Pov. arată spre stînga, cu stînga. [240]) Pov. schițează un cerc, cu mîinile. [241]) Pov. ridică arătătorul drept. [242]) Pov. arată înapoi, cu arătătorul drept. [243]) Pov. subliniază, cu stînga. [244]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [245]) Pov. arată înainte, cu mîinlie. [246]) Pov. se ghemuiește puțin. [247]) Pov. întinde înainte piciorul drept.

leagă-m — zîče — pičioru drept, că sînt învînat d-un vînător, și ia — zîče — păr [248]) dîn mine și bagă-l în buzunaŕ, că cît ți-o fi rău, ieu sîn lîngă tine!

Așa-a făcu băiatu. Rupe și iel dîn mînica [249]) cămășii, o leagă [250]) pă lupoaica la pičior, și pleacă lupoaica; îji vede dă treabă.

Pleacă băiatu. Mergînd, numaidăcît vede un cuorb sărind pă pămînt; nu mai putea să mai zboare; cu haripa [251]) ruptă iar așea-mpușcată d-un vînător. Iel îi dă cu pičioru-așa [252]) corbului. Da cuorbu:

— Măi Făt-Frumos — zîče — ieji mare și prost! Acuma — zîče — če-ai tu cu mine dă îm dai cu pičioru? Mai bine — zîče — leagă-m haripa dreaptă cu-o cîrpă, sau c-o batistă, če ai, și ia — zîče — un fulg și bagă-l în buzunaŕ, că cînd i gîndi la mine, ieu sîn lîngă tine!

Așa-a făcut. A rupt iară dîn mînica [253]) cămășii če mai iera, leagă haripa corbului, și-i dă drumu, și pleacă. Mai avea nițăl păn la Baba Hîrba. Trečea o gîrlă—cum ar fi gîrla noastră [254]) -aiči. Venise apa mare, venise o mreană dă pește, dă-așea dă vrum metru [255]) și čeva, gîrla scăzuse, didese-napoi, și rîmăsese mreana dă pește pă uscat. Să bătea [256]) și ia săraca-așa și nu mai putea să mai ducă pă apă. Da iel:

— Ho! — zîče. — Če mai mreană frumoasă! Aiči să-m fa focu, să tai [257]) și ieu cu paloșu dîn ia, să frig să mă satur!

Da mreana dă pește vorbește cu iel:

— Băi Făt-Frumos, aida că tu mă tai pă mine, mănînči pîn ti-i satura, da dă-ngrășa nu te-ngraji [258]), ba — zîče —to tu iești! Dar — zîče — mai bine ia un solz dîn mine, bagă-l în buzunar' [259]), și ia-mă dă coadă așa cum posi tu — zîče — și

[248]) Pov. ridică dreapta. [249]) Pov. apucă mîneca stîngă, cu dreapta. [250]) Pov. arată spre piciorul drept, cu dreapta. [251]) Pov. leagănă cotul drept. [252]) Pov. lovește înainte, cu piciorul drept. [253]) Pov. apucă mîneca stîngă, cu dreapta. [254]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [255]) Pov. pune palmele față în față, schițînd dimensiunea. [256]) Pov. întoarce palma dreaptă pe o parte și pe alta. [257]) Pov. schițează tăierea, cu dreapta. [258]) Pov. subliniază, cu stînga. [259]) Pov. duce dreapta la buzunarul stîng de sus al hainei.

dă-mă pă apa mare.[260]) Că cîn ti-i gîndi la mine, ieu sîn lîngă tine!

Aşa-a făcu băiatu. Ia un solz, îl bagă-n buzunar'[261]), unde iera păru lupului şi fulgu corbului, să duče şi-o răstogoleşte[262]) cu par, aşea, cu če-a putut iel, şi-a băgat-o pă apă. Şi i-a da drumu[263]).

Să duče, sosăşte la Baba Hîrba; cam pă la prînz, aşa čeva. Cînd îl vede Baba Hîrba, iese-n naintea lui:

— Ee, hei, dragu mamii, dă trei zîle şi trei nopzi dă cîn te-aştept! Dă vo trei zîle nu ma mi-a veni niči-un băiat. Şi-am pustiu ăla dă par[264]) dă strigă mereu: «Cap, cap! Cap, cap!» Poate c-o fi capu dumitale! Mie — zîče — nu-n slujăşti, dăcît trei nopţi; trei nopţi ie trei ani. Ieu — zîče — am o iapă. Te duji — zîče — şi numai noaptea stai cu ia. Dacă tu-n slujăşti trei nopţi, vi cu iapa-acasă, a patra zî ieu îz dau un cal, care ţi-o plače ţîie. Şi te duś cu iel un ţ-ă gîndu!

— Da?

— Da!

— Bine, babo!

Acu, băiatu s-a spăimîntat iel oleacă, da če iera să facă? Trebuia să-şi facă slujba! Să duče-n casă. Pune baba[265]), l-ia dă mînă, îl pune pă scaun, îi pune mîncare, băutură, îi face patu[266]) să doarmă.

— Culcă-te, dragu mamii, pîn dăsară. Dăsară te duči, păzăşti iapa.

Acuma če fače baba? Să duče în graj la iapă:

— Fă, bagă dă samă că mi-a venit un băiat[267]). Tu, dăsară, iel are să pleče cu tine pă cîmp. Bagă dă samă, să nu cumva să te puie dracu să vi cu iel acas. Că-n lo să pui capu lui în par[268]), îţ pui capu tău! Să te duči, să te fa — zîče — lupoaică, să te-amesteči cu lupii. Că-acoló — zîče — nu te găsăşte.

[260]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [261]) Pov. duce dreapta la buzunarul stîng de sus al hainei. [262]) Pov. schiţează rostogolirea cu dreapta. [263]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [264]) Pov. arată înainte, cu arătătorul drept. [265]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [266]) Pov. arată spre patul din odaie, cu stînga. [267]) Pov. ridică arătătorul drept. [268]) Pov. arată înainte, cu arătătorul stîng.

— Bine, așa mă fac ! — Ia trebuia să facă cum i îi poruncea stăpîn-sa, Baba Hîrba.

Cînd aproape să-ntuneče, să duče și scoală băiatu. [269])

— Eh, dragu mamii, încalică iapa și pleacă cu ia !

Să duče la grajd, scoate iapa-afară, încalică pă ia, și pleacă. Să duče cu ia pă cîmpie. Acuma če să gîndește [270]) băiatu:

« Mă, ... tu-i mama iei dă iapă ! Ia n-o să moară, dă-o draclui [271]), dă foame, n-am să dăscalic după ia dă loc. An să stau toată noaptea călare pă ia pănă dimineață ! »

Șade băiatu călare pă ia păn la čeasurli doosprezeče. La čeasurli doospe, să vede băiatu călare p-o buturǎ [272]). Iapa nicăiri !

Caută iapa, dă-i, sučește, învîrtește, un s-o caute? Nijidăcum ! [273])

« Ei, Doamne — zîče — dă če nu-m fače și mie lupu-ăla un bine, cum i-am făcut ieu? »

Scoate păru [274]). Gata [275]), lupoaica-a foz lîngă iel:

— E, măi Făt-Frumos, dacă tu mă omorai pă mine, niči ieu nu ieram lîngă tine ! Vino-ncoa după mine — zîče — stai aiči, la gura văii. Iapa Babii Hîrbii ie făcută — zîče — lupoaică-n lupii noștri. Și-are mînzu după ia. Ieu am să mă duc să pui lupii-n mișcare: s-o muște, s-o bată, pănă cînd i vedea că vine p-aiči [276]) pă valea-asta o lupoaică [277]) c-un pui după ia. Să ști — zîče — că ie iapa Babii Hîrbii. Tu — zîče — să-i scuturi frîu, că ia cînd îi vedea că scuturi [278]) frîu, ia imediat vine, să bagă-n frîu, și-ncaliči pă ia — zîče — și pleči la [279]) Baba Hîrba !

Să duče lupoaica și bate lupii, mușcă, sučește [280]) -nvîrtește, pănă cînd iese lupoaica cu mînzu după ia. Iel numaidăcî cînd o vede [281]) că iese, sučește frîu, gata, s-a băgat cu capu-n

[269]) Pov. arată înainte, cu arătătorul stîng. [270]) Pov. subliniază, cu stînga. [271]) Pov. subliniază cu mîinile. [272]) Pov. dă din umeri. [273]) Pov. dă din umeri. [274]) Pov. duce dreapta la buzunarul stîng de sus al hainei. [275]) Pov. lovește genunchiul drept cu dreapta. [276]) Pov. arată spre stînga, cu stînga. [277]) Pov. subliniază, cu stînga. [278]) Pov. scutură dreapta. [279]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [280]) Pov. scutură dreapta. [281]) Pov. lovește genunchiul drept cu dreapta.

frîu, a-ncălicat pă ia, și-a plecat. Să duče la Baba Hîrba.

Cînd o vede Baba Hîrba iapa că vine cu băiatu, a-nebunit, če mai!

— Ai veni, maică?

— Am venit, babo!

— Bravo, maică! Vrenic, destoinic băiat iești, nu mi s-a-ntîmplat cu niči unu ca cu tine!

Îi pune să mănînče băiatului, să duče-n grajd la iapă. Bate-o, omoar-o, arde-o, sučește-o-nvîrtește-o:

— Če-ai făcut? Če ți-am spus ieu [282]) să te faci?

— Fă, m-am făcu lupoaică, și m-a găsît!

— Eh, la noapte, dacă-i mai veni și la noapte cu iel, îz tai [283]) țîie capu și-l pui în par, și rămîne capu lui! Ai să te faci corb. Te-amestiči — zîče — cu čeru [284]). C-acoló nu mai dă dă tine!

— Bine-așa mă fac!

Plecat noaptea, iară cu iapa. La čeasurli doosprezeče noaptea, băiatu să vede, iel če iar spune?

« Mă, poate că moțăi — ieu, če mă-sa-n c... !? Ia să nu mai dăscalic după ia dă loc! Să stau to călare pă ia, și să leg frîu, să-l leg p-aiči [285]) peste miljoc, că la caz dacă moțăi, [286]) oi vrea să caz după cal, ieu mă dăștept! »

La čeasurli doospe, să vede legat băiatu d-o buturā și călare p-o butură. Iapa, nicăiri! Dă-i, sučește-nvîrtește, omoară-te; nicăiri! Și-aduče aminte la corbu-ăla.

« Ei, dă če nu-m face corbu ăla și mie bine?! »

Gata, cuorbu-a foz lîngă iel! [287])

— He, măi Făt-Frumos, bagă dă samă — zîče — că iapa ta ie făcută cuorb; corboaică — zîče — n corbii noștri. Tu — zîče—stai aiči [288]) în locu-ăsta, uită-te sus, cînd i videa că vine un nor [289]) mare, și-unu mai mic, atunčea — zîče—tu să-nčepi

[282]) Pov. lovește genunchiul drept cu dreapta. [283]) Pov. subliniază, cu stînga. [284]) Pov. arată în sus, cu dreapta. [285]) Pov. duce dreapta la brîu. [286]) Pov. se apleacă spre dreapta. [287]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [288]) Pov. ridică mîinile. [289]) Pov. se uită în sus.

să suni [290]) frîu, că — zîče — atunči ie iapa, coboară pă pămînt — zîče — și-atunči tu-ncaliči pă ia și pleči. Că ieu mă duc — zîče — și pui toți corbii-n mișcare, și ți-o scoateam afară !

— Bine !

Să duče, și-o mușcă, dă-i, sučește-o-nvîrtește-o, pănă cînd a văzut iel că să lasă [291]) un nor negru jos, jos, jos, mereu, mereu, mereu, iel numadăcît sună [292]) frîu, să lasă iapa pă pămînt, să bagă-n frîu, și-ncalică pă ia și pleacă.

« Doamne [293]), mulțumescu-ți țîie că m-ai scăpat, mai am o singură noapte și-mi scap capu ! »

Cînd îl vede Baba Hîrba și-a dooa noapte c-a veni cu iapa, a dooa zî, a-nebuni mai rău !

— Uite, maică, du-te și caută și tu čeva p-acoló dă mîncare, că m-a duru capu, am foz bolnavă, n-am putu să-s fac așa mîncare bună !

— Lasă [294]), babo — zîče — că — če — mînînc ieu če-oi găsî !

Să duče-n grajd. Bate iapa, dă-i, omoară-o, sučește-o, arde-o, bag-o frigare arsă, bag-o pîn burtă[295]), pîn fătăčiune, pă coló, pă coló.

— Če-ai făcu [296]) d-ai veni — če — și cu ăsta ? Ce-ai făcut ? Cu čine-ai mai veni tu — zîče — ca cu ăsta ? ! Poate că te ții cu iel, poate că čine știe če fači tu — zîče.

— Fă, m-am făcu — zîče — corboaică, m-a găsît !

— Eh, la noapte să te fači mreană dă pește, să te-amesteči cu nisîpu mării [297]). Că-acoló — zîče — nu mai dă dă tine ! Bine ?

— Bine !

A treia noapte a plecat. Pleacă băiatu-ncalică iapa și pleacă; înk'inîndu-să pînă acoló, [298]) pă moșia Babii Hîrbii. Peste noaptea jumănte, un să mai caute iapa ? Nicăiri ! [299]) Iapa, nicăiri !

[290]) Pov. scutură dreapta. [291]) Pov. schițează coborîrea cu mîinile. [292]) Pov. scutură dreapta. [293]) Pov. își face cruce cu dreapta. [294]) Pov. schițează un gest de lepădare, renunțare, cu stînga. [295]) Pov. împinge înainte, cu dreapta. [296]) Pov. lovește genunchiul drept cu dreapta. [297]) Pov. subliniază, cu dreapta. [298])Pov. arată înainte, cu dreapta. [299]) Pov. dă din umeri.

Dă-i, sučeşte învîrteşte, aproape să răsaie soarle. Iapa nicăiri! Iel şi-uitasă dă mreana-aia[300]) dă peşte, să mai gîndească la ia. Plîngînd iel p-acolea pă lîngă gîrla aia, pă lîngă marğinea gîrlii, a văzu că p-acolea[301]), pîn peştişori d-ăia miči, ai văzu, verdezi d-ăia. Iel numadăcî şi-aduče-aminte, şi scoate[302]) şi iel solzu-ăla dă peşte. Numaidăcît vede că vine o mreană dă peşte dă cîziva metri!

— E, măi Făt-Frumos, dacă tu mă tăiai pă mine şi mă mîncai, ieu nu ieram lîngă tine! Vîno după mine-ncoači, că iapa ta — zîče — a Babii Hîrbii, i-aşternută cu nisîpu mării[303]). Făcută — če — mreană dă peşte; c-un pui după ia! Ieu — zîče — mă duc — peştioaica asta[304]), mreana asta dă peşte, iera reğina peştilor! — ieu — zîče — sîn reğina peştilor, şi mă duc şi pui toţi peştii-n mişcare, o muşcăm, o batem, până cînd i videa că vine apa neagră[305]) dă sînğe, atunčea — zîče — tu du-te colea la moara-aia[306]), stai pă corzîli morii, şi cînd i videa că vine apa-nk'egată dă sînğe, atunčea tu să suni[307]) frîu — zîče — că vine o mreană dă peşte c-un pui mic. după ia. Şi-aia — zîče — ie iapa Babii Hîrbii. Ia, cîn te-o vedea pă tine cu frîu, imediat sare[308]) pă corzîli morii, şi-atunčea tu-i pui frîu-n cap[309]) şi pleči; şi ţi-ai scos capu dă necaz!

Aşa fače. Să duče mreana dă peşte, dă-i, sučeşte-nvîrteşte, vede apa neagră dă sînğe. Iel imediatî, dă bucurie, să suie pă corzîli morii şi începe să scuture[310]) frîu. Numaidăcît vede că o mreană[311]) dă peşte, ia-nnainte, şi una mai mică după ia. Cînd aude frîu zornăind[312]), numaidăcît sare-n[313]) doo pičioare pă corzîle morii, şade cu urek'ile-aşa[314]), şi iel cu frîu, gata-i bagă frîu-n cap, şi-ncalică pă ia şi pleacă la Baba Hîrba.

[300]) Pov. duce dreapta la buzunarul stîng de sus al hainei. [301]) Pov. agită degetele stîngi. [302]) Pov. duce dreapta la buzunarul stîng de sus al hainei. [303]) Pov. arată înainte şi în jos, cu dreapta. [304]) Pov. arată în jos, cu arătătorul stîng. [305]) Pov. subliniază, cu stînga. [306]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [307]) Pov. scutură dreapta. [308]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [309]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [310]) Pov. scutură dreapta. [311]) Pov. arată înainte, cu mîinile. [312]) Pov. scutură dreapta. [313]) Pov. schiţează galoparea, cu dreapta. [314]) Pov. dă capul pe spate.

— Brava, dragu mamii! Ničiu-unu nu mi s-a-ntîmpla ca cu tine! Am foz bolnavă, n-am putu să-ți fac mîncare. Du-te și tu [315]) caută și tu čeva p-acolò dă mănîncă!

Cînd-l vede Baba Hîrba, a murit, če mai!

Acuma băiatu, sigur că-ntîrziase mult, i-era foame. Če să caute iel; če să mănînče? Găsăște niște mămăligă reče p-acoló [316]), pîn dulap, niște čeapă, s-apucă și șade colea, [317]) la sobă și-nčepe să mănînče dîn mămăliga-aia și dîn čeapa-aia. Mîncînd iel acolea, [318]) numaidăcît vine un șioarec, țî-țî [319]), țî-țî, șioarecu p-acolea, treče, peste pičioarle lui. Da iel îi fače-așa [320]) cu pičioru, la șoarec. Da șoarecu:

— E-he, prostule — zîče — tu mănînči ačilea, și Baba Hîrba toate puterli dîn toți caii, i-a scos și le-a băga [321]) — zîče-n curu mînzului făcut dîn noaptea-asta! Și-acuma, tu cîn t-i duče, îz dă un cal, care-i vrea tu să iei. Da dăğeaba-l ei, că n-are niči o putere, că toate puterli le-a scos — zîče — ie băgat în mînzu-ăla [322]). Dar tu să nu vrei să iei — zîče — al cal, dăcî numai mînzu [323]) care-ai veni cu iel în noaptea-aia. Că zîče — ala ie cu dooză și patru dă hăripi; încă hăripile înc-o dată mai mult ca al zmeului [324]) — zîče. — Če numa cu ala [325]) po să iei tu pă mă-ta — îi spune șoarecu. Iel n-a mai mînca dă bucurie! — Că — zîče — Baba Hîrba s-a dus în grajd și toate puterli, dîn toți caii i-a tras, și i-a băga — zîče — n curu mînzocului ăluia [326]). Tu — zîče — să-l ei p-ala!

După če își fače ia meseria [327]) la grajd, să duče la băiat:

— Eh, dragu mamii, hai să-z dea maica un cal care ți-o plače [328]), că mi-ai slujît trei zîle ca trei ani în dreptate; care nu mi s-a-ntîmpla cu niči unu, ca cu tine.

— Haida — zîče — babo — iel dă bucurie — haida!

Să duče-acoló, grajdu mare, na! Cai și pă dreapta [329]), și pă stînga. [330]) O ia și iel de la flancu drept pînă-ajunğe la flancu

[315]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [316]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [317]) Pov. arată spre sobă, cu stînga. [318]) Pov. arată spre sobă, cu stînga. [319]) Pov. arată în jos spre stînga și dreapta, cu dreapta. [320]) Pov. lovește înainte, cu piciorul drept. [321]) Pov. arată înainte, cu arătătorul drept. [322]) Pov. arată înainte, cu arătătorul drept. [323]) Pov. subliniază, cu dreapta. [324]) Pov. arată înapoi, cu dreapta. [325]) Pov. arată înainte, cu stînga. [326]) Pov. arată spre stînga, cu arătătorul drept. [327]) Pov. subliniază, cu stînga. [328]) Pov. subliniază, cu stînga. [329]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [330]) Pov. arată spre stînga, cu stînga.

stîng; p-un rînd. Care cum să uita la iel, la toţi caii i-a băga motive. Că:

— Babo, ăsta ie prea-nnalt, ieu sîn mic, caz după iel! Ăsta ie prea mic, nu ie bun! Ăsta ţîne pičioru sus! [331])

În fine -a băgat iel motiv la toţ caii pă rîndu-ala. Întoarče p-ăllalt. [332])

— E, maică, hai pă rîndu-ăsta.

Să-uită şi pă rîndu-ălălalt: [333])

— Ăsta prea lučeşte; alunic du pă iel! Ăsta ie prea scorţos!

În fine, bagă-el şi la rîndu-ala, la toţi caii.

— E, păi dacă nu, care vrei să ţî-l dau?

Păn-ajunğe la mînzu-ala [334]). Acu mînzu-ala iera cu iapa tomnai într-un colţ acoló [335]), la băligar. Şi ia după če-i scosese puterli, îi băgase puterli la toţi caii-n calu-ala-n [336]) în mînzu-ala micu, pusese şi băligar pă iel, ca să fie urît, prăpădit. Da băiatu niči una, niči alta:

— Če mai, babo — zîče — ţ-am slujît, ieu pui mîna [337]) pă mînzu-ăsta, şi p-ăsta-l iau!

— Vai dă mine, dragu mamii, păi da să poate? Mi-ai munči, mi-ai slujî mie trei zîle ca trei ani, păi nu mă rîde pă mine [338]) toate-mpărăţîili? Če ţ-am dat ieu ţîie!? [339]) — zîče.

— Nu, babo, p-ăsta-l iau! P-ăsta şi p-ăsta, če mai!

N-a avut încotro, să-l dea p-ala. În fine, l-a loat. Acuma-i spusese şoarecu:

— Bagă dă samă: cînd o pleca [340]) cu iel, să nu-i dai voie babii să dea [341]) după iel. Că — zîče — bagă mîna şi trağe puterli-napoi dîn cal [342]) şi pă urmă — če — to dăğeaba. Să-l ei tu [343]) după urmă — če — ca cînd iei măgaru. Să-i ţîi mîna — zîče — la cur, ca să nu poată baba să-i tragă puterli-napoi!

Aşa fače băiatu. Baba:

[331]) Pov. ridică puţin piciorul stîng. [332]) Pov. arată spre stînga, cu stînga. [333]) Pov. arată spre stînga, cu stînga. [334]) Pov. arată înainte, cu arătătorul drept. [335]) Pov. arată înainte şi în sus, cu arătătorul stîng. [336]) Pov. arată înainte, cu arătătorul stîng. [337]) Pov. loveşte genunchiul drept cu dreapta. [338]) Pov. ridică arătătorul drept. [339]) Pov. arată înainte, cu stînga. [340]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [341]) Pov. loveşte în aer, cu dreapta. [342]) Pov. trage îndărăt, cu dreapta. [343]) Pov. loveşte în aer, cu dreapta.

— Nu, mamă, lasă să-i leg o zgardă dă gît, și ia-l tu — zîče — și ieu să dau [344]) după iel pînă-n curte-afar !

Da iel če spune:

— Nu, babo, las că [345]) nu mi-e frică că fuğe, că ie mic; n-are un să fugă. Îl iau ieu ! [346])

Baba:

— Nu, că — pă lîngă iel.

Îi dă o brîncă [347]) babii, o dă grămadă. Și ia, îi pune mîinile amîndoo așa lîngă curu mînzului și pănă cînd îl scoate, mînzu afară-n curte. Cîn s-a scuturat [348]) mînzocu-o dată:

— E, stăpîne, încalică pă mine — zîče. S-a făcu cu dooză și patru [349]) dă hăripi ! — Acuma — zîče — hai la mama ta, dă ți-o ia dă la zmei !

Cîn să duče, mă-sa tot meseria iei [350]), uda florli. Iel, bucuros:

— Ang'elino, dă și mie un buk'e dă flori !

Ia, numaidăcît îi face un buk'e dă flori, și i-l dă băiatului peste gard [351]) lu fiu-său. Ia n-a cunoscut-o că ie fiu-său, sigur. Iel numaidăcît o ia pă mînă și-o ardică pă cal [352]). P-iči [353]) i-a foz drumu ! Da calu zmeului a sîmțît că i-a furat-o dîn grajd. A-nčepu să nek'eze:

— I-ho-ho-ho-ho-ho ! Stăpîne, stăpîne, ț-a loa pă Ang'elina dîn florării !

— Ie roz dă bere și dă mîncare ?

— E-e-he — če — nu ie niji dă căcare ! Că — zîče — ala [354]) ie frati-meu făcu dîn noaptea-asta, și-are puterli încă o dată cît mine ! Io am doosprezeče, și iel are dooză și patru !

A-ncălica zmeu pă iel. Če folos ! L-a prins, da nu putea să-nalțe [355]) unde iera iel, la-nălțimea aia.

Acu, zmeu če-i spune [356]) calului ?

— Calule, strigă tu la fratili tău, sus, să lapede [357]) če ie pă iel, că če mănînči tu, mănîncă și iel.

[344]) Pov. lovește în aer, cu dreapta. [345]) Pov. subliniază, cu dreapta. [346]) Pov. lovește în aer, cu dreapta. [347]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [348]) Pov. scutură bustul. [349]) Pov. subliniază, cu dreapta. [350]) Pov. leagănă înainte și înapoi dreapta. [351]) Pov. arată în sus, cu dreapta. [352]) Pov. arată în sus, cu dreapta. [353]) Pov. pocnește din degetele drepte. [354]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [355]) Pov. arată în sus, cu dreapta. [356]) Pov. arată înainte, cu stînga. [357]) Pov. subliniază, cu stînga.

Da calu băiatului [358]) aude:

— Auzi, stăpîne, če spune zmeu la frati-meu: că să lapăd če ie pă mine, că če mănîncă iel [359]), mănînc și ieu!

— Măi, calule, spune-i tu lu frati-tău, spune-i așa: să lapede zmeu după iel, că tu puterli tele le fači în doo [360]) cu iel. Îi dai jumate dîn puterli tăle, îi dai lui!

Și strigă calu băiatului la calu zmeului:

— Frati-meu, frati-meu, lapădă zmeu după tine, că puterli mele le fac în doo cu tine!

Atunčea, cîn s-a scuturat [361]) calu zmeului, a căzu și l-a omorît, și s-a lăsat [362]) calu băiatului cu iel pînă cînd a văzut că ie calu zmeului liber.

Atunči ia pă mă-sa [363]), o pune pă calu zmeului, și pleacă cu iel la Munte-Vînăt. A dăzrobit acuma și pă mă-sa. S-a făcut cîteșitrele [364]) fetili, și cu mă-sa.

Acu Munte-Vînăt če-i spune?

— E, frati-meu, acuma stăm trei zîle și trei nopți pă bere și pe mîncare-aiči. Și pă urmă, ai să te duči acasă. Dar bagă dă samă: tu cîn ti-i duče-acasă — soru-ta zîči că să rămîie la mine, ca nevasta mea — cîn te-o vedea pă tine tat-to că te duči fără soru-ta, are să te omoare; că dă če mi-ai dat-o mie? Dar — zîče — nu ie nimic, ai să vi la mine!

A plecat băiatu. A pleca cu mă-sa și cu ali doo surori: cu-a mare, și-a miljoacă. Cîn să duče acasă, îl vede ta-său [365]):

— Če-ai făcu, mă? Le-ai dăzrobit?

— Da, tată, am dăzrobit, și pă mama, și surorli!

— Păi, da soru-ta [366]) mică, unde ie?

— Hei — zîče — am măritat-o!

— Cui, măi — zîče? — cui ai dat-o?

— Ei, tată — če — i-am dat-o lu Munte-Vînăt!

— Piu [367]), ...tu-z cručea mă-ti să-s ...t — zîče — ! Ai avu tu d-a fače cu Munte-Vînăt? Cînd ieu — zîče — n-am

[358]) Pov. arată înainte, cu arătătorul stîng. [359]) Pov. arată înapoi, cu dreapta. [360]) Pov. dă mîinile în lături. [361]) Pov. își scutură bustul. [362]) Pov. schițează coborîrea, cu dreapta. [363]) Pov. subliniază, cu dreapta. [364]) Pov. subliniază, cu stînga. [365]) Pov. subliniază, cu stînga. [366]) Pov. arată înainte, cu stînga. [367]) Pov. scuipă spre dreapta.

putut să răușez [368]) — zîče — păn la Munte-Vînăt — zîče — cu cîte nooză și noo dă războaie care le-am avut ! Și tu — zîče— cum ? !

— Prin puterli lui — zîče — am putu să dăzrobesc pă mama și surorli !

— Acuma să pleči înapoi [369]), să vi cu soru-ta [370]) ! Dacă tu i-ai dat-o lu Munte-Vînăt, spune-i așa: că mîine dimineață să vie la mine; cu soru-ta dîmpreună, să lom masa d-aiči, dîmpreună, că să-l vă și ieu če fință ie? — Iel auzîse [371]) dă numili lui, da nu știa [372]) čine ie.

Să duče iară și-i spune:

— E, frati-meu, așa cum mi-ai spus tu așa-a zîs tata. Că să merği, auzi, să iei masa cu iel.

— Du-te, cumnate-napoi și spune-i. Spune-i așa: că dacă tat-to vrea [373]) să mă poftească la masă, spune-i să-m pregătească noo cuptoare [374]) dă pîine, noo buzi [375]) dă vin, noo [376]) dă rak'iu, și noo [377]) bivoli grași. Și-atunčea — zîče — ieu am să viu să stau dă vorbă cu iel.

Să duče și-i spune lui ta-său:

— E, tată, a spus că vine Munte-Vînăt, însă să-i pregăteji noo cuptoare dă pîine, noo buzi dă vin și noo dă rak'iu, și noo bivoli grași !

— ...tu-te-n c... pă mă-ta — zîče — și pă tine și pă iel ! Îm prăpădez — zîče — și averea [378]) cu iel !

N-a avu če să facă, să pregătească. În fine, i-a pregătit, să duče [379]) iară băiatu, la iel:

— Gata, frate, s-a pregătit tot, tata, tot če dorești !

A plecat amîndoi dîmpreună, și cu nevasta lui. Cînd să duče-aco la-mpărățiie, sigur că împăratu adunase [380]) tot divanu-mpărătesc, toată mozica-mpărătească, dă cînta acoló, că vine Munte-Vînăt, care auzîse dă numile lui, da nu-i

[368]) Pov. ridică dreapta. [369]) Pov. subliniază, cu dreapta. [370]) Pov. subliniază, cu dreapta [371]) Pov. ridică arătătorul drept. [372]) Pov. ridică arătătorul drept. [373]) Pov. enumeră pe degetele stîngi. [374]) Pov. enumeră pe degetele stîngi. [375]) Pov. enumeră pe degetele stîngi. [376]) Pov. enumeră pe degetele stîngi. [377]) Pov. enumeră pe degetele stîngi. [378]) Pov. arată spre dreapta și în sus, cu dreapta. [379]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [380]) Pov. schițează un cerc, cu mîinile.

văzuse [381]) firea, sau ființa, čine ieste. Și tot, toată-mpărățîia iera curioasă să-l vadă čine-i ala [382]) Munte-Vînăt?

Acuma, cîn să duče iel cu trăsura suflată-n aur, caii-n aur, birjaru dă aur, și iei brăcați în haine dă aur! Acuma iel, cîn să dă jos dîn trăsură, n-a mai avu loc să intre pă poarta-mpărătească, cît iera iel dă mare! Cîn a da [383]) cu pumnu-o dată-n tocu dă sus dă la porți [384]), a căzut [385]) tot paravanu-ala dă la poartă!

Cînd îl vede Munte-Vînăt pă omu-ăsta așa mare, s-a pitit; s-a pitit în gîrličiu pimniții, să nu mai dea nimini dă iel!

Toată-mpărățîia, na, l-a primit, a da mîna cu iel, l-a pus acoló [386]), lîngă masă, cu nevastă-sa alături. Acuma frati-său, ăla dăzrobise pă surorli lui și pă mă-sa, iel l-a loat, l-a pus în dreapta lui:

— Tu, cumnate—zîče — stai în dreapta mea [387]) și nevastă-sa-n stînga lui [388]), și iel la miljoc. — Acuma — zîče — hai, să bem, să mîncăm — k'elnării acoló punea la mas.

— Eh, da čine m-a adus aiči. Unde ie socru? [389]) Socru-meu unde ie? Să-l văd și ieu čine ie. Să mă vază și iel čine ie.

Acuma toți împărațî:

— Măi, unde ie? Unde ie? Caută-l! Unde să-l găsîm?

Să duče și dă dă iel în gîrličiu pivniții. L-aduče.

— Hai, tată, păi? O dată če m-ai pofti [390]) la masă, dă če te pitești? Dă če ț-ă frică, că sîn și ieu tot om!

L-a loat și l-a pus între iel [391]), și-ntre fiu-său.

— Acuma — zîče — pentru că m-ai poftit la masă, hai să stăm să bem, să mîncăm!

Ăilanți, na, punea mîna [392]) pă paharli dă țuică, sau pă paharu dă vin să bea. Iel didea [393]) cu pumnu-ntr-o butie, o loa, o punea la gură [394]), o golea, o didea-n capu lui [395]), în capu lu

[381]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [382]) Pov. ridică stînga. [383]) Pov. se răstește, cu dreapta. [384]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [385]) Pov. schițează un semicerc sus înainte, cu mîinile. [386]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [387]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [388]) Pov. arată spre stînga, cu cotul stîng. [389]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [390]) Pov. apasă spre piept, cu stînga. [391]) Pov. arată spre dreapta și în jos, cu dreapta. [392]) Pov. întinde dreapta înainte. [393]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [394]) Pov. duce mîinile spre gură. [395]) Pov. arată spre dreapta și în jos, cu dreapta.

socru-său, al împăratului! Bivolu, îl loa dă coló, cu căpățînă [396])cu to, mînca carnea după iel, rămînea oasili, le-arunca-n capu lui! [397])

Toată-mpărățiia, to divanu-mpărătesc nu mai zîčea doo dă frică!

Pînă cînd a termenat iei cu mîncarea, s-a afla și-mpăratu mort! [398]) Socru-său.

Acuma, toți împărațî să sculaseră că, na:

— Dă če? [399]) Pentru că te-a pofti la masă, trebuia să-l omori?!

Iel če spune?

— Hei! Ieu dacă plecam, [400]) și rămînea—zîče—Ionică [401]) ačilea, Făt-Frumos, iel la noapte — zîče — trebuia să-l omoare! Că — zîče — i-a foz necaz c-a putut iel — zîče — să dăzrobească fetili — zîče — și pă mă-sa; și iel — zîče — n-a putut pi puterli mele — zîče — și dacă nu-l omoram ieu, tot îl omora iel!

După če l-a omorît, l-a loa, l-a-mormîntat [402]), i-a făcut acoló rînduială frumoasă, și-a rămas Munte-Vînăt cu soru-sa, și cu soro-sa o fi și-n zîua dă azi.

Și-ncălicai p-o șea,
și vă spusei pă Munte-Vînăt așea!

Inf. Ristea Seceleanu; Bughea de Sus, r. Muscel la 30.X.1956; *culeg.* O.B.—Al.A.; *transc.* A.A. (3—4.XI.1956); A.I.F., mg 1317—1318; *durata:* 62′ 19″.

Pov. o știe: « dă pă la frati-mio l-am auzît, iel să omora cu Munte-Vînăt; îl țîu dă mul dă la iel. Da șî ieu l-am povestit peste tot, și pe la păduri, și pe aiči. »

Episodul cu calul cu mai multe inimi — obținerea lui cu ajutorul animalelor recunoscătoare și răpirea femeii de la zmeu — este deosebit de frecvent în basmele noastre din toate provinciile, fiind atestat în peste 55 variante.

[396]) Pov. duce dreapta la gură. [397]) Pov. arată spre dreapta și în jos, cu dreapta. [398]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [399]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [400]) Pov. pune dreapta pe masă. [401]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [402]) Pov. subliniază, cu dreapta.

« TRI CAPRE ALBE »

Iera odată ca n'ičiodată,
d'i n-ar fi fost,
nu s-ar śi povestit.

Iera odată un împărat. Împăratu-aśela avea un copilaş. Cîn o-mplin'it copilaşu vîrsta d'i şępt'e an'i, s-o ruga la tată-so ca să-l ięe la vînat şî pi dînsu. Îm zua d'intîi, i-o păru tătîn'i-so glumă c-o zîs băięţu:

« Ię-mă, tată, şî pe min'e la vînat ».

A doa zî, tot la fel' ! Ai, da d'i la un timp n-o avut şępt'i capit'e. În fiicare zî, îl ruga copilu ca să-l ięe la vînat. Ş-într-una d'in zîle i-o spus:

— Dragu tat'ii — zîše — mîn'e am sâ t'i ięu ! Am să pregăt'esc şî ţîie armi, ş-am sâ t'i ięu la vînat.

Cîn o fost într-a dǫa d'imin'eaţă, i-o dat împăratu la băięt hain'e, i-o dat o puşcâ, şî l-o luat cu dînsu la vînat. S-o dus îm pădure. Cîn o ağiuns îm pădure, pi băięt l-o pus în śel mai gr'eu loc; un'i vin'ę vînatu mai tare, sâ vază dac-ar sâ poată faśe śeva.

Împăratu s-o dus în altă part'e, o dat drumu la cîn'i, băiatu o rămas sîngur. D'iodată, śi vęd'e băięţu? Apar tri capre albe, gon'it'e d'i cîn'i. Pun'e puşca la uăk'i, şî sâ uită.

« Măi ! — zîśe — îi prę d'ipart'e, n-am sâ pot ağiunğe ! Da — zîśe — io mă duc acolo, şî cîn au sâ mai vină o dată caprele, am să le puşc ! »

Să duśe-acol pi un'i-o trecut caprele. Cîn o vin'it caprele, o viṅit tot la aśęiaş d'istanţă mai d'ipart'e. Ş-aşa a umblat băięţu mn'eu după caprele śęlea pînă d'i cătră sară. Le-o văzut d'i şęsă, şępt'e uori pi caprele śelea, da nu le-o putu

pușca. Cîn o fos d'i cătră sară, d'iodată nu mai aud'e cîn'i, nu mai aud'i pi n'ime, o rămas băięțu rătăśit în pădure. Împăratu s-o dus în treaba lui — l-a h'i căutat cît l-o căutat — s-o dus în treaba lui acasâ. Băięțu o rămas pim pădure. S-o suit iel într-un copac, o durn'it în copacu śela, o doa zî d'imin'eața, sâ scoală băięțu, sâ iasă și iel la un drum un'eva. O luat on plai ș-o ieșît, șt'i Dumnădzău uńe [1].) Șî o ieșît d'im pădure, o văzut o poiană așę d'i mare, d'e i să părę că să lipęșt'e śeriu d'i pămînt. N-o mai văzut căs, n-o mai văzut n'imic. O luat-o șî iel pim poiana-aśeia. Mărgîn pim poiana aśeia, o trecut pi lîng-o Dunări, pi lîng-o apă mar'ę. Cam îm mn'ijlocu pămîntului acolo, i s-o părut că ieste-un mușînoi șî ięse fum [2]). Ağiunğe acolo, śi sâ vadă? Um bord'ei mn'ic tăt spart, tăt strîcat pe-acolo. Ağiunğe la bord'eiu śela, toacă la ușâ [3]).

— Intră !

Cîn întră înăuntru, śi sâ vadâ? O babă!

— Bună zua, mătușâ !

— Mulțam dumn'itale, dragu mătușî ! Da śe vînturi t'i-o pălit pi iś?

— Ei, mătușâ — zîči — îs batut șî ieu d'e Dumnăzo așa. M-am rătăśit d'i tata, ș-am vin'it, am ağiuns aiś la dumn'eta. Șî — zîśe — amu dacă ai găsî sâ mai dai śeva d'i sărviś.

— Hm ! Bun ! — zîśe. — Io am tri oiță, ai sâ îmbli cu uăile mele. Rămîi sluguță la min'e.

— Bun !

Zîs șî făcut. Sâ hotăręșt'e băiatu c-ar sâ rămîii. Șî fac ii on contract pi tri an'i d'i zîle cu baba. Îi dă baba d'i mîncat. îl culcâ bin'e. A dǫa zî d'imin'eața, îi scoat'e șî-i aratâ tri uăii

— Ut'e, ęstea tri uăi [4]) ai să mn'i le păzășt'i. Da sâ-ai d'i grijâ. Sâ nu t'i duči pi malu Dunării, că dacă t'i duś pi malu Dunării — zîśe — i vai d'i capu tău !

— N-am sâ mă duc, mătușă !

[1]) Pov. se uită în sus. [2]) Pov. schițează ridicarea, cu dreapta. [3]) Pov. lovește ușor cu dreapta în masă. [4]) Pov. arată cu capul spre stînga.

Dă drumu băiętu la uoi. Şî cîn o plecat băiętu, îi spun'e baba, zîśe:

— La doăsprăześe, am să-ţ trimăt io mîncare-acolo.

Dă drumu băiętu la uăi, sâ duśe. Cîn s-o dus, iel d'e-a dreptu pi malu Dunării [5]) s-o dus! Doară śe iera? Un copil d'i şępt'e an'i! Ağiunğe pi malu Dunării, acolo uoile păşt'ę, iel să duśe, lasâ armuşoara aśęia pi ğios acolo, şî sâ dă, faśe moară d'i năsîp. Şî ia năsîp înt-o mînă [6]) turna în čeialaltă, să ğiuca în năsîp acolo pi malu Dunării. D'iodată numa śi ved'e c-apare un nor şî s-apropk'ie d'i dînsu noru śela, şî cîn o fos mai aproapi, o pasări grozav d'i mare. S-aşază d'i la dînsu mai la d'ial în sus, şî stă acolo. Iel ię puşca aśeia, o pun'e la uăk'i, dă sâ tragâ îm pasăre:

« Măi . . . n-am sâ trag! [7]) Am sâ văd, c-o zîs baba câ-m trimęt'e mîncare; să vid'em, am sâ-ntreb io pe śin'e vin'e cu mîncare śe-i aśęia. »

Treśe aśeia. Stă pasărea, zboară, să duśe d'i-acolo. Iel sâ ğioacă [8]) mai d'ipart'e în năsîp, faśi mǫră d'i năsîp. Numa śe-aud'i d'iodată:

— Petrę! Petrę!

Vin'e śin'eva.

— Am vin'it să-ţ aduc mîncare!

Să uită jos îm vale:

— Aiś!

Na, îi dă d'i mîncat acolo, măi vin'e-o copk'ilă aşę d'i frumǫsă d'i nu egzista.

— Măi [9]) — zîśe copk'ila — hai să dăm o ţîră îm mǫra asta şî tu!

Şî sâ dau amîndoi băieţî să ğioacă cu năsîp, pînă-n sară.

Cîn dă fata:

— Vai d'e min'e, măi Petre, śe-am făcut, amu m-omǫră mama!

[5]) Pov. arată înainte, cu stînga. [6]) Pov. schiţează apucarea, cu dreapta. [7]) Pov. neagă cu capul. [8]) Pov. subliniază, cu stînga. [9]) Pov. ridică arătătorul stîng în sus.

La fugă! Să duśe-acasâ. O uitat sâ-ntr'ebi[10]) d'i pasăre, o uitat sâ-ntrebe d'i tăt. Sâ duśe fatâ acasâ. Iel rămîn'e cu uăile. Cîn o fos d'i cătră sară, sâ duśe şî iel. Duśe-acasă, ağiunğe-acasă, cîn ağiunğe-acasă, baba:

— Vai d'i min'e, îm pare c-ai fos pi malu Dunării.

— Le-am scăpat o ţîră în ię sarâ o dată, da mîn'e n-am să le mai scap!

— Ai d'i grijă, că — zîče — ar să-s mănînče uăile, şî-i vai d'i capu tău!

O dǫa zî d'imin'eaţă iar îş ię băięţu uăile şî sâ duśi. Iar sâ duśi pi malu Dunării. Cîn ağiunğe-acol pi malu Dunării, sâ duśe la ğiocu lui, cum s-o ğiucat în zua d'intîi, iară cu năsîp. Iară-apare pasărea-śęia. Vin'e, nu zîśe n'imn'ic. « Am să-ntreb io pe copk'ila-aśeia! » Nu-i faśe ńimn'ic la pasâre. Cîn o fos la doăsprăześe, apare copk'ila cu mîncare.

— Petre!

— Aiś!

— Na, igă ţ-am adus d'i mîncare!

Sâ duśe băięţu, mînîncă. După śe mînîncă, într'eabă:

— Măi[11]) — zîśe — uit'e-am văzut o pasăre aşă, aşă, o vin'it, s-o aşăzat acolo în năsîp ş-o stat acolo. Oare śi faśe aśęia acolo? Am vru s-o puşc!

— Api norocu tău, că n-ai probăluit, c-api iera vai d'i capu tău!

— D'i śe nu-i da?

— Doar la śęia nu poţ să fači n'imn'ic, c-aśę-ii mai tare ca t'in'e[11]) şî ca tătă lumea. Amu, mîn'e d'imin'eaţă dacă vi, tu şt'i locu śela?

— Şt'iu!

— Să t'e bağî acolo în năsîp, să t'e-ascunz în năsîp, şî dacă iej bărbat api îi vid'ę śe faśe pasărea acolo; cîn a vin'i ię, s-o prinz d'e pk'iśoare[12]), sâ nu t'i laş d'i pk'iśoarele iei pîn nu ţ-a spun'e śi faśe ia acolo.

— Bun.

[10]) Pov. subliniază, cu stînga. [11]) Pov. subliniază, cu dreapta. [12]) Pov. schiţează apucarea, cu dreapta.

Îi dă fata d'i mîncat la băięt și pl'iacă. Rămîn'e și iel pînă d'i cătră sară cu uoile, d'i cătră sară sâ ię sâ și duśi. Cîn ağiunğe la babă:

— Nǫ! Ai umblat bin'e, Petre?

— Bin'e!

Îi dă baba d'i mîncat, îl culcă pi băięt. A triia zî d'imin'eață, iară sâ duśi cu uăile. Cîn sâ duśe, dă drumu la uăi acolo, și iel sâ duśe sâ bagă în năsîp. Sâ bagă în năsîp acolo, s-ascund'e bin'e. Cîn o vin'i pasărea, drept pi dînsu [13]) s-o așăzat. Iel o scos mîn'ile d'in năsîp și prind'e pasărea d'i pk'iśoare [14]). Cîn o prins pasărea d'i pk'iśoare, pasărea s-o răd'icat în sus, ș-o prins a zbura.

— Dă-m drumu d'e pk'iśoare!

— Nu-z dau d'e pk'iśoare: să-m spui śe faś tu acolo!

— Dă-m drumu c-apă ț-oi spun'e!

— Nu! Pun'e-mă înapoi d'i un'i m-ai luat, și ğioară-t'e că nu-m faś n'imn'ic, și atunśea îz dau drumu.

No, s-o așăza pasărea [15]) cu dînsu ğios, s-o ğiurat câ nu-i faśe n'imn'ic, i-o da drumu.

— Ei, śe faś tu aiś?

— Ieu aiśa fac fęt'e frumǫsă și fiśori frumoș — o zîs pasărea. Ș-o zburat, s-o dus. Atîta i-o fost. Mai îndată vin'e fata, i-aduśi d'i mîncat.

— Na! Śe-ai făcut?

— Ę — zîśe — am prins pasărea d'e pk'iśoare și mn'i-o spus: o zîs că faśe fęt'e și fiśori frumoș.

— Nǫ pi ia așa m-o adus și pi min'e pasârea aśeia. Ieu-s fată d'i-mpărat și pasărea śęia m-o furat d'i la tata d'i-acasă, ș-o vin'it aiśea [16]) ș-o stat acolo, s-o uouat un'e-ai văzut tu, și m-o uitat. Ș-o vin'it baba și m-o furat d'e-aiś Și d'e-asta am ağiuns io la babă.

— Bun!

— Da sâ ai d'i grijâ, amu tu d'i sară vi acasă. Și mama ar sâ zîcâ să faś contract mai pi tri an'i — c-atunśea pe-aśela

[13]) Pov. schițează așezarea, cu dreapta. [14]) Pov. schițează apucarea, cu dreapta. [15]) Pov. schițează așezarea cu dreapta. [16]) Pov. arată cu capul.

timp iera anu d'intr-o zî. — Sâ nu t'i puii păcatu [17]. La urma urmei, dacă ai să mai rămîi, mai rămîi un an, da mai mult nu, c-apîi vai d'i capu tău, tot t'i mînîncă pasărea aśeia pi t'in'e. C-ar sâ t'i ducă un'eva, d'e n-ai sâ mai vez soarele.

— Bun.

— Mîne, am să t'e-mvăț io. Mîn'e sâ mai rămîi, câ mîn'e am să t'e-mvăț io śe-ai să mai faś.

Pl'iacă fata d'i-acolo, iel rămîn'e cu uoile pînă sara. Sara, sâ duśi cu uoile-acasă. Cîn ağiunğe-acasă:

— Noa, Petre ! — zîśe — amu ț-ai împlin'it.

— Împlin'it.

— Mîn'e-ar trebui sâ pleś. Da sâ mai rămîi tri an'i.

— Vai d'e min'e, mătușâ, da nu mai rămîi ńiś o dzî, d'i fęl'.

— Nǫ, api să rămîi, și sâ rămîi . . . nu șt'iu śe.

— Nuu rămîn, Doamn'e ferești'e ! Ieu mă duc acasâ. Dacă vrei dumn'eta numaid'ecît, am sâ mai rămîn on an la dumn'eta.

— Bin'i ! C-apă mîn'e sară om mai vorbi. Bun !

Îl culcă pi băięt. A patra zî d'imin'eața, îl scoală și sâ duśę iară băięțu cu uoile pi malu Dunării. Să duśe și ascund'e uăile pin rătśiț pe-acolo, iera n'ișt'e arin'i acolo, bagă uăile acolo pin arin'ii śeia, pin răk'ițîle śęlea și iel s-ascund'i. Iar-o vin'it pasărea. No, s-o-mvîrt'it pasărea încolo, s-o-mvîrt'it încoaś.

— Ei, măi Petrică ! Poat'e-a da Dumnăzău să t'e găsăsc. Da am să t'e găsăsc ieu mîn'e.

L-o cătat pasărea ca sâ-l ięii, da nu l-o putu găsî. După śi-o făcut pasărea interesu iei acolo, o pl'ecat, iar-o vin'it fata cu mîncare.

— Nǫ, Petre, cum îi?

— Vai d'e min'e — zîśe — dacă nu m-ascund'ęm astăz, mă mînca pasărea śęia, mă lua !

— Apăi — zîśe — să nu t'e mai puii păcatu să t'e mai prinz la baba alta ! Gata-i ! Să pleś ! Și plata ta d'i la babă

[17]) Pov. admonestează, cu arătătorul stîng.

sâ nu iei alśeva n'imn'ic, sâ spui, sâ-z dęie śela, lămpăşălu śela d'i după uşâ d'in tindă. Altă treabă sâ nu iei n'imn'ic. C-apă-i vid'ę cum îi cu-aśela.

— Bin'e !

Fata s-o dus, iel o stat pînă sara cu uoile. Sara sâ duśe acasă. Cîn ağiunğe-acasă la babâ, na, baba îl primeşt'e acolo, îi dă d'e mîncat, îl pun'e la masâ:

— Noa, Petriucâ — zîśe — ţ-ai împlin'it şî anu-aiesta. Mai rămîi la noi?

— Nu mai rămîn, mătuşă, n'iś un śeas ! Trebe sâ mă duc acasă că mn'i-i dor d'i tata şî d'i mama, doară şî io am părinţ. şî vez dumn'eata că-s rătăśit, ş-aşă, poat'e-a da Dumnezău ş-oi put'ę ieşî s-ağiung acasâ.

— Bun !

L-o culcat pi băięt. Cîn o fos d'imin'eaţa:

— Nǫ, să-m spun'i, Petrică, śe trebe să-s plăt'esc ieu, pentru că m-ai slujît.

— Ęi, mătuşâ, n-ai śe-m plăt'i ! Śe să-m plăt'eşt'i dumn'eta mn'ii? — zîśe — doar tata mn'eu i-mpărat, io-s fiśor d'i-mpărat. Atîta aj vra ca sâ pot ağiunğe-acasâ, c-apâ nu mai am n'evoie n'ij d'i-o plată.

— Ba nu, trebe să-s plăt'esc că m-ai slujît patru an'i, că m-ai slujît bin'e, şî uoile mn'i s-o-mmulţît amu.

— Ei, dacă vrei să-m plăt'eş śeva — zîśe — am văzut acolo un lâmpaş în t'indâ. Dacă-m dai lămpaşu śela, îi bun. Mă prind'e un'eva noapt'ia, am să-l aprind şî io, şî, atîta-m trebe — zîče — alčeva.

— Nu ! Apă aśela nu ţî-l dau, c-aśela-i d'i la părinţî mn'ei rămaz, atîta moşt'enire am şî io d'e la părinţ ş-atîta amintirę, nu-l dau aśela.

— Ei, dacă nu-m dai aśela, n-ai śe-m da altiśęlea.

— Mă ! Apă să-z dau ban'i, să-z dau boi, să-z dau vaś, să-z dau av'ere !

— Nu-m trebe n'iś un fel d'e av'ere ! Io am d'i tăt'e. Numa aśela dacă mn'i-l dai [18]), aśela îi bun pentru min'e.

[18]) Pov. subliniază, cu dreapta.

— Nu ! P-aśela nu-l dau.

— Na, sănătat'e bunâ !

Iel dă sâ pleśe. Da vin'ę fata.

— Mamă ! — zîśe. — Vez śe băięt bun, şî n'i-o slujît aşę d'i bin'e, şî o făcu triabă băętu, şî mn'eta — zîśe — nu-i dai?

— D-apă cum sâ dau io put'erile męle?

— Ę, api dă-le că-s a lui, nu-s a dumn'itali !

— Nǫ api du-t'e şî kiamă-l înapoi.

Ięse fata aśeia, iče:

— Petre ! Vină înapoi !

Vin'e Petrea înapoi.

— Uit'e, dragu mătuşî ! Am sâ ţî-l dau aśela. Da pînă unâ altă — zîśe — dă tu in'eluţu tău la fata mę, şî fata mę sâ-z deii in'eluţu ii ţîii.

— Vai d'i min'i, mătuşă ! D-apă cum sâ dau? Doară-aiesta mn'i l-o făcut tata şî — zîśe — atîta amintire am şî io d'i la tata.

— Mă ! Nu śi prost ! Câ — zîśe — doară şî ia ii fată d'i-mpărat, şî ia tot ca amintire [19]) are d'i la tat-so. Cum i-aśela scump la t'in'e, şî la dînsa-i scump !

No, i-o skimbat in'elu cu băiętu. Îi dă lămpaşu, după śe i-o dat lămpaşu, zîśe:

— Mă ! Ai grijâ d'i noi, sâ nu uiţ n'ij d'i noi ! — o zîs baba.

O luat băiętu lămpaşu ş-o plecat. Pi cîn o-nsărat bin'e, o ağiuns îm marğina pădurii, d'i un'e-o porn'it. Ağiunğe acolo îm marğina pădurii, cîn o ağiuns în marğina pădurii, s-o-ntun'ecat, întun'erec, nu şt'i încotro sâ facâ, nu şt'i śi sâ facâ, nu şt'i un'i sâ sâ ducâ. S-aşază şî iel ğios, stă acolo ğios. Ęi, d'i la un timp, śe sâ vrei? Un copil, i-o fost urît.

« Hm ! — Śe zîśe iel? — Mă ! Ia să vid'em ! Am s-aprind io lămpaşu iesta şî să vid'em. Poat'e s-a mai vid'ea o ţîră, n-a vin'i śeva sălbătiśun'e la min'e ca sâ mâ mînînśe in ięz nǫpt'e. C-apu mîn'e d'imin'eaţă m-oi duśe cu Dumnăzău.»

[19]) Pov. subliniază, cu capul.

Scoat'e, deskide felinariu, lămpaşu śela, şî, cîn l-o d'eskis, acolo iera um băz d'i kibrit, ię băţu śela d'i kibrit ş-aprind'e şî tri mucuri d'e lumn'ină [20]). Cîn o aprins o lumn'ină s-o aprins tăt'e. Cîn s-o aprins tăt'e, o apărut tri capre:

— Či ţ-î voia, stăpîn'e?

— Hę!

Iel să spării, odată tresare-acolo.

— Nu ti t'ęme, stăpîn'e? Śe ţî-i voia?

— Să-m faśeţ om foc aiś.

Cîn o găt'it vorba d'i dzîs, o pară pînă-m vîrvu copaśilor.

« Ăi d'i trăit! »

Stă iel, să-mvîrt'e-ncolo, să-mvîrt'e-ncoaś pi lîngă focu śela, flămînzęşt'e d'i la un timp. Iară ię lămpaşu śela [21]).

« Să vid'em nu vin caprele śelea sâ-m dęie śeva d'e mîncare? »

Iară ię lămpaşu, aprind'e. Cîn aprind'e, iar vin caprele.

— Sę ţ-î voia, stăpîne?

— Śeva mîncare!

— Da, stăpîn'e!

Îndată masâ, či i-o trăbuit lui! d'i tăt'e-avea acolo! O mîncat băiętu bin'e. Mai stă o bucată, l-o prins urîtu. Iar-aprind'e felinariu śela. Cîn l-o aprins felinariu, vin caprele.

— Śe ţ-î voia, stăpîn'e?

— Măi, sâ faśeţ čeva cu min'e, sâ mă duśeţ un'eva d'e-aiś. Nu put'ez voi să mă scoat'eţ?

— Culcă-t'e, stăpîn'e, fără grijâ. [22])

S-o culcat. Băiętu, pi cîn s-o trezît o doa zî d'imin'eaţa, o ağiuns înt-on oraş aşa d'i frumos, togma să d'eskid'ę oblǫn'ile śelea, numa śe-aud'e cum să d'eskid'ę obloan'ele:

— Vrîî! Vrîî! — în tăt'e părţîle.

Ę, dă băiatu sâ uită în sus [23]), în ğios [24]): tare frumos în oraşu śela. V'ed'e un restorant mare, intră-acolo.

— Bună zua, domnule!

[20]) Pov. ridică 3 degete de la dreapta. [21]) Pov. schiţează apucarea, cu dreapta. [22]) Pov. subliniază, cu dreapta. [23]) Pov. se uită spre stînga. [24]) Pov. se uită spre dreapta.

— Bună zua!

— Ęi, śeva mîncare?

— Da, avem! Mn'eta fiśor d'i-mpărat.

Jîdanu îndată l-o cunoscut. — Mn'eta, fiśor d'i-mpărat, avem! Cum nu!

Îndată-l ię şî-l duśe în odaii, îi dă odaia acolo, îl aşază, îl primęşt'e bin'e acolo. Stă iel acolo, i-aduśe mîncare, băutură.

— Nǫ! Vrei să stai mai mul timp aiś?

— Vręu sâ stau, cum nu?

Evreu śela mai avę um băieţăl d'iodată cu, de ietat'e cu Petrea, îl k'ema Hęrşîl. Ę, či sâ facă? N-avę n'iś un fel d'e ocupaţie. Tătă zua stăt'ę Herşîl cu dînsu d'i vorbâ, sâ ğiuca table, ğiuca în cărţ, mă rog, d'istracţie, ca să sâ d'istręze. Într-una d'in zîle, să dau băięţî d'i vorbă şî-i spun'i Herşîl lu Petre:

— Măi Petre! Şt'i śeva?

— Śe?

— Aiś la noi la-mpăratu Roş ieste-om fată, măi, aşă d'i frumos, ai sî iei tu fata aśela. Tu ieş fiśor d'i-mpărat, ai sâ poţ sâ iei pi fata aśela!

— Hm! Apă na mă-i frumǫsă, mă?

— Vai, mă, frumǫsă-i aśela.

— No bun!

— Dacă tu vrei sâ vez, hai în oraş astăz ş-ai s-o vez.

No, să gătesc ii o dǫa zî d'imin'eaţă, să-mbracă, ies în oraş uni i-o arătat pi fata-mpăratului Roş, ai, ăi, da iera la o distanţă — fata împăratului Roş iera îm balcon [25]), şî iel i-arată d'in drum, iel śi-o putu sâ vadă!

"Ę! Să gîn'ęşt'e iel—las că-i măi bun, alfel am s-o văd ieu. Măi bin'e ca cum şt'i tu!"

Vin'e sara acasă, să mai ğiǫcă ii acolo în table, în śe s-o ğiucat iei, Herşîl sâ duśi sâ culcă, rămîn'e Petrea sîngur.

[25]) Pov. arată în sus, cu stînga.

Cîn rămîn'e Petrea, ia lămpaşu d'i colo şî aprind'e lămpaşu [26]): vin caprele:

— Še ţ-î voia, stăpîn'e?

— Să m-aduşeţ pi fata-mpăratului aşę cum să găsęşt'e-aiś! Dzîs şî făcut! Numa śe aud'e câ să d'eskid'e un ğiam şî întră um pat lîngă dînsu, cu fata-mpăratului. Dă iel îndată şî faśe dragoste cu dînsa acolo. După ś-o făcu dragoste, o trim'ete înapoi. A doa zî d'imin'eaţă, cîn să scoală fata-mpăratului, sâ duśe la mă-sa.

— Vai d'i min'i, mamă — zîśe — io am dorn'it cu-on fiśor d'i-mpărat az nopt'e!

— Hę, ai visat!

— N-am visat! Ut'i /..

Sămn'i arată: ia fusęsă fatâ mare pîn-atunśa. Duśe şî-i spun'e-mpăratului:

— Hm! Mare comed'ie!

Împăratu îndată k'iamă vrăjîtori, uamen'i, care, śine-i în stare să-l prindă pe-aśela care i-o bağiocurit fata, îi dă atîta ş-atîta. Nu să prezîntă n'ime. Mai tîrzîu, vin'e-o babâ:

— Înălţat'e-mpărat'e, uit'e śe-am auzît ieu!

— Da, da! I-ad'ivărat asta! Dacă tu pos sâ prinz pi hoţu śela care ş-o bătut joc d'i fata mę — zîśe — io-z dau śi vrei tu!

— Ęi! Še trebe să-m dai, înălţat'e-mpărat'e! Sâ-m dai ca să am cu śe trăi.

— Bin'e! Am sâ-z dau śi vrei tu, numa să pos prind'e pe hoţ.

— Bun!

Sâ duśi la fată ş-o-ntriabă:

— Da cum t'i duş tu? Cu tătu, cu pat cu tătu?

— Cu pat cu tătu, aşă cum mă găsăsc ieu, numa mă trezăs lîngă dînsu.

Duśi la-mpăratu, şî-i spun'e sâ-i fac-o sîtă îm pat, în pat aşę c-o sîtă [27]), şî sâ puii sâ împle patu cu mac. Şî s-o

[26]) Pov. schiţează scăpărarea chibritului, cu dreapta. [27]) Pov. întinde înainte palma dreaptă, cu faţa în sus.

culśi pi fată pi macu śela. Ş-apu cîn ar' s-o ieę, ar' sâ facă on drum d'i mac d'i un'i-o ię şî pînă un'e-o duśe. Ş-aşa ar' să-l prindă. Zîs şî făcut! Pi sară, s-o făcut patu, ş-o pus, o culcat pi fată îm patu śela cu mac. După śe s-o făcu sară, śela iară ş-aduśe-amint'e d'i fată, Petrea. Iară-aprind'e lămpaşu.

— Śe ţ-î voia, stăpîn'e?

— Să m-aduś pi fata împăratului.

Zîs şî făcut. O şî porn'it caprele după dînsa şî i-o adus-o. I-o adus-o, iară-o făcu dragoste cu dînsa, o trimăs-o înapoi. Cîn o vin'i caprele pi ğios, o văzu drumu d'i mac [28]. Întră caprele în casă, să duc la dînsu, iel dorn'ę. Îl trezăsc:

— Stăpîn'e!

— Śe-i?

Iśe:

— On drum d'i mac d'i la-mpărat şî pînă la noi aiś.

— Vai d'i min'e! Ş-api śe-i d'i făcut?

— Hă!

— Voi nu put'es căta cîţva sači d'i mac?

— Ba da!

— Cătaţ cîţva saś d'i mac şî faśeţ drumuri la tăt'e căsîle pi un'e-apucaţ ca sâ nu mă poată prind'e.

Dzîs şî făcut! A dǫa zî d'imin'eaţa, cîn să scoală împărăt'easa, ved'e drum d'i mac [29] pănă la fatâ d'i la-mpăratu. Du-t'i şî-i puşcă o palmă.

— Măi golan'e! Pă — zîśe — tu îz baz ğioc d'i fata ta? Uit'e-i drum d'i mac la t'in'e?

— Taś, câ şî la t'in'e-i!

Mă! Cîn s-o dus: tot oraşu plin d'i mac — şî la babâ iera. Duśi după babâ îndată s-o jud'iśe. Vin'e baba.

— Da śe-ai făcut, măi babă! Uit'e śe ruşîn'e n'i-ai făcut! Şt'i tătă lumea.

— Hei, dă-i înălţat'e-împărat'e, îs mai mulţ acolo, nu-i numa unu. Da — zîśe — io o să-s mai spun śeva.

— Śe-ai să-m spui?

[28]) Pov. subliniază, cu dreapta. [29]) Pov. arată în lături, cu dreapta.

Zîse:

— Dumn'eta ţî-i faśe o ştampilă şî să i-o pui în gură. Şî ię, cîn ar sâ margă d'i sară la dînsu, ar sâ-l sărut'e îm frunt'e şî să rămîie ştampila śeia în frunt'e [30]) la dînsu.

— No, bună idee!

Gata! zîs şî făcut! Kiamă maistări d'i śeia care lucrează la ştampile, i-aduśe şî-i faśe o ştampilă, i-o pun'e în gurâ la fatâ. Cîn o vin'i sara, iar-o luat-o Petrea. Sâ duśe, ię l-o sărutat în frunt'e, o rămas cu ştampila śeia îm frunt'e [31]). După śi-o trimăs-o înapoi, ię s-o sculat, mai avę śeva d'e scris śe ştiu śe — ori d'i śet'it — vin caprele. Cîn vin caprele, sâ uită la dînsu.

— Vai d'e min'e, stăpîn'e! Şt'i śeva?

— Śe?

Iśe:

— Dumn'eta ai o ştampilă în frunt'e. Du-t'e şî t'e uitâ. Sâ duśi, ię oglinda, sâ uită, cîn să uită, iel cu ştampilă în frunt'e.

— Hă!

Duśi îndată la ligian, pun'e sopon, dă şî spală: nuu mai m'ere, şî nu sâ mai duśe [32])-i gata!

— Ăi, śe-i d'i făcut?

— Ę, śi-i d'i făcut?

— Mă! Voi nu puteţ face o ştampilă aşę ca asta?

— Ba da, stăpîn'e, cum nu?

— Ia să faceţ o ştampilă pi mîn'i d'imin'eaţă tăţ uamin'ii d'in oraşu ista sâ h'ii cu ştampilă îm frunt'e, ca min'e.

Zîs şî făcut! Pi cîn s-o trezît împărăt'iasa, sâ uită la-mpăratu [33]), vęd'e o ştampilă. Pliosc! altă palmă.

— Mă golan'e, tot tu ieşt'i cu fata?

Ę sâ uită colea:

— Şî tu ai!

Şî sârvitori, şî sărvitoare, şî tǫtă lumea. Sâ duśi la babă, aduśi pi babă. Şî baba cu ştampilă în frunt'e.

[30]) Pov. pune pe frunte arătătorul drept. [31]) Pov. pune pe frunte arătătorul drept, [32]) Pov. subliniază, cu stînga. [33]) Pov. se uită spre stînga.

— Mă babă ! Vez că-ai şî tu?

— E, hei, înălţat'e împărat'e, îs mai mult'e. Io am să mai spun un lucru ş-api fă cu min'e śe vrei.

— Că śe-ai să mai spui?

— Du-t'i în oraş şî cumpără un g'em d'i spagat care-a śi mai mare, ş-ai să-l leği d'i-aiśa d'i fireastă, ş-ar să-l ducă pîn-acolo. Şî dacă nu l-om prind'e n'iś aşa, atunśa faś cu min'e śe vrei.

— Bun !

Sâ duśi împăratu îndată în oraş, cumpără un g'em d'i spagat care-o găsît mai mare, i-l aduśe, îl leagă d'i cruśea firestelor, şî i-l dă peste mînă la fată. Cîn o vin'it sara, Petrea iar o ię d'in nou ş-o duśe-acolo. O făcut on drum d'i spăgat pîn-acolo. Cîn l-o adus înapoi[34]), o ağiuns spăgatu cu capătu îm mînă — doar n-a h'i fost aşă d'ipart'e. Fata ţîn'ę capătu îm mînă. O vin'i caprele n-o mai văzut drumu. O vinit caprele, s-o băgat în lămpaş, gata ! A doa zî d'imin'eaţă, să scoală împăratu. Cîn să scoală împăratu, sâ duśe la fată.

— Śe-i, draga tat'ii?

— Ei zîśe — am capătu îm mînă ! [35])

Cîn sâ uită: on drum pînă-acolo[36]) un'e-o dus-o ! Ă, îndată kiamă o gardă d'e-aśelea cari-av'ę iel acolo şî trimęt'e pi śin'i-o găsî acolo un'e să întră spagatu aiesta pi uşă, pi ğeam, un'e . . .

— L-aduśeţ la min'e !

Gata ! S-o şî dus pîn-acolo la hotelu śela. Cîn a ağiuns la hotel, vęd'e câ într-o odaii sus întră spagatu acol. Sâ duśi, bontăn'ęşt'e la uşâ[37]), d'eskide — aśęia o foz d'imin'eaţă tare — vin'e jîdanu, d'eskid'e. Cîn d'eskid'e:

— Pi śin'i-ai acolo sus?

— Om fiśor d'i-mpărat !

— Ei, pe-aśela trebe să-l vid'em noi şî să stăm d'i vorbă cu dînsu.

[34]) Pov. schiţează deplasarea de la dreapta la stînga, cu dreapta. [35]) Pov. schiţează apucarea, cu stînga. [36]) Pov. arată în lături cu dreapta. [37]) Pov. loveşte uşor cu dreapta în masă.

Îndată o deskis ușa, o întrat acolo. Cîn o întrat la dînsu, n'imn'ică povęste! N'iś nu l-o mai lăsat să să mai îmbręśe, să mai facă śeva:

— Hai!

L-o luat [38]) șî l-o dus la-mpăratu. Cîn o ağiuns acolo:

— Ei, cum îi cu dumn'eata? — împăratu. — Dumn'eata ai vrut sâ-z baz ğioc d'i fata mę?

— He, păi, na! Mn'i-am bătut șî io ğioc d'i fata dumn'itali, fă śe vrei!

Gata! Îndată o strîns curt'ea acolo ca să-l ğiud'iśe. Ei, śi ğiud'icată, cum să-l ğiud'iśe. Unu zîśea într-on fel', unu în alfel'. S-o hotărît ca să-l bağe într-on zîd pe-aśela. I-o făcut on zîd, șî l-o băgat acolo în zîdu śela. Nu i-o lăsat d'i cît o fireastă [39]) pi un'i sâ-i dęie śin'eva o bucățîcă d'i pîn'e. L-o lăsat acolo în zîd. Ei, da Herșîl n-avę răbdarę. O văzut că pi Petrea l-o ğiud'icat, l-o dus acolo, amu iel șt'ię tăt, o auzît tăt. Śe faśe? Sara îș ię o sută d'i grame d'i rak'iu, o bucățîcâ d'î pîn'e sâ-i ducâ lu Petrea sâ mînînśe. Sâ duśi p-acolo — pă, ira duś tătă-lumea, nu mai păză n'ime la zîdu śela. Ağiunğe-acolo:

— Petre, Petre! [40])

— Śe-i, măi?

— Mă! Am vin'it s-aduc o bucățîcâ d'i pită, măi, șî on șnaps, măi, sâ bei șî tu.

— Na, nu-m trebe, măi Herșl, nu-m trebe pită, nu-m trebe n'imn'ică. Du-t'e, măi băięt'e, că — zîśe — mn'i-i întun'eric tare aiśea ieste-on lămpășăl acolo su masă. Șî dacă tu m-aduś lămpășălu śela mn'ii c-ai văzut tu hain'ile mele?

— Văzut!

— Tăt'e ți le dau ții! Da ban'ii i-ai văzut cîț îi am io su pat acolo?

— Văzut!

— Tăz ban'ii śeia s-a tăi, numa să-m aduś lămpașu śela, că mn'i-i tare întun'eric aiś, nu văd n'imn'ic.

[38]) Pov. subliniază, cu stînga. [39]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [40]) Pov. lovește ușor în masă, cu dreapta.

— Stai, că mă duc, Petre!

La fugă acasă! Cîn o ağiuns acasă, îi spun'e:

— Tată, tată! Petrea mn'i-o dat mn'ie tăt'e straie! Hai să luăm straie.

I-o luat straie, luat ban'ii, śe-o avut acolo, pun'e mîna pi lămpaş şî la fugă înapoi. Ağiunğe acolo.

— Noa, ai vin'it, Herşîl?

— Vin'it, Petre!

Îi dă lămpaşu śela [41]). Cîn i-o dat lămpaşălu, iel să dă ş-aprind'e un kibrit, nu-a putut s-aprindă tăt'e tri lumn'in'i, numa una. Iacă vin'e o capră:

— Śe ţ-î voia, stăpîn'e?

— Păi tu nu vez śe mn'i-i voia!

Tot atunśa o spart zîdu śela. O ieşît afară. După śe-o ieşît afară, o zîs — şî Herşîl iera acolo.

— Śi faśem, stăpîn'e?

— Să mă duśeţ acasă d'i un'i-am vin'it.

Cîn o zîs, ş-o şî trezît Hęrşîl la masă cu Petrea acolo, une, la dînşî acasă.

— Vai, Petre, cum am v'in'it, măi? — Cum, pi un'e-ai fost?

— Pă io n-am fost acol la zîd un'e-ai fost tu! Pă tu ieş prost!

— Pǫt'e-s prost! Io nu şt'iu cum am ağiuns acasâ.

No, mai stau iei d'i vorbă acolo după śe, sâ mai ğioacă în table, śi-o mai făcut iei acolo. Sâ duśi Hęrşîl, sâ culcă, Petrea rămîn'i. Iară scoat'e lămpaşu, aprind'e lămpaşu, vin caprili:

— Śe ţ-î voia, stăpîn'e?

— Măi, să mă-nvăţaţ śi sâ fac?

— Hę, stăpîn'e! Lasă că t'e-mvăţăm noi. Mîn'e d'imin'eaţă să n'e scoţ pi noi d'in lămpaş; ş-apă noi n'i-om pun'e una pi-on umăr, şî una pi-on umăr, una pi-o mîn'ecă, şî una pe-o mîn'ecă şî una pe umeri. Ş-apăi sâ meri acolo şî sâ

[41]) Pov. întinde dreapta înainte.

k'emi pe-mpăratu, să-l întrebi śi vrea iel cu mn'eata. C-apă noi ţ-om ağiuta să faś tăt'i śelea.

S-o culcat Petrea. A doua zî d'imin'eaţa, să scǫlă d'imin'eaţă, scoat'e caprele d'in lămpaş, s-o suit una pi gîtu lui, şî una într-o mîn'ică, şî una într-o mîn'ică. S-o dus acolo. Cîn o ağiuns la zîd, o k'emat pi-mpăratu la zîd. O vin'it împăratu acolo.

— No, amu śi vrei sâ fac io cu t'in'e?

— Măi, Petre! Cum am făcut io cu t'in'e, aşa faś şî tu cu min'e!

Şî cîn o dat om pumn la zîdu śela, Petrea o-s că s-o făcut on lac acolo. Împăratu o întrat groaza cîn o văzu că-i aşa von'ic.

— Măi Petre! Da oare n-ar h'i mai bin'e ca sâ iei tu pi fata mę în căsătorii, să rămîi ğińer'li mn'eu!

— Ba bin'e-ar h'i!

Şî s-o hotărît sâ facâ nuntă. Ş-o făcut o nuntă mar'e şî tăţ cîn'ii o fos la nunta aśęia — iera tăs cu colaś în cǫdă, şî tăţ iera n'ebun'i d'i fǫme!

No, după śe o făcut nunta, o rămas Petrea împărat, şî pe Herşîl l-o pus ministru lîngă dînsu. L-o pus ministru acol lîngă dînsu. Fata-mpăratului Roş trăię bin'e c-um farmaśist. Într-una d'in zîle, fata-mpăratului Roş, fimęia lu Petre, îi spun'e:

— Io mă duc la primblare.

Iesă la primblare, şî Herşl rămîn'e cu Petrea acasă. Petrea nu iera atît d'i esperimentat, da Hęrşl o pînd'ę, o urmărę tare. O vęd'e că vorbeşt'e cu śin'eva în stradă. Vin'e-napoi şî spun'e:

— Mă Petre! Şt'i śeva?

— Śe?

— Fimęia ta vorbeşt'i cu un domn acolo. Uit'i.

Dacâ i-o spus câ vorbeşt'i n'evasta cu-on domn, Petrea întrâ înăuntru, ię lămpaşu, aprind'i lămpaşu şî ięse caprili.

—Śi ţî-i voia, stăpîn'i?

— Śe: — S vă duśiț sâ vid'eț či vorbeșt'i n'evasta m'ę cu domnu aśela!

O pl'ecat o capră, ș-o vin'it imed'iat și i-o spus. Cîn o vin'it, i-o spus, dzîśi:

— Stăpîn'i — dzîśi — n'evasta dumn'itali s-o sfătuit ca-s t'e-omuar'e în nuapt'ea asta! Farmaśistu ar sâ vii la dumn'eta ș-ar sâ t'e-omoari! Sâ fii atent!

Dac-o văzut Petrea așa, o opri pi Hęrșl ca sâ doarmâ și iel cu dînsu, și sara s-o culcat! Hęrșl dorn'ę pi-om pat, Petrea cu n'evasta trăbuię s-sâ culśi pe alt pat. Da n'ivasta-i spun'i, fata împăratului.

Dzîśi: — Măi — dzîśi — ieu ma am śeva d'i lucru, și tu t'i culcâ!

Sâ culcâ, ię o luat on giergief și l-o apucat acolu śeva d'i lucru, și coasâ śeva, să facâ śeva — śe șt'iu iu, śe-o făcut acolo — cîn o fost noapt'ea mai tîrdzîu, numa śe-aud'i d'iodatâ câ sâ diskidi ușa.

Cîn s-o diskis ușa, intrâ farmaśistu-n casă c-un cuțît mari [42]), hęi, Petre dorn'ę, l-o fost luat suomnu. Herșl nu dorn'ę, fost atent.

Cîn o văzut Hęrșl c-o untrat aśela cu cuțîtu-în casâ, sâ uitâ la dînsa, ię-i faśi sămn câ doarmi Petrea.

S-apropk'ii d'i dînsu cu cuțîtu și cîn vra sâ bağí cuțîtuntr-însu, Hęrșl sari d'i pi pat.

— Peetri, iacâ t'i-împunği!

Atunś sâ tridzășt'i [43]) și Petri.

— Śe-o vrut, măi, sâ facâ?

— O vrut sâ t'i-împunği, uit'i śi cuțît ari!

— Apîi dac-o vrut sâ mă-înpunği, împunği-l tu pi dînsu!

Scos Hęrșl sabg'ia, și i-o tăęt capu! L-o dat ğios d'i pi balcuon. S-o terminat cu farmaśistu. Iarâ scot'i Petrea lămpașu, aprind'i lumńińili śęlea, vin caprili.

— Și ți-i voia, stăpîn'i?

— Sâ mâ duśiț d'i un'i m-ați adus! la locuința mę.

[42]) Pov. schițează volumul, cu dreapta întinsă. [43]) Pov. tresare.

O d'ispărut, d'iodatâ sâ tridzăşt'i Hęrşl cu dînsu la masâ acasă la dînsu.

— Petri, da cum am vin'it nuoi aiśi?

— Măi, d'i un'i ai vin'it, ieş pruost?

— Măi, poat'i-s prost!

Stau iei śi stau d'i vuorbâ, sâ duśi Hęrşl sâ culcâ, după śi-s duśi sâ culcâ Petrea scoat'i lămpaşu, vin caprili.

— Śi ţ-î voia, stăpîn'i?

— Sâ mă-învăţaţ śi-i d'i făcut!

— E, śi-i d'i făcut? Dar dumn'ita ai făcut numa pintr-un muoment asta — dzîśe — asta nu-i! Mn'ita ai part'ea dumn'itali acolu d'i un'i n'e-ai adus pi noi, şî mn'eta acolu trebîi sâ m'eri!

— Măi capr'e, şî dacă-l las ieu pe Hęrşl împărat în locu mn'eu ar sâ h'ii bin'i?

— Bin'i ar sâ h'i!

Îndatâ să ascund caprili, śela pun'i mîna pi sunării, [44]) sunâ, vin'e Hęrşl.

— Măi Hęrşl, şti la śi t'i-am k'emat?

— La śi m-ai k'emat?

— Vreu sâ-s spun śeva! Tu ăi sâ puo sâ h'i împărat în luocu mn'eu? Vrei sâ rămîi tu împărat în locu mn'eu?

— Hăi d'i min'i, Petri! Pă cum ieu sâ h'iu cu fata împăratului? Ieu sâ h'iu împărat? Pî ieu vręu! Şî ieu am sâ h'iu mai cumint'i ca tin'i, măi! Dacâ tu ăi sâ mă laş pi min'i împărat, apâ ieu am sâ omuor pi împăratu Roş, ş-am sâ rămîn numa ieu împărat!

— Treaba ta! Ut'i, mîn'i d'imin'eaţâ, sâ şt'i câ-z dau împărăţîia în primiri, şî tu sâ h'i împărat!

Dzîs şî făcut! S-o hotărît aşa.

A doaua dzî d'imin'eaţâ cîn s-o sculat, o luat p'e Hęrşl, s-o dus la împăratu acolu, l-o umurît pi-împăratu şî p'i împărăt'easa, şî i-o lăsat lu Hęrşl împărăţîia! I-o pridat n'evasta, ş-o işît în drum.

[44]) Pov. apasă în masă, cu stînga.

Cîn o ișît în drum, a aprins lămpașu, o vin'i caprili:

— Śi ți-i voia, stăpîn'i?

— Sâ mă duśiț d'i un'i m-aț adus!

D'eodatâ s-o tr'ezît în poiana śęi mari. Acolo un'i-o dorn'it iel nọpt'ea śęia d'intîi. S-o trezît acolu, o loat șî iel lămpașu-m mînâ ș s-u dus. Cîn u tricut pi lîngâ Dunâri, o audzît śeva plîngîn [45]) su malu Dunării:

Da s-o to dus înnăint'i. Śi sâ vadâ? La mn'ijlocu poien'ii śelia o turmâ d'i uoi d'i nu sâ mai vid'ę capâtu, ș-o fată, stăt'ę șî pădzę uoili śęlę, șî plînğę, șî coså. Da ira mai fainâ cusîtura śei cari căd'ę d'in lacrâmi, cari plînğę, d'icît aśęî śe-o cosę d'in mînâ!

S-apropii d'i fata śęię:

— Bunâ dzîua, măi fato!

— Mulțam mn'ital'i, voiniśe.

— Da śi faś, d'i śe plînği?

— Ei, cum sâ nu plîng? câ — dzîśi — mîin'i pl'ec d'i-aiśea ș-am avut șî ieu on luoguodn'ic, șî nu șt'i Dumnădzău d'i dînsu und'e-a h'i!

— Ei, śe logodnic ai avut?

— Ei — dzîśe — am avut pi unu Petre! — dzîśi — cari o logod'it cu min'e șî — dzîśe — o vin'it frațî mn'ei, o aflat tata d'i min'i, ș-u vin'it frațî mn'ei șî mîn'i plec d'e-aiś. Ei șî-i las bat'ista asta, i-o cuos ș-o las aiśea, puat'e-o găsî-uo batîr pi asta odatâ cîn a vin'i iel pi-aiś. Câ pi min'i nu mă mai găsęșt'i!

— Da dacă-ar śi aiśea, l-ai cunoașt'i tu?

— Apîi d'i un'i sâ-l cunosc? Dọrâ ira un cuopil cîn s-o dus d'i-aiś!

O scos îndatâ in'elu, șî i-o arătat in'elu, dzîśi:

— Tu cunoști ińelu ăsta?

— Cunuosc! Ăsta-i al mn'eu!

— Da!

— Pă tu ieș P'etrea?

[45]) Pov. subliniază, cu stînga.

— Ieu !

O cuprins-o îm braţâ
şî s-u sârutat în faţâ
fârâ d'e-oliag d'i gr'eaţâ ! . . .

— Nǫ — dzîśe — Petriucâ, bin'i că-ai vin'it ! Câ ş-aşę nu mâ mai avęi tu, dacâ nu vin'eai astâz ! — dzîśe — amu t'i duśi la mama, şî-i spui mamii aşę. Sâ răcn'eş pi dînsa, sâ ţîpk'i aco la dînsa, sâ faś gălăğii câ d'i śi paşt'i uoili pi pămîntur'li tal'e ? . . . câ — dzîśi — doară ęstea-s averili tali ! Atunśea mama ar s-împęśi cu t'in'i ca sâ faśim nuntâ. Şî după śi faśim nuntă-ătunśea sînt'im feriśiţ. Atunśea-i bun !

S-o dus îndată acolo la bord'eiu babii, cîn o ağiuns acolu-o strîgat pi babă afarâ, mari coméd'i:

— Măi babă, d-apâ cum d'e-ăi lăsat tu uoili ca sâ di pi pămîntur'li m'ęli, cum d'i-m paşt'i tu pămîntur'li męli, cu uoil'i tali, nu şt'iu śi.

— Măi, d-ap Petriucâ, d-apîi dacâ ai vin'it tu — dzîśi — nu-i nim'nicâ d'intrî-asta, câ dǫrâ pămîntu-i a tău, şî-i a mn'eu.

— Nu-i a tău, i-a mn'eu ! Ieu îs stăpîn aiśea, şî . . .

Cu bin'i s-o lǫt baba darâ cu buna cu dînsu, şi-o-nśeput nuntâ.

Ş-o făcut o nuntâ ş-o anunţat p'i tăţi împăraţî d'in tăt'i colţur'li lumii sâ vii la nuntâ.

Cîn o fos dzîua nunţî, o vin'it şî tata lu Petri, şî tata fęt'ii la nuntâ, ş-o vin'it Pajura, o cununat. S-o strîns lum'ea d'i pi lum'e-acol la nuntâ !

În timpu śela śi sâ petreśe nunta, îi lăsăm noi pi dînşî-acolo, sâ nuntească, noi n'i duśim sâ vid'em śe-o măi făcut Hęrşl !

N'evasta lu Hęrşîl dupa noauâ lun'i d'i dzîli-o născut un copil.

Cîn o avut copilu lu Hęrşl tri an'i d'i dzîli, s-o rugat la tat-so sâ-l ieii la vînat. La fel' cum s-o rugat şî Petrea.

Hęrşl nu-o avut încotro, şî l-o luat la vînat. La fel' o păţît ca şî Petrea. L-o amăğit aśel'ea tri capre albe, pînâ

śi s-o rătăśit d'in păduri pîn śi s-o rătăśit îm păduri, şî pe a doaua dzî d'imin'eaţă, o fos şî iel îm marğina pădurii[46]). Şi-o porn'it şî iel prin livada aśęia!

O trecut pe-acolu, pi la Dunâri ş-o audzît plîngînd şî iel, baętu lu Hęrşl, o vin'it la nunta, togma acolu sâ veselę nunta, sâ petreśę nunta, d'iodatâ vęd'i, vęd'i Petrea că-aparę-un copil la pǫrtâ.

Cîn o apărut acolu un copil la puartâ, o dat sâ-i d'ęie drumu înuntru[47]), o vin'it înuntru.

— Bună zîua!

— Bună zîua!

Dzîśe: — Am audzît că aveţ şî dumevǫstrâ nuntâ ş-am ven'it şî ieu la nuntâ!

D'eodatâ sâ duśi, ş sâ puni, ş-aşadzâ lîngâ masâ, lîngâ Petrea. Doară Petrea-i ira tatâ. S-aşadzâ lîngâ Petrea şî pe-aśela timp, puat'i nunta a h'i fost pe isprăvit'e, da fiicari spun'ę o povęste ş-pleca acasâ.

O vin'it timpu la băęt. Sâ scoalâ băętu-n piśoari:

— Domn'ilur, dacâ-m daţi voii, sâ spun şî io o buca d'i povęsti car'e-o şt'iu ieu!

Şî s-o dat ş-o spus povest'ea aşę cum v-am spus ieu dumn'evǫstrâ pînă aiśi, aşa o spus băętu lu Hęrşl povestea tătîn'i-su, lu Petre, i-o spus-o.

Şî la urmă-o dzîs, dzîśi —:

— Dacâ dumn'ivǫstrâ nu cr'ęd'iţ, — dzîśi — aiesta ięsti tata mn'eu! mn'irele. Şî tata mn'eu o făcut tăt'i vit'ijîili lui şî tăt'i cît'i le-u făcut iel, l'e-o făcut tăt'i pim put'erea lămpaşului, şî dacâ sînt'eţ aşę d'i bun'i, sâ-m daţ lămpaşu śela să vi-l arăt!

Ş-o pl'ecat tat-su şi-o luat lămpaşu, şî i l-o dat[48]). Cîn i l-o dat, l-o luat şî l-o aruncat în mn'ijlocu căsî. Cîn l-o aruncat în mn'ijlucu căsî, o apărut tri fiśori d'intr-aśelea tri capri! Câ fiśorii śeia o fuost a babii, o fuost fiśori d'i-mpăraţi

[46]) Pov. ridică arătătorul stîng. [47]) Pov. arată înainte, cu arătătorul stîng. [48]) Pov. întinde stînga înainte.

blăstămaţ: că pînă śi l'e-a spun'i śin'iva povęst'ea sâ nu sâ puatâ faśi fiśori! S-o făcut tri fiśori.

S-o pitr'ecut nunta śęia, Pajura cîn o audzît, ș-o smuls pęn'ili, și-o fuğit d'i — ię-i cununasă pi Petrea — o fuğit, s-u dus acasâ[49]. S-o spart nunta. O rămas tri fiśori a babii, o rămas Petrea, ș-o rămas fiśoru lu Petre, ad'ică băętu lu Hęrșl, acolo.

A doaua dzî după nuntâ, o dzîs Petrea către fiśorii babii câ iel sâ duśi sâ vadâ śe-o audzît plîngîn acolo su mal.

Fata, fimęia lu Petri, i-o dzîs:

— Nu t'i mai duśi n'icăir'i, câ dacâ ai s-t'i duś, śin'i ști śi sâ-întîmplâ cu t'in'i!

Nǫ, iel nu-o vrut s-o ascult'i ș-s-o dus acolu la mal.

Cîn s-o dus la mal acolo, toț plînğę. S-o băgat acolu su mal, ș-o scuos d'e-acolu. Śe-o scos? O scuos o fatâ car'e-avea soarl'e-n k'ept șî luna în spat'i, șî doi luśeafiri pi umăr, așę d'i frumoasâ ira, d'i nu mai igzista pi lum'i.

O-ntrebat-o câ d'i śi plînği?

Dzîśi —: Cum sâ nu plîng, câ pi mini atunśea m-o născut mama mę, cîn ai prins-o tu d'i piśoar'e! Șî d'ispre aśęi śudâ m-o blăstămat mama, ca ieu sâ h'iu fim'eia ta! Șî iu d'i-atunśea plîng șî t'e-așt'ept pi t'in'i!

— Hîei! bin'i! Amu mă așt'epți tu p'i min'i, d-apâ ieu m-am însurat. Mn'i-am luat fimęię mę!

O lǫt și-o scuos-o pi mal d'iasupra. O scuos-o pi mal, șî ię tot plînğę într-unâ! Cîn o vădzut Pajura pi Petrea șî pi fata śęię frumoasâ c-o scos-u d'i su mal, o vin'i șî i-o luat șî i-o dus Pajura la dînșî, la dînsa acas. C-o d'ispărut șî Petrea, șî fata śęia frumoasâ[50]).

A aşt'iptat băętu lu Hęrșl, băętu lu Petre, o așt'eptat doauă tri dzîl'e-o vădzut câ nu mai vin'i tat-su, i spun'i într-u bunâ dzî:

— Mamă, iu mă duc după tata să-l caut!

— Hai d'i min'i, d-apâ tu ieș mn'ic! Cum ai să t'i duś tu dupa tat-tu? Śi, śi put'er'i ai tu? Śi vręi sâ faś tu?

[49]) Pov. subliniază, cu stînga. [50]) Pov. subliniază, cu stînga.

Da un frat'i d'e-aśeia, um fiśor d'e-a babii, i faśi sămn:

— Lasâ-l sâ sâ ducâ ! [51])

I-o dat drumu la baęt sâ sâ ducâ, cîn o ișît afarâ, fiśoru śela s-o dat pisti cap, s-o făcut un cîn'e ș-o luat-o după băęt.

Ș-o mărs pînă acol un'e-o audzît băętu. Cîn o ağiuns acolo, śi sâ vadâ ? O văst băt'elișt'e [52]) pi iarbâ, nu-i n'imi. Băętu nu-o mai șt'iut încotro să-apuśe.

O prins a plînği baętu. Baętu o prins a plînği, șî cîn'il'i-o prins a lătra. D'i un'e-o fos, d'i-acolu d'i sus, d'i un'i-o fost Pajura, sâ uitâ, vęd'i pi băęt șî p'i cîn'ile śela.

S-duśi în casâ șî spun'i:

— Vai d'i min'i, măi ğin'iri — dzîśi — um băiețăl atîta d'i frumos, ș-on cîn'i — dzîśi — baętu plînği șî cîn'ili latrâ !

Cîn o ieșît Petrea șî l-o vădzut, dzîśe:

— Aśela-i băętu mn'eu !

— Ei ! pă — dzîśe — ieu mâ duc sâ-i aduc încęśi !

— Nu, mamâ, sâ nu t'i duś, câ dacâ mn'ita ai sâ t'i duś, să sperii baętu ș-ar sâ muară ! Da fă mn'eta aşę, dă-n'i noau put'eri, ca sâ n'i put'em nuoi cuoborî pînă acolu, și-atunśea nuoi i-uom aduśe aiśi ! Una om prind'i cîn'ili, și-unu om prind'i pi baęt, șî i-om aduśe-aiśi !

Pajura i-o dat put'eri la, lu Petre șî la fată șî s-o coborît pînă aproapi.

Cîn o ağiuns aproapi, cîn'ili u luat-uo la fugâ ! Șî baętu după cîn'i ! Șî i o to fuğit ca sâ prindâ cînli, pîn śe-o trecut pisti hotaru Pajurii. După śe-o tr'ecut pisti hotaru Pajurii o aşt'eptat fiśoru, s-o dat pisti cap, s-u făcut uom.

— Ei — dzîśi — ia asta am vru ca sâ vă scot [53]) pi vuoi d'i la Pajurâ !

I-o lęt șî i-o dus acasâ ! I-o dus acasâ ș-o trăit acolu, ș-o luat fiśoru lu Șandoru [54]) o lęt p'i fata Pajurii. Ș-o făcut altâ nuntâ șî alt'i mîncari, șî alt'i băuturi.

[51]) Pov. schițează un gest de eliberare, cu stînga. [52]) Pov. arată înainte, cu stînga. [53]) Pov. subliniază, cu stînga. [54]) Pov. se corectează, după imprimare: « am greșît: fiśoru lu Herșîl ».

Ș-am încălicat pi un pai d'i săcară,
și iar am spus o minśunâ !

In Fieraru Emilian; Floreni, rn. V. Dornei; *culeg.* O.B.—Al.A., la 29.III.1953; *transc.* O.B., Al.A.; *durata:* 39'; A.I.F., i. 13211.

Pov. o știe: « tot » (de mult), « d'in pădure: munčitorii să dučea sara în colibă, api spun'ẹ sara, că nọapt'ea-i mare ».
Ai mai spus-o? « spus: să strîng cîte 5—6 șî mă iẹu la poveșt'i. »

Episodul cu lampa fermecată este atestat la noi sporadic în 7 variante (Schullerus, la nr. 561, indică numai o variantă: lampa lui Aladdin), dar o desfășurare asemănătoare cu varianta noastră — aducerea fetei de împărat, păcălirea urmăritorilor și căsătoria cu aceasta — se întîlnește numai în 3 variante din nordul Moldovei, din care două inedite. St. Thompson, în *Folktale*, p. 71—2, arată că tipul despre duhul din lampa albastră (562), foarte rar necontaminat cu tipul *Lampa lui Alladin* (acesta originar din *1001 nopți)*, este răspîndit în sud-estul, dar mai cu seamă în nord-estul Europei, frecvența de aici datorîndu-se variantei din H. C. Andersen.

BÎŢ-BOBEICĂ

Păi a fost un om sărac. Cam cum am, dă ezemplu, cum aşi fi şi ieu acu. Acu, omu-ăsta sărac avea şi doisprezeče copii. Iel n-avea niči un venit, niči un pămînt ca să să poată să hărănească şi iel cu čeva, copii mulţi, če să facă?

— Fă nevastă, dă če, fă, Dumnezău pă mine m-a rînduit aşa rău? Sîn sărac lipit [1]) dă n-am nij la copii če să le dau să mănînče. Şi frati-meu — mai avea un frate; ala şidea dăstul dă bine, bogat, nu ştiu če. Şi iel iera cununat d-un puopă, naşisău. — Fă, ioite če-am să fac ieu: ieu am să iau mîine toporu la mine şi-am să mă duc, unde-oi da dă Dumnezău, să mă duc să-l tai! [2]) Če mai încoa şi-ncolò!

Da nevasta če-i spune?

— Če mă — zîče — ai înebunit, ori če-ai? Unde să găsăş tu pă Dumnezău — zîče —? Če strică Dumnezău?

— No! că mă duc — zîče — că iel m-a rîndui pă mine rău!

A plecat, omu-ăsta. Scoală dă dimineaţă, şi ia toporiţa pă mînă [3]), şi pleacă. O ia şi iel pă drum, dă vale, mergînd.

Acuma, Dumnezău, sigur că-i iese numaidăcît înaintea lui. Şi-l întreabă:

— Če, măi omule, un te duči tu?

— Ei — zîče — če să mai mă-ntrebi şi tu — zîče — unk'iaş ca tine, bătrîn! Lasă-mă-n pače că — če — sîn supărat.

— Păi bine mă — če — dă če ieşi supărat?

— Păi d-aia — zîče — că hoţu dă Dumnezău, pă mine — zîče — m-a rînduit aşa dă rău, dă — zîče — n-am če da la

[1]) Pov. duce dreapta la piept. [2]) Pov. loveşte cu dreapta în palma stîngă. [3]) Pov. pune dreapta pe îndoitura cotului stîng.

copilaşii mei să mănînče! Frati-meu — zîče — are vači cu lapte, are oi, are gospodărie frumoasă, are pămînt, naşu puopa — zîče — to la fel, şi ieu — zîče — n-am o mămăligă dă mălai![4]) să le fac la copii să mănînče! Şi-aşa — zîče — mă duc, unde-oi da dă iel, să mă duc să-l tai!

— Măi omule — zîče — ntoarče-te-ndărăt. Na — zîče — uiti berbečelu ăsta[5]) — i-a dat un berbec, u miel, după iel — na — zîče — mielu-ăsta. Tu — zîče — cîn ti-i duče acasă cu mielu-ăsta, să-i zîči aşa — zîče: — « Scutură-te, berbečel! » Că — zîče — berbečelu-ăsta — zîče — scoate numai aur — zîče — dîn iel; dîn lîna lui — zîče — numai aur!

Să uită[6]) omu-ăla la unk'iaşi şi la berbečel. A pleca cu iel, bunînţăles.

Acuma, cum a făcut-o Dumnezău în aşa fel, dă l-a apuca noaptea la naşî-său[7]). La popa!

Îl k'iamă popa-n curte:

— Băi fine, te-a apuca noaptea! Dă unde vi?

— Ei — zîče —! Uite če: m-am întîlni — zîče — c-un uom — ăla nu i-a spus că ie Dumnezău — mi-a da — zîče — berbečelu ăsta. Dar — zîče — acuma că stau la dumneata — če — dumneata să nu-i zîči: « Scutură-te, berbečel! », că — zîče — numa aur iese din iel!

S-a culcat unk'iaşu. Popa, piste noapte:

— Scutură-te, berbečel! — i-a umplut[8]) odaia dă aur, popii!

Ei, če să facă popa să-i sk'imbe berbecu? I-a loat berbečelu, şi i-a dat un berbec de-ăştelanţi[9]); d-ai lui. Şi-a plecat; unk'iaşu, sigur, prost, nu l-a cunoscut, plecat acasă.

— Scutură-te, berbečel! — acaz, ea! če să scuture berbecu? Nimic!

Apucă şi taie berbečelu; ala dă la naşu-său; îl taie!

În zîua ailantă pleacă iar[10]). To după Dumnezău! Să-ntîlneşte iară cu iel.

[4]) Pov. pune mîinile încrucişate peste piept. [5]) Pov. ridică stînga. [6]) Pov. întoarce capul spre dreapta. [7]) Pov. loveşte palmele [8]) Pov. arată spre dreapta, cu capul. [9]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [10]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta.

— Če ie, mă? Un te duči?

— Ia nu mai mă-ntreba și tu! Mai m-a-ntrebat un moș eri și mi-a dat un berbec. Čea că toarnă aur dîn iel — zîče — cîn coló m-am dus acas și m-am năcăji pă iel, și l-am tăiat!

— Măi omule — če — fi dă-nțăles! Na — zîče — fundu-ăsta[11]) — i-a dat o masă, ca un çapac așea[12]) — acuma — zîče — țiie nu-z mai trebuie să mai cumperi nij mălai, ni nimic; numa să-i spui așea — zîče —: « Dășk'idi-te, masă frumoasă! » Că ia să dășk'ide — zîče — cu fel dă fel dă mîncăruri, fel dă fel dă băuturi, fel dă fel dă bănet, dîn masa asta! Și-atunčea — zîče — te-mbogățâ și tu!

Fače-n așa fel și-l apucă noaptea to la popa![13])

Acuma, popa sigur că să-nvățase la daruri, dă la fină-său.

— Nașule[14]), să nu cumva să zîči: « Întinde-te, masă frumoasă! »

A zîs iel: « Întinde-te, masă frumoasă! », a mînca[15]) cu toți-acoló, a bău cu nașu-său, cu nașă-sa dîmpreună coló. Eh! Cum să facă[16]) popa să-i șk'imbe fundu?

Să duče și iel în noaptea-aia la um tîmplar' și-i fače un fund izectic[17]) ca și ala, la fel, ca să nu-l cunoască.

A loat prostu, a plecat cu iel acas.

— Dășk'ide-te, masă frumoasă! — Drači! če să deșk'iză un lemn, un fund! Îl ea, și-l sparğe, și-l bagă-n foc.

Plecat iar; al treilea, iar după Dumnezău.

Iese iară înainte:

— Če, măi, unde te duči iar?

— Ia lăsați-mă în pače, mă — če — m-a mai păcăli doi, mai mă păcăle și tu?»

— Mă, na bîta asta[18]) — zîče. — Du-te — zîče — cu bîtulița-asta. Cînd i-i zîče: « Bîț-Bobeică! », apăi — zîče — asta[19]) — zîče — ț toarnă la bănet — zîče — cît, cît vrei tu!

— Da?

[11]) Pov. ridică stînga. [12]) Pov. schițează un cerc, cu mîna. [13]) Pov. arată, înainte, cu arătătorul stîng. [14]) Pov. arată înainte, cu stînga. [15]) Pov. subliniază, cu stînga. [16]) Pov. lovește palmele. [17]) Pov. lovește palmele. [18]) Pov. ridică stînga [19]) Pov. subliniază, cu dreapta.

— Da!

— Bine!

Să duče-acas. Îl apucă noaptea to la nașu-său.

— Nașule, uite: am adus bîta asta [20]), da să nu cumva să zîči peste noapte: «Bîz-Bobeică!»

Acuma ăla sigur că se-nvățase, o fi zîs că ie și bîta to ca și masa și ca berbecu. Peste noapte cînd a dormi fină-său:

— Bîz-Bobeică!

A-nčepu bîta să-l bată pă popa, și tos copiii, și preoteasa dă dedese [21]) alte ălea peste iei!

Acuma nu mai putea să mai oprească bîta dîn bătaie! Nu putea s-o oprească absolu, dă loc! Strigă popa:

— Fine, fine, fine, fine, fine, fine, sai [22]) că m-a omorî bîta!

— Ei, nașule, păi če-ai căutat la ia?

— Fine, fine potolește bîta — zîče — oprește-o, că-z dau și masa [23]) care ți-am loat-o, z-dau [24]) și berbecu!

Să scoală unk'iașu, îi spune:

— Potoli, Bobeică, potoli, Bobeică!

Gata! Bîtulița s-a potolit, s-a dus în mîna lui. Să duče și popa și-i aduče și masa care i-o luase, și-i aduče și berbečelu.

Să duče-acas unk'iașu și cu berbecu, și cu bîta.

Acuma, nevastă-sa, cînd îl vede cu berbečelu și cu masa-aia și cu bîtulița pă mînă [25]):

«Ę! Ăsta — zîče— ori că mai vine cu čeva — zîče — ori că vine cu nimic!»

— Bă — zîce — stricatule, te-ai zăpăčit draclui — zîče — nu mai ie nimi dă capu tău! Ai veni prima dată c-un berbec [26]), l-ai tăiat, ai venit o dată c-o masă [27]) — zîče — ai spart-o, ai băgat-o pă foc; acuma — zîče—mai vi — zîče —

[20]) Pov. ridică dreapta. [21]) Pov. se răstește, cu dreapta. [22]) Pov. lovește genunchiul drept, cu dreapta. [23]) Pov. enumeră pe degetele stîngi. [24]) Pov. enumeră pe degetele stîngi. [25]) Pov. pune dreapta pe cotul stîng. [26]) Pov. enumeră pe degetele stîngi. [27]) Pov. arată spre stînga, cu stînga.

şi cu ăştea [28]) — zîče? — Vezi bine că n-ai mălai — zîče — şi-ai veni cu berbecu, să-l tai, şi p-ăsta?

— Tači, fă, dîn gură, să vezi tu — zîče — če iese dîn berbecu ăsta?

Cînd i-a spus: «Scutură-te, berbečel!» i-a umplut unk'-iaşului casa numai şi numa dă aur. «Dăşk'ide-te, masă frumoasă!», iel nu mai cumpăra nimic [29]) absolu, mînca şi bea şi, s-a făcu băieţ ăştea mari.

În fine, i-a căsători băieţî, fieşcari la locu lor [30]).

Băiatu čel mai mic, avea optîsprezeče ani. Iel če-i spune?

— Ei, tată, p-ăilanţi i-ai căsătorit, la locu lor la fieşcare. Ieu am, trebui să plec d-aiči. Ieu am să plec!

— Păi unde-ai să te duči, mă?

— Ieu trebui să mă duc, să-m iau o fată dă-mpărat! [31])

— E-he! tu băiat, cum te-afli tu, dă ţăran, să iei fată dă-mpărat!

— Ieu am să mă duc, tată!

Acu, băiatu ăsta iera nezdrăvan; da niči iel nu ştia că-i năzdrăvan; niči iel nu ştia!

— Nu, tată — zîče — am să mă duc! Am ieu semnele-astea — zîče — că trebui să mă duc!

— Păi cum, mă — zîče — če semne ai tu că trebui să pleči?

— Ieu trebui să plec — zîče — să-m iau fată dă-mpărat!

N-a avu če facă ta-său şi cu iel, a plecat.

A-ncălica şi iel p-un cal, a lu ta-său, a plecat. Şi-a lua şi iel un rînd dă haine la iel, a lua şi iel bani cît a putu la iel, şi-a plecat, înspre răsărit.

Mergînd iel aşa, spre răsărit, čine ştie cît, săptămîni întreği, luni întreği, pînă la o răspinte mare. La-o răspintia-aia, în dreapta [32]) să zîdea o mînăstire; acolò, între răspintea-aia. Şi la lucru, acoló iera numai şi numai şcoală dă călugări pentru biserica-aia.

Da iel să uită-acoló: [33])

[28]) Pov. arată spre stînga, cu stînga. [29]) Pov. subliniază, cu mîinile. [30]) Pov subliniază, cu dreapta. [31]) Pov. ridică dreapta. [32]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [33]) Pov. se uită spre dreapta.

« Hei — zîče —če mai biserică — zîče — face ăștea aiči ! »
Călare, oprește calu și șade. Acu un călugăre l-întreabă:

— Da mă, măi băiete — zîče — če te uiți și tu la noi — zîče? — Dacă ț-ă dă muncă, dăscalecă [34]) calu — zîče — și vin dă munčește și tu c-aij, la noi, nu te uita — zîče — numa la noi !

— Ei — zîči — părinte — zîče — nu stau d-aia, ieu trebui să plec — zîče — să mă-nsor — i spune băiatu.

— Păi bine, mă — zîče — dă cîte ori vi tu pă drumu ăsta, dă cînd ai plecat tu d-acas?

Iče —: Cîteva săptămîni — cum i-a spus iel — am plecat. Pleca — zîče — unde-oi găsî și ieu o fată dă-mpărat, s-o iau dă nevastă.

Acuma un călugăre dîn iei, če-i spune?

— Măi băiete, uite: apucă drumu-ăsta [35]), și te scoate tomnai într-o-mpărățîie. Acoló, ai să vezi și tu — zîče — scris:

hîrtii
pîn prăvălii,
răvașe
pîn orașe,

că împăratu-ăsta — zîče — are o fată-n căsătorie, care vrea s-o mărite, dar însă numai care vrea să-i facă porunca lui [36]), bunînțăles.

Sosăște și băiatu-ăsta-acoló, la-mpărățîia-aia.

Acuma, iel sigur că iera nezdrăvan, da calu l-avea semplu; calu lu ta-său, d-acasă; semplu.

Să duče și iel acoló, čitește [37]) și iel, vede scris p-acoló.

Acuma toți băiezi dă-mpărați, toți studenți, toți, dup-în toată lumea [38]), să dučea la fata-asta a-mpăratului, s-o ia-n căsătorie, și nu putea [39]) să-i facă plăčerli care le čerea-mpă-

[34]) Pov. subliniază, cu arătătorul drept. [35]) Pov. arată înainte și spre dreapta, cu dreapta. [36]) Pov. subliniază, cu stînga. [37]) Pov. subliniază, cu dreapta. [38]) Pov. ridică dreapta. [39]) Pov. lovește palmele.

ratu: trebuia să să-nalțe, cu calu, dă la poartă, dă noo stînjîni [40]) dă-nalt, și fata-acoló [41]) -ntr-un foișor, să dea cu măru d-acoló, dă sus, dîn foișoru ala [42]), și pă čine-o lovi [43]) cu măru în cap, ala i-o fi dă soțîie.

Acuma če ie? Ăilanți avea cai, puterniči, da iel, če? un cal semplu!

Ducîndu-să iel, băiatu-ăsta, acoló la poartă, uitîndu-să la studențî ăștea, la-mpărațî ăștea, cum alerga, să-nălța cu caii, și če să facă iel?

« O, Doamne — zîče — dă če nu-m dai șî mie o putere la calu mieu, cînd oi încălica acuma pă iel, să-ncalic — zîče — să fiu — zîče — încă trei stînjini [44]) mai sus ca čeilanți? »

Gata calu, s-a scuturat: [45])

— Ei, stăpîne, încalică pă mine — zîče — că tu ai să răușești! — a-nčepu calu să vorbească cu iel!

A-ncălica băiatu pă cal, s-a-nnălțat încă dă șase metri, dă șase stînjeni [46]) mai sus ca caii împăraților ăilanți!

Acu, fata sigur că care iera mai nalt, mai sus [47]) în ăla trebuia să dea cu măru. Cînd aruncă cu măru, drept în cap [48]) îl lovește; după če-l lovește-n cap, măru nu s-a mai, n-a mai căzu jos, s-a dus, s-a băgat [49]) pă sub guleru hainii, și-a intrat în sîn!

Hei! Fieșcare, să dea jos cu caii, să vază la čine ie măru.

Cînd iese, iel a lăsa mai pă urmă [50]) dă to, să rămîie-n urmă.

A ieșit [51]) fel dă fel dă băiez dă-mpărați, ștudenți, če n-a ișit? Caută măru, nu!

Acuma, ăsta dă fapt, na, copil dă la țară, băia dă la țară crescutî mai rău, mai nu știu če, iel numaidăcît dăscalică calu, și bagă mîna [52]) pă mînică, și scoate măru.

Acu, nevastă-sa, fata-mpăratului, sigur că nu-i plăčea dă iel! Că nu prea iera iel așa făcut, cum trebuia. Iei îi plăčea

[40]) Pov. arată în sus, cu dreapta. [41]) Pov. arată în sus, cu dreapta. [42]) Pov. arată în sus, cu dreapta. [43]) Pov. subliniază, cu arătătorul drept. [44]) Pov. arată în sus, cu stînga. [45]) Pov. scutură capul. [46]) Pov. arată în sus, cu dreapta. [47]) Pov. arată în sus, cu dreapta. [48]) Pov. duce dreapta la ceafă. [49]) Pov. pune stînga pe umărul drept. [50]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [51]) Pov. arată spre stînga, cu stînga. [52]) Pov. duce stînga la buzunarul drept interior al hainei.

mai bine d-unî băia dă-mpărat [53]), care iera to la-nălţimea-aia, dar ia dă fapt, cînd a da cu măru, a vru să dea-n ăla,[54]) şi măru s-a dus la ţăranu-ăsta.

În fine, n-a avu če să facă, l-a loat. Da-mpăratu če-i spune?

— Ia uite če ieste — întreabă fata — ę, fă, če zîči, vrei să-l ei?

— Tată — zîče — če-am să fac? Dacă soarta mi-a fost aşa, ca să stau — zîče — c-un ţăran, soarta mi-o fi!

Da ta-său če-i spune?

— Nu! Ioite če ieste — zîče —: dăsară [55]), tu să te duči să dormi în odaia-ailantă [56]). Şi ieu bag doo paturi acolo. Tu, noaptea, la čeasurli doosprezeče, cînd i pleca — zîče — d-împărăţiia mea, dîn casă dă la mine — če — te duči în odaia-aia [57]), unde, că ieu îl bag pă iel într-o cameră — zîče — şi pă băiatu dă-mpărat. Acuma, tu la care pat i nemeri, cu ala ieşti! — şi-mpăratu dăştept!

Pune doo paturi: unu-n dreapta [58]), şi unu-n stînga [59]). Pă-ntuneric, acuma, băiatu dă-mpărat, îi spusese fetii că patul, al lui ie-n dreapta [60]), şi-al lu ţăranu ie-n stînga [61]), da ăla fin nezdrăvan, sigur, a ştiut. Peste noapte pînă să vie fata, iel numadăcît şk'imbă patu. Şî cîn a intra fata, a veni la patu ţăranului [62]). Iel, numadecît, o apucă dă gît [63]), pune plapoma pă ia şi şade cu ia pănă dimineaţă. Cînd vine ta-său să vază la care pat ie trasă ia, l-a găsît cu iel în plapomă:

— Tată, dăruit să-ţ fie, că n-am če-ţ face!

A făcu nuntă cu iel — şi cu băiatu dă-mpărat n-a vru să facă, că n-a fost, n-a vru fata, şi măru — a făcu nuntă cu

[53]) Pov. arată spre stînga, cu arătătorul stîng. [54]) Pov. arată spre dreapta cu arătătorul drept. [55]) Pov. ridică arătătorul stîng. [56]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [57]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [58]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [59]) Pov. arată spre stînga, cu stînga. [60]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [61]) Pov. arată spre stînga, cu stînga. [62]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [63]) Pov. pune mîinile pe umeri.

băiatu ăsta dă țăran. A petrecut acoló la nuntă, čine știe cît ! Încălicai p-o șea,

și vă spusăi povestea asta-așea !

Inf. Cristea Seceleanu; Bughea-de-Sus—r. Muscel; *cules* la 27.X.1956; *culeg* O.B.—Al.A.; *transc.* Al.A. (13—14.XI.1956); *durata:* 15′ 10″; A.I.F., mg 1320,

Pov. o știe « dă la unu dîn Lerești; acu doi ani, la Brașov, lucram cu iel — G′iorg′e Nikifor — iera șefu meu dă ekipă ».
De cîte ori l-ai auzit de la el? « În doo sări: sîmbătă șî duminecă sara, de două ori l-a spus ».
L-ai mai pov.? « L-am spus, aiči, astă iarnă ».
S-au întîmplat cele povestite? « Acu, dă, če să ziči: să povestește, domle; dacă-z minčiuni, tare-a foz dă cap care-a tipărit astea, Dumnezeu, če să mai zičem? »

Basmul este unul dintre cele mai răspîndite — datorită și variantei din colecția Eminescu — fiind atestat în toate provinciile țării în 27 variante. Din cele trei obiecte fermecate, masa (sau fața de masă) ca și ciomagul revin în aproape toate variantele. Acesta din urmă e înlocuit în 2 variante prin toba care genera soldați omnipotenți, iar în altă variantă prin biciul care făcea orice. Generatori de bani sînt, cel mai des măgarul (uneori calul), mielul (sau berbecele), cocoșul, luleaua, apoi în cîte o variantă capra, traista, vasul fermecat. În cîte o variantă apare vaca ce se mulge singură sau nuca executantă. Schullerus, la nr. 563, citează 13 variante.
A. Aarne, în studiul monografic *Die Zaubergaben*, Helsinki, 1911, crede că basmul ar avea origine orientală deși nu găsește nici o dovadă că versiunea orientală ar fi mai veche decît cea europeană. Krohn crede că tipul a venit prin Balcani — unde variantele sînt mai asemănătoare cu cele asiatice — și prin bazinul mediteranian în restul Europei (*Übersicht*, p. 51—2).

SĂRĂCUŢ PĂTRU

Auzîţ o povęste
ca un cuvîn d'in povęste,
căj d'e-acum mai lungă ięste.
Čin'e-a auzî,
bin'e s-a hodin'i.
Čel če n-a auzî,
a durn'i.

A fost un uom sărac, Sărăcus Pătru, ş-avę doi copilaşi. Da nu-i bai că iera sărac, da mînca cît şępt'e oamen'i. Da iera şi d'e lucru mai bun oleacă ca şępt'e oamen'i. Şî, iera cu soţîia d'e-a-mpreună şi s-a dat şî a vin'it frat'ele lui bogat ş-a dzîs:

— Du-t'e, tu femeie, la frat'e-tău să zie aiči la frat'e-tău să-m strîngă grîu d'i lîngă drum. Să-l aduc cu carăle la batoză să-l îmblăt'im.

— N-oi mę după puk'inosu-ăla.

— Du-t'e — dzîče — că mai bin'i-i îmbla la şępt'e căs ş-ačeia n-or găta — zîče — grîu d'e-adunat. Da iel mănîncă cît şępt'e, da a găta şî grîu d'e adunat.

Pleacă:

— Hai, şogór'e, că mîn'i-a strînğe frat'e-tău grîu să-l pun'em la batoză, să-l îmblăt'ia.

— M-oi duče.

Męre-acolo, să prind'e-a culę znopk'ii ş-a-i pun'e toţ în grămădz şî, um moş aduna spičele şî le puńę în znopk'i. Zin'e cumnată-sa cu prînzu, îi pun'e oala ğios:

— Uită, cumnat'e-aič îi oala. Să mînînči c-oi zin'i amn' iazăz cu alta ş-oi duče-o io asta.

— Bun.

Hai pleacă, să duče moşu, mę, şi sare la oala lu Pătru şî mînîncă cîz, vo patru muşcături.

— D'i če-ai mîncat, mă? Că n-ai čerut mîncare la čin'e lucri.

— Da če-am mîncat — zîče — patru muşcături?

— Ale patru-o fǫ porţia mę. Hai şi-amn'iazădz-îi fa aşę, coa că mînînj bătaie.

Tot aşę fa şi la amn'azăz. Vin'e cumnată-sa, ię oala gǫlă, duče čea plină. Mę moşu sara, iar îmbucă patru muşcături.

— Măi, moşule, ţ-am spus ţîie d'e če n-ai čeru mîncare la čin'e munčeşt'i?

Hai, să pun'e pă moş şî-l bat'e.

— Nu mă bat'e, mă, că io-s năr̦ocu frat'e-tău.

Uoo! păi dă-i bătaie, că:

— Păi a mn'eu năroc und'e-i?

Zîče:

— Nărocu tău stă-nt-un uom bat. Dumin'ecă d'emin'eaţă t'e du la han că li-i afla acolo. Da nu primn'i de la iel ńiemică d'ecît cloşca d'e la pui, că d'i ţ-a da ban'i, o d'e băut, o d'e mîncat, nu-l mai vez iară.

C-amu abg'ia aşt'eaptă čela să margă la han să vadă norocu. Să duče la han, vęd'e că zin'e un uom bat.

— Năroc, măi frat'e.

— Noroc.

— Nǫ, mą, că nu-i d'eşk'is hanu să bem, să mîncăm ǫriče.

Nu zîče n'emn'ică Sărăcus Pătru.

Să d'eşk'id'e hanu, să bag-acol:

— Nǫ, măi frat'e, če-i mînca, če-i bę? Îz dau ban'i, îz dau de tăt'e.

— Nu-m treabă n'emn'ic d'ecî cloşca d'e la pui.

— Da če, că-z dau ban'i d'e dzăče, douăzej de găin'i, če ţ-î bună-o cobă?

— Nu-m tr'eabă mie n'imn'ic d'ecî cloşca d'e la pui.

— Nǫ, na-s coba, du-t'e-n drumu-ţ ! [1])

Plecat čel uom cu găina-acasă. Pă cîn męre, îi ouă găina un uou. A dǫuă dzî, îi ǫuă două uǫuă. A tria dzî tri uǫuă. Cîn trec dzăče dzîle, dzăče uǫuă uǫuă găina pă dzî. Cîn trę o lună d'e dzîle, are o lună, cît'e dzîle înt-o lună, atît'ea [2]) uǫuă uǫuă. Cîn trę un an, cît'e dzîle-nt-on an, atît'ea uǫuă uǫuă. A făcu la găin'i un coşt'ei, s-a-mbogăţî čel Pătru. Avę doi copilaşi. Ş-a pus un învăţător la iei acasă. Pe cînd a făcu legătură cu un hotel, a ţînu hotelul cu uǫuă prǫspet'e un an d'e dzîle. Pî la doi ai d'e dzîle, ţîn'ę oraşu-ntreg cu uǫuă prǫspet'e.

Dup-acę, s-a-mbogăţît d'e-a ieşî sol d'e d'ietă d'in uǫuăle-ăle.

Învăţătoriu s-avę bin'e cu găzdoriţa acasă. Omu s-a dus pă tri lun'i d'e vară d'e sol la d'ietă. Copilaşi-i îmvăţa acasă şi-mvăţătoriu iera obijnuit cu mîncări bun'e, c-avę d'estule. Int-o dzî męre, să umblă p-acolo, iera k'iar dumin'ecă d'imin'eaţă, pă la coşt'eiu cu găina. La găină iera scris pă aripa dreaptă: « Cin'e-a mînca rărunk'ii d'in min'e, und'e-o durn'i, a lăsa o legătură d'e galben'i; čin'e va mînca in'ima mę, va fi împărat ». Zin'e-mvăţătoriu d'e-afară, zîče:

— Domn învăţător, meri la besęrică? — stăpîna.

— Mă duc.

— Če-ai mînca pă cîn zii d'e la besęrică?

— Să tai găina-ačeię, că — zîče — ş-aşa amu a peri că-i acolo [3]) sub hăizaşu coşt'eiului, şi-amu-a peri, că nu mai are und'e uua.

— Vai, dac-ačęie-i norocu nost.

— Nǫ-apăi, cum îi vrę, da io zîc s-o tai.

A mărs şi-a dzîs:

— Du-t'e tai-o dară, c-oi serbe pînă-i vin'i d'e la besęrică.

A mărs ş-a tăiet găina, a vin'it, a adus-o-n casă, femeia a čiupilit-o, a pus-o-n oală, a siert-o. Copilaşî sărin pîn casă unu după altu, o luǫt o furculiţă. Unu-o mînca rărunk'ii

[1]) Pov. face un gest de lepădare, cu stînga. [2]) Pov. subliniază, cu stînga.
[3]) Pov. se uită spre stînga.

ș-unu-a mîncat in'ima d'in găină. Pă cîn zin'e-nvățătoriu d'e la bisęrică, i-o pun'e pă talğer.

Nu-i, numa coșu gol. O mîncat cocon'ii ačę.

— Nǫ, da če nu mînînj, domnu-mvățătoriu?

— Če-m plače mai bin'e — dzîče — nu-i în găina asta

— Ę, că copiii ăștia!

Pun'e mîna pă o jǫrdă, dă-i bătaie! Iei a mîncat ačęl'e!

Bin'e-i. Pă cînd i la urmă, să grăię iel că va fi-mpărat și va fi iel nu șt'iu če gazdă.

— Hai tu, n'imn'ičîm șî copilaș-aieșt'ia!

— Vai d'e min'e, măi omúle, da če-a si, că bărbatu-mn'eu a zin'i, am tăię găina, ș-amu șî copiii?

— Io voi fi-mpărat și voi fi soțîia ta și tu a mę șî-i n'imn'ičim.

— D-apăi cu če ocazię? Dacă șt'i cum, n'imn'ičę-i!

A trimăs rępid'e t'elegram după hohęri să zie cu pușca și să vie să să ducă cu copilașii-nt-o pădure să-i pușt'e.

Da nu i-a spus pînă a grăit săcret cu maistăru če să facă cu copiii. I-a dus înt-o pădure — zîče — « t'e du șî-i pușcă și-m adă plomîn'ele și rărunk'ii d'in iei ».

Męre cu copiii pînă-nt-om pădure-acolo-nt-o c'mpie, s-o-așadză maistăru p-om moșinoi [4]) și cu pușca să uită cu ok'ii plin'i d'e lacrămi la copii. După iel s-a luat un țînc d'e-acasă ș-a dzîs copilașî către dom:

— Če ieșt'i cu lacrămi la uok'i, domnule maistor, pîntru če?

— Că nu șt'iț a če v-am adus aiči.

— Ba șt'im.

— A če?

— Să n'e pușt'i șî să duj din noi rărunk'ii șî plomun'ile. Da nu n'e pușca pă noi, pușcă cățălușu ăsta șî du-i plamîn'ii șî rărunk'ii șî spun'e c-ai pk'erdut o păręk'e d'e frică c-ai pk'ierdu doi copii, fără vină. Că noi ș-așę nu męrem acasă, că to perd'e-n'e-o. Noi o luăm pim păduri încătro n'e-o duče uok'ii.

[4]) Pov. pune pumnii unul peste altul.

A puşcat hoheriu ţîncu şî l-a spart ş-a luat plomîn'ele şî rărunk'ii şî i-a duz la iel [5]).

Copilaşî hai pîm pădure, apucă sara, adună frundză ferecuţă şi să culcă-nt-on cuibuş, flămînz, năcăjîţ. Mărg tri dzîle. La tri dzîle, să tîln'es cu um păr [6]). La... pă ğioz nu iera pęre, da-m păr mult'e-acolo. Da nu rînd a să sui, păru crescut îm pădure, păr mar'e. Strîgă čel mai bătrîn:

— Hai n'e pun'em în ğerunţ să n'e rugăm lu Dumn'edzău să n'e pk'iče două pęr'e.

Hai, s-a pus şi-a pk'icat cît'e două pęre la un copil şî le-a mîncat. Pă cîn le-a găta d'e mîncat, le-a crescu n'işt'e cǫrn'e d'e nu-i rost a mę pîm pădure. Pǫc!

Hai, să duc copịlaşî, să duc iară tri dzîle pînă la um măr. Ağiung iară, męre ğioz nu-s, fără sus...

— Hai, n'e-aruncăm în ğerunk'i şî zîčem o rugăčiun'e să n'e pk'iče cît'e două męre.

Da čel mai mic zîče:

— D-apăi d'e n'e-or mai cręşt'e două cǫrn'e?

— Las să criască, da nu put'em merğe flămînz.

Să pun colo în ğerun şî pk'ică două męr'e şî l'e mănîncă. Nu trec dzeče minut'e-a pk'ica cǫrn'ele! Şi nu pot copiii, numa zbǫră d'e bucurie pîm pădure.

Mai mărg tri zîle, apoi ies pă o cîmpie cît vez cu doi uok'i. Apăi nu-i casă, nu-i sat, nu-i ǫraj, nu-i n'imn'ic. Fug, al'eargă de la pădure un dărab bun. Să uită napoi cătă pădure, apăi văd acolo o casă şî un grajd.

— Hai, mă, napoi iară, mă, acolo-a si čin'eva. Da d'e n'e-a da o mîncare, mă, să nu męrem — dzîče — flămînz, că nu mai put'em.

Acolo iera um moş ş-o babă bătrînă.

— Bună dzua, tatică şî mamică.

— Dzua bună, drağii tat'ii ş-a mamikii.

— Nu n'i-z da čeva, mamică, d'e mîncare?

— Ba hai că v-a da maica d'e mîncare.

[5]) Pov. arată spre dreapta, cu stînga. [6]) Pov. se uită în sus.

Să duc în casă, le dă mîncare la copii.

— Hai, culcaţî-vă ol'eacă.

— Nu ne'-om culca, mamică. Męrem afară şî fačem o ğiǫcă.

A mărs afară ş-a ğiucat pîn-amn'iaz copiii, amn'iazădz îi strigă-nlontru, baba le dă d'e mîncare, bun.

— Hai culcaţî-vă, drağii mamei.

— Nu, că męrem afară şî fačem o ğiǫcă.

Mărg afară, fac o ğiǫcă, pînă sara. Sara le fă d'e čînă şî vin copilaşii şi-i k'eamă baba-nlontru, mînîncă şî să culcă. Da-ntîie spun povęst'ea lor iei, că cum a păţît iei pîm pădur'e, şî cum a păţît cu îmvăţătoriu lor d'e-acasă, ş-a plecat. Bătrîn'ii să-mbucura mult că unu d'in doi a rămîn'ę la dînşî-acolo, că n-avę copii. La urmă vręme, a strîns bătrîna patu d'emin'-eaţa-a dat d'e-o legătură d'e galben'i.

— Măi copilaş, ia aičea ńişt'e ban'i.

— Nu n'e treabă[7]), sie-a dumn'itale, mamică, nouă nu ne trebe ban'i.

— Hai, mă — zîče čel mai bătrîn către čel mai tînăr — să męrem, mă, şî-n cuibuşu und'e-am durn'i pă urmă, să mai adučem la mămica, c-acolo a mai si o l'egătură. Pîn-a fa prînzu, noi vin'im !

Hai, fug copiii-m pădure şî vin înapoi, şî mai dau la bătrînă o legătură d'e galben'i. Să culc-apoi toz laolaltă iar amîndoi şî a treia dzî iară găsę baba o legătură d'e galben'i.

— Măi băieţ, ia alţî ban'i.

— Pun'e-i bin'e, mamică, că nu n'e treabă.

Moşu-avę car cu cai, prind'e caii la căruţă şî zîče cătă babă:

— Mă duc în oraş ş-oi lua un rînd d'e hain'e la copiii ieşt'ia p-o l'egătură d'e galben'i, că ş-aşę n'e rămîn nǫuă ban'i, că lor nu le treabă.

Męre moşu-n uoraş şî le aduče-acolo pantofi, l'e aduče hăinuţă şî-i îmbracă pă sară. Ş-aude că o dǫu dzî-i al'ęğere d'e-mpărat în uoraş.

[7]) Pov. schiţează un gest de lepădare, cu stînga.

Nǫ bun! Să dau apoi čin'eadză, să culcă şî spun'e-apoi moşu:

— Nǫ, amu mîn'e-i aleğere d'e-mpărat. Hai v-oi duče cu caru um pk'ic, pîn-aprǫpe d'e oraş. — Da iera moşî zgîrčiz răi, c-o putu pînă-n oraş să-i ducă.

Îi pun'e-n car şî-i duče un scopot şî-i ţîpă ğioz d'in car apoi şî zin'e moşu-acasă. Copiii mărg. Pă cînd s-apropk'ie d'e oraş, iera adunare mare, ca cînd ię alęğere d'e-mpărat. Acolo iera corǫna aia şî să-mvîrt'ę pînă va ven'i denumitu copil d'e-mpărat.

Atunş če să vedz, că cînd s-apropk'ie copiii, corǫna to mai ğioz, mai ğioz din aer. Vid'ę şî pă-nvăţătoriu ăl če-o mîncat plomun'ele şî rărunk'ii d'in ţînc. Dar iei, iel nu cunoşt'ę copiii, da copiii-l cunoşt'eau.

Aşę că d'in čei doi pă unu s-aşadză corǫna pă cap şî-i prim împărat, şî-l ię poporu şî-l duče la palat, şî bucurie că s-au găsît împărat tînăr.

Iesta a da mîna cu iel ş-a vin'it înapoi la bătrîn'i. Pă cînd a sta la bătrîn'i un scopot acolo, ăsta, moşu-avę um pręt'in, um ministru d'in uoraş mare d'im bătrîn'i — cum iera bătrîn şî moşu. Şî avę ministru o fată bătrînă ş-a dzîs:

— Uită, domnule ministru, hai să n'e încuscrăm laolaltă! Şî io am um băiet, da n-are altă avęre — nu spun'e moşu-av'ęrea lui — numa lasă-o legătură d'e galben'i und'e doarme.

— D-apoi — zîče ministru — hai — zîče — să n'e-ncus-crăm. No, auz, fată, če vorbim?

— Hai — zîče — să-z văd fečioru, unk'ęşule.

Zin'e moşu cu fečioru-n čęie dzî, îi plače la fată că ie-era o fată bătrînă d'e vo triizăj d'e ai. Cîn zin'e colo fac logodna, fac acolo treabă, fag nuntă. Fata iera-mblată cu lumea-ntreagă şî fečioru n-avę bai d'e-ačę. A făcut nuntă şî s-au logod'i tot, s-a mulătui[8]) laolaltă. Ia avę un drăgus, fata, pă un dostor, şî-i spun'e:

[8]) Pov. subliniază, cu mîinile.

— C-am luot şî iǫ — să iertaţ — o p... gǫlă, că n-are numa o legătură d'e galb'en'i und'e dǫrme.

Zîče cătă ię dostoru-ăla:

— Io ţ-oi da n'işt'e l'eacuri şî i le dă să le bę înt-um păhar d'e cafę mîn'i d'emin'eaţă dac-a bę cafęua d'int-o băută şî tu... o sări din iel două bucăţălucă d'e carn'e şî le-apucă d'e ğios şî le-ng'is tu, şî-i lăsa tu galben'ii. Şî-i dă um pk'ičior[9]) în cur să să ducă.

Fata face-aşę, şî pun'e l'eacurile-n cafę şî:

— N'ǫ, bărbat'e, d'e mă ibeş, bę tu cafeaua asta d'int-o băută.

— Păi — dzîče — io bęu şî dǫuă — zîče — nu păntru dumn'eata.

Băiatu iera cu dreptat'e. A luǫ cafeaua, o băut, o sări rărunk'ii čeia d'in iel[10]) şi i-a apuca fata şî i-a-ng'iţît ię.

A doua dzî d'esară, zîče:

— Bărbat'e, amu n'e culcăm d'et'ilin.

D'e-a găsî ban'ii pă patu iei, lui îi dă um pk'čior în cur[11]) ş-alevanti d'e-acolo!

Aşę-i. Că pă čęia dzî, o găsî ban'ii-m patu iei ş-înt-a lui nu!

— Ię-ţ cantrafusăle şî t'e du d'e-aič!

Să duče năcăjit la bg'ietu moş — c-atîta o-avu şî iel, şî frate-su-i împărat, şî iel s-a-nsurat, şî rău i-a-mblat.

— Hai, bună dzua, tătică şî mamică.

— Să trăiej, dragu tat'ii ş-a mamikii, da čę-i, cum?

— Şt'iu că m-aţ însurat — zîče — că mn'i-a luat şî če-am avut şî mn'i-a da drumu d'e-acolo.

— Nu-i bai, dragu tăticului — dzîče moşu. — T'e duč îm pădure — că iera-m pădurea moşului măru şî păru — şi-aduj d'e-acolo şasă pęre, şî-aduj d'e-acolo patru męre. Şî vii aiči.

Męre — c-amu tăt'e iera ğios pǫmele — ş-a adus şase pęre, ş-a adus patru męre. A luat moşu męrele şî le-a pus bin'e şî o dzîs cătă băiet:

[9]) Pov. loveşte înainte, cu piciorul drept. [10]) Pov. subliniază, cu dreapta. [11]) Pov. arată spre stînga, cu dreapta.

— Ię-s tu șî-s fă o masă păntru șase pęre ș-un scăunuc. Masa cu tri pičiǫre, [12]), șî t'e duči în oraș. Șî t'e pui înaint'ea besęričii șî vind'e-i șęse pęre: para șî mn'ia ! Nu da mai ieft'in !

Tătă lumea să uită la čęle pere, l'e mn'inǫsă, da čine-a da o mn'ie de lei pă o pară? N'ime.

Cînd i la urmă vręme, zin'e femeia lui, le mn'inosę, vęd'e pęr'ele. Cînd ęse d'e la besęrică, pușcă tri mn'ii pă tri pęre, că ia are ban'i bugăt, c-a luat averea lui ! Cînd męre-acasă:

— Ia, tatică [13]) și mamică — n'evasta — če v-am adus, če pęre mîndre !

— Cît ai da pă iele?

— Tri mn'i d'e lei.

— Uaai, șî tu atîta băn'et !

— Da če, n-avem noi ban'i? Avem bugęt !

A, s-a uita la pęre, pînă la ujînă — amn'iadz nu le-a mîncat, la ujînă-a ujînat ș-a luat feșt'ecare para lui ș-a mîncat.

Cînd a mînca pęrele, le-a crescu cǫrn'e d'e nu mai put'ę-mbla d'int-o sobă-nt-alta.

— Nǫ, amu am mînca pęr'e !

Apăi îmblă tăz medičii, dă telegram că čin'e s-a afla d'in tot ținutu să-i sk'ępe d'e cǫrn'e, îi dă fata d'e nevastă șî avęrea-ntobulat, tot če au [14]). N'ime nu să află. Mărg acolo, lucră dostorii, taie cǫrn'ele. D'e če taie, ca răk'ita lîngă apă, să fag mai grozave, mai grǫse, mai mult'e stîlpări. Nu-i rost !

Hai, la urmă spun'e moșu cătă băięt:

— Du-t'e șî-ț ię o jantă șî t'e fă șî tu medic șî-ț ię o șcătui cu unsori șî t'e du, șî na ięste tri męre șî l'e pun'e-n jantă șî dă la feșt'ecare cît'i-um măr șî scapă-i d'e cǫrn'e șî ie-ț averę d'i la ię, na-ț l'eacur'le-aięste și i le dă să bęie șî ię șî-ț ia averea d'e la ię.

Atunč să dă șî-ș ię janta șî să duče șî să fače șî iel on dǫstor. Męre-acolo:

[12]) Pov. arată, ținînd ridicate trei degete de la dreapta. [13]) Pov. ridică dreapta. [14]) Pov. subliniază, cu mîinile.

— Bună dzuua, domn'ilor!

— Să trăiej, domnul'e medic.

— Am vin'it să vă scap d'e năcaz.

— Bun, că-z dăm fata d'e n'evastă și avęrea-ntăbulată tot d'e n'e scapk'i.

— Bun — dzîče — da trăbe să-m spun'eț tot cuvîntu če-aț greșît înaint'ea lui Dumn'edzău pîn-acu, și d'e nu, nu vă poș scăpa d'e cǫrn'e.

— V-om spun'e.

— Da pǫt'e că-s spun'e dumneavǫstră, da fata n-a vrę.

— Ba și ia a spun'e.

S-a da și-a spoved'i pă bătrînu ministru-apoi pă dǫmna ș-a spus tot. Ș-apăi pă femęie și a spus tot. Avę cǫrn'e d'e nu mai put'ę mę amu d'in sobă-nt-alta. Apăi mę și scapă pă ministru-ntîie. Dzîče:

— Scapă pă fată-ntîie că...

— Nu! pă dumn'eavǫstră, c-aț tras n'evinovat.

Mę, sî le unğe cu unsǫre, cǫrn'ęle la ministru, și taie [15]) cît'e-o pomucă d'e măr — o fǫ curățî măru — și tăt îi dă, ș-o dat a pk'ica cǫrn'ele pă cînd a găta măru d'e mîncat

— Ai, dǫmnă — dzîče — če medíc ușor, nu cum o tăię, čialalț la noi în cap ca cum tai-m pădure tăietori. N-am n'iș sîmțît — dzîče — numa m-am aflat fără ięle.

Nǫ, să pun'e la doamnă, o scapă și pă ię.

Apoi a mărs la femeie și i-o da l'eacurile čele če i l-o da moșu și-a sări čęle dǫuă bucățăle d'e carn'e d'in ię și le-a luat iel d'ę jos și le-a-ng'ițît, ș-apoi a scăpat-o d'e cǫrn'e. Cînd a scăpat-o de cǫrn'e, atunč a dzîs ministru:

— Hai la tăbulat'e să-z dăm avęrea-m primire, și fata d'e n'evastă.

— E, ba nu, că ię o fos n'evasta mę! Și io-s bărbatu iei. Io v-am făcu cu cǫrn'e, io v-am scăpat. Nu-m mai trebuie. Mn'i-am luot avęrea mę, rămîn'eț [16]) îm pače.

[15]) Pov. schițează tăierea, cu dreapta. [16]) Pov. subliniază, cu stînga.

Mę-napoi la bătrîn'i. Mai stă acolo la bătrîn'ii lui um mn'ez d'e vręme şî pleacă pînă la frat'e-său la-mpărat ca să vadă cum i-o-umbla lui, că lui bugę d'e rău i-a-mblat.

Pă cîn męre-acolo la-mpărat, n'ime nu-i oprę, santin'elele, că iei iera doi fras ca dǫuă uǫuă. Iaba iera ţîvil ăsta, că cred'ę că-i împăratu îmbrăcat ţîvil. Nu l-o opri sîntin'ele, cînd îl v'ed'e soţîia, tomna p-ačęie dzî trăbuię [17]) să vie d'ę la război împăratu.

Cîn vin'e colo:

— Bună dzua, cumnată.

— Să trăiej, bărbat'e — dzîče — da če mi-i mai fa şî cumnată, ai vădzu mai mîndre dǫmn'e pîn lume ca pă min'e-amu; vręi să mă laş?

— Auz, sii cumint'e, că io-s — zîče — frat'ele lui dulče nu sînt'em noi — dzîče — soţîi laolaltă.

— Aa, că nu t'e-oi si cunoscînd io! Batăr cum te-ai îmbrăcat!

Hai, če să v'edz? N'ič una, ńič altă, nu mînîncă, nu beau:

— Hai, mă, mînîncă — zîče ię, — că mult am postit ş-am ağiunat pîn-ai vin'it şi-amu nu-m t'ign'ę.

— Hai, mîncăm!

Să pun la masă, bęu, mănîncă.

— Hai n'e culcăm!

— Uită, cumnată, ne culcăm da nu ie voie. Că treb'e — zîče — să n'e culcăm, io mă culc cu spat'ele cătă dumn'iata. Dumn'iata să nu pui mîna pă min'e, că d'e-i pun'e mîna, ţ-a pk'ica mîna d'e la t'in'e. Că noi sînt'em doi fras dulč.

S-a culcat şî ię o gînd'it aşę:

« Ę, hoţu! amu o vădzu femei mîndre pîn lume şî vrę să mă lęsă. S-a scula d'e-ači pîntru-ačę o dzîs să nu-l cuprind ş-atunčea io n-oi sîmţî. »

Şî cînd a ţîpa mîna păste iel [18]), s-o dus cu spată cu tot d'i la ię mîna ğios. A rămas răgn'ind în casă şi iel s-o trezî şî s-a sculat şî s-a duz d'e-acǫlę.

[17]) Pov. subliniază, cu mîinile. [18]) Pov. loveşte uşor, cu stînga.

— Mai bin'e nu vin'ęm decî să văd grǫza asta.

A plecat pînă la vapor la mare, înaint'ea frat'e-său.

Tomna vin'ę vaporu, vid'ę lampa pă apă d'epart'e, şî pă cîn vin'e, iacă iel cobǫră-ntîi, măiestat'ea-sa.

— Sara bună, frat'e.

— Sara bună!

Să prind, să pupă-amîndoi, şăd pă ţărmurii mării şî să povestes care cum če-a păţît.

— Cum ai îmblat?

Spun'e iesta cum i-o-mbla cu femeia.

Spun'e iel c-a-mbla bin'e-n război, o-mn'irui cu războiu.

— Da — ziče — amu am făcu bugę d'e rău c-am vin'i pă la t'in'e şî femeia ta nu m-o vru cunǫşt'e, fă d'e bărbat, şî m-a cuprins şî i-a pk'icat o mînă.

« Aai — o gînd'i frat'e-său — aiesta o şedzu cu femeia mę!» Puńe mîna [19]) pă iel, dă cu iel îm mare [20]), ş-atunş sufletu iestuia iese d'in iel şî să pun'e-o stę pă ceŕ [21]).

Să uită iesta:

« Mă, če fel d'e lucru am făcut ieu. Da d'e-am omorît pă frat'e-mn'eu cu dreptat'e, n-a trebuit să-l omor. C-a ieşî st'eaua-čęie ş-am vădzut-o.»

Să uită bin'e la stę pă čer şî pleac-acasă.

Mărgînd cătă casă să ğiud'ecă iel:

« Dacă ii dr'ept c-oa pk'ica mîna d'e la femeia me, viu şî io şî sai în apă. C-am omorî pe frat'e-mn'eu cu sfînta dreptat'e.»

Męre, ved'e că-i dr'ept, să şî-ntǫrčę-nnapoi, şî saŗe, şî zin'e şî iel şî sare-n apă, şi iară sufletu lui i-o stę [22]), şî astădz îs două stęle-aşę îmblă pă čer. Cîn ii sărin [23]), ţî le-arăt. Sufle-t'ele-a čei doi fraţ.

C-o pui p-un cui,
ş-alta nu-i.

Inf. Puţ Petru; Deseşti—Sighet; *culeg.* O.B. în 24 noiem. 1961; *transc.* S.G.—O.B.; *durata:* 26'; A.I.F., mg 2035 b—2037 a.

[19]) Pov. întinde mîinile înainte. [20]) Pov. aruncă, cu mîinile. [21]) Pov. ridică stînga. [22]) Pov. arată în sus, cu mîinile. [23]) Pov. îşi freacă palmele.

Povestitorul a auzit-o « da pî la oi, cîn am fo copil, spun'ę oamen'i bătrîn'i ».
Povestea s-a « întîmplat. Asta în altă ţară, nu p-aičea. Sîn dọuă stele pă čer, să văd vara ».

Tipul cu găina miraculoasă — A. Th. 567 — este unul dintre cele mai răspîndite la noi, fiind atestat în toate provinciile în 32 variante. De obicei, variantele prezintă trei ipostaze pe care le pot oferi părţile găinii pentru cei trei fraţi, doi fiind ca în varianta noastră, iar al treilea năzdrăvan, mai rar filozof, ghicitor etc. În 3 variante, apare numai posibilitatea de a deveni împărat, iar în alta, cea de năzdrăvan. Spre deosebire de varianta noastră, fata împăratului (sau zînele) care-i răpesc eroului bucăţica de găină miraculoasă sînt pedepsite prin metamorfozare în măgăriţe (în cîte o variantă în vacă sau ursoaică). Fructele producătoare de stare animalieră sînt felurite, cel mai adesea mere, apoi cîteodată smochine, struguri, poame, roşcove, pere, rădăcină, chiar iarbă. Pentru dezanimalizare, uneori e folosit acelaşi fruct (uneori se specifică că e pădureţ), alteori se mănîncă piersici, roşcove, mere, pere sau se bea numai apă. Alte 13 variante din cele citate sînt mai îndepărtate, fără metamorfoze (fără episodul cu pedepsirea eroinelor). Schullerus, la nr. 567, citează 9 variante. Varianta noastră se deosebeşte de celelalte prin faptul că pedepsirea soţiei şi socrilor împăraţi se petrece ca în tipul înrudit A. Th. 566 prin creşterea coarnelor. Acest episod e atestat în toată ţara în 12 variante. Generatoare de coarne sînt de obicei merele — în 2 variante smochinele, în una perele — iar fructele care le aduc căderea sînt perele, în 2 variante aceleaşi smochine, excepţional mere de alt soi. O singură variantă prezintă metamorfozarea fetei în oaie prin mîncarea mărului care redevine fată după ce bea apă. Schullerus, la nr. 566, citează 7 variante.
A. Aarne, în *Vergleichende Märchenforschungen*, III, Helsingfors, 1908, crede că acest basm şi-ar avea originea în Asia apuseană într-o epocă îndepărtată care presupune cunoaşterea aurului şi folosirea cabalinelor îmblînzite (la Krohn, *Übersicht*, p. 47). Cît despre tipul 566, Aarne arată în *Vergleichende Märchenforschungen*, II, Helsingfors, 1908, că ar fi originar din vestul Europei, de la popoarele celtice (la Krohn, *Übersicht*, p. 100—1, care îi situează geneza în evul mediu vest-european).

« UN OM SĂRAC CU CARU »

Așă o fost odată un uom săracu. Şî iel avę tri copii. Avę doi boi. Apăi să duče cu căruța-m pădure după lęmn'e. Cum să duče-n susu-m pădure pe-o vale lungă-n susu, vine un uom de-acolo din deal, cobǫră-n ğios. Să uită la iel[1]: să tęme de uom !

« Ai ! Da če uom așă mare i-aiesta ? »

G'ine uomu șî să pune pe caru. Capu iera la ğęmili dinainte, șî pk'ičiǫrele iera la vo dǫuă meităre-n napoi d'e car, hoisă.

— Măi omule ! Du-te ğioz din car di la mine ! Io trabă să-m dug lęmn'e, să fag mîncarea acasă, n-am lęmn'e !

— Nu mă ducu ! Trebe să mă duș pe mine ! — zîče — să văd că unde stai ?

Nu vrę să coboară. Iera frică că să margă să, să-l oșt'ească pe uomu čel grozav, mare. Apoi, îl lasă în car. Întǫrče caru cu boii-nnapoi, să duče cătă casă. Femęia, cîn s-apropk'ie de casă, îl vede că g'ine cu căruța cu grozavu čel de uom șî strîgă-în gura mare:

— Du-l di la mine ! Nu mn'i-l aduče[2] — zîče — aičea — zîče — c-aiesta — zîče — mă mînîncă șî pe mine, șî pe tine ! — zîče.

— D-apăi če să fac — zîče uomu — cu iel — zîče — că... nu vrę să cobǫră din car.

Apoi, tra caruța-n năintea căsî, țîpă boii din ğiugu, îi bagă-m poiată. Uomu să culcă: de la ușa căsî, pînă la capătu căsî din sus, ağiunğe. Pe drep fereastă strîgă, zîče:

[1]) Pov. se uită în sus. [2]) Pov. subliniază, cu stînga.

— Să-m dai de mîncat — zîče — că dacă nu-z mînînc boii!

— Nǫ — zîče — omúle! Dip če-ai adus tu uomu-aiesta aič? Ţ-am spus c-aiesta ne mănîncă şî pe noi!

Apoi, o fost-avută vo tri pk'ite de mălai — pe-ale vremuri iera mălai mai mult. Apăi, îi o pk'ită: o mînîncă. Mai stă om pk'i de vrẹme. Zîče:

— Să-m dai pk'ită să mînîn—zîče—că de nu-z mînînc boii!

Apăi îi mai dă o pk'ită. Stă um pk'i de vrẹme. Zîče:

— Să-m dai pk'ită să mînîn — zîče — că de nu-z mînînc boii!

I-l dă ş-al triile pk'ită. Apoi, o mînîncă ş-ačẹ. Zîče:

— Să-m dai pk'ită să mînîn — zîče — că de nu — zîče — îz mînînc boii.

— N-am alta pk'ită — iče — de care numa-aeste tri pk'ite le-am amu şî ţî le-am dat, tustrele — zîče — acuma nu mai am!

Atunčeni, să scǫlă uomu iesta mare, să duče-m poiată, dezleagă-um bou, îl scoate-afară, şî-l mînîncă pe bou. Apoi merğe la fereastă. Zîče:

— Omúle! Ţ-am mîncat om bou! Dă-m pk'ită — zîče — că de nu, ţî-l mînînc şî čelalalt!

— N-am pk'ită! — o zîs uomu.

Amu, uomu iera spărieţu-n casă:

«C-amu de bună samă că mi-l mînîncă şî pe iestalalt, îm g'ine vrẹme mn'ie, şî mă mănîncă şî pe mine, şî pe prunč, şî pe femẹie! Ai, măi!»

— Dă-m pk'ită să mînînc! — strîgă iară uomu.

— N-am pk'ită!

Mẹ şî dezleagă şî čela bou din poiată, îl scoate-afară, şî-l mînîncă şî pe čelalalt.

— Omúle! — zîče. — Ţ-am mîncat amîndoi boii!

Să culcă — iera sătul amu bine! Cînu-i dimineaţa, să fă dzuă.

— Ţ-am mîncat boii!

Nu zîče uomu n'imn'ică, iera spăimîntat. Da zîče:

— G'i cu mine!

Amu, uomu năcăjît, femȩia-l suduię că uită că i-o adus acasă pe grozavu iez de uom.

— Ah! Mă ducu!

Hápoi să duuče! Să duuče cu uomu! Să duuče. Zîče:

— Omúle! Bagă de samă — zîče — c-om treče pin cîmpu cu sătȩ. Da — zîče — să nu te dai ğios di pe mine — zîče — să meri să bei apă — c-aşa ţ-a h'i de săte — zîče — de nu şti če să fači! Pănă če-om trȩ cîmpu-aiesta cu fîntîna. Dupaiesta — zîče — urmează cîmpu cu florile — zîče. — Tǫte florile — zîče — ţ-or sări-m braţă — zîče — ş-or dzîče iasta flǫre: «Iȩ-mă pe mine, că io-z mai mîndră!» Čȩlaltă zîče: «Iȩ-mă pe mine, că io oi h'i mai mîndră!» O flǫre roşiie strîgă în gura mare: «Iȩ-mă pe mine, că io oi h'i mai mîndră!» — zîče: Da să nu iȩi niči una — zîče — c-atunj — zîče — cînd ai luat, ai puz mîna pe flǫre — zîče — ai căzut ğios şî nu mai pos să vi cu mine, să-s plătesc! Îi treče — zîče — pin cîmpu cu somnu — zîče. — Să nu te l'ej — zîče — să-s faş h'ire, pună če-i treče de iel — iče — că cînd ai adurmit, ai rămasu-n cîmp — zîče — şî nu mai vi cu mine să-s plătesc!

Atunči, trec pin cîmpu cu sȩte. Aşă ii de sȩte la uom!

— Ai! strîgă de pe iel, de pe grozavu iez de uom, de pe ielefantu čela — mn'i-i tare săte!

— Nimic! — zîče. — Te ţîi de mine!

Trȩče cîmpu cu sătȩ. Treče pin cîmpu cu florile. Sar florile: alta-n stînga, alta-n dreapta. Zîče:

— Iȩ-mă pe mine, că io — zîče — îz mai frumǫsă! Io ţ-oi fa iasta, ţ-oi fa čȩie...

G'ine flǫrea roşiie, strîgă în gura mare, zîče:

— Iȩ-mă pe mine, că i-o ţ-oi fače mai mul sărviči!

— Uită — zîče — florica asta trebe — zîče — ruptă — zîče — că-i tare frumǫsă!

— Nu mai luăm! — zîče.

Să duče pin cîmpu cu somnu. Aşă-ii de somn! Iera de cătă dzuă, în zori de dzuă, ba cînta şî cucu fain! Aşă de somn! Numa să leagănă uomu! Şî năcăjît, că s-o spăi-

mîntat, că une-l duče? Numai vrea să cadă ğios! Apoi trecu, să ducu.

— Nọ — zîče — acuma le-am trecut tọte — zîče. — Bagă de samă — zîče — c-amu merğem — zîče — la tata. Şî cîn om sosî la tata — zîče — să-i spui — zîče — h'irẹtic, cîn oi sosî:

— Buna dzua, moşule! — zîče.

Iel a zîče:

— Bună dzua, băiẹte!

Da — zîče — mi-i lua de mînă-atunči. Tu-i spui, zîče:

— Uită, ţ-am adus fečioru acasă, da să grijăj dẹ iel, că pînă-acuma ţî l-am crescut io, ţ-am grijî de iel — zîče, cătă iel — de-acuma înăinte, grijăşti tu — zîče — di iel!

Iel atunči te-a-ntreba, zîče:

— Če-s čei — zîče — măi uomule, dip če mn'i-ai grijî de fečior şî mn'i l-ai crescut?

Apoi te-a-mbg'iluẹ — zîče — cu gule de vači, cu gule de boi, cu stave de cai, cu turme de porči. Tu — dzîče — spune că nu-s trabă nimn'ică — zîče — numa mărişcuţa de la căpătîiu patului. Apoi — zîče — dacă n-a vrẹ să ţ-o dẹe ačẹ — zîče — că te-a-mbg'iẹ cu uor cu če fel de lucru, tu — zîče — te-ntorči înapoi să zîči aşă cătă iel:

— H'ie-s pomană, moşule — zîče — că ţ-am crescut fečioru! Mn'ie — zîče — nu-m trabă alčeva — zîče — : stave de cai, gule de vači, gule de boi, turme de porči, decît mărişcuţa de la căpătîiu patului. Şî la tata — zîče — cîn spune-o uom—zîče — «hie-s pomană!» nu-i voie! — zîce — că tata ieste d'iavolu čel mai grozav!: Luţifer! — zîče. — Ş-atunči — zîče — iel s-a-ntọrče şî ţ-a da mărişcuţa de la căpătîiu patului, ş-apîi io — zîče — oi g'ini şî te-oi treče-n napoi — zîče — peste cîmpu cu somnu, peste cîmpu cu sẹte şî peste cîmpu cu florile. Da numa ačẹ să o iẹi!

— Nọ — zîče — če-s čei — o dzîs moşu cătă uom, zîče — că mn'i-ai grijît fečioru? Uită-z dau o stavă de cai!

— Nu-m trabă! [3]) — zîče. — Če să fac io cu-ačẹ?

— Îz dau o gule de boi!

— Nu-m trabă [3]) — zîče. — Če să fac io cu-ačę?

— Îz dau — zîče — o čiurdă de vači?

— Nu-m trabă [3]) !

— Îz dau o turmă de porči !

— Nu-m trabă [3]) ! Če să fac io cu ię !

— Pîi če-s čei?

— Numa — zîče — mărișcuța di la căpătîiu patului ! — zîče.

— Apăi — zîče — če faș tu cu-ačę? C-ačę ii mn'ică — zîče — numa o trǫacă ! A — zîče — dint-o gule de boi, faș čeva. Nu — zîče — numa-aięste ți le dau ! Ș-ačę nu ți uo dau !

— Apăi — zîče — să-s h'ie pomană că ț-am crescut fečioru ! — zîče. — Bună dzua, moșule !

— Hai înapoi ! — zîče.

— Nu mai g'iu ! — zîče.

Fečioru dracului ștătę la o partę. Dacă stătę la o parte, iel numa-asculta. Apăi îl strîgă dracu înapoi, șî-i dă mărișcuța di la căpătîiu patului. Nǫ, să duče. Să duče cu fečioru dracului. Îl treče înapoi pin cîmpu cu sătę, pin cîmpu cu somnu, pin cîmpu cu florile. Cîn o trecut aięste, l-o puz jos. Iel, trocuța ačęe — ca o trǫacă de mușîni, de kibrite — să uită la ię.

« Uită ! Io prostu de mine ! Boii mn'i i-o mîncat ! Amu če să fac șî cu trǫaca asta, că n-am putut io lua o gule de boi? Da o stavă de cai, sau o turmă de porči, o gule de vači? Am luat io trǫca asta ! Asta nu-i nimn'ic !

— Ę ! — zîče fečioru. — Nu h'i prost ! — fečioru, dèja știę gîndu uomului ! [4])

Apoi zîče fečioru dracului:

— Dragă mărișcuța mę ! — zîče — întinde-te aij — zîče — fă o masă, cu tăt feliu de mîncări, de băuturi — zîče — ca să gustăm — zîče — amîndoi !

Să-ntinde din trǫca-ačę, fă o masă spečială, mîncări, băuturi colo. Șî mînîncă-amîndoi. Mînîncă, bęu. Apoi zîče:

[3]) Pov. neagă, dînd din umeri. [4]) Pov. subliniază, cu arătătorul.

— Dragă mărişcuţa mę! — dacă să satură — strîňge-te laolaltă, pocăluięşte-te, şî te pune la uomu iesta-n jăb!

Atunş trokiţa să strîňge frumos, să-nk'ide pe-olaltă şî să pune în jăb la uom!

— Nǫ! Bună dzua — zîče — omule! Io — zîče — mă ducu-n treaba mę. Ai cîştigat — zîče — cu mine?

— Am cîştigat! [5])

— Asta — zîče — aşă ţ-a da în veči.

Apăi să duče, tă să duče, uomu. Să tălnię cu on uom cu uo botă.

— Da nu ieş flămîn, bad'e?

— Ba-s flămînd! — zîče uomu.

— Apăi — zîče — dragă mărişcuţa mę — zîče — întinde-te — iče — cu tăt fel de mîncări şî de băuturi, să mînînče uomu-aiesta, că-i flămînd! — zîče.

Să-ntinde, mînîncă-amîndoi. Dacă-s sătui bine, zîče:

— Dragă mărişcuţa mę! Întinde-te — zîče — şî te strîňge, şî te bagă la mine-n jăb!

Să strîňge, să pocăluię, şî să bagă la uomu čela-n jăp Da uomu čela:

« Ai, măi! Asta mn'i-ar h'i bună mn'ie, nu bota! »

— Bad'e! — zîče.

— Nǫ — zîče-uomu.

— Nu cumva da — iče — m dai mn'ie trokiţa asta? — zîče — că ţ-oi da bota asta!

— Pîi če să fac io cu bota asta?

— Asta — zîče — cîn spui — zîče — « du-te la uomu ăla [6]) şî-i tra dǫuă! » Apăi — zîče — să duče — zîče — şî-i tra dǫuă — zîče — şî vină-nnapoi!

Ę, uomu şmęker cu trokiţa, socotę:

« Îz dau trokiţa ţîie că trimăt io bota după tine şî iară mn'i-o dai tu! »

— Ţ-o dau! — zîče.

[5]) Pov. subliniază, cu capul. [6]) Pov. arată înainte, cu arătătorul sting.

Îi dă troaca la ačela, şî ię bota şî să duče la o diştanţă mai departe.

— Botă ! — zîče. — Du-te — iče — şî-i dă la uomu čela — iče — tri şî — zîče — spune să ţîpe trokiţa ğios !

Să duče-n capete [7]), tă să duče. Cîn s-apropie de omu čela: hăpleeu! în cab la iel! Să şî-mburdă de pămînt.

— Trǫca ğios ! — iče bota.

O-aruncă uomu. Să duče şî ię trǫca, şî ię bota-m mînă şî să duče pe drum. Acum, voios, are botă, are trokiţă. Să duče, să duče. Să tălnę cu un ţîgan cu uo čęteră.

— Da nu ieş flămînd, măi ţîgane?

— Ba flămînd !

— D-apoi — zîče — mînca-ai čeva?

— Mîncaa !

— Dragă mărişcuţa mę ! Întinde-te — iče — cu tăt fęliu de mîncări şî de băuturi — zîče — să mănînče — zîče — şî uomu-aiesta.

Să-ntinde, fă nişte mîncări spečiale, mînîncă-mpreună.

— Da — zîče, dacă-s sătui — strînğe-te, dragă mărişcuţa mę — zîče — şî te pocăluięşte pe-olaltă şî te bagă-n jăb la mine !

Să strînğe şî să bagă-n jăb. Da zîče ţîganu:

— A şti če? — iče. — Nu mn'i-i da mn'ię trokiţa asta — iče — că ţ-oi da četera asta?

— Da če să fac — zîče — măi ţîgane, io cu čętera? — zîče.

— Apoi — zîče — asta — zîče — uor cîţ morţ or h'i-n lume — zîče — şî dincǫče [8]), şî dincolo [9] iče — cînd îi tra odată [10]) — zîče — în ğios, s-o şî sculat — zîče — morţî !

« A ! asta încă-i bună ! Da-am io botă ! Iară trimăt io după trokiţă ! »

— Apoi ţ-o dau ! — dzîče.

[7]) Pov. schiţează păşirea, cu mîinile. [8]) Pov. se uită la dreapta. [9]) Pov. se uită la stînga. [10]) Pov. schiţează tragerea pe coarde cu un arcuş imaginar, cu dreapta.

Îi dă čętera, ię bota şî-i dă trokiţa la ţîgan. Să duče. Lasă diştanţie d'i la vo trizăj-patruzăj de meităre, trimęte pe botă după ţîgan.

— Du-te — zîče — botă, şî-i dă dǫuă — zîče — şî spune să ţîpe trokiţa ğios!

Să-ndeamnă bota-n capete, ţup, ţup, ţup, ţup! Pău! la ţîganu-n cap! Să şî-mburdă ţîganu ğios!

— Ioi, Dǫmn'e!

— Ţîpă trokiţa ğioz! — zîče.

O ţîpă trokiţa ğios, şî mę uomu care o fost a lui trokiţa ş-o bagă-n jăp.

«Amu-am četeră, am botă, am trokiţă!»

Să duče-n nainte. Apoi tă să duče, tă să duče. Să duče-acasă.

Femęie, dacă să duče-acasă, strîgă în gura mare:

— Tu, bitangă! Tu, tek'ergău! Tuu-un uom de nimn'i-că! — zîče. — Tu — zîče — umbli — zîče — văndălău! Tu — zîče — ai adus un uom care mn'i-o mîncad boii — zîče. — Io cu tri copii — zîče — şî greuaie de făcut altu — zîče — să ţîi tri copii — zîče — şî tu umbli din susu-n ğiosu?

— Taş, tu femęie! — zîče uomu.

— Ba că tu iasta, tu čęie...

Mai să sfădę cu iel.

— Apoi, iim, botă — zîčę — du-te tra-i dǫuă!

Să duče bota-n capete, fă ţup! la femęie, vup! Tače femęia, să uită la botă, îndrîzneaţă.

— D-apu — zîče — tu ai şî botă care dă ię sîngu-ră? [11])

— Apoi — zîče — mn'i-am aflat!

— Nǫ — iče — spune să nu mai dęe!

Apoi îi spune ş-o oprę.

— Dragă mărişcuţa mę! — iče — întinde-te — iče — cu tăt fęliu de mîncări şî de băuturi, să mănînče — iče — prunčii şî nevasta!

[11]) Pov. se agită pe scaun.

Să-ntinde, mînîncă prunčii, nevasta, frumos. Dacă să satură tăț:

— Dragă mărișcuța mę! Înk'ide-te șî te bagă la mine-n jăb!

Șî să pocăluięște șî să bagă-n jăp. Să duuče. Să duče pe-un drum, cu bota șî cu trokița, șî cu čętera, tęte la iel, c-amu iel, de voios că čine-i iel, să duce. Să tălnę cu om moș bătrîn, zîče:

— Moșule! — zîče. — Nu ieș flămînd?

— Ba — zîče — flămînd!

— Dragă mărișcuța mę! Întinde-te — iče — cu tăt felu de mîncări șî de băuturi — iče — să mînînče șî uomu-aiesta.

Apoi să-ntinde, mînîncă-mpreună. Mînîncă pînă să hărănez bine! Ei, di la un timp, zîče:

— Dragă mărișcuța mę! Întinde-te — zîče — șî te pocăluięște frumoz — zîče — șî te bagă la mine-n jăb!

Uomu cu care mînca împreună dim mărișcuță iera dracu! Dracu știę de botă, da n-o știut că-i la dînsu. Zîče:

— Bade! — zîče. — Nu cumva-m dai tu mn'ie mărișcuța asta? Că — zîče — z dau cujma asta.

— Păi če să fac io cu cujma asta? — iče.

— Asta — iče — cînd o scuturi așă [12]) — zîče, p-iče — tăz dračii — zîče — din tătă lumea șî din tăt iadu — zîče — ies afară — zîče — șî če le porunčeș să facă — zîče — ačę facu!

Uomu atîta îmblîndu-să, amu o căpăta șî știință.

« Dacă nu-i dau io trokița la iesta, tăt o ię iel cu dračiiaięștia di la mine.»

Da, îi dă trokița, șî cam spăriędt. Pune cujma-n cap [13]) avę un clop, i-l dă la moș, la dracu, șî să duče. Cînd îi la un timp, diștanțe de vo trizăj de metre:

— Botă! — zîče. — Du-te tra-i dọuă! — zîče.

Scutură de cușmă [14]).

[12]) Pov. își ia pălăria din cap, o scutură, cu stînga. [13]) Pov. duce stînga spre cap. [14]) Pov. își ia pălăria din cap, o scutură, cu stînga.

— Če-i, če-i, domnuțu nost?

— Bota — zîče-n nainte, voi după ię — zîče — şî mn'i-aducěț mărişcuța! Da-i tra tri la-aiesta! — zîče.

Țupu-n capete! E, vup! Păău! Ruup!

— Țîpă joz mărişcuța!

Ię mărişcuța un drac şî-l aduče acolo. Amu îi tare voios c-amu nu să tęme de nime! Are drači, are čęteră de-mg'ięt, are bǫtă de dat, are trǫcă de mîncat! Să duče-acasă. Apoi să duče-acasă, întinde mărişcuța, mai mănîncă cu copiii.

Zîče nevasta:

— Tu, omule! — zîče. — Acuma — zîče — io — zîče — s greuaie de făcut copil — zîče. — Pe čine-aducem noi de nănaş? Că — zîče — nănaşî noşt'i o murit în cît timp ai îmblat tu — zîče — pe dealuri.

— Apoi — zîče — dau on telefon — zîče — la-nălțatu-mpărat — zîče — să g'iie să-m bǫteză copilu.

Apoi, dă on telefon.

— Nălțate-mpărate! Să g'i — zîče — de nînaş mare la mine să-m botez on copil.

— Da — zîče—mpăratu — g'iu! Da — zîče — de la mine şî pîn la tine, să-m fači un drum podit tăt cu podę de aur şî cu una de-arğint, şî p-ingă drum, să pui, diştanție tă la dǫuăzăj de meităre um măr, unu de altu, şî tot fęliu de pomn'i. Înt-altu pom, şî măr, să h'ie coapte merele, înt-altu să fie înflorit, înt-altu să h'ie pe ğios, ş-înt-altu să fie gata, frunza picată, ş-în fieştecare pom să h'ie cîte-o pasăre, şî fiecare pasăre să cînte cu on fel de glas. Atunčeni, io viu mîne şî-z botez copilu.

Să scǫlă slujnica-mpăratului dimineață. Cîn să scǫlă vede că strălučę lumę.

«Ai, măăi! Da če poate să h'ie?»

O dat o videnie mare, podelele de aur şî de-arğint, pînă-n curte împăratului!

Zîče:

— Înălțate împărate! — strîgă sărvitǫrea — scoală — zîče — că nu ştiu če ieste — zîče — că arde lumea, sau če-i?

Atunči să scǫlă-mpăratu.

— Hǫ-hop! Aiesta-i telefonu de alaltăieri, să mă duc să botez copilu-aiesta.

Porunčeşte la sărvitori să-i prindă caii la cočie, şî să să ducă să botęză. Să duče. Caii, cîn îi sǫte-n drum, numa stau să saie peste-olaltă de spăriętǀ! Apoi, să duče. Să uită-n stînga, să uită-n dreapta, vęde dincoači-um pom, înt-altu-s coapte merele, înt-alţî floriţ, înt-altu-z mai miči, alţ, di pe-alţî o pk'icat frunza, ş-în fieştecare pom cîte-o pasăre, nu cînta una ca şî ăialalt. Să duče. Ağiunğe pîn la dînsu. Cînd ağiunğe, vęde că-i o casă slabă.

— Bună dzua! — zîče.

— Dzua bună.

— Nǫ am vinit, fine — zîče — să-z botez copilu!

— Bine-ai făcu — zîče — nănaşu! Bine-ai făcut!

Atunčeni să bagă lontru. Împărăteasa ię copilu, să duče la preuot să-l botęză. Întǫrče napoi, să bagă-n casă. Spune la mărişcuţă:

— Dragă mărişcuţa mę! — zîče. — Întinde-te — zîče — cu tăt feliu de mîncare şî de băutură, cu care-i mai spečială — zîče — să ne veselim — zîče — împreună cu nănaşu!

Să-ntinde. Împăratu stă şî să uită că če pǫte să fieasta?

« Aiesta-i čeva! »

Mînîncă, bęu, îş petrec mult. Apoi, zîče:

— Dragă mărişcuţa mę! — di la un timp — strînğe-te — iče — şî te bagă — zîče — la mine-n jăb!

Apoi răspunde-mpăratu:

— Apoi şti če, măi fine? — zîče. — Dacă nu-m dai mn'ie — zîče — trokiţa asta — zîče — să şti — zîče — că io am să lup cu tine.

— Bine! — zîče h'inu. — Ne luptăm!

Zîče:

— Pe munţî cutare — zîče — acolo — zîče — ne-om război laolaltă. Apoi — zîče — care m-o-nvinğe. De-ţ învinğe — zîče — dumn'evǫste — zîče — înălţate împărate şî nănaş —

zîče — mărişcuţa — iče — i-a dumitale [15]). De nu-ţ îmvinğe — zîce atunj — zîče — a h'i a mę.

— Bine! Pe la uara cutare — zîče, i-o pus vreo dǫuă tri dzîle — pe la uara cutare — zîče — să fi acolo pregătit cu armata, să ne luptăm.

Să duče-mpăratu-acasă. Sună o mobilizare grozavă. Momentan, cîn sună mobilizarę, tǫtă lume mobilidzadză, şî să duče, trupe, înăinte împăratu călărę. Să duče la munţî ačeia. Tăs stau. La uara cutare, împăratu i-acolo. Apoi vęde că g'ine h'inu-său, cu čętera čę susuuară [16]), cu cujmocu čela-n cap, cu bota-m mînă, cîtingănaş čioflîncîn.

— Bună dzua, nănaş!

— Dzua bună! D-apu, măi h'ine! — zîče. — Cu čine să mă lupt io?

— Apoi — zîče — cu mine!

— Păi dacă n-am cu čine!

Atunčeni, h'inu-său şî ię cujma din cap şî scutură [17]): atîta dracu pe cît frunză şî iarbă!

— Če-i, če-i, domnuţu nost? Ce-i, če-i, domnuţu nost?

— La tăz ostaşî aieştia — zîče — momentan — zîče — să-i omorîţ [18]). Numai — zîče — de ofiţări [19]) — zîče — să nu v-atinğeţ!

Dračii, momentan, omoară tătă uastę, tătă... armata împăratului. Vęde împăratu că-amu-i mǫrtă armata! Iera tunuri, mitralere pregătite. Atunči zîče:

— D-apoi, tu botă? — zîče, o zîs h'inu său. — Te duj — zîče — şî traj fieşte la care ofiţăr [20]) — zîče — cîte dǫuă bote! Să-ndeamnă bota în capete [21]), să duče, să duce. Cîndu-i prima dată la un colonel, ii ţîpă dǫuă! Să duče la altu, îi ţîpă dǫuă! Dă să tragă d'i cătă botă, altu-n stînga, altu-n dreapta.

— Če poate să fie? — un ofiţer cătă čelalalt. — Aşă botă — iče — să dęie — zîče — să dǫie n-am văzut!

[15]) Pov. oferă, întinzînd stînga în lături. [16]) Pov. simulează ţinerea viorii în stînga, a arcuşului în dreapta. [17]) Pov. ia pălăria din cap, cu dreapta, şi o scutură. [18]) Pov. subliniază, cu dreapta. [19]) Pov. subliniază, cu arătătorul stîng. [20]) Pov. subliniază, cu arătătorul stîng. [21]) Pov. arată înainte, cu stînga.

Dă la tăs cît'e dọuă șî să duče bota-n capete.

— Apoi — zîče — dă-i șî la nănașu tri!

Apoi îi țîpă șî la nănaj vo tri.

— Apoi, fine! — zîče. — Mn'ie crez că mn'i-or h'i!

— Apu așa am gîndit! — iče.

— Nọ — zîče — acuma — zîče — i mọrtă armata — zîče. — Amu — zîče — če să fačem? — o zîs h'inu-său.

— Bine! — zîče. — I mọrtă! Am cîștiga! — zîče h'i-nu-so.

— Da! — zîče. — Ai cîștigat.

— D-apoi — zîče — dacă scol io tọtă-armata asta — iče — să o puiu-n viață — zîče — cu če — zîče — če činste șî onọre — zîče — m dai mie?

— Ğiumătate-mpărățîie mẹ! — o zîsu-mpăratu.

— Bine — zîče — z mulțămit! — o zîs. — Nọ hai după mine.

Iẹ bota subsuuară, cujma o pune-n cap[22]) șî să-ndeamnă cu čẹtera. Nănașî-său dinapoi, h'inu-său înainte. Apoi tă tra din čẹteră[23]). Tă tra din čẹteră mereu. Pingă care uaste că-a treče, to să scọlă șî să șterğe la uok'i cu spor' (?) șî zîče că numa a durmit. Să duče pînă-n capăt șî scọlă tọte uastea în pičioare. Șî zîče:

— Fine! — zîče nănașu-său, împăratu — vi cu mine — zîče — șî-z dau drept pe ğiumătate-mpărățîia mẹ.

Șî pọte că șî astăz trăiez de n-o murit. Gata!

Inf. Dubo Iacob; Racşa, rn. Oaş; *culeg.* O.B.—Al.A., la 31.V.1953; *transc.* O.B.; *durata:* 29′ 55″; A.I.F., i. 14 166 (mg. 331).

N.B. « Asta de la un bătrîn. De vro doauădză şi vro şas de ai. La mară. N-o am mai spus, amu-i de vo doi ai. Numa amu mn'i-o venit în minte cîn am auzît că să spun aiči poveşti. Tăt îm vin în minte! »

Tipul e atestat sporadic în 5 variante din care două aromâne. În acestea din urmă, eroul obține de la diavol moara de piper (cu aceleaşi pro-

[22]) Pov. duce stînga spre cap. [23]) Pov. simulează cîntarea mişcînd cu dreapta arcuşul imaginar.

prietăţi ca şi mărişcuţa), pe care o schimbă pe o nuia ce omoară. Într-o variantă oltenească, eroul obţine pietriceaua de sub limbă cu care dobîndeşte succesiv o sabie ce decapitează şi o secure (variantă mai îndepărtată). În o altă variantă hunedoreană de alt subtip, şerpoaica răsplăteşte cu un buriaş cu ajutorul căruia eroul ia şi o măciucă. St. Thompson, în *Folktale*, p. 74, arată că tipul e frecvent din Irlanda pînă în India şi Indonezia, fiind prelucrat în literatura germană încă din sec. al XVI-lea.

POVESTEA CU BREANA

Ierasă odată o-mpărat, pă vremurle ęl d'e mult. Ş-avęsă o fetiță frumęsă, frumęsă fetiță. Însă ię, ca fet'ele t'in'ere, plecasă și ia în lume după amanț. Aşę, pornisă împovărată: cu čin'e, nu să şt'ię. Ie nu voi să spună lu tată-so — lu-mpăratu — că cu čine-i împovărată. Făcu on copil... Acum, tată-so, trăbuia s-o mărit'e, însă spun'ę că numa pă ăla-l ię care-i tatăl copilului. Spusă aşę cătă ię:

— Tu, să spuni čine-i tatal copilului!

Ię nu vrę să spună.

După un tim d'i vreme, spusă-mpăratu pim țară că să vină crăişori, şi domn'i, şi d'i pă tăt'e împrejurărle, să vină acolo, că să fače-o adunare să-ş aleagă împăratu on jin'ere, čine vo fi tatăl copilului.

Acuma s-adunară mulț, prințîşori d'i prin treaga țară, şi domn'i, şi ven'iră acolа la adunare la-mpăratu. Împăratu atunčea luo copilu cîn ierasă d'e tri an'i şi-i dădu on bît în mînă şi-l trimeasă pim curt'e şi cui o da copilu bîtu, ala o fi tata copilului.

Copilu ieşî cu bîtu pin curt'e pintră oamen'i, şi tăț prințîşorii şi domn'ii d'i prin țară — ierasă împăratu vestît, toț ca să fie i ğin'ere d'e împărat — k'ema copilu la iei cu bîtu:

— Dă la tata, dă la tata, dă la tata!

Iel nu voię să dę bîtu la n'ime. Acolo să găsęsă ş-on prost. Abg'ea vorbę iel, abg'ea vorbęa. Să dusă copilu şî dęt'e bîtu la prostu ăla în mînă. Ei, acu če să facă-mpăratu? Rumasă să i-l ię d'e jin'ere.

Împăratu-i cădęsă cu ruşine că um împărat să fie ču jin'ere prost dintră țăran'i, şi şi prost. Če are să facă însă dac-o făcut aşę, o trăbuit ca să să țînă d'e cuvînt.

Să dusă şî cunună fata cu prostu, şî făcu o corabie şi îi pusă pă toţ în corabie, şî le det'e drumu p-o apă. Acuma, să tot dusără cu corabia — le băgă pentr-o an de zîle mîncare. Iei să tot dusără cu corabea pă apă; înt-on loc, s-o oprit corabea pă om mal. Acolo, or ieşit afară, şî ş-or făcut aşę ca om bord'ei îm pămînt, şi iei să locuiască. Iei umblînd pe-aco pă marğinea mării, o ieşit om peşte car să numę breană. Să sbăt'ę pă săc-aşę. Betu prostu-ăla o văzu peşt'ele, o vrut să-l ię bărbăt'eşte să s-ducă cu iel acasă, să îl mînče. Da peşt'ele cătă iel:

— Ei, dragă, nu m-omorî tu pă min'e, či mă ię şi mă pun'e în apă ca să trăiesc; io d'e mare bin'e ţ-oi fi ţîie vreodată . . .

Atunča-i dete on solz:

— Uită-t'e, îz dau solzu-ăsta a mn'eu şî să-l păstrezi tu foarte bin'e, că ieu ţ-oi face ţîie bińe cu solzu-ăsta.

Luo solzu şi-l pusă în cură, şi şi dăt'e drumu la peşt'e pă apă. Însă dacă-i det'e drumu, iel să dusă cu solzu-acas şi spusă cătă fata-mpăratului:

— Uit'e če fu tîmplarea!

Ię îl mustră că pentru če n-o dus peşt'ele acasă să-l mînče.

Rumasă n'imica. Trecu o zî, trecu doă, terminasă mîncarea, rumîneasără to sărači, terminasă mîncarea. Iel ş-adus amint'e, bietu prost, d'e solzu-ăla, că če-i spun'easă peştele lui. Scoasă solzu şi îi ven'i în mint'e şi zîsă:

— Umbreană, dragă umbreană, te-aş ruga să n'e faşi şi noă čeva: să n'e fači aič on păla frumos ca la unui împărat.

Atunčia suflă în solz şi gînd'i să să facă on palat. D'e loc să făcu um palat împărăt'esc frumos şi pregăt'it cu tot feliu d'e scumpîtăţ ca la-mpărat. Pă-urmă în haialată zî, spun'e:

— Umbreană dragă, umbreană, t'e rog să n'e-aduči aičea . . . mîncări bun'e, şi beuturi, ca să n'e mai înveselim.

D'e loc le-adusă ombreana şi mîncări şi beuturi aco şi să-nvesălîră.

Dup-aea, îi spun'e înt-a triia zîi:

— Umbreană dragă, umbreană! Să n'e fači om pod d'i-aramă

păstă ramă,
pună la-mpăratu la curt'e!

Suflă în solzu d'e peşt'e şi gînd'i să să facă; pună dimin'eaţa, fură ş-ęlea făcut'e. Cîn fu-n haialantă zî, iar ię solzu şi suflă pă solz şi să gînd'eşt'e să să facă om pod d'e-arjint, îi spun'e:

— Umbreană dragă, umbreană! Să-m fači um pod d'e-arjint

păstă pămînt
pună la-mpărat la curt'e.

Îi făcu ş-ahăla. Cîn fu a triia zî, îi spun'e la peşt'e iară:

— Umbreană, dragă umbreană! Să n'e fači on pod şi d'e aor, pună la-mpăratu la curt'e, on drum d'e aor, pună la-mpăratu la curte, şi cu arbori şi d'e lături, şî cu păsări d'e-aor strălučitǫre, să îm zboare d'im pom în pom.

Şi s-o făcut, i-o făcut breana ş-ęlea.

Ei, cîn o văzu împăratu atît'ea drumur fromǫsă, poduri frumǫsă făcut'e, să gînd'i:

« Ei, aičea s-o ivit o-mpărat nou, care are o locuinţă foart'e vestîtă, foart'e bună, d'e-ai o putut fače lucrurleast'ea aşę mărieţă, aşę măiestre. O să mă gat să plec să ved'em împăratu ačela čine-i ».

Să pregăt'i şî loă într-o bună zî armată şi plecă, pă podu, pă drumurle-ęlea care le făcusă prostu. Vin'e pună-acolo, iacă dă d'e-un palat frumos şi put'ernic. Intră înluntru; fata cîn îl văzu, îl cunoscu, însă iel nu-i mai cunoşt'esă, că îi şkimbasă faţoşerea: dac-or trăit rău şi flămînz, or slăbit, nu-i mai cunoştę-mpăratu.

Rumasără acolo d'e noapt'e să dǫrmă. Fata avęsă o clocă d'e aor şî cu pui d'e aor, doisprăzeče pui d'e aor prin casă; da-mpăratu întrabă, iče:

— Ie če pui frumuşei — iče — d'e und'e-i aveţ?

E, fata-i spune:

— Ei, n'i i-o dăruit și noă Dumn'ezău!

Împăratu atunčea spun'e că are să pleče. Atunč fata luăsă jant-aia care-i aveasă merind'ea în ię și învălui-on pui d'-ela d'i la cloșcă înt-o năframă și-l băgă în janta lu tatu-so.

Tată-so, n'eștiind că če iastă acolo, loă janta șî plecă. După če porn'isă d'e-acolo o bucată d'e loc, iată n'iște slujitori-ai domnului ăluia ies în calea-mpăratului — n'eșt'e soldaț — în calea-mpăratului.

— Ei, împărat'e nălțat'e, ai furat on pui d'i la cloca domnului nost..

Iel spun'e:

— Care az furat on pui d'i la cloca domnului nost ala are să să întoarcă năpoi, are să mǫră!

Împăratu-ș făčę mirare și cu tăț slujitorii, toț să șt'ię n'evinovaț.

Spun'e-mpăratu:

— Čine-a furat puiu, să mǫră.

Atunč merg soldațî și cotă în janta lu-mpăratu: ei, puiu-l găsăsc acolo.

— Ei, împărat'e, ai să mori: ai furat puiu domnului nost. T'e-ntorči năpoi, t'e-ntorči înăpoi.

Să-ntorče năpoi. Atunčea l-întrabă fata:

— D'i če ai furat puiu?

Iel spun'e că nu șt'ie:

— Ieu nu șt'iu, io nu l-am furat, nu șt'iu čine mi l-a băgat aičia, čin'e mi l-o băgat!

Atunča fata-i spune:

— Cum dumeta nu șt'i čine ț-o băgat puiu-n janta dumeta, așe n'iči io n-am șt'iut čine-i tatăl copilului cîn m-ai pus dumęta în corabie pă apă.

Atunč împăratu o văzut că-i fata lui și i-o loat șî i-o duz la curt'ea împărăt'ească ș-o făcut pă prostu-ăla jin'ere d'e-mpărat, ș-apă o făcut o nuntă mare d'e nou, ș-o kemat tăt di prim prejuri, domn'ii și prințișorii la nuntă. Și dac-or fi ș-or trăi, șî astăz o rumas prostu-mpărat.

Inf. Ilona Sînziana din Boşord—Haţeg; *cules* de T.B.; Bucureşti în 27.II.1951; *transc.* T.B.; *durata:* 8′ 56″; A.I.F., i. 10932.

Inf. o ştie? «Asta d′e mult, to d′i la tata».

Tipul este atestat în toată ţara în 23 variante. Într-o variantă, fiica nu-şi mai revede tatăl. De obicei, obiectul ascuns în buzunarul — sau cizma — împăratului e o lingură după care porneşte vătaful lingurilor. Într-o variantă, obiectul pus de fiică e un inel.

St. Thompson, în *Folktale*, p. 68, arată că acest tip este cunoscut numai în Europa şi Siberia, fiind atestat în puţine variante. Sporadic prin colonişti a ajuns şi în alte continente.

LUPUL CU CAPUL DE OȚEL

Odată iera un uom și iel avę on flăcău. Și cîndu-i odată flăcău visază-m vis că iel, cîn a fi d'e dǫuăzăj d'e-an'i, va pușca pă tată-so și pă mă-sa, dacă va sta cu ii. Atunčę iel să gînd'eșt'e iel în capu lui:

« Aoleo, Dǫmn'e, cum să pușc io pă tata și pă mama, cînd oi fi de dǫuăzăj d'e an'i! Mai bin'e-ntîi îm pui d'in timp și nu mai șt'iu [1]) că čin'e-z ii ».

Copilașu mit'it'el, o ię d'in loc: dă-i drumu sâ margă. Haidă-n stînga, în dreapta, în satu cutare, ba-n orașu cutare, ba-n čela cutare, ba-n čela cutare, pînă-ajunje pî la Arad [2]), če șt'iu, la Timișoara-ncolo, če șt'iu io cum, ajunje la um boier'. Să bagă slugă la um boieriu, iel. Cînd îi pă la șapt'eșpe, optușpe an'i, îl votasă satu d'in saten'ii d'in sat — atunči nu ierau ǫcǫle ca astăz — și-l pun'e pădurar', pă băiat. Iară la boieriu-i i pare fǫrt'e bin'e că-l pun'e pădurariu pentru că și iel mai put'ę pișca [3]) čeva, cu vit'ele če șt'iu io cum, ǫ pișca čeva.

Și cînd i-nt-on timp, acuma iera cam pî la șapt'eșpe, optușpe an'i, nǫuășpe p-ači, iel mărgînd pă drum încolo în stînga, dreapta, găsęșt'e n'ișt'e țigan'i în loc și — vez, cum îi cu tînăreața asta:

« Hai să-m vrăjescu, să ved'em că če noroc mn'i s-arîtă! — c-așę țăranu, țăranu na, duče cum vrei pa cîzva.

Atunș če să vez? Dă țăranu la o țîgană če șt'iu io cîz ban'i și-i vrăjęșt'e.

[1]) Pov. subliniază, cu dreapta. [2]) Pov. arată spre stînga și în sus, cu dreapta.
[3]) Pov. apucă, cu degetele dreptei.

— Ascultă — iče — cată iel. — Dumeata ai o feričire foart'e mare şi bună, însă — iče — cîn îi fi d'e dǫuzăj d'e an'i, are să t'e mînînče-on, on lup cu capu d'e oţăl.

« Auleo ! » — să gîn'eşt'e iel.

Stă pădurariu mai d'epart'e. Cîn ajunje copilu la dǫuăzăj d'e an'i — vin'ę sara la. boier' acasă dară, să băga-n curt'e, nǫ, acolo nu pǫt'e să să baje n'ime — cîn ajunje copilu la dǫuăzăj d'e an'i, aud'e col la curt'e bǫcǫ încolo, bǫcǫ, încǫče, bǫcǫ pă d'i tăt'e părţile, bǫc pă d'incolo să să baje nu să pǫt'e. Întreabă boieriu :

— Če drac, mă — zîče — are ăşt'ia d'e bocăn'e pî la porţile mele — zîče — că pănă acuma n-o bocăn'it?

— Če şt'iu io če ! — spun'e copilu. Nu spun'e copilu n'imică, da iel şt'ię d'in ţîgană că če-o ieşit. — Ba uită aşę, pă d'incolo.

Cîndu-i mai tîrzîu, cam pă la, če şt'iu io če, dǫuăză şî jumat'e p-ači, dǫuăză şî unu p-ači, mai tare bocălę. Să gîn'eşt'e copilu:

« Acuma d'icît să tîlbur ieu pă stăpînu mn'eu, mai bin'e să mă mînče, o-l mînc io pă iel, o mă mîncă iel pă min'e: una d'in dǫuă ».

Să ię copilu mn'eu pîm pădure ca pădurar' dară, cu arma-n spat'e şi dă-i drumu. Haidă-n stînga, haidă-n dreapta, haidă-ncolo — iera vin'erę. Şi cînd îi odată, ajunje la um părîu-ntîln'eşt'e-o babă în părîu.

— Če fači, babă, aičea? — spun'e copilu.

Če:

— Stau şi mă gînd'escu că-s femeie bătrînă — iče — d'e nǫuăză şî nǫuă d'e an'i, ş-aj bę o gură d'e apă — iče — apa o scăzut şî nu mai ieste şî pînă înd'e să mai fie apă, io nu mă po sâ mă mai ducu — spun'e baba. — Dacă tu me-aduj mie — zîče — sticla asta [4]) plină d'e apă, io am să-s spui ţie tǫt'e feričirile care să le păţăj d'e-ači-ncolo — spune baba.

— Uo auleo, Dǫmn'e, cum să nu ! — spun'e iel.

[4]) Pov. se uită pe masă la o sticlă.

Pun'e-a mn'eu mîna pă sticlă și merje cam, če șt'iu io če, čin sut'e d'e paș, umple sticla plină d'e apă și vin'e cu ia la baba, și dă apa babii.

— Poft'ęșt'e, mămică — zîče — apa!

— Ascultă! — spune baba-či. — Na batista asta [5]) — îi dă o batistă. — Uor la če-ntrebare ua fi cît d'i gravu îi avę čeva, a trečerea pă un'eva și ua fi stavilă, ua mę, ua fi uaričeva rău, nu-i put'ea treče, fă-i cu batista asta [6]) în dǫuă, o plecat și poț treče pă uscat — spune baba.

Ię copilu batista, bagă-m buzunar'. Baba, ię spun'e cu o voče grǫsă:

— Stai nițăl — copilu vre să pleče — stai nițăl — zîče — uit'e, na altă bătistă. Vez-o pă asta? O bagă-m buzunariu. Încă mai na una. Bagă și pă asta. Încă mai na una.

Îi dă tri batiste la copil, afară d'e čeialaltă, a patrîlę, dă tri batiste.

— La uorče scandal urît, sclab, sclăbię ta nu pos fače čeva, gînd'eșt'e-t'e [7]) la batistele astę: astę t'e scoat'e [8]) — spune baba.

Ię copilu batistele și le bagă-m buzunar' și pleacă. Cîn i-nt-on locu, la vo dǫuă tri zîle, află uo apă, Marea Roșiie, așę-i spun'e, Marea Roșie. Urla cu focu și nu put'ea treče, Dǫmn'e, absolu d'e n'imic [9]), pă n'icări nu iera pod. Copilu ię batista d'im bojînar' și fače cătă apă [10]) cu batista. Apa o plecat, iastalaltă o rămas tălpită, o trecut pă uscat d'incolo, în Țara Lupului — ačę d'incolo-i spun'ę Țara Lupului, dincolo. Atunči če să vez? Treče d'incolo, într-a lupului, umblă-n stînga, umblă-n dreapta, umblă-ncolo, umblă-n-cǫśea, cînd i-odată, află-o casă. Mama lupului, și lupu avea o soră frumǫsă. Lupu d'eja iera d'incoači, în țara copilului. Merje coló iel, și, pîm pădure, pîn Țara Lupului, în stînga, ca pădurariu, d'incolo încǫče, sara lăcuieșt'e-aičę. Acuma, să prindă mama fęt'ii śeia a lupului [11]), să prindă firu cum

[5]) Pov. întinde dreapta înainte. [6]) Pov. întinde dreapta înainte. [7]) Pov. pune dreapta pe masă. [8]) Pov. subliniază, cu dreapta. [9]) Pov. subliniază, cu dreapta. [10]) Pov. taie aerul, cu dreapta înainte. [11]) Pov. arată înapoi, cu arătătorul drept.

trecu iel d'incoači? Če să spuie la fată? că să-l pǫtă întreba pă iel că cum o trecut, ca să treacă și pruncu ii, ca să-l mînčę[12]). D-apoi spun'e la fată.

— Dragu mamii, tu dă če čere iel tă-tă-tă-tă-tăt-tăt-îi dă![13]) Aprǫbă-i tăt câ capătă, numa dǫră spun'e că če, « cum ai făcu tu ca să vi d'incolo, pruncu meu, d'incǫči», ca să-i facă d'e hac, să-i mînče capu — spun'e mă-sa.

Întreabă fata — să culcă laolaltă sarà —întreabă fata pă fečior:

— Uită așa, așa, cum trecuș? D-in'e trecuș, cu če trecuș? șî așę, ș-încolo.

Da nu-i spun'e iel, nu-i spun'e. A dǫua sări, la fel: nu-i spun'e. A triię sări, zîče iel, cîn i-a trię sară, če:

— Ai să șt'i — spun'e.

— Uită așă — spun'e ię — cum drac să nu șt'iu, dacă trăieș cu min'e-n combinaj, cum drac să nu-m spui că sînt'em dǫră doi ǫmen'i sînt'em unu, nu? Ș-apăi trabă să șt'iu șî io.

I traje-o palmă, d'e-i zbǫră on uăk'iu, flăcău la fată. Cînd îi d'imin'eața, spun'e la mă-sa:

— Uită, vez? Vez če-m făcuși? L-am întrebat: îm trasă-o palmă ș-îm zbură un uăk'iu! Acuma če fac?

— Ę, să-ț zbǫre k'iar amîndoi, da încă-l mai întrebi! — spun'e mă-sa. — Cum să mǫră frat'e-to? Nu!

Cîndu-i d'imin'eața, să duče pîm pădure — iel iera vînător', iară[14]), iera pădurar' — să duče, iele rămîn acasă. Atunčę iel scoat'e batistele alea tri d'im buznar' — pîn atunči nu le scosasă — scoat'e alea tri batiste d'im buzunaŕ șî acolo-nt o pădure, če șt'iu io p-în'e, pun'e ači[15]) una ači, una d'incǫči șî una d'incǫči. Să uită la iele, să gînd'eșt'e:

« Uare če — sămăleșt'e iel — or m-ajunje astę-n lume? — copilu — ale tri batiste: če-or mai fi șî aste? — spun'e iel.

[12]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [13]) Pov. subliniază, cu dreapta. [14]) Pov. subliniază, cu dreapta. [15]) Pov. schițează așezarea pe mîna dreaptă.

Atunče d'inapoi aşę că, vorbin, o cuprins şî le bagă-m bojînar', amu ię [16]) batistele. Şî numa-oleacă mai merğe iel şî iac-on cîn'e, Gr'eu ca pămîntu, aşă-l k'ema pă iel.

— Stai, gazdă — zîče — pă min'e mă k'eamă — iče — Greu ca pămîntu — cîn'ele.

Mai mę oleacă, iacă altu, alt cîn'e.

—`Stai, gazdă [17])

— Da če vrei?

— Pă mine mă k'eamă — zîče — Auz bin'e [18]).

Mai merje-oleacă, iel pă cale şî strîgă altu:

— Stai, gazdă! [19])

— Da če vrei, mă?

— Pă min'e mă k'eamă — zîče — Uşor ca vîntu! C-îs tri cîn'i. Zîče ăsta cîn'e — acuma-i spusęsă la fată [20]) cum o trecut iel apa, şi i-o dat batista la fată [21]), la sora lupului ca să treacă şî frat'e-so d'in čeia ţară d'incǫči în iastaltă — tunči i-o dat batista — zîče:

— Ascultă, gazdă! Astară in'e m-oi culca io sâ nu dę dracu să mă scoli da nijdicît! Scǫle-mă čelea gazde [22]) — zîče Greu ca pămîntu.

Lupu cu capu d'e uoţăl če spun'e?

— Mămică! Ind'e pun'e iel sara mîna, pičioru, cîn să bagă-n casă, lîngă prag? Acǫlea fă tu mie-o grǫpă, şi io mă-ngropu-m pămînt, şî cîn pun'e iel pičioru, să-l puie la min'e-n gură: ap! [23]) îi mîncat! — spun'e iel.

Cîn îi sara, vin'e Greu ca pămîntu vin'e nant'e, să pun'e drep lîngă prag [24]), pă grǫpă ş-îl fače cocă, pînă nu-l îngrǫpă, îl točeşt'e. Ăla vin'e, să pun'e-m pat — činază, să pun'e-m pat, doarme, habarr. Cîn'ele stă pă grǫpă, să mai scǫl d'e-acolo, ę! Spun'e mama — soacră-sa amu dară zîcînd, cum îi zîče la noi — că să ţîpe cîn'ele d'e-acolea.

Zîče:

[16]) Pov. adună, cu dreapta. [17]) Pov. ridică arătătorul drept. [18]) Pov. ridică arătătorul drept. [19]) Pov. ridică arătătorul drept. [20]) Pov. arată înainte, cu arătătorul drept. [21]) Pov. arată înainte, cu arătătorul drept. [22]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [23]) Pov. cască gura. [24]) Pov. pune dreapta pe masă.

— Ţîpă-l dacă vrei, io nu poči ţîpa.

Cîn'ele stă acǫlea pînă d'imin'eaţa, acolea-i dă mîncare să mînče, nu să scǫlă d'e-acolę. Cîndu-i d'imin'eaţa, pleacă-m pădure şî stă p-acolo. Cînd îi sara, d'i cu sară, spun'ę:

— Nǫ — zîče — stăpîn'e, astară să nu dę dracu să mă scoli d'-ind'e m-oi culca [25]).

Zîče:

— Ascultă! Acuma ind'e-i? Fumează?

— Da, fumează!

— Aaşę! Acuma mă-ngropi îm faţa focului. Iel cînd ię ţîgara d'in gură, na, vin'e la foc [26]) s-o aprindă şi io: ǫc! l-am îng'iţît! — zîče lupu cu capu d'e uoţăl.

Fače groapă-m vatra focului şî fače foc pă iel şî cîn vin'e sara, i spun'e Greu ca pămîntu:

— Ascultă, gazdă! Pă min'e în sara asta, nu ai să mă scoli d'-ind'e mă culcu n'ijd'icît! [27])

Să bagă-m baltă Greu ca pămîntu şî să udă pă dincoăči d'e t'ină, pă dincoači să modrăşăşt'e, să udă [28]), să, grozavu, vin'e să bagă în casă, să pun'e colo su camn'iţă — cum zîčem noi — tăt focu-l stînje, şt'i, să pun'e-acolo tăt ud gunoi, cură focu apa p-acolo-ncolo încǫči. Şî sǫcrî-sa zîče:

— Da dă după cîn'e, mă — zîče — că-n stînje focu — zîče — şî če drac fačem fără foc.

— Lasă-l dracului să dǫrmă-acolo in'e vrę iel şi nu poţ. Ţîpă-l [29]) dacă poţ — iče.

Čeala d'id'esupt nu puté fače n'imn'ic absolut.

«Acuma če drac fačem?» Acuma dǫuă probleme s-o dus. Ę, mai avem o problemă. Zîče:

— Mamă! Da iel sara nu činază?

— Da cum să nu čineze?

— Da înd'i stă?

Če:

— După masă.

[25]) Pov. ridică arătătorul drept. [26]) Pov. arată înainte, cu arătătorul drept. [27]) Pov. subliniază, cu dreapta. [28]) Pov. subliniază, cu dreapta. [29]) Pov. schiţează alungarea, cu dreapta.

— Aașă vezi ! Tu-m fači o grǫpă după masă[30]) ind'e pun'e ¡el pičiǫrele și-n če loc stă cu scandu, și cîn vin'e iel, iel pun'e pičiǫrele pă min'e, io numa ies și l-am mîncat.

Cîndu-i mîn'e sară, vin'e iel cam pî la uara șasă. Zîče Greu ca pămîntu cătă iel:

— Ascultă, gazdă! Pă min'e[31]) n-ai să mă scoli d'-in'e mă culcu da nijd'icît ! Nișcum.

Atunči mamă-sa-i fače o grǫpă-m pămînt, lîngă masă, d'e običei in'e trăbuię să stęie iel și să-ngrǫpă-acolo.

Cîndu-i sara, vin'e pădurariu mn'eu, să pun'e la masă*).

Cîndu-i sara, atunči i fače-o grǫpă togmai su masă. Și-atunči să bagă lupu cu capu d'e oțăl în grǫpă, că iel sara cîn a vin'i s-a pun'e la masă să mînînče și iel ię și togmai și hap ! — a triia[32]) problemă — să-lu-ng'ită. Atunčea-i spun'e Greu ca pămîntu:

— Așę, gazdă ! Pă min'i d'-ind'e m-oi culca în sara asta să nu mă mai scoli[33]), că iai, dai d'e jale.

— Bin'e, mă ! Ț-am baiu.

Vin'e Greu ca pămîntu naint'e, să pun'e togmai su masă pă grǫpă d'esupra. Spun'e sǫcra — iera acuma sǫcră, trăię bin'e cu fata ! — zîče:

— Dă după cîn'e, mă, că mă mușcă, če dracu-l ții aiči, su masă.

— Dă tu, dacă vrei, io nu dau: nu počiu, mă mușcă și pă min'e. Dă-i pače pînă d'imin'eața.

Uomu merğe îm pădure, soacrâ-sa-i spune:

— Ascultă — zîče — cîn'ii eșt'ia umblă p-acolo tătă zua pă pădure, nu mînîncă n'imică, vai d'e zîlele lor, sclăbăs ca dracu, mai bin'e lasă tu cîn'ii acasă, ca să li dau mîncare. Če să umbli p-acolo cu cîn'ii pîm pădure?

Și astăz, și mîn'e, și poimîn'e și-ncolo, și-ncoače, da că ved'ę că nu pǫt'e răuși absolu n'imică. Cînd îi-odat să gîn'-eșt'e și iel, cu viața:

[30]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [31]) Pov. pune dreapta pe masă. *) Întrerupere pentru schimbarea benzii. [32]) Pov. neagă, cu capul. [33]) Pov. subliniază, cu dreapta.

« Če drac mai umblu io cu viaţa asta-m mînă? A če poi, o pk'ier, o trăiescu: mai bin'e într-o săcundă am murit, ori mai trăiesc mai d'epart'e şi nu mă mai gînd'escu » [34]) — spun'e băiętu.

Lasă cîn'ii acasă, la sǫcră, şi-i bagă-nt-o grajdu, înt-on cot'eţ d'e-ala grozav, cu păreţ grei şi-i închide cu lacătu. Sămălęşt'e:

« Oricît a strîga iel d'-in'e-o strîga, d'e-aičę [35]) nu iez ięi! » — spune sǫcra.

Merje-m pădure iel. Haidă-n stînga, haidă-n dreapta, cîndu-i cum pă la unşpe jumat'e, tǫp! şogoru-so, dau faţă-m faţă laolaltă.

— Heei, şogóre, sęrbus!

— Sęrbus!

— Da acuma cum t'e mai găsăşt'i?

— Fǫrt'e bin'e!

— Da?

— Da!

— Acuma t'e mînîncu!

— Că mă mînînči nu-i baiu! Da şt'i če? Să mă ierţ puţîn, să-m dai voie să mă sui pînă-n vîr la fagu ăsta, să strîgu odată:

— Vivat să trăiască ţara mea! — spune pădurariu. — Atunče cum mă dau jos d'im fagu, şî mă mînîncă! — spune pădurariu.

Lupu-ascultă, şogoru-so cu curaj, şi-i dă voie.

— Sui-t'e!

Da iel nu şt'i ista d'ę jos če strîgă čel de sus! Ăsta avę mînuş d'e pk'ęle — cum purtaţ şî dumevǫstă iarna, că noi nu purtăm d'e alea, mănuş d'e pk'ęle, alea-s scumpe, domn' eşt'i, purtăm aia, mîna slobodă — pădurariu avę mînuş d'e pk'ęle, suie pînă-m vîrvu fagului şî nu strigă că:

— Vivat să trăiască ţara męa! Či:

— Tęę, Greu ca pămîntu!

[34]) Pov. subliniază, cu dreapta. [35]) Pov. subliniază, cu dreapta.

Zîče cîn'ele ala, Auz bin'e, zîče:

— Strîgă gazda nost — ba Vez bin'e — strîgă gazda nost.

— Du-t'e dracului ! Nu-i hire d'e-aşę ! — spun'e hălalaltu. Či:

— Dă-t'e jos ! — spune şogóru-so.

— Sâ mai strîg o dată — spune şogóru-so d'e sus. Či — Tę, Vez bine !

— Strîgă ! — spun'e cîn'ele a doilę — strîgă !

— Nu ! — zîče Greu ca pămîntu. Îl strîgă. Atunčę cîn zîče:

— Dă-t'e jos d'e-ači d'im fag !

Či:

— Na, mînîncă mînuşile męle !

Şî traje mînuşile [36]) d'i pă mînă amîndǫuă şî le-aruncă joz la iel, sâ le mînînče pînă vin'e iel d'e sus. Atunčę strîgă:

— Tę, Greu ca pămîntu !

— Da — zîče — strîgă ! — ăla, Greu ca pămîntu.

Fače o izbitură îm poiată, i zbǫră păreţî dracului, ię şî cîn'ii şî dă-i drumu ! pînă la fagu. Cînu-z la fagu, cǫtă-n d'eal. Şi:

— Če doreş, gazda nostu?

— Pă cîn ma dau jos — spune gazda d'im fagu — pă cîn mă dau jos, să în rămîie mii plumînile şi maiu să le puiu în capătu puşt'ii să mă duc cătă casă [37]) vesel !

Pă cîn să scóboră iel d'im fagu, igzact, nu i-o rămas d'i-cît plumîn'ile şi maiu če-o spus iel. Le pun'e-n capătu puşt'ii şi haidă cătă casă, la sǫcră-sa, la mama lupului — parcă-înk'ipuită ię, i făcută fotográfie. Atunči cînd o ajunz la ię, ię o-ntors capu — şt'i, ia o şt'iut-o — o-ntors capu-nt-o part'ę [38]), i-o pus şi mîna pă trăgačiu: pacu ! o şi puşcat-o, pă curva d'e sǫcră-sa. Ş-o puşcat şi fata, p-amîndǫuă. Ş-o vin'it napoi la vale, pîn-o trecut-o. Luat-o batistă — cu cîn'ii nu s-o mai tăln'it mai multu — luat-o batista, făcut-o sămn, [39]) trecu

[36]) Pov. schiţează scoaterea din mîini, cu ambele. [37]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [38]) Pov. se uită la dreapta. [39]) Pov. întinde stînga înainte.

napoi în țara lui. Ačeia-s pădurarii, aieștea-s Săbău care fură d′e băurăm astăz.

Gata povęste, tovarăș injiner. Ačeia care băui io cu iei, ačeia-s pădurarii čeia, ačeia fură.

Inf. Șora Vasile; Cresuia—Beiuș; *culeg.* O.B.—D.T., în 26 septembrie 1961; *transc.* O.B.; *durata:* 15′+5′ = 20′; A.I.F., mg 1907 b—1908 a.

De la cine o știi? « Da če șt′iu io d′i la čin′e! Da-i d′e mult, sigur » *De cînd n-ai mai povestit-o?* « N-am mai spus d′e mult, n′ič d′e 15 an′i ».

Basmul are două variante îndepărtate culese din Țara Hațegului. Spre deosebire de acestea, flăcăul e sortit unui lup cu capul de fier și mama acestuia caută să-l piardă prin complicitatea fiicei ei.
Episodul cu cîinii credincioși — Greu-ca-pămîntu, Ușor-ca-vîntu, Aude-bine etc. — revine în numeroase variante ale unor tipuri, mai cu seamă la 315, 327, 300.
St. Thompson, în *Folktale*, p. 114, crede că basmul și-ar avea originea în răsăritul Europei; e frecvent în Uniunea Sovietică apuseană, apoi în Balcani (mai cu seamă în România), nordul Africei și Orientul apropiat.

DOI FRAŢI

Or foz doi fraţ. Unu s-o dus źun'ere ş-o găsît avere mai bună. S-o făcut o gazdă mare. Ălalaltu o rămaz acasă, s-o-n-surat şî iel şî o avut, şi-o luǫt muięre. Or făcut vo tri copii. Uom sărac: vara o lucrat în lume ş-o strîns pă iarnă. No, or trăit cu lucru d'in păln'i, cum or putut, aşa or munśit ş-or trăit.

O ven'it o iarnă lungă, nu s-o mai făcut vară; ţînut-o d'e cu primăvară, tăt iarnă. Nu s-o putut duśe, o gătat bucat'ele. Nu-i az, nu-i mîn'e če să mînśe copiii, or plîns ş-or śerut. S-o pănătat muierea cătă iel:

— Mă! śe să faśem, cum să faśem? Nu mai put'em ţîn'ea copiii, şî noi sînt'em flămînz, da copiii şî mai flămînz ca noi, nu pot răbda ca noi. T'e du — iśe — la frat'e-to — iśe — să-z dę vo măsură d'e bucat'e, c-apă, dacă să mai ię n'eau -asta, merem la iel la lucru, ajutăm la ce n'e k'eamă şî îi lucrăm pintru ię.

S-o duz la frat'e-so şî o cerut o măsură d'e bucat'e să-i dęe, sau d'e cucuruz, sau d'e grîu, d'e śe are.

— C-apă — iśe — ven'im şî noi. Să mai dau la copii şî n-avem niź noi če mînca. Ven'im şî să lucrăm ţîie — zîče — pintru ię, şî dai, n'e plăt'eş.

I-o dat frate-so uo măsură, s-o duz cu ię. Şî s-o duz la mǫră, o măśinat-o. No, o trăit cît — trecu vo patru-śinś zîle, măsura s-o gătat — iar nu-i śe mînca. Muierea iar cătă iel :

— Mă! du-t'e la frat'e-to să-z mai dęe o măsură — iśe.

S-o duz la frat'e-so, s-o pănătat iară, că să-i mai dęe o măsură, că, eacă o gătat-o şî tăt n-ar'e śe să mai mînśe

şî n'iči iei, n'iči copiii. I-o mai dat frat'e-so o măsură, s-o dus cu ię iar la mǫră, o măśinat-o. No, s-or apucat iei, o mîncat-o, or gătat-o, iară nu-i mai śe mînca.

Rabdă, fac, şăd. Muierea numa:

— Apăi — iče — mă! Nu ţ-o mai da frat'e-to, să t'e mai duź la iel?

Cîn s-o duz la frat'e-so, iară:

— Ba că mă duc! — iče.

S-o duz la frat'e-so. Cîn l-o văzut frat'e-so, o fuźit [1]), s-o ascuns d'i iel, o şt'iut că iar să duśe să-i mai dęie. O ven'it înt-on tîrzîu la iel, s-o băgat în casă.

— Śe-i frat'e-mn'eu, ven'iş iară la min'e?

— Apoi — iśe — ven'i, mă, că iacă cum, şî iacă cum — iče. — Am gătat bucat'ele şî ş-aea măsură s-o gătat, şî če să fačem, zîc, că plîng copiii, şî čier, şî n-avem śe le mai da.

— Mă — iśe — io-z mai dau tri măsuri, nu numa una! Numa — iśe — să t'e laşi să-z scot uăk'ii!

— Ia! Păi — iśe — io atunśa, uorb śe mai fac — zîśe — cum şî cum mai trăiesc, şî cum mai poź lucra, ş-aşę ş-încoa, ş-încolę?

Nu s-or ăsta, nu s-o-nvoit. S-o luǫt, s-o duz acasă. O spus cătă muiere că nu i-o dă, numa dacă-ş — i-o zîs că-i dă tri măsuri — numa dacă să lasă să-i scoată uok'ii amîndoi.

Zîśe:

— Io aşę cum va mă lăsa?

O trecut az, copiii plîng şî śer, mîn'e iar aşă. No śe să mai facă?

— Tu! N-avem śe-i faśe — zîśe — mă duc dacă ar'e tim d'e-aea — zîśe — şî ăsta, să mn'i-i scǫtă, iacă mn'i-i scoat'e, şî ăsta.

S-o loat, s-o duz la frat'e-so.

— No, frat'e-mn'io — zîśe — ven'i iar la t'in, că n-am śe faśe — zîśe. — Dacă mi-i scoţi uok'ii, iacă mn'i-i scoţ — zîśe — če să fac — zîśe — să le du la copii — zîśe — să

[1]) Pov. arată cu mîna dreaptă îndepărtarea.

mînśe. Da — ıśe — tu să mă iei să mă duź — zîśe — colo în capetu satului [2]). — Or foz doă drumuri să-ntîln'eau, șî colo o fost o rugă. — Mă duź la ruga aea, cruśe, cum îi zîśem șî noi p-aiź dară, șî rugă, șî să mă duź acolo — zîśe — ș-apă acolo, mă lași acolo. M-am gîn'it că sînt, tăt una vin oamen'i, or p-un drum, or pă hălalt șî mă miluiesc cu cît'e śeva — zîśe — să mai capăt șî io să mînc, să... Unu-m dă una, unu-m haia, unu-m dă haia, șî ăsta.

Așę că s-or loat șî s-o — i-o dat frat'e-so-cu tri măsuri d'e bucat'e șî le-o dus acasă. Șî or mers, șî l-o duz la cruče, șî i-o, la rug-aclo, scos uok'ii amîndoi. I-o spus că — stat aco d'e cruče, ș-o șezut acolo, lîngă cruś-aia [3]). No, or ven'it ǫmen'i pă drum, l-or întrebat că śe-i?

— Iacă uorb — zîśe — șî stau aiś, śin'e m-o milui șî pă mińe cu cît'e śeva.

O stat acolo vo cît'eva zîle, vo cît'eva nopț. S-o pomen'it înt-o noapt'e că vin'e śin'eva la iel ș-îl întreabă că d'i śe șăd'e-acolo?

— Apă iacă — iśe — cum, șî iacă cum, m-o scos frat'e-mio uok'ii — iče — șî nu mai văd — zîśe — șî un'i să mă duc?

— Măi — iče — să t'e iei — zîśe — că iacă, un tău — da iel o fost sot'ea, dracu, s-o duz la iel. Iśe — iestă un tău aiś îndărăptu cruśii — zîśe — să t'e duź — zîśe — la tău -ăla pă foal'e, pă mîn'i, cum să t'e tîrîi, pună-acolo — zîśe — șî să t'e speli cu apă d'in tău-ăla — iśe — că-z vin ved'eri iară.

No, așa o făcut bietu om. S-o loat, s-o tîrăit, s-o dus iel. Cum o aźunz la tău, o dat cu mîn'ile, o găsît tău. Dac-o găsît tău, o luǫt apă șî s-o spălat pă cap [4]), pă uok'i, pă ăsta, șî o ven'it ved'eri la uom iară. Iară iel i-o spus la uom că dacă vin ved'eri, să să ięię să ducă-n țară, să ięe apă d'e-acolo, că iel apăi cîz maroz îs, bet'eji, n-or putu vind'eca doctoru, da iel cu apă d'e-aia-l vind'ecă. O luǫt-o, o cotat iel o stîcă ș-o lǫat apă. Șî o loat-o pin țară, du-t'e! S-o

[2]) Pov. arată cu dreapta, în depărtare. [3]) Pov. își prinde mîinile. [4]) Pov. schițează spălarea pe cap, cu mîinile.

înșt'ințat că iel, un'e-o auzît că-i maroz, s-o dus. Cum l-o spălat, cum i-o trecut! I-or dat ban'i, i-or dat śine cu śe... śercat-o și ăsta.

Nǫ o vînd'ecat o grămadă d'e oamen'i [5]). Iel tăt o căpătat ban'i, ș-o trimez la muiere-acasă, cu poșta. Muierea tăt s-o dus și i-o scos, n-o șt'iut că śin'e-i trimet'e ban'i, ma că capătă ban'i, și capătă. S-o apucat muierea și ș-or făcut căș, o dat copiii la școală, doi, hăi mari, unu o foz mai mig rămas. Și ăla, s-o duz iel ș-o trimez la ban'i, o cîștigat ban'i, o căpătat. Cîn o auzît că iacă s-o duz la un, într-altă țară, d'in țara noastă. Acolo o avut u-mpărat o fată, în țar-aea, ș-o śercat-o cu tăz doctorii, o foz bolnavă, și n'ime n-o putut-o zvid'i.

Iel s-o dus și s-o băgat la o prăvălie, la o crijmă, la un contin și or auzît că iacătă fata-i bet'eagă, și ăsta. O zîs că să spună la-mpăratu să ducă să-i spună să vină cu h'int'eu după iel, că mẹre iel și-o zvid'ie, că iel nu pǫt'e să meargă să o zvid'ie pă źos. O trimes împăratu cočișu, sluga, s-o dus cu hint'eu și l-or suit în hint'eu, și l-o dus acasă. O văzut fata, o șăzut az, o spus către împăratu că nu pǫt'e așă iut'e s-o vindeśe. Mai stă o zî, dǫuă acolo, și p-a triilea zî, o vind'ecă, o pǫt'e vindeca, că-i tare obosît și ustăn'it, și așẹ, d'in drumuri, că vin'e depart'e, și... O stat acolo vo dǫuă zîle. Cîn o fost a triilea zî, o mîncat și o hod'in'it, o spus la-mpăratu că să iasă tăț, să iasă tăț d'in cazafar, și cătă-mpărăt'easă să-i caut'e hain'ele fẹt'ii care are mai frumǫsă fata. Și să-i facă mîncare, să-i lase acolo să dẹ la fată dară mîncare bună, o porînśit iel, și o lăsat iel. O cotat hain'ele, sk'imburi, țǫle, tăt, or ieșît afară, s-o dus. Iel o rămas înt-on țimăr sîngur cu fata. S-o dus la fată și ș-o scos uiaga cu apă, și-o pus o țîră pă cap, o spălat-o, și-o țîră în gură. S-o d'eșt'eptat fata [6]) și-o prins a da cu limba și cu buzăle. I-o mai pus a doau-oară, ș-o d'eșt'eptat fata mai bin'e. A tria oară, s-o d'eșt'eptat fata d'e

[5]) Pov. se uită cu ochii împrejur și face un gest larg cu mîna. [6]) Pov. subliniază, cu amîndouă mîinile.

tăt [7]). S-o dat și i-o dat o țîră mîncare în gură, și ăsta, și o-mbucat și mîncare-o țîră, cîtă i-o dat, și s-o d'eșt'eptat fata bin'e. O luǫt-o și-o sculat-o d'im pat, și i-o dat hain'ele și-o-mbrăcat-o. După śe-o-mbrăcat-o, o luǫt-o d'e mînă [8]) și-o prins a să plimba cu ię pin țîmăr. Și-o d'eșk'is ușa, și-o ven'it împăratu cu-mpărăt'easa, s-or băgat și or găsît fata sînătǫsă, ș-îmbrăcată, și bin'e. Nǫ, s-or îmbucurat, or făcut col bal cu petreśere, d'e bucurie și d'e ăsta.

Și l-or înșt'ințat în tăt'e părțîle, că iacătă...

Și-or curz domn'i, șt'i, să-l vadă, că dacă iel o vind'ecat fata-mpăratului, și cu cîț doctori-o fost în țară, n'imeni n-o putut să facă n'imic. I-o făcut documęntu d'e doctor, că-i învățat, mai învățat ca tăț doctorii și l-or declarat și că śe-i śęre? Că să rămînă la iel, că-i că źumăta d'e-mpărăție, să stę cu iel. Iel o zîs că nu-i trăbă, numa să-i dęie ban'i. I-o dat ban'i și śe-o śerut, i-o trimes iară la muięre.

Și o luǫt-o mai d'epart'e, du-t'e [9]). Tot așę, pun-o aźuns iar într-altă țară. Acolo-ntr-aia țară, iar s-o băgat la un... crîjmă, la un contin acolo-o văzut iel, și ăsta, și să baje să mînśe și iel śeva. S-o băgat acolo, o văzut că nu vorbesc, șî-s năcăjîț, și ăsta, ș-o-ntrebat că śe-i, și d'i śe-s așę năcăjîț. Unu-o śerut că să-i dęie apă. Iśe:

— N-am — iśe — d'e un'e-z da, și iac-o țîră să-z dau, dară — iśe — da n-am d'e un'e-z da.

— Apăi cum nu? — iśe — cum d'e nu ie, d'e nu-i apă?

S-o dat, iel o ascultat, i-o-ntrebat apăi. O spus că nu ie apă-n țară, numa d'in alt'e țări aduc apă, că la iei în țară nu-i apă n'imic.

— Apă — iśe — să trimeteț la-mpăratu — zîśe — să vină după mini să mă ducă — zîśe — că slobod ieu apa!

Iei or trimes bărbăt'eșt'e la-mpăratu, și împăratu — că iel nu poat'e męre pă źos că-i obosît tare, că iel o ven'it d'epart'e, și ăsta — o trimes iară hint'eu după iel. Și s-o

[7]) Pov. arată, cu amîndouă mîinile. [8]) Pov. arată, plimbînd puțin mîna dreaptă. [9]) Pov. arată spre îndepărtare, cu mîna dreaptă.

luọt, s-o dus la-mpăratu. O spus la-mpăratu că d'in cătinișagu lui să-l strîngă laolaltă, s-aleagă iel o sută d'e soldaț care-z mai bravi și mai lucrători, mai tari. Și să-i cășt'ije lui sărsamuri pentru săpat, să sẹpe, că co subt on d'eal acolo [10]) sub d'ealu ăla-i pusă pietri în gura izvọrelor și nu mai merg izvọrăle să mai meargă, ș-or săcat apele tăt'e,

O cășt'igat rănj dară, cum le zîśem noi, de fieru, săpọn'e, crampuri, lopeți, sẹpe, tăt feliu d'e... Și-o ales iel o sută d'e soldați și s-o dus cu iei acolo. Un'e-or lucrat, un'e-or șăzut, și dup-aia aialanț i-o orînduit și-o lucrat on timp d'e vrẹme-aclo mult, pun-or aźuns acolo la o piatră mare. Acolò la piatra aia, dac-or d'esfăcut-o, or dat cu rănjile și-or clătăn'it de ię. Cîn o clătăn'it, apa o śogn'it să vină. Tri zile și tri nopț or stat acolo, o slobozît apa numa pă rînd aşẹ, pună s-o duz la matca apelor iară, că n'eca lumea, atîta apă-ar fi ieșît. Și-acolo o stat tri zîle, tri nopț, pună cîn o-apucat apele d'e s-o dus iară pă matca lor și-or făcut loc pă un'e-or fos umblat, și s-or dus, și s-o-mbucurat țara întreagă, și i-o trimes în țara întriagă că iacătă o ven'it apă iară.

Și s-or strîns domn'i, s-or strîns baron'i, grofi, să vadă că śin'e-i, śe-i śere, śe-i śere? Iar-o śerut că-i dă-mpărățîia jumătat'e. Ba să i-o plăt'ească în ban'i, că iel n-are če cu-mpărățîia, cîz ban'i, atîța. L-o činstit unu, ialalț pintru apă dară, nu numa împăratu, i-or dat činstă, grofi și baroni o țînut acolo iară și l-or omen'it și i-or, d'e bucurie că l'e-o adus apa. No, acu i-o dat căruța cu cai, că iel nu pọt'e să-j ducă ban'ii și-i d'epart'e, și i-or dat hint'eu, și să să ducă cu hint'eu și cu ban'ii. O-mplut hint'eu d'e ban'i, ș-o loat-o, du-t'e, du-t'e!

O ajuns nu știu la cîți an'i acasă, iar la muiere. Cîn o aźuns acolo iel: pălaturi mari, făcut'e, și ăsta, d'e muiere. Copiii ăi mari or crescut, ăl mic ș-ala o crescut, da nu-i vorbă, ala o rămaz mai mic. S-o băgat, o auzît că ala...

[10]) Pov. arată cu mîna dreaptă.

— Aiśa am stat, aiś uocolu, şî mă bag aiś în uocolu ăsta acu cu hint'eu, căruţa.

S-o băgat în, căruţa în uocol. Şî s-o băgat acolo d'e nuntă, ş-o-ntrebat că: « Faśe bin'e, să laş să baje caii în grajd? Iacă că bagă, cu hint'eu în uocol şî ar băga şî caii un'eva ».

— T'e lăsăm — iśe — cum să nu t'e lăsăm?

O ieşît afar ş-o spuz la cośiş că să slobǫdă, să baje în grajd caii. I-o slobozît iel, ş-o loa şî s-o dus iară-nluntru. Un copil, ăl mic l-o văzut. S-o loat şî s-o dus la mamă-sa înt-altă sobă, înt-alt ţîmăr d'in boltă — că o ţînut şî boltă, prăvălie d'e tot feliu, şî copiii ei mari or fost în şcuoli, înveţe d'e înjîn'eri şî d'e, şcoli mari, i-or trimes eia,da, numa ăl mic o mai fost acas. Duče copilu ăla mic la mă-sa.

— Mamă, mamă! — zîśe. — Ala-i tata!

— Taź, mă, nu vorbi, că tată-to-i d'e cîn o murit — iśe — şi-i mor, şî nu mai...

Să duče copilu iară năpoie şî să uită la iel. Iară cură la mamă-sa:

— Mamă, mamă! — zîśe. — Ala-i tata [11]), ala-i tata! Că io-l cunosc, că samănă pă buză — zîśe — şî pă uok'i, şî pă vorbă şî ala-i tata — zîśe — că io ţînui mint'e — zîse — d'e-atunź d'e cîn — zîśe — s-o potopit iară.

— Mă, taź, mă, că nu-i ala, nu-i mai pă lume-ala nu mai trăieşt'e. Aşę ş-încoa, ş-încoa.

Atunś, iel o auzît iel co la ţîmăr dară, şî ăsta, ş-o loat-o şî s-o duz iel în ţîmăr apo ş-o da mîna cu muierea, ş-o spus că-i iel. Şî s-or sărutat...

Şî: — Apoi cum îi, mai trăieşt'i?

— Trăiesc!

Frat'e-so o auzît că iacăt-o ven'it, ş-aştea. La frat'e-so o fos śudă că o apucat ię şî ş-o făcut d'in săracă, pălaturi mai mari ca a lui şi mai bun'e, şî ţîn'e prăvălie, şî o avut vinars acolo d'e-or vîndut în prăvălie, în boltă.

[11]) Pov. arată cu mîna dreaptă.

O foz pîrît-o că are drăguț ię, şî on hoț, ş-ala fură d'e pin cară ş-îi aduče iei ban'i, şî cu aia o trăit. O curs iară la jîndărmărime, o curs la pretură, pi la jud'ecătorie ş-o înşt'ințat că iacă i-o ven'it hoțu iară cu căruța, cu ban'ii, şî iar ala i-o aduz ban'i, s-o făcut aşă gazdă. Ş-aşę să meargă să-l prindă, că-i acolo, nu-i dus.

Uor ieşît op jîndari, trimeş, s-or băga la iel. Iel le-o spus, l'e-o dat scaun:

— Şăz, t'e hod'ińeşt'i — iś — să şăd'eți! Mereți năpoi şî spun'eți aşă — zîśe — că numa cu voi nu merg, să mai trimeată opt încă cătă voi să fiz barem şaşprăzăśe, apăi atunś merg!

S-o dus ăia ş-or spus că iacătă s-o şt'ința, da n-o vru să meargă numa cu iei, că să mai meargă opt, atunśa mer'e cu iei. Or mai trimes ăi uopt. S-o dus iară iel năint'e şî l'e-o spus că:

— Încă n'ič acu nu merg numa cu voi. Sînt'eț şasprăześe, da să mereț să mai vină şasprăześe, să fiț triză şî doi, că — iče — numa cu voi mi-i ruşin'e să merg.

S-or dus înăpoie iară, a tria oară ş-or spus că iacă n-o vru n'iź acu să vină, şî să mai trimeată atita. Atunź or trimes ş-atița. Iei or pregăt'i mîncare, i-o băgat în casă acolo şî le-o dat scaun'e, o pregăt'it mîncar'e, le-o puz mîncaŕe, beutură, i-o omen'it.

— Nǫ mîncaț! [12])

Iel s-o loat ş-o trecut în haia casă, într-alt țîmăr. Iel, acolo, la-mpăratu cu apa, i-o dat hain'e d'e-ofițer cătăn'esc, şî i-o dat rang, că cum că iel îi ofițăr cătăn'esc, o mers şî iel cu cătăn'ele dar, ẹl o fost ofițeriu cătan'elor ş-o d'esfăcut apa. I-o dat declărăţii bun'e, ăla-mpăratu cu fata iară i-o făcu declărăţii d'e doctoru, d'in țară tă d'e doctor. O eşît d'in haia casă la jîndărmărime ca ofițeŕ.

Cîn or văzut iei, or înlemn'it [13]) jîndarmii, şî aşt'ealalț cari-o fos, sărğenț, mai miś, filări, căprari. S-o loat şî s-o

[12]) Pov. arată îmbięrea cu palma întinsă [13]) Pov. arată mirarea, cu gesturi laterale, cu mîinile.

dus cu iei apă la źud'ecătorie. Ş-or spuz la jud'ecătorie că iacă cum o fost, iacă cum o fos, d'in capet, cu frat'e-so şî « uit'e cum m-o căzn'it », frat'e-so. Şî atunś or trimes după frat'e-so şî că d'i śe-o minţît d'e l-o făcut, pă iei, o minţît şî jîndărmărimea, şî ăsta, că-i hoţ, şî-i aşę, că-i tîlhar, şî... Če să facă cu frat'e-so? Or întrebat pă iel pintru că i-o căzn'it şî i-o minţît. Iśe:

— Numa śe-o făcu iel cu min'e[14]), alśeva nu trăbă să faśeţ: să-i scoat'eţi uok'ii amîndoi şî să-l duśeţ acolo — zîśe — la cruče-aea, la rug-aia, un'e-am fost io, să-l pun'eţi acolo şî pă iel, ca min'e. Alčeva să nu-i faśeţ.

L-o luǫt şî l-or dus apăi în capetu satului, acolo şî i-or scos uok'ii, şî l-or lăsat acolo[15]). Cîn o foz nǫpt'ea, o ven'it zmeii, d'iavolii, şi-or făcut tăt prav, l-or omorît[16]) d'e tăt acolo, şî n-o mai foz n'imic d'-iel. O rămas numa oasăle, le-o mai găsît maţele d'in iel, cum l-or omorît.

Şî frat'e-so iarăş o înviat, ş-o ven'it acasă la muiere, şî fain, şî, şî hint'eie, şî cu tăt feliu. Şî iel o fost ăl mai sărac.

Inf. Lăscuş Mihai zis Pihuctăr; Cerbăl—Hunedoara; *culeg:* Al.A., T.B. la 4.XI. 1951; *transc.* T.B.—Al.A. *Durata:* 10'; A.I.F., i. 11.173.

De cînd o ştii? « D'e cîn iercam t'inăr, am auzît-o d'e pin alţî. De-abia mi-am adus amint'e, mi-o ven'it în cap » (Întîi şi-a adus aminte de doi fraţi, unul sărac şi altul bogat, apoi şi-a amintit firul povestirii). *Ai mai spus-o?* « D'e tinăr n-am spus-o. Atunś şt'iam mult'e ».

Basmul este unul dintre cele mai răspîndite, fiind atestat în toate provinciile în 45 variante ale acestui subtip (fratele sărac orbit de către fratele bogat). De obicei, antagonismul dintre fratele bogat şi cel sărac e precedat de o dispută despre strîmbătate şi dreptate, aceasta din urmă rămînînd învingătoare. Schullerus, la nr. 613, citează 16 variante. Reidar Th. Christiansen, în studiul monografic *The tale of the two travellers or the blinded man*, Helsinki, 1916 (F.F.C. nr. 24), afirmă că basmul ar fi originar din India (Krohn, *Übersicht*, p. 69 şi urm. care crede cu certitudine în provenienţa lui indiană).

[14]) Pov. subliniază, cu mîna stîngă. [15]) Pov. arată vag cu mîna stîngă. [16]) Pov. subliniază, cu mîna dreaptă.

«TO CU ZMEI» — «CU-MPARAT ȘI CU ZMEI»

În vremurli dă dămult, toți împărațî, cînd aveau copii i țînea-n colivii. Dîn cauză să-i, i fură.

Avea împăratu ăsta o fată și-o țînea numa-n colivie. I venea pețîtori dîn toate țărli. Tot fečiori dă reği, prinţuri dă-mpărat. N-o dădea la niči unu.

A trecut ani întreği. Într-una dîn zîle, un fiu dă reğe, îmbrăcad bine, vine pețît. Čine iera? Diavolu! S-a făcut în fečior dă reğe [1]).

Cu čea mai mare plăčere [2]) l-a primit pă iel. Pă toți i-a dat îndărăt, dar p-ăsta nu. Iară fata n-a vrut.

— Taică, osi plînğe și-oți ofta-n urma mea. Că dă dat mă dați, dă văzut, nu mai mă vedeți.

— Nu, că ăsta [3]) ie bun. Ai să de duśi [4]) și-acoló, ai

[1]) Pov. ridică mîinile. [2]) Pov. dă mîinile în lături. [3]) Pov. subliniază, cu dreapta. [4]) Pov. subliniază, cu dreapta

FATA MĂRITATĂ CU DIAVOLUL ȘARPE

Înainte vremuri, împărați dacă aveau copii, i țînea mai mult arestați!

Împăratu ăsta avea și iel o fată frumoasă și-o țînea mai mult în colivie, dîn cauză să nu i-o fure! Cum ierau, cum spune bătrînii, cînd să băteau, veneau poterli și-ji loa avutu și fujeau pîn munți. Așa iera și-n timpurli alea!

A deveni fata să-i vie pețîtori, pentru măritat. Care venea, îl dădea-ndărăt, nu i să convenea [1]) împăratului; nu-i plăčea.

Într-una dă zîle, un diavol să găteşte foarte frumos. Să fače că ie um băia dă prinț dîn altă țară[2]), și-a vint în logodit, s-o ia dă soție. [3])

— Da, cu čea mai mare plăčere! — mpăratu și părăteasa, da fata, nu!

[1])Pov. subliniază, cu mîinile. [2]) Pov. ridică stînga. [3]) Pov. subliniază, cu dreapta.

să mai vii să stai și-aiči, cun spune iel.

Că če-a zîs? O duče[5]) și la-mpărățîia lui, și-o aduče[6]) și stea și la-mpărățîia iei.

După če-a isprăvi nunta, tot, în regulă, — toz dračii care iera cu iel, miniștri, reği, dîn toate țărl, diavoli făcuți, prefăcuți[7]) în reği... S-a mîndrit[8]) împăratu că are-a vaza asta mare, și-are ajutoare[9]) la războaie, bravo c-a avut o fată și-a avu noroc!... — Zîuă bună, și-a dispăru toți![10]) A pleca și fečioru dă reğe, cu fata, în țara lui.

[5]) Pov. arată spre dreapta, cu stînga. [6]) Pov. arată spre stînga, cu stînga. [7]) Pov. ridică mîinile. [8]) Pov. subliniază, cu mîinile. [9]) Pov. subliniază, cu mîinile. [10]) Pov. subliniază, cu mîinile.

Fata nu! Fata-a cam simțit că nu ie lucru curat[4]):

— Tată, tăiată-moartă, ieu nu-l iau! M-oz da după iel, da mult os plînğe, și mult oți ofta, că n-ave să mai mă vedeți!

— Cum, taică? Cînd spune că o să stea și-aiči, și-ai să stai și-acoló, čel mai bun lucru![5])

Mai dă čecăleală, cum ie și-n zîua dă astăzi mai d-una, d-alta, l-a loat!

Iară după nuntă, fata-și ia un crion, și prinde și-un porombiel, și-o bucățică dă hîrtie[6]). După če s-a isprăvit toată nunta, la o zî, doo, hai să pornească și la-mpărățîili lui[7]), cu soția lui acu, cu fata-mpăratului.

Fata, nu, că nu, că să mai stea, să mai stea, ferite-ar Dumnezău, iel musai să meargă și s-ajungă la-mpărățîili lui[8]), să vază și ia împărățîili lui!

Cum v-am povestit c-a loat o bucățică dă hîrtie și-un creon, și-un porombi-

[4]) Pov. subliniază, cu dreapta. [5]) Pov. dă mîinile în lături. [6]) Pov. schițează ținerea între două degete drepte, ridicate în sus. [7]) Pov. arată spre stînga, cu dreapta. [8]) Pov. arată înainte, cu stînga.

Mergîn cu ia pînă-n margine la o apă mare, če-i spune [11]) fečioru dă reğe?

— Ei, dragă, tu să nu te sperii. Io mă dau [12]) peste cap, că nu putem să trečem apa asta. Díncolo [13]), peste apă, ie-mpărăția mea. Și mă fac un șarpe. Tu te sui pă mine [14]). Și te trec apa dîncolo [15]).

S-a făcut un șarpe cît toată lumea. Și-a trecut apa díncolo. Cînd a trecut apa díncolo, če să-ntîmplă? A așezat-o jos [16]) frumos, acolo-n munte, unde s-a așăzat șarpili cu ia, și-a pus țîța iei în gura lui. Și sugea țîța fetii cît putea iel. Cîn să sătura, trei zîle [17]) și trei nopți dormea. Iară fata [18])

[11]) Pov. dă din cap. [12]) Pov. subliniază, cu dreapta. [13]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [14]) Pov. pune dreapta pe masă. [15]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [16]) Pov. întinde dreapta în jos spre dreapta. [17]) Pov. ridică arătătorul stîng. [18]) Pov. ridică arătătorul stîng.

el l-a băgat în sîn. Și-a pleca dîmpreună cu iel.

După če și-a loat zîua bună dă la părinți, într-adăvăr că diavolu a făcut un tren pîn pustietăți [9]) — fără să știe fata — a crezu că ie pîn lume!

Ajungîn la o apă mare acoló n-a avut pă un să treacă apa, încît če-i spune bărbatu ăsta, care-l loase?

— Ei, dragă, acuma, pă un să trečem noi, că peste apă [10]), díncolo izistă-mpărățîia mea; ie țara mea, acoló!? Încît, ieu o să mă dau peste cap [11]), și mă fac un șarpe mare, tu-ncališi pă mine, și te trec apa asta díncolo [12]), să nu te sperii!

— Nu! — fata, cu coraj — dă če să mă sperii? Numadăcît s-a da peste cap și s-a făcut un șarpe cît toate zîlli. Fata a-ncălica pă iel și-a tăiat apa díncolo. S-a așezat acoló în munți acoló, cu ia, jos, între bolovani.

[9]) Pov. arată înainte, cu stînga. [10]) Pov. arată înainte, cu arătătorul drept. [11]) Pov. schițează rostogolirea, cu dreapta. [12]) Pov. arată înainte, cu dreapta.

plîngea. Cînd plîngea fata, să cutremura pămîntu. — D-atunči a rămas cutremurli-astea dă să zdrunčină [19]) pămînturle-astea! Cu povestea fetii ăştia...

Ia, cînd a plecat, loase şi ia un crion d-acasă şi-um porombiel îl băgase-n sîn [20]). Fără să ştie niminea. Fače şi ia um bileţăl [21]) şi-l leagă dă gîtu porombiellui, şi-i dă drumu. [22]) Porombielu-a tras d-a drept la-mpărăţîie! La locu lui, mdeh! S-o lăsăm pă ia acoló [23]).

Cîn să duče [24]) dimineaţa o sîrvitoare să dea la porombei mîncare, vede porombielu cu o îrtiuţă-agăţa dă gît [25]).

— Vai, împărătiţă, vai, împărate, um porombiel frumos, c-um bileţăl la gît [26])!

I dă roată, şi-l prinde. Ia biletu şi čiteşte:

«Taică şi maică, ăl fečior dă-mpărat care m-ai dat,

[19]) Pov. schiţează sgîlţîirea, cu mîinile, şi rîde! [20]) Pov. duce dreapta la sîn. [21]) Pov. scrie cu dreapta în palma stîngă. [22]) Pov. aruncă, cu mîinile. [23]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [24]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [25]) Pov. ţine o bucăţică de hîrtie la gît, cu dreapta. [26]) Pov. duce stînga, la gît.

Če să vezi? Cîn s-a aşezat acoló, la bolovani, a pus-o jos s-o sugă la ţîţe. O sugea doo-trei čeasuri, încît cîn să sătura, şi-o lăsa dîn supt, cînd plîngea fata, să cutremura pămînturli, de plînsetili care le plîngea ia.

Cînd aude sforăind, că doarme-aşa [13]), cu sforăială mare şarpile ăsta, s-apucă fata şi fače un bileţăl, şi-i spune în bileţăl:

«Tată şi mamă, veţi şti că logoditoru, care m-az da după iel, ieste un mare póclet dă şarpe, încît, cîn mă suge pă mine şi mă lasă dîn sup şî plîng, se cutremură pămîntu dă plînsetili mele...»

Şi-l leagă dă gîtu [14]) porumbielului, şi i-a da drumu [15]) porumbielului.

Porombielul crescînd în curtea-mpărătească, într-adăvăr că iel a tras d-a dreptu acoló [16]).

Să lăsăm fata-acoló, să videm če s-a-ntîmpla cu porumbielu ăsta [17]). Şarpili,

[13]) Pov. scutură din mîini. [14]) Pov. duce stînga la gît. [15]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [16]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [17]) Pov. arată spre stînga, cu dreapta.

ieste um pòcled mare dă șarpe, încît suğe dă la mine, și cîn mă lasă și plîng, să cutremură[27]) pămîntu!...»

Atunči s-a pus împărăteasa și-mpăratu pă plîns. Dîn nou a da și iei răvașe pîn orașe, jurnale în toate țărli: čin s-o găsi[28]) să i-o-aducă-ndărăt, i dă-mpărăția toată și fata dă soție. Nu s-a găsî nimini. Nu știa-ncotro[29]) s-o ia, să-l găsască. Pleca[30]) lumea-n cătare, da nu-l găsa.

[27]) Pov. clatină capul. [28]) Pov. ridică arătătorul drept. [29]) Pov. dă mîinile în lături. [30]) Pov. subliniază, cu mîinile.

cînd avea poftă dă supt, suğea la țîțili iei.

Numadăcî dimineața, o sîrvitoare, cîn s-a dus să dea la porombiei[18]), vede un porombiel cu un bilețăl la gît! Dă fuga-nnăuntru și-i spune-mpărătesii:

— Împărătiță, ie um porombiel striin[19]), cu-un bilet la gît!

Iese și-mpărăteasa, dă să-l prinză pă colea, dă pă colea, dă fuga-i spune și-mpăratului, vine și-mpăratu, de-bea, de-bea l-a nhățat și l-a prins.

După če ia[20]) bilețălu dă la gîtu porombielului și-nčepe să-l čitească, cînd a-nčepu să-l čitească și vede scrisu fetii, a-nčepu să plîngă cu lăcrămi dă foc; și-mpăratu, și-mpărăteasa.

— Če-am făcu noi, n-am făcu lucru bun! Am dat-o la lucru zmeiesc[21])! Ăsta-a foz lucru necurat!

A da
sfori
pîn țări,
răvașe

[18]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [19]) Pov. arată înainte, cu arătătorul drept. [20]) Pov. apucă, cu dreapta. [21]) Pov. dă mîinile în lături.

Iacă o babă bătrînă să duče la-mpărat:

— Împărate luminate, ieu dă cînd m-am pomenit, am născu și ieu trei fečiori, da ieu dă cînd i-am născut, nu i-am mai văzut. Ia să-m dai și mie nișcai [31]) legumă uitată, nișcai[31]) foină uitată, niște pînză [31]) uitată, oriče [32]) uitat; —cusături d-astea, modeluri, fel dă fel dă modeluri, ca să facă ia, mătușa, să coase cămăși, a čerut împăratului.

Într-adăvăr că i-a dat împăratu tot če s-a găsit. Să duče baba-acas. Și fače o cămașă-așa dă frumoasă cu niște floričele nemaipomenit [33]). O lasă neisprăvită la o

[31]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [32]) Pov. clatină din dreapta. [33]) Pov. subliniază, cu dreapta.

pîn orașe

sule

pă sub cuțoburle: čin s-o găsi să i-o aducă, i-o dă dă soție, și-mpărăția toată, și iel să fie slugă la ačela [22]) !

Nu s-a găsi, domle, niminea ! Pîn toate țărli; nu s-a izistat unu [23]) să zîcă că: da ! Nu s-a băga nimini !

O babă aude și ia, să duče la-mpărat:

— Împărate luminate, am auzî și ieu lucrurle astea ! Mie dacă-m dai lucruri če ți-oi čere, am să-ncerc și ieu să videm po să ți-o aduc?

— Babo, dacă să poate, cum an spus, așa fac [24]). Če mi-i čere, aia-z dau !

— Ia să-m dai mie niște pînză uitată ! — Če nu să găsa la o curte-mpărătească dă cîn lumea asta? ! [25], I-a da pînză cî lumea ! — Să-m dai niște mîncare uitată ! — Oriče a čerut, uitat: dă cusut [26]), uitat; ață dă cusut [27]), uitată. I-a da dă toate če-a čerut ia; ac,

[22]) Pov. arată înainte, cu stînga [23]) Pov. dă mîinile în lături. [24]) Pov. dă mîinile în lături. [25]) Pov. ridică stînga. [26]) Pov. subliniază cu stînga. [27]) Pov. subliniază, cu stînga.

mînecă sau la un guler[34]. N-a terminat-o dăfinitiv.

După če a isprăvitî cu cusătura, şi cu mîncarea, hop, vine Dă-cu-sară:

— Bună seara, mamă!

— Bună să-s fie inima, maică!

— Ie čeva să mănînc şi ieu să mă du să-m văz dă sîrvičiu mieu?

— Da, maică[35], ieste. Stai la masă şi ospătează.

— Aaooleo, če cămaşă frumoasă! Maică, să mi-o dai s-o ia şi io pă mine!

— Maică, s-te dai oleacă-m pat[36], eote ma am puţîn s-o termín.

După če-a mîncat, băiatu s-a dat îm pat[37] să isprîve mă-sa cămaşa. Într-adăvăr, če fače mătuşea? Fače-a dooa cămaşă. To la fel, la gît neisprăvit[38], şi-o pune-n cui[39]. Iar Dă-cu-Sară culcat în hodaia čeailantă[40].

Cînd vine Miez-dă-noapte.

— Noapte bună, mamă!

— Noapte bună, maică!

[34]) Pov. duce stînga la gît. [35]) Pov. dă din cap. [36]) Pov. arată spre patul din odaie, cu dreapta. [37]) Pov. arată spre patul din odaie, cu dreapta. [38]) Pov. pune arătătorul drept pe masă. [39]) Pov. ridică arătătorul drept. [40]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta.

tot aşa, uitat, care nu ştia dă iel.

Le-a-mpak'ietat baba, şi-a plecat cu iele acas. După če le-a-mpak'ietat baba şi-a plecat acasă, s-apucă ia şi coase-o cămaşă frumoasă. Şi-a lăsat-o, la o mînică[28], neisprăvită.

Bun! După če-a lăsat-o la o mînică, a făcu mîncare, tot, aranğeat, cămaşa-a agăţat-o-n cui[29].

Iacă vine Dă-cu-sară:

— Bună sara, mamă!

— Bună să-ţ fie, maică, inima!

— Mamă, ie čeva să mînc, să mă duc să-m fac serviči?

— Ie, maică. Stai şi mîncă, şi să te-mpremenesc, să te duči să-ţi fači servičiu tău!

— Vai, mamă, če cămaşă frumoasă!

— Da, maică, ma am puţînel. Pînă cînd o termin, dă-te-oleacă-n pat[30]) dîncolo!

Dat a fost! Că iel dac-a mîncat tot uitat, a uita[31])

[28]) Pov. duce stînga la mîneca dreaptă. [29]) Pov. arată spre stînga, cu dreapta. [30]) Pov. arată spre pat, cu stînga. [31]) Pov. subliniază, cu dreapta.

— Ie čeva să mănînc să mă du să-m fac sîrviči?

— Ieste, maică. Stai la masă şi mănînc.

— Vai, da cămaşa-aia [41]) če frumoasă ieste! Mi-o dai s-o-mbra şî ieu.

— Ţ-o dau, maică. Du-te [42],) stai puţîn că nu ie termenată şi mai am puţîn, ie un călător dincolo [43]), pun-te lîngă iel, c-am să ţ-o dau.

Cîn s-a puz lîngă ala, pus a fost, c-a uita să mai pleče la sîrviči! A termina cămaşa, l-a-mbrăcat, culcat a fost [44]). S-apucă la-a treia cămaşă. Cînd o fače, o termină, mai avea puţîn [45]), s-o termine, iacă să fače ziuă! Vine Zorilă-zori-dă-zi.

— Bună dimineaţa, mamă!

— Bună să-s fie inima, maică!

— Ie čeva să mănînc, să-m vă şi io dă sîrviči?

— Ie, maică, stai colea [46]) şi mănîncă.

[41]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [42]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [43]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [44]) Pov. subliniază, cu dreapta. [45]) Pov. întinde miinile înainte. [46]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta.

dă servičiu lui. N-a mai mers. L-a loa somnu.

S-a apuca şi-a făcut altă cămaşe,-iel gătit colo, frumos l-a-mbrăcat, n-a mai simţit nimic [32]), baba!

A lăsat-o iar, cămaşa dooa, iar lăsată la guler [33]) neisprăvită, şi-a agăţat-o tot în cui [34]).

A vint Miază-noapte:

— Noapte bună, mamă!

— Noapte bună, maică, şi bine-ai venit!

— Ie čéva să mînc, să mă du să-m fa servičiu?

— Ie, maică! Stai şi mîncă, să te-mpremenesc, ioite ma am cămaşa oleacă dă isprăvi colea, treji dîncolo-n odaie, că ma ie un călător, şi-am văzt cămaşa pă iel, aşea, ţ-am făcut şi ţîie una la fel!

Cînd să duče:

— Frumoasă, mamă!

— Ei, da să mă scoli [35]), să nu mă-ntîrzîi!

— Nu, maică!

S-a pus lîngă iel, pus a fost! A isprăvi cămaşa. L-a-mbrăcat şi l-a lăsat aco-

[32]) Pov. dă mîinile în lături. [33]) Pov. duce stînga la grumaz. [34]) Pov. arată spre stînga, cu dreapta. [35]) Pov. subliniază, cu dreapta.

— Da cămaşa aia, maică, nu mi-o dai şi mie?

— Ţi-o dau, maică. Stai colea puţîn, mai sun doi călători, hodină-te niţăl pînă termin şi-ai să ple să-s fači servičiu.

S-a pus şi iel, pus a fost[47].) L-a-mbrăca şi pă iel. Cîn şi-a vint iei în fire, şi s-a dăşteptat, s-a loa la bătaie-acoló!

— Če-ai căta tu[48]), mă-aiči? — Dă-cu-sară lu Miazănoapte.

— Tu če-ai căta[49]), mă, că io sunt aiči propietar?

— Da tu, mă?[50]) — Zorilă-zori...

— Io sun, mă, cu aičea. Ieu aranjez, ieu ţîn pă mama mea. Ce-as căta voi?

Aude mama lor că să ia la bătaie, dă fuga[51]) între iei:

— Staz, maică, că io dă cîn v-am născut, n-am putu să vă-adun. Acu v-am adunat să vă-ntreb şi ieu d-un necaz: ioite-mpăratu a mărita fata. Şi nu ştie dă lò. S-apucă şi face cămaşa treia[36]).

Cămaşa treia cînd a făcut-o, a lăsat-o puţîn, la poale, neisprăvită. A vint Zorilă-zori-dă-zi:

— Bună dimineaţa, mamă!

— Bună să-ţ fie inima, maică!

— Ie čeva să mănînc?

— Ie, maică! Stai şi mănîncă, şi să te-mpremenesc,[37]) iote ţ-am făcut o cămaşe, c-a vint nişte călători, şi ţi-am făcu şi ieu ţîie una la fel, şi să-z vezi dă servičiu tău. Du-te dîncolo, hodină-te niţăl, că ma am niţăl la poale, să ţ-o isprăv, să te-mpremenesc!

Bun! S-a pus şi-ala, pus a fost! L-a-mpremeni şi p-ala pă la doosprezeče ziua-aşea, aude o bătaie numaipomenită-acolò.

— Mă, tu[38]) ce mă-ta-ai cătat aiji, mă?

— Da tu[39]) če-ai căta, mă, aiči?

[47]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [48]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [49]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [50]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [51]) Pov. subliniază, cu dreapta.

[36]) Pov. subliniază, cu dreapta. [37]) Pov. subliniază, cu stînga. [38]) Pov. arată spre stînga, cu dreapta. [39]) Pov. arată spre dreapta, cu tînga.

rostu iei, unde ie. Şi-a spus că-i dă-mpărăţia toată şi fata dă soţîie, care i-o-aduče-ndărăt la-mpărăţîie.

Întreabă Dă-cu-sară pă Miază-noapte:

— Io nu ştiu ! [52])

Miază-noapte-ntreabă pă Zorilă-zori-dă-zi:

— E — iče — ieste — iče — dîncolo [53]) peste mărli mărilor, stă-ntr-un munte şi suğe la pieptu iei.

— Ei, cum fačen s-o lom ?

Întreabă fieşcare [54]) di misiunea care are. Zorilă-zori-dă-zî trăğea cu arma şi-mpuşca un ţînţar [55]) pă toarta čerlui. Aşea dă okitor bun če iera. Miază-noapte punea urekia la pămînt [56]), auza če-i şi pă pămînt, şi če su pămînt. Dă-cu-sară, cînd fuğea, prindea [57]) capra dîn fuga čea mai mare. O jîpuia, o muljea, încît nu simţa, umplea [58]) burdufu, şi-i dădea drumu tot vie.

— Bună meserie-ai şi tu, mă ! E, hai s-o lom ! — zîče Zorilă-zori-dă-zî.

[52]) Pov. dă din umeri. [53]) Pov. se uită înainte. [54]) Pov. subliniază, cu dreapta. [55]) Pov. ridică arătătorul drept. [56]) Pov. arată în jos, cu dreapta. [57]) Pov. ridică dreapta· [58]) Pov. dă mîinile în lături.

— Mă, că ieu sun stăpîn aiči !

Alălant, că:

— Ieu !

A da fuga ia şi-a sărit:

— Ia stazi, maică, ho ![40]) Nu vă omorîţi ! Că ieu dă cîn v-am făcut, n-am putu să vă-adun. Sunteţi fraţi buni [41]) cîteşitrei. Şi-acu v-am adunat să vă-ntreb şi ieu un lucru: care cum ştiţi şi care ştiz, sau care nu ştiţi ?

— Da, mamă !

— Care ştiz dă fata-mpăratului, şi care ştiţi unde locuieşte [42]) şi unde să găseşte ?

Acu, Dă-cu-sară n-a văzut-o, Miază-noapte n-a văzut-o, da Zorilă-zori-dă-zi:

— E-hei [43]), mama, ie tomnai în Munţî-turbaţi — iče — suğe un şarpe la ia. Cînd o lasă dîn supt, şi cîn plînğe, să cutremură pămîntu !

— Păi care [44]) putes s-o adučeţ ?

Întreabă pă urmă Dă-cu-sară:

— Če putere ai tu, mă ?

[40]) Pov. ridică stînga. [41]) Pov. subliniază, cu dreapta [42]) Pov. subliniază, cu dreapta. [43]) Pov. subliniază, cu dreapta [44]) Pov. dă din cap.

Čin s-a duz d-a loat-o? Zorilă-zori-dă-zi. I-a pus capra aia [59]) care v-an spus c-a, a muls-o, a jîpuit-o îm pădure, a umplut [60]) um burduf dă lapte dă la ia, şi i-a pus în gură şarpelui. Şi-a loat fata şi-a zburat cu ia, apa díncolo [61]). Şi

[59]) Pov. arată înainte, cu dreapta.
[60]) Pov. subliniază, cu mîinile.
[61]) Pov. arată spre stînga, cu dreapta.

— Ieu, če putere să am? Fug, cu doo pietre dă moară, retez iepurli pă spinare [45]), şi îl prinz, viu!

— Bravo, măi! Da tu, Miază-noapte?

— Ieu, dacă pui urek'ia la pămînt [46]), aud če iest şi su pămînt [47]), şi pă pămînt [48])! Miez-dă-noapte ie tot în tăčere — če — nu mai mişcă niminea, dăcînd ieu, aud!

— Bravo, mă, bună meserie-ai şi tu!

— Da tu, mă, če meserie ai? — întreabă ăi doi pă iel.

— He-hei [49]), mă — iče— ieu cîn trag cu arma — iče — dacă ie o lăcustă — iče — pă toarta čerului, şi cînd oi trağe cu arma, l-am făcu praf! [50])

— Bravo, măi frate, măi, hai s-o lom! [51])

Plecară cîteşitrei. Ajunğen-tr-o pădure, vede-o capră cu doi iezi după ia, sălbatică. Cînd a dat o fugă Dă-cu-sară, a retezît-o pă

[45]) Pov. arată înainte, cu dreapta.
[46]) Pov. arată în jos, cu dreapta.
[47]) Pov. arată în jos, cu dreapta.
[48]) Pov. arată în sus, cu dreapta.
[49]) Pov. rîde. [50]) Pov. subliniază, cu dreapta [51]) Pov. subliniază, cu dreapta.

mînă, și fuji, cu ia. Dîn cînd în cînd îl vestea pă Miază-noapte să puie urekia la pămînt.

— Mînaz, măi fraților, barin s-o predăm acoló.

— Sforăit! Oleacă ma are pă fund, lapti!

Mînă, și mînă.

— Ia mai pune [62]), mă, urekia.

Cînd pune urekia:

— Ii [63]), dațî-i drumu! E gata să ne sosească. Ne mănîncă și pă noi!

Cînd i-a dat drumu, a zburat cu ia, a loat-o, s-anălțat [64]) în norii čei mai mari ai čerlui...

— E, mă, če-am făcu, n-am făcu nimica. An loat-o dăjeaba!

Zorilă-zori-dă-zi i-a vint așa un necaz, și cîn antins arma [65]) și-a tras o dată, drept în cap l-a lovit! Așea s-a dăscolăčit [66]) după fată, încît a pica jos, s-a făcut praf [67]). Şî čine-a prins fata? A prins-o ăl Dă-cusara; care-a prins capra.

[62]) Pov. înclină capul spre dreapta. [63]) Pov. ridică dreapta. [64]) Pov. se uită în sus. [65]) Pov. ridică dreapta. [66]) Pov. schițează desfășurarea, descolăcirea, cu mîinile. [67]) Pov. subliniază, cu stînga.

spinare, și-a prins-o [52]) vie. A jîpuit-o [53]), a muls-o [54]), a umplu burdufu dă lapte dă la ia, și i-a da drumu [55]) tot vie.

— Haidez, mă, că suntem gata!

Cînd să duče-ajunğe-acoló:

— Măi Miază-noapte, ia ascultă tu, vezi ie čeva?

Cînd pune ăla urek'ia:

— Măi, doarme-dus, mă!

— Ei, hai s-o lom!

— Hai s-o luăm!

S-a dus și-a loat-o d-acoló. Čin s-a dus? A loat-o to Miază-noapte. Cînd a loat-o, și-a trecut-o apa dîncoa [56]), mînă, și mînă cu ia! Če zîče Zorilă-zori-dă-zi?

— Mă, pune urek'ia jos, vezi, vine după noi?

Cînd pune urek'ia Miezdă-noapte la pămînt, iče:—

— Ma are burdufu ăla dă lapte! — că i-l pusese țîța caprii în gură [57]) și suğea dîn lapte caprii, întruna.

[52]) Pov. întinde mîinile înainte. [53]) Pov. schițează apucarea, cu mîinile. [54]) Pov. schițează mulgerea cu mîinile. [55]) Pov. împinge mîinile înainte. [56]) Pov. arată înapoi, cu dreapta. [57]) Pov. schițează ținerea, cu dreapta.

Acu s-a loa la čeartă pă fată, frațî cîteşitrei:

— Ieu an loat-o d-acoló.

— Če folos c-ai loat-o, mă? Nu-a loat-o-ndărăt? [68])

Miază-noapte:

— Ieu dacă nu vă-anunțam, vă mînca şi pă voi.

— Mă, ieu am prins-o [69]), mă. Că dacă cădea jos, nu murea, pă čine iera să mai loați?

Ăla: C—o ia ieu.

Ăla: C—o ia ieu!

Atunji fata če-a grăit?

— Mergem la-mpărățîie la tatal mieu, şi-atunči oi spune ieu care-o fi soțu mieu!

Dîmpreună cu cîteşitrei, cînd a văzut împăratu, a căzut în jenunki la cîteşitrei [70]).

Acu če spune fata?

— Dumneata m-ai loa d-acoló, dacă m-ai loat şi m-a loat iară s-a dus cu mine în čeriuri [71]). Ai tras cu arma. Cădeam jos, tot muream, če mă loai? Dînsu-a ascultat, to dăğeaba.

— Ma ie, mă?

— Ma ie!

Mai mînă un petec țapăn. Mînă, şi mînă, dădeau zornevoie, ca s-ajungă cu ia la-mpărățîie [58]).

— Ia mai pune urek'ia, măi!

Cîn pune urek'ia Miazănoapte:

— E-he — iče — ie gata-gata — iče — ie pă fund, sforăie — iče — Mînați țapăn!

Cînd mînă, mînă, şi mînă [59]):

— Ia mai pune urek'ia!

Če: — Ii! Dațî-i drumu — iče — că ne ia şi pă noi, ne-ng'ite şi pă noi — iče — ie gata — iče — în spatili nostru ie!

Atîta dar a apucat dă i-a da drumu, Dă-cu-sară. Cînd i-a da drumu [60]), şi cînd a vint şi-a loat-o, s-a-nălțat [61]) în slava čerului cu ia.

— Ee, mă, če-am făcut? N-am făcu nimic! Dăğeaba i-am strica rostu — iče — şi-am loat-o, şi s-a dus cu ia!

Da Zorilă-zori-dă-zî:

[68]) Pov. arată spre stînga, cu dreapta. [69]) Pov. schițează ținerea, cuprinderea, cu mîinile. [70]) Pov. subliniază, cu mîinile. [71]) Pov. ridică dreapta.

[58]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [59]) Pov. dă din cap. [60]) Pov. subliniază, cu mîinile. [61]) Pov.arată în sus, cu mîinile.

M-a prins[72]) Dă-cu-sară, a lui să fiu !

Şi a loat-o Dă-cu-sară. Atunčea[73]) s-a înfinţat lučeafăru dă cu sara[74]), şi merğe dă cu sara pînă dimineaţa[75]). Dimineaţa, ma ie niţăl; sfinţeşte. Răsare-al porčilor.

Atît a fost, atît-an ştiut, atîta v-an spus !

Şi băieţî s-a dus fieşicare la sîrvičiu lor.

Inf. Iancu Duroi; Bughea-de-Sus — r. Muscel; la 2.X.1956; *culeg.* O.B. — Al.A.; *transc.* Al.A. (15.III.1957); *durata:* 8′ 40″; A.I.F., mg 1254.

Pov. o ştie: « tot aşa am auzît şî io, vorba ăluia ».

[72]) Pov. schiţează ţinerea, cu mîinile. [73]) Pov. subliniază, cu dreapta. [74]) Pov. arată spre stînga, cu dreapta. [75]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta.

— Mă, acu, ori c-o trăi şi ia, ori c-o trăi şi iel, n-am dăcît să trag, să-l prăpădesc !

Cînd a-ndrepta[62]) săğeata lui, şi cînd a tras, drept în cap l-a lovit, ş-a făcut un colac[63]), s-a dăscolăči[64]) după ia, şi cum a venit ia, a venit aşa dă repede, mai repede ca iel, cît a umblat iel[65]) să moară p-acoló, pă sus, a venit înaintea lui şi-a prins-o Miază-noapte. Cînd a prins-o, a fuğit doozečitreizăj dă paşi[66]), s-a pomeni şi cu bălauru, cu zmeu, jos.

L-a toca, l-a ars, l-a suflat[67]) în vînt, a scăpat.

Acuma:

— C-o ia ieu !

Ălălant:

— C-o ia ieu ![68])

Ălălant:

— C-o ia ieu ![69])

— Haideţi acasă, la-mpărăţie, să videm če făčem cu fata !

[62]) Pov. arată în sus, cu stînga. [63]) Pov. schiţează încolăcirea, cu mîinile. [64]) Pov. schiţează desfăşurarea cu mîinile. [65]) Pov. schiţează desfăşurarea cu mîinile. [66]) Pov. arată înainte, cu capul. [67]) Pov. freacă palmele. [68]) Pov. arată spre stînga, cu dreapta. [69]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta.

Cînd a dus-o la-mpărat, acoló, și-a văzut împăratu și-mpărăteasa, o bucurie nemaipomenită !

— Care vreți[70]), ala o loați ! Ați fos cîteșitrei, și vă-mpăcați între voi, și loați-o care vreți !

— Voi sunteți frați, să nu vă supărați, judec ieu între dumneavoastră: dacă dumneata[71]) m-ai loat d-acolò, Miază-noapte, če folos că m-ai loat și m-a loat iarăndărăt ?[72]) Dă-cu-sara m-a prins, jos. Da dacă m-a prins, nu mă prindea iel, nu muream ?[73]) Să mă ia Dă-cu-sara ! Dumneata dăğeaba m-ai pușcat, că tot muream ; cădeam jos[74]), mă făčeam praf !

Și-a loat-o Dă-cu-sara.

Și-atunči a făcut nuntă, și-a adunat popor acoló, o petrečere, dă bucurie, nemaipomenită, o săptămînădoo, Dumnezău știe cum o fi mai făcut, că-atîta am auzît, o hi mai lung, atîta știu, atîta spui !

[70]) Pov. dă mîinile în lături. [71]) Pov. subliniază, cu dreapta. [72]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [73]) Pov. ridică stînga. [74]) Pov. arată în jos, cu dreapta.

Inf. Iancu Duroi; Bughea-de-Sus — r. Muscel, 29.X.1956; *culeg.* O.B.— Al.A.; *transc.* Al.A. (29.XI.1956); *durata:* 17′ 15″; A.I.F., mg 1305

Se mai cunosc alte 3 variante asemănătoare din Moldova şi Muntenia din care 2 sfîrşesc ca tipul 407 (v. varianta «*cu floarea*»), iar în alta fata salvată de cei trei fraţi moare la sosirea ei acasă. Un tip asemănător în parte, anume cel despre fata luată de diavol (sau zmeu) — uneori pentru că acesta ghiceşte că haina fetei provine din piele de păduche (sau purice) este rar atestat în Muntenia şi Moldova în 5 variante. Schullerus, la nr. 621, citează 2 variante. Într-o variantă recent culeasă din nordul Moldovei, zmeul răpitor e omorît cu tunurile. În unele variante sînt mai mulţi — chiar şapte — fraţi. Episodul disputei dintre fraţi pentru mîna fetei salvate este atestat la tipul 653 în 2 variante din Transilvania (fraţii sînt: cîrpaci, ochitor şi puşcaş, sau: cîrpaci, colector ziare, astrolog, vînător) şi la 653 A în 8 variante din Muntenia şi Moldova (din Transilvania numai una) în care cei trei fraţi posedă trei obiecte miraculoase: oglinda a toate văzătoare (sau ochianul), covorul (uneori şeaua, mantaua) ce duce oriunde, mărul ce însănătoşează (sau iconiţa tămăduitoare ori sula învietoare). Schullerus, la nr. 562 II* citează o variantă.
St. Thompson, în *Folktale*, p. 81, crede că tipul 653 şi-ar avea originea în India şi arată că este foarte frecvent în toată Asia, apoi în Europa şi în mai mică măsură în Africa.

POPA BĂRDAŞ

O fost odată um popă. Şî s-o luǫt s-o dus la [pădure — iel o foz d'e meserie bărdaş. Luǫt s-o dus la pădure că i-o trăbuit čeva lęmn'e pintru čeva să-ş lucre la meserie. Ducînu-să la pădure, umblînd în stînga, în dreapta pim pădure după lęmn'e care i-o trăbuit lui, o găsît o ursǫn'e înţăpen'ită acoló întră dǫuă lęmn'e, între dǫă jęmen'e.

— Ę, lua-t'e-ar d'e ursǫn'e — zîče — apăi tu — iče — aiś t'e-ai înţăpen'it?

Ę, śe să facă popa? Popa o fos şî curvar'. Hai să-ş facă lucru cu ursǫn'ea. Bin'i, ursǫn'ea înţăpen'ită acoló, ş-o făcut treabă cu ursǫn'ea. Bin'e. Ursǫn'ea o porn'it şî ia-m poziţie ca fiecare animal. Cîn o foz la naşt'ere, o născut on fiśor, o făcut on uom. Nǫ, o crescut omu ş-az şî mîn'e, copilu, şî ş-o aflat, s-o făcut mare.

Ę, da cîn o plecat d'i la ursǫn'e, i-o rămas sculele acoló źos, d'e frica ursǫn'ii, o lăsat sculele şî s-o dus popa, n-o mai şezut d'e vorbă cu ursǫn'ea. Şî ursǫn'ea o ieşît d'intră lęmn'e, ş-o luǫt sculele şî le-o puz bin'e, pînă cîn o făcu copilu. Cîn o făcu copilu, copilu o crescut într-o zî ca-ntr-on an, o fost n'ezdràven. Şî:

— Mamă! — zîśe. — Da śin'e mn'i-e tată?

— Apă — iśe...

O tăgăduit ia-ncǫś, încolo, nu şt'iu śe, n-o spus ad'evărat. Mai o-ntrebat-o a dǫua că śin'e i lui tată? D'i la un timp, o spus.

— Iacă — zîśe — cum, şî oite cum — o lăsa ruşîn'ea la o part'e şî i-o spus. Zîśe:

— Apă io un'e să-l găsăsc?

— T'e duś ș-îl găsășt'i acolo — zîče — în satu cutare șî — i-o arătat satu.

Șî s-o dus ș-o găsît.

— Apăi — zîče — dumin'ecă d'imin'eața t'e duś șî popa-i la besẹrică. Șî, cum stă popa la besẹrică — zîče — tu pun'i sculele la ușa bisẹrišii șî stai afară lîngă iẹle, t'e dai mai la o part'e.

Așa o făcut copilu. O dus ș-o pus sculile popii acoló, barda șî topor, șî śe-o avut iel, l'e-o pus aco źos la besẹrică. Cîn o gătat popa slujba, o ieșît d'im besẹrică. Cîn o ieșît d'im besẹrică, le-o văzut acolo źos, da le-o șî cunoscut.

— Ei, draźile mele șî sculele mele — zîśe — că iacă le mai văd odată.

Iel d'e haia part'e:

— Dragu mn'eu, șî tata mn'eu!

— Śin'e? Hău, bată-l cruśea, ăla ț-î tată țîie! Io îs tata tău? Io nu-s tata tău, nu așă.

— Baa nu! — zîśe. — Că io am adus, taică — zîśe — io ț-am adus sculele — zîče — șî — zîče — mama m-o mînat cu iẹle, șî.

Nọ, śe să facă? N-o scăpat d'e iel n'ișcum — da popa n-avẹ copii. Nọ, o cotat să-l ducă-acasă. L-o dus acas. Cîn l-o văzu preut'easa că mere cu omu ăla, cu n'ezdràvenu ăla acolo acasă, atunś s-o spăimîntat preut'easa.

— No nu t'e spăimînta.

— Păi cum?

— Apăi... nu șt'iu śe, încọś, încoló — o tăgăduit popa că śe-o făcut cu ursọn'ea.

D'estul c-apă a rămas.

— Ei — zîśe — l-am tomn'it slugă.

S-o dus cu sluga, o dat calea la slugă — n-o mai scăpat d'e iel — i-o dat calea să-i ducă d'e mîncare la porči, că-are porcaŕ cu porčii p-acolo pă cîmp, pîm pădure, dad'e să potọpe.

I-o fript iel — o tăiat om bou, șî i l-o fript șî î l-o fiert șî i l-o băgat-înt-on sac, cum l-o putu luọ-n cîrcă, ș-o făcut on cuptor d'e pită, o băga la, într-altu sac, i l-o puz la

iel în spat'e. S-o luǫt s-o dus pim pădure, du-t'e, du-t'e, du-t'e, du-t'e.

— Măăi porcariu popii!

O găsît porčii, da ăia o fos porś tăt d'-ei sălbat'eś, n-o fos porś d'e casă.

— Măă porcariu popii!

N'imic, nu-i n'ime: codru pustiu, pădure pustin'e, cu porś sălbat'eś. Nu-i porcar' ca-m palmă, nu să mai găsęşt'e. Atunśea, să duśe mai d'epart'e. Ę, on śuhurez d'intr-o buturǎ:

— Hu-hu-huuu! — aşę-i cînt'ecu la śuhurez, i spun'em noi la pasărea čiurez.

Şî să duśe-acolo. Iel într-altă muk'e d'incolo:

— Măăi porcariu popii!

Iel:

— Hu-hu-huuu! — d'e-acolo.

— Apă — iśe — p... mă-ti d'e-o mai tă cota după t'in'e — zîśe — da io nu mai caut după t'in'e — iśe — că tu, io cîn vin io aiś, tu iej d'incolo.

Ş-o luǫt ş-o aplecat on lemn de vîrv, şî i-o pus sacu cu pita, ş-o pus sacu cu carn'ea acoló şî l-o lăsat.

— Lasă — iśe — că-i ven'i tu — iśe — după ię cîn îi flămînzî.

S-o dus ş-o abătut porśii cătă, la grămadă — om sălbat'ec şî porśii iar sălbat'eś, iel o putut să să abată cu iei, da omu cumsăcad'e nu s-ar fi putut abat'e n'ij la un caz să-i abată. Şî i-o luǫt să-i aducă să-i baźe la popa în ocol. O ven'it cu iei la popa în ocol.

— D'eşk'id'e, popă, pǫrta!

Popa cîn o văzut atîţa porś, s-o-nspicat d'e-acolo. « Ei, če să fac oare? »

I-o slobozît în ocol, s-or băgat în ocol cîţ-o băgat, cîţ nu or mai fuğit pă drum, s-or dus — umplut ocolu popii d'e porś.

« Asta — iśe — nu să potǫpe! »

S-o pus şî l-o mînat cu caru după lęmn'e îm pădure. După śe l-o mînat îm pădure cu caru, după lęmn'e, s-o dus ş-o adus l'ęmn'e — iel tăt o rup la l'ęmn'e ş-o pus pă car.

O venit on urs ş-o śerut la iel să-i dea um bou să-l mînśe. I-o dat unu, l-o mîncat. O venit on lup, o śerut hălalalt. I-o dat şî l-o mîncat. Zîśe:

— Io ţ-îl dau, da voi trajeţ în locu lor! Pă voi vă prind.

O venit dracu c-o pierdut on śep d'i la caru lui — la cărîmbu ăla i spun'em noi śep — şî iśe:

— Mă — iśe — să-m dai — iśe — îm dai un śep d'i la rọtă, că io m-am pierdut a mn'eu.

— Ţî-l dau — zîče — numa cîn oi pleca d'e-aiś — iśe — tu baź d'ẹźẹtu acolò, şî mei cu d'ẹźẹtu acoló băgat.

Aşẹ că i-o dat čepu lu dracu şî l-o puz la a lui caru şî ăla a rămas fără čep. Pîn-o-ncărcat iel caru, pînă-ncọś, incolo, fiecare ş-or făcut treaba, s-o dus — iei o gîn'it că:

— Qọ, nu n'e mai prind'e ăsta pă noi!

Lupu o mîncat om bou, ursu o mîncat altu, dracu o luat čepu, i-o d'istrus caru mai d'e tăt. Cîn coló, să iẹ omu, după śe-o-ncărcat caru, să duśe şî găsăşt'e pă urs ş-îl ia ş-îl prind'e, îl bagă-n źug la locu boului, un'e-o foz bou care l-o mîncat iel. Duśe după lup, aduśe pă lup — îl prind'e şî pă lup ş-îl bagă şî pă iel acolo. Dup-aia să duśe şî după dracu. Aduśe şî pă dracu şî pă dracu-l bagă cu d'ẹźẹtu acó să ţînă d'e rọtă, să nu iasă rọta d'in car. Şî pleacă pă drum înăint'e.

— Ho, Lupilă,
haiţ, Ursîlă,
ţîn'e, draśe, d'e rot'ilă!
Čea, Lupilă,
haiţ, Ursîlă,
ţîn'e, draśe, d'e rot'ilă!

Pună-o aźuns acasă la popa. Cîn o aźuns la, acasă la popa:

— D'eşk id'e, popo, porţîle!

— Ba d eşk'idă-ţî-le dracu!

Dracu d'i colo spun'e:

— Pi io cum să le d'eşk'id, nu vez că ţîn io d'e-aiś d'e rọtă, şî să nu iasă rọta d'e-aiśa? Io nu pot să ţî le d'eşk'id!

Aşẹ că o d'eşk'is popa pọrta, o d'eşk'is-o iel cîn o d'eşk'is-o. S-o băgat cu lẹmn'ele în ocol. Şî după śe s-o băgat

în ocol, sluga popii, fișoru, s-o dus ș-o lăsat pă popa cu urs, cu lup, cu dracu tăt, să-i zogọnă iel d'i la casa lui.

S-a terminat.

Inf. Oneșan Petru-Truc; Cerbăl—Hunedoara; *culeg.* O.B. în 20 iulie 1960; *transc.* O.B.; *durata:* 9′ 20″; A.I.F., mg. 1722 b.

Motivul nașterii eroului de către ursoaica însărcinată de un preot (într-o variantă de către preoteasa însărcinată de un urs) revine în 6 variante ale tipului 650 — Schullerus la nr. 650 citează 3 variante — care însă continuă altfel, cu alte isprăvi (una singură conține motivul aducerii lemnelor din pădure cu un urs și lup înjugați, motiv frecvent în ciclul despre Păcală). Originea ursulină a eroului apare sporadic și în alte tipuri.

«CU LIMBA ANIMALELOR»

O fost odată um fečior. Păi n-o avut, numa mamă, tata deja nu i-o trăit. Apoi fečioru-o fost tare frumos, sărac şi d'e uọmen'i prima. Pî-o mărs şî s-o băgat servitor'. La iel acasă, domle, o avut o căsuţă micuţă.

Mamă-sa i-o foz bătrînă, o măr s-o băgat čioban pî la uoi, că deja iera meserie lui ca čioban, d'e cu mic, i-o plăcut şi meseria asta.

Cînd o fost la uoi — cam pă timpu ăsta primăvara, mai tîrzîu, cam pîn iunie — iera iel cu o stînă aşă pă un čiuncaş lîng-o pădure — aşẹ d'e frumos cînta cucu — şî sta iel şî zîčẹ în fluier, fluiera, aprọpe d'e pădure. Odată-aud'e-m pădure:

— Cu todomană, čin'e m-aud'e, čin'e nu m'aud'e, in'iţ ọmeni şî m-ajutaţ, că mor, vin'iţ înt-ajutor!

Da iel mai trăğẹ d'in fluier, n-o auzît bin'e. S-o mai apropk'iẹt d'e pădure cu uăile cum o mărs păscînd iel să iasă năint'e la uăi, odată o auzît iară:

— Cu todomană, uọmen'i bun'i, čin'e-aud'e, čin'e n-aud'e, ven'iţ şî mă scọt'eţ, nu mă lăsaţ, că mor.

Atunči iel o avut îm mînă om băltag[1]), ş-o luat-o la pădure, da rẹped'e, d'e fuga. Ş-o avut doi cîn'i, da uor cîn'i, uor nimic!

Atunči iel cînd o mărs acolo, tăt o auzît strîgîn. D'e če o mărs îm pădure, mai bin'e-o auzît strîgînd:

— Cu todomană, in'iţ şî mă scoat'eţ. Čin'e-aud'e, čin'e nu m-aud'e, că mor!

[1]) Pov. apucă, cu stînga.

Atunči iel o şi mărs acolo, domle, če să vadă? Ard'ę o čioată, um fag la nălţime ca d'e trei-patru [2]) metri, ş-îm vîrvu [3]) čioatii iera un şarpe, aşă să-mblăt'ia acolo, şarpele-ačela. Da iel cîn s-o apropięt, o şî stat în loc, c-o văzu şarpele-acolo. Da o zîs şarpele:

— Ină, nu mai t'e gînd'i — cîn o stat în loc — nu mai t'e gînd'i, vină, ves că mor.

— D-api cum să mă apropk'i [4]) io d'e t'in'e-acolo că mi-i muşca?

— Nu, mă băięt'e, nu sta mul d'e gînduri, vez că mor, mă băięt'e, că şî io-s fečior făcut d'e mamă şî d'e tată, însă-z blăstămat d'e maica mę să fiu şarpe. Vină, scoat'e-mă d'e-aij, mă băiatule, vină, nu mă lăsa! [5]) Ină, mă, că mare plată ţ-oi plăt'i io—o zîs şarpele.

Atunči iel o şî strîgat pă cîn'i:

— Ţęę la uoi!

Cîn'ii s-o întors înapoi la uoi — că iera deja ascultători cîn'ii. Iel o şî lua — cum o fos cu săcurę, toporu-ačela-m mînă—o şî tăięt [6]) o scară imediat ş-o răzăma d'e čiǫtă d'e-ačęię, da o zîs:

— Nǫ, îmvîrt'i-t'e pîngă min'e! — cătă şarpe.

Atunş şarpele i s-o ş-îmvîrt'it p-aiči [7]) aşę [8]) rǫtă pîngă grumaz aşę. Şî l-o — după če-o coborî ğios — o zîs şarpele cătă iel:

— Nǫ, mă băięt'e! Amu m-ai scos d'i la moart'e, amu du-mă pînă-acasă.

— D-api cum să t'e duc io acasă pă t'in'e, că če să fac io cu uoile? Că uoile nu-s a mele.

— Mă băięt'e! D'e nu mă duş pînă-casă, io t'e mînînc. Tăt t'e-omor ieu pă t'in'e! — o zîs şarpele.

— D-api čin'e ieş tu?

— Măă, pi io-s fečior [9]) d'e reğe, mă! Da-z blăstămat d'e maica mę ca să fiu şarpe, şî tăt şarpe voi fi pînă mi-i

[2]) Pov. ridică stînga. [3]) Pov. ridică stînga. [4]) Pov. ridică stînga. [5]) Pov. arată înainte, cu stînga. [6]) Pov. face gest de tăiere oblică, cu stînga. [7]) Pov. arată cu stînga la subţioara dreaptă. [8]) Pov. descrie o diagonală peste umărul stîng, cu stînga. [9]) Pov. subliniază, cu stînga.

duče-n casă. Însă cîn mi-i duče-n casă, iară voi fi fečior [9]), şî pîntru asta, mare răsplată vei primi tu!

Da o zîs iel:

— Bucuros t'e-aj duče, d'e m-aj duče şî doi ai d'e zîle cu t'in'e pîn la ta-tău şî la mamă-ta, că ibăsc să fac bin'e, da če să fac cu uoile? Că uoile s-a uǫmenilor şî nu-s a mele, şî m-or băga uǫmen'ii pă veac [10]) la-nk'isǫre.

— Mă băięt'e, uoile und'e le laş [11]), acolo le vei afla. Hapăi dacă nu nimic [12]), io t'e mănînc!

Amu, amu iel ş-o gîn'it:

« No-amu, decît să trăiesc şî să mă duc în t'emn'iță, mai bin'e să mă mînînče şarpele esta, gîndacu-aiesta. »

Aşę d'e năcăjît — « atunčea če-a h'i, a h'i, mă duc! [13]) D'e i să ped'epsăsc, oi ped'epsî. »

Şî să ię şî să duče. Să duče, domle, o zî ş-o jumătat'e, pînă ajunğe la reğe-n casă, şî tă discută. Da zîče fečioru reğelui cătă iel mărgînd:

— Mă! Atîta-i h'i tu răsplăt'it d'i la tata, că tata ț-a da uorşîce, însă tu dacă-i vrę să m-asculț on sîngur lucru pă min'e, să nu čeri mul d'i la iel, d'ecît să-z dęię să-mveț limba animalelor. Sa ş-ačęię dacă-i şt'i-o, să fi tare-atent, că nu cumva să mori. Că cînd ai şt'iut-o ş-ai spus ǫrecui, ai şî murit complect! [14])

Amu fečioru, săracu, nu ş-o gînd'i la limba animalelor, s-o gînd'i la alčeva, însă dacă i-o povestit aşę, če să facă? S-o dus. Cînd o întrat la reğe-n casă [15]), domle, s-o şî coborît [16]) şarpele frumos d'i pă fečior, ş-o fos fečior, o stat la masă. Tunj reğele l-o sărutat pă čin'e l-o adus, pă čioban p-ačela l-o sărutat, pe fečior, domle, ş-o făcut o petrečere seriuasă. Fečioru-o zîs:

— Măiestat'e, îz mulțumesc fǫrt'e frumos d'e petrečere, ieu nu pot să stau la petrečere, că io trebe să plec, că numa

[10]) Pov. subliniază, cu stînga. [11]) Pov. subliniază, cu stînga. [12]) Pov. subliniază, cu stînga. [13]) Pov. face gest de lepădare, cu stînga. [14]) Pov. subliniază, cu stînga. [15]) Pov. arată înainte, cu stînga. [16]) Pov. schițează descolăcirea, cu stînga.

ţ-am scos fečioru d'e la mǫrt'e, să-s povestească iel[17]) cum s-o-ntîmplat socot'eala, însă io mă duc, că io-s čiobaṇ ş-am lăsat acolo o stînă-ntreagă d'e uoi, şî če s-or fače uoile-ačele? Şî, domle, m-or băga pă min'e pî la-nkisoare şî diferit'e socot'eli, ş-îs ǫmen'i d'in comună d'i la min'e şî aşę că nu vręu[18]) să n'enoročesc ńiči pă iei. Dumn'ezău şt'i če-a fi cu iele-acuma, d'ecît am lăsat doi cîn'i, da pă cîn'i iọ-s sigur! [19])

— D-api, mă băiatule, dacă nu vrei tu să stai mai mu la noi, cu če să t'e răsplăt'esc io că mn'i-ai adus fečioru?

— Api, măiestat'e, cu če dumn'eavǫstă-z vrę, da io aş avę o rugămint'e cătă dumn'eavǫstă.

— Ş-anume če?

— Pi dacă mn'i-z da ǫriče ban'i, puţîn'i aşă, bin'e-aţ fače, însă dacă put'eţ, să-m das limba animalelor[20]) — că reğele-ačela aşa o fost îmvredničit de čin'eva, c-o putu să, cui i-o dat iel limba animalelor, o avut-o. D-api o zîs:

— Mă băiatule! Tu fǫrt'e bin'e şt'i če čere, numa nu t'i-i şt'i folosî d'e ię.

— Pi da cum să nu mă şt'iu folosî?

— Ieu înţăleg că t'i-i folosî, că t'i-nţăleğe cu-animale, da nu t'e şt'i folosî în alfel', că tu dacă spui[21]) cuiva că şt'i limba animalelor, mai mult nu mai trăieşt'i! [22])

Atunči iel:

— N-am să spun la nime ničiodată!

No atunj zîče:

— A ta să fie! [23])

Cînd o zîs «a ta să fie», domle, aşă ca d'im magnet, o şî primit, s-o-nţăles uorče fel d'e animal: uor cu cîn'e, cu pisică, cu pasăre, cu diferit'e socot'eli, cu tăt'e-animalele če iezistă pă glob. Atunči i-o dat şî n'işt'e ban'i[24]) reğele, şî i-o dat s-auvă d'e merind'e—i-o da n'işt'e pîn'e şî n'eşt'e

[17]) Pov. arată spre stînga, cu stînga. [18])Pov. subliniază, cu stînga. [19]) Pov. subliniază, cu stînga. [20]) Pov. subliniază, cu stînga. [21]) Pov. subliniază, cu stînga. [22]) Pov. subliniază, cu stînga. [23]) Pov. arată, înainte cu stînga. [24]) Pov. subliniază, cu stînga.

conzerve-acolo, i-o dat n'eșt'e țuică [25]) și l-o sărutat reğele frumos și fečioru i-o mulțumit.

— Mă băiatule, să n'e tîln'im și d'e altă dată. Și mare mulțămită, cîmva poat'e-o să n'e tîln'im noi.

Ș-o luat fečioru ș-o in'it, da d'im put'ęrę lui la uoi. Domle, uoile und'e le-o lăsat [26]), acolo le-o găsît! Pi iel o luat uoile și s-o dus așę, că zîčę iei:

— Mă, und'e-ai fos tu cu uăile? că — iče-l căuta, domle pă tăt'e părțîle, pă tăt'e d'ealur'le.

— Daț-îm pače, mă, că če-am pățît-o, n-o pățască n'ime n'ičiodată! Mă, domle, s-o băgat lupk'ii, nǫ, ș-între uăi, domle, și iera să m-omǫre și pă min'e, și pă ięle, numa am avu noroc cu cîn'ii [27]) cu-aieșt'i, c-amu-atîta-z d'e flămînd, că io nu șt'iu če să fac, și io, și iei. Domle, pînă pă und'e-am umblat [28]) — o spus iel — pînă la čiuncașu cutare — cum ar umbla pînă pîn Rotunda, pînă pî la Obîrșîi, pî la Palt'inu d'e jos, la Palt'inu d'e sus, în Runcșoare, povestę iel p-acolo, domle, cu tăt'e uăile, cu stîna, pînă pîm fundu Poien'ii, pîn Tripșor, povestę iel pă und'e o-mvîrt'it lupii — și d'e asta nu m-aț aflat.

Da o zîs unu:

— Mă, io t'e-am cotat pă Poiană.

— Am auzît [29]) că m-ai cotat, că p-acolo-am trecut io dup-ačięę cam la vo cît'eva čeasuri dup-ačęię, domle, s-o-ntîmplat socot'eala ačę — povestę iel lui.

Nǫ bin'e, mărg iei și mulg uoile, domle. Vin'e stâpînu lui — da iel o fost om băięt foart'e curat ș-așę om băięt d'e treabă, așę-l iubę stăpînu, că iel, domle, uorče-m viața lui numa drept [30]) o spus: iel minčiună nu i-o spus stăpînului. Dacă-o făcut čeva, uorșîče dac-o făcut, i-o spus:

— Stăpîn'e, uită io am făcut-o! — nu ca să fure, cum făčea alțî čiobani sau čeva, și să mințască pă stăpîn — da, stăpîn'e, io-s ačela [31]) če-am făcut.

[25]) Pov. subliniază, cu stînga. [26]) Pov. subliniază, cu stînga. [27]) Pov. subliniază, cu stînga. [28]) Pov. ridică stînga. [29]) Pov. ridică arătătorul stîng. [30]) Pov. subliniază, cu stînga. [31]) Pov. lovește piciorul stîng cu palma stîngă.

Amu iel o șt'iut limba animalelor tăt'e. O muls uoile domle, ș-o luat iară fluieru șî toporu-m mînă, șî cîn'ii după iel, ș-o mărs iară cu uoile. Da mărgînd cu uoile, domle-o șăzut iel pă o l'esped'e lîng-o marğin'e d'e pădure ș-o tras o doină d'in fluier, s-o așăzat uoile-așă [32]) să pască-n loc p-on čiuncaș. Șî șăzînd iel acolo, cîntînd așă o doină d'in fluier, odată-o auzît o pasăre d'easupra — cam vo zeče metri d'e und'e sta iel iera un copac — o zîs:

« Ee, măi fečior, măi fečior! Dac-ai șt'i tu pă če șăz tu, n-ai slujî tu la gazdă! Tu ieș servitor, sărače. Tu acolo, domle, șezi pă o mulțîme d'e ban'i d'e aur, domle-acolo șezi pă vo doăsprăzeče cară d'e ban'i! » — o zîs pasărę [33]), iel o șt'iut.

Iel să și scoală-atunči, dă să răd'iče lesped'ę, nu poat'e. Merğe-m pădure șî taie on h'etan [34]), îl lasă lung ca d'e vo șępt'e-op metri șî altu unu mai scurt ca d'e vo patru-činș metri, și sapă lîngă iel. Șî cîn să lasă pă capătu h'etanului [35]) čeluia ca să răd'iče lesped'e-ačęię, pk'iatra ačęię, domle, če să vadă-acolo, domle? Numa gălbănus d'e aur!

« Mă, într-ad'evăr i drept! »

Atunči iel lasă l'esped'ę frumos înăpoi, scoat'e parii și-i duče d'epart'e-m pădure. Șî in'e cu uoile sara. Cîn vin'e cu uoile sara, mulg uoile, către čei čioban'i zîče:

— Mă! Șt'i cum i socot'eala? Mîn'i d'imin'eață-ț mere careva cu uoile, că mn'ie mn'i-o trimăs mama să mă duc pînă-acasă, că-i tare bolnavă șî trebe s-o duc la doctor.

Čei:

— Nǫ bin'e!

Atunči și čeilalț d'imin'eața să scǫlă iară, mulg uoile-mpreună cu iel. Iel če:

— Nǫ, mă, mereț cu uoile [36]) — le spun'e iel pă und'e să margă, în če direcție — astăz mereț cu iele pînă-n Runcșǫre,

[32]) Pov. arată spre stînga, cu stînga. [33]) Pov. arată în sus, cu arătătorul stîng. [34]) Pov. subliniază, cu stînga. [35]) Pov. întinde stînga înapoi peste umăr. [36]) Pov. ridică stînga.

şî dacă n-oi vin'i io pă mîn'i, să merğeţ pînă la Obîrşîi [37]) cu iele, să sosîz la vîrvu Rătunzî, că p-acolo-i păşun'ea čę mai bună pîntru uoi, ca s-avem lapte.

Şi iel vin'e-acasă. Cîn vin'e-acasă, să duče prima dată la mă-sa, ved'e că mă-sa-i sănătǫsă, îi bin'e. Mai discută cu mă-sa, api să duče pî la stăpîn'i. La stăpîn'i cîn mere, imediat pun'e-on kilogram d'e ţuică [38]) pă masă, mîncare, discută če-i cu uoile-api spun'e iel če fače Oak'eşa, če fače Nuţuca, če fače Bucălaię — povestę d'espre tăt'e uoile, če fače berbeče-ăla Belzian, frumos; če fače cîn'ele Hubăr, Tóloş — că iera n'işt'e cîn'i fǫrt'e bun'i. Aşę că discutîn iel aşę, dup-ačę i spun'e iel stăpînului îm fęliu următor:

— Stăpîn'e! D'e astăz înăint'e, să şt'i, îs caută čioban, că io la uăi nu mai mă duc [39]).

— Păi da d'e če?

— Nu mă duc la uăi!

— Pi d'e če, mă? Că tu şt'i d'e cîţ ai iej la min'e, io nu ţ-am zîs n'imic, cum ai făcu tu, aşă o fost.

— Da, stăpîn'e, nu mă duc. Că vrei, mn'i-i plăt'i [40]) uǫriče d'e anu-aiesta, dacă nu-m vei plăt'i nimic, da io nu mai mă duc la uoi.

Nǫ, aşę d'e năcăjît după če să duče iel acasă — ię «nǫpt'e bună», mere iel acasă, să culcă la mama lui. Da n'evasta [41]) stăpînului să čeartă cu stăpînu.

— Mă! Tu ai fost în zîle-nt-aięste la uoi: nu cumva t'e-ai čertat tu cu fečioru, cu-aiesta? Mă, aşę un fečior bun [42]) io n-am avu la uăi, nij nu iezistă d'e cînd, noi găzdălim d'e-o grămadă d'e ai, da aşă un uom, mă, şî să ai vin'it după uoile tale.

— Tu femęie: nimic nu i-am zîs!

— D-api d'in če cauză să duče?

[37]) Pov. arată în sus şi înainte spre muntele respectiv, cu arătătorul stîng [38]) Pov. arată înainte, cu stînga. [39]) Pov. subliniază, cu stînga. [40]) Pov. subliniază, cu stînga. [41]) Pov. arată spre stînga, cu arătătorul stîng. [42]) Pov. ridică stînga.

— D-api če șt'iu io?

— Api lasă c-oi mai discuta io mîn'i cu iel.

Mîn'i trimęt'e, domle, pă o servitoare după iel, vin'e iel iară.

— Măi, oare să meri tu, mă, iară la uăi, mă Ionică?

— Stăpîn'e, nu po să mă duc. Dacă mi-i da ǫriče, mn'i-i da ban'i, dacă nu, nu-m da nimic, da io mai mul la uoi nu mă duc[43].

— D-api, mă, că nu ț-am zîs n'imic.

— Stăpîn'e, gata! Spun că nu mă duc, nu mă duc!

— Nǫ bin'e, mă, mn'ie nu-m trebe să mă slujăș gratis, cît să-s plătesc d'i če m-ai slujît pînă-amu?

— Auzi: cît îi vrę dumăta.

— Nǫ, cît îi čere.

— Api dacă mn'i-i da ban'i, mn'i-i da, dacă nu, ș-așă nu t'e tare zăhăiesc n'iș pă dumn'eata ban'ii, da mn'i-i da caru să mă-aduc vo doăsprăzeče cară d'e pk'iatră d'in d'eal, că-m vręu face casă.

— Daa! bucuros! Mă-api d'e-asta?

— D'e-asta nu mă du la uoi, îs spun amu, că vręu să mă duc să-m fac o casă. Vez că casa mi-i slabă și — da iel n-o spus socot'eala că cum îi.

— Păi atunj, domle, da, aiči-i caru și du-t'e[44]) ș-îț adă.

O mărs, domle-n doăsprăzeče zîle ș-o adus dǫuăsprăzeče cară d'e ban'i, douăsprăzeče cară d'e ban'i cu sači[45]). O mărs ș-o puz gălbănuțî-ačei, pă cum o vorbit pasărę că l'e-o cîntat. Cînd o văzu mă-sa, amu n-o avut pă und'e-i așăza. O așăzat în căsuță-nt-ačęię pîm pod, o avut on graj, lipk'it cătă căsuță, căt-ačęę, n-o putut mă-sa d'e bucurie.

— Mamă! Să nu spui cătă n'ime socot'eala asta — o zîs fečioru.

Ban'ii o fost în sači cînd i-o adus cu caru, n-o șt'iu n'ime că če-aduče. Apăi dup-ačę, domle, păste-o lună iera lîngă

[43]) Pov. neagă, cu stînga. [44]) Pov. arată înainte, cu stînga. [45]) Pov. subliniază, cu stînga.

primărie — cum să spun'ę — iera o gràdinà, domle, čę mai specială grăd'ină d'in comună d'int-ačęę. O auzît iel că-i d'e vînzare, că la unu evreu, o năpost'it-o d'e vînzare. Umbla uǫmen'ii să cumpere grăd'ina, domle, ăsta čerę um preţ serios, n-o mai putut uǫmen'ii să ajungă la aşă preţ. Şî s-o dus iel la evreu la ačela.

— Cît čeri pă grăd'ină, p-ačę?

— Api-atîta ş-atîta.

Iel o avut ban'i seriuoş, o făcu tîrg, o cumpăra grà d'ina[46]). Pǫpulaţię vorbeşt'e pîn sat:

— Mă, d'e und'e-o avut ačela, mă, să cumpere grà d'ina-ačę aşę frumǫsă?

— D-api că čin'e şt'i d'e und'e!

Api ş-o făcut o casă[47]), ş-o făcut on grajd, api-o mai cumpărat locuri iel, api ş-o cumpărat doi cai, s-o mutat d'e und'e-o şăzut — aia o şî dat-o iel, căsuţa ačę micuţă d'e pomană[48]) — s-o muta d'e und'e-o şăzut colo lîngă primărie. Omle-o avut o casă: aşă frumǫsă casă-n tătă comuna n-o fost. On graj, domle-o avut, cai, vači, uoi — amu ş-o băgat iel păcurar la uoi. Amu o prins iel a găzdălui; o fost om gazdă, amu n-o fos fată-n sat ca să nu să căsătorească după iel. Şî s-o căsătorit. O luat o fată atît d'e frumǫsă, că-n lume şî păstă lume ca ię n-o fos zînă d'im poveşt'i.

După če-o luat-o d'e căsătorie pă fată p-ačę, atîta d'e mult o iubit-o iel, da şî ię pă iel. Ş-amu iel o avut boii lui, uoile lui, păcurariu lui, tăt če iezistă. Şî cînd o fost primăvara, s-o adunat şî iel cu stîn'ile cu alţ oamen'i, cu alţ păcurari — o avut păcurariu lui, čiobanu lui. Aşę că s-o pregăt'it d'e mărs să mulgă la măsură primăvara — ca p-aiesta[49]) timp, cum să mulğe-acuma la noi în Săpînţa. Şî la noi şî mîn'e-i măsură, la noi, în Săpînţa, da. Aşę.

Aşę că ş-o luat iel uoi, ş-o avut uoi şî păcurariu lui. Şî cînd o fos primăvară, s-o adunat cu alţî čioban'i împreună ca să

[46]) Pov. subliniază, cu stînga. [47]) Pov. subliniază, cu stînga. [48]) Pov. subliniază, cu stînga. [49]) Pov. arată spre stînga, cu stînga.

facă stînă. Dac-o făcu stîna, s-o vorbit pă cîn să să mulgă la măsură, ș-o ficsat ziua.

— Pă joi, mulğem la măsură. — O spus și čei gazde[50]) care-o avut păcurari la tăț fără d'e care:

— Pă joi merğem la măsură, că să mulg uoile.

S-o pregăt'i la măsură, iel o fost, o avut șî boi, șî cai. Cînd o fost mn'ercuri sara, o trimăs ŭn servitor a lui cu o căruță cu boi ca să ducă mîncare, că băutură aduče iel a dǫu zî. O duz mîncare-acol la uoi. A dǫu zî, o-ntrebat-o pă soțîie, pă soțîię lui:

— Vi și tu la măsură?

Ię:

— Dară că mă duc.

Atunči o dat uordin la altu, la un servitoř:

— Să pui șeaua pă cai, p-amîndoi, că mă duc io șî soțîia la măsură.

Așa, o avut o iapă ș-on cal. Pă cal o suit iel călare, pă iap-o suit n'evasta. Șî n'evasta i-o fost însărčinată. Șî mărgînd la on dîmb, o fo să margă la munt'e, suind pă dîmb acolo-n sus la munt'e, iapa o rămas mai înăpoi. Calu-o mărs mai rępid'e cu iel. Da cînd o fos la o serpentină[51]), n-o văzut iapa pă cal că deja iera mai înăintat. Atunči iapa o prins a rînk'eza, o zîs:

— Hi-hi-hi-hi-hii ! — cătă cal, o vorbit iel, calu-o rînk'ezat iar napoi.

— Hi-hi-hi !

Da cîn o rînk'ezat iapa, o zîs:

— Ei, măi calule, voi tare bin'e mereț, că meri mai ręped'e, că merğeț numai doi, da io tare greu mă duc cu patru: io una — o zîs iapa — îm min'e mînz, doi, femęię, tri, înt-ię copil, patru. Voi merğeț doi, da io mă duc patru, voi merğeț cu mul mai ușor. Da-așt'eaptă-mă, nu mere-așă tare.

Iel atunči s-o uitat înapoi — ș-amu ię o ieșît la serpentină — și iel o prins a rîd'e, bărbatu. Ia o zîs, soțîię:

[50]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [51]) Pov. arată înainte, cu arătătorul stîng.

— Če rîz, mă?

Če:

— Am rîz numa aşę.

— No če rîdz?

— Pi c-am rîs numa-aşę, tu soţîie.

— D-api spun'e-m d'e če.

— Api, taş, tu femęie, că ţ-oi spun'e la uoi.

Cînd o ajuns aco la uoi:

— Nǫ, spun'e-m d'e če-ai rîs?

— Tu femęie, tači, că ţ-oi spun'e după če-om mulğe uoile şi...

— Spun'e-m d'e če-ai rîs, că d'e nu, io mor.

Iel tare-o ibg'it pă femęie.

— Tu femęie! Lasă, că ţ-oi spun'e io mai tîrzîu.

— De če-ai rîs? spun'e-m!

— Tu femęie, taş că-s spun acasă[52]. După če-om termina cu uoile, meğe-acasă, ţ-oi spun'e io acasă.

Da iel o avut doi cîn'i tare minunaţ, ş-o avut ş-on căţăluş mn'ic. Şî o avut o uaie atîta d'e grasă, că n-o iezistat în lume ca ačęę, aia n-o fătat d'e cînd o fost. Ş-aşă s-o-ngrăşęt, c-o fos cum îi pămîntu. Da uaia čę o prins a zg'era-n staul, după če s-o găta d'e muls uoile, o zîs:

— Bęę, bęęę! — în limba iei o zîs — măi lupúle, und'e ieşt'i, ină să mă mînîncă, că-amu atîta-z d'e grasă, că nu-m încap în său mn'eu.

Da o avut on cîn'e bătrîn care-avę numa unu d'int'e-n gură, o bătut cîn'ele:

— Ham, ham, ham! Ină numa, măi lupule-nčǫče, că numa unu d'int'e am, da ş-ačela l-oi rumpe io-n curu tău!

Da o avut on căţăluj micuţ, căţălu o zîs:

— Ham-ham-ham! Ină, ină, măi lupule, ş-o mînîncă—iče—că mn'i-a rămînę şî mie-om pičior d'inapoi.

Atunči uomu-o auzît če-o vorbit, şî cîn'ele, şî căţălu, şî uaię. Atunči uomu o zîs cătă păcurar':

[52]) Pov. arată înainte, cu dreapta.

— Mă ! Treči în staul şî ię uaia čęi grasă [53]) ş-o taie hăt !
— Da d'i čę? Cum să striči oaia ačę aşă d'e mîndră?
— Taię uaię hăt !
Atunş păcurariu, dacă i-o spus stăpînu, o întrat în staul, ş-o luat uaię ş-o şî tăięt-o.
— Nę bęle-o iut'e! Şî dă om pk'ičior d'inapoi la cîn'e, la aiez bătrîn [54]).
— D-api d'ip če?
— D'ipt ačęę. Da la cățăl să nu-i dai n'imn'ic !
— Pi d'ip če? Lasă-l ačel să crească.
— Dă-l dracului să-l ducă. N'imn'ic să nu-i dai la iel. Lasă cîn'ele-ačel bătrîn.
— D'e če?
— D'e če — o zîs omu — d'e če cățălu o zîs că să viie lupu s-o mînče pe uaie, că i-a rămîn'ę şî lui om pk'ičior d'inapoi. Da čel bătrîn o zîs că să nu iie [55]), că numa unu d'int'e are, şî ačel-a rumpe-n curu lupului. Pi d'e-asta uomu o ped'epsît pă cățăl şî i-o dat la cîn'e. S-o terminat cu uoile, o măsurat lapt'e-o muls o mulțîme d'e lapt'e, aşę d'e bucuros, soțîie şî bărbat, şî vin acasă. O-ntărn'ițat iară caii şî iel o suit pă cal, n'evasta pă iapă. Iar n'evasta:
— Če-ai rîs?
— Taş, tu femęie, că-ț spun acasă. Ț-am spus că-ț spun acasă?
Cînd o ajuns acasă, femęie:
— Nę, măi omúle, spun'e-m če-ai rîs?
— Tu femęie: nu-ț pot spun'e că d'e če-am rîs, că dacă-ț spun, mor.
— Păi mori, numa spuńe-m — o zîs femęię.
— D-apăi vrei tu să mor?
— Vręu ! [56])
— No lasă, tu femęie, că mîn'i mă duc la preot şî plăt'esc provodu [57],) clopot'e la biserică, îm fac sicrii [58]) şî m-arînjez

[53]) Pov. arată înainte, cu stînga. [54]) Pov. arată înainte, cu arătătorul drept. [55]) Pov. neagă, cu arătătorul drept. [56]) Pov. subliniază, cu stînga. [57]) Pov. subliniază, cu stînga. [58]) Pov. subliniază, cu stînga.

tătă socot'eala, mă-mbrac io cum vręu să fiu mort. M-oi rad'e pă barbă, m-oi duče la frizer, m-a tund'e, ș-apoi ț-oi spun'e dacă vrei să mor.

— Mori, numa spun'e-m ! — o zîs femęię.

— No lasă, femęę, că ț-oi spun'e.

Cînd o fost a doa zî d'imin'eață, femeia iară:

— Spun'e-m !

— No taș, femęie, că mă duc la popa și plăt'esc.[59])

O mărs la popa:

— Părint'e, cît îi provodu, čel mare?

— Čin sut'e d'e lei.

Scos omu čin sut'e d'e lei și i-o dat popii.

— Da pă čin'e îmormîntezi?

— Ieu, părint'e !

— D-api d'e če, cum îi, că tu ieșt'i om tînăr, mă, și...

— Așă-i. I vid'ę că io oi muri [60]), părint'e.

Nǫ, o luat popa ban'ii, o mărs ș-o luat sicrii, l-o adus acasă, o măr la frizer', s-o ras, s-o tuns, s-o-mbrăcat tăt gata iel, ș-o tomn'it iel în sicrii [61]), ș-o pus tăt če trabă, gata, ș-o luat hain'e čel d'e sărbători. Și nevasta:

— Spun'e-m !

— Pi tu femęie, așę d'e tar'e ții tu la min'e, ș-așă mă ibeș tu pă min'e, că io dacă-ț spun că d'i če-am rîs, io mor ! — iel n-o fos voie [62]) că să spună că șt'i limba an'imalelor, că mǫre, ș-amu iel asta o șt'iut-o.

Da o zîs femęię:

— Mori, numa spun'e-m !

Da atunči iel o avut triză și činj d'e găin'i și unu cucoș, la casă. Atunj găin'ile tăt'e-o vin'it pîngă prag [63]) zua așę ca să le dęę mîncare. Da iel o zîs:

— Tu femęię, [64]) stăi că mă duc pînă în cămară și ięu o covăță d'e mălai și țîp la găin'i, să mînînče și iele, să ră-

[59]) Pov. subliniază, cu stînga. [60]) Pov. ridică stînga. [61]) Pov. arată înainte, cu stînga. [62]) Pov. ridică stînga. [63]) Pov. arată înainte, cu stînga. [64]) Pov. ridică arătătorul stîng.

mîie şî iele d'e min'e sătule, api tu ieş sătulă [65]), casa-i sătulă, tăt'e rămîn'eţ în regulă, numa io mă duc. Dacă tu ieşt'i aşă femęie, şî vrei să mor, numa să-s spun. Nu-i voie să spun, măi, că dacă-s spun, mor!

— Mori — o zîs femęię — numa spun'e-mi!

Atunči iel o mărs în cămară ş-o adus o covăţă d'e mălai ş-o ţîpa la găin'i [66]), şî s-o uitat aşę cum mînîncă găin'ile. Da cucoşu:

— Coa, coa, cǫ-cǫ -co — şî pă čęie găină o muşca, şî pă čęię — coa-coa-cǫ, ...tu-vă mama mîn'ii vǫste, curve şî bulendre, că ieu unu sîngur la triză şî činj vă pot porunči, da stăpînu-meu, dacă-i proz la una nu-i pǫt'e porunči, şî iel a muri.

Iel a auzît [67]) če zîče cucoşu.

« Eei, api ...tu-z mama ta, femęę, api io să mor? »

Atunči o şi mărs în cămară ş-o adus o fun'ie aşę lîngă iel ş-o ţîpat-o-n casă ğios [68]). No o zîs femęę:

— Nǫ spun'e-m, mă?

— D-api că tu boreasă, tu femęię, mor dacă-s spun!

— Mori, numa spun'e-mi!

Atunči s-o sculat iel d'e-acolo d'in sîcrii ş-o ţîpat mîna pă fun'ie şî pă femęię. Ş-api dă-i, şî dă-i, şî dă-i, şî dă-i în femęię, şî dă-i.

— Ioi, nu m-omorî!

Dă-i în femęię, dă-i!

— Tu-z mama mîn'e-ta! C-aşę, io am un cucoş la casă că la triză şî činj le porunčę, şî io nu-s po porunči ţîie una? Ad'ică io să-s spun, numa să mor?

I-o tras o bătaie.

— Mă omule, nu-m spun'e veči, numa nu mă bat'e!

Şî n-o bătut-o. Ş-api d'e trăiesc, ş-astăz găzdălesc, că mai mult nu i-am mai văzut apăi.

Şî vă salut, şî să trăiţ, şî nǫpt'e bună.

[65]) Pov. subliniază, cu stînga. [66]) Pov. aruncă spre stînga, cu stînga. [67]) Pov. ridică arătătorul stîng. [68]) Pov. arată în jos, cu stînga.

Inf. Stan Toader; Săpînța—Sighet; *culeg.* O.B.—S.G.; în 14 mai 1962; *transc*· O.B.; *durata:* 24′; A.I.F., mg 2312—2313 a.

Pov. o știe: « d′i la un unk′ęș a mn′eu; cam de mult, după če-am venit din armată ».
Ai mai povestit-o? « Nu știu am povestit-o, sau ... ».

Basmul este unul dintre cele mai răspîndite, fiind atestat în toate provinciile în 44 variante. Tipul este, comparativ cu celelalte, unitar, cu puține excepții de amănunt. (În chip excepțional omul spune secretul și moare; uneori, omul aude disputa vitelor de muncă și le pedepsește în consecință). Schullerus, la nr. 670, citează 7 variante. A. Aarne, în studiul monografic *Der tiersprachenkundige Mann und seine neugierige Frau*, Helsinki, 1914 (F.F.C. nr. 15) crede că basmul și-ar avea originea în India și afirmă că motivul despre convorbirea dintre iapă și cal care provoacă rîsul stăpînului ar fi de origine sud-est-europeană, dat fiind că în alte subtipuri stăpînul aude conversația altor animale (la Krohn, *Übersicht*, p. 54—6).

OMUL CARE A TĂIAT 99 DE POPI

A fost o dată o fată mare și ia, întîmplător, s-a greșit. Și-atare a rămas însărčinată și-a făcut un fečior, um băiat. Și ia l-a botezat, l-a dat — băga biletu dă botez la scuteče — l-a da p-o apă. Dacă l-a da pă apă, s-a oprit cutiuța-aia cu copilu la o moară. Acolò-ntîmplător vine muraru să-i dea drumu la moară. Iel n-avea copii. Ia copilu, nemaidîn drumu la moară, să če-aca la nevastă:

— Fă nevastă, iote-an găst un copil la moară. Hai să-creștem noi, că noi to n-avem copii!

— Bine, mă bărbate [1]), să-l creștem!

S-a făcu copilu mare, optîșpe ani. Și iei — atunčea iel avea grîu și porum mul la moară — l-a mîna pă băiat, cuma dîn sat în sat [2]), să spuie cui îi tribuie grîu, porumb, să vie că le dă ieftin.

Băiatu-a plecaț din sat în sat, pînă sara a sosit într-un sat, kiar und, acasă, unde iera mă-sa. Mă-sa, femeie tînără, netrecută, dîn glume, dînî altă, s-a profita dă mă-sa. După če i-a făcu treabă:

— Dă unde iești? — întreabă mă-sa pă băiat.

— Nič io dă une nu știu că sînt. M-a găsît um murar pă apă-ntr-o albioară!

— Vai de mine, mamă — zîče — tu ieși fečioru mieu! — a zîs mă-sa către iel, după če-a făcut, păcătuit [3]).

Iel, atunji, băiatu s-a supărat — avea după iel, iera da dă la ta-so dă l-acoló, un cîrlănel dă oaie, să ținea după iel

[1]) Pov. dă din cap. [2]) Pov. subliniază, cu capul. [3]) Pov. subliniază, cu dreapta.

ca căţălu, un mieluşel, o oaie. Băiatu-atunji cînd a ştiut c-a foz mă-sa, s-a supăra şi-a plecat.

Să duče la um popă:

— Părinte, po să-m izbîndeji păcatu-ăsta? Uite-am păcătui cu mama!

— Nu poči, tată! — I-a tăia gîtu popii.

Merğe-năinte, merğe, şi-a tăiat nooze şi noo dă popi, cu păcatu če-avea cu mă-sa şi cu nooze şi noo dă popi, iera foarte-ncărcată şi să duče la al sutelea popă. I-a spus şi la-ala:

Ziče: — Ioite-am tăia noozej noo [4]) dă popi, am păcătui cu mama şi n-an ştiu c-a foz mama!

Popa dă coló, če:

— Hai că te izbîndesc io [5]) dă păcat!

Intră-m biserică. Dacă intră-m biserică:

— Stai, tată-ači-n ğenuki, — mieluşelu la spinarea lui, după iel, cîn colo popa să- če: Aoleo[6]), tată — če — stai că am uitat cartea acas, mă du s-o iau! — a zîs popa căte băiat!

Să-če popa-ncuie biserica [7]) c-un lăcăţuj la lăcat şi a trecut o apă [8]) mare, bag-samă că aia a fost peşte-n ia, a zvîrlit kia-n apă şi popa-a zîs aşea — biserica n-a mai slujit [9]):

— Cîn să vă găsî kia-asta, atun să hie băiatu izbîndi dă păcatil lui!

Zîs şi făcut! Nu i-a spus nij priotesii, ni nimic. Şi-a sluji la altă biserică.

E, treče un timp, cît o hi trecut, cumpără popa um peşte după piaţă, proaspăt, un crăpčean, doo kile-aşea cît o hi fost, şi zîče:

— Fă, pîn-oi veni io dă la — priotesii, cum i-o fi zîs — să găteşti peştile-ăsta! [10])

— Bine, părinte, fac!

Pune prioteasa pă servitoare, crapă peştili să prăjească, să-l facă mîncare-acoló, crăpîn coló servitoarea peştili, dă

[4]) Pov. subliniază, cu arătătorul drept. [5]) Pov. subliniază, cu arătătorul drept. [6]) Pov. ridică stînga. [7]) Pov. schiţează încuierea, cu dreapta. [8]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [9]) Pov. subliniază, cu dreapta. [10]) Pov. subliniază, cu stînga.

d-o kie-acoló [11]), micuță, tăin [12]) cu cuțîtu coló. O ia și-o pune.

— Cocoană proteasă — zîče — an găsît o kie-m pește!

— Ei—če—pune-o coló să-i arătăn și lu părintili cîn o veni!

Cîn ine coló — o pune pă fereastră colò:

— Părinte — če — peștili dă l-ai găsît, l-ai cumpărat ieri, a găsît servitoarea o kieie-n iel!

— Unde ie?

— Te-o pă fereastră. [13])

Popa ni n-a sta să mănînče și-a pleca [14]) la biserică; s-a la biserică cu kieia dîm pește, să-če, dăscuie biserica, intră-năuntru-aco la băiat, băiatu to viu! Îi crescuse mustățili [15]) dă pardoseală, păru crescuse pă la, păn trečea dă ğenunki, cîrlănelu [16]) rumega la spinarea lui acoló. Băiatu viu.

— Ei, părinte, če-ai mai stat!?

— An stat, tată — zîče — că an stat — zîče — că čečiu dă copil nu știu unde pusese cartea!

A-nčepu să-i čitească, să čitească popa, și cîn i-a čitit, cîn a zîs popa:

« Iertat să hi dă păcatili tele!» a rămas um purcoi dă țărînă [17]) și cu oasili mistuite, și cîrlănelu-a iși după popa afar și s-a izbîndi dă păcatili lui.

Atît ie, domle!...

Inf. Ion T. D. Micudă; Cîndești—r. Muscel, la 30.IX.1956; *culeg.* O.B.—Al.A.; *transc.* Al.A. (5.III.1957); *durata:* 3′ 45″; A.I.F., *mg* 1248 a.

Povestitorul o știe: « to pă la lucru acolo (la pădure, n.c.); dă mult, dă 20 dă ani, mai bine ».

Se cunosc două variante din nordul Moldovei: una asemănătoare, alta mai îndepărtată (are asemănător numai episodul omorîrii preoților ce refuză să-i dea canon și încuierea în biserică, unde e regăsit mai tîrziu ca un păianjen).

[11]) Pov. se clatină pe scaun. [12]) Pov. schițează tăierea, cu dreapta. [13]) Pov. arată spre stînga la geam, cu stînga. [14]) Pov. ridică stînga. [15]) Pov. duce mîinile la mustăți. [16]) Pov. arată înapoi, cu dreapta. [17]) Pov. arată spre stînga, cu stînga.

Motivul cu incestul dintre fiu şi mamă — Oedip — apare în toate provinciile ţării în 10 variante; motivul cheii aruncate în apă şi înghiţită de un peşte se regăseşte numai în 3 variante din cele citate, apare însă frecvent în legenda Sf. Ilie etc. Schullerus, la nr. 931, citează 3 variante.

St. Thompson, în *Folktale*, p. 141, arată că tipul Oedip (A. Th. 931) este frecvent în Finlanda, Ungaria şi România, fiind întîlnit sporadic şi prin alte părţi ale Europei nordice. Persistenţa lui în tradiţia orală ar arăta strînsa legătură dintre acest vechi mit şi tradiţia folclorică.

N. P. Andrejev, în studiul monografic *Die Legende von den zwei Erzsündern*, Helsinki 1924 (F.F.C. nr. 54) — în care a utilizat şi 2 variante româneşti — crede că legenda despre tîlharul care a omorît 99 preoţi s-ar fi născut în Bulgaria prin sec. XIV—XV (unde mişunau pe atunci cei mai mulţi tîlhari), apoi s-ar fi răspîndit spre nord.

Krohn, în *Übersicht*, p. 109—110, crede că legenda ar fi de origine asiatică, unele motive fiind atestate în literatura budistică veche.

ÎMPĂRATUL VERDE ȘI ÎMPĂRATUL ROȘU

Iera pe timpuril'e mai d'e mult u-împărat Verde și unu Roşu.

Împăratu Vęrde-o-avut un fečor fǫrte frumos, fǫrte drăguț fečor. Şi împăratu Roşu avę o fată fǫrt'e frumǫsă, ca sǫr'el'e!

Aşęa că ii să-nțăleğę [1]) pin cărț unu cu altu.

Cînd odată, maică-sa maica fętii — amu începę uamenii să dzîcă că amu aprǫpe-i mai frumǫsă fata ca şî cum îi mamă-sa! — mamă-sa, ię şi-o luat o-ambițiie pe e că cum că ię-i măi frumǫsă [2]) amu ca şi ię?!

Nu ştię că či să-i facă, cum să-i facă mai rău!

Cînd odată, ș-au gînd'it:

« Haait! Ieu o prăpăd'esc fata asta că d'e cumu ię-i, să h'iie mai frumǫsă ca şî cum îz ieu? »

Odată, să gîndęşti:

« Hai, c-oi lua doi călăi d'e-ačeia ca carile prăpădesc, şî m-oi duši cu ię-ntr-oriče păduri [3]), că-acolo oi să o facă, să o prăpăd'esc! »

Aşę c-o lǫt trăsura, şî s-o lua şi s-o dus. Şi ię s-o vorbit cu iei, şi l'e-o dat bani numaidecît ca să o prăpădească.

Dacă s-a dus, da cîn o mărs cu trăsura, ii o stat, o-avut vǫrbă [4]) că und'e să-i aştepte-n drum.

Cîn o fost odată, da zîče:

— Hoo — cîtă ala car'e mîna trăsura, dzîče — stai!

Ačeia če-or făcut cu mîna aşa; no dzîče fata:

[1]) Pov. agită mîinile. [2]) Pov. subliniază, cu arătătorul drept. [3]) Pov. subliniază, cu dreapta. [4]) Pov. subliniază, cu dreapta.

— Nu-i lua, mamă — dzîče — pe-aişt'ea [5]) — zîči — cum sâ-i iei dumn'eta — zîče — pe-aişt'ea-n trăsură?

Če: — Lasă-i, lasă-i — dzîče — să viie!

Aşę că s-o suit şî s-o dus. S-o dus pînt-orče pustiietăz d'e păduri.

D-apăi, ačeia da o avu şî un căţăl [6]).

Dacă s-o dus:

— No! — zîče, un'i-or şt'iu ii că-acolo-i locu pustiu. — No — dzîče cătă fată — dă-t'e ğios!

— Pă mamă — dzîče — ieu cum să mă dau ieu ğios, uită či zîc aişt'i?

Či: — Dă-t'i, dă-t'i, fătu meu — dzîči — dă-t'i!

Aşę că s-o dat fata jos, şî ii s-o-nd'epărtat [7]) cu trăsura, şî fata o rămas cu-ačeie:

— Nǫ — dzîči cătă fată — uită če, če ne-o dat — îče — mă-ta să fačem cu tini: că să te omorîm şî să dučem d'in tine inima iei.

Apîi ię o dzîs:

— Faśeţ śe v-a-nvăţa Dumn'edzău — dzîče ię, — da ieu aş zîče că să nu mă omorîz — zîče — să mă lăsaz barăm viie. Če vr'es faśeţ cu mini! [8])

— Şî să-s tăiem — zîče — mînuril'e!

— Apăi — iče — fačeţ če v-a lăsa Dumn'ezău dară!

Nǫ apă ii če-o făcut? S-o găta şî i-o tăia mînuril'e amîndoauă! După če i-o tăia mînuril'e:

— Măi — dzîči — či să mai fačim, cum amu — zîče — cu irima! D'in irimă-i bai [9]), če fačim, d'i und'e?

— Măi — dzîči čelalt — nu aşę! — iče. — Ieu m-am g'indită alfel'!

— Če?

— Hai, măi, să prăpădim noi cînel'e-ăsta, mă — dzîči — că totuşi că aista n-ar'e sufl'et, mă — dzîči — ş-apăi — zîči —

[5]) Pov. subliniază, cu mîinile. [6]) Pov. subliniază, cu dreapta. [7]) Pov. schiţează, îndepărtarea, cu dreapta. [8]) Pov. subliniază, cu mîinile. [9]) Pov. subliniază, cu mîinile.

luăm [10]) in'ima d'in iel — iče — și-i spun'em că asta-i inimă d'e fată-a iei!

Așę o făcut, că o mărs și-o prăpăd'it cînl'e, și-o scuos irima d'in ie și s-o dus cu mînurli și cu irima!

— No — dzîči — aiči-i pohta[11]) — or dzîs cîtă-mpărătează. — Aič îi pohta dumitali!

— Da — îče — o as prăpăd'it?

— O-am prăpăd'it — dzîče — aiči-i mînurli ii, ș-aiči-i iacă-om omorît — iče — șî aiči-i șî inimaa.

— Bun! — dzîči.

Ă! ię o mărs voiǫsă, ș-dus voiǫsă acas!

Nǫ d-apîi împăratu u-într'ebat, cînd o fost odată, că uni-i fata?

Da maică-sa ziče:

— Ia, am trimăs — dzîče — să margă — dzîče — la primblar'e — dzîči — șî nu o-ăm mai vădzut! Če șt'iu und'i s-o dus?

A, dacă-o dat a o cota în sus șî-n jos [12]), nu-i, șî nu-i, șî nu-i, șî nu-i!

Fečioru čel d'e împărat cu car'e s-o-nțăles, drăguz, d'in cărț, tăt îi scriie cart'e, vęd'e că nu prim'ęșt'e cart'e?! [13])

Nuo d-apo-amu, če să h'ii?!... Mai ștudiadză șî iel[14]) pi d'incǫči, p'i d'incuoluo, că șt'iu-ur če s-o făcut cu fata-împăratului? Une-i? Cum îi?! S-o lógod'it cu altu, sau če-i [15]), sau muartâ-i, sau cum? Nu ști nime nimic!

Cînd o fost odată, fata o rămas colo, fără mînuri. S-o lua ię și s-o dus.

D-apă o fos șî flămîndă, n-a avu niś če să mînînśi, s-o dus pe-acoo pim pustiitate...

D-apă ię o vădzut ğios [16]) o balegă de vită.

« Hai, bă, că ieu șî ačeia o mîninc, numa că nu șt'iu cum să fiu sătul... fǫme! »

Cîn s-o apl'eca jos, s-o făcu pîne de grîu! Ș-apă o mîncat cîtu s-o săturat apăi! [17])

[10]) Pov. schițează apucarea, cu dreapta. [11]) Pov. schițează oferta, întinzînd palmele. [12]) Pov. agită mîinile. [13]) Pov. agită mîinile. [14]) Pov. agită mîinile. [15]) Pov. agită mîinile. [16]) Pov. subliniază, cu mîinile. [17]) Pov. subliniază, cu mîinile.

Nǫ dacă-apo-amu ię s-o mai dus, s-o mai dus
cîtă lume împărățîi
că Dumn'izău să n'e ții
cî d'in povęst'e
tă mai frumǫsă ieste!
Čin'e-o asculta
bine o-a-nvăța!...

Cîn o fuost odată, o și vădzut că ięse-ășę un izvor!

S-o dus colo la izvuor, u văzut așę-i d'e frumǫsă apă, vai da cum ar bę?! Nu șt'i cun să bęie!

Hai, să puni juos, nǫa și bę, să ię șî să duče.

Dacă să duče d'e-acolo, să gată și męrğe, męrği, męrği
cîtă lum'e împărățiie,
ca Dumnedzău să ne ției
că d'in povęste
tă mai multă ięste!...

Să ağiunği și să duče pim viię împăratului de Vęrde!

Acolo iera sîrmă, cîn s-a atins colu d'i sîrmă prrrî![18])

Ătunji da-a ieși tăț afară, dzîče:

— Či-i la vii? — Care-o fos vizîč acolu.

Hai cǫtă sus, cǫtă-n juos, cîn d'eodată și-aud'e aculo că ię-o, o-nd'emnat să mînînče struguri cu gura, că-amu aufel' nu put'ę!

Cîn odată, fečoru k'iar iera acolu fečoru împăratului, acolo la vie.

Șî dat ačeia: — Hai — dzîči — că aiči ięste[19])-o mulțîmi, da nu șt'iu če să fii — dzîči — că acolu mînîncă struguri?!

Cînd vine iel colo, șî vęde:

— Hop! Čine-i?

Ii-apăi ię o răspunz:

— Ieu sunt!

— Čine?

— D-apo că io!...

— Nǫ — iči — d-apîi t'e dai prinsă?

[18]) Pov. agită dreapta. [19]) Pov. agită mîinile.

— Cun să nu?

U mărs colu şi-o prin şi o dus acolo în odaie!

Na iel p'e fată-i i-o părut că i numai če pǫt'e să h'ie-aş frumǫs?

Da dzîče: — Čin'i ieşti?»

— Apăi — dzîče — ia čin'e sunt!

Ięl cîn o vęde, şi spune-o şî o sărută[20]) şî o îmbrăţǫşadză.

— Nǫ — dzîče — bini!

— D-apă — dzîči — uită-te, ieu sîn fără mînuri! Păi — dzîči — amu cum?

— Apăi — dzîče — lasă! G'ină — dzîči — nu-i bai!

Mę şî uo aduče acas!

No, udată, că o duče acasă.

— Tată — zîče — vr'eau sâ mă-însor![21])

— D-apă pe čin'e — dzîče — mă?

Dzîče: — Fata asta če-o am aflat!

Mę tată-su, vędi fără mînuri.[22])

— Păi d-apăi, măi, cum ăi duči tu fata asta fără mîn?

— Apă — dzîče — lasă — dzîče — tată mńie asta-m plače! Asta o duc!

N-o şt'iut tatî-său că ačęi-i fata împăratului de Roşu!

Bine! Fac logodna, fac cununiię. Nǫ ce sămn'e[23]), d'e und'e-o luat mă-sa samă, că-amu hop! că numa fata acolo pǫt'e să fii, dac- ię nu-o omuorît calăii ačei!

Odată o început războiu. Dacă s-o-nčeput războiu, cu iel:

— Nǫ — zîče — bin'e!

S-o gătat şî s-o dus iel la războ. Mă-sa o şî scris cart'e[24]) colo la iel, cum ar fi laa fečoru-împăratului de Verdi. Scris o cart'e, că uită cum să pǫrtă dǫmnă-ta, cum fače iasta, cum făči čęię, şi cum če, pîi cum, iel nu cred'i, ba că aşę, ba că încolo, ba că încǫči.

«Nǫ! E! lasă cî vid'e-oi dacă-oi mę acas!»

[20]) Pov. subliniază, cu mîinile. [21]) Pov. subliniază, cu mîinile. [22]) Pov. dă din umeri. [23]) Pov. agită dreapta. [24]) Pov. subliniază, cu capul.

Cînd i-odată, da dzîči — iară čel če i-o ădus cart'ea [25]) o vinit pi la iel şî vẹd'i că či-o scris. I-o scris colo că:

« Tu ! Ię-te şi t'e du, să nu te aflu acasă, că cîd mă duc acasă [26]), numa te-împuşcu ! »

O scris mă-sa că o scris de-acolo.

No, amu če să facă? Iară scriie cart'e d'i colo că ziče:

« Uită-t'i: mn'e-ai scris [27]) că să mă fac če m-ăi fac, sâ mă prăpădesc atunji — iče — ma prăpădesc ! » Čela iară čela cari-u mărs ala če-o dus cărţîl'e, merğe iară tă pi la împărăteasa de Roşu.

Četeşte carte iară, cîn colo îi scriie că:

— Ua ! că ieu, că mai aşę să pǫrtă, măi încolo, mai încǫči cu cîte vǫrbe slabe, iar l'e tremet'e.

— Lasă — dzîči — c-oi merğe ieu acas ! [28])

Pei cînd, iară vine pe colu, cu cart'e, iară scrii câ-i dzîči:

« Dacâ nu t'e-ăi duči, să nu mai ăşt'epţi acasă — iče — t'e duś să nu t'e aflu ! [29]) »

Amua pe cînd o fost avută um fečor taar'e frumos... şi ziče:

— Să-z pui pruncu în coş, şî să ieş d'in ţara mę-afară [30]) că dagî nu, şi pe prunc, t'e omor şi pe tini !

Nǫa amu če să facâ?

— D-apăi — dzîče — nǫ, l'egaţî-mn'i-on-coş, ş-apăi — dzîče — m punit pruncu-n coş, şi-apăi ieu m-oi duče de iči. Şi-apăi — dzîče — mă scǫt'eţ und'e-o dzîs ca sâ mă scǫt'iţ.

Şi-apă o scos, cum ar scǫt'i, čin'i şti la če pustietăţ [31]).

No dacă-apăi ... amu să întermină războiu. Iel o rămas acolo, o dus acolu ş-o rămas.

Ię, dacă o rămas colo, pruncu o-nd'emnat a cr'eşt'e cum s-o pus ğios, pruncu hop ! d'in coş ğios, hai ! cr'escut [32]). Cînd o fos d'e o dzî ca d'e-on an, aşę că cînd o foz băięţu la

[25]) Pov. schiţează răsturnarea, cu arătătorul drept. [26]) Pov. subliniază, cu dreapta. [27]) Pov. simulează scrierea, cu dreapta. [28]) Pov. subliniază, cu dreapta. [29]) Pov. subliniază, cu mîinile. [30]) Pov. subliniază, cu dreapta. [31]) Pov. subliniază, cu dreapta. [32]) Pov. subliniază, cu mîinile.

vo čin-șasă dzîl'i, o fos băięțu cî d'i čin-șasă ai! Așę că d'in dzî, anu! Așę a crescut!

Cînd o fost odată, după če s-o-nčepu războiu, o g'init acasâ. Cînd o g'init acasâ, o g'init înuntrat mai iut'e întreba că und'e-i dǫmna?

— D-apă — dzîči — uită-te, cărțîle, — i-arată — cǫtă če mn'i-ai scris? Če-ai dzîs să fac? — mamă-sa — uită-t'i, cum mi-ai scris [33]), če să mă facu? Că — zîče — am scos, ieu o an scos afară d'in țară!

Vaai! să năcăjęște, să-amărășt'e, noa, iut'e-odată șî strigă că tătă armata [34]) cîtă-i cu cai să g'iie afară.

— Haai! — șî merğe și o cautâ!

Cînd o fuost odată-amu, după če-o mîncat cu băiatu, așa amn'iadzîdza, s-o dus la o fîntînă aşe, pi un izvuor [35]), și-a mărs băiatu.

— Vai! mamică — dzîče — če apă frumǫsă ięsti—iče.

— Hai bę și dumn'eta — dzîče!

No și d-o dus colo. Cîn s-o aplecat colo p'e o mîna dr'eaptă [36]), să bęie apă, cîn o-ntins, o vădzut pi țermu mîna ačei če-o fost pusă, șt'i, cum i-o făcut, mîna-i sănătǫsă! [37])

Hai că și-a pune șî pi čiię part'e. Cîn și-o pus și pe čę part'e, amu șt'i k'iar mînril'e-o fost bună!

— Hamu, mulțămes lu Dumn'edzău că îs bune amîndoauă mînuril'e!

Nǫ amu să duče. Cînu-i așę cam desarâ, să gată și vęd'e o poiană [38]) fǫrt'e frumǫsă. Îm poiana, într-ačeia vęd'i u căsuță-acolo. Şî să duče acǫlo la căsuță, la čęię, și să culcă.

Pi dimin'eața, pe cîn să scǫlă, șî vede că vine o vacă. [39]) Şi dacă vine vaca, d-apîi vędi și-acolo că-ar'e o doniță în če să mulgă lapt'i. No d-apucâ «ieste amu dacă n'i-o da Dumn'edzău mînuri» — hai că ię-o muls vaca și-apo-avu čine-a g'ini acolo, șî rînduială, vasă, una altă. «I-oi spune c-o-am muls vaca !»

[33]) Pov. desface palmele pe masă. [34]) Pov. subliniază, cu mîinile. [35]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [36]) Pov. se apleacă puțin spre stînga. [37]) Pov. subliniază, cu stînga. [38]) Pov. subliniază, cu dreapta. [39]) Pov. subliniază, cu mîinile.

Mulğe vaca, vaca să duče la păşune ači [40]), ię rămîn'e cu băiatu mai mult'e zîle. Aşę că d'in če în če împăratu o cǫtă că undi-i sâ afli. Că la uǫricî t'imp, să gată şi s-aud'e-n poiană d'i čęię. Amu-s k'iar d'isară!

Da cînu-i odată, stau tăţ pe marğinea pădurii, colo: [41])

— Nuo — dzîči — uitaţî-vă cînd s-a da mai la sarâ, čini ştii če pǫte să fiie aculo, aşę încît fačim aşę... o liniie curbă [42]), şi-apă tîţ d'eodată să dăm acol. Nu cunva să fugă čineva de-acolo!

Aşea o făcu. Stat iei şi i-o făcut un čerc, şî s-or şî aduna tăţ pe-o. Cînd o fost acolo, amu ięra d'e sară. Amu băiatu s-o fos culcată. Cîn întră înlontru [43]) — bat'e la uşă — întră-îlontru, cîn întră lontru... nu şi-aduče amint'e c-odată îi şi-apucă scaun şi trağe d'i-o parte [44]):

— Nǫ — zîče — acupă loc.

Ię nu dzîče nimic; îl cunǫşt'e, nu-i dzîče nimic cîtă iel.

Lui i să depar'e că, pe faţă că-i aşę frumǫsă, şi nu zîče.

Zîče:

— Nu — zîče — că oi şedę pe pat! — O dzîz iel.

Atunče cîn o, şăzîn colo pe pat, da zîče:

— Mamă — zîče — čine-m şęde, pe mînă?

Apăi zîče:

— Ala cari te-o făcu pe tine — dzîče — ala-ţ şędę p'e mînă!

Iel atun şî sar'e-n sus, şî-o şî-m-mbrăţoşază, şî o sărută.

Nǫ bini-i!

— No —dzîči cătrâ čeilalţi — tăţi să h'iţ linişt'iţ [45]) că amu-i bine! Afară!

Nǫ, să făče dzîuă, hai păn mai stau, mai povestesc iei că cun s-o-ntîmplat, şi či-o făcut, haia.

Atunči spune că:

[40]) Pov. subliniază, cu dreapta. [41]) Pov. arată în lături, cu dreapta. [42]) Pov. întinde mîinile, apoi schiţează un cerc. [43]) Pov. subliniază, cu dreapta. [44]) Pov. arată în lături, cu stînga. [45]) Pov. subliniază, cu mîinile.

— Uită, nǫ, ţie-cum ię scris în tăt'e cărţili. No — dzîce — lasă, co l'e-om doved'i [46]) noi la ęlealalţ cu-aieste. Că cumu s-o-ntîmplat?

Aşę, să duc acasă, voioşi că-amu-i şi cu mînuril'e sănătǫsă. Dacă să duc acasă, odată trimęt'e la-împăratu d'e Roşu că să g'iie acolo; cu împărăteasa, cu tăt. Şî uo aduc acolo.

— Nǫ, uită-t'i [47]), ia či — če — [47]) şî ia če-ai făcut [47]), ia če-ai făcut! [47]) Pun'e scrisorili pe masă, şî stăm la şedinţă să vedem că če merit-un asfel di uom?

Aşea că o hotărît şedinţa că să o spînzure [48]), da aşę că sâ nu mǫră, şî să tragă acolo o companiie [49]) de armată d'eodată în ię!

Aşę c-o tras o companie d'e armată odată în ię, şi cînd o cădzu ğios, cînd o şî-ng'iţît şi pămîntu cu totu! [50])

Şi-aşă că apoi, ii o rămas şi s-o petr'ecut mai d'epart'e, şi cu-aięste am înterminat!

Inf. Bota Grigor; Turţ—rn. Oaş; *culeg.* O.B., la 22.V.1953; *transc.* Al.A.; *durata* 18′ 30″; A.I.F., i. 14059.

Pov. o ştie: « Ş-asta o am auzît, cam cîn am fos d'e vo 25 d'e an'i, pe iči asta » *de la?* « nu » (ţine minte) *Ai povestit-o?* « o, pă tă de ęstea povestim cîn stăm cît'i-o noapt'e-ntreagă, cîn d'esfăcăm, că alcum nu put'em d'e somn ».

Basmul e atestat în toate provinciile în 19 variante într-un tip destul de unitar. Schullerus, la nr. 706, citează 11 variante.
St. Thompson, în *Folktale*, p. 121, arată că basmul a început să fie prelucrat literar de pe la 1200 (între aceşti scriitori e şi Chaucer); el apare şi în *1001 nopţi* de unde a trecut în tradiţia orală arabă. E foarte frecvent în Europa, apoi e cunoscut în orientul apropiat şi Africa centrală, ajungînd prin colonişti în chip sporadic şi prin America.

[46]) Pov. subliniază, cu arătătorul drept. [47]) Pov. subliniază repetat, cu dreapta. [48]) Pov. se uită în sus. [49]) Pov. subliniază, cu dreapta. [50]) Pov. subliniază, cu dreapta.

«CU UN ÎMPĂRAT»

La o-mpărăţîie, într-o ţară, a dat ordin să nu să mai prinză lumină sara nicăieri. — Cum devenise şi la noi! ... — Patrulà, la čine găsa [1]) lumină, iera imediat arestat.

Umblîm-patrulle-astea pă toate străzîli, pîn toate comunli, la isprăvitu satului, îm marğine dă tot, să găsa o căşčioară [2]). Acoló locuiau trei fete, fără părinţ. Astea ierau surori cîteşitrele. Fieşcare iera cu-o cusătură-m mînă [3]). A da garda dă iele-acoló cu lamba-aprinsă, noaptea [4]).

Ascultîn şi garda la povestili lor — cum povestim şi noi — a mare:

— Să mă ia pă mine vizitiu împăratului, i-aş ţîne casa c-un caier dă lînă! [5])

A mijloacă:

— Să mă ia pă mine sluga [6]) dă la cai, i-aş ţîne casa c-o cusătură! [7])

A mai mică:

— Să mă ia pă mine fečioru-mpăratului, i-aş fače doi copii cu totu, cu totu dă aur!

Ăia-a auzî tot. S-a dus, [8]) le-a arestat şi le-a duz la-mpărăţîie:

— Iacă-mpărate, în cutare loc am găs fetili-astea cîteşitrele cu lamba-aprinsă. A mai mare să lăuda că ţîne c-un caier toată-mpărăţîia dacă-o loa vizitiu dumneavoastră. A mijloacă, c-o cusătură-n ţîne toată-mpărăţîia dac-o o loa-n-

[1]) Pov. subliniază, cu dreapta. [2]) Pov. subliniază, cu dreapta. [3]) Pov. întinde dreapta înainte. [4])Pov. subliniază, cu mîinile. [5]) Pov. subliniază, cu stînga. [6]) Pov. subliniază, cu dreapta. [7]) Pov. subliniază, cu mîinile. [8]) Pov. subliniază, cu mîinile.

grijîtoru cailor. A mai mică că dac-o loa-o fečioru dumitale, o fače doi coconi totu cu totu dă aur.

Hai, zîs și făcut![9] I-a pus la probă. Într-adăvăr că cînd a-nčeput aia să toarcă, a ținu toată armata c-un caier![10] dă lînă, așea munčea dă repede. Ailant cu cusătura, la fel. A dat-o[11] și pă a mică după fiu-său. A rămas însărčinată! Iară doo surori munčind așa-n greu și aia mică stînd numa porunčea, a prins necaz pă ia![12]

— Če să-i fačem noi, rău?

— Cînd o naște, să-i punem doi cățăi![13]

Așea-a făcut. Ia a spuz la surorli iei, dă-ncredere, na!

— Hai, sui-te-m pod,[14] — a suit-o-m pod — că noi ținem poala și cade copiii-m poala noastră. Și tu pui um pičior coló[15]), unu coló[16] și nași curînd, repede.

Cîn coló i-a puz doi cățăluși! Copiii i-a loat, a făcut o cutiuță, înkieiată[17] bine, și i-a da pă apă[18]. Iară cînd a dat-o jos:

— Vaai de mine, če-ai făcu tu, fă soro, te-ai lăuda dăğeaba! Ai făcu doi cățăi![19]

Iară-mpăratu cînd a văzut, a dat ordin să n-o omoară, încît a-ngropat-o-n gunoiu[20] cailor și sujea cățălușii la ia.

A mers un timp oarecare, acoló. Ba dă milă, ba dă nu știu če, a scos-o d-acoló[21]. S-o lăsăm, că s-a-mpăcat iară lucrurli între iei!

Copiii ăștia, domnilor, mergînd pă apă-așea-n cutie, un čioban, păscînd oili pă marjinea apii, vede čeva plutind[22] pă apă. Cînd coló, cutie! Să lasă[23] și mai dă vale, să lasă și mai dă vale, pînă cînd a-nhățat cutia-asta. Cînd o traje[24] la marğine, și dășkide, doi copii, așea, pă sfîntu soare țineai okii, da pă copii, nu! Dă aur![25] Copii frumoși!

[9]) Pov. subliniază, cu mîinile. [10]) Pov. ridică arătătorul stîng. [11]) Pov. arată spre dreapta, cu stînga. [12]) Pov. subliniază, cu mîinile. [13]) Pov. subliniază, cu stînga. [14]) Pov. arată în sus, cu arătătorul stîng. [15]) Pov. arată în sus, cu arătătorul stîng. [16]) Pov. arată spre dreapta, cu arătătorul stîng. [17]) Pov. subliniază, cu mîinile. [18]) Pov. arată înainte, cu mîinile. [19]) Pov. subliniază, cu mîinile. [20]) Pov. arată înainte, cu stînga. [21]) Pov. arată înainte, cu stînga. [22]) Pov. schițează plutirea, cu dreapta. [23]) Pov. arată înainte, cu stînga. [24]) Pov. arată înainte, cu stînga. [25]) Pov. subliniază, cu stînga.

« Ei, bun noroc mi-a da mie Dumnezău ! »

I-a loat, i-a duz la stînă, și i-a crescut cu lapte[26]), copiii.

La un an și čeva, rămîne iar[27]) însărčinată, fata, a mai mică. Iară-i spune lor. Naște-o fată, tot la fel, încît avea și soarli, și luna, și doi lučeferei în doi umerei. Iar i-a pus o cățălușă, și pă ia a pus-o-n cutie și-a dat-o pă apă[28]).

Așa-o hi fos povestea, ori o fi foz norocu čiobanlui ăluia, la fel[29]) a găsit și fata, tot čiobanu ăsta. Și-a crescut-o čiobanu, la fel ca copiii.

Če să-ntîmplă? În doi-trei ani, să făcuse copiii dolofăi[30]). Cînd iera dă șapte-opt ani, nu mai avea nevoie nij dă cîini la oi, așa iera copiii dă năzdrăvani, amîndoi ! Acu iei știau foarte bine că sunt fraț[31]) și soră[32]) și čiobanu, la fel, tatal lor.

Într-una dă zîle, află ăle doo surori c-ar hi trăind copiii ăștia, și fata ! Și trimete o vrăjitoare ca să le ia sufletu, să-i omoare[33]). Vrăjitoarea asta i brodește tumnai bine cîn nu iera niś čiobanu, și-i brodește și băieți duși, și brodește numai sîngură fata.

— Ah, če fată frumoasă ! Da să ma aibă maica fetii čeva, mînca-o-ar maica, un lucru, și mai frumoasă-ar fi !

— Če să ma am, băbucă?

— A, maică, să ma ai un lucru, če frumoșică-ai fi ! [34])

— Spune, băbuco, če să ma am? — Fata fără minte, mică...

Iče: — Să ai floarea dă la calu Calman, s-o pui îm păr[35]), atunčea să știi că nu te mai vezi dă loc.

— Vai de mine, pei čin să mi-o aducă mie d-acolò?

— Frațî tăi !

— Bun !

Mătușea pieriră și fata rămăseră-acoló. Acu plecară baba, rămînînd fata cu inima înkisă pentru floarea ačeasta; să

[26]) Pov. subliniază, cu stînga. [27]) Pov. subliniază, cu stînga. [28]) Pov. arată spre dreapta, cu stînga. [29]) Pov. subliniază, cu stînga. [30]) Pov. subliniază, cu mîinile. [31]) Pov. arată spre dreapta, cu arătătorul stîng. [32]) Pov. arată spre stînga, cu arătătorul stîng. [33]) Pov. subliniază, cu stînga. [34]) Pov. clatină din cap. [35]) Pov. ridică arătătorul drept.

i-o aducă dă la calu Calman. Iacă vine fraţî şi-nčepe fata să le povestească:

— Dragii mei fraţ, ieu sunt frumoasă, da aş fi şi mai frumoasă să-mi aducčeţ floarea dă la calu Caiman, atunčea ieu nij nu mai mă văd dă frumoasă če sunt!

— Da [36]), ne dučem s-o-adučem!

Plecară amîndoi ca zmeii Dunării. Amîndoi în doo părţi [37]). Ajunsèră pîm pustietăţi muritori dă foame. Ajunğe la o fîntînă. Fîntîna-asta iera aşea, donle, ţ-ărea scîrbă să te uiţ la ia şi să beai apă din ia. Aşea-o bărbăţie če iera-n iei, cît scîrtez dîn oki a zgleit[38]), a curăţit, şi curğea o apă dă ţ-ărea dragă lumea să beai din ia. A băut apă şi-a mînat înainte [39]).

Merğe če merğe, dă d-un cîine p-o pală dă fîn. Puz dînainte să mănînče-acoló. Ce să mănînče bietu cîine fîn?! Ia fînu şi-i aruncă un os[40]). Če mulţumit a foz bietu cîine, că s-a văzu şi iel c-a ros un os!

Mai mînă încă-om petec ţapăn şi dă d-un asin, um măgar. Cînd, măgaru-ăsta avea un os dînainte şi nu putea să îl roază, ca să mînče, să să hrănească şi iel. Iei numadăcît îi pune o pală dă fîn, şi-i ia osu, şi mîncă bietu măgaru-ăsta la fîn încît a foz mulţumit.

N-a mai merz mul timp, şi-a ajuns acolò la calu-ăsta, Calman. Iera cu floarea asta în frunte[41]). Intră-n grajdi şi-i ia floarea, şi iese dîn grajd, şi p-ači [42]) l-e drumu! Cînd a nekieza calu, şi-a vin stăpîna lui, i-a da drumu:

— Du-te, ajunji la cîine, şi pui cîinli pă iei, să-i mînče dîntregu[43]), să nu rămîie nimic dîn iei!

S-a dus. Cînd a nekieza calu la cîine, cîinil n-a făcut[44]) mîr! Dîn cauză că-atîţa ani dă zîle dă cînd a sta la vamă-acolò c-o pală dă fîn înainte şi nu i-a dat un os. Iei odat-a trecu şi le-a dat un os[45]) şi s-a hrănit...

[36]) Pov. dă din cap afirmativ.[37]) Pov. dă din cap afirmativ. [38]) Pov. subliniază, cu dreapta. [39]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [40]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [41]) Pov. duce arătătorul drept la frunte. [42]) Pov. arată spre stînga, cu arătătorul drept. [43]) Pov. subliniază, cu dreapta. [44]) Pov. neagă, dînd din cap. [45]) Pov. arată spre stînga, cu arătătorul drept.

A ajunz la măgar. To la fel. Ajunğe la izvor, coló.

— Umflă-te, izvorule, în toate izvoarli tăle, încît cu bolovani, cu năsip, să mi-i nomoleşti încît să piară [46]) după faţa pămîntului!

Nimic!

— Odat-a trecu pă la mine, şi mul m-a curăţî dă bine, încît toată lumea bea apă cu mare plăčere dîm mine!

S-a-ntors îndărăt [47]).

— N-am putu să răuşesc, şi n-am putu să fa nimic!

Ajunğe cu floarea asta la fată. Cînd ajunğe la fată şi-o pune fata-n îm păr [48]) la ia, să uită-n oglindă, nu să mai videa dă loc! Aude [49]) şi iei c-ar hi făcută fată dă-mpărat. Are părinţ împăraţi. Fače iei o scrisoare [50]) şi dă um bal sau o-adunare la-mpărăţîie-acoló, să să strîngă şi bun, şî rău — cum ne-am strîns şi noi, şi buni [51]), şi răi, astă sară! ... Şi s-a dus şi iei dîmpreună cu fata. Încît fata stătea dă n-o vedea [52]) niminea.

Če zîče împăratu dă colo?

— Fieşicare [53]) să spuie cîte-o poveste! Care cun ştie!

Începură toţ: ăla-aşea, ăllant-aşea, ăllant-aşea. A vin rîndu la băieţ. Băieţî, cînd a vru [54]) să spuie, a-nčeput fata:

— În locu băieţîlor, am să spui ieu [55]), sora lor čea mai mică: noi suntem trei copii la o mamă. Mama noastră a făcut fraţî mei, a suit-o surorli iei îm pod şi-a făcut pă fraţî mei, p-amîndoi, cum îi vedeţ, cu totu cu totu în aur. Iară surorli iei a puz doi căţăluşi şi pă iei i-a dat în apă încît ne-a crescut un čioban. Şi pă mine to la fel.

Atunči a puz mîna [56]) pă ălea şi le-a strînz bine le-a legat, le-a tocat, le-a ars şi le-a suflat în vînt. Şi atunčea a loat copiii, împăratu, acasă, şi fata, şi-o trăi şi-n zîoa d-astăzi!

Şi somn uşor la dumneavoastră, şi bună seara!...

[46]) Pov. subliniază, cu dreapta. [47]) Pov. subliniază cu dreapta. [48]) Pov. duce arătătorul drept spre frunte. [49]) Pov. arată spre stînga, cu arătătorul drept. [50]) Pov. subliniază, cu dreapta [51]) Pov. subliniază, cu mîinile. [52]) Pov. subliniază, cu mîinile. [53]) Pov. ridică arătătorul drept. [54]) Pov. dă mîinile în lături. [55]) Pov. ridică arătătorul drept. [56]) Pov. apucă, cu mîinile.

Inf. Iancu Duroi; Bughea-de-Sus—r. Muscel, la 3.X.1956; *culeg.* O.B.—Al.A.; *transc.* Al.A. (27.X.1957); *durata:* 15' 49"; A.I.F., mg 1264.

De cînd o știi? « dă mult toate le știu; mai nainte venea băieți să le spun, mi-aducea tutun, da după ce-am venit dă la închisoare, m-am lăsat ».

Acest basm este unul dintre cele mai răspîndite, fiind atestat în toate provinciile în 67 variante. În un grup mai mic de 14 variante, copiii sînt aruncați pe apă (sau în pădure) și crescuți de ciobani ca în varianta noastră, pe cînd în celelalte, copiii sînt îngropați și se metamorfozează succesiv de obicei în brazi (nuci, meri, etc.), apoi în miei (berbeci sau păsări) apoi redevin copii. Trei variante au final de legendă: copiii sînt transformați în luceferi, iar într-o variantă, mama copiilor devine privighetoare pentru totdeauna. Motivul aducerii floarei (înlocuirea alimentelor la cîine și măgar) nu apare în variantele citate.
Schullerus, la nr. 707, citează 22 variante.
St. Thompson, în *Folktale*, p. 121, arată că acest basm este între primele zece mai cunoscute în lume și e înclinat să-i atribuie origine europeană. Peste tot apare într-o uniformitate izbitoare.

FRATELE ŞI SORA CU MAMĂ VITREGĂ

O fost če-o fost, o fost o babă şî um moş şî o avut un prunc d'e patru ai ş-o pruncă d'e şasă ai.

Şî baba i-o muri la moş, şî s-o dusu în tîrg... şî... ş-a adus altă babă. Şî moşu s-o dus la beşẹrică şî ş-o pus, baba o pus găina a h'iẹrbe. S-o dusu-n sat după păprică şî pruncu čela de patru ai i-o-mburdat ọla cu găina pi foc, ş-o g'initu baba acasă ş-o dzîs cătă pruncă, o zîs cătă pruncă:

— Čine-o-mburdat oliţa?

Da o-s prunca c-o-mburdat mîţa cu codiţa!

O dzîs:

— Čine-o-mburdat oliţa?

— Mîţa cu codiţa?

— Lasă că şt'iu io cîn mă ştẹr pe mînuri!

S-o dus colo la pruncu, su ladă, şî l-o tăiat la grumaz şî l-o pus pi iel în oală a h'ierbe!

Şî o g'init moşu acasă, ş-o dzîs că, o-s cătă babă, o-s:

— Lasă-o — şî i-o dat şî de mîncat, ş-o zîs cătă babă, — o aflat o mînă — da o zîs:

— Če-i asta, babă?

— Nu vez, sări-ţ-ar ok'ii, că-i labă di cocoş?

Ş-o aflat o, iar o mînă, ş-o dzîs:

— Če-i asta, babă?

— Nu vez, sări-ţ-ar ok'ii, că-i labă di raţă?

Ş-o aflat um pk'ičior. Da o dzîs:

— Če-i asta, babă?

— Nu vez, sări-ţ-ar ok'ii, că-i labă, di di raţă?

Ş-o aflat iar um pk'ičior. Da o-s:

— Če-i asta, babă?

— Nu vez, sări-ţ-ar ok'ii, că-i labă dẹ k'iurcan?

Şî le-o ţîpat tăti čiọntile supt uşă şî o mărs prunca ačẹ di şasă ai şî l'e-o cules şî le-o dus înt-o vọrtă, după grajd, după casă. Şî tăt i-o dat mn'iez dẹ k'ită şî lapte.

Făcut o pasărẹ mîndră roşîie şî uo zburat, s-ọ dus la drum ş-o cîntat.

Ş-o ǵinit un car cu čizmẹ roşî. Ş-o cîntat:

Măştihuţa prinsu-m-o,
La căpuţ tăiatu-m-o,
Tătuca mîncatu-m-o,
Sorioara strînsu-m-o
Din bortică şi m-o dus,
Un hurdubaş de-acol făcutu-m-am ! — O dzîs :

— Hai şî-i darem o pặrẹk'e d'e čizme rọşii, că io d'e-aieste pasări n-am auzît d'e cîndu-s !

Şî i-o dat ş-o luatu-n clonţ, s-o dus pe casa tătîni-so !

Şî s-o duz iară la drum. Ş-o g'init un car cu uioşă nẹgr'e. Ş-o cînta:

Măştihuţa prinsu-m-o,
La căpuţ tăiatu-m-o,
Tătuca mîncatu-m-o,
Surioara strînsu-m-o
Din bortică şi m-o dus,
Un hurdubaş de-acol făcutu-m-am ! — O dzîs:

— Hai şî-i darem un uioş negru, că io de-ẹste pasări n-am auzî de cîndu-s !

Şî i-o dat, şi i-o luatu-n clonţ, s-o dus pẹ casa tătîni-so.

Ş-o g'in'it un car cu rọte de mọră. Şî iar o cîntat:

Măştihuţa prinsu-m-o,
La căpuţ tăiatu-m-o,
Tătuca mîncatu-m-o,
Sorioara strînsu-m-o
Din bortică şi m-o dus,
Un hurdubaş de-acolu făcutu-m-am ! — O dzîs :

— Hai şî-i darem o rọtă de mọră, că io de-aieste pasări n-am auzît di cîndu-s !

Şî i-o dat ş-o luatu-n clonţ, ş-o dus pi casa tătîni-său. Şi-o dzîs:

— Ieşi, sorică, pînă-afară
Să ţ-arăt drumu pin ţară
Cum îi de-a umblare iară!

Ş-o ieşît maştihaia şî n-o ştiu nime či-o zîs cătă pasăr'e. Ş-o mai zîz iară:

— Ieşi, sorică, pînă-afar
Să ţ-arăt drumu pin ţară
Cum îi de-a umblar'e iară!

Şî i-o ţîpatu čizmile čęle roşî şî s-o-ncălţat şi s-o dusu-n casă.

Şî o dzîs:

— Ieşi, tătucă, pînă afar
Şî ţ-arăt drumu pin ţar
Cum îi de-a umblar'e iar!

Ş-o ieşît şî i-o dat uioşu čela n'egru. Şî o dzîs:

— Ieşi, maştihă, pînă afar'
Să-ţ arăt drumu pin ţară
Cum îi de-a umblare iară!

Şî i-o şî ţîpat rǫta ačę de mǫră-n cap!

Inf. Paşcă Anuţa; Gherţa Mare; rn. Oaş; *culeg.* Al.A.—O.B., la 27.V.1953; *transc.* Al.A.; *durata:* 3' 50"; A.I.F., i. 14048.

« Di la soru-mea (Paşcă Maria, 20 ani). Di cînd am desfăca mălaiŭ. Ię o dzîs odată. Apăi n-am ştiut. Apăi a dzîs-o a doaua oară. Tot am dzîs după ię! »
(A povestit-o) « În pauză » (la şcoală) « lu Pop Mărie, da n-o ştie niči amu! »

Basmul este atestat în toate provinciile — mai cu seamă în Transilvania şi Moldova — în 18 variante. În cîteva, porumbelul redevine om, altele au final legendar: copilul fript a rămas pentru totdeauna porumbel sau cuc.
St. Thompson, în *Folktale*, p. 116, arată că acest basm e frecvent în toată Europa, apoi prin călători şi colonişti a fost răspîndit sporadic şi prin Africa şi Australia.

POVESTEA NOROCULUI

Ierasă odată doi fraţ. Acum, unu iera bogat-bogat, şî unu iera sărac.

Čine-i rînduiasă pă iei să fie aşę, Dumn'ezău ştie, soarta lor, d'i če-o fost aşę. Acum, hăl bogat avę iel moşîi mari — după cum spun'em noi — şî avę d'e tǫt'e hęlea; ăl sărac toat'e le lipsa, săracu.

Într-o bună zî, bogatu spun'e:

— Frat'e, să vi la min'e de sęčere.

I-a plăt'i iel încă mai mulţ oamen'i la sęčere şi-i dusă-n plan şî sečerară foarte mult, foarte mult.

B'etu frat'e-so ăl sărac spun'e:

— Măi frat'e, pă un adunăm grîu? Cum îl lăsăm no atîta grîu pă vatră, apăi să vină o plǫie sau o vijulie čeva, să să ud'e atîta grîu?

— Nu, frat'e, săčeraţi înaint'e.

Iel dacă avea mult, nu-i părease rău, măcar şi dac-ar ven'i ploaia să-l ud'e, sau če ar ven'i, însă săracu lipsît şî năcăjît, lui i păręse rău d'e iel să-l lase aşę. Iel astrînję, sărmanul ş-on spic di pe un'e-l vedę, crezînd că-ăl cîşt'igă şi iel čeva.

Bogatu-i spusă:

— Lasă, frat'e, lasă pă jos, săčeraţ...

Săčerară, săčerară pună sară. Cîn fu-n sară, plecară acas şi lăsară grîu pă vatră.

Frat'e-so ăl bogat să culcă, să linişt'i, niči grija grîului n-o avę că vin'e ploaia sau vijolia čeva.

Betu sărac să pomen'i:

« Ei, sărman de iel! Acuma să mă duc să-i astrîng grîu;

če să fac, să-i ajut, pǫt'ę că o merje aco și iel cumva să munčiască aco, să astrînjem.»

Să dusă și s-apucă într-on capăt — într-on capăt d'e plaṉ — a strînje.

Strînse, lega și pun'ea sus, pun'e clăi, cum să fače. Strînsă, strînsă; cîn fu pi la mijloc, iacă în căla capăt de holdă altu om, un om sclab, strămțuros, afumat d'e slab și d'e năcăjit. Îl vęd'e.

— Bună noapt'ea, omule, da čin'e iești tu aičę?

Iče: — Ieu îs frat'ele hălui cu holda, am vin'it aič s-adun la grîu; da tu čin'e ieșt'i?

— Ei, čine, ieu čin'e, dac-ai șt'i tu čine?... Ieu îs norocu lu frat'e-to. Pă di če-ș ieu așę slab, ieu munčesc tătă noapt'ea și munčesc, d'in toată truda me pentru iel, și iel hod'in'eșt'e. Iel îi gras și trăit bin'e pentru că munčesc ieu cu iel.

— Apăi dacă tu iești nărocu lu frat'ele meu, să t'e-ntreb pă tin'e nu șt'i dar a mieu un'e-i nărocu? Ieu d'i če nu am năroc?

— Ei, al tău șt'ii un'e-i? Ăl tău bę co, după d'ial la crîjmă. I gras ca om porc, șęd'e-n crăjmă și bę, șî niči nu să gînd'eșt'e d'e ti'n'e ničidecum. Și pentru aia, tu ieșt'i pîrlit d'e slab și d'e sărac. Ia t'e du la iel aco și întră în crîjmă și dă-i o sfîntă d'e bătaie.

— Ei, pă ieu nu mă duc, da nu șt'iu care-i, că doară aco mai sînt.

— Mai sînt — iče — da al tău i mai gras, pentru că-i mai hod'in'it și trăit bin'e. T'e du, șî cîn îl găsășt'i, pun'e-i mîna-n cap și dă-i bătae.

Să duse șî găsî pă năroc acolo. I pusă mîna-n cap și îl bătu, și-l bătu pă noroc.

— Apă cum îi aia? Ieu tăt munčesc, și tăt nu mai am n'imic. Tu bęi tot če munčez ieu și mînči aičę-n crîjmă.

Haidă-l legă c-o b'eată d'e ață — găsî și iel pe-aco o sfoară d'e mehei făcută — legă pă năroc șî-l trasă după iel. Șî atunčea-i spun'e:

/ : Năroc, năročelu m'eu:/mă
i/: Car'e nu te-am găsît ieu:/
i/: D'e t'e-aş ved'e-n foc arzînu:/
i Şi nu n'e-aş cură la stînsu
ei/: Şi mi-aş cură la de-aprins, mă:/
ei Pa tri părţ cu lemn'e verzu,
i/: Pi d'e-o parte cu uscat'e: /
Că d'e tin nu avui part'e...

Aşę mergîn iel, legă norocu şi trase d'e iel pă d'ial în sus, în sus, în sus. Mergîn pă d'ial în sus, vin'ę-o căruţă, vin'ę-o căruţă, nărocu sare, sare, sare-n sus, să sperie şi să traję năpoi, rupe sfoara şi s-o făcut dodoloţ, ca ou ş-o loat-o la fugă pă coastă la vale. Iară o fost la crîjmă. Atunčea bietu om începe d'en nou a cînta:

i/: Lasă, lasă răulere:/
i C-o ven'i şi binelere
î/: Pă vatră cum o put'ere:/
i T'i răiş ca cîn'elere,
ei/: Ieu cu bin'ele m-aş duče:/
Rău dinăpoi m-ajunje.

Aşę că b'etu om a tras nărocu pînă-n vîrv şî dacă rău o ven'it după iel, nărocu a fujit şi iară-o fujit la crîjmă după d'eal şi iel o rămas tă singur, tăt sărac s-o dus acasă. N-a mai putut să-şi ducă nărocu.

Inf. Ilona Sînziana; Borşorod—Haţeg; *culeg.* T.B., la Bucureşti în 26.II.1951; *transc.* C.B.; *durata:* 6' 36"; A.I.F., i. 10918 (mg 134 c).

O ştie « d'i pin hăi năcăjiţi, d'e nu aveau noroc. Multe am ştiut, da le-am uitat ».

Tipul este răspîndit în toate provinciile ţării, dar numai în 10 variante este înfăţişat contrastul dintre norocul bogatului şi cel al săracului. Adeseori, săracul îşi bate norocul său, îl leagă etc.
St. Thompson, în *Folktale*, p. 142, arată că acest tip e frecvent numai în Europa răsăriteană.

«CU SĂRĂČIA»

Ierau doi fraț: unu iera gazdă și unu săracu. Ačel sărac avę șî tri copii. Sǫrta lui așa o fost că nu mai put'ea să-ș cășt'ije să trăiască pănă-i lumę n'imică, că nij nu-i trîia an'imale n'imică, în zădar le cumpăra.

Cîndu-i odată, îș pun'e d'e gînd șî zîče cătă femęie:

— Hai, femęie, să plecăm d'e-ači în lume, că nu șt'iu če-i cu noi, că nu n'e put'em gospodări, șî nu put'em trăi.

Și să pregătescu, șî pleacă. Cîndu-i la un loc numit, și-aduče-amint'ę:

— Noi aveam on cuțît'ęș, da dacă vom căpăta șî-atare bucată d'e pîn'e oariun'eva șî n-om avę cu če-o tîię, șî l-an uitat acasă. Să t'e duj după iel, că t'e-așt'eptăm ači — cătă bărbat.

Cîn să dučę după cuțît acasă, atunčę iaca če să fie? Un uom în uocol, găta o căruță cu tri rǫt'e.

— Măi, d-apî čin'e ieș tu aičę?

— D-apoi io-s Sărăčię!

— D-apoi če fači aiči?

— D-apu pregăt'escu-m căruța să viu cu voi!

— D-apă ind'e-ai fos pîn-amu?

— D-apă tăt ači am fos cu t'in'e în casă. Cu t'in'e-am avut io noroc că mi-acuperęi pičiǫrele sara cu obg'ele să n-ardă, după camen'iță la t'in'e.

— Pă nu t'e-am văzut ničiodată!

— Ę, că nu sînt io așę cum crez tu să mă vez! M-am făcut [1]) io muscă, m-am făcut panjen, m-am făcut fir d'ę

[1]) Pov. subliniază, cu stînga.

mac, m-am făcut nu șt'iu če, ș-apoi n-am stat io așę că să mă vez tu ca amu.

— Ię fă-t'e tu ș-amu om fir d'e mac să t'e văd cum t'e-ai șt'iut fače.

Pă cîn să făče ia om fir d'e macu, atunči iel țîpă mîna pă ię [2]) șî o bagă înt-o sticluță și-i pun'e-un dup [3]) și sticluța iară-o bagă-nt-o but'ę și-i dă dǫuă čercuri d'ę fęru ș-o ię susuuară ș-o duče pănă ajunje copiii șî femęię.

— Uită, femęie, če-ntăln'i la noi acasă? Da dacă să mem noi napoi, că n'e-om put'ę gospodări d'e-ači nant'ę, dar pă ię o-ngropăm ači [4]) su pomu aista — că iera um pom acoló, păru numitu la hotar — su rădăčinile astę, să stęię ia ači pînă-i lumę!

Ș-o-ngrǫpă-acolo. Și-ntorc oamen'ii napoi. Ę, d-apoi d'i la lună nant'e sîmțășt'e că nu le męrje rău. Să gospodăręșt'e d'e țîn'e dǫuă gîșt'e, să gospodăręșt'e d'e țîn doi purčei, mai d'epart'e ajunje pînă la vacă, ș-ajunje la boi. Și nu pięre d'i la iei ca nant'e d'e-ačę. Atunči femeia frat'i-său, care iera acǫlę mai gazdă, îi pare rău.

— Uită, mă — cătă frat'i-so — că frat'i-to să gospodăreșt'e d'i ięșe păstă noi și iel o fo sărăcoiu lumii! Če-ar fi făcut oare? Ę, ia să luăm noi iscodinu-l că če-ar fi făcută. N-om put'ę d'in iel șî d'in femęie, da om čelui noi copiii.

K'eamă copiii uomului acolo.

— Uită, dragu unk'iǫii: če-a făcut a voj oare d'e vă merje bin'e-amu?

Ę, d'intră copii — cum îi običeiu copiilor, vind'ę tot:

— O prins tata sărăčię — iče — ș-o-ngropat iacă la cutare [5]) păru, ind'e.

— Da?

— Da!

« Ęę bin'e! — să socot'ęșt'e iel — las că mă duc io după ię. »

[2]) Pov. pune arătătorul drept pe masă. [3]) Pov. imită căpăcirea, pocnind cu dreapta în palma stîngă. [4]) Pov. arată jos, cu dreapta. [5]) Pov. pune arătătorul stîng pe masă.

Cîndu-i înt-o d'imin'eață, să duče după ię nọpt'ę pănă-n zuuă şî-uo d'ezgrọpă şi află but'ę şî scọt'e, şî scọt'e sticla, şi ię dopu [6]), ș-atunči zbọră-afară.

— Ęh ! Fie-ț iertat'e păcat'ele ! — zîči — că mai avęm dọră vo činj minut'ę şî muręm ! No bin'e-i — zîče — haide cu min'e — iče ia.

Vin'e cu iel pănă să bagă-n sat: ači [7]), ba acĭ, ači, ači.

— Nọ — zîče cătă ię cîn o fost, ind'e-o fost ię — ači — zîče — ai fos tu să t'e baji.

— Ači [8]) să mai baje sărăčię pîn-oa fi lumea — zîče — nu mă mai bag ! Ači mi-am spus io tăt'e meșt'eșugurile — iče — ș-apă ači cum mă bag, cum mă prind'e-amu — iče. — Amu mă duc io cu t'in'e-acasă, că tu me-ai făcut mie bin'e — iče.

Să duče cu ia acasă. Şî iacă cîndu-i la jumăta d'e an, îș pọt'e duče țọlele ușoare [9]) d'in casă tît'ę, că s-o mîntuit d'-ięle, că i-ajută Sărăčia ięi.

Şi cu-atita s-o-nterminat povęstę.

Inf. Buha Gheorghe; Cresuia—Beiuş; *culeg.* O.B.—D.T. în sept. 1961; *transc.* O.B.; *durata:* 4′ 30″; A.I.F., mg 1915 b.

Pov. nu îşi aminteşte de la cine o ştie.

Basmul este atestat în toate provinciile în 35 variante. De obicei, sărăcia este închisă într-un urcior, foarte rar într-un ciolan bine astupat. În 7 variante, sărăcia este îngropată în pămînt (sau într-un copac), iar în alte 3 variante, sărăcia e încarnată în unul dintre copiii săracului — uneori cu înfăţişare urîtă — de care acesta scapă prin ucidere. În cunoscuta variantă Ispirescu, sărăcia e gonită din casă numai prin înmulţirea vitelor. Schullerus, la nr. 946*, citează 9 variante.
În catalogul Thompson (ed. 1961), tipul 735 A este atestat numai în U.R.S.S., Cehoslovacia şi Ungaria.

[6]) Pov. schiţează scoaterea, cu arătătorul drept. [7]) Pov. arată, spre stînga cu stînga. [8]) Pov. pune dreapta pe ceafă. [9]) Pov. subliniază, cu mîinile.

«CU KIABURII ȘÎ CU SĂRAČII»

Iera un uom sărac. Dacă, atunči iera vremea așa că nu trebuię să stîngă focurile, ști, pe, că în dzua de Paști, spre dzua de Paști. Iacă lui i s-o stîns focu, s-o dus la frati-său, kiaburu o fos frate-său, șî tăz večinii.

— Măi ! tu nu ț-ai da foc n'ime-amu s-aprind, iară-a h'i zuă, șî nu-m dă n'ime foc.

Să duče-acolo, vęde că — ca de-aič la Susanii de sus foc acolo — să duče-aco la foc, iel, omu. Acolo iera doisprăzeče oameni, ačeia o fos doisprăzeče înjări care-s ș-amu, lunile.

D-apăi îče:

— Sara bun !

— Sara bună ! Da čine te pǫrtă pe iči?

Iče:

— Păi iacă mn'i s-o stîns focu — iče — nu vręu să-m dęe večinii — iče — n'ič frate-mieu.

— Da — iče — care lună-i mai bună?

— Dac-apăi tăte lunile-s a lu Dumnezău — iče — da pintru sărači — iče — luna lu august îi mai bună — iče. — C-atunči ağiunğem la o lea de pîne — iče — dacă n-avem noi, n'e dau alțî — iče — ș-așă — iče [1]).

— Nǫ, scǫlă-Agus, șî-i dă foc !

Ș-întǫrče sumanu șă [2]) șî țîn'e-acolo, ca zadie. Jup ! cu sumanu, cu focu-n suman, șî să duče-acasă.

— Pune, împrășt'ie pîn tă locu pin curt'e — iče — pin pod, pi tă locu.

[1]) Pov. împreună mîinile. [2]) Pov. apucă poala sumanului, cu dreapta.

Îm pod să umple de grîu, şî de mălai, pin grajd, să... de marhă, şî să fă dzuă.

Dacă g'in čeia:

— Mă! da če-i cu-aiesta, s-o făcut aşă iut'e gazdă? Kiabur, iacă-i mai mare ca noi, amu că iel are... cîte are!

Suie pim pod, pă iel şî fă a-l strînğe cu miliţie.

— Hai, măi, da če?

— Ia cum m-am făcut.

— Da cum t'e-ai făcut?

— Am mărs acolo după foc — iče — c-am văzu, voi nu mi-az dat să. Am mărs aco, am văzu io foc, mi-o dat de-acolo nişte uǫmeni — iče — ş-am împrăştia p-acǫlę, s-o făcu tăt bunătăţ pin curte.

Hai čeia în čę nǫpte, lasă focu şî iei să stîngă, să duc şî iei. Nǫ ii-ntreabă şî pe čeia.

— Da care lună-i mai bună?

— Pentru noi — iče — luna lu marte-i mai bună. Căatunči să gată la čei sărači — iče — pk'ita şî fînu, dacă-are o g'iţă — iče — g'ină la mine după o čergă de fîn — iče — ş-apoi îm lucră vo doă-tri dzîle după ię, cîn îi timpu lucrului, cǫlę, vara — iče. — Şî iară iel rămîne sărac, c-a lui lucru nu pǫte lucra — iče — şî i să gată mălaiu, g'ină la mine, čere o mn'ierţă de porumb sau de grîu, ş-îm lucră mai tătă vara mn'ie, şî iară iel, tă a lui nu să fă — iče — că n-are cîndu-l lucra — iče — şî rămîne tăt sărac — iče — şî pentru, pentru noi, asta-i mai bună, luna lu, lu marte — iče — că n'e lucrăm lucru cu săračii — iče.

— Nǫ, sçǫlă, Mart, dă-i focu! — o dzîs al mai mare, şti, peste ięle, lunĭ.

Hai čeia...

— Dacă-i mę acasă — iče — împrăştie pin curte — iče — şî pim poduri, şî pin grajdiuri!

Pe cînd o găta de împrăştiat, d'in un capăt s-o pus a s-aprinde, şî s-o aprins tăt, gata, ş-o ars!

« Gata »!

Inf. Filimon Vasile; Turț, rn. Oaș; *culeg.* O.B.—Al.A., la 26.V.1953; *transc* O.B.; *durata:* 3' 40"; A.I.F., i. 14070.

Basmul este atestat încă în nordul Moldovei într-o variantă care diferă întrucîtva (la întrebarea lui Dumnezeu și sf. Petru care lună e mai bună, săracul răspunde că mart, prier și florar și primește jăratic ce se transformă în palat cu bogății. Bogatul răspunde că, dimpotrivă, cele trei luni sînt mai rele pentru semănături; jăratecul îi arde toată averea). Motivul tăciunilor care se transformă în bani se mai găsește în alte 2 variante nelocalizate care aparțin altor tipuri și într-o variantă moldovenească a tipului norocul săracului și bogatului.

«CU DASCALU G'IORG'E»

A fost într-un sat, într-o țară, un bogătași, bogad mare. Da iera zgîrči nevoie mare. Aproape nu băga slugă, nu băga nimica. Galbeni avea un vaz dă aur, plin acoló, îl ținea într-o pimniță, într-un zîd [1]). Scosese bolovanii și-i ținea acoló și ničiodată nu dedea un ban, nu să-ndura să ia pîine, ori čeva, ori să facă mîncare. Rar dă tot. Mai mul mînca frimiturli če găsea, pă la colțuri. Să dučea-n oraș să cumpere alemente, mîncare. — «Cît costă cutare lucru?» — loa banii dîntr-un buzunar' [2]), cît costa-i băga-n buzunaru ălălant. Și-așea că iel venea complect [3]) acasă cu ačeiași bani cu care pleca, că nu să-ndura să ia nimic.

Odată cînd a fost la o Blagoveștenii, cum să zîče, o zî-n care să mînca pește, în postu Paștelui cum iera atunči, să duče prin oraș, să-ntîlnește c-un fin a lui care-avea vreo opt copii. Iera zdrențăros, îmbrăcat prost, munčea sărac, topit, c-un crap dă pește, losesă, să dučea acasă rîzînd. Iel:

— Če fači, fine? — zîče —

— Če să fac, nașule? — zîče. — Am luat un pește, să mînc cu copii acasă. Păi — zîče — dumnata dă če nu iei, că ieși bogat — zîče — nevoie mare?!

— Nu iau — zîče — că nu mă-ndur — zîče — fine.

— Hai la mine, să mîncăm — zîče — peștele-ăsta cu toți.

Ău, če bucurie!

— Mă, păi ne-ajunğe, copii?...

— Če-s pasă, nașule?!

[1]) Pov. se uită spre dreapta. [2]) Pov. duce dreapta la buzunarul drept. [3]) Pov. subliniază, cu dreapta.

Să duče acasă, porînčeşte nevestii şi-i fače-o mîncare, bună, acoló, čiorbă če-a putut să facă, a fript peşte, a mînca zgîrčitu ăsta dă s-a rupt. Şi să uita [4]) cum să-mbulza copiii şi lua dîn strak'ini să mănînče cară mai dă care mai curînd.

— Mă fine — ziče — am mînca la tine... ca ničiodată-n viaţa mea — zîče — aşea mîncare şi-aşea dă m-am săturat. Bă — zîče — io nu ştiu če să fac! Fuga-aca la mine, na kieili, du-te-n cutare loc [5]), în pimniţă, scoate un bolovan alb, d-acoló, înăuntru ie bani, ia tu bani şi du-te-n tu-n tîrg, dă cumpără, io nu mai plec dă la tine, că bani ie dăstui [6]), mă, să-i, să trăim o mie dă ani acoló. Du-te tu — zîče — şi ia banii d-acoló.

Ăla, fină-său, om sărac:

« Auleo — zîče — cînd oi da io dă iei, să vezi că mai şi ascunz dîn iei » — şi făčea gîndu pă drum.

Şi-ntr-o fugă s-a dus acoló la pimniţă, intră, scoate bolovanu, cîn scoate bolovanu, vede vasu [7]) plin dă aur acoló, plin mare, aproape să nu-l poată scoate. Cîn să bağe mîna s-apuče un galbăn, aude o gură-acoló, o voče care-i spune:

— Nu te-atinğe dă iei [8]). Nu, ie banii lu Dascălu G'iorg'e!

— Da cum — zîče? — Păi naşu m-a mînat — zîče. — A zîs că i-ai lui — zîče. — Iel i-a băgat aičea!

— Nu te-atinğe [9]) — zîče — c-aij rămîi! Fuji şi-i spune-i: nu ie banii lui, i-ai lui Dascălu G'iorg'e!

E! Să duče-ndărăt, mîhnit, nu mai ştia cumî!

— E, naşule, n-ai nič-un ban. Ieji mai sărac ca mine!

— Dă če, mă fine?

— Pă banii-aia nu sînt ai dumitale, sînt ai lui Dascălu Giorge, auzi, a strigat unu la mine d-acolò să nu m-apropi, că mă friğe, mă arde!

Aaau! Cum s-a supărat zgîrčitu şi-a-nčepu să trîntească alea, a rup hainili după iel şî s-a us într-o fugă-acasă...

— Cum, nu ie banii mei? Ai mei sîn — zîče —

[4]) Pov. se uită spre stînga. [5]) Pov. se uită spre dreapta. [6]) Pov. subliniază, cu dreapta. [7]) Pov. se uită spre stînga. [8]) Pov. admonestează, cu arătătorul drept. [9]) Pov. admonestează, cu arătătorul drept.

Şi ia banii [10]) dă coló şi umple acoló cu iei, îi varsă pă jos şi-i strînğe pă toţi, avea nişte sălčii în curte, aşea, scorboroase, şi-ndoapă banii pă sălčil-estea.

— Dă — zîče. — Nu fac-io, banii i-ai mei — zîče — če ie? Auzi coló, ai lu Dascălu G'iorg'e! Fac če vriu cu iei!

Şi să duče şi ia sălciile alea cu če-a putut, le-a tîrî şi le-a băga pă apă. Şi le-a luat o apă dă vale. S-a dus cu iele, o zi, doă, s-a oprit, a vint apă mare, s-a dus iară... Şi ducîndu-să sălciil-estea, ajunğe-acolo k'iar la Dascălu G'iorg'e, că iera morař... Să opreşte pă iazu morii. Iel, cînd a văzu c-a veni noaptea dîn ploaie cîteva sălčii, le ia şi le duče în curte. Cînd a avu răgaz, le-a tăea [11]), le-a scurta cu fierăstrău, a făcu lemne dă foc, cum făčea şi cu-ălelante lemne. Habar, cînd a auzît cînd tăia cu fierezu, coló [12]), a auzî zornăind banii, în cu!

«Či să fie-acolo?» — a crezu că ie bolovani d-odată. Cîn dăsfače, numai aur!

Če: «Eştia mi-a da Dumnezău — zîče — ie, io nu i-am furat!»

Şi-a-nčepu să facă dîn iel diferite binefačeri, a ajuta săračii, dedea la lume care iera săracă, peste tot împărţa la toate satili şi peste tot. Bine!

Auzînd zgîrčitu-ăsta că banii a ajuns, sîn acoló, da, s-a zvonit:

«A — zîče — ie banii miei. Mă duc după iei!» — că murea dă foame. Nu mai! čerea la toată lumea, nu mai avea nimi-nimic [13]), dă loc če să mănînče. Bine, că niji cu banii nu mînca, că, dă zgîrči če iera. Acuma nu ma avea bani dă loc. S-a dus şi iel acoló şi s-a rugat dă Dascălu G'iorg'e:

— Bre, sîn banii mei!

— O fi ai tăi — zîče — da dac-o fi ai tăi, io n-am če să-ţi fac — zîče. — Ca să-ţ fac un bine — zîče — ioite, te angajez şi pă tine-aičea, ca administratoru, p-aičea, da să nu cumva

[10]) Pov. subliniază, cu dreapta. [11]) Pov. subliniază, cu dreapta. [12]) Pov. schiţează tăierea, împingînd dreapta înainte şi înapoi. [13]) Pov. subliniază, cu dreapta.

să te-apuči[14]) iară să strîngi bogăție cum ai avut, uori să oprești drepturile la săračii eştia dă munčești, că cu mine n-o duči.

E! A ținut iel cît a ținut, da... zgîrčitu tot zgîrčit, să facă banii la loc. Ba oprea la uameni, a primit fel dă fel dă reclamații, să dučea uamenii, spunea:

— Mi-a oprit atîtea zile, mîncare ne dă așea, pă dîncolo — pînă cînd o dată, lu Dascălu G'iorg'e i s-a urît, zîče:

— Nu, ai venit să fači bogăție la mine iari? Aia sîn...

— Păi — zîče — banii ie dă la mine.

— A! Nu te-am băga[15]) cu pretenția asta — zîče. — Dacă iera ai tăi, îz vedeai dă iei. Da a fost ai miei. De — zîče — io nu te mai pos ține-aičea. Îz dau un cal, o șea — mai ruptă oleac șeaua — și-a-ncălica pă ia și i-a făcu trei pîini. În ăste trei pîini, a băgat într-o pîine — a scos miezu, dă n-a știut iel — și-a băgat aur.

« Na, să-i dau și io lui — zîče. — Unde-o sta, să trăiască bin'e, să aibă și iel. »

Și-n pîinea-aia a umplut-o — da nu i-a spus lui — a umplut-o dă bani, dă galbeni. Și-a lua pîinile și mergînd pă drum, s-a rup șeaua într-on comună oarecare. S-a dus, patru-čin săptămîni. Acoló če să facă? S-a duz la un om să dreagă șeaua. A foz lipsă mare de mîncare-acoló, ăla, i-a dres șeaua p-o — zîče:

— Z-dau o pîine.

Și-a dres șeaua pă pîinea-aia care i-a dat-o.

Acu a brodi pîinea cu bani, că iel n-a știut. I-a dat o pîine dîn trei. Una o mîncase[16]), una i-a dat-o ăluia. I-a mai rămas cu una și s-a duz la Dumnezău p-ači-ncoló cu ia. Lun pîinea uomu ăsta care-a dres șeaua, abea, dă fiecare zî mare, să dučea la Dascălu Giorge, mulț, care-i ajutasă iel, să-l činstească. Adică să-l činstească c-un cozonac, cu o pîine, cu čeva. Și ăsta n-a avut alčeva să-i ducă decît i-a dus pîinea luată dă la ăla, frumoasă, făcută bine. Și i-a dus

[14]) Pov. admonestează, cu arătătorul drept. [15]) Pov. admonestează, cu arătătorul drept. [16]) Pov. subliniază, cu dreapta.

pîinea-asta lu Dascălu Giorge, ca plocon. Acolo [17]) multe plocoane-a veni la Dascălu George. Şi, toţi acolo. Cîn i-a veni rîndu pîine-asta, dăsfače pîinea-ntr-o zi, vede [18]) auru-n ia.

« Iacă — zîče. — P-o parte — zîče — i-am da să aibă şi pă partea ailantă to la mine [19]) — zîče — a venit, ca dar. A veni pîinea. »

Şi cam asta a fost, s-a terminat. Şi banii s-au întors îndărăt acoló şî zgîrčitu-a plecat în lume, tot sărac cum a fost [20]), dacă, o fi rătăčin şi-acuma, dacă n-a murit. Da crez c-a muri dă fuame, umblîn pă drumuri.

Inf. Dumitru Bărboi; Bughea-de-Sus—r. Muscel, la 28.X.1956; *culeg.* O.B.—Al.A.; *transc.* T.B., 20.XI.1956; *durata:* 7′ 30″; A.I.F., mg 1326 a.

Pov. o ştie: « Am auzit-o de mult, după la cîte un om. Asta o ştiu de la Argeş — iera o pădure la care am lucrat dă cînd ieram mič, pînă în armată, prima lucrare care ne dučeam pînă acolo, o zi făčeam — pî la Corbeni. »
Ai mai pov.? « La păduri am spus-o, cu oameni d-ai noştri cu alţii; copii d-ăştia mai miči nu ştiu nimic. »

[17]) Pov. arată spre stînga, cu dreapta. [18]) Pov. dă mîinile în lături. [19]) Pov. arată spre piept, cu dreapta. [20]) Pov. subliniază, cu dreapta.

DUMNEZEU CU SFÎNTU PETRU CU CEI TREI FLĂCĂI

Dumn'ezău cu Sfîntu Petru cînd umbla pă pămîntu, treče pînt-o pădure şî găsęşt'e tri flăcăi care merğę în altă part'e să culeagă porumb, ca să-ş căşt'iğe şi iei oareče, că iei n-avęu. Şi-i întreabă:

— In'e merjeț, flăcăi?

— Merjem la cules.

— N-aveț avere?

— Nu!

— Bin'e, că munčiț. Da care če-az dori voi în lumea asta s-aveț?

— D-apoi io aj dori — zîče — să am o femęie mîndră, să nu fiie ca a mę.

— D-apăi, tu mă?

— O găzdăčie — zîče — să am o bogățiie mare — zîče — să fiu gazdă.

— D-apăi tu, mă?

— O femęie — zîče — potrivită, dar cred'inčioasă — čelalalt, a treia.

Şi če să-ntîmplă? Tomna în iarna ačęę, aşă le hotărăşt'e d'e a tut'e tri să duc jun'eri — că ierau acu fraț tăț — şi îi čere pă tăț bin'e şi aşę cum ş-o čerut ięi [1]).

Treče timpu doi an'i d'e zîle. Cîndu-i la uo doi an'i d'e zîle, atunčę zîče Domnu Cristos către Petre:

— Haidám pî la uọmen'ii noşt'i — čii care čerură-atunčę că če să aibă d'e la Dumn'ezo — să ved'em că cum n'e-or sălui.

[1]) Pov. arată înainte, cu arătătorul drept.

Să duče la čel gazdă p-o sară şi ş-ar čere sălaş la iel amu să hod'in'ească-n nǫpt'ea asta.

Če, că-l găsăşt'e pîn uogradă p-acoló [2]), spurcîn şi suduin pă porči, şi pă uăi, şi pă mn'ei, şî:

— Če n'e vorbeş — zîče — d'e sălaş, că nu şt'iu cîn n'e-om aşeza noi pîn la mn'eazănǫpt'e — zîče — cîn om aşeza prostiile aste d'e an'imale cît'e le-am p-aiči — iče — tit'i. Nij noi n-avem vreme [3]) să cotăm cătă casă — zîče — o să mîncăm!

Suduię p-acoló — înjura, cum să zîče — pă porči, pă mn'ei, că fuję.

— No gătat-am — zîče — d'e-ači! Haidám! Haidám la čela cu femęia čea mîndră.

Să duče la čela cu femęię mîndră. E, dă «sară bună» şî:

— Apăi, iacă după če-am vin'it la voi.

— Bin'e-i — zîče — da muięrea spun'e că nu-i loc odată. Iel săracu, alerga afară:

— Du-t'e [4]) să mi-aduči amu ia, Ioan'e, apă! Amu să-m baj lęmn'e! [5]) Amu să mi-aduči pîntru aţîţatu focului. Amu să mei să baji porčii čęię!

Iel tremura tăt că nu a put'ę sărvi pă ię d'e-ajuns şi-l ţîpă [6]), şi n-are femęie mîndră ma mult.

— D-apu vid'eţ — iče iel — că şi io — iče — alerg după cum mă mînă, nu vă poči promit'e — iče — n'imic.

— No haidám şi d'e-ači. Gata sînt'em!

Mę la čela cu femęia čę cred'inčiǫsă. Îi tălneşte p-amîndoi în casă, uamen'i sărači, dar aveau şi iei o gospădărie mică-aşă, avę o văcuţă cu lapt'e, porc, galiţă d'e-aşt'ea cum zîčem noi cătă ięle, păsări, aveau če mînca d'estul! Iera casa lor bogată d'e rîndu hărăn'ii şi aşezaţ cu zuuă-n casă [7]). Şi-i întreabă, zîče:

— No-a fi loc să n'e culcăm ači la o...

[2]) Pov. arată la stînga, cu arătătorul drept. [3]) Pov. subliniază, cu mîinile. [4]) Pov. arată la dreapta, cu dreapta. [5]) Pov. subliniază, cu dreapta. [6]) Pov. subliniază, cu mîinile. [7]) Pov. subliniază, cu dreapta.

— Da — zîče — čin'e mẹ d'i la noi să nu să pọtă sălui — zîče — c-avem, n'e-o da Dumn'ezo d'e tît'e — zîče — şi...

— D-apăă, bin'e — zîče — dacă rămîn'em ači dacă n'e lăsaţ.

— Rămîn'eţ! Vă lăsăm. Da — iče — če doriţ să vă fac d'e čină?

— D-apăi — zîče — dọr n-am plăt'it ca să dăm ordín — zîče. — Noi de-astea nu poptim, numa sălaş, dacă-i fačez bin'e. Zîče:

— Noi vă fačem şi čină, če doriţ, c-avem d'-ind'e. C-aşa am sucuit — zîče — cu tăţ salăii a fačere.

Ş-apăi, le făcu d'e čină şi-i sălui bin'e, şî d'imin'eaţa plecară d'e-acolo iară după če-or luatu mîncarẹ. Ş-atunči întrebă Domnul Cristos pă Petru, zîče:

— D'e care n'e-am putut folosî mai bin'e? — zîče. — D'e čei mîndri, sau d'e čei gazdă, sau d'e čei sărači şi cred'inčioş? — iče.

Şi cu-atîta s-o-nterminat.

Inf. Buha Gheorghe; Cresuia—Beiuş; *culeg.* O.B., D.T., în sept. 1961; *transc.* O.B.; *durata:* 4'; A.I.F., mg. 1913 a.

Nu-şi aminteşte de la cine şi cînd a auzit-o.

Tipul basmului e unul din cele mai frecvente fiind atestat în toate provinciile ţării în 34 variante. (Schullerus, la nr. 750, citează 14 variante, unele diferite.) Varianta noastră diferă de celelalte: dorinţa de a avea o femeie frumoasă e nemaiîntîlnită; în celelalte variante, cei doi fraţi neospitalieri sînt pedepsiţi.

OMUL CU TREI FECIORI

O fost on uom și iel avîn tri copii. Și cînd i-odată, zîče uomu cătă copii:

— Nǫ, dragu tat'i — zîče — acuma să plecaț și voi la lucru că — iče — n'e-ar trăbui čeva porțiie dară, asta strînję prečęctoru d'i gît să dai ban'i: vrei, nu vrei, dai ban'i. Și n'e trebuie.

Atunș copiii mn'ei să ięu a tus-tri, să ducu la muncă oarein'eva, un'e s-or găsî. Mărgîn ii pă cale, așă laolăltuță a tus-tri, să găsășt'e cu um bătrîn în cale, iče:

— Da, copiilor, un'e plecaț? — spun'e bătrînu.

Zîče:

— Iacă un'e plecăm noi.

— Da sînt'eț sărači rău acasă?

— Da, stăm fǫrt'e rău, sclab, n-avem če mînca șî, ę, ca ǫmen'i sîrman'i.

Zîče:

— Da če n-aț îmvățat čeva meserie șî să męț la meserie, să nu fačez voi, męț pî la lucru. Asta nu-i meserie.

— D-apîi, find părințî sclabi, n-o avu cu če să n'e pǫrt'e la meserie, ș-așę n-am ajunsu.

— D-apoi — zîče cătă ăl mai mare — cîn ar vrę Dumn'ezo să-z dęię čeva — zîče — oar'čeva meserie, oar'čeva grad — zîče — če-i șt'i čere?

— D-apoi — zîče — n-aș čere alta la Dumn'ezo cîn ar vrę sâ-m dęię, numa să mă facă popă — iče ălalalt. — Da — iče — nu șt'iu cart'e n'imn'ica.

— Bun ! — zîče. — Merji acasă șî — iče — nu fači n'imică d'icît mei la besęrică șî, grija mę, sclujășt'i așę ca um popă șî ieș popă d'e astăz încolo.

Zîče:

« Taş că-i bin'e d'e min'e ! Io-s popă, apoi să-s trăiască n'eamu ! » că popa-aieşt'ia îz daz dracului, popii tăţ !

Atunče zîče cătă al d'e mijloči:

— D-apoi tu, mă — zîče — če şt'i tu? Če-ar trăbui ţiie oaricumva?

Zîče:

— Io nu mn'-i drag n'imică-n lume — iče — numa čioban la uoi. C-aş avę — zîče — o turmă d'e uoi sâ fiie-a męlę şî io să le păstoresc.

Zîče:

— Urcă d'ealu ista [1]) şi — iče-m vîrvu d'ealului ieste-o poiană ş-acolo ieste-o turmă mare d'e uoi, vro dǫuă sut'e d'e uăi şî n-ari čin'i le păzî. Fie-a tale, măi, îm veacu.

Mę a mn'eu colò, urcă d'ealu, mę pîn-acolo, acló o turmă mare d'e uăi şî numa a lui îs uăile. Zîče cătă čelalalt:

— D-apoi tu, copile — zîče — če čei? — cătă ăl mai micu — če-ai şt'i tu čere?

— Dǫmn'e — zîče — mii nu-m trabă n'imic [2]) în lume d'icît — zîče — dacă ar fi să-m dęie — zîče — dup, cîn m-oi căsători, să-m dęię — ziče — o muiere cred'inčiǫsă: nu-m trabă altă ! — ăl mai mic.

Bun ! Cînu-i la on timp, če şt'iu io la cît, la cîtă vręme, să-ntǫrče bătrînu napoi şî vin'e la popa, să vadă pă popa dară dacă-l făcu popă, cu če-l činştęşte, cu če-i dă, če, cu če l-ar put'ę činsti sâ, męritu lui că l-o făcu popă. Vin'e p-aiş pîm faţă pă stradă dară sâ baje la popa. Če să t'e baj la popa, n'ij dacă ai, če şt'iu io, numa cu avionu ! Înk'isă uşile, domle, făcut acolo, *phoo* ! nu t'e poţ ! Întreabă d'e-ači d'e-on uom, zîče.

— P-în'e t'e poţ dar băga să t'e baj la pării̇nt'ele-ači? [3])

[1]) Pov. arată înainte, cu arătătorul stîng. [2]) Pov. neagă, dînd din cap. [3]) Pov. arată spre stînga, cu capul.

Či:

— Nu t'e poț pun'e n'icăieri, numa dacă-i merje pîn dos[4]) pă la ogradă pă d'incolo, pă un'e țîn'e fînu, p-aclo dacă t'e poț băga.

Să bagă-a mn'eu pî la om večin, sa, treče-acolo înapoi în dosu cășii și vin'e pîn dos p-acolo șî să bagă la popa. Iacă popa îm mn'ijlocu ocolului, mătura cu o mătură d'e-asta p-acolo, goșii pîn ocol. Če:

— Bună zuua, părint'e!

— Să fi sănătos, mă! — popa c-o gură aspră. — Če cauț?

— D-apăi — zîče — m-aj ruga li dumevǫstă dacă s-ar put'ę — zîče iel ca un uom dară — să-m daț șî mie — iče — puțînă pîn'e, dacă s-ar put'ę oarečeva d'e-ale gurii — iče — că-s flămînd — zîče — ca vai d'e min'e.

— P-apoi cîț or vin'i — iče — d'in lume tă că « mă du la popa — iče — mă duc la popa » — iče — p-atita pită n-am io — iče. — Ieș afară! — iče către iel.

Odată mę șî d'eșk'id'e ușa șî *fui* cu iel în uliță[5]). Zîče bătrînu:

« Da! Asta-i meritu dă če-l făcui popă! Văzuș cum mă činsti? Nu-i bai » — sămălęșt'e iel.

Merje la čela cu uoile. Păi dǫuă sut'e d'e uăi îs pă ban'i astăz! Iel le cășt'igă numa « du-te, mă » șî păstor îi iel. Mę la čela: coló, frat'e, uo șasă șapt'e cîn'i. Cum îl ved'e la bg'etu bătrîn, hai la bătrînu cîn'ii. Da iel să zî, cǫtă cătă iei:

« Tęę, nu mușcaț uomu ačela, daț-ii pače, bg'etu! »

Nǫ să apără iel d'e cîn'i amu, če șt'iu că-ajunge-acolo la bășagu. Če:

— Bună zuua!

— Să fi sănătosu! — zîče. — Če cauț?

— Da să faj bunătat'e — iče — dacă să poat'e să daț șî miie puțînă jint'iță — iče — să mînc șî io.

[4]) Pov. arată spre stînga, cu capul. [5]) Pov. subliniază, cu dreapta.

— Če? — iče — pă cîz oamen'i or vin'i d'i pă țară, d'i pă lume: « Mă duc — iče — că-are dọuă sut'e d'e uăi » — iče — ș-apoi — zîče — numa io șt'iu cît am cîșt'igat pîn-am cumpărat uăile-astea. Nu dau n'imică [6]).

Să duče bătrînu mn'eu amărît. Și, mărgînd iel oleacă pîn pădure, bătrînu, să tăln'eșt'e cu Sfîntu Petru, bătrînu, zîče:

— Un'ẹ merji, mă?

Iče:

— Să mă tîln'es cu t'in'e.

— Nọ — zîče — hai napoi. Haidám napoi — zîče.

— Da un'e-ai umblat?

— Iacă... — spun'e-apoi, spun'e — fusăi — zîče — la uomu čela d'e-l făcui popă, fusăi șî — iče — dẹd'e cu min'e în drum, c-oleacă nu căzui sâ-m spar capu. D'i la iel — zîče — urmai la čel cu uoile: m-asmuțî cu cîn'ii după min'e, gata-gata să mă mînče cîn'ii, če sâ-n dẹiẹ oar'čeva n'imică — iče.

Vin'e la popa amîndoi. Zîče cătă Sfîntu Petru:

— Bagă-t'e [7]) la popa.

Sâ bagă Sfîntu Petru la popa, află pă popa îm mn'ijlocu ocolului cu un caprăstu în cap, calu [8])! Amu, nu-i popă, amu-i calu!

— D-apoi — zîče, iẹse Sfîntu Petru napoi afară — păi — zîče — Dọmn'e — iče — să vez nu-i popă — zîče — îi calu.

— Iẹ calu — zîče — șî haidă. Nu mei, bunînțăles că nu-i popă, că-i calu, amu — iče.

Iẹ calu d'e caprăst șî hai cu iel pă stradă. În capătu satului iera un țîgan, îi spun'ẹ Iovu, k'iar în capu — șt'i, că țîgan'ii tă cam în capu satului stă, nu stă pî la čẹntru n'ičiodată, tăt, cum stau șî la noi aiči, io-z birău țîgan'ilor, io i-am colonizat acolo. Și če să vez? Atunči, la čela cu uoile îi dă Dumn'ezo gîndu sâ margă să vîndă uoile toat'ẹ și să

[6]) Pov. neagă, dînd din cap. [7]) Pov. arată spre stînga, cu capul. [8]) Pov. se uită la stînga.

margă cu ban'ii să-i ascundă înt-o scorbură, înt-o bortă — c-așă șt'im noi mai bin'e — înt-o bortă. Și așę și-o și făcutu. Čela mę cu uăile ș-ascund'e ban'ii îm pădure înt-o scorbură, înt-o bortă. Popa, frat'i-so, îi calu. Mę și dă calu la Iovu. Zîče:

— Moșule — zîče țîganu — nu-m vinz calu-aiesta?

— Na-l — zîče — Iovule, calu-aiesta — zîče — fie-a tău.

— Pă če să-z dau pă iel?

— Nu-m dai n'imica, duș cărbun'i — lucra uomu cu fieru — aduș cărbun'i — zîče — nu mai aduș cu spat'ęlę. Pui pă calu — zîče — șî vi cătă casă cu cărbun'i — vi cu popa!

Popa n-o mînca n'imică! Hă, če mănîncă calu? fînu. Popa nu mîncă dară să mînče iel fînu, că-i uom, Dumn'ezo l-o făcu calu. Ię Iovu mn'eu calu șî să duče cîn îi mîn'i d'imin'eață, îm pădure să-ș facă cărbun'i. Męre ači la o scorbură d'e-aia, d'e bortă, ved'e că-i bortǫsă, uscată.

« Haidă s-o abor jos și s-o trag cu calu colo îm vale, s-o tęu mănunțauă șî să fac cărbun'i d'i-ię. »

Cîn dă bătrînu: čioc! čioc! čioc! hai, să, pică scorbura josu, află colo o grămadă d'e ban'i în scorbură! I dă pače la bortă colę șî pun'ę ban'ii pă calu șî hai cătă casă.

Zîče:

« O, Dumn'ezo mă činsti cu mare bunătat'e! Calu îm dęd'e, o grămadă d'e ban'i am. »

Čela rămasă cu uăile călicu, n-avu n'iči uăi, n-avu n'ij ban'i, tă cum o fo mai naint'e. În loc, popa, în loc d'e uom, îi calu. Zîče:

— Acuma haidám la ăl mai micu, cu muięrea čę cred'inčiǫsă, să vid'em d-ala če n'i dă.

Merje coló, bat'ę la ușă.

— Bună sara!

— Bună sara!

Bărbatu nu iera acasă, iera dus la munca cîmpului.

— Da in'e ț-î uomu, femęie?

Zîče:

— La lucru.

Zîče:

— Nu cumva n'e-ai put'ę — zîče — pîn la d'imin'eață îngădui sâ n'e culcăm ači.

— Cum sâ nu, Dǫmn'e apără! — zîče. — Da cum să nu vă găzduiesc pîn la d'imin'eață.

— Da — zîče — uomu dumeatale — iče — om bunu-i sau rău, că pǫt'e să viie uomu c-o fire — zîče — ș-apoi nu șt'im noi cum ieșim d'e-ači la nǫpt'e.

— Nuu — zîče — că am on uom fǫrt'e bun — zîče. — Nu, auleo, n'i nu vorbęșt'e iel d'e asta.

Cînd îi sara, mai tîrzîu, vin'e uomu.

— Bună sara, ǫmen'i bun'i!

— Să fi sănătos.

— Nǫ az vin'it pî la noi?

— Da, am vin'it.

Lumę rîă, rău, nu iera d'e-ale gurii aprǫpe n'imică. Če fače femęia? Haidă-ncolo, haidă-ncǫči, găsășt'e la o femęie om blid d'e făină d'e-aia d'e mălaiu, fače-aclo amu če papă, papă d'e mălai, gulaș, cun dracu, če să spui če mîncare fače ia acolo și pun'e pă masă și mînîncă tăț. Da-i bună mîncarę, i fǫrt'e bună. Mînînc-a mn'ei mîncarea și mai rămîn'e. Atunș če să vez? Atunči o ię, zîče femęia ačę cătă bărbat, așă-n șǫptă, zîče:

— Uamen'ii eșt'ia, săračii, d'i cîn umblă ii pă drum, če șt'iu io d'e-o săptămînă, d'e dǫuă, tă pă vatra gǫlă, hai să-i lăsăm să să culče iei îm pat, n'e culcăm noi pă vatră.

— Bin'e zîči! — zîčę bărbatu.

Tunčę, ię să duče la večinu — cum aj zîče că trec d'e la min'e la Iosîvea, la coperativă — «să facă bin'e să-m dęie o porțiie d'i paie s-așt'ern, da să mă culc pă ięle».

La čel bogat, crez că dă? N'iș pomană! Če zîče? «Dac-oi vin'i, cîț or vin'i d'in sat, tă la min'e după paie — iče — nu mi-ajunje paiele ńiči d'e vo săptămînă, trebi să dau pî la ǫamen'i. Da șt'i tă paiele-m trabă mn'ii d'e-așt'ernut — zîče uomu — su vit'e, marhă — am marhă» — om bogat.

Nu-i dă. Bătrînu d'-ičea șt'iu. Iče:

— Femeie, un'i t'e-ai dus?

Zîče:

— Fusăi la večinu să-m dęie vo dǫuă paie — zîče — să v-aşt'ern, să vă hod'iniz — zîče — şî nu-m dęd'e.

— Nuu — zîče — nu cota — zîče — că nu-z dă. Nu cota — zîče — n'e culcăm — zîče — numa să nu n'e fię frig.

Atunş femęię aşt'ern'e patu şi pune bătrîn'ii p-amîndoi îm pat, să culcă. Ii să culcă pă vatră.

— Ascultă — iče bătrînu cătă femęie — uor če-i ved'ę pă jeam în nǫpt'ea asta, če zare d'e focu îi ved'ę, če strîgăčiut'e-i auzî, nu t'e scîrbi n'imică — zîče — culcă-t'e şî n-avę n'iči-o frică — iče bătrînu.

Cîndu-i nǫpt'e pîm put'erea nopţî, numa sîtăra casa la večinu aşę că gîn'ęi că-i dǫuăzăj d'e becuri în casă, aşę ard'ę palat'ele vèčinului: praf s-o făcut!

Cînd îi d'imin'eaţa, să scǫlă iei şi bătrîn'ii d'i cǫle, dă noroc cu iei şî cîn ięse femeia afară: ind'e-o mărs ia asară după paie n'ij gard nu-i, nu să fie čeva casă oarečeva, n'imic! Absolut n'imic! Şî dă mîna cu iei şî pleacă, cu copilu. Zîče:

— Ascultă! — zîče — mîn'ę sară, cătă, cîn t'i culči — zîče — ai grajdu?

— Am!

— Mîn'e sară, cătă cîn t'e culči — zîče — t'e du la grajd şî în feşt'ęcare [9]) colz d'e grajd ţîpă doi jari, focu — şt'i, doi cărbun'i da noi zîčem cărbun'i, da focu — ţîpă doi, doi jari d'e-ačeia fişt'icare colţ.

Zîče copilu, zîče:

— Nu s-ar aprind'e oarečeva?

Če:

— Grija mę [10]), n-avea frică!

Večinu iera ači, vin'isă večinu la iel pă uspăţ — nu aista care-o ars-o, altu večin [11]) vin'isă la iel aşę îm ved'ęre — cum mă duc şî io la Iosîvea — şî aud'e zîcîn pă bătrînu să ţîpe

[9]) Pov. arată spre stînga, cu capul. [10]) Pov. subliniază, cu stînga. [11]) Pov. arată înainte, cu stînga.

doi jari la fęşt'ęcare colţ. Fače copilu-aşę. Cînu-i mîn'e sară, ię un tăčiun'e şî mę cu un dărăbuz d'e bît [12]) şi ţîpă doi jari la fęşt'ęcare colţ. Cînd îi d'imin'eaţa, în grajdu ista cutare îz doi boi, d'incǫče [13]) îz dǫuă vači, d'incǫče îz doi tuluči la iel. Şî večinu d'i colę zîče:

« Aai văzut ! Am să fac şî io ! »

Nu iera ca acuma cu čiripă hazaşurile: cu paie, cu fęręčę. Cîndu-i sara, şî večinu fusęsă-ačiia, auzîse če-o spuz bătrînu şî iel ię frat'e-un tăčiun'ę, mę şî iel în colţu iş la, să bagă-n grajdu, coló paię, vit'ę n-avę. Ţîpă şî iel doi jęri, în fişt'icare colţ. Cînd îi nǫpt'ea mai mîndră, ard'ę čeluia d'e numa prav să zărę ! Pintru cît s-o făcut vači înt-a lui !

Gata povęstę.

Inf. Şora Vasile; Cresuia—Beiuş; *culeg.* O.B.—D.T., septembrie 1961; *transc* O.B.; *durata:* 13'; A.I.F., mg. 1897 a.

De la cine o ştii? « Nu şt'iu ».
Ai mai povestit-o? « Nu şt'iu. » « În anu ăsta o spus-o la priveg'i », zice Iosif Bodin ce asistă.

V. varianta « D-zeu, Sf. Petru şi trei flăcăi ». Varianta se deosebeşte de cele cunoscute prin mai multe aspecte. Astfel, dorinţa de a fi preot nu apare în variantele citate, iar modul de pedepsire a fraţilor neospitalieri este altfel decît în această variantă. De asemenea, felul cum e răsplătit cel mic prin aruncarea tăciunilor în grajd nu apare în variantele tipului, ci la alte poveşti (cf. varianta « *cu chiaburii şi cu săracii* »). În trei variante ale altui tip, un gospodar neospitalier e prefăcut de Dumnezeu în cal.

[12]) Pov. arată înainte cu arătătorul drept. [13]) Pov. arată spre dreapta, cu arătătorul stîng.

«DE CÎND UMBLA DUMNEZĂU CU SFÎNTU PETRE PĂ PĂMÎNT» *)

A fost înainte vreme, čică Dumnezău cu Sfîntu Petre merğea pă pămînt pîn anumite locuri.

După če-a trecut un pod mare, a văzut un om care čerea la drumu mare, un leneș lunğit în miljocu drumului. Și, trecînd p-acoló:

— Doamne — zîče — če ie cu ăsta dă ie...

Če: — Așea, așea a fost ursît dă cînd iera iel mic!

E, merğe mai înainte, dup-aia — îl lasă-n miljocu drumului acoló — merğe mai înainte mult, găsește o fată. Da fata-asta, așea dă harnică, așea dă munčitoare, așea dă frumoasă, torčea, și-aproape niji bună ziua n-avea timp să le dea, dîn pričina lucrului care-l făčea și păștea o vacă alături, acoló; și ia munčea dîn mîini dă zoru-ăl mare.

— Doamne — zîče — če fată vrenică! Če fată harnică — zîče! — Aproape să nu ne dea bună zîua, dă iuțala munčii iei — zîče — care-o fače — zîče — și păzește și vaca!

— Petre — zîče — ai‿în vedere că fata asta — zîče — ia pă leneșu-ăla dă coló [1]) lunğit în drum!

— Auu, Doamne — zîče — să știu că-l ia p-ala — zîče — mă-ntorc îndără și-i dau o palmă — zîče. — Numa așea dă mi-e năcaz pă iel — zîče! — Păi fata-asta așea dă harnică, și-așea dă frumoasă să ia pă leneșu-ăla dîn miljocu drumului, care-i ie lene să scoale dîn drum?! — zîče. — Nu, ieu mă du să-i dau o palmă, oriče-ar fi, dacă ie vorba-așea!

— Bine, Petre, da — zîče — pentru o palmă să nu iei doo!

*) «Asta-i cam anecdotă» — specifică povestitorul.

[1]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta.

Să-ntoarče-ndără şi tot îi dă, i-a dat o palmă şi s-a-ntors îndărăt.

E, treče un petic dă timp mai mult. Cînd merğea — îşi uitase Sfîntu Petre dă cîn nu mai venise pă pămînt, să duče şi la o casă dă om, acolò, če înseraseră:

— Bună sara.

— Bună sara!

— Nu ne prime şi pă noi în casă? — Da femeia foarte vrenică! Munčea şi lucra pă toate părţîli, p-ačia, să facă mămăligă, şi toate.

— Ba da, oameni buni, dučeţi-vă-n ca — zîče — la noi n-a trecut om să nu-l primim!

S-a du şi s-a culcat în casă. Dup-un petic dă timp, zîče:

— Bărbatu-meu — zîče — să nu-i loaţi în samă — zîče — că ie cam... nu prea munčeşte — zîče — să-mbată mereu — zîče — vine cam beat dă la cîrciumă şi...

Cuma aude:

— Tra-la, la-la, la-la, la-la — pă drum, venea bărbatu-său mai pă sară.

Iei, vine iel acolea înăuntru, cum vine:

— Čine sînt oamenii-ăştea?

— Nişte drumez — zîče — ioite, a-apuca p-aičea — zîče — a venit şi l-a apuca sara, s-a ruga dă noi să-i lăsăm aičea!

— Fă mîncare, să mîncăm!

— Ai, oameni buni, dă staz la masă dă mîncaţi!

— Nu prea mîncăm noi — zîče — am mînca mai adineaori, şi nu ştiu če.

— Ęę, nu prea aveţ-če!

Da femeia zîče:

— Če să găsăşte!

Dumnezău a zîs, a binecuvîntat acoló [2]), şi-a spus:

— Mereu s-avez — zîče — če doriţ dumneavoastră!

Şi numaidăcît să face o masă, şi parcă dîn če mînca, nu să ma isprăvea după masă.

[2]) Pov. arată înainte, cu dreapta.

Da iei n-a băga dă samă lucru-ăla. Ăla, cam băut:

— Dă unde veniț? Če fačeț? — nu știu če, treče. — Da če, mă, dă če nu mîncaz voi cum mănîncă oameni-ăilanț? Dă če? Az venit aiči, și sîntem năcăjiț! — Ăla, beat. Če i-a veni lui!

E, în fine, i să culcă. Sfîntu Petre să culcă la margine [3]), și Dumnezău la părete tot într-un pat. Și ăia-amîndoi să culcă-ntr-un pat.

Iel să scoală noaptea.

Iče: — Ieu tot îi bat p-ăștia — zîče. — Nu să poate — îče — nu-l las așea. Dă če să-l laz — zîče — cîn n-a vru [4]) să mînče cu noi? Doarme-n caz la mine?

Să repede și-i dă o palmă la ăl dă la margine — iera Sfîntu Petre — și iese p-afară:

— Cînd oi veni — zîče — am să-i mai dau una [5]) — zîče — tot ăstuia!

Sfîntu Petre:

— Doamne — zîče — treji la margine că... — adică, cînd o veni să nu dea numa-n iel, să dea și-ălălan.

Cîndî — Dumnezău a trecu la margine, Sfîntu Petre la părete — cînd a veni d-afară zîče:

— În ăsta [6]) am dat o dată, acu dau în ăl dă la părete — zîče — și mai trîntește o palmă d-ăle bune to lui!

— Doamne — zîče — ca să vezi — Doamne — zîče — ia uite če-am pățît!

Dumnezău a tăcu dîn gură. La urmă, dimineața cînd a plecat, îče:

— Tu, Petre — zîče — ți-aduči aminte dă vorba noastră — zîče — če ț-an spus ieu în anu-ăla, care-am trecut o dată, fata-aia frumoasă?

— Ăștia sîn, Doamne?

— Ăștia! — îče. — Cîn ți-an spus ieu că pentru o palmă mănînji doo — zîče — tu n-ai crezu — zîče. — Iote, ala ie [7]) — zîče!

[3]) Pov. se uită spre patul din odaie. [4]) Pov. arată înapoi, cu dreapta. [5]) Pov. subliniază, cu dreapta. [6]) Pov. arată înainte, cu arătătorul drept. [7]) Pov. se uită spre pat.

Îče : Am văzu, Doamne-acuma — zîče — ! Așea ie — zîče. — Mă gîndean și ieu: cum să dea numa-n mine?!

Și, atîta-l știu !

Inf. Dumitru Bărboi; Bughea-de-Sus—r. Muscel, la 31.X.1956; *culeg.* O.B.—Al.A.; *transc.* Al.A. (15.XII.1956); *durata:* 4′ 45″; A.I.F., mg 1330 b.

Povestitorul o știe: « dîn diferiț oameni care ne-am întîmplat la lucrări. Mai dă mult: nu-m-aduc aminte dă cînd. »

Tipul e atestat în Muntenia, Moldova și sudul Ardealului, în 17 variante asemănătoare; în alte 5 variante, parte contaminate cu alte tipuri, se arată numai căsătorirea leneșului cu fata harnică.
Bătaia mîncată de 2 ori de sf. Petru e unul din motivele cele mai frecvente, fiind atestat în toată țara în alte 17 variante (Sf. Petru bătut de bețivi, femei rele, soldați etc.). În alte două variante aparținînd unor tipuri îndepărtate, cel bătut de două ori prin schimbarea locului e un călător oarecare.
St. Thompson, în *Folktale*, p. 151, menționează că pățania Sf. Petru ciomăgit de două ori (Aa. Th. 791) a fost povestită de Hans Sachs în sec. al XVI-lea. Tipul Aa. Th. 822 (căsătoria leneșului cu fata harnică) e frecvent în Europa și Orientul apropiat, fiind des întîlnit în cărțile de snoave ale Renașterii.

«*FLĂCĂU CREDINČIOS*» *)

A fost odată pă timpur'le dă dămult din vekime, puate kiar în țara nuastră, um băiat care rămăsese și fără tată, și fără mamă. Așa că iel a crescut fără părinți. Însă iera așa dă credinčios, că lui i-ajuta Dumnezeu încătro apuca, îi sporia la triabă, în tuate părțile, venia cu cîștig. La um momen dat, dračii s-a sfătuit cum să facă să-l tragă dă partea lor — așa — și să-i facă multe neajunsuri ca iel, ști, să-njure, să facă, să dreagă. Da! Če s-a hotărît dračii:

— Hai să ne punem pă capu lui.

Băiatu, munčia în driapta, muncia-n stînga, nu pria-i mai sporia triaba. Într-una din timpu, într-o vară, iel căra saș cu grîu dă la o moșie boierească unde-i dučea la un șlep. Acolo, trečea o apă. Ap-aia trebuia să puie căruțele pă pod pă vase, cu boi cu tot. S-a duz numadicît diavolu și i-a dat boii cu căruță cu tot în apă și iel a rămas cu mîinile-m buzunar. Gata! Iel n-a-njurat, n-a zîs nimic.

« Dumnezeu mi i-a dad, Dumnezeu mi i-a luat! »

A plecat de-acolo și s-a-ntors îndărăt, căindu-să, c-o trăi și iel cu či-o putea. În fine, dacă-a fost vorba că diavolii n-a putu să-l tragă dă partea lor, če-a zis ăl bătrîn lu Agiuță?:

— Mă — zice — tu i-ai făcu treaba asta, tu ai să te duj la iel, și să-l faci uom mai bun ca cum a fost.

Gata, zis și făcut; a primit uordine și-a plecat. Bietu, iel săracu, după-aea bietu Iiuon, căta să munčească cu

*) Pov. ezită la titlu: întîi propune «*Flăcău cu caru cu boii-necați*», apoi revine și zice: «așa să-i dăm numirea: *Caru cu boii* sau *Flăcăul credincios*? Cum să h'ie mai bine?»

Înainte de înregistrare, spune tovarășului Enișteanu: «cocoane să h'ie acolo, că le y'ine rău, să bolnăy'esc focului!» (adică în cabina de înregistrare).

palmile. A plecat într-o bună zi de-acasă, să să ducă la o moșie boierească unde avea să primească dă lucru, la sečere. Mergîndă pă drum, să găsește c-um băiat.

— Măi nene, măi nene!

— Če, mă?

— Un te duj dumneata?

Ziče: — Mă duc la boier aičea să fac, să dreg, să sečer.

— Păi — zîče — merg și io cu dumneata.

— Păi da če să fac io cu tine? Tu pos să sečeri?

— Vai de mine! — ziče — cum să nu s'ečer io? — zice — s'ečer: ai să vezi!

Iel, ca om bun și credinčios, nu l-a refuzat pă băiat.

— Hai, mă, cu mine înăinte și tu, če-i putea să fači.

S-a dus acolo. Aștepta la capătu lanului, ca să vie un logofăt boieresc, ști, să le împartă pămîntu, dă sečeră, să ia fiecare care cît puate.

În timpu-ăsta cît uamenii aștepta, băiatu n-a stat lîngă uameni, iel da ruată [1]) pîn lan și tot, punea nește s'emne dă buruieni, făčea nește măčiulii pîn grîu p-acolo, una alta. Gata! Vine fuga și spune, ziče:

— Nene Ioane, io am însemnat cît trebuie să luăm noi.

— Gata! Bun!

Cînd a venit logofătu, băiatu spune, ziče:

— Logofete, uite parčela asta [2]) aičea care-am însemnat-o îi toată a mea ș-a lu nenea Iuon!

— Păi bine, mă — ziče — da voi nij pîn la Crăčiun n-aveț să sečeraț asta.

— Ai să vezi dumneata — ziče — cît om putea.

Pă urmă logofătu iera uom diștept. Če-a spus:

«Če-o rămînea, o sečer io. Îi las așa, să vedem če fače Iuon cu copilu-asta?»

Bun! A-nčeput lumea la s'ečere, în drèapta în stînga. Sečera și Ion če putea ca un uom harnic, ziua.

[1]) Pov. arată în lături, cu dreapta. [2]) Pov. arată în lături, cu dreapta

Nuaptea să culca, bietu Iuon, că iera obosit. Însă Agiuţă, iel nu să culca! Ş-aducea toz caragioşii lui, pă Sarsaroki-ăl bătrîn, şi-i punea la s'ečere şi cu bičiu di pă iei şi pîn la ziuă iera cîte şapte, uopt, zeče poguane sečerate. Cîn să pomenea lumea[3]) dimineaţa şi Iuon, iera o minune dumneziească! Čine-a sečerat, čine-a făcut aiči îm parčela lui Iuon?

Nu ştia nimeni. Bietu Ion să cura pă băiat. Ziče:

— Io nu ştiu, băiatu ştie.

Însă nu iera o crimă[4]) că să făčea muncă în regulă. Nu primea niči-o pedeapsă Iuon pă urma asta. Azi aşa, mîine-aşa, s-a sečerat grîu, a primit Iuon o sumă frumoasă dă bani. După-aia, s-a termenat cu sečera. A mai mers če-a mai mers, a venit tuamna timpu arăturii. Uamenii care-aveau vite dă muncă, să dučea tot la boieri şi luau pă arătură, bani frumoşi. Če spune băeatu?

— Nene Ioane — ziče — banii unde sînt?

— Ioite-i, mă băiete, iči.

— Hai la tîrg să cumpărăm patru boi — ziče — s-avem şi noi cu če ara.

S-a dus imedia la un tîrg din apropiere, a cumpăra patru boi buni, plug avea Iuon. Dup-aia, haidă la arătură la boier. Acolo, într-o margine dă moşie, unde s-adunase tuate plugur'le, s-a dus şi iei tot în sectoru-ăla. A venit numa din cît, numai în grabă-a venit čineva dă la curte, le-a măsurat terenu, şi-a lua şi iei.

Ziua ara ca fiecare Ion, cu patru boi. Nuaptea, cînd Iuon dučea boii la iarbă, rămînea Agiuţă şi şi-i aducea p-ai lui şi-i punea la plug şi trage-le. Pîn la ziuă zeče, douăzeči dă poguane iera gata arate, grăpate, tot[5]).

Lumea să mira. Nu ştia če să petreče, cu-a cui putere, nu ştiu če, da!

În fine, a mers Iuon numa-n creştere-a cîştigat bani frumoşi. Însă uitai să vă spui. La început, băiatu cînd s-a-n-tîlnit cu Iuon, i-a spus aşa:

[3]) Pov. subliniază, cu dreapta. [4]) Pov. subliniază, cu dreapta. [5]) Pov. subliniază, cu dreapta.

— Nene Ioane. În tot timpu cît io voi lucra cu dumneata, io fac tot če me-i ziče [6]) dumneata. Însă, la trei cuvinte m-asculs și dumeata pă mine.

Iei au făcu condițiunile-așa: ca să-l asculte și Iuon pă băiat, la trei cuvinte.

Ei ! A terminat arătur'le, a cîștigat Iuon bani frumoși če nu iezista, în, pă dă zeče uori mai mult ca ăilanți. S-apropia iarna. Băiatu če-l povățuiește ?

— Mă nene Ioane — če — văd că dumneata ai o căsuță prea pruastă — ziče — ar trebui să-z fači una mai bună.

— Păi de, mă băiete — zîče — așa ar trebui...

Zîče: — Noi merğem la pădure — ziče — și cumpărăm l'emne, și cu če mai găsim într-asta, și fači o casă frumoasă și dumneata — ziče — că puate-o să vie timpu să te-nsori.

— Haidă, mă !

S-a dus. A, hai, pune boii la car, înjugă într-o dimineață și-aidez la pădure. Cîn s-a duz la pădure, acolo iera um pădurar. Băiatu numadecît:

— Măi, nene pădurare — ziče — cum faj ?

— Da, măi băiete — ziče. — Ioite , caru cu doi bo — ziče — la mine — așa ie: činj lei, ș-ăl cu patru boi, zeče lei cît puate uomu să puiie [7]).

— Bun ! N-avem niči-o supărare.

— Gata ! Nimic ! Cît îi putea să pui după patru boi.

Numadicît băiatu s-a apuca cu Ion și taie-n driapta, și taie-n stînga la l'emne, și cară ; și suie pă car. Ș-a tăiat băeatu patru prăjini — dacă az văzut dumneavuastră cun să pune pă la cîte-o nuntă așa, înalte, la șapte ob, zeče metri — și le-a-ncurcat iel pă dilătur'le carului, și aruncă la l'emne-acoloi Bietu Iuon, săracu:

— Măi băiete, că nu putem să dučem ! Măi băiete, că rupem, că dreğem...

— Lasă-mă, nene Ioane, că răspunz ieu — ziče.

— Čine trağe astea ?

[6]) Pov. subliniază, cu dreapta. [7]) Pov. subliniază, cu dreapta.

— Treaba mea.

Bun! A încărcat caru, a vinit păduraru, la iel.

— Că če fačez voi?

— Mă nene — ziče — dumneata te-ai înţeles cu mine [8]) să-z dau zeče lei pă cît pui într-un car!

Ăla n-a mai zis nimic. Aşa să-înţelęse iei pîntr-un singur car punea. Pă urmă, ăia să — însă păduraru i-a luat în rîs.

— Hăi îm p... mă-si — zîče — că iel nij nu puate să mişte de-aiči ăsta l'emn cît pusese, puate-un vagon de l'emne.

— Hai, nene Ioane, înjugă boii ş-ai să plecăm.

A-njugat boii şi-a plecat.

— Dumneata — ziče — ai grijă di boi că — ziče — io mai împing pî colea, pî colea.

Če să vedeţ? Iel numa atinğea cu deştu [9]) şi caru merğea singur! Tuată lumea a rămas încremenită!

— Če-i cu asta? — nu ştiu če.

Cîn s-a dus cu lemnele-acasă, s-a umplut curtea [10]) cînd a răsturnat-o-n curte, dă l'emne. A făcut Iuon o casă fru-muasă şi un graj şi i-a mai rămas şi l'emne d-a mai arz vo doi ani de zile. A regulat casa, tot. Ei!

— Mă, nene Ioane! — ziče. — Uite če te sfătuiesc io — ziče — cît mai stau şi io pă la dumneata — ziče — nu mai sta burlac aşa. Însuară-te, că nu-i bine uomu să stea aşa.

— Hai, mă băiete.

Bun! Şi-adună Ion într-o seară nişte neamuri, procură acolo cîte čeva, şi să duče la o fată să logodească cu ia, ca s-o ia-n căsătorie. Băiatu a rămas acasă. Togmai cînd iera gata treaba [11]) aranjată acolo, uamenii să înţeleseseră toz, băiatu cu fata, Iuon, Agiuţă pleacă de-acasă şi să duče după iel.

— Nene Ioane, nene Ioane!

Iese numadicît afară Iuon.

— Če-i, măi băiete?

[8]) Pov. subliniază de mai multe ori, cu dreapta. [9]) Pov. întinde arătătorul drept înainte. [10]) Pov. subliniază, cu dreapta. [11]) Pov. subliniază, cu dreapta.

— Aideți acasă [12]).

— C-o fi, c-o păți, că la če să merg io acasă acu, că, uite, ia trebuie să aranjez [13]) aičea să, cu mireasa, nu știu če...

— Dumeata —ziče — ai condiție cu mine să m-asculz la trei vorbe.

Bun ! A plecat Iuon imediat și-a lăsat p-ăia încurcați acolo și s-a-s cu băiatu acasă. Uamenii s-au supărat.

— Bine, mă, cum plej — dimineața l-a lua la zor — și ne laş aşa acolo?

— C-o fi, c-o p...

— Pă da tu te iei dup-um băiat ca ăsta — ziče — să te dųcă asta de nas?

— Nu-i nimic.

În fine ! Iel a aruncat o minčiună că nu prea i-a plăcu fata, ziče:

— Să găsim alta.

S-a dus, a găsit altă fată. Fetele să-ntrečea care s-o ia, că iel uom gospodar și-i merğea treaba numa înăinte.

Dup-aia, cîn s-a duz la a doa, tot aşa s-a-ntîmplat ca la a dintîi. Cînd iera gata [14]) să s-aranjeze trebur'le, iacătă băiatu:

— Nene Ioane, nene Ioane: hai acasă.

A plecat iar Iuon acasă, i-a lăsa p-ăia-ncurcați. S-a dus. Uamenii iar s-au supărat. Ei, l-a luat la zuor neamur'le-ọleacă, hai a treia fată. S-a duz la a treia fată.

— Măi Ioane — ziče — bagă di seamă, nu ni mai faş cum ni-ai făcu pînă-acuma.

— Nu mai fac !

Togmai cînd iera gata [15]) și cu-a treia fată s-aranjeze tot acolo, ca la logodnă, cum știz și dumneavuastră, iacătă băiatu:

— Nene Ioane, hai acasă !

— Măi băiete — ziče — pîn-acu am mers, c-o h'i, c-o păți, acu mi-e rușine dẹ uameni, nu mai te-a...

[12]) Pov. subliniază, cu dreapta. [13]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [14]) Pov. subliniază, cu dreapta. [15]) Pov. subliniază, cu dreapta.

— Bine, nene Ioane [16]), da are să-z paie rău.

Așa ! Nu s-a mai dus Iuon acasă, de-a treia vuorbă nu l-a mai asculta pă băiat. A plecat băiatu necăjit, s-a dus acasă. Iuon a aranjat cu uamenii, cu mireasa, a făcu nunta, a petrecut, una alta. Așa ! A dus-o acasă la iel. A venit primăvara. Iuon a-nčeput să miște și iel, la lucru încolo-ncolo, nu putea să stea acasă. În timpu-ăsta, cînd Iuon lipsea de-acasă, apruape cu iel, iera o babă bătrînă. Če-i spune baba?

— Maică — ziče — cum trăieș tu cu Ion? Uite-așa, așa.

— Trăiez bine — ziče. — I-uom bun ăsta, Iuon, nu-m ziče nij dă-te mai încolo.

— Bine, maică — ziče — cu ăsta pos să-z capeț ș-un hamant.

— Dar, mătușe, — ziče — nu fac io !

— Taj din gură — ziče — că hamantu — ziče — ț ia doă pereki de-ncălțăminte și uomu niči una apruape.

— C-o fi, c-o păți, că cum să fac io asta?

Iče: — Ai să vezi. Lasă că...

Baba avea un nepot, apruape de ia acolea și, nipotu stăruia, ca să facă dragoste cu femeia lu Iuon.

În fine, pînă la urma urmei, baba a convins-o pă femeie ș-a făcu dragoste cu femeia lu Iuon.

Azi așa, mîine-așa, băiatu știa tot !

Într-una din zile pleacă Ion la plugărie cu băiat cu tot, îș ia nutreț în car pentru boi, să aibă-o săptămînă dă zile, cît sta acolo, că iera diparte. Gata !

Femiia bucuroasă [17]) că pleacă uomu p-o săptămînă. Numadecît aranjează cu baba tot, și seara vine cu băiatu, cu mîncăruri [18]) acolo, cu prăjituri, cu una alta, cu baba-împreună, k'efuiesc iei, mă rog, ca la petrečiuri de-astea pruaste ! Dup-aia băeatu știa če-i acasă.

— Măi nene Ioane — ziče. — Mîine seară merğem acasă.

— Pi la če, mă — zîče — că-ite-am umbla cu caru pă drum, cu notreț.

[16]) Pov. subliniază, cu dreapta. [17]) Pov. subliniază, cu dreapta. [18]) Pov. subliniază, cu dreapta.

— Ei — zîče — čel puțin ascultă-mă acuma.

— Gata, domle!

A înjuga boii și-a plecat acasă. Da ziče:

— Să nu vorbeș prea mult.

Numadecît cînd a intrat în curte, a băgat boii-n grajd, femiia în casă cu baba, cu ibomnicu n-a fost atent să vază dac-a intrat čineva în curte. Gata!

— Hai în casă, nene Ioane.

Cînd să, aude femeia zgomot [19]! Če să facă? Unde să-l pitiască? Numadecît p-ăla l-aruncă su pat. După če l-aruncă su pat, baba rămăsese, încurca ițele p-acolea pîn pragu ușii.

— Mătușe — ziče — dumneata, bagă-te-n sacu-ăsta.

În sac acolo avea neşte zgrębeni. Și s-a băga baba, s-a mototolit acolo în sacu cu zgrębeni, și numadecît femiia a legat sacu la gură [20] și gata! Cînd a intrat Iuon în casă:

— Bună seara, nevastă.

— Bună seara, uomule. Da če-i cu dumneavuastră — ziče — di-az venit acasă, că io v-așteptam sîmbătă siara?

— Păi — ziče — ioite če să fie, țățico — băiatu ia cuvîntu — vremea cam friguroasă pă cîmp acu dă primăvară — ziče — și boii tremură, noi tot așa, ne-am hotărît ca să venim acasă să ne hodinim mai bine ș-api videm noi či-om mai făčea. În fine!

— Ei, čeva de-ale mîncării? Ai tu čeva p-aci?

Ia avea mîncare bună, pregătise pentru ăla, da nu-ndrăznea s-o scuață.

— Păi či-oi putea, adu-ne și nouă acolo. Če-o fi: murători, varză, nu fačem pretenții la mîncare, și-o čiapă spartă cu sare, o mîncăm și p-aia.

Gata! Le-a pus femiia cîte čeva acolo, mîncăruri. Băiatu în timpu cît sta la masă cu nenea Iuon, a început a mustăči ca cotoiu pîn casă, hh! *)

— Măi, nene Ioane — ziče — mie-m pute-a uom strein în casă. Dumneata nu-z miruase nimic?

[19]) Pov. lovește palmele. [20]) Pov. schițează legarea, cu dreapta.
*) Pov. trage aer pe nas.

— Ee — da femeia di colo — parcă iej nebun, mă băiete — ziče — cum îs pute-a uom străin în casă — ziče. — Da če, la noi uameni?...

— Nu — zîče — îm...

Înc-odată mai spune băiatu, nu știu če. Numadicît pune băiatu mîna [21]) și ridică țuala-n sus [22]) dă la pat, ziče:

— Uite-un uom strein [23]), aij la noi.

— Aaaa!

Cînd čine iera su pat? Togmai večinu uomului. Gata!

— C-uo fi, c-o păți, că-i treacă, că-i meargă, că di cólea pînă cólea... L-a lua la zor p-ăla. Nenea Ion cît era di credinčios, însă tot s-a-nfuriat oliacă.

— Ei! Vezi, nene Ioane? — băiatu-i spune. — Femiia care-ai vrut [24]) s-o iei la prima dată, avea trei cuaste dă drac. Și-a de-a doa [25]) — ziče — avea doă cuaste, șî-asta — ziče — are numa una. Dacă m-ascultai — ziče — și al treilea cuvînt luai o femeiie cumsăcade, însă acu trăieș cu asta. Ę! Asta!

Numadecît îl trağe p-ăla afară di su pat, îi trağe-o mamă dă bătaie, îl împinğe pă ușe-afară și mînă ăla, a șters-o, Însă baba sta în sac acolo nemișcată, nij nu știa nimin că-i, că ie babă [26]) și numai zgrębeni.

— Nene Ioane — ziče — iu de-acu încolo — ziče — o să-mi, iau poteca dă la dumneata, nu mai stau la dumneata — ziče — mă duc îm caut alt stăpîn — ziče — te-am servit dăstul, numa bine, numa bine, numa bine.

— Bine, măi băiete — ziče — da tu nu po să pleș cu una cu două dă la mine — ziče — că, uite, io cu tine-am cumpărat boi, am făcut casă, am roz dă parale, m-am însurat, io trebe să mă socotez bine cu tine, ca să-z dau și ție cît pretins tu din venitur'l-ęstea care le-am făcu noi amîndoi.

— Nuu, nene Ioane! — ziče — io nu-s pretinz niči-un franc [27]). Îmi dai și mie — ziče — traist-asta [28]) cu zgrębeni — ziče — ca să am și iu čeva dă la dumneata.

[21]) Pov. întinde stînga în lături. [22]) Pov. ridică stînga întinsă. [23])Pov. arată în lături, cu stînga. [24]) Pov. ridică arătătorul drept. [25]) Pov. ridică arătătorul drept. [26]) Pov. întinde dreapta înainte. [27]) Pov. subliniază, cu dreapta. [28]) Pov. arată înainte, cu dreapta.

— Auleu — femiia cînd a auzit dă traîsta cu zgręberi, a-nčeput a să văita. — Vai dă mine [29]), că — ziče — zgrebenii ăștia-m tribe ca să fac un țol, să punem pă car, să fačem, să dreğem, nu știu če, mai bine-i dai o părek'i de boi, mai...

Da bietu Iuon necăjit di colo, či:

— Ia du-te-n p... mă-ti, fă! Če mai mul fače traista ta cu zgręberi ca perikea mea de boi? Mă băiete — ziče — ieș tu mulțumit cu traista cu zgręberi?

— Sîn mulțumit, nene Ioane — ziče — și regret — așa — și te laud cît îi trăi.

— Bun! Dacă iej mulțumit cu traista cu zgręrbini, ia-o și merji sînătos [30]).

Numadicît Agiuță înjgiabă traista cu zgręberi cu babă cu tot, o ia de-a spinare ș-a plecat și s-o h'i to ducîndă și az, că io nu i-am mai văzut.

Inf. Gh. M. Rădoiaș; Bătrîni—Teleajen; *cules* în București în 20 martie 1956 de O.B.—C.B.; *transc.* T.B.; *durata:* 17′; A.I.F., mg 1078 e.

Inf. « Asta-i frumos »!
« Să vedem čine mi-a spuz mie bazmu ăsta: asta de cîn ieram pe front la Moldova, 916—17, de la un soldat, am uitat dă unde era, părerea iera că iera du pe la Dorohoi, Roșca-l kema. Asta-i lungă șî frumoasă, îî! »
Ai mai povestit-o? « Am mai spus-o, sigur. »

Basmul este atestat în toată țara, mai cu seamă în Moldova și Muntenia, în 14 variante, unele vădit influențate de « Stan Pățitu » a lui I. Creangă. Înecarea boilor și carului nu apare în variantele citate, iar surprinderea nevestei cu ibovnicul e întîlnită numai în 3 variante. În catalogul Thompson (ed. 1961), tipul 810 A este atestat numai în Irlanda, Danemarca, apoi în Lituania, Polonia și Iugoslavia.

[29]) Pov. își freacă mîinile. [30]) Pov. întinde înainte dreapta.

«DRACU ŞÎ UOILE»

A fost odată ca n'ičiodată;
dacă n-ar fi,
nu s-ar mai povesti.
Ca cuvîntu d'in pov'ęste.
că d'e-amu, pov'ęstea iestę.

A fost un uom, ş-av'ę tri fičiori. Şî tăs-tri sta c-o stînă d'i uoi mar'e la munti. Da tatăl său a vrut sâ coboare pînâ-n sat. Şî zîče-atunči a spus la fičiori, zîče:

— Măi fičiorilor! Să daz bine di samâ, sâ nu vii činiva la voi — zîči — sâ va spării, sau să v-amăğiască, sâ va fure d'in uoi. Pînă nu vin ieu aič, sâ nu daz drumu la nime-n lume.

— Bine — zîče. — Atunči n-av'em să dăm drumu.

Ačel mn'ic fičior iera fuart'e cumint'e, ačei doi mari iera măi prostălan'i. Cum s-a dus tat-su, i-a ascultat Učidă-l cručia pi lînga par'eţ, şî cîn a dat iel ş-a dat, a vadzut iel că s-a d'ipartat tatăl său d'e-acolo, iel s-a suit Učidă-l cručea într-on tîrş înalt grozav, ş-a strîgat:

— Vaaai de mine! Daţî-m drumu, că io mooor!

— Audz, că nu ştiu čine-l mănîncă pi tata!

— Tači, mă, că nu-i tata!

— Vaaai de mine! Nu ma lăsaţ că ma omoară!

— Ascultă, mă, câ vine! — zîči. — Nu ştiu čine-l omoară pi tata nostru.

— Tači, măi prostule, că nu-i pi tata! — zîči — ačęi-o gură străină, nu raspundeţ n'imn'ică.

A vazut dracu câ nu l-o putut înşăla. S-a luat şî s-a dus la, la coliba lor acolo-aproapi.

— Daţî-m drumu, măi băięęţ! Câ mă omoară aiştea!

— Audz tata cum strîgâ sâ-i dai drumu, mă — zîče. — Du-te şî deştide — zîče — zăvoar'li — zîče — ca sâ vii tata!

— Nu-i tata, mă! Îi gurâ straină.

— Vaai di mine! Nu ma lasaaţ, câ io moor!

— Audz! audz! Tata nostru strîgă că îl omoară, şî moare! A strîgat fičioru čeal mişločiu acuma. Ačeal mn'ic a spus — tremura tăt ca varga [1]) — ş-a spus:

— Măi! Nu daz drumu la nime, pînă či nu sâ fači dzîuâ şî vini tata nostru!

— Ieu ma duc să vid'em câ-i tata ačeala, şî ma tem sâ nu moară!

S-a dus la fugâ fičiorii čei doi înainte, ş-a deşcuięt, ş-a d'eşk'is tăt'e porţîle, să intre. Cîn colo, či sâ v'edz? A întrat un uom acolo.

— Buna sara!

— Buna sara!

— Či fačeţ voi aiči?

— Stăm cu uoile.

— Uni-i tata vostru?

— S-a dus pîn-acasă, s-aducâ čeava merinde.

— Ei, şti čeva? Să veniz voi cu uoili voastre la a m'ęle, să videţ če uoi frumuasă am ieu: toate-s cu lîna de aur.

— Şî noi av'em, da berbecu numa-i cu lîna de aur, şî av'em nâd'ejdi câ ş-a noastre uoi — zîči — ar sâ f'ęte de-amu mei cu, mei de aur, cu lîna.

— Ei! — zîče — da a m'ęle toate uoile-s cu lîna de aur [2]) — zîče. — Haideţ la mine — dzîče — sâ fačem — dzîče — tovaraşîii — dzîče — sâ h'im pręteni mari!

Ačei doi fičiori, mai...

— Hai, mă prostule! — zîče. — Hai, mă — zîče — sâ m'erem — zîči. — Doar tata ar sâ sâ bucure, cîn om av'ę şî noi uoi de-ačęlea frumuasă, cu lîna de aur.

[1]) Pov. arată, scuturînd dreapta. [2]) Pov. subliniază, cu mîinile.

Dzîči:

— Doară uitâ-t'i če: hai, şî-ţ skimba! Că — zîče — uiti če: mn'i-z da doauă de-ęstea, şî va dau una de-ačęle ca s-avez şî voi uoi de-ačele frumuasă.

Ačeal mn'ic:

— Ieu nu ma duc! Ieu am berbeče cu lîna de aur, şî nijdicum nu ma duc pîn-acolo.

— Vai de mine! Haida, mă! — zîči — că tata ar' sâ ni sfadiască dacâ nu ni dučem.

— Haideţ, şî haideţ!

Ş-atîta s-a pus pi lînga iei, pînă i-a scos dim minte. Ş-a mărs tos-tri cu dînsu, cu uoi cu totu pînă la palatu dracului. Cîn a ağiuns acol — au mărs atîta, ş-a mărs — că cîn a ağiuns acolo, či sâ v'edz? O stîncâ marę, şî n-avę niči on capăt. Noa, dracu m'ere şî bate cu mîna îm par'ete [3]) şî sâ deştide-o uşă. Cîn o întrat o bagat uoili întîiaş dată toati într-o, on coşęr', laolaltâ cu-a dracului. Dracu-avę uoi cu lîna d'e aur, şî baięţî n-av'ę, numa um berbeče cu lîna de aur. Cîn a fost, a mai dat dracu o dată cu mîna îm pk'iatră, şî s-a mai făcut o uşă [4]). A întrat într-a doilia udaie. Ş-a mai trînt'it într-una, ş-a întrat într-a triilea odaie. Ş-aşă că-au tr'ecut pînă la dousprăzeče odăi, d'in odaii în odaii. Şî-n urmâ, sâ fačę tăt stan di piatră, şî nu ma ira uş, nu ma iera firesti, iera tăt o-ntunečimę. Cîn s-o vadzut acolo, ačęi mari iera mai prostălan'i, n-a pričeput binele şî rău. Ačeal mn'ic însă o prins a tremura, ş-atît s-o t'eamut d'i strajnic, încît nu mai put'ę. Şî a stat iel, s-o culcat dracu cu faţa în sus pi-om pat, ş-a dzîs:

— Ţîglâ, ţîglîşoară! Sai de pe cui, ş-înh'iği-te-ntr-ačel mari, şî-l puni în frigari, şî mn'i-l dă să-l mănînc!

A sarit o ţîglâ di pi cuili čęlea, ş-a sarit şî s-a înh'ipt într-ačeal mai mare fičior, şî l-a ţîpat în jaratic, şî l-a-mvîrtit, şî l-a pîrjolit, şî l-a copt cît a trebuit, şî l-a dat la drači, şî l-a mîncat. Însâ, da uok'ii i-a pus pi cui. Atunče, s-a mai culcat

[3]) Pov. arată, lovind în masă, cu dreapta. [4]) Pov. schiţează gestul deschiderii, cu dreapta.

ș-a mai dorn'it. Ačeal mn'ic a prins a plîngi ș-a zîs câtra čealalalt:

— Vedz? — zîče. — Dacă n-aț ascultat či-a spus tata mn'eu. Am spus șî ieu, șî pe mini tot n-az vrut sâ mă-ascultaț. Tata a spus sâ nu dăm drumu la nime, macar či-om auzî, șî čine-a strîga. V'edz une v-aț înșalat voi, șî uni-am vinit! Asta-i moartea nuastră!

Na, ačeal mn'išločiu n-a mai putu vorbi nimn'ică. La amiezu nopții s-a sculat scaraot'eanu iarâ, ș-a strîgat:

— Țîglâ, țîglîșoarâ! Sai de pe cui șî te-nh'iğe în čeal mn'ijločiu, șî-l țîpă în frigar'e, șî mn'i-l friğe, șî mn'i-l coače, șî mn'i-l dă să-l mănînc!

A sarit țîgla de pe cui, șî s-a înh'ipt întrînsu, șî l-a țîpat în jaru čeal mare, șî l-a îmvîrt'it, șî l-a sučit, ca să-l coacă, să-l dẹie de mîncare[5]). Atunči, ačeal mn'ic či sâ facă? Nu știẹ iel či sâ facă, ci sâ lucre? Cîn a fost fratele lui mai fript, șî mai copt, s-a repezît cu cuțîtu, ș-a tăiẹt o bucată d'i carn'e d'e-ačẹie d'e pe dînsu, șî s-a dus ș-a țîpat-o dr'ept pi uok'i la dracu. Dracu a sarit.

— Vai de mini[6]) șî de mini! — zîče — m-ai k'iorît cu tătu, ticalosule — zîči. — Io nu știu či copk'il pos sâ h'i tu, fără școală, șî n'econștient! Tu ști či-nsamnă vid'er'le unui uom?

Baiẹtu n-a mai spus n'imńicâ. A vrut sâ iasă-afară, n-a putut sâ iasă, că iera tăț pareți di piatră. Câ iel nu mai vid'ẹ ușâ[7]), nu vid'ẹ fereastă, numa cît să vid'ẹ d'i la zarea čẹ d'i foc. S-a suit dupa huorn, câ dracu-l cauta pin casă, amu nu-i mai trebuiẹ sâ mânânče carne friptă. Îl căuta, câ nu știẹ či sâ sâ facă d'i dur'ere. Baiẹtu s-o suit dupa huorn, ș-o gasît on sac cu nuči, șî ș-a umplut sînu d'i nuči, ș-a luat fuga, ș-a zvîrlit ș-în čeala par'ẹte, ș-în čeala par'ẹte. Cîn a auzît dracu că să izbẹșt'e spre ușâ nučile čẹlea, a cr'ezut câ baiẹtu o gasît ușa[8]) ș-a d'eșk'is-o. S-o trînt'it odată-n ușâ, ș-a ieșît într-o odaie.

[5]) Pov. subliniază, cu dreapta. [6]) Pov. ridică mîinile în sus. [7]) Pov. subliniază, cu dreapta. [8]) Pov. subliniază, cu dreapta.

Băiatu zvîrle ș-în čeialaltă odaie, și pi dincolo. Da iel zîče:

— Vai de mine, dragu moșului! Unde ieșt'i tu d'e-ai fost așă d'e mint'iuos? Und'e ieș tu, dragu moșului? Stăi — zîče — c-am să vorbăs cu tine, că io văd că tu ieș băiat d'ișt'ept — zîče — iej băiat cumint'e.

— Da cum — zîče — înainti ieram prost, ș-amu-s cumint'i?

— Hai — zîče — nu mai vorbi!

O mai trînt'it nuči d'e-ačęlea pim par'eț. Iel o audzît iară c-o vin'it una în zarea ușii, s-o trînt'it dracu ș-acol, ș-o mai ieșît într-o odaii. Și tot s-o trînt'it d'in odaie — d'im par'ęt'e-m par'ęt'e, — d'in odaię în odaię, pîn-o ieșît afarâ. Cîn o văzu dracu c-o ișît afară ș-o scapat, zîči:

— Ia, dragu moșului! — Dzîče: — Dacă nu poț cu t'in'e sâ ies n'iș la un capăt, hai n'i bagăm și d'ispartîm uoili — zîče. — Ieu stau la ușâ, și tu bagă-t'e-n coșęr' — zîče — și scoat'em uoile-afară. Și care-i h'i a mea, am s-o dau d'in a stînga, și care-a h'i a ta, am s-o dau d'in a dr'iapta, că io le cunosc: a męle-s cu lîna d'e aur, ș-a tale — zîči — îs cu lîna d'i uaie, d'e altă.

— Bine, da berbečile să nu mn'i-l opreșt'i!

— Nu ti tęme — zîče — če-i a tău, îz dau âfară.

S-a băgat acolo, baięțu ș-o prins a da cît'e-o uaie afară. Dracu:

— Asta-i d'in a dr'iapta, iasta-i d'in a stînga. Iasta-i a mę, iasta-i a ta!

Da cîn mai iera vo tri patru uoi, baięțu s-o țîpat rapid, ș-o tăięț berbečile și s-o băgat în lîna lui, ca sâ puată ișî și iel. Cîn o ișît afară, pe-acolo, o dat berbečele o bucșâ la dracu, ș-o pk'icat pi cur. Cîn a pk'icat juos, a zîs:

— Ia, ...tu-z mama ta, aista-i berbečele tău, du-ti d'in a dr'iapta!

Baietu m'ere mai încol, zîči:

— D'e-amu ma poț pupa în cur, că — zîči — nu-m pasă, c-am ișît și de-acolo!

Cîn i-a spus iel așę, zîče:

— Aai! Vai de mine![9]) Dacă te-am scapat și de-aiče nu mai am če fače cu tine. Da să-z dau o amintire — zîče — câ văd câ ieșt'i um băiat d'ișt'ept, na-ț o but'e cu galben'i! —dzîče — și t'e ię și te du cu aiasta!

Băięṭu punę mîna pi toartă la butea-ačęia, ș-o ię așă îm mîn, ș-o pune pi, așă pi umăr[10]), și m'ere cîzva paș. Cîn colo, či sâ v'edz? Dracu strîgă:

— Hăi! — zîče. — But'e, but'ișoară! — zîče: — Ține-l!

— Hă hăi! — zîče — stapîne! Îl țîn, îl țîn!

Cîn a vazut baięțu că but'ea-l țîn'e locului[11]), și nu-l mai poat'e scapa de-acolo, ci sâ facă, či sâ lucri? Să țînę straile toate di dînsa, o luat cuțîtu ș-o tăięt[12]) pk'ęlea d'i pi mîn, ș-o tăięt hainili d'i pi iel, s-o dad drumu la but'e ğios, ș-o fuğit.

— But'e, but'ișoară! Ține-l!

— Îl țîn, îl țîn! — că ię țînę cît'eva bul'ęndre d'e-ačelea ș-ol'eacă d'e pk'ęle d'im palmă. Cîn m'ęre dracu la fugâ să să țîpe pi iel să-l prindă, o pk'icat cu capu d'e but'i, și ș-a crăpat și capu!

— Vai di mini, și de min'e — zîče — m-am n'enoročit mai rău, că — zîče — mn'i-am spart capu dupa tine mărgîn! Apoi — zîče — d'i če-ai lăsat but'ia asta? Doară asta-i plină cu galben'i, și tu avęi să t'e-mbogățășt'i!

— Țîn'e-o tu! — zîče. — Și ma pupâ în cur, că — zîče — am scapat și de-ačęe!

Ș-a fuğit mai d'ipart'i baięțu. Iel atunči a strîgat, zîče:

— Stăi, măi băięt'e, să ai macar on odor de aur de la mine — zîči. — Na-ț on inel, amintire să-l duči, să-l ai aista cîn t'i-i însura tu cu mireasa ta, să-l dai la mireasă.

— Ia dă-l la dracu încoače ačeala, să-l videm če-ar sâ plat'ea.

[9]) Pov. ridică mîinile în sus. [10]) Pov. arată, punînd dreapta pe umăr. [11]) Pov. schițează prinderea, încleștînd pumnii. [12]) Pov. arată tăierea, cu stînga în palma dreaptă.

I-o dat inelu şî l-a pus pi d'eğitu d'i la mîna stînga, şî s-a porn'it băięţu sâ mai margă. O mai mărs vo tri paş, ş-a strîga dracu:

— Inel, inelaş! Ţîne-l!

— Îl ţîn, îl ţîn!

L-a ţînu dracu de inel[13]) pi loc pi băięt, n-a mai putut paşî niči om paş.

— Inel, inelaş! Ţîne-l!

— Îl ţîn, îl ţîn! Hai încoače!

Dracu tot vinę, şî, amu s-apropk'ię! Băiatu o scos cuţîtu ş-o taięt d'eğetu[14]) şî l-o luat d'eğetu şî l-au aruncat într-on lac adînc strajnic. Şî cîn a fost iel, tot strîga:

— Inel, inelaş! Ţîne-l, ţîne-l!

— Îl ţîn, îl ţîn!

Şî iel s-o uitat, zîče:

— Da, da! Şi iacâ ma ţîne amu, ma ţîni!

S-a dus la fugă în urma in'elului. Cîn a strîgat:

— Ţîne-l, ţîne-l, inelaş!

— Îl ţîn, îl ţîn. Vină la mini!

S-a ţîpat în lacu čeala. Şî cîn o văzut băięţu că s-o ţîpat dracu în lacu čeala, a strîgat:

— Şî mă mai pupă şî-n cur, că — zîče — am scapat şî de-aij de tine!

Ş-a fugit acasă cu uoi, cu totu, s-a dus la tatăl său. Îi par'ę lui ol'iacă rău c-a tăięt berbečele čeal cu lîna de aur. Băięţu iera foart'e supărat, c-a tăięt berbečile. A spus, a zîs tatăl său:

— Da — zîče — v'edz? Dacă nu m-aţ ascultat pe mine şî v-az dus acolo, v'edz cîte-aţ paţît? Undi-s fraţii tăi, dragă?

— Fraţî mn'ei — zîče — uită c-o murit, că i-o pus în frigar'e, şî i-o mînca dracu!

— D-apăi — dzîče — ieu cu čine-am vorbit ieu câ sâ staţ pi loc sâ nu va dučez de-aij nič într-o parti?

[13]) Pov. subliniază, cu mîinile. [14]) Pov. arată, apucînd un deget de la dreapta cu stînga.

— Iagă-ta c-am pierdu, tată, şî berbečile, că ieu l-am taięt de-am putu scăpa dim mîna dracului.

— Da de-i fi tu sănătuos ! — zîče. — Lasă c-av'em uoile care s-a mîrlit cu berbečile, ş-ar' sâ n'i mai facă mn'ei cu lîna de aur, ş-av'em sâ h'im tot bogaț, ca sâ nu n'i întriacâ dracu pi noi, să-l întrečem noi pi iel.

Ş-am încalicat pi-om fus,
şî pov'ęstea aşa v-am spus !

Inf. Prundean Garofina; Fundu-Moldovei, rn. Cîmpulung; *culeg.* Al.A., O.B. la 19.III.1953; *transc.* O.B.; *durata:* 13' 40"; A.I.F., i. 13242.

« Asta ie drept d'e la moşu Ioniță Craneş. Copk'iii mn'i-au adus amint'e !»

Tipul « Poliphem » se întîlneşte în 30 variante ce provin din toată țara. Schullerus la nr. 1137, citează 10 variante. Motivul inelului ce ține purtătorul lui pe loc este atestat în majoritatea covîrşitoare a variantelor, în timp ce butoiul cu bani ce reține de asemenea, nu apare decît în varianta noastră.

O. Hackman, în studiul *Die Polyphemsage in der Volksüberlieferung*, Helsingfors, 1904, crede că tipul popular care a stat la baza episodului homeric conținea orbirea uriaşului şi fuga în piele de berbec. Motivul inelului care reține pe purtător este un adaos ulterior sau poate chiar preexistent variantei homerice unde e înlocuit prin episodul « Nimeni ». Dar problema anteriorității tipului popular sau a versiunii homerice poate fi încă disputată (la Krohn, *Übersicht*, p. 39—41).

OMUL BEȚIV

A fost odată un uom. Iel iera cam, dă fel cam bețiv, cam curvař, nevasta-l cam muștruluia mereu.

— Bine, mă bărbate, tu nu ști če tribuie la casa noastă nimic, tu umbli numa beat, numa femeili-nșirat.

Omu če zîče? Čioc azi, čioc mîine:

« Ia să fac io, mă, s-o iau s-o du [1]) într-um puț părăsît. S-o las aco cîteva zîle, s-o-ndrepta să nu mai mă-nfrunte mereu, să nu mai mă horopsească ! »

O ia pă femeie:

— Fă nevastă, hai că, pă la rude. — Cum ar hi dîn Cîndești [2]) în Albești. — Pă la rude p-aco.

Iel știa um puț părăsît, fără apă-n iel, cu buruieni pă iel.

P-acolea:

— Fă nevastă, parcă-aičea iera um puț !

— Iera, mă bărbate ! [3])

Să duče pă lîngă puț p-acoló, o ia dă sîbțiori, și-i dă drumu-m buruieni, îm puț. Apă n-avea puțu, uscat. O lasă-acoló. S-a-ntors acas iel.

La vo doo-trei zîle, să duče s-o scoață, pă nevastă; că s-o dumierit-aco [4]) nemîncată, friguroasă-m puț.

În timpu-ăsta cît a sta ia-m puț, umbla popa cu kručea. Hăp și-un drac ! Cîn a văzut pe popa cu kručea, țîji dracu-m puț ! Acolo-a da dă muiere, dă nevastă-acoló. Puțu strîmt, s-a loa la čeartă iei aco, s-a loa la-ng'ioldeală, a-ncărunțî pă dracu o zî și-o noapte- acol.

[1]) Pov. arată spre stînga, cu capul. [2]) Pov. arată cu dreapta, spre stînga. [3]) Pov. dă afirmativ din cap. [4]) Pov. subliniază, cu dreapta.

Če fače omu? I s-a făcut milă dă ia, să ducă s-o scoată. Să duče la nevastă-acoló, iel fără să știe [5]) că dracu-a sărit îm puț. Leagă un śiopârtar dă lemn d-o funie și-i dă drumu funii-m puț acoló. Iel n-a zîs:

— Ieji, Mario ori Stanco-afar — cum a kiemat-o. — Ieji, drače-afar!

Dracu imedia s-a agăța [6]) dă čiopîrtar și trağe [7]) — trağì, l-a scos afar dîm puț. Cînd să iasă pă gaura puțului pă gizde coló, vede coarne, cînd scoate dă coló.

— Oo! — Iel, odat s-a spăimîntat! če: « Mă, če-am băgat io, și če scot?! »

Dracu-a vory'i cu iel:

— Mă, nevasta ta-i asta?

— Nevasta mea!

— Las-o-ači [8]) că-z dau um burduf dă aur! Cum ai trăi tu cu ia, mă, m-a-ncărunțît uite pă mine — ziče? — Cum ai? Las-o-ači, z-dau um burduf dă aur!

O-a lăsat-o-acoló. I-a dat dracu, i-a dat um burduf dă aur. Nu-l putea duče, omu, burdufu dă aur. Nu-l putea duče.

— Ia-l tu, și mi-l du acasă! — i-a zîs omu dracului.

L-a lua dracu-n spinare, l-a duz, l-a duz, l-a du.

— Ma ie, mă, mul pîn la casa ta?

Či: — Uite coló [9]) tomna-m marğinea satului.

Casa a fost învăluită cu coji dă čireși; strîmbe, dă soare-n-cîrligate. Losese vîntu-o coaje dîntr-un colț.

— Da cu če ie-nvălită, mă, casa ta? — dracu către om.

— Bă — če — ie cu piei dă drac. Iau pielea ta și-o pui acoló — zîče.

Cîn a auzî dracu-așea, a trînti [10]) burdufu jos, să te păzăști! I-era to frică omului, că-i ia burdufu. Kiamă iel copiii [11]), kiamă rudili p-acolea, cară la aur dîm burduf d-acoló, și s-a

[5]) Pov. subliniază, cu stînga. [6]) Pov. schițează agățarea, cu dreapta. [7]) Pov. schițează urcarea în mîini. [8]) Pov. subliniază, cu mîinile. [9]) Pov. arată spre stînga, cu arătătorul drept. [10]) Pov. își lovește genunchii cu palmele. [11]) Pov. subliniază, cu dreapta.

dus acasă cu iei, şi nevasta-a lăsat-o, a loat alta pă urmă, aia nu-i mai suduia...

S-a isprăit, domle !

Inf. Ion I. D. Micudă; Cîndeşti—r. Muscel; *cules* la 30.IX.1956; *culeg.* O.B.—Al.A.; *ransc.* Al.A. (6.III.1957); *durata:* 3' 24''; A.I.F., *mg* 1248 d.

Povestitorul o ştie: **« asta mai proaspătă. To la lucru acolo la plai; îm baracă vorbeşte şî bune, şî rele, dă la nouă biserici. »**

Motivul femeii care încăruntește pe diavol în groapă (fîntînă) este atestat în toată țara în 17 variante. Un motiv asemănător — îngroparea de vie a soției îndărătnice — e atestat în alte 3 variante care se desfăşoară altfel decît varianta noastră. Schullerus, la nr. 1164, citează 4 variante.

Motivul pretinsei acoperiri a casei cu pielea diavolului e atestat în toată țara în variantele tipului întrecerea dintre zmeul (dracul) cel prost şi om, în 10 variante.

În catalogul Thompson (ed. 1961) tipul Belfagor (1164) este atestat sporadic în Europa, apoi în India şi Brazilia.

OMUL LA TÎRG

O fost on uom c-o muiere. Acu, tăt muierea o fost în tăt'e tîrgurile cu mară. Ię, d'i la o vreme, cătă iel:

— Mă ! — iśe. — Tăt ieu am fost — iśe — acu mai du-t'e şî tu — iśe — la tîrg.

Nǫ, s-o dus şî iel la tîrg. S-o dus cu ǫmen'i mai mulţ d'in sat. Cîn s-or băgat aclo în tîrg, iel s-o pierdut d'e ortaśii d'in drum, d'in sat. Nǫ, acu o rămas numa sîngur acolo d'e-o lăture d'e tîrg, cu vaca. O ven'it on uom la iel:

— Mă — iśe — cît śeri pă vaca aia?

— Pă — iśe — cît îm dai?

— Apă dǫăzăči d'e lei d'estulu-ţ-î?

— Pă — iśe — i d'estul, dacă nu-m dai mai mult!

O dat vaca cu doăzăś d'e lei. Acu, ducînu-să pi la, ducînu-să p-aco pin tîrg să caut'e după hăia oamen'i, o găsît, o-ntîln'it on uom cu-o gîscă d'e susuară.

— Măi omule! Da cît čeri pă gîsca-aia?

Iśe:

— Tu n-ai atiţa ban'i, c-asta-i scumpă!

— Ba — iśe — io am dǫăzăś d'e lei.

— Nǫ — iśe — cu-atita ţ-o, ţ-o dau!

A dat ban'ii d'i pă vacă pă gîscă. O luat gîsca, s-o dus, că să duśe să caut'e după hăi d'i la iel d'in sat, oamen'i. L-o-ntîln'it on jîdov. Jîdovu cătă iel:

— Mă omule! Cît čeri pă gîscă?

— Cît îm dai!

— I-auz! — jîdovu. — Mă — iśe — io n-am ban'i — iśe — numa îz dau — iśe — uit'e-am pipa asta, şî hăşcău cu dohanu, ţî le dau ahęşt'ea.

— Nǫ dă-mi-le, dară!

O dat p-on haşcău cu dohan, şî... gîsca, şî pă pipă. S-o dus, s-o-ntîln'it pă d'e-a hăi, pă hăi d'i la iei d'in sat. N-o fos dat n'ime niś-o vacă. Ş-o fos ş-om bogat d'i la iei d'in sat, om boieriu, o fos cu caru cu grîu — plin caru d'e grîu — şî cu patru boi, să-i vîndă, da nu i-o vindut.

Nǫ, uor întrebat hăi oamen'i:

— Mă! Dat-ai vaca?

— Dat!

— Cu, cum ai dat-o?

— Iacă cum, şî iacă cum, şî iacă cum!

Bogatu, ahăl care-o fost cu grîu:

— Mă — iśe — t'e-omoară muierea — iśe — cîn meri acasă — iśe — c-ai făcu tu lucru ăsta, să t'e-aleji tu numa cu pipa şî cu dohanu — iśe.

— Dǫmn'e păzăşt'e! A mę muierea nu-m are treaba!

— Mă! D'e nu ţ-o avę a ta muierea treaba k'iar pintru asta, ba — iśe — ai mai făcut tu, ai dat vaca pă n'imica, p-o pipă şî pă dohan'i, apă — iśe —io-ţ dau căruţa cu grîu cu tăt, cu boi cu tăt!

— Zău?

— Zău!

Da s-or luǫt pă rămăşag! Or ven'it napoi. Dac-or ven'it napoi, cu bogat cu tăt, cu hăialalţ care-o fos cu marăle d'in sat, aco, cîn, o fost o apă. Iel śe să aibe ban'i să-ś plăt'ească la brod să-l treacă apa! S-o rugat d'e hăia ǫmen'i să-i dęie să plăt'ească la brod, n-o avut cu śe. Brudariu cătă iel:

— Mă — iśe — lasă zălog śeva aiś — iśe — c-api trimeţ tu pă śin'eva ban'ii, şî-z dăm zălogu d'e ţî-l aduśe-acasă.

O lăsat pipa şî hăşcău cu dohan acoló zălog pintru că l-o trecut apa. Nǫ acu śe să?... O ven'it gol acasă, gol, vaca o lăsat-o p-acoló [1]). Nǫ, acu cîn or, s-o apropiat d'e sat, muierea, muierea i-o ieşît acoló în calea lor. Şî l-o văzut d'e d'epart'e: numa a lui vacă o văzu că nu-i.

[1]) Pov. rîde.

— Nǫ — iśe — tu cît ai dat?

— Dǫmn'e — iśe — n'e dă, şî-ţ mulţămim — iśe — că io am dat-o!

— Nǫ bin'e!

Nu i-o avu treaba! Bogatu odată o picat în vatră, o ameţît, ş-o picat în vatră, ş-o murit. Ş-o rămas caru bogatului, cu grîu cu tăt, cu boi cu tăt — şt'i, că s-o luǫt pă rămăşag d'e-aclo că bogatu-o zîs că-i are treabă, şî ia nu i-o avut. Nǫ, pă cît l-o spăriat Dumn'ezo, p-atîta l-o îmbucurat la urmă!

Dac-o ven'it acasă, ş-o cumpărat mară, ş-o luǫt dǫă vaś mai năint'e, numa cam slabe vaśile. S-o duz după lemn'e îm pădure. S-o băgat aclo într-on părău afundu! Atît'ea lemn'e o puz iel, atît'ea lemn'e-o pus! Śe să pǫtă ieşî vaśile d'e-aclo! Bătut-o la iele, suduit-o, făcut-o, Doamn'e păzăşt'e! S-o făcut sară, nǫpt'e. S-o pomen'it cu zmeu că vin'e-acolo la iel.

— Măi uomule! Da śe faśi aiśa?

— Pă — iče — iacă nu poči ieşî cu caru d'e-aiś!

— Mă — iśe — io t'e scot d'e-aiśea cu lemn'e, cu car cu tăt, şî pă t'in'e, numa — iśe — să-m dai — iśe — să mă învit tu marţ sara, vin la t'in'e-acasă — iśe — în tîrnaţ, şî tu să mă gîśi d'e cîţ an'i mi-z io — iśe.

Iel iśe:

— Că t'e gîś — iśe.

— Nǫ, no sui în car! — zmeu cătă iel.

S-o suit uomu în car, vaśile le-o legat pă car. Śe să meargă śe, d'e...coastă [2]) pă un'e-o foz uomu! O ieşît d'irept în d'eal zmeu cu caru cu lemn'e şî cu iel. L-o dus pună lîngă sat.

— Nǫ — iśe — acu prind'em vaśile la car, că d'e-aiś ţîpăm — zîśe — cu caru. Şî ai d'e grijă că io vin marţ sara la t'in'e — iče — şî d'e nu mă lejui d'e cîţ an'i mi-s, io t'e iau pă t'in'e! — iśe.

Nǫ, să dusă-acasă, şî, cu caru, ş-o spus cătă muiere. Muierea: «Vai d'e ię şî d'e ię, că»... iśe:

[2]) Pov. schiţează un mic traseu, cu dreapta, lateral.

— D'e un'e șt'i tu d'e cîț an'i i-ahăla șî, zmeu — ič e — șî, ala t'e ię!

Nǫ, s-o pănănat muierea p-aśi șî căt-o muiere, șî căt-on uom, șî pin sat, iacă śe-o pățît bărbatu iei, șî vin'e șî-l ię, că iel d'e un'i șt'i de cîț an'i-i? Da o babă cătă ię:

— Tu! — iśe. — T'e dă marț, șî cumpără o cupă d'e mn'ere, șî ię vo dǫă uocă d'e pęn'e d'e găină, cumpără. Să t'e sui în pod, să t'e mînjeș cu mn'ere[3]) pă tă locu îm pielea gǫlă, șî pen'ele, să le-așt'ern'i, să t'e zvîrgoli, la urmă, tǫt'e să prind d'e t'in'e! Șî s-aprinz lampa, s-o pun'i în tîrnaț, șî tu să stai în pod. Cîn l-auz strîgîn d'i la ușă, tu atunś să t'e faś a scoborî pă scară d'in pod în vatră.

Nǫ, s-o dat șî ș-o cumpărat pen'e, s-o mînjît cu mn'ęre, șî tăt'e s-or lipit pen'ele d'e ię, șî s-o făcu, s-o făcut o găină mare! Acu, o ven'i zmeu marț sara. O strîgat d'i la ușă, l-o strîgat pă nume:

— Mă! — iśe. — No gîśi-mă d'e cîț an'i mi-s!

Ia atunś s-o făcut a scoborî pă scară la vale. Iel s-o uitat[4]) ș-o văzut.

«Vai d'e min'e! — iśe. — Mi-s d'e-o sută și obzăś d'e an'i — iśe — da atîta găină n-am văzut!»

— No gîśi-mă, uomule, d'e cîț an'i mi-s?

Iśe:

— Ieș d'e-o sută și obzăś d'e an'i!

— Nǫ, bun năroc avusăș!

Nǫ, da spusăi, i gata! Iel s-o spus sîngur. I gata!

Inf. Crîsnic Mihai, zis Băbura; Cerbăl—Hunedoara; *culeg.* O.B.—T.B. la 5.XI. 1951; *transc.* O.B.; *durata:* 11'; A.I.F., i. 11.149.

De unde o știi? «Am învățat-o așă, jumătat'e d'intr-on uom, jumătat'e d'intr-altu, ș-am trud'it-o așă la un loc. D'e vo dǫăzăś d'e an'i.»
Pînă unde e prima jumătate? «Un'e gătai cu cumpăratu.»
Ai mai povestit-o? «Puțîn am spus-o ahasta.»

[3]) Pov. schițează repetate gesturi de ungere, pe piept, cu dreapta. [4]) Pov. întoarce puțin capul spre stînga.

Episodul cu vînzarea dezavantajoasă este atestat în Moldova şi Transilvania în 7 variante (Schullerus, la nr. 1415, citează 3 variante, din care una aparţine altui tip). Schimbul este diferit: în Moldova, tulpan — 100 galbeni — boi — car — capră — topor — cuţit aruncat după gîşte (sau tulpan — 100 galbeni — boi — car — capră — 2 raţe — curea — bani daţi brudarului); boi — car — capră — gînsac — pungă; vacă — capră — curcă — gîscă — raţă — găină — cîrjă. În Transilvania: bani — cal — vacă — porc — gîscă — piatră tocită aruncată în fîntînă; boi — car — topor — gresie aruncată după gîşte.
Episodul cu ghicirea vîrstei diavolului (zmeului) prin stratagemă este atestat sporadic în Banat şi nordul Moldovei în 3 variante.
Din catalogul Thompson (ed. 1961) se vede că tipul 1415 este răspîndit peste tot în Europa, apoi în Asia sud-estică, iar sporadic prin Africa şi America, în timp ce tipul 812 este atestat numai în Europa.

BÎRNUŞCA

O fost on uom ş-avę o mii d'e stupk'i — ştiţ dumn'eavǫstă śe-i aśeia stupk'i — avea o mii d'i stupk'i. Ş-în fiicar'e stup, avę zęśe mii d'e albin'e. Şî fiicare albină avea numele ii. Ş-în fiicare sară, uomu le număra, şî şt'ię că o vin'it tăt'e acasă, uori nu [1]).

Şî într-o sară s-o-ntîmplat aşa câ-o albină cu numel'i Bîrnuşca n-o vin'it.

Avę on fiśor, ş-o spus:

— Măi — dzîśi — śi: nu-i bin'e, câ — dzîśi — o alğină n-o vin'it asară acas ! — trębi sâ şt'iţ câ atîta albină-ş-şi-atî ta... ięra śeva [2]) sâ şt'ii fiişt'icari cu numili ii şî fiicar'e cîn o vin'it ! — Şî aśęi cu numili Bîrnuşa, n-o vin'it ! Dacâ n-o vin'it:

— Măi, trebe sâ n'i duśin s-o cătăm !

Sâ duc ii ş-o cată un, o dzî, u cată doauă, o cată o stamînâ, o cată doauă stămîn'i, sâ duc ii ş-o cată, o găsăsc la un uom d'ipart'i, d'ipart'i [3]), o găsăsc — uomu o pusęsă la ğiug c-om biul; şî ara cu dînsa !

S-o dus acolo, l-o găsît, acolo s-o sfăd'it cu uomu [4]), câ cum d'e-o prins Bîrnuşca lui şî i-o pus-o ğiug şî, albina lu şî i-o pus-o la ğiug, ş-aşă. Apăi s-o-mpăcat cu uomu, i-o dat či i-o dat acolo, paral'e păntru albğină, o loat albg'ina şî o ădus-o acas. Či folos c-o ădus-o, albg'ina ira strîcată dupa cap, d'i ğiug !...

Şî dacă ira strîcată dupa cap, či sâ facâ, śi sâ-i pună? S-o dus pe la dofturi, la feliuriţ d'i duofturi, nu ştię śi sâ-i

[1]) Pov. subliniază, cu dreapta. [2]) Pov. subliniază, cu dreapta. [3]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [4]) Pov. bate cu dreapta în masă.

puii. O-nvăţat un um, c-sâ-i puie sîmburi d'i nucâ [5]) ş-acolo dupa cap; cu sîmburi d'i nucâ s-ar tămădui!

S-o dat iel şî o uns-o cu sînburi d'i nucă ş-fost acolo dupa cap, śi sâ vedzi, a doaua dzî, prind'e-a cręşt'e-on nuc acol dupa cap la albğină!

Şî cr'ęşt'e nucu aśela, tot pi śi dzî męri, tot sâ făśę mai mar'e, mai mar'e nucu, ş-s fasé mar'e, mar'e, mar'e...

La vo cît'iva săptămîn'i, nucu înflor'ęşt'e şî faśe nuś! Da śi nuś mar'i faśę, aşę ca oauăl'e-s nuśil'i d'i mar'e, vin'ę n'işt'i śoară şî l'e mînca!

Nǫ amu ii śi sâ facâ, câ cu nuśili ięra tar'e bun'e, şî sâ dă iel cu fiśoru ş-tot ięu pămînt, acol d'intr-un uogor ş-tot zvîrl acolo în nuc [6]) sâ fugăr'ească śoar'l'e. Şi-atîta pămînt o zvîrl'it acolo, pînâ ş-o prins om pămînt acolo, pi nuc tăt s-o făcut acolo tăt um pămînt! S-o făcut acolo un şes [7]) minunat!

Nǫ, ta-su ięra um car'e iera agricultuor', şî:

Śe: — Vai, mă — śi — śi pămînt mîndru-ăcolo!

O pus o scară lungă şî s-or suit acolo pi scară col ş-o văzut pămîntu aśela aşę mîndru d'easupra...

— Mă, ista pămînt ar śi bun d'i arat! — Şt'i, da iera după cap la Bîrnuşca aśię, la albg'ină.

După aśęia, s-o dat i-ntr-o dzî şî u pus scara acolo şî s-o suit ii acolo, ş-o tras boii acolo, şi scară în sus [8]), ş-o tras plugu acolo, s-o dat şi-o arat tăt, tăt pămîntu aśela!

L-o arat acolu, că de-amu ar'e-acol pămînt...

După aśęia, o sămănat grîu, s-o făcut on grîu frumuos acolo, cît a śi lumea!

Vădzîn iei câ s-o făcut aşa un grîu frumuos, cîn o vădzut, că-i şî cuopt, s-o pregăt'it, sâ margă sâ-l sęśer'e. O tśitśit iel acolu vo doauădzăj d'i uamen'i [9]), ş-o mărs acolo, s-o suit sâ sęśere. Fiśoru o mărs înăint'i acolo, s-o suit pi scară, şî ięra cu sęśera-m mînă, ş-o zvîrlit — cîn s-o suit acolo, d'easupra,

[5]) Pov. subliniază, cu dreapta. [6]) Pov. schiţează asvîrlirea în sus, cu dreapta. [7]) Pov. ridică dreapta în sus. [8]) Pov. ridică dreapta în sus. [9]) Pov. subliniază, cu dreapta.

ia un iepur'e. Cîn o vădzut iepur'li aśela — o zvîrlit cu sęśera dupa dînsu!

Cîn o zvîrlit [10] cu sęśera-n dînsu, s-o-mplîntat vîrvu la sęśeri în cuadă la iepur'e! Ieprili to s-o-nvîrtit roată, roată, roată, roată, roată [11]), pînă s-o seśerat holda tătă!...

Nǫ oaminii, n-o ăvut d'i seśerat mn'icâ, numa tot o l'ęgat! O l'ęgat, colu sus, holda śęia tătă frumuos, pi urmă o coborît-o d'i-acolo, o-mblăt'it-o, şî o pus-o îm saś, ş-o dusâ la moară s-o maśine. S-o dus — iera mai mult'i muori acolo — şî tǫt'e muor'l'e iera prinse. Iera um moraŕ, cu barba roşă, mai în capu satului d'e-o part'e, da aśela iera uom hicl'ean! Śin'i m'ęr'ę la dînsu, trebîię sâ-i spuie-o pov'ęsti, da sâ-i spuie o poveste care sâ n-o şt'i iel, sâ n-o fi audzît iel niśodatâ.

Fiśoru o mărs acolu cu caru cu buoi — la śęl'e muori ięra tăt'e prinsă muoril'e — la aśela nu iera prinsă moara. Să margă şî s-facâ bin'e sâ-i maśin'i. O-s că i-a măśina dacă i-ar spun'e-o pov'ęste!

Şî iel śi sâ facâ? Sâ dă şi-i spun'i pov'ęstea asta — câ i-o spus câ sâ-i spuie-o pov'ęsti n'eaudzîtă şî n'ivadzută! Aşę iera vorba śeia sâ... o puov'ęsti n'eaudzîtă ş-n'evadzută. I-o spus puov'ęstea aiastă.

Dzîśi: — Io t'i, uit'i, ţ-oi spun'e tăt śi, śi-am paţît noi! Şî i-o spus că — dzîśe — măcar śi povęst'i tăt îz da sâ spui, tot asta o ştiu [12]). Şî dacă nu-o şt'ię, da iel čę cu-o şt'ii. —

Dzîčė:

— Asta o şt'iu!

Ş-cînd i-o spus povęstea asta d'e, cu Bîrnuşca, asta n-o audzîsă!

Şî i-o măśinat, şî dupa śe i-o măśinat, nu i-u luat vamă n'imică, c-aşę i-o fost vorba lui [13]), câ dacâ i-a spun'e-o povęste n'eaudzîtă şî n'evadzută, nu ia vama n'imicâ. I-o măśinat grîu frumuos şî s-o dus cu grîu acasă şî s-o terminat!

[10]) Pov. aruncă, cu dreapta. [11]) Pov. schiţează cercuri, cu arătătorul drept. [12]) Pov. subliniază, cu dreapta. [13]) Pov. subliniază, cu dreapta.

Inf. George Spînu; Dorna Cîndreni, r. Vatra-Dornei; *culeg.* Al.A.—O.B.; la 27.III.1953; *transc.* Al.A.; *durata:* 6′ 30″; A.I.F., i. 13 183.

» D'i la tata, drept ! De mult n-am spus-o. »

Această poveste mincinoasă este atestată în toate provinciile în 23 variante. De cele mai multe ori, povestea apare îmbinată cu alte subtipuri ale întrecerii în minciuni. Schullerus, la nr. 1921*, citează 7 variante, iar la nr. 1920 A 6 variante.

Basme nuvelistice

BOGATU ȘI SĂRACU

Iera un uom lacom după-avere în lumea asta, cu tătu că iel avę d'estulă, d'e put'ę trăi, da nu-i mulțămę irima pănă-i umę, c-așa iera zănatu lui. Şi şi lui i-o părut rău ş-o is că pleacă-n lume să-ş afle un uom care să-i spuie că če-ar fi ačęę pă iel d'e iel nu să mulțămeşt'e cu cît are? Şi-ş află un uom care-i spun'e, l-întreabă:

— Ai — zîče — iacă če și iacă če, d'e tît'ę zîlele, ai pîn'e d'e tît'e zîlele? Şî ai an'imale, şî ai bucat'e?

— Am — zîče — iaca če şî iacă cum — ş-avę. — Da — zîče — mie-m parę rău pă min'e că nu poş fi bucuros ničiodată, că am d'estul — iče — şî văd pă alţî sărači, şi cîntă, şi îş petrecu. Io nu poş pănă-i lumę — iče — că tătu îm plînğe inima.

— Treabă să mei — iče — să-s cumperi o cămęşă d'i la un uom care li-i afla mulţumit — iče — cu-avęrę.

Şî če să facă uomu? Pleacă înapoi cătă casă şi ved'e um bg'etu čerčetor' d'e-ăsta care n-avę numa k'iar sîngura cămęşă [1]) pă iel, tiin l'ęmn'e la un uom în ogradă; fluierînd şi d'escîntînd aşę — cum zîčem noi — şî petrecîndu-şi.

— Măi, d-apoi če voie bună ai tu-aşę?

— D-apîi d'i če să fiu supăratu?

— D-apă ai tu če-s trabă, mă?

— Am! C-asară am fo la grajd la o muiere şi i-am rîn'it şî mi-o da d'e čină. Amu, teu lęmn'e-ači şi ard'e cuptoriu [2]) mint'ęnaş şi coače pîn'ea şi io mînc mai naint'e d'in ię. Pă sară, iară mai rîn'esc la oarečin'e în tarę grajd şî îm dă d'e čină.

[1]) Pov. ridică arătătorul drept. [2]) Pov. arată la stînga, cu stînga.

« Uită ! — să socot'ęşt'e iel — aiesta n-are n'imică şi iel îi mulţămit, şi cîntă şi d'e, îş petreče în lumea asta, şi io cu-a-verile nu-m pot ! [3]) Vai, săracu d'e min'e, d-apă če-i în min'e oare ? »

— Măi — zîče — cămęşa asta nu mi-o vinz tu mie? C-o cumpăr d'e la t'in'e.

— Dac-aj ma avę una — zîče — ţ-aj vind'e, că n-am bai d'e dǫuă — zîče — să port dǫuă după min'e, da — iče — n-am numa asta !

Ş-apoi nu i-o vîndu. Şi vin'i cătă casă şi iel cu-o in'imă mai moale şi mai molcomită. Şi d'e-acolę înant'ę, îi mai vin'ę îm fire-apoi şi avę şi iel bucurie, că: « Dacă săracu-ačela put'ę trii, da io [4]) cum nu poş trăi să am şi io om pic d'e voie bună ? »

Şi cu-atita s-o-ntărminat.

Inf. Buha Gheorghe; Cresuia—Beiuş; *culeg.* O.B.—D.T. în sept. 1961; *transc.* O.B.; *durata:* 1' 30"; A.I.F., mg 1913 c.

Nu-şi aminteşte de la cine o ştie, « pǫt'e c-am auzît scris, čet'in-o čin'eva. ».
S-a întîmplat aşa? « D-apîi če şt'iu io? S-ar potrivi, da dacă n-am văzut. »

Se cunosc numai 2 variante, una din sudul Ardealului, alta nelocalizată, în care săracul fericit nu are nici o cămaşă. Schullerus, la nr. 949*, citează o variantă (la Thompson, *Types*, omisă).

[3]) Pov. îşi ciocneşte palmele. [4]) Pov. subliniază, cu mîinile.

PATRU ȚIN PE OPT

O-s că iera um boier′, ș-avea acolo cît′iva sut′e d′e lucrători pe moșiia lui. Ș-o dzîs acolo iẹl cătră lucrătorii aśeia, cătră tăț, dzîśe:

— Măi — dzîśe — care mn′i-a spun′e mn′ie: patru țîn pi opt, șî opt nu pot țîn′ẹ pi patru?

Șî n-o putut sâ spui n′ime, lucru-aśela. Zîśe:

— La cari d′i-a spun′e mn′ie că śe-i aśeia: patru țîn pi uopt, șî uopt nu-l pot țîn′ea pi patru — zîśe — i dau jumătat′e pămîntu mieu. — Jumătat′e-avere ačẹ boieriu.

Șî n-o știut n′ime sâ spuie. On uom, iera un uom sărman, — avẹ o fet′ișoară așă d′e 15—16 an′i șî cumint′i tare — o mărs acasă ș-o spus sara cătră fimẹii șî cătră copilă, că če:

— Vai d′e min′e! — zîśe. — N′i-o dat boierașu — boieriu iera tînăr, iera fiśor n′ensurat — zîśe — mn′i-a da jumătat′e av′erea boiẹriu dacă aș put′ẹ spun′e, aș śi putut spune, șî n-o putut spun′e n′ime.

Fet′ișoara o zîs:

— Vai d′e min′i, tată! D-apăi atîta lucru n-ai putut dumn′iata să spui?

— D-apă śe-i?

— D-apă — zîśe — uit-t′e: în patru lun′i d′i vară sâ faśe tăt, tăt′i śẹlea, șî alt′e opt lun′i care nu sâ faśe n′imn′ic — zîśe — aśele — zîśe — patru, țîn pi uopt, șî uopt nu pot țîn′ẹ pi patru!

— Așă-i?

— Așă!

Mẹre uomu d′imn′iața iară la lucru acolo ca cum merğea în fiicare zî d′e-obiśei, șî spuni la boieraș:

— Cuconașule! — zîče. — T'e ții dumn'eta d'e cuvînt, dai jumătat'e av'ere să-ț spun śe-i aśeia: patru țîn pi uopt, şî uopt nu pot țîn'ę pi patru?

— Cum sâ nu![1]) — zîče. — Doară la min'e cuvîntu-i cuvînt!

— Nǫ — zîśe — uiti-t'e: patru țîn pi uopt — zîśe-s patru lun'i d'i vară care sâ fac tăt'e bunătățîle, şî uopt lun'i nu sâ faśe n'imic. Ș-așęle patru lun'i, ai mîncare pi-aśele uopt. Țîn patru pi uopt, patru țîn pi uopt, ș-opt nu pot țîn'ę pi patru, c-aśele uopt nu sâ faśi n'imic!

Iče:

— Așă ięste! Da sâ-n spui tu śin'i ț-o spus ții tu asta? C-asta n-o șt'i tu! Śin'i ț-o spus tu ții asta?

O dat în stînga, o dat în driapta...

— Dacă nu-m spui — o dat odată sâ nu spuię — dacă nu spui — zîče — ț stă capu un'e-s stă piśoar'le!

S-o spărięt, ș-o spus, dzîśe:

— Am o copk'ilă — ș-o spus — așă, așă.

— Dacă-i copk'ila așa — iel o luat așa un tort, un fus cu tortu pi dînsu, ști, cu tortu pi dînsu, şî i l-o dat [2]) la om — zîśe. — Dacă-i fata ta așa cumint'e, copk'ila ta așa cumint'e, să-m facă mie on rînd d'i straie, o cămęșă [3]), o părę d'e izmęn'e, să-m facă mn'ii de-aiśea un rînd d'i straie, şî să-m îmbraśe curt'ea tătă cu, acolu casa, să i-o-mbraśe tătă cu, d'in fusu-aista [4]).

O dus fusu acolo la fată, zîśe:

— Na, amu mn'i-am făcu d'i lucru, măi copk'ilă! Uit'i ș-așă, ș-așă, dacă nu, i rău!

— Ba! — zîśe. — Fac ieu, tată! — zîśe. — N-ai grijă!

Odată sâ dă şî deapănă [5]), faśe-on ğem d'i pi fusu-aśela, şî-i dă fusu tătîn'i-so, o spus așă că — șt'iț śe-i asta fus — şî dă fusu, zîśe:

— Tată! — zîśe: — Du-t'e cu-aista la boieraș şî-i spun'e-așa: să-m facă mie vătale [6]), să-m facă stative [6]), să-m facă

[1]) Pov. tresare. [2]) Pov. întinde înainte dreapta. [3]) Pov. subliniază, cu dreapta. [4]) Pov. subliniază, cu dreapta. [5]) Pov. schițează depănarea, cu dreapta. [6]) Pov. enumeră, cu dreapta.

suveică[6]), să-m facă țăźi[6]), să-m facă tăt či tr'ebe — zîśe — la, la materi-asta, sâ am cu śe sâ lucru, câ io n-am cu śe lucra, șî îi fac.

Îi dă fusu, ię boieriu fusu — ca cum aș lua șî io spițu iesta — sâ încriastă[7]) puțîn ca cît îi lăsat aiśea șpițu șî i-l dă:

— Na ! — zîče .— Ęstea-s vătalile, ęstea stat'ivele, ęstea-s călcătoriu, ęstea-s spata, ęstea-s tăt či tr'ebe la, sâ facă.

Ię i-o făcut pi cîrliguțu aśela, ia s-o dat, i-o făcut așă um fel d'e cămęșă, ș-on fel d'e izmene, ca cum sâ faśi sacu d'i pęșt'i plocău śel d'e peșt'i, șt'i, așă rar[8]), șt'i, că n-avę d'i un'i sâ facă mai mult — l-o făcut așa rar, o făcut o cămęșă, o părę d'e izmen'e, ș-o lăsat, o bucățîcâ-o lăsat, ca să puie la un cui șî s-o-mvîrtă așă ruată[9]), sâ-i îmbrače șî casa.

Șî bun ! I-o dus. Uiti-t'i, i-o făcut straile aśelea șî i le-o dus tata. O dzîs, zîśe:

— Cumint'e copk'ila ta — zîśe. — Să-i spui la copk'ilă să vii la min'e-amu. Șî sâ vie-așă: n'iș călare, n'iș pe ğios, n'iș pi drum, n'iș pe șanț[10]). Nu vii n'iș pi șanț, n'iș pi drum, n'iș călare, n'iș pi ğios, șî să-m aducă plocon: îm mînă sâ-m aducă plocon, în mîna dreaptă sâ-m aducă plocon, șî să nu-m aducă.

Șî s-o dus șî i-o spus la copk'ilă, zîśe:

— Da, i-oi faśe, tată. N-ai grijă.

Sâ dă ię șî avę într-o cușcă, într-o colivie, șt'i, av'ę o vrabie. Ię vrabia aśeia îm mînă, în mîna dreaptă[11]), șî să suie călare pe on cîne, nu mer'ea călare, niș pi ğios, sui colea pi cîne șî mere pe marjina, marjina drumului: n'iș nu mere pi drum, niș nu mere pi șanț. Pi marjina drumului[12]), șî mere pîn la boier'. Șî cîn ağiunğe la dînsu, înt'ind'e ploconu, sâ-i dęie ploconu. Cîn i-o-nt'ins ploconu[13]), pasărea o zburat. Șî niź n-o fos plocon, n'ij... Așa că, o văzut-o că-i așă cumint'e, nu i-o dat, nu i-o dat av'erea, da o luat-o d'i soțîie. Zîśe:

— Av'ere nu-z dau — zîśe — t'i ięu d'i soțîie.

[7]) Pov. arată pe portțigaret încrestarea. [8]) Pov. subliniază, cu mîinile. [9]) Pov. schițează larg rotirea, cu dreapta. [10]) Pov. subliniază, cu dreapta. [11]) Pov. arată apucarea, cu dreapta. [12]) Pov. întărește precizarea, cu dreapta. [13]) Pov. schițează oferirea, cu dreapta.

— Ai bin'e.

O luat-o d'e soţiie, copila iera frumuşîcâ, iel fiśor. Nọ o luat-o, o făcut nuntă. Da i-o dat un fel d'e poruncă aşă: că ię să nu s-amestiči n'imic în lucru lui absălut! Ię să-ş facă lucrur'li d'i gospodării, a casii, a fimęii, da în lucrur'li lui sâ nu s-amestiś, Doamn'i fer'ęşt'e! Ş-aşa o făcut hotărîre, că dacă nu, nu trăies laolaltă. Şî s-o-mvoit aşă.

Apăi boięriu, cum iera treaba lui, să duśę cam, cam în fiicare dzî, s-duśę aco la ţarină, la lucrători. Ş-odată s-o fos dus n'işt'e uamen'i la moară, on uom o mărs cu caru cu boi la moară, şî on uom o mărs cu-o iapă a făta la moară, la măśinat. Dac-o mărs acolo, o stat iei aco la măśinat aşă. O ieşît uomu śel cu caru afară, care iera cu caru cu boii, şî iera um mîndzuc, fătasă iapa omului śela — unu o fos cu iapa a făta — fătasă iapa şî sâ dusęsă mînzu su caru omului. Sâ duśe omu śel cu caru, iśe:

— Vaai! Mulţămăs lu Dumnezău sfîntu că mn'i-o fătat caru şî mn'ie om mîndzuc!

Śel cu iapa zîśe:

— Apă nu ţ-o fătat caru tău, că mn'i-o fătat iapa m'ęa! — če:

— Dac-a śi, ar śi fătat iapa ta, ar śi mărs su iapa ta [14]), n-ar śi su caru mn'eu! Ba că mn'i-o făta caru.

Sâ dau iei aco la śeartă, sâ sfăd'esc iei acolo, nu-ş śe, că-i mînzu ii a lui, că-i d'i su caru lui, śela că i-o fătat iapa lui, şî-i mînzu a lui! Sâ dau la śeartă.

— Nọ hai la ğiud'icată!

Ğiudicător' iera boięriu ačela iera sî ğiudicator', ca un fel, ca fel d'e primar'. Hai, câ mărg la jud'icător'. Sâ duc la jud'icător', mărg acolo. Iel nu iera, că boięriu nu iera acas, iera numa cucoana — copila aśeia śi-o luase iel în căsătorii. Şî i povestea iei acolo.

— Câ nu-i duomnu acasă! Nu-i acasă. Da śe vi-i bun? Če:

[14]) Pov. arată înainte, cu dreapta.

— Vai d'e min'e — śe uit'i, i-așă, ș-așă ! — prind'e-a spun uomu śel cu iapa, śi pacat o dat piste dînsu.

— Uit'i, sâ țîne uomu ăsta ! Mn'i-o fătat iapa, și uomu zîśi că i-o făta caru lui [15]), și d'e-aśęlea ca aśęlea.

Zîśe, ię zîśe:

— Măi uamen'i bun'i ! — zîči — și după śe vă duśeț la muară și după śe vă duśeț înăpoi la muară, ieșîț în drum. Și unu fačeț pe drum în sus, și unu pi drum în juos. Unu fače cu caru pe drum în sus, și unu cu iapa pe drum în juos. Și dac s-a duśe mîndzu dupa car, a carulu-i mîndzu ! Și dac s-a duśi după iapă, i-a iępii mîndzu.

S-o dus ii așă ș-o făcut aşę. Şî, d'e bunâ samă că mîndzu cîn o ieșît, s-o dus după iapă, nu s-o duz după car, și o rămas uomu aśela cu mînzu, c-o fost a lui, o rămas aşę !

Sara vin'e boieriu d'i la țarină, d'e-acol d'e un'e iera dus, vin'e și îi spun'e ię, zîče:

— Vai ! Că n-ai fost acasă, că — zîśe — rîd'eai, Doamn'e feręșt'e — dzîśi — śe-ai śi rîs, d'i śe, śi-o viǹit, śe-ntîmplare !

— Da śi-o fost?

— Da iga cum o vin'it doi uamen'i ș-o spus: unu câ i-o făta caru, și unu că i-o făta iapa, și unu că i-o făta caru lui, ș-aşę.

— Şî tu śe-ai făcut?

Śe:

— Uit'e če-am făcut ! Śi-am zîs să ducă napoi la muară și sâ iasă aşę în drum, și sâ vadă: dac s-a duśe mînzu după car, i-a caru, și dac s-a duśe după iapă, i-a iępii și — dzîśe — s-o dus, și — zîśe — s-o dus mînzu după iapă, o fost a iępii doară !

— A, a, a ! — zîśe. — T'e-ai mestecat în lucrur'le męle? Ș-așă? Nu mai trăim altu laolaltă. Nu mai trăim — zîśe— z dau jumătat'e averea, da laolaltă, noi nu mai trăim.

Ia zîčę:

— Nu-m trăbă av'ere, nu-m trebe n'imn'icâ — zîče — ieu av'ere nu-ț ięu n'imn'ică, mie-m să-m dai śe mn'i-i drag [16])

[15]) Pov. subliniază, cu stînga. [16]) Pov. subliniază, cu stînga.

mn'ie aiś la casa asta, śe mn'i-i mai drag la casa asta, să-m dai.

Iel s-o gîndit că: śe-i...

— Cît oi putéa io duśe-m brață, śe mn'i-o fi mai drag și cît oi put'ę duśe îm brață, atîta să-m dai. Nu-m trăbă mn'ie avęrea.

No, s-o gîn'it iel că śe, și cît poat'i ię sâ ducă îm brață, și i-a śi mai drag?

— Da! zîs și făcut!

Zîśe:

— Uit'i — ai sâ-m dai on rădvan cu patru cai, și śe mn'i-a śi mn'ii mai drag mn'i la casă, atîta numa să-m dai! Cît oi put'ea io lua îm brață!

A doa zî d'imin'eața, porunśeșt'e boieriu și, la om vizătiu acolo, și pun'e patru cai la rădvan, vin'e rădvanu d'inăint'ea uși! Ięse și iel s-o pitreacă. Iese-acolo și acolo cîn, śi sâ facă? Cîn sâ sui colo îm rădvan, tot 'o ast'eptat iel ca sâ-ș ięi śi-i mai drag. Și śe ș-a lua? Ię, n'imică vorbă, îl ię ię îm brață pi dînsu și sâ sui în rădvan, și strigă cătă vizătiu sâ mâii. Și o mînat o bucată, s-o dus, s-o dus o bucată. Iče:

— Da un'e n'e duśem noi?

— Pă — iče — mă duc și io pe lume! — o dzîs ię. — Mă duc și io pe lume, un'e-oi put'ę trăi.

— D-apăi io un'e mă duc?

— Pă — dzîśe — io — dzîśe — doară așă mn'i-o fos vorba câ sâ-m ięu śe mi-i mai drag! Și tu mn'i-ai fos mai drag la casa aśeia și mn'i-am luat či-o fos mai drag, și mă duc!

— Ăoo! Pă — iśe — ieș mai cumint'e! Tot ieș mai cumint'e tu decî min'e. Haî înăpoi.

Inf. Spînu Gheorghe; Dorna Cândreni, r. V. Dornei; *culeg.* Al.A.—O.B.; *transc.* O.B., 27.III.1953; *durata:* 12' 15"; A.I.F., i. 13189.

Basmul este unul dintre cele mai răspîndite în toate provinciile, atestat în 60 variante. Conflictul inițial diferă, predominînd antagonismul sărac-bogat. În majoritatea variantelor, se pun cîte 3 întrebări (rar

mai puţine) care variază, mai frecvente fiind primele şase: 1) ce e mai gras; 2) mai iute; 3) bun; 4) dulce; 5) moale; 6) ce zboară fără aripi; 7) ce mănîncă, fuge şi fură ca lupul; 8) ce se aude departe; 9) ce e scump şi rar; 10) ce e mai tare; 11) ce e mai frumos; 12) cît e de la cer la pămînt. Bogatul răspunde: 1) porcul (berbecii, boii) lui; 2) armăsarul lui (calul lui, fulgerul, iepurele); 3) judecata boierului; 4) mierea (dulceţurile lui); 5) patul cu perne (dricalele, puful); 6) piatra; 9) banul; 10) taurul lui; 11) apa din fîntîna lui. Fata săracului răspunde (prin tatăl său): 1) pămîntul; 2) gîndul (soarele, iepurele sau vîntul); 3) D-zeu; 4) pămîntul (somnul, graiul omenesc sau laptele mamei); 5) palma la căpătîi; 6) zăpada; 7) omul între 20—30 ani; 8) tunetul şi minciuna; 9) tinereţea; 10) furnica; 11) soarele; 12) cît e de la pămînt la cer.
În variantele subtipului nostru, pe lîngă proba de a face pînza cerută dintr-un fus cu tort, se mai cere fetei să clocească ouă fierte să scoată pui (fata seamănă sămînţă fiartă ca să arate imposibilitatea); să facă ciorbă şi friptură din piatră sau să o jupoaie şi chiar să-i aducă pielea uscată (fata cere să-i junghie piatra), să petecească o oală (fata care să i-o întoarcă pe dos) şi — într-o variantă — să scoată toată apa dintr-un lac (fata îi trimite cîlţi să obstrueze rîurile care curgeau în lac). Întrebarea din varianta noastră — 4 ţin pe 8 — nu mai apare în celelalte; de asemenea, rezolvarea sarcinii de ţesut e continuată numai în varianta noastră de simularea confecţionării pe fus a pieselor războiului de către boier şi a confecţionării în miniatură a costumului de către fată. Unele variante sînt incomplete, conţinînd fie numai episodul pînă la căsătorie, fie numai episodul cu judecata (localizat uneori la Mateiaş Crai).
Schullerus, la nr. 875, citează 15+1 variante. Jan de Vries, în studiul monografic *Die Märchen von Klugen Rätsellösern*, Helsinki, 1928 (F.F.C. nr. 73) — în care a utilizat şi 4 variante româneşti — conchide că acest tip este o creaţie europeană care are însă la bază motive orientale. Cearta iniţială dintre sărac şi bogat se găseşte numai în Europa răsăriteană. Întrebarea din varianta noastră — 4 ţin pe 8 — nu apare în variantele studiate de Vries.

COPILUL ORFAN

A fost odată pă timpurli vek'i un copil, care n-avea nij mamă, nij tată. Într-una din zile, iel, după če să făcuse-aşa la zeče doisprezeče ani, şi-a lua drumu şi-a plecat să-şi caute un stăpîn. A mers, a mers, a mers pînă-a găsit într-un sat un om bunişor, un propietar şi l-a băgat argat pe băiat. L-a tomit, cu anu.

Aşa !

— Măi băiete — ziče — dacă stai la mine-un an dă zile, iu-z dau trei galbeni. Asta-i leafa ta, anuăsta, trei galbeni.

— Bun !

Băiatu-a sfîrşit un an dă zile. Cînd s-a-mplinit anu, a luat galbenii dă la stăpîn ş-a plecat. După če-a plecat iel cu galbenii, mergîndă pă drum, în buzunar, soseşte-un unk'iaş pîn pădure, p-o cărare.

«BĂIATU ŞI TURCU»

Pă timpur'li vek'i a fost odată într-un sat un băiat, care iel n-avea nij mamă, niş tată. Če s-a hotărît băiatu ?

« Če să mai pierz io timpu p-ači pîn satu nostru ? »

Munčea, cîn la unu, cîn la altu, fără nimic numa dă pomană.

A plecat băiatu într-o bună zi din sat şi s-a dus. A merz mai diparte, pînă-a găsit în al sat un om, care s-a-nţeles cu iel să servească la iel un an di zili. Gata ! S-a-nţeles ca-n termenu-ăsta di-un an di zile, uomu să-i dea mîncare şi-mbrăcăminte şi trei galbeni.

După če-a-mplinit băiatu anu, uomu i-a dat tot če-a vorbit cu iel, şi-a lua şi galbinii şi-a plecat. Mergîndă iel pă drum, cu galbinii, plecase să-şi caute al stăpîn. A mers, a mers, p-o potecă pîntr-o pădure,

— Bună ziua, moşule ! — unkiaşu nu i-a da nič un răspuns.

— Măi moşule — ziče — io ţ-am dat bună ziua dumitale — ziče — dumneata nu îm dai nič-un răspuns, nu-m mulţumeşti? Ziče: — La mine vorba ie scumpă. Io dacă spui o vorbă la čineva, trebe să-m dea un galben.

— Ia spune-m mie o vorbă, să-z dau io un galben.

— Bun !

Băiatu scoate galbenu, i-l dă unk'iaşului. Če:

— Cîte zile-i avea tu, vita ta pă mîna altuia să n-o dai.

A mai mers, a mai mers împreună băeatu.

— Măi moşule — ziče — ia mai spune-m înc-o vorbă, să-z mai dau un galben. Ziče: — Cîte zile-i avea tu, nevasta pă credinţă să n-o iei.

Aşa ! Hai nainte. Băeatu mai avea numa un galben.

— Ia mai spune, mă moşule — ziče — încă o vorbă şi-z dau şi galbenu-ăsta şi termin cu iei.

— Cîte zile-i avea tu, sicretu tău să nu ţi-l ştie niminea.

găseşte, să-ntîlneşte c-un unk'iaş, bătrîn.

— Bună ziua, moşule !

Unk'iaşu în loc să-i mulţumească, n-a zis nimic, a tăcut din gură. Băiatu a mai mers oleacă cu iel. Să cam supărase băiatu.

— Măi moşule — ziče. — Io ţi-am da bună ziua şi dumneata nij nu mi-ai mulţumit, nij nimic: če-i cu asta?

— M ! Păi, măi băiete — ziče — oite če ie! Io nu pos să spui la nimenea niči-o vorbă değeaba. Io dacă spui la čineva o vorbă, trebuie să-m dea čineva, uomu-ăla, un galben mie. Če: — Ia spune-m dumneata mie o vorbă — ziče — ca să-z dau şi io un galben.

— Gata ! Imediat ! Cîte zile i-avea tu — ziče — nevasta pă credinţă să n-o iei !

Gata ! Numadecît băiatu-a scos galbenu dim buzunar şi i l-a dat unk'iaşului. Mai merğe če mai merğe băiatu în urma unk'iaşului şi-l -untreabă:

— Ia mai spune, mă moşule-o vorbă — ziče — că-mai dau un galben.

Gata !

— Bun !

A termenat băeatu cu galbenii. Şi după če-a termenat cu galbenii, če să facă iel?

« Încătro s-o iau, încătro să mai mă ducu? » — că bani nu mai avea, trebuia să să bağe iar argat.

Pă timpur'l-elea, noi ieram supuş turčilor. În ţară la noi, venea din cînd în cînd cîte un agiotant turčes, di controla ţara. Aşa că pi timpu-ăsta iera timpu verii. Băeatu mergîndă p-acolo pîm pădure, a dat peste-un lac, îm pădure şî če să vezi? Un turc dintr-ăştia care venia, un agiotant d-ăştia, venia din Turčia la noi, să dăduse jos după cal, luase şaua după cal, calu păştea iarbă, una alta, şi iel să scălda în lac. Ei ! Băiatu ca-un băeat, a mers pă potecă. Dă peste

— Cîte zile-i avea tu — ziče — vita ta pă mîna altuia să n-o dai !

Mai scuate băiatu înc-un galben, a mai rămas cu unu. Mai merğe niţiel:

— Ia mai spune-m — ziče — măi moşule, čeva, că mai am un galben şi ţi-l dau şi p-ăsta.

Gata !

— Cîte zile-i avea tu — ziče — sicretu tău să nu ţî-l ştie nime !

Scuate şi-al treilea galben şi pleacă băiatu-ntr-o parte şi moşu în alta. A rămas fără niči-un galben.

Tot mergîndă băiatu pîm pădure, dă d-un lac mare, o apă frumuasă. Pă timpuăla, pă la noi păn ţară, veneau turčii. Togmai acolo la lacu-ăla sosise-un turc, luase şeaua du pă cal, îj dăduse tot če avusese iel pă cal, calu păştea iarbă, şi hainele lui iera tuate grămadă-acolo. Şi turcu să băgase-n lac că să să spele, să facă baie. Băiatu, mititel, şti, iel turcu nu l-a observat cîn s-a apropiat dă calabalîcu lui acolo. Numadecît băiatu să-m-

calabalîcu turcului acolo. Să sučește, să-mvîrtește, nu știu če, a pus mîna pă la șa — turcu n-a observat — a da băeatu de un revorver d-ălea turčeș mari. Cînd a pus mîna pă revorvel, iel n-a știut să umble, cum o h'i okit iel, cum a umblat, cînd a tras de revorvel, a luat fuoc, și dreptu-n capu turcului s-a dus. Pooc! Ăla a-nčeput a orăcăi de doă trei ori, s-a scăpat în apă, s-a necat. Če să facă băeatu? Če s-a gîndit iel? A pus șaua numadecît pă cal, a pus tot calabalîcu pă cal ș-a-ncălicat seara ș-a plecat, și mînă, și mînă, și mînă. Cînd a sosit înapoi la stăpînu lui, care l-avusese. Hainele turčeș calabalîc, tot — a avut și bani turcu, bani dă aur mulți — le-a luat și le-a pitit, di n-a da nimini di iele, pîn s-a făcu iel mare, și banii, și șaua și revorvel. Ia calu, iapa, a băgat-o în grajd. Dimineața, cînd s-a sculat stăpînu care l-avusese iel înainte, cîn să duče la grajd, găsește băeatu dormindă și calu lega la iesli.

— Če cu tine, mă?

vîrtește[1]), să sučește dă lîngă calabalîc și dă di-um pistol. Pune mîna pă pistol, îl sučește, îl îmvîrtește, și cînd ok'ește-oleacă, pooc![2]) cu pistolu, taman în capu turcului, l-a uok'it în cap și l-a lăsa mort, în lac acolo. Če să facă băiatu acuma? Ce să dreagă? Numadecît s-a dus și-a prins calu, l-a traz lîngă iel acolea, a pus șaua pă iel cum a putut iel, a-njg'ebat acolo tot če-avea, — bani mulți a avut turcu — i-a pus pă cal cu totu, și l-a-ncătărăma pă cal, și-a sta pînă să să-nser'eze. Če s-a tot gîndit iel[3]), če s-a tot sučit iel?

« Încătro s-o iau cu calu?. . . Mă duc îndără la uomu care-am plecat, la stăpînu care l-am avut. »

Gata! S-a dus p-întuneric acolo, a intrat în curtea uomului care slujise la iel, îl cunoștea cîinii, îl cunoștea tot, nu l-a sîmți nimi[4]). Numadecît a băga calu-n grajd, ia alea ğiu

[1]) Pov. schițează rotirea, cu dreapta. [2]) Pov. subliniază, cu dreapta. [3]) Pov. subliniază, cu dreapta. [4]) Pov. subliniază, cu dreapta.

—Păi če să fie — ziše — ioite, cu banii care i-am slugărit la dumeata mi-am cumpărat și ieu calu-ăsta.

— Brava tu mă ! — ziče. — E ! Ș-acuma?

Če: — Acu am venit să fac serviș la dumneata nainte, ieu sînt nevoit dă bani să. . .

E ! če să vezi? S-a-nțeles.

— Mă — ziče — io n-am copii — ziče — n-am așa gloată, stai la mine pîn ti-i faše mare.

— Bun.

Băeatu așa a făcut. S-a ținut dă servici. Iapa lui iera tînără, o-ngrija acolo. Tot a mai trecut poate činči șase ani, s-a făcut mare băeatu, flăcău de-nsurat.

Če să vezi? În večinii lor acolea, alături cu stăpînu lui iera o babă, și baba avea o fată. Fata iera dă măritat. Așa ! Ei, tot vinea — băeatu iera harnic, învățase meserie tot, rotar, tîmplar, așa — baba da rotocoale mer'eu ca să puie mîna pă băiat. Vorbește cu stăpînu băiatului, cu stăpîna. Ei ! Če-i spune stăpînii lui, ziče:

pă iel, a pitit, așa de vrenic a fost, că a ascuns tot, haine[5]), a ascuns șa[6]), bani[7]), di n-a știu nimic. S-a culca și iel acolo-n, pă neşte paie. Dimineața, cîn să scuală uomu, cînd iese-afară, şî băiatu-a ieșit de-acolo.

— Ăă ! če-i cu tine, mă Iuane?

— Gata ! nene Vasile — ziče — ioite-așa, așa — ziče — am mers pînă-n cutare loc — ziče — și cu banii care mi i-ai dat dumneata, am cumpărat un cal.

— Unde-i?

— Ioite-l aiči.

— Ei ! Brava, tu mă, ai foz băiat vrenic — ziče.

— Acuma — ziče — m-am hotărî să mai stau to la dumnea.

— Mă — ziče — tu stai la mine-aiči, că io te plătez bine, pînă ti-i faše mare — ziče — și are să fie bine de tine.

— Bun și făcut !

S-a făcu băiatu mare, a stat argat acolo la nene Vasile-o vreme-ndelungată.

[5]) Pov. subliniază, cu dreapta. [6]) Pov. subliniază, cu dreapta. [7]) Pov. subliniază, cu dreapta.

— Măi băiete, uite če ne-am hotărît noi: să iei fata lelii Marii. Are casă, are gospodărie în sat aičea, tu te-ai învăţat cu noi una alta, fačem o nuntă strajnică şi te cununăm noi.

— Bun — băeatu, če să facă?— Cam aşa ar fi rostu — ziče — cum spuneţ dumneavoastă.

Aşa!

— Păi! Haidea!

A-înčeput iei, a înjgebat, treaba pe, pă nuntă, a făcut o nuntă strajnică!

Băeatu s-a dus acolo la lelea Maria, trăia cu fata, cu toţi, şi-a luat calu — că iera a lui care-l cumpărase de la turc — haine, tot, tot, banii, n-a ştiut niminea, iel sicretu lui iera sicret — i spusese moşu. Acolo cîn să duče iel la nevastă-sa, alea şi le-a ascuns. Nu le-a văzut niś păsăr'le čerului, haine, banii, tot, calu iera-n grajd. Trăia, iel iera lemnar de meserie, făčea roate de căruţă, făčea căruţă toată, ziua munčea. Aşa! La un momen dat, naşi-su a înčeput-a sărăči, nu mai avea căruţă, nu mai avea nimic, şî če să vezi?... În momentu ăsta i-a veni timpu să să-nsoare băiatului. Gata! Numadecît pîn sat să-ntrečea fetele care să zgărdeze dẹ băiat, că iera cuminte, iel munčitor, înčepuse-a prinde cîte-oleacă dă meserie...

Ẹẹ! Vine-o babă — avea o fată-mare şi frumoşică fata — şi vorbeşte cu stăpîna băiatului, că ia ar vrea ca:

— Băiatu dă la dumneavuastră, care l-aveţi aij de-atîţa ani de zile, să ia fata mea, ie băiat harnic.

Gata! Pînă la urma urmei, s-a-nţeles şi-aşa a făcut. A luat fata babii, a făcut o nuntă strajnică-a băut, a mîncat — şi io k'iuiam! E! L-a cununat k'iar proprietaru-ăla, nenea Vasile, la nuntă.

După mul timp, după če s-a făcut nunta, băiatu s-a traz la babă-acolo, cu tot če-avea iel, şi-a lua şi calu; făcuse roz di-o căručioară. Banii şi hainele şi le-a luat şi le pitea aşa dă frumos, că nimini nu să putea apropia dă iele, iera fuarte strajnic băiatu.

— Măi fine — ziče, iera vremea dă toamnă ca acu — mîine če lucrezi dumneata?

— Păi če să lucrez, naşule? Uite, ieu am de lucru aičea, sîlesc să termin căruţa asta — ziče.

— Bun! Nu-m dai mie iapa? S-aduc vo doă lemne dă la pădure, că n-am lemne dă loc!

— Naşule — ziče — de, io nu pot să merg — ziče — da, ţi-aş da-o — ziče — numa s-o-ngrijej bine.

— Ai de mine — ziče — io mai bine ca dumneata — ziče — o-ngrijesc pă iapă, să puate?!

— E, uite, să vii să ţ-o dau — ziče — de dimineaţă, mîine o iei cu căruţa, te duj la pădure, pui puţin după ia, faj, dreği.

Bun, zis şi făcut! Iel numa dimineaţa, a luat căruţa dă la fină-su, naşu, ş-a pleca la pădure. A-ncărca repede-o căruţă de lemne, a venit acasă, a da jos, fuga-napoi iar, a doo oară. Ei, a vinit iar, a descărcat fuga, iar la pădure. Iel aştepta la doăspreče să-i vie iapa acasă cu căruţa.

În fine! Mai treče — iel să luase dă rotărie — mai treče če mai treče, şi-ntr-o bună zi să pomăneşte cu naşî-su la iel.

— Măi fine — ziče — omu care-l slujise, c-acu iera naş — d-ai putea — ziče — mîine să merği cu mine la pădure — ziče — să mi-aduj vo doă căruţe dă lemne.

— Naşule — ziče — n-aş putea — ziče — să merg — ziče — că, uite, io am prea mul dă lucru [8]) — ziče — şî una, şî alta, da — ziče — vi dumneata dă dimineaţă, şi-z dau iapa cu căruţa şi te duş şi-s faş treaba.

— Bun!

A prinz bucuros. E! Dimineaţa cînd a venit naş-su, i-a pus hamu pă iapă-a-nhămat-o la căruţă şi-a pleca cu ia la pădure.

— Da — ziče — te rog, naşule, să ai grije de ia — ziče — şi să umbli binişor cu ia, că iapa mea are mînzu-m burtă. Să nu cumva să să-ntîmple čeva.

— Laasă, fine — ziče — că io, numa umblu mai bine ca dumneata.

[8]) Pov. subliniază, cu dreapta.

«Ce să fie cu nașu? Nu mai vine niči-acu. Ia să mă duc înăintea lui.»

S-a dus înăintea lu nașî-su pim pădure pî-colea, pî-colea, nașu-ncărcase-o căruță țapănă dă lemne. Cînd a dat cu iapa-ntr-un pripór, iapa n-a mai zis nimic, n-a mai putut nimic. Dă-i, sučește-nvîrtește.

— E, ...tu-z cručea mă-ti să-z ...t — ziče — păi tu crezi că io te gîdil la cuadă ca finu? Stai că te fac io să ieși acu!

Numadecît să duče și taie-o o mlădoac-așa ca de vo doi metri și groasă ca un măligar dă mămăligă, și vine la iapă, și trağe-i, bate, și sučește; biată iapă, săraca, dacă-a văzut că n-are încătro, a tras pînă i-a ieși și okii din cap. Șî cînd a ieșit deasupra priporului, țac! a svîrlit mînzu din ia. Ei! Iel iera pitit îm pădure, finu. — Nimic dă zis! A uitat. Nașu dup-aia a lăsat, după aia iapa oleacă, s-a aruncat în căruță și mînă-acasă. Iel și-a lua mînzu frumos, s-a dus acasă cu iel, l-a băgat într-un butoi-acolo, a pus niște ovăs

— Bun!

A luat ăla, nașî-su, iapa cu căruța și-a pleca la pădure. Pă de-altă parte, băiațu lasă barda dim mînă și to lucru če-l avea acolo la atelier, și pleacă și iel p-o potecă pă di lături pîm pădure, cam unde nu l-a văzu nimeni. Acolo-m pădure iera o cuastă, um pripor, cum să spune, unde trebuia să urče căruța.

Iel s-a pitit. Naș-su-a veni[9]) rep'ede-a descărcat prima căruță, s-a dus iară-înapoi, a-ncărcat a doa uară iar. Če să vorbește cu femiia, ziče:

— Mai mă duc o dată, că mai ie pîn diseară.

Băiatu sta pitit îm pădure. A treia uară cînd a venit îm pripor-acolo, biată iapă nu mai putea. Numadecît naș-su să duče șî taie-o zmetie dă vo doi metri di lungă și s-așterne pă lîngă iapă, și trağe-i.

— Tu-z cručea mă-ti, pi crezi că io scur uouă roși ca finu?

Biată iapă dacă-a văst că n-are-ncătro, s-a zmučit, s-a trudit și-a scos

[9]) Pov. subliniază, cu dreapta.

peste iel și l-a astupat și l-a lăsat acolo. N-a zis nimic. Da. În fine! Mai treče iar un tim dă, pă la miezu nopții naș-su i-aduče iapa. . .

— Ei, bună seara.

— Bună seara. Nașule — ziče — așa tîrziu?

— Am ținut-o — ziče — fine-acasă de i-am da mîncare, i-am dat apă, i-am dat ovăs, tot. N-ai nič-o grije-acuma.

— Bun! Bag-o la locu iei.

Așa! A luat iapa, a băgat-o-n grajd. Așa! În fine, a mai trecut dup-aia vun an dă zile, cît o fi mai, cît a trăit iel cu nevasta — nevasta-i născuse un copilaș.

căruța-m muk'e. Cînd a oprit-o să să odinească-oleacă, a zvîrli mînzu din ia. După če-a zvîrli mînzu din ia, l-a tîrît în neşte buruieni, l-a lăsat acolo și mînă-acasă.

Băiatu, care văzuse tot če s-a-ntîmplat, numadecît să duče și-ș ia mînzu frumoșel pă-ntuneric și-l duče-acasă și-l pitieşte-ntr-um butoi cu neşte ovăz, îl pune bine-acolo într-o k'imniță unde nu-l videa nimeni.

Bun!

Ee! Iacătă naș-su cu iapa mai tîrziu.

— Bună seara, h'ină!

— Bună seara, nașule. Ai făcu?

— Am făcut — ziče — da am vinit di mult, di pă la namiezi — ziče — da am ținut iapa la mine-acasă — ziče — să mai mănînče și ia — ziče — să mai să odinească, i-am dat apă.

— Bine, nașule. Ę! Merji sănătos.

A plecat naș-su, iel să duče la iapă, să uită-oleacă la iapă, iapa stîrpită, plină di sînğe, tot, n-a zis nimic.

Acuma iei, nevasta lui avea un neam în al sat, večin, ca cum-ar fi la Starkiojd. Prim'eşte de la neamu-ăla un răspuns că ziče:

— Peste doă săptămîni, sau peste-o săptămînă, avem nuntă, să veniț și dumneavoastră la nuntă !

Bun ! Cînd a venit vremea nunții, femia — cum ie običeiu la noi la țară aiči — ia de-abia aştepta cu nerăbdare ca să să ducă mai repede la distracție. Aşa ! A venit sîmbătă seară.

— Hai, că să merğem dă sîmbătă seara la nuntă.

Iel, če i-a spus:

— Fă femeie — ziče — io mi-e cam rău, uite-am lucrat toată săptămîna la căruța asta, n-aş putea merğe și dac-oi putea, vin și ieu mîine seară — ziče — cînd e masa cu dar. Însă tu te duči cu mama acolo, una alta, te distrezi, petreş, faş če vrei !

Femeia aşa a făcut. Şi-a lua copilu, a lua pă mă-sa și s-a dus la nuntă. Cîn s-a dus la nuntă, acolo lăutari, tămbălău, petrečere, a jucat, a kefuit, iel a rămas acasă.

După-aia če să vezi ? După nițel timp, să iveşte-o nuntă în satu lor acolea. Femiia, care iera tînără și frumoșică, če-i spune uomului, ziče:

— Dumineca vituare, avem o nuntă a lu večinu cutare și ie și neam cu noi, merğem și noi.

— Fă femiie, nu să ştiie: merğem sau nu merğem. . .

— Ei ! Nu să puate ! Trebuie să merğem !

— Merğem. Bun !

Togmai uitai să vă spui că femiia născuse și-un copilaş, avea copil acuma. Aşa !

— Merğem şî cu copilu, şî cu toți, și cu una, și cu alta.

Bietu uom, nu prea i-a promis femeii că să să ducă. Cînd a venit sîmbătă seara, cum să fače la noi la țară, vedre la nuntă-acolo. . .

— Fă femiie, io nu po să merg — ziče — că sînt fuarte obosit, du-te tu.

Ia a prinz bucuros. A luat pă maică-sa, pă babă, și-a plecat acolo, s-a distrat, s-a una alta. Bun ! A jucat.

A doa zi, duminecă dimineața, femia a venit ca să-l ia și pă iel. Iel če i-a spus?

— Nevastă, mie, io sun bolnav, mi-e rău, nu po să merg. Tu du-te-acolo, uite diseară-i masă cu dar, io-z dau ție parale și dăruiești acolo, una alta, faj, dreği. Așa!

A plecat femia cam supărată. S-a dus iar la nuntă, acolo iar juca, să distra cu čine găsea și ia. În fine. Așa pă la oarăle zeče și între zeče și doăsprezeče, duminică seara cînd e masa cu dar, iel s-a dus și și-a lua hainili care le-avea iel, alea turčești, s-a-mbrăcat bine, s-a sulimenit, s-a mai spoit-oleacă pă uok'i ca să semen'e-a turc, și-a pus fes în cap — că iera complecte hainele. Ei! Să duče și iel numa acu la nuntă, tîrziu. Cînd l-a văzut mesenii toți:

— Ăă! Agiotantu turčesc. Poftim — ziče — la noi — una alta, mîncare bună, băuturi bune, pentru agiotantu — a veni la noi.

Nu, iel să făčea a blodogări că nu știe romînește: ble-blebeu, bîl blă bă.

A venit duminică dimineața acasă. Acu urma să să ducă duminică seara, la masa cu dar.

— Ei, fă femiie, nu po să merg, că sîn bolnav, topit.

— Vai de mine! Că cum să mă duc iu singură p-acolo, ca o femiie văduvă, nu știu če...

— Te duș singură. Iu-z dau parale și dăruieș și tu la nuntă-acolo, numa-ai grije, fă če trebuie p-acolo.

Gata! Ia a pleca cu mă-sa și s-a dus la nuntă. După če s-a dus acolo la nuntă, n-a mai ținut socoteală. Ia s-a cam k'erk'elit. Baba iera la vase-acolo la bucătărie, și-a lepăda copilu p-un cuptor acolo, nu prea-ngrijea di iel, ia juca cu băieții, făčea, dreğea. Bun! Îm momentu-ăsta, băiatu care-avea hainele turčeș pitite, nu știa nimini di iele, numadecît s-a dus și și le-a scos, s-a-mbrăca cu hainele. Și după če s-a-mbrăca cu hainele, și-a pus și sabie, și una și alta, tot cu, turc complect[10]). Fuga la nuntă. Cînd să duče la nuntă-acolo, nunta să dă-

[10]) Pov. subliniază, cu dreapta.

E ! Ei, a luat iel un paar doă de vin numa, scoate-o ţigare din buzunar şi să duče la vatră — că iel o cunoştea pă babă, pă soacră-sa. Femeia juca cu flăcăii di dănţuia pînă-m pod şi copilaşu ţipa p-un cuptor-acolo, nij nu mai putea miercăni. Cum să duče la babă, čere-un cărbune şi-aprinde luleaua. Turc, îmbrăcat bine, încins cu sabie, revorvel la el tot. Če să vezi?

— Mătuşe — ziče — o cadînă, o cadînă, pentru mine-o cadînă, parale !

A scos din buzunar un pumn di galbeni. — I plătesc, dau bani, cadînă frumoasă, hai du-ti caută !

Baba numadicît sare di colo de la oale dă la cuptor, să duče la fii-sa ş-o trağe din horă.

— Fă — ziče — ia y'ino-ncoa. . .
Aia: — Lasă-mă să joc. Če: — Hai, fă proastă, y'ino-ncoa să-ţi spui čeva, fă — ziče — că ie-n binele tău, fă. — Če: — Uite, turcu-ăsta m-a ruga să-i caut o cadînă frumoasă — ziče. — Če să mai caut alta — ziduse daruri, ieşisă lumea la joc. Če să vezi? Cîn l-a văzut, tos să da la o parte, c-a venit un turc la noi aičea. Gata !

— Să-l primim, să-l primim cum să cade, să-i dăm mîncare bună, băutură.

Iel să vopsisă oleacă [11]) pă uok'i, čeia če, că nu l-a cunoscu nimini, nij baba, niş femia lui. E ! L-a pofti la masă-acolo. Tot, una, alta, a mîncat şi iel, a bău niţel, a dăruit acolo vro şapte, uopt-zeče galbeni, čeia če nu dăruise tuată nunta. Banii, galbenii i suna pîm buzunăruri [12]), care-i rămăsese dă la turc. Numadicît să duče fuga la horn acolo unde iera baba şi čere-un cărbune, şti, să-şi aprinză ţigarea, cam îmblodogărea vorba ca să nu bağe baba di seamă. Nu l-a cunoscu nimeni. După če-aprinde ţigarea, ziče:

— Ia ascultă, bătrîno ! — ziče. — N-ai să-mi dai o fată mai frumoasă aşa, aşa — ziče — să meargă cu mine pîn afară — ziče. —

[11]) Pov. subliniază, cu dreapta.
[12]) Pov. duce stînga la buzunarul stîng al sumanului.

če — că ieş tu — ziče. Îi ei banii şi gata.

Ia a primit bucuros. A vinit numadecît acolo unde iera bucătăria nunţii, la babă, fii-sa, o ia turcu-n primire, ia şi-o sticlă de ţuică, scoate şi-i dă babii vo doi galbeni, i-arată şi iei galbenii...

— Aide.

Baba če-i spune?

— Fă — ziče — ia şi copilu — ziče — copilu plînğe. Io n-am če-i fače. Poate turcu te ţine mult pînă mîine la ziuă, sau mai ştiu ieu p-acolo — ziče — tu ia-s copilu cu tine.

Şi-a lua copilu cu ia şi turcu-a dus-o la o şiră boierească-acolo, a scos clondiru de rakiu dîn buzunar, dă-i, dă-i! Muierea iera cam beţivă, trağe-i, trağe-i, pîn s-a-mbătat. S-a-mbătat şi-a lăsat-o culcată pă paie, şi-a lua copilaşu şî l-a adus la o rudă a lui mai diparte. Če: — Uite copilu-ăsta ieste al m'eu, ţaţă Catrino, ai grijă dă iel, pînă ţ-oi trimete io vorbă. Atunči în ziua cîn ţi-oi trimite io vorbă, să mi-l aduči acasă. Aşa că am şi iu nevoie de femiie — ziče. — Şi plătesc[13]), uite-i dau galbeni cît vrea ia.

— Da — ziče — stai oleacă că găsesc acuma...

Numadecît baba să duče fuga şi vorbeşte cu fii-sa.

— Fă — ziče — uite-aşa aşa — ziče. — Uite-un turc ačia — ziče. — Şi mi-a spus să-i caut o fată, că-i dă galbeni — ziče. — Če să mai caut o fată — ziče — du-te tu[14]) — ziče — şi te culcă oleacă cu iel — ziče — şî scapi numadicît.

Bun! Ia, pruasta, fără minte, numadicît y'ine şi să regulează şi să pleče cu turcu. Turcu-avea o sticlă cu rak'iu îm buzunar. Da baba če-i spune?

— Maică — ziče — ia şi copilu — ziče — că puate turcu te ţine, čine ştie unde vă dučeţi acu cu iel. Şi plînğe băiatu.

Şi-a lua băiatu la subţioară, s-a dus turcu cu ia la nişte paie boiereşti-acolo, la un arman, a stat oleacă cu ia di taińă, nu ştiu če,

[13]) Pov. subliniază, cu dreapta.
[14]) Pov. arată în lături, cu dreapta.

Femia avea și ia un copil mic și pă lîngă al ei, să-l alăpteze și p-ăsta. Iel i-a spus:

— Îz dau atîtea parale.

După aia, a venit acasă, și-a lepăda hainele, și le-a ascuns unde știa iel că trebuie ascunse... Femeia cîn s-a trezit mai dispre ziuă-așa, friguroasă, ca iarna.

« Aoleo ! » dîrdîia — nu știa unde ie, nu știa če-i cu ia.

A auzi și ia k'iote și lăutarii cîntînd-acolo, « ei, acolo-i nunta ».

Cînd s-a dus acolo, dă cu uok'ii dă mă-sa. Ziče:

— Ei, če-ai făcut? — baba bucuroasă să-i arate banii de la turc.

Ia nu știa nimic.

— Cum, fă — ziče — n-ai pleca cu turcu de-ačiia? Unde-i? Copilu undi-i?

— Pă — iče — n-a rămas pă cuptor?

— Ăi, nebună, fa, ai lua copilu cu tine — ziče. — Ț-a lua turcu copilu! Če fačem noi acu? Cum ne dučem acasă la Ion fără copil? Uuu!

S-a mai sučit baba, s-a mai învîrtit, lumea bea i-a dat vo doă trei gîturi dă-a-ng'ițit femeia, s-a pierdut femeia. Turcu habar d-avea, nij nu s-a uita la ia. Femiia s-a-mbătat ca o pruastă, a rămas culcată-m paie-acolo, iel și-a lua copilu și-a plecat. După če-a plecat, če să facă iel, unde să ducă copilu? [15]) L-a duz la o prietenă-a lui, într-un sat večin apruape. Îl duče-acolo și-i spune femeii, ziče:

— Ai grije dă copilu-ăsta, pînă-n cutare seară, în seara cutare[16]) vi cu iel la mine la uorele cutare.

Bun! Șî s-a dus acasă, s-a dezbrăcat dă haine, și le-a pus bine și s-a astîmpărat omu la casa lui. După če să trezește pruasta de muiere de-acolo dim paie, cîn s-a uitat, ma-iera oleacă pîn la ziuă. Aude tămbălău la nuntă, lăutari cum știz dumneavoastă, k'iuindă, nu știu če. Pleacă și ia în direcția aia. Cîn să duče-acolo, baba o vede, maică-sa.

— Ei, maică, če-ai făcu?

— Nu știu če.

[15]) Pov. întinde stînga înainte.
[16]) Pov. subliniază, cu arătătorul drept.

c-aşa iera pă timpur'li veki, băutură multă, bea la nuntă, cînta, k'iuia.

— Ei, du-te di joacă — ziče — că o domolesc ieu şi p-asta.

Numadicît să duče baba p-afară şi caută uscătură multă şi bagă-acolo la foc la cuptor, fače-un foc mare, şi-a lua casa fuoc! Ăia juca, k'iuia, odată — casa-nvălită cu trestie — cîn s-a coprins focu, gata! Čine mai sare!

— Au, săriţi, nu ştiu če — s-a-nconjurat focu — beţivanii la nuntă bes toţi, cădeau pîn foc, čine să scape casa.

Baba numa-a înčeput:

— Auăleu, sărac de maica mea, c-a ars copilu pă cuptor. Uu! Če să fac?

Ei, a sări satu, a mai scos čeva din casă...

Ai, dimineaţa numai pă la răsăritu soarelui a sosit şi iele acasă, văitîndu-se amîndoă.

Ion la roate, lucra la rotăria lui.

— Ęę! Da — ziče — če-aş păţit, veniţi dă la nuntă plîngîndă? — ziče.

— Če să fac? — ia nu ştia nimic.

— Păi — ziče — nu te-ai dus cu tur, ţi-a da vum ban?

— Nu ştiu nimic, mamă!

— Copilu unde-i?

— Păi — če — n-a rămas aiči?

— Nuu — ziče — ai lua copilu cu tine, bagă dę seamă, unde-i?

A rămas în nesimţire [17]), copilu nicăieri. Če şi-a-nk'ipuit iele? Că l-a luat turcu, s-a dus cu copil cu tot, če să facă baba?

— Acu cum ne dučem acasă fără copil? — Nu ma iera vorba de-alčeva — če-s las, că o potoles io şi pă-asta.

Ah! Lumea jucą tot acolo, baba numadicît să duče-afară şi caută neşte uscături, neşte ţăndări di corlăzi, fače-um foc mare la horn acolo-n spate, unde iera bucătăria şi-a lua foc casa! Casa-nvălită cu stuf, cum iera nainte vr'eme, s-a-n-čins coperişu şi n-a mai putut lumea să stingă. A ars complect. Iele numa a-nčeput a să tîngui p-afară:

[17]) Pov. îşi ciocneşte palmele.

— Aoleo, maică, vai de mama noastră, n-ai au . . . ?

— Ba — ziče — am auzit c-a lua casa fuoc, nu ştiu če.

— Aoleo, măicuţă — ziče — ne-a ars copilu pă fuoc — plîngi baba, ziče — a ars pă cuptor acolo, vai de noi. Če să fačem ?

— Ei ! Tăčeţ din gură, lasă că — ziče — sîntem tineri. Mai ne dă Dumnezeu copii. Nu te mai văita. Ai !

A mai trecu če-a mai trecu vo săptămînă doă dă zile, če să gîndeşte iel ?. . .

— Fă nevastă ! Să faj mîine-un cuptor dă pîine — ziče — ţuică-avem, iau şi vo doă vedre dă vin, aşa ! Fačem o petrečere şi noi — če — să mai ne treacă necazur'le-estea, că nič ieu nu mai uit copilu-ăla — ziče.

— Bun.

Aşa ! A făcut femẹia cum i-a zis bărba-su un cuptor di pîine, a fript vo doă trei gîşte, aşa !

— Ẹi ! vestim şi pă naşu — ziče — mai pă nenea Stan că-i neam cu noi — ziče — pă ţăţica Ioana din cătunu cutare, i-adunăm aičea să ne veselim cu iei.

— Că ne-a ars copilaşu pă cuptor ! C-o h'i, c-o păţi, vai de iele.

În fine, če iera să mai facă ? S-a termenat.

— Haideţ acasă.

S-a dus acasă dimineaţa colea-n zori — iel să sculase la rotărie — plîngîndă :

— Au, au !

— Ei ! Păi da če-aveţi ? Dẹ če viniţ dă la nuntă plîngîndă ?

— N-ai auzi, maică ? — iče.

— Ba — ziče — n-am auzit, că io am dormit !

— A lua foc casa — ziče — şi ne-a ars copilu acolo. Aauoleoo ! — baba plîngia.

— Ei, las că n-are nimica, că — ziče — sîntem tineri, fačem alz băieţi.

În fine, a trecu săptămîna aia. Cînd a venit ziua care-o hotărîse iel cu prietena lui, če i-a spus ?

— Fă femeie — zîče — uite če : fači un cuptor de pîine — ziče — tai io nişte păsări — avea gîşte, avea una alta. — Deseară fac o petrečere — ziče — şi mie mi-e necaz de nu mai

— Bun.

Naş-so a prinz bucuros.

— Mîine de dimineață, nașule, y'ii la mine. Bem și mîncăm toată ziua.

— Așa, brava, fine — ziče — da- am un fin strajnic.

A venit femia, neamur'le, femia cu copilu, gata. Cînd l-a pus pă pat și l-a desfășat, ia dă la masă s-a sculat toți.

— Copilașu-ăsta — ziče — ar fi al meu — ziče.

— Cum, fă — ziče — te leji tu de leica Ioana că-i copilu tău? N-as spus voi c-a ars copilu pă cuptor?

— C-o fi, c-o păți, că di colea pînă colea.

Copilu ala iera! Ia l-a cunoscut... Pune mîna pe-o fleștoacă și trağe-i! Pu! boc! Baba:

— Las-o, mă!

Arde-o și pe babă, dă-o peste cap.

— Ăuleu!

Numa să scoală nași-su dă la masă.

— Ai, mă fine, c-ai înebunit — če. — Dacă știam, nij nu mai veniam la tine aičea — ziče. — Če faci tămbălău-ăsta aičea, nu ți-e rușine?

poj de copil. Mai uit necazu.

Biată femeie, a prinz bucuros, ca să scape nebătută. Cînd a făcut petrečerea seara, da ziče:

— K'emăm șî pă naș!

S-a duz, l-a k'emat pă naș-su. Știa tuată lumea [18]) c-a ars copilu pă cuptor, așa să zvonise. Iacătă șî naș-su vine-acolea, toți, vinu-n damiğeni, țuică, una, alta. E!

— Nașule — ziče — m-am gîndit — ziče — să mai fac — ziče — oleacă de petrečere, să mai îm treacă necazur'le — ziče — că nu po să uit copilu.

— Lasă, măi h'ine, că ieș tînăr. Nu te mai gîndi la iel.

În momentu-ăsta [19]) tainindă iei și bîndă la masă-acolo, iacătă prietena lui cu copilașu îm brațe. Cum l-aduče șî lî, îl desfașe și-l pune pă pat, femia lui să dă imediat pă lîngă iel. Ia l-a cunoscut.

— Măi — ziče — asta-i băiatu mieu!

— Če vorbeș prostii, fă? Femiia are — avusese și

[18]) Pov. subliniază, cu dreapta

[19]) Pov. subliniază, cu dreapta.

— Ei, mă naşule, mai crede-mi și dumneata — ziče — stai oleacă — ziče — acolea, c-o să-ţ vie rîndu și dumitale acu — ziče.

Așa! În fine! A ieșit pă ușă-afară.

Iče: — Un te duči?

— Mă du să mă răcoresc.

A ieși numadecît pă ușă-afară, să duče la butoi acolo, scoate mînzu dîm butoi — prăjina o pusese la un căprior acolo — le ia și vine cu iele-n casă.

— Če-i ăsta, măi naşule?

— Păi — nașu cînd a văzut mînzu, a înegrit de frică. — Păi če să fie, măi fine — ziče — parc-ar fi un mînz.

— Așa-mi pare și mie. Dar n-ai putea dumneata să-mi spui dă, če-i cu mînzu-ăsta?

— Păi dă un să spui? Să spui dumneata — ziče — că dumneata ai venit cu iel acu ači.

— Las că te fac ieu, . . . tu-z cručea mă-ti de naș să-ţ . . .t — iče. — Te fac ieu să spui če-i cu mînzu.

Și cînd a-nčeput a-l croi cu prăjina care bătuse iapa, femiia copil mic, la fel, i-a alăptat p-amîndoi o săptămînă dẹ zile. — N-ai spus tu, fă, c-a ars copilu pă cuptor?

— Nu — ziče — asta-i băiatu nostru — c-o h'i, ca. . .

Ia avia un s'emn care-l cunoştea. Numadecît să duče-afară și găseşte-o bleduacă care-o avea pusă la ștreașină-așa ca de vum metru și jumătate și intră-n casă cu ia, și-o ia la bătaie pă muiere. Dă-i! troc! poc! Baba, numa șî ia și dă-i șî babii. Numa să ridică și nașî-su dă la masă.

— Măi fine, că iej nebun, c-o fi, c-o păţi, că de-aia m-ai k'ema tu pă mini?

— Taj din gură! — și jap! doă palme șî lu nașsu.

— Uuu! Pi de-aia nu, ma. . .

— Stas pă loc[20]) la masă acolo. Bez, mîncaţ, că mă duc afară să mă răcoresc.

Cînd a ișît afară, să duče fuga-m butoiu cu ovăs, scuate mînzu de-acolo și

[20]) Pov. arată înainte, cu stînga.

a-nčeput naşu-a răcni, ca un şarpe ţipa.

— Lasă-mă, h'inicule — ziče — că ăsta-i mînzu dumitale.

— Păi — ziče — de če mi-ai bătu iapa? — ziče. — N-am vorbit c-aduči o dată lemne şi-ai adus, di cîte ori ai adus?

Ziče:

— De trei ori, iartă-mă.

Ei, iar l-a lua di nou, dă-i! Uşa era încuiată cu k'eia pă dinăuntru, muierile să pişa într-un colţ acolo di frică. Če să vezi? Numa a luat, l-a mai lăsa pă naş, a luat iar muierea.

— Ăsta-i copilu?

— Ăsta-i.

Dă-i!

— Di če i-ai da foc casii — ziče — ai spus că a ars copilu acolo?

Bate răzbit! În fine, i-a bătut pîn s-a săturat, şi pă naş-su, şi pă nevastă. Şi după aia le-a da drumu pă uşă afară, i-a izgonit. Apoi iel unk'iaşu care-i spusese čele trei cuvinte şi l-a pus la pomelnic acolo şi poate că şi-n ziua de azi îl pomeneşte, că n-am mai fos pă la iei, y'ine cu iel tîrîş în casă. Cîn y'ine cu iel tîrîşu-n casă:

— Če-i asta, naşule? [21])

— Păi — ziče — če să fie, fine? — Naş-su a-ng'eţat cînd a văzu mînzu. — Parc-ar h'i un mînz.

— Parc-ar h'i un mînz, naşule, . . .tu-z cručea mă-ti să-z . . .t — ziče. — Şti cîn mi-ai bătut iapa şi-a stărpit — ziče — şi-ai spus c-ai îngrijit-o? — Şi trăğe-i!

— Au, vai, k'iu! — Dă-i, buşaşte-i, bate-i, pînă s-a năduşit. Bab-a rămnit. Gata!

— Acu voi să staţ în tindă. Le-a pus lacătu-n tindă-acolo, i-a-nk'is, şi iel a băut [22]) şi s-a činstit cu femeia care-i adusese copilaşu. Şi pe urmă, i-a dus şi i-a mai tras o serie di bătaie, la tos. Întîi pă babă o loa şi pă urmă pă fi-sa, ş-apîi pă naş-su. Şi de-atunčea a rămas povestea: cîte zile-i avea [23]), să nu iei, iei nevasta pă credinţă; cîte zile-i avea [24]), să nu-z dai

[21]) Pov. arată spre dreapta, cu stînga. [22]) Pov. subliniază, cu dreapta. [23]) Pov. enumeră pe degete. [24]) Pov. enumeră pe degete.

nu ştiu če s-o h'i mai petrecînd acuma.

Inf. Gh. M. Rădoiaş, Bătrîni—Teleajen; *cules* în 20.XI.1951 de C.B.; *transc.* T.B.; *durata:* 19'; A.I.F., i. 16 902 (mg 664).

vita pă mîna altuia, şi cîte zile-i avea[25]), sîcretu tău să nu-l ştie niminea!

Inf. Gh. M. Rădoiaş, Bătrîni—Teleajen; *cules* în Bucureşti, 20 martie 1956, de O.B.—C.B.; *transc.* T.B.; *durata:* 19' 30''; A.I.F., mg 1081 c.

Inf. «O ştiu to du pe la stînă, tot de la mocanu ăla, Nicolaie Bančiu (din Săčele) prin 1922.» *Ai mai pov.?* «Şi! Şi la băieţi; asta n-are niči o parte cu partea doua, cu fleacuri, porcării, aič îţi dă pe seamă să nu crezi nevasta.»

Basmul este atestat ca subtip — 910 A — în Muntenia şi Moldova, sporadic în Banat (o variantă) în 9 variante. Sfaturile sînt diferite. Cel mai frecvent e să nu se încreadă în femeie, apoi să cunoască vadul apei şi să nu împrumute bani bogaţilor. Mai rar se recomandă: să poposească devreme şi să plece de noapte, să nu dea vitele pe mîna străinilor (în cîte 2 variante), să nu rămînă dator unui negustor nou, să nu macine la morarul cu barbă roşie, să nu împrumute obiecte etc. În cîte o variantă a subtipului 910 B (cu altă desfăşurare) apar sfaturile de a nu da bani bogaţilor şi de a cunoaşte vadul apei. Schullerus, la nr. 910 A şi B, citează 11 variante.
St. Thompson, în *Folktale*, p. 162, menţionează că tipul ar fi de origine orientală; apare de timpuriu în vechile colecţii literare indiene, arabe şi persane, apoi în cărţile cu pilde şi snoave medievale şi ale Renaşterii. Tipul a trecut şi în tradiţia orală europeană, indiană şi a Orientului apropiat.

[25]) Pov. enumeră pe degete.

ÎMPĂRATUL CU INELUL FURAT

Odată iera u-mpărat. Şi iel merję dară pă ţară — cum az vin'it şî dumeavǫstă — încolo şi-ncǫčea. Şi cînd i-odată — cu n'işt'e ştabi a lui, trei ştabi lîngă iel. Vin'e-aşę pă ţară şi cînd i-odată /: zîče cătă iel:/ odată, împăratu cătă ştabi, zîče:

— Acuma męrem pă ţară, să mai întrebăm şî cît'e-om bătrîn d'e ăsta, că oaričeva bancuri d'e astea nu, pǫt'e-o să n'e spuie.

Du-t'e pă ţară-ncolo şî cînd i-odată, iacă tăln'eşt'e-um moş bătrîn, ara cu patru boi. Şi-un copilaş, ol'ecuţă pă lume — o fost a mn'eu [1]); mai mare ca a mn'eu ol'eacă — naint'ea boilor. Bătrînu iera tăt alb pă cap, ca uaię. Îče:

— Bună zuua, moşule ! — zîče-mpăratu.

— Să fi sănătos, domnule ! — spun'e iel.

Domn'ii, čei tri ştabi, numa ascultă. Zîče:

— D'epart'e-i d'epart'ele?

— Hoo, domnu mn'eu — zîče — pînă-ntră cǫrn'ele boiloru ! — spun'e bătrînu.

Zîče cătă iel:

— Tîrzîu t'e-ai sculat !

— Hoo — zîče — i-a şapt'ea uară ! [2]) — zîče cătă iel — d'e cîn m-am sculat şî m-am culcat şî m-am sculat, iară m-am culcat şi iară m-am sculat. Şi i-a şapt'ea uară — iče cătă iel bătrînu.

Zîče:

— Am tri berbeči, moşule: putę-i-ęi mulğę?

[1]) Pov. arată spre stînga, cu stînga. [2]) Pov. ridică arătătorul stîng.

Zîče:

— Ascultă, domnule! — zîče. — Dacă-i strungașu bun: čin'e să dęie-n strungă.

Atunči împăratu pleacă [3]) mai d'epart'e. Pleac-acasă și zîče cătă prima ștabu, zîče:

— Să-m spui če-am vorbit cu bătrînu — zîče — ieri că l-am întrebat că d'epart'e-i d'epart'ele.

Zîče:

— Vai d'e min'e, nu șt'iu.

Zîče:

— Dacă nu șt'i pînă la d'imin'eață, la d'imin'eață, *fiu* ! [4]), gîtu! Nu-l mai ai!

« Aoleo! D'ecî să pker io acuma, čel mai mare ministăr, cum Dumn'ezo? »

Hai la bătrînu!

— Bună zua, moșule!

— Fi sănătos, domnule!

— Să-n spui — zîče — če-ai vorbit cu-mpăratu ieri — iče: « D'epart'e-i d'epart'ele? »

— N-am n'evoie! Če să spunu? Io n-am n'evoie să spunu! Am spuz ieri, nu? Acuma nu-z mai spun.

Zîče:

— Da-i musai!

— Nu-i musai la min'e!

— Dacă-n spui, îz dau o pungă mare cu ban'i.

— Atunčea-s spuiu! — bătrînu.

Îi dă o grămadă d'e ban'i la bătrînu și-i spun'e.

— O-ntrebat împăratu — zîče — că pănă ind'e vădu? Io am spus că pînă-ntră cǫrn'ele [5]) boiloru. « D'epart'e-i d'epart'ele? » « Pîntre cǫrn'ele boilor ».

Gata męrje. Cînd îi d'imin'eața, îl k'eamă-mpăratu la iel.

— Nǫ — iče — mă, șt'ii?

— Da — zîče — șt'iu!

— Cum?

[3]) Pov. ridică stînga. [4]) Pov. schițează tăierea, în sens orizontal. [5]) Pov. duce stînga la umăr.

— Dumeavǫstă l-aț întrebat — iče — pă bătrînu că pînă ind'e vęd'e. Bătrînu-o spus că pînă-ntră cǫrn'ele boiloru.

— Da — mă, — iče — ai scăpat![6]) Îi bin'e.

Cînd îi mîn'e sară, k'eamă a doilę ministru. Zîče:

— Mă, să-n spui če vorbi cu bătrînu alaltăieri, cîn spusăi — zîče — că « tîrzîu s-o sculat »?

— Pi, dǫmn'e — iče — nu șt'iu.

— Dacă nu-m spui, păn la d'imin'eață, la d'imin'eață nu iej gata, io-z ięu gîtu[7]), nu trăiej mai mult.

Mę a mn'eu acasă amărît. Tund'e-o la bătrînu mîncîn focu!

— Bună zua, moșule!

— Să fi sănătos, domnule!

Zîče:

— Să-n spui če-ai vorbit cu-mpăratu — zîče — cîn o-ntrebat — zîce — că « tîrzîu t'e-ai sculat ». Če « i-a șapt'ea uară », că-z dau — iče — o pungă cu ban'i.

Zîče:

— Spun.

Îi dă ban'ii, îi spun'e bătrînu, iče că:

« Tîrzîu t'e-ai sculat »: ai-a șapt'elea[8]) muięre, o-avut copilu ăsta cu ię!

Tîrzîu s-o sculat: i-a șapt'elea muięre, o-avut copilașu, n-o-avut n'iči unu pănă atunčę. Și bătrînu, uom bătrîn[9]) acuma, ia o fo tînără.

Cînd i-a triilea ministru, îl k'eamă la iel, cu berbečii. Zîče:

— Mă! Dacă nu-m spui če-am vorbit cu bătrînu ieri, iacă če, io — iče — ț tęu capu la d'imin'eață.

— Vai d'e min'e, da d'-in'e să șt'iu?

Če:

— Pă min'e nu mă privešt'e, da tu să șt'i.

Cînd îi d'imin'eața — nǫpt'ea — hai la bătrînu.

[6]) Pov. ridică stînga. [7]) Pov. schițează tăierea orizontală, cu stînga. [8]) Pov. ridică stînga. [9]) Pov. ridică stînga.

— Moşule, uită aşa, aşȩ. . . Că-z vă dau — zîče — o pungă mare cu ban'i.

Zîče:

— Spun! Cîn o spus împăratu — iče — că are tri berbeči şî « fi-ai în stare să-i mulji? — Dac-o fi strungaşu bun» — o spuz bătrînu. Zîče: — Ačeia sînt'ez voi — zîče — p-a tut'e tri v-am muls. Prima — iče — mi-o dat o grămadă d'e mii, a dǫuăle — iče — altă grămadă d'e mii, a triię uară ieş tu[10]) — iče — altă grămadă d'e mii: iacă v-am muls p-a tut'e tri! — iče bătrînu. — Aşȩ-i, da?

— Aşȩ!

Acuma, ii să vorbăsc, a tus tri laolaltă.

— Haidă să furăm d'i la iel čeva. Îi făčem noi oar'čeva banc şî lui. Îl furăm cu čeva.

Vezi că domn'ii eşt'ia mari p-acolȩ pîngă-mpăratu, mai mulţ laolaltă, îi fură in'elu d'i pă jȩjet. Ad'ică iel îl scǫt'e d'i pă jȩjet, să spală înt-o d'imin'ẹaţă, ş-îl pun'e iči pă[11]) če şt'iu und'e-l pun'e p-acolo — şi unu d'intră iẹi i fură in'ẹlu. După furtu in'elului, şt'i d'e in'el patruzăči, şt'i d'e in'el: că dumeata[12]) spui la dǫmna, dǫmna la dumn'ealui, şî la, iară-n spun'e mie, la čela, şi tăţ şt'i d'e in'el că un'e-i, o furat in'elu-mpăratului. «Če fačem cu iel?»

Acuma-mpăratu, pă čin'e să, k'eamă la gîčit'e, că pă čin'e-a gîči iel? Amu un uom ca să-l k'ȩme să-i gîčească că la čin'e-i in'elu.

Iac-om bg'etu ţîgan, bătut d'e focarea lui şi ielu, o grămadă d'e copii şî c-o ţîgancă d'e-ačȩię, rămăşiţa lumii. Aiči, nu şt'ię iel n'imică, cît nu, cît nu şt'i lampa čea če spun'em noi. Iče cătă pirauca lui:

— Iu mă ducu să-i gîčesc.

— Da ind'e! — ię şt'ię tăt če şt'i ţîganu-amu — če pă n'evoi şt'i? Că nu şt'i n'imica absolut! Şî imedięt faş contract şî trabă să-i răspunzi şi n'e omoară la urmă.

[10]) Pov. arată înainte, cu arătătorul stîng. [11]) Pov. pune dreapta pe masă. [12]) Pov. arată înainte, cu arătătorul drept.

— Fi tu prǫstă ! Că dăcă patruzăj d'e ai flămînz și vai d'e zîlele nǫste, mai bin'e pătruzăj d'e zîle sătulu, ș-apă omǫră-n'e-apoi ! [13]) — iče țîganu.

Mẹrje colo păstă voia țigan'ii la-mpăratu. Spun'e:

— Înălțate-mpărat'e'— iče — io șt'iu să gîčescu.

— Da?

— Da! Da — iče — cum să gîčescu? Acuma d'int-o dată?

— Da!

— Nuu! După patruzăj d'e zîle poș să gîčescu.

— D-apoi cumu?

— Uit- așẹ! — zîče. — Îm fișt'icare zuuă, îm dai o gîscă grasă, o pită ș-o halbă d'e vin — halb-ačẹ nu șt'iu cît îi n'iči astăz d'e vin: o halbă, așa am čerut, o halbă d'e vin. Cît ie apăi om păharu, on kilogram, činș kilograme, nu șt'iu, m-o halbă.

Gata! Iera cam iarnă, șt'i! Țîgan'ii sînt îmbrăcaz rău. Focu bunu-nțăles, in'e [14]) stă-mpăratu, nu ieste lẹmn'e ca aïj la țară să baji l'ẹmn'e-n căndălău să facă păn-a roși, să fi cald aiči. Zîče — avẹ n'ișt'e pantalon'i ca a mn'ei [15]) subțîri, iei iera d'i sacu—poat'e că nu șt'iț če-i sacu. Ved'e țîganu — să preumbla pîn cameră — șt'i — îl lua dracu d'e frigu, iera d'imin'eața. Zîče:

— Spațîr, spațîr — zîče — așẹ să număsc pantalon'ii mn'ei în limba rumana — spun'e țîganu.

Pă domnu ala [16]) - atunci či-o vin'it cu gîsca, șî așẹ l-o și k'emat: Pafiru — pă jinăralu ăsta.

— Să trăiej, jupîn'e gîčitoriu — iče — da! Pă min'e m-ai gîčit.

— Mai sînt trizăj și nǫuă înapoi [17]) — zîče țîganu. Iel vorbẹ d'e gîșt'e, țîganu, iei iera triză șî nǫuă înapoi, că unu vin'isă: patruzăči!

[13]) Pov. schițează tăierea orizontală, cu dreapta. [14]) Pov. arată înainte cu stînga., [15]) Pov. apucă pantalonii cu stînga. [16]) Pov. arată spre dreapta, cu stînga. [17]) Pov. ridică arătătorul stîng.

— Da — zîče — să trăieș, jupîn'e gîčitoriu — zîče — da: ma sînt triză și nǫuă înapoi [18]) — iče — iel spun'e, fără să-i spuie țîganu. Tăt așa apoi pănă i-o gîčit pă tăț.

— Acuma če să fačem, cum să, să nu dăm îm, în gol? La čin'e să fiie in'elu? Să scǫt'em in'elu la ivală.

Iei să vorbăs [19]) cu țîganu acuma. Zîče:

— Če-are mai mîndru și mai drag împăratu pă su casa lui?

— Un cățălaș: ala-i lui mai dragu.

Zîče:

— Luaț in'elu și prind'eț cățălu — da fără să vă vadă — și băgaț in'elu pă gîtu în cățăl. Da staț pîngă cățăl, nu cumva să-l țîpe [20]) înapoi afară, c-atunčea-i bai! — zîče țîganu.

Atunčea, bagă in'elu pă gît în cățăl. Și cînd îi la patruzăj d'e zîle dară, spun'ę țîganu, zîče țîganu, că:

— Cățălu — zîče — o picat in'elu d'i pă [21]), d'i colo d'i pă tărnaț d'e sus și iel o-ng'ițît-o.

— Gata!

K'eamă coló, frat'e, n'ișt'e șuntări d'e-ačeia, țîgan'i d'e-ačeia și belęșt'e cățălu. Da, l-aflǎ in'elu în cățăl. Apoi căștʼigă [22]), če.

— Taș că-i gîčitoriu. N-o mințît țîganu!

Cînd i-odată, și pk'erd'e-mpărăt'easa mărjęlili d'i la gît, alea d'e auru — iar tă iei le-o furat. Ș-atunčę k'iamă pă domnu — acuma-i fače lui casă-acolo [23]) și nu-l mai lasă mai mult, că asta če pățęșt'e-mpăratu, iel gîčeșt'e, șt'i. K'eamă înapoi pă, să gîčească la-mpărăt'easa că cum îi cu in'ęlile. Coló la-mpăratu iera vro sută d'e gîșt'ę grasă, p-acolo pîn uocol, p-acoló umbla ięle, če șt'iu io če și p-acoló sărvitorii cu iele. Și spun'e cătă domn'ii ăia mari, cât-a lui ștabi ačeia că, zîče, cu mărjęlele. Iče:

— Io le-am dus — iče unu — nu mă mai gîčeșt'i!

Amu țîganu iera bogat, că-i dăduse čeia tăz ban'ii! Iera țîganu mai bogat, aprǫpe d'ic-împăratu cu ban'ii. Iče:

[18]) Pov. ridică stînga. [19]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [20]) Pov. aruncă, cu stînga. [21]) Pov. se uită la dreapta. [22]) Pov. ridică stînga. [23]) Pov. se uită la dreapta.

— Nu mă mai gîči, că nu ma, nu mai am alz ban'i d'e ind'e să-z mai dau, că m-ai golit d'ę tăt ! Da — zîče — mărję-lile-z la min'e. Če să facu?

— Le baji coló pă gît la o lębedă, la o gîscă şi stas pîngă ięle să nu le, mai la urmă.

Cîn o fo la urmă, mai sînt o cît'eva gîşt'i — tăt o mîncat ţîganu pă gîşt'e pînă mai tât'ę, tăt o omorît pă ięle. La iasta nu-i, la čęia nu-i, nu şt'iut iel că la care-i prečis, astea le-o mîncat, numa pă gît înt-o lębedă. « În care-i, nu şt'iu io ! »

Tăt le-o omorît pă tât'ę şî le-o mîncat ţîganu. Cîn o fost pă urmă, află [24]) mărjęlile înt-o lebedă.

— Asta-i ! Ţîganu mn'eu îi gîčitor' !

Acuma s-astrîng miniştrii acolo tăţ laolaltă.

— Iel nu şt'ie n'imică ! Pă d'-in'i drac să şt'ie? Um pîrli d'e ăsta să şt'ie gîči? — ii tăz laolaltă îş fac, în perioda lor că nu şt'i n'imică.

— Hai să fačem om bancu. Şt'i că-mpăratu are-on kertu—fişcare-mpărat are kerturi d'e-alę, cu fel d'e fel d'e an'imale. Če: — Męrjem în kertu şî prind'em o vulpe ş-o băgăm înt-o sacu, vulpę, legăm sacu la gură şî k'emăm pă ţîgan să gîčească că če-i în sacu. Atunj dacă şt'i ţîganu că če-i în sacu, atunčea da ! [25]) Atunčę-i gîčitoŕ !

Męrje-n k'ertu, prind'e-o vulpe-o bagă-n sacu, leagă sacu la gură, k'eamă ţîganu. Tăz miniştrii aij rǫtă după iel, cîz iera iei, ştabii ačeia mari. Atunčea zîče:

— Nǫ — zîče — jupîn'e gîčitoriu — nu-i spun'ea n'ime ţîgan, numa « jupîn'e gîčitoriu » — nǫ, jupîn'e gîčitoriu — iče — acuma — iče — să n'e gîčeşt'i če-i în sacu? Zîče:

— Stas n'iţăl, că vă gîčescu ! — ţîganu, rîzînd, da spa-t'ele-i tremura că dă greş. Iel nu mai vorbęşt'e că-i hulpe ! Nuu. Zîče:

— Bată-t'e, bată norocu — zîče ţîganu — cît umblaş, cî nu umblaş, pîn cot'ęţă şî p-în'e fusăşi, p-în streşińile oame-

[24]) Pov. îşi loveşte palmele. [25]) Pov. subliniază, cu dreapta.

n'iloru, mult'e găin'i și rațe mîncaș, da acuma ca în sac nu umblaș ! — iče țîganu. Iel n-o șt'iut că-i.

— Da — zîče — să trăiej[26]), jupîn'e gîčitoriu, hulpe-i — zîče. Iei spun că-i hulpe, nu, țîganu n-o vorbit d'e hulpe, o vorbit d'e gîșt'e și d'e rață, c-ačę iera lui, capu lui.

— Da, jupîn'e gîčitoriu — iče — hulpe-i !

D'e-atunči o rămas țîgan'ii vrăjitori.

Povęstę-i gata.

Inf. Șora Vasile; Cresuia—Beiuș; *culeg.* O.B.—D.I. în 28 sept. 1961; *transc.* O.B.; *durata:* 13'; A.I.F., mg 1923 a.

De la cine o știi? « Da če șt'iu io d'i pă un'e-i. »
Nu-și amintește de cînd n-a mai povestit-o.

Episodul cu ghicirea întrebărilor enigmatice puse de rege (domnitor) este destul de răspîndit la noi — Schullerus, la nr. 922, citează 6 variante — dar aceste întrebări diferă de cele din varianta noastră care se află localizată la legendele moldovenești despre Ștefan cel Mare: întrebarea I-a — scularea tîrziu — și ultima — tunderea berbecilor — se arată a fi fost puse de acest voievod în una din legendele despre viața lui.
Episodul cu ghicitul din întîmplare e atestat în toată țara în 49 variante. În cele din Muntenia, de obicei numele ghicitorului e Cărăbuș (tot cărăbuș e și animalul prins pentru a verifica știința ghicitorului). Vulpea și cărăbușul revin cel mai des ca probe de ghicire, mai rar rățoiul, lăcusta, puiul de șarpe, pisica. Schullerus, la nr. 1641, citează 7 variante (la Thompson, *Types*, omise).
Walter Anderson, în studiul monografic ***Kaiser und Abt***, Helsinki, 1923 (F.F.C. nr. 42), arată că tipul A. Th. 922 (ghicirea întrebărilor puse de împărat) este de origine izraelitiană și a ajuns în Europa apuseană prin sec. al XIII-lea probabil prin cruciații francezi, de unde s-a răspîndit apoi spre răsărit, suferind numeroase prefaceri (la Krohn, ***Übersicht***, p. 163-4).
St. Thompson, în ***Folktale***, p. 144-5, arată că tipul Aa. Th. 1641 (ghicitorul improvizat) se găsește în vechile scrieri indiene și în cărțile de snoave ale Renașterii, azi fiind foarte răspîndit în Europa și Asia — unde și-ar avea originea — apoi incidental prin celelalte continente.

[26]) Pov. subliniază, cu dreapta.

«*NOROCU ŞÎ CU MINT'EA*»

Un uom sărac să duče-m pădure, după lęmn'e, s-aducă lęmn'e-n spat'e, că n-avea cu če-ş căra lęmn'e. Ş-apoi să tăln'eşt'e acolo cu on uom.

— Omule, după če ieş p-aiči?

— După lęmn'e, să-n duc lęmn'e.

— N-ai cu če-s căra lęmn'e?

— Nu, că-s săracu.

— Aapăi t'e fac io gazdă. Îz dau un clop d'e ban'i—cum iera atunči ban'ii, galben'i spun'ę cătă iei, care iera şî cu valǫre, auzît-az dumn'evǫstă d'e iei. —

Ş-apăi, îi dă un clop d'e ban'i. Uomu vin'e-acasă. Če să facă iel, om cu sfat şi iel oarecumva, să nu şt'iie n'iş femęię. Îi bagă acolò [1]) su sobă su nişt'e čenuşi — su soba-ačę in'e fače focu — su čenuşă, ca muierea să nu şt'iie d'e iei.

Nǫ, pleacă d'e-acasă.

« Bin'e că-z ban'ii mn'ei [2]) acolo amu, că i-oi lua io cînd oi vrę, şî muierea n-a şt'i d'e iei. »

Vin'e-o večină.

— Večina mea! N-ai n'işte čenuşe, că-m trabă pîntru han'e, să fierb hain'ele?

Ię p-afară: [3])

— Du-t 'e — zîče — acolo şî coată în sobă, su sobă, că acolo-i čenuşa — zîče — înt-o oală. Şî ię aşę cu oala, o du — zîče — c-aduče-mi-i tu oala înapoi, da!

[1]) Pov. arată spre stînga, cu stînga. [2]) Pov. ridică arătătorul drept. [3]) Pov. se uită la dreapta.

Mę ačę — ačę iera gazdă [4]), nu ca iasta săracă — și-i ię [5]) čenușę cu ban'ii și-i tornă colo acasă la ia, ș-apîi ved'e că-z ban'i pă fund. Cîn vin'e bărbatu.

— D-apăi ind'e-i oala cu čenușă d'i su sobă?

— D-apăi iac-o duz večina.

— Ă, hău, tare [6]) m-o bătut amaru meu. D-apo am avut iaca če.

— Apă bin'e c-ai avut — zîče — dacă n-ai spus.

Mę la večina.

— Večină, iacă če o fostu-n oală.

— D'-ind'e să fiie, d'-ind'e-ai avu tu ban'ii? Čin'e mai spui? Că n-ai avu tu doi lei să-z iei o kibritu, d'e cum să ai tu o oală [7]) d'e ban'i!

Rămîn'e fără ban'i. Iară să duče, să duče-n napoi cătă pădure altă dată, iară să tăln'ešt'e cu uomu.

— Nǫ, cum stai amu?

— D-apăi rău, că iacă če-am pățît cu ban'ii čeia.

— Nǫ — zîče — să ai mint'e — iče — că-z mai dau. Ɖa ai grijă d'e-aiešt'ia, să ieș la un nivel și tu la oarecare, că nu vręu să fi sărac.

Îi mai dă un clop d'e ban'i. Vin'e cătă casă. Ačie-i bagă, cum spun'em noi, înt-u t'ic cu tărîță — zdręnțe d'e-astea care rămîn'e d'e la pîn'e, șî le bagă femeile în čeva vas — îi bagă înt-u t'ic cu tărîță și-i pun'e-acolo supt-o laviță. Iară vin'e-o večină.

— Hă, večină! — după če mę iel d'e-acasă. — N-ai n'ișt'e tărîță? Că n-am če da la porči, să fac lături la porči.

— Du-t'e — zîče — că iaca [8]) acolo-i t'icu su lavița-ačęia și îl ię, șî t'e du cătă casă, c-aduče-mi-i tu t'icu înapoi.

Mę čęia și tornă [9]) t'icu la ia acasă și iacă să varsă ban'ii jios. Ę, să bucură.

« Nǫ, aiči-z ban'i! »

Da iel vin'e-acasă.

[4]) Pov. subliniază, cu arătătorul drept. [5]) Pov. schițează răsturnarea, cu dreapta. [6]) Pov. pune dreapta pe ceafă. [7]) Pov. dă mîinile în lături. [8]) Pov. arată la stînga, cu stînga. [9]) Pov. schițează răsturnarea, cu dreapta.

— Ăăă, d-apăi, măi muiere, un'e-s tărîţăle?

— D-apă le-o duz iacă čin'e — zîče.

— Ee! D-apu c-am avut acolo iară ban'i!

— D-apî bin'e c-ai avut, dacă nu spui tu cătă min'e. Mę la večina.

— Večină! D-apăi ind'e-ai pus tărîţăle?

— Le-am da la porči!

— Pâ c-am avut acolo ia če ban'i.

— Če să? Că tu iej bolund, mă, că şî cu čęia večină [10]) ai făcu iară cu čenuşę tăt aşę! Cîz duče d'i la t'in'e, tăz duče ban'ii! Pă tu n-ai doi lei! Ieşt'i bolund, mă!

Vin'e-acasă. Če să facă iel amu. Sâ duče iară înapoi îm pădure, să tîln'eşt'e cu uomu čela.

— D-apîi iară ieş p-aiči?

— Iară!

— D-apă ban'ii, ţîie nu-z mai poţ fače să-z iei iosag, să-ţ aduči lęmn'e?

— D-aapă iacă če-am păţît!

— Ăăă! Vai d'e t'in'e — iče — după če să-z dau ban'i! Atunčę să mai ivęşt'e un uom. Iacă-z doi şi čęia să cunoscu.

— Da — zîče — če-i cu uomu-aiesta?

— D-apă iacă če-am păţît cu iel în două rînduri — iče. — I-am dat ban'i d'e-ar put'ę fi gadză — zîče — pînă-i lumę, ş-ar put'ę trăi bin'e, şî nu-i şt'i folosî — iče.

— Nu ţ-an spus io — iče čela — că să nu dai tu fără min'e[11]) n'imică — iče — că n-ajunjem n'imicâ? O dau io fără t'in'e, o tu fără min'e — zîče — nu fačem n'imn'ică!...

Că-asta o foz Mint'ę şî Norocu. — Ac-on da amîndoi[12]), — zîče — atunčę ajunje oarečeva. Zîče:

— Da să-i dau şi io un leu şi-i dă şi tu unu, că d'int-aieşt'ia a aţîţa čeva.

Îi dă un leu Norocu şi-i dă unu Mint'ę. Şî vin'e uomu cătă casă şî tăln'eşt'e doi băięţ la o marjin'e d'e apă curgătore, şt'i, jucînu-să ăči cu če? Cu om bot d'e aur [13]). Băieţî nu

[10]) Pov. ridică arătătorul drept. [11]) Pov. ridică arătătorul drept. [12]) Pov. subliniază, cu arătătorul drept. [13]) Pov. schiţează ţinerea în palme.

cunosc auru, če cunọșt'e iei? Iei-z luz, iei nu cunọșt'e, n-o mai văzut. Zîče:

— Če fačeț voi ači, băięț, cu-aista?

— D-apă — zîče — n'e jucăm cu iel.

— Nu mi-l daț mię — zîče — că vă dau doi leii ășt'ia doi să vă luaț zăhar? — iče.

Băięțu locomęșt'e la doi lei, c-ačeia-z în oare, că-j ię zăharu imediatu. La urmă, îl dă la uom ș-apî iel îl cunoașt'e, fiin uom d'e vrîstă dară, și să duče cu iel — pă timpur'le d'e-atunči—la bancă, ăă! ș-apăi îl acupere bin'e banca cu ban'i. Îi dă banca ban'i pîntru iel. Și vin'e cătă casă și amu d'e-aieșt'ia șt'i uomu cota. Ș-apucă a să răd'ica[14]) la nivel și iel apăi. C-amu-avę și mint'ę, și noroc.

Atîta-i

Inf. Buha Gheorghe; Cresuia—Beiuș; *culeg.* O.B.—D.T. în sept. 1961; *transc.* O.B.; *durata:* 6'; A.I.F., mg. 1909 g.

Nu își amintește de la cine o știe. «Cît am umblat io în lume, care-o spus-o, io am prins-o».
«C-ar fi minčiună — s-ar potrivi la treabă, nu?» — *zice după înregistrare.*

Tema ajutorării zadarnice a unui om sărac de către noroc pînă ce nu colaborează și mintea este atestată în 45 variante din toate provinciile țării, însă acțiunea se desfășoară altfel decît în varianta noastră. Doar motivul ascunderii banilor în cenușă și cel al ascunderii banilor în făină apar în cîte o variantă ale acestui tip, apoi și într-o variantă transilvăneană despre norocul ce îmbogățește pe sărac fără ajutorul minții. Schullerus, la nr. 945, citează 6 variante.
St. Thompson, în *Folktale*, p. 143, arată că tipul este de proveniență orientală, fiind foarte frecvent în India (atestat încă din sec. VI e.n.), Indonezia, Orientul apropiat, Europa răsăriteană și nordul Africei.

[14]) Pov. ridică arătătorul drept.

DREPTATEA ŞI STRÎMBĂTATEA

Dreptat'ea să dusęsă la tîrgu şi umbla şi ię să-ş cumpere oarečeva ş-apu n-avę pă če cumpăra. Iera tomna rău d'e fǫme, şt'i, vrea bę şi ię čeva, d-apoi nu-i pă če. Atunčę vin'e Strîmbătat'ea, zîče:

— Če stai tu ači?

— D-apăi — zîče — aş mînca şi ieu, ş-aj bę oareče, şi nu-i pă če.

— Nǫ păi — zîče — dacă ai mînca ş-ai bę, dă če nu vi să mînči şi să bei?

— Pă nu-i pă če!

— Apoi da ie d'-ind'e ięste — zîče — cum poţ. Dacă ieşt'i a sta tu ači tă cu dreptat'ea ta, poz muri ači d'e fǫme pîn-a fi lumę — iče. — Hai cu min'e — iče Strîmbătat'ea.

Să bagă înt-o restaurant, poft'ęşt'e-acolo mîncări şî băuturi şî če le trebuie lor amá.

Cînu-i pă urmă, nǫ, îi d'e plăt'it vǫrbá, pă če să satură. Iel:

— Stai![1] numa după min'e — zîče Strîmbătat'ea.

Kęlnăru ačeala care-i adusęsă mîncăŕle zîče:

— Să plăt'eş dumeata!

— Če să plăt'esc? — iče. — Să-m dai restu — zîče — d'im băncuta[2] čę d'ę miię care ţ-am dat — iče cătă kelnăr.

Apăi să ięu la čeartă aiče, d-apă vin'e gazda cafăn'ii, — cum îi spun'em noi.

— D-apoi če-i întră voi?

— Iaca če: d-api i-am dat o băncuţă d'e mńie — zîče — ş-acum vorbeşt'e să-i mai plăt'esc — zîče — şî nu mi-aduče restu.

[1]) Pov. ridică arătătorul drept. [2]) Pov. ridică arătătorul drept.

Apă l-apucă gazda la bătaie, apu dă-i!

— D-apă-aşę faş tu cu uǫmen'ii mn'ei şî cu clienţî care vin? — zîče. — D'e astę faş cu iei — iče — comed'ii? Să dai ban'ii — zîče — uomului.

Nǫ, să-i dęie ban'ii cît zîče uomu. Omen'ii-s sătui amîndoi. Dă ban'ii, adică. Ş-api iel, bătîndu-l gazda:

— Tuulai [3]), Dǫmn'e! Dreptat'e, da-nd'e ieşt'i? — iče.

Dreptat'ę čę d'e răbdasă fǫmę, şi čela:

— Da ači-s — zîče — şi io! Da — zîče — o păşit Strîmbătat'ea păstă min'e şî nu po zîče n'imic! — iče.

Atîta-i.

Inf. Buha Gheorghe; Cresuia—Beiuş; *culeg.* O.B., D.T. în sept. 1961; *transc.* O.B.; *durata:* 2'; A.I.F., mg 1909 c.

Pov. o ştie « nu-m aduc amint'e d'i la čin'e. La noi priveg'ează morţî şî spun poveşt'i tătă nǫpt'ea. Io prind d'int-o dată če-am auzît. » *Nu işi mai aminteşte de cînd nu a mai povestit-o.*
S-a întîmplat aşa? « Io n-am fost acolo; i-o poveste, ca um banc. Asta pǫt'e să nu să fi-ntîmplat n'ici una, da le iubeşt'e lumea şî tînăretu. »

Se cunosc 4 variante similare (în una Adevărul şi Minciuna) nelocalizate.

[3]) Pov. ridică mîinile.

«CU NICOLAIE»

A fost într-un sat dăpărtat dă la munte, din timpurli dă dă mult, cîn nu iera trenuri, nu iera decît drumuri, care să dučea la diferite orașe. Dă tren iera mirare cînd auza atunčea, că-i caru cu foc. Un băiat care l-a loat în armată. Pă timpurle-alea-n armată să loa-n alfel, nu ca acuma. Să dučea, cu ștreangu-i prindea șefu dă garnizoană-i zîčea, un om dîn sat mai... mai bătăuş așea, mai čeva, îl punea șef dă garnizoană, în loc dă jandarmi sau miliție. Ăsta-i lega-i ținea cîte trei-patru săptămîni legaț, îi dučea la riğimen cu ștreangu, dă mîini... Așea că iera lucru mare și-o... Ăla s-a dus în armată. Cum? cum? A puz mîna pă iel, iel fusese čioban, iera voinic, făcut bine. Ducîndu-se iel la riğiment, cum iera-n timpu ala armata cu bîta și cu domnu majur, sărğentu, căpraru — bine, și io am mînca bătaie-n armată, nu glumica — și-l bătea, zilnic.

— Acuma, du-te tu, că iej mai vînos. Ba du-te-n corvuadă. Ba du-te coló, cutare. Du-te dîncolo.

— Da, domnle, nu sîn numa io aičea, sau nu?

— Če vorbești, răcane-n armată ! Poc ! — îz muta fălčili. Dă-i cu bîta pă spinare. Da un majur în lo, cîn s-a dus să-i raporteze într-o zî că l-a bătut un căprař, ziče:

— Aa ! Păi pe ăsta trebuie bătut cu bîta, nu așea. Că ăsta-i voinic — zîče. — Îi dai cîte-o sută dă bîte, mă — zîče — c-a veni la reclamație, la mine.

S-apucă majuru și dă-i, și bate-l...

— Măi, așa o să mă bată pă mine, în timp dă trei ani dă zile, cît o să fac armata?

— Ăhă — ziče. — Încă n-ai luat nimica !

Dă-i az, buşeşte-l, da če să facă? Îi spune că dacă fuğe ie mai rău, îl înkide.

— Un să fug? Nu fug. Rabd aiča, cît o fi.

Acuma iel iera şi bun, un munčitoŕ. Unde-l punea, făčea treabă. Da dăğeaba fači treabă în armată, că tot bătaie mînči. Uor şi că fači, uor că nu fači. C-aşa iera timpurli atunči. Trebuea să-z bată pă čineva, ăea...

În cîn timp, mai mul timp bătîndu-l acolo la reğimen, vine reğele al ţării elea unde iera iel, acolo în ispecţie. Cîn vine, pă Niculaie şi pă vo cîţva ca iel, că čea că sun pruoşt [1]), nu ştie carte şi sînt aşa, că iei făčea mai mul corvoadă, nu-i punea la istrucţie. Îi dučea pă nişte rîpi, c-un gradat şi îi ţînea acolo, treizeči, patruzăči, d-eştia, îmbrăcaţ pruost' čea că-i proşti şi nu cumva să-ntrebe pă vunu şi să s-afle de rîs. I-a dus şi-i baga-ntr-o rîpă-acolo...

Aşa că, păţeşte Niculaie timp dă trei ani. Şi să duče, să liberează. Cîn s-a libera să duče acaz la iel... Cîn să duče-acasă, să duče şi iel la şezătoare. Se-ntîlneşte cu băieţii, cu fetele, iera lucru mare-atunčea ca un băia să vie din armată cu armata liberată. Întreba toţ:

— Bă! Păi ai fost? Neculaie, ai făcut armata?

— Am făcut.

— Păi pă reğele l-ai văzt? — Iei credea că mănîncă cu reğele la masă dacă să dučea şi făčea armată-n timpu ăla. Iera un lucru curios un soldat care venea dîn armată. Şî zîče:

— Ba nu — zîče — că nu l-am văzu. A vint odată, da noi, pă noi ne-a zgonit.

— Ăăă! N-ai făcu nimica — începe ăea băieţii să rîză, fetili, dă iel, nu ştiu če...

— Aaau, cît am suferit io. S-tobă dă bătăi sînt — zîče — dă la reğimen. Şi toţi îm spune că apruape nimi n-am făcut. Ni nu mă vede. Mă duc — ziče — în čele dîn urmă — če şi-a făcu iel în gîn — mă duc să văz pă reğele — zîče. — Să le spui odată cum ie reğele, şî gata — zîče.

[1]) Pov. subliniază, cu mîinile.

A pleca Niculaie-al mieu, a făcut mamă-sa o turtă, če-avut acoló, a băgat-o-n glugă, cum iera pă timpurl-elea, o glugă de-o ţînea aşa [2]) în spinare, nu traistă. Şi i-a băga acolo turta, şi-a plecat pîntr-o pădure binenţeles, nu pă... la capitala ţării.

Mergînd iel spre capitala ţării, lăsăm pă Neculaie, mergînd înspre capital-adică. Şi reğele-al ţării eştia a făcut o vînătoare mare pîntr-o pădure. Cu agiotanţ, cu prinţ, cu fel dă fel dă uameni. Şi umblîn pîm pădure, s-a lua după-o căprioară. Iel, mai sprinten s-fugîn, s-a pierdu [3]) de agiotanţ alergînd. Şi l-a apuca nuaptea într-o vălčea acolo, şi ăilanţ agiotanţî s-a pierdu toţ, a rămas cîte unu pă urmă n-an ştiut, p-unde-a lua, luîndu-să dup-căprioară, a fuğit, s-a dus în lume, a-ntunecat, iel să să mai întîlnească cu-ăilanţ dă loc. Îl caută toţ, şoeră, nu mai îl găseşte pă reğe. Şi cum iese dasupra-ntr-un mal acoló, vede un foc mare într-un deal. Să duče la focu-ăsta. Acolo, ca să vadă čine-i, a crezu că-i uoamenii lui, care-a plecat. La focu-ăsta če să vezi? Iera unsprezeče hoţ, cu căpitanu doisprezeče. Huoţ care iera atunči, pîn codru dă fura... În fine, huoţii ăştia mînca tuoţ, friğea un berbeče întreg p-un par, mare, băgase pîn iel, nu aşa bucată cu bucată ca... friptură hoţească şi toz bea vin. Aveau burdufele cu vin acoló şî alea, şi, mai multe vase cu vin, cum le-adučea iei pă cai, avea magazie-acoló, făcută, şi iei i mînca şi bea acolò. Cîn soseşte ăsta:

— Bună sara, uameni buni — reğel, da iel nu iera-mbrăcat reğe, iera mbrăcat alfel, cu haine ţivile.

— Če ie cu dumneata?

— Domle — ziče — fiz buni — ziče — lăsaţi-mă şi pă mine la focu-ăsta. Ioite io sun...

— Păi če ieji tu? Dă unde vi? Nu cumva să iej v-un spion.

Zîče:

— Io sunt, am fost negustor. Trec într-un uoraş uarecare — zîče — mă duc acoló cu nişte prieteni ai mei —

[2]) Pov. duce mîinile spre umeri. [3]) Pov. subliniază, cu mîinile.

zîče — ca să cumpărăm vite să le dučem în alt uoraş, că sunt cam ğeambaş — zîče — da banii nu-i port io.

— Ai bani la tine?

— Am mai nimica bani, că-i la tovarăşii miei banii — če. — M-am pierdu dă iei pîn pădurea asta — zîče — ş-am văzu foc aičea [4]), am crezu că sunt iei ş-am venit ai...

— Tre şi tu acolo, jos — zîče. — Da să nu cumva să fie čeva — zîče — că tu şti că aiči te omorîm.

— Nu, fraţîlor — zîče. — Io nu fac nimica.

Ş-a stat lunğit, pă lîngă foc aşa, cum să stă-n pădure pă... În timpu cîn stetea iel acolo, ailanţ bea şi mînca. Hăp! Şi Neculaie-a nostru tot p-o potecă [5]), a văzu focu ăsta şi apare şi iel. Da lu Neculaie nu iera frică dă hoţ. N-a či, n-avea zuor iel, că mai văzuse huoţ d-ăştia cît a foz la stînă.

— Bună sara, mă fraţîlor. — Şi cum, ajunğe-acoló ostenit, trînteşte [6]) jos traista din spinare.

— Če fačeţi aičea?

— Da cum, mă, întrebi tu aşa? Če ţîie nu ţ-î frică dă noi? Tu nu vezi?

— Io vă văd că sînteţ hoţ. Da dacă sînteţ če — ziče — crezi că mie mi-e frică dă hoţ?

— Ia uite, bă — zîče. — Asta ie ţăran — zîče — care ne cunoaşte — zîče — a mai petrecut. Tu ai foz hoţ vrodată?

— Ba nu — zîče. — N-am foz la stînă? Dă cîte uori le-am da mîncare la huoţ d-ăştia — zîče. — Dă cîte uori le-am da la huoţî ăştia mîncare? şi — zîče — aşa. Dă cîte uori le-am dat, mîncare — zîče, aşa că iel s-a trîntit jos a stat acolo. Zîče şi:

— Če fači — zîče — acuma?

Zîče:

— Da uite, mai întîi dă tuate daţi-mi mie — zîče — daţi-mi şi mie mîncare d-a vuastră — zîče — că sîn leşina dă fuame şi pă urmă vă spui čine sunt ieu şi unde plec.

Zîče: — Hai să-z dăm şi ţîie.

[4]) Pov. arată înainte, cu mîinile. [5]) Pov. arată înainte, cu dreapta. [6]) Pov. arată în jos, cu dreapta.

Cînd îi dă şi lui, îi dă mîncare, îi dă băutură, acoló, bea zdravăn iel Neculaie, nu că iera ruşine să nu bea. Să mira hoţii ăştia dă iel. Mai cu samă în... Şi le spune, începe să le spună păţania, c-a fost în armată, că l-a bătut acolo în armată cîte-a păţit iel şi peste tot că făčea istrucţie, că făčea dă tuate. Reğele auzea dă jos[7]). Iel nu ştia că, şi ziče:

— Uite. Acuma am plecat, mă fraţilor, la reğele — zîče — să-l văd, că io dacă m-an dus acasă şi m-am liberat, tuoţ rîde de mine — ziče — ca cîn n-aş fi făcut dă loc armată. Şi mă du la iel să-l văd.

Bine! Da huoţî ăştia să scuală dă coló şî-i spune:

— Bă Neculaie — zîče. — Ai făcu tu armată? — zîče. — Învaţă-ne şi pe noi armată.

— Cum să vă-nvăţ pă voi armată? Če, voi ascultaţ la mine? Če credeţ că-i acoló? Atun să iau — zîče — paru, să dau şî io în voi — zîče. — Şi pă voi nu vă poč bate, că mă bateţi voi pă mine. Păi nu, nu ascultaz dă mine, nimi.

— Ba, ascultăm.

— Dac-ascultaz — zîče — n-am armă. N-am î...

— I uite-i arma ičea [8]) -z dau io o armă.

Ia Niculaie arma.

Zîče:

— Ei, vez că-i încărcată.

— Las că ştiu io s-o-ncar — zîče — mai bine ca voi, dacă nu ie...

— Ba — zîče — ie-ncărcată — îi spune hoţî.

Ia arma coló, să dă d-o parte ca istructor şi i-a pus p-un rînd: ăla la flancu drept, ăl mai înalt. Şi-ači a format un şir cu iei. Ziče:

— Ascultă: dacă ascultaz la mine, bine. Fac istrucţie. Dacă nu, îm văz dă treabă — zîče — că n-am nevoie să vă-nvăţ pă voi — zîče.

— Bine, mă, ascultăm toz — zîče —. Vrem să fačem şî noi, barim un čeas.

[7]) Pov. arată spre dreapta şi în jos, cu dreapta. [8]) Pov. arată spre dreapta cu dreapta.

— Bine — zîče — ioite. Cîn îz zîc: pă lo repauz, scoț pičioru înăinte, cîn nu, întîi așăzați-vă p-un rînd în așa fel, ca — zîče — să nu treacă nasu la unu [9]) cîn mă uit pă linie, înăintea ăluilant, că io trag cu pușca p-aiči — p-alături — zîče — șî-l impușc p-ăla dă ie, în așa fel.

I-a așezat iel acolo așa în rînd, și-a pus pușca-n urekea la — la dreapta, iera căpitanu — și s-a dus glonțu pîn toț doisprezeče. Și i-a omorît pă toț, i-a răsturna jos. Cînd a tras cu pușca, pîn capete-a tras.

Eeee! Omorîndu-i iel, i-a da jos.

— Cu tini [10]) či-i, mă, aiči? Tu či iști — întrabă pă reğele dă jos. Da reğele nu iera, iera un, a crezu că-i un țivi.

Če: — Sunt un negustor și ieu.

Zîče:

— Ai văzu če-am făcu ieu? Hai încoače — zîče, îi dăsbracă — și mi-ajută, dacă vrei să scapi cu zîle!

— Păi — zîče — dă če să m-omori pă mine, că io nu fac parte dîn hoț?

— Te văz io că nu fas parte.

Să pune și-i dăsbracă pă huoți și cobuară-acolo p-un — alătur iera o stîngă adîncă dă piatră — îi tîrăște și-i aruncă dă colții ăia jos, pă toz hoții. Și rămîne armili, și rămîne caii huoților, magazia [11]) unde-avea bucate și fel dă fel dă bani — avea grămezi dă bani acolo și tuate. Să duče iel, controlează p-acoló la cai, le dă mîncare, c-avea ovăz, le dă de tuate.

— Acu i-ai miei — zîče. — Bani am dăstui...

Și vine și la reğele și-i spune:

— Bă! Uite če ie! I, io am omorî doisprăzeče hoț, da nu să puate. Huoțî ăștia ma au pą čineva — zîče — m pădure. Nu trebue [12]) să dormim ca boii. Că io am făcut armată. Trebue unu să păzîm dă santinelă — zîče. — Tu ai făcu armată?

— Am făcut! — i zîče.

— Bine — zîče — iej mai mare — zîče. — Te văz io, mai bătrîn ca mine. Ai făcu ar...?

[9]) Pov. arată înainte, cu arătătorul drept. [10]) Pov. se uită spre dreapta.
[11]) Pov. subliniază, cu dreapta. [12]) Pov. subliniază, cu dreapta.

— Am făcu.

— Şti datoria santinelii? Tufa aia de colo [13]) ieste giereta santinelii. Iai arm-asta [14])-n spinare, fači dă santinelă — zîče — şi dorm io; pă urmă mă scol ieu, şi dormi tu. Nu durmim aşa — zîče — ca să vie peste noi să ne umuare — ziče —. Să fim dăştepţi.

— Bine!

Iel să culcă juos, Niculaie, şi ăsta, reğele, ia arma-n spinare şi să plimbă pă lîngă gieretă de iči pînă colea. A văzut că Neculaie dă s-aduarmă, s-a pus în cur şi-a fumat [15]) o ţîgare. Cîn să scuală şi-l vede cu ţîgarea-n gură şî cu-aea:

— Ha! — Să duče la iel — drepţi! — Şi-i dă doă palme, dă-l satură cu pămîntu.

— Pă aşa să faće dă santinelă? Cî, pă mine mă omora, mă băga-n puşcărie. Da io n-am putere să te bag în puşcărie, să te mîn. Santinelă — zîče — ştii cum să fači? Ia, ia culcă-te tu, să fac ieu dă santinelă — ziče. — Şi dacă mă prinzi — ziče — să mă-npuşti [16]).

Şi Neculaie-a luat arma, şi l-a pus dă s-a culcat şi-a făcu iel dă santinelă pîn la zîuă. Cîn s-a făcu zîuă, reğele zîče:

— Io plec. Mă duc după tovarăşii miei, te las sănătos, fă če vrei — zîče. — Nu ştiu dacă ni-om mai întîlni, sau čeva.

S-a duz reğele şi şi-a văzu dă treabă. Rămîne Neculaie. Să duče dă caii la apă, ia doi cai, s-a temu să nu dea cineva p-acolo, ia banii. Să duče şi-i dăşartă-ntr-o scorbură dă copac, ca să fie mai sigur dă iei, să nu-i găsească grămadă-acolo. Şî le-a da mîncare, ş-alea, a pleca pă drumu lui năinte, to pă jos, la reğe. Reğele-al, cîn să duče dimineaţa-l găseşte agiotanţii. Če bucurie pă iei că l-a găst.

— Hait! Gata! — a suspendat asta, vînătoarea, şi la capitală, toţ. S-au duz la capital-acolo, dă uordin unui ğinăral, să-nşire armata la marğinea uoraşului, pă unde

[13]) Pov. arată spre dreapta, cu arătătorul drept. [14]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [15]) Pov. duce dreapta spre gură. [16]) Pov. subliniază, cu dreapta.

venea Neculaie. Ştia pă če parte vine [17]) Neculaie, să duče la Bucureşt, acolo la capitala ţării, cu care če-o fi fost. Înşiră soldaţii să-i dea onoru, şi să-i dea onoru ca la ğineral, şi să nu fie stingeri Neculaie s-ajungă la curtea, la palatu regal, unde iera. La palatu regal dă uordin ofiţerului care iera dă serviş, să-l introducă înăuntru cînd o veni. Cînd ajunğe Niculaie acoló, la marğinea capitale-a oraşului, vede armata înşirată pîn la marjine. Acolo-i dă unu, un trompet, sună prezentarea, şi pentru uonor armata. Da Neculaie să duče colo şi-i spune:

— Ie voie să trec p-aičea? — crezu că ie v-un ğineral, čineva, fače, nu lui. Če:

— Da, da, ieste, pei pentru tine — zîče — să fače ăstea. Da iel ni n-a băgat în samă.

— Če, pentru un ţăran [18]) dă la ţară, să puie armata aea pînă? — Pîn la palat a fost înşirată armată.

Să duče iel acoló la palatu regal. La palat:

— Ie voie să intru înăuntru la reğele?

Ziče: — Ie voie! — zîče — ie voie. Pentru dumneata, ie — zîče. — Te du sus.

Cîn să duče la-uşe, acolo îl ea o santinelă-l duče la uşa unde stătea reğele, la uşa camerii regale acolo, îl dă-n primire la un [19]), la lakieu d-ăia, la un uşier d-ăea, un lakieu al reğelui. Acu, lakieu ăsta, pi semne mai făcuse lucru d-ăstea, i-a zî lui:

« Nu să puate ăsta, nu, vine la reğele, îi dă bacşiş, îi dă čeva ». — Bă — cînd a intra Niculaie înuntru:

— Te bag înăuntru, da cînd îi işi afar, să-mpărţăşti [20], în doă cu mine — ziče — če ţ-o da reğele acolo.

— Bine! — zîče.

Să duče înăuntru.

— Să trăieş, majestate — dă dă reğe.

— Če ie?

— Uite — zîče. — Io sun cutare — dăja reğele-l ştia acuma. — Am făcut armată în cutare riğiment, în cutare com-

[17]) Pov. ridică arătătorul drept. [18]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [19]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [20]) Pov. subliniază, cu dreapta.

panie, în cutare batalion, și acolo am atîțea ani, trei ani dă zile, mă bătea toț, m-a sučit, și nu v-am văzut — zîče — și-am veni să vă văd.

— Bine — zîče. — Da io am venit în cutare timp acolo.

— Ai veni — zîče — ăi fi venit, împărate, majestate, — ziče — da, da — zîče — io, pă noi ne-a luat niște gradaț și ne-a băga în niște văi acolo, čea că sîntem pruoști — zîče — și nu ne-a da drumu decît după če-ai pleca d-acolo.

— Aaa! Bine. Ei, ioite, io sîn reğele — zîče — și stai să mă duc să mă-nbrac și în ținuta dă čeremonie, mai a... Cînd a veni, zîče:

— Auleu, acu iej mai frumos — zîče. — Adineauri — zîče — ierai cum ierai — zîče — to frumos, da acuma — zîče — încai cu-ăstea, cu hainili ăstea — zîče...

Zîče: — Așa sînt, uite. Ei, acuma če să-z dau iu ție — zîče — măi Niculaie, finc-ai veni tu la mine să...?

Če:

— Nu-z čer nimic — zîče — decî să-m dai doă palme.

Zîče: — Nu-z dau doă palme.

— Dă ce?

— Puate că pentru ălea dă mi le-ai dat asară?

— Cînd?

Če:

— Tu mi-ai dat doă palme, mie asară.

— Da nu, nu te-am văzu, majestate — zîče. — Păi dacă te vedeam — zîče.

— Tu mi-ai dat asară doă palme-s spun.

— Nu, majestate — zîče — io n-am dat niči-o, ni nu te-am văzu.

Zîče: — Uite, Neculaie. Tu asară — zîče — cîn, cîn m-ai pus dă santinelă, mi-ai dat doă palme.

Če: — Păi dumneavoastră, maiestate — zîče — dumnata ai fost?

Zîče: — Ieu.

— Ha — zîče — če să-s fac? N-am če-s fače dac-ai fost ala — ziče — că — ziče — nu ț-ai făcu datoria cumsăcade,

şi d-aia ţ-am dat, doă palme nu-i nimi — ziče — că le-ai lua dă la mine. Da ai dumitale cîn mă prindea la reğimen dă santinelă — zîče — mă băga în puşcărie pă viaţă şi mă-npuşca — zîče — că nu mi-am făcu datoria — zîče — če să-z fac? Aea n-am če-s fa.

— Stai, că să-z dau şi ieu čeva bani, ca să te duči acasă — zîče — şi-z mai spun alčeva. Cîn te-i însura, să mă k'emi pă mine şi te cunun — zîče —. Am, fincă tu ai vint la mine şi, am ş-io...

Zîče: — Bine, asta-i alčeva — zîče. — Aea o fac, da — zîče — acuma, nu-z čer nimica decî să-mi dai doă palme — zîče — aia-z čer io.

— Puate că — zîče — am văzu că ai bani acoló, c-ai lua dă la hoţii ăia bani, c-ai čeva avere şi puate că nu vi. Hai — zîče — să-s fac pă gust — şi i-a da doă palme aşa [21]) pă miči, nu tare. S-a dus afară.

— Să trăieş, majestate — zîče. — A, mi-ai dat če-am čerut. N-am nimic...

Cînd a ieşit afară, uşieru-ăla [22]) îl trağe de mînică.

— Mă, dă-mi jumate şi mie.

Cîn să-ntuarče [23]) şi-i dă o palmă, îl răstuarnă pă scări-le-elea, da piste capu p-ăla şi-a pleca înspre puartă încolo. Ăla, s-a lovi rău, i curğea sînğe, s-a dus la reğele, zîče:

— Uomu ăla, uomu ăla d-a ieşit dă la majestate — zîče — da če i-a dat o palmă uşierului, l-a dat piste cap — zîče — pă scări.

— Du-te de-l kiamă-ndărăt!

Îl kiamă-ndărăt.

— Če-ai făcu, mă Neculaie? Dă če nu ieş cumsăcade? — zîče. — Ai căuta [24]) — zîče — şi i-ai da brînči — zîče — i-ai dat ăstuea o...

— Maiestate — zîče. — Aşa sînt ăştia, linguşitorii ăştia di la curţile dumitale. Pi semne-nvăţaţ dă mult. Că, cîn m-a băgat înăuntru, mi-a zîs că să-i dau pă jumate — zîče. — Păi

[21]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [22]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta. [23]) Pov. se răsteşte, cu dreapta. [24]) Pov. arată spre dreapta, cu dreapta

pă jumate i-am dat, că mi-ai da doă palme, i-am da și lui una [25]). — Če — či iera să-i, če-am primi dă la dumnata, aia i-am dat. Dă l-am sătura și pă iel — zîče. — Ăștia dă linğe blidili p-aiči pă la, pă la ușa dumitale — zîče — așa-i trebue !

A-nčepu să rîdă reğele.

Če: — Bine, mă Neculaie, da — zîče — bine i-ai făcu la urma urmii. C-așa-i trebuia — zîče. — Hai acuma, să te dărues și ieu — zîče —. I-a dat zeče galbeni și iel.

— Na și dă la mine, s-te duči acasă — zîče — și te mai întreb čeva, dacă vrei să spui, dacă ști să-m spui.

Zîče: — Dac-oi ști, ț-oi spune.

Če: — Io te-ntreb, te-ntreb un lucru — zîče. — Mult ie dă la răsărit pîn la apus?

Če: — Cale dă o zî, majestate. Că dimineața răsare suarele șî sara apune.

— Da — zîče — d-aiči pînă pă lumea ailantă ie mult?

— Mult ! [26]) — zîče. — E acolo — zîče — cine-a pleca nu s-a mai întors îndărăt ničiodată. Če să-z mai spun?

— Da — zîče. — Dă la pămînt pîn la čer, tu ști cît ie?

— Nu ie mult așa — zîče — c-acu înorează, ș-acu ploă. Nu-norează az, să plouă poimîini. Io așa știu — zîče. — Alčeva nu.

— Mă, ăste trei întrebări — zîče — să nu cumva să le spui la čineva — zîče. — Să le ții la tine — zîče. — Să nu spui la niminea absolut, p-acasă, uoriune te-ai duče.

— Bine, majestate. — I-a dat, zîče — na, primește și banii ăștia acu dă la mine, c-acu nu-i mai împarț cu nimeni, și te duči acasă sănătos.

Să duče acasă iel, ia banii dă coló dă unde iera, a plecat — a luat caii, a luat banii dă la huoț, cu-ăia-i lui, s-a apuca să facă și Niculaie-a nostru o casă, mare. Ba a făcu și cîrčiumă, ca să puie o cîrčiumă pă če-o pleca, să-ș facă rost în viață.

[25]) Pov. dă mîinile în lături. [26]) Pov. dă din cap.

Făcînd iel la case şi la alea, a trecu vo trei luni dă zile, patru, vo lună dă zile, doă. Acu reğele-a trimes numaidecît să vie colonelu, maioru şî căpitanu şi majuru dă la reğimentu lui, i notase pă toţi. Cum a venit la reğele i-a spus:

— Ăste trei lucruri să mi le spuneţ în termeni dă trei zile. Dacă nu mi le spuneţ, să şti că vă degradez — zîče.

Dă unde să ştie ii tot odată. Întreabă pă unu mai învăţat, întreabă pă altu, tot odată, nu ştia[27]) să răspunză. S-a sučit, majuru-i spune, zîče:

— Domle colonel — zîče — aveţ în vedere că — zîče — am auzi că Neculaie, ăla pros-pros — zîče — că ie dîntr-un sat alătur cu mine d-acolo[28]) — zîče — da iera dăştept, nevoie mare — zîče. — Am auzi că s-a dus la reğele şi dă la ăla ie vorbele ăstea — zîče. — Hai la iel — zîče. — Haidez la iel. Îi dăm čeva bani — zîče — să ne spuie iel če-a vorbi cu reğele-acolo, că — zîče — numa din iel ie buala nuastră — zîče. — Să şti c-o păţim.

Încalică pă cai, să duče la Niculaie, Niculaie iera sus pă casă. Dučea lucruri acoló, didea cuie, didea če trebuie, la tîmplari iera, vo zeče tîmplari lucra la case să le isprăvească curînd. Să duče:

— Bună ziua, Niculaie, nu ştiu če colo...

— Če ie cu voi ? — zîče. — Če-az veni în curte la mine? Niči acuma nu-m daz voie? Io m-am liberat, nu ma am treabă cu voi.

— Nu, mă Nicolaie! A nu i-aşa. Ioite, stai dă vorbă cu noi, nu ştiu če, şi tu.

— Da n-am niči o treabă. Şi mai cu samă cu, cu ăsta — zîče — cu majuru-ăsta — zîče — dă m-a bătu — zîče. — Cîn mi-aduc aminte — zîče — şî — zîče — l-aş face praf, în drum — zîče. — Cîtă bătae-am luat io dă la ăsta. Şî cînd am vint la domnu căpitan — la dumnata[29]) — să reclam — zîče — mi-ai mai trîntit şi dumnata vo cîteva palme, dă, aşa dă bucurie — zîče. — Pă urmă, că să baţ pă čineva. Dup-aea —

[27]) Pov. dă mîinile în lături. [28]) Pov. arată spre dreapta, cu capul. [29]) Pov. arată înainte, cu arătătorul drept.

ziče — io n-am, n-am treabă cu voi nimica. M-an liberat, videți-vă dă treabă și lăsați-mă-n pače[30]). Scurt!

— Mă Niculaie-n sus, mă-n jos, că-z dăm atîta, îz dăm atît.

Pă urmă, ca să scape dă iei, zîče:

— Cît daț? — zîče. — Uite, îm daț činči galbeni și vă spui. Alfel nu vă s... Ca să scap dă voi[31]) d-ačia să nu mai vă văz, că mi să pare negru naintea okilor cîn vă văd — zîče. — Că dăstul m-am amărî cu voi trei ani dă zile — ziče — dă, numai io știu.

Zice:

— Uite, dacă-m, Niculaie — zîče — fači, na čin mii dă franči, spune-ne.

Și i-a spus:

— Hai, vă spui numa ca să scap dă voi, să plecaț — zîče. — De alfel — zîče — nu vă spuneam uoriče-ar fi. Că bani am.

Če:

— Știu.

Și le-a spus, s-a dus ăia la reğele, s-a prezentat cum le-a spuz lor. Reğele trimete la Neculaie. Să să ducă pîn la palatu regal, peste cîteva zile, să fie-acolo.

Să duče-ndărăt, la palatu regal și zi:

— Să trăieș, majestate. Dă če m-aț kiemat?

— Bă — ziče — dă če le-ai spus? Am auzi — zîče — c-a veni la tine șî le-ai spus.

— Nu le-am spuz, majestate.

— Ba le-ai spus — zîče — sun sigur[32]) că tu le-ai spus. Nu trebuia să le spui — zîče.

Ziče:

— Majestate! A vint la mine trei gîște. Patru le-am jumuli și de pene, și de fulji, și le-am da drumu — zîče — acuma. Alčeva nu.

A-nčepu și reğele să spuie — adică le-a luat banii[33]), cît trebui. A-nčepu și reğele să rîdă.

[30]) Pov. subliniază, cu dreapta. [31]) Pov. subliniază, cu mîinile. [32]) Pov. subliniază, cu mîinile. [33]) Pov. dă mîinile în lături.

— Bine, mă Neculaie, ai foz băia dăştept. Mai na dă la mine încă zeče galben şi cîn ti-i însura, să vi la mine, mă. Să mă kiemi, că dacă nu pot ieu, trimet agiotanții miei și ieu te cunun pă tine, să ști.

— Bine, majestate. Kiar an logodi, majestate. Şi peste cîteva — duminecă — i-a spus zua hotărîtă — io sunt acolo,

Reğele s-a dus, nu a mințît, s-a du la iel cînd a făcut l-a cununat, l-a dăruit acoló ca nuntă regală, na, agiotanț. cîtă lume-a fost acolo. I-a da daruri, nemaipomenite, nevesti-si și lui. Şi dacă n-o fi murit, mai trăiește şi astăzi, că are cu če Niculaie... Atîta, s-a terminat. Aea-a fost.

Inf. Dumitru Bărboi; Bughea-de-Sus—r. Muscel la 28.X.1956; *culeg.* O.B.—Al.A.; *transc.* T.B., 20. XI.1956; *durata:* 21′ 10″;A.I.F., mg 13266b.

Pov. o ştie: « asta am auzit-o la Ploieşti, la Drajna, dă la unu dîn Drajna, nu ştiu cum îl kiamă ».
Înainte de înreg. spune: « ăsta-l ştiu care nu ie-n carte ».

Motivul cu împărțirea darului primit de la rege — două palme — apare în 3 variante din Muntenia.

CUPRINS

Basme nuvelistice

